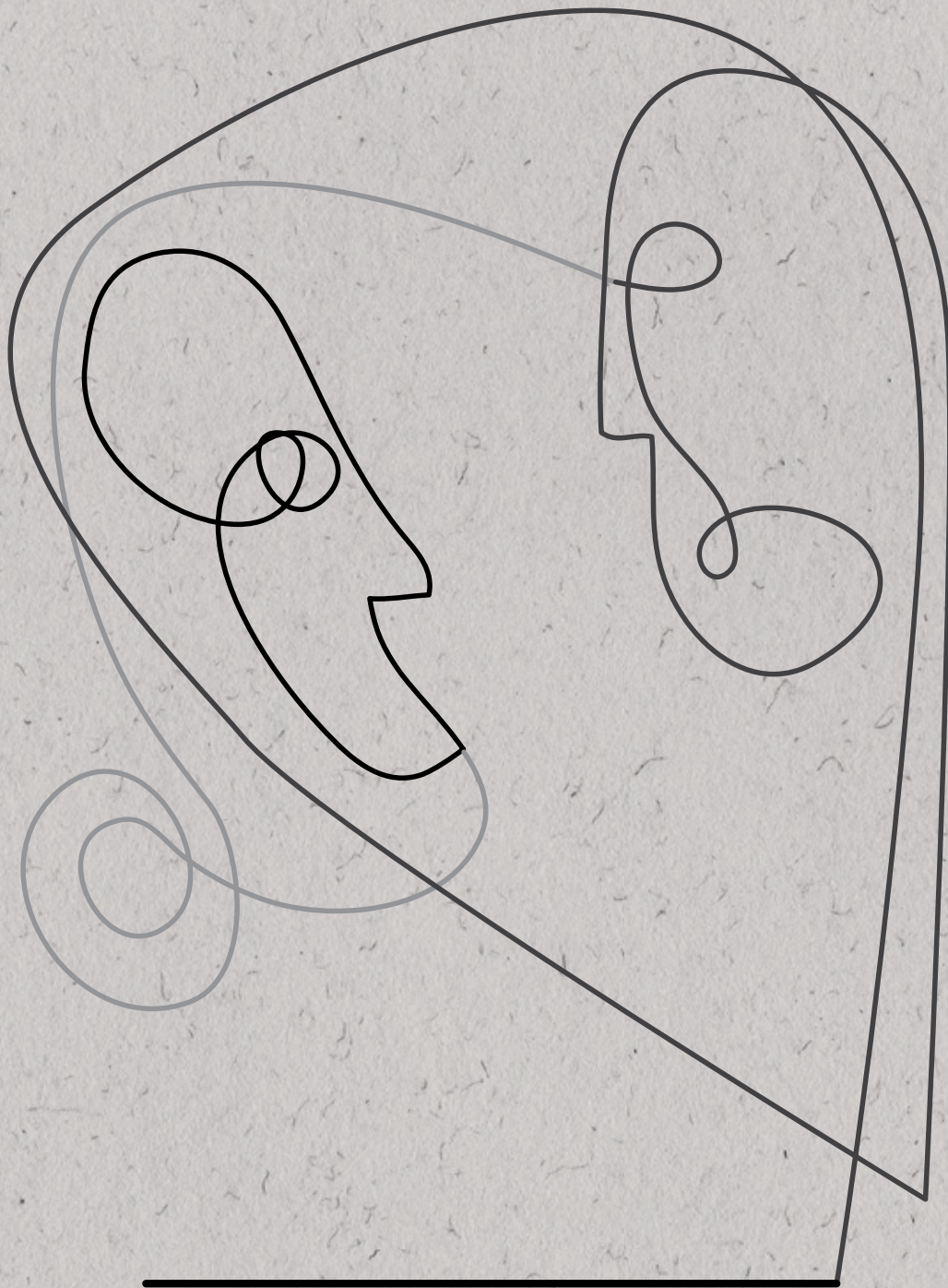
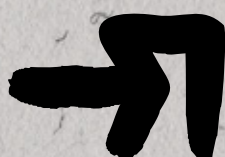

2015 ΕΤΗΣΙΑ
ΕΚΘΕΣΗ

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ
ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

Περιεχόμενα

5

Εισαγωγή

6

Οι δραστηριότητες της χρονιάς

- 07 Οι πολίτες και ο Συνήγορος:
Ακτινογραφία των προβλημάτων
- 18 Ο Συνήγορος στις γειτονιές της πόλης
- 18 Ο Συνήγορος στην ελληνική περιφέρεια
- 19 Ο Συνήγορος στη Βουλή
- 19 Ειδικές εκθέσεις 2015
- 20 Παραπομπή σε πειθαρχικό έλεγχο
- 21 Παραπομπή σε εισαγγελική αρχή
- 22 Συναντήσεις εργασίας – Αυτοψίες
- 22 Συμμετοχή σε συλλογικά όργανα – επιτροπές
- 22 Ημερίδες – Εκδηλώσεις – Συνέδρια
- 23 Εκδόσεις 2015
- 24 Διεθνείς δραστηριότητες

27

Πεδία παρέμβασης

- 28 Όψεις ανθρωπιστικής κρίσης
και ευάλωτες ομάδες
- 34 Προσφυγικό ζήτημα και μετανάστευση
- 42 Κοινωνική ασφάλιση και αλληλεγγύη
- 52 Εργασία
- 58 Περιβάλλον και υποδομές
- 69 Οικονομικές συναλλαγές κράτους – πολιτών
- 79 Το πρόσωπο και ο νόμος
- 86 Εκπαίδευση
- 92 Εκδοχές κακοδιοίκησης

98

Ειδικές αρμοδιότητες

- 100 Καταπολέμηση των διακρίσεων
- 113 Φύλο και εργασιακές σχέσεις
- 124 Επιστροφές αλλοδαπών
- 132 Πρόληψη βασανιστηρίων και κακομεταχείρισης
- 141 Προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού

148

Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις

162

Νομικό πλαίσιο και λειτουργία του θεσμού

168

Αρκτικόλεξα

Εισαγωγή

Το έτος 2015, παρά την καμπυλότητα των αριθμών (2-0-5) που συνθέτουν τη χρονολογία, υπήρξε μία χρονιά γεμάτη από γωνίες, αιχμές, εντάσεις, συγκρούσεις και ανατροπές, τόσο στο κομματικό και ευρύτερα πολιτικό σκηνικό όσο και στο πεδίο της πρόσληψης και αποκωδικοποίησης των κοινωνικών προβλημάτων στη συλλογική κοινωνική συνείδηση. Αναμφίβολα θα καταγραφεί ως μια κατά το κοινώς λεγόμενο «σημαδιακή χρονιά». Εντωμεταξύ, το κράτος και ευρύτερα η Διοίκηση εξακολουθούν να δοκιμάζονται σε όλες τις εκφάνσεις τους, καθώς η πολύπλευρη κρίση των τελευταίων ετών συνεχίζεται. Εκ των πραγμάτων επιβάλλονται πολλές και δύσκολες σταθμίσεις. Επιτακτικά τίθεται το ζήτημα της κατανομής των βαρών, ο προσδιορισμός του περιεχομένου και του κόστους των μεταρρυθμίσεων, η ρεαλιστική χάραξη των ορίων υποχώρησης της Πολιτείας ως προς την τήρηση υποχρεώσεων και τη διαφύλαξη δικαιωμάτων που ο ρόλος ενός κράτους δικαίου επιβάλλει.

Αυτή η πραγματικότητα έχει άμεση αντανάκλαση στο πραγματικό πεδίο υλοποίησης των θεσμικών δεσμεύσεων και των ανθρωπιστικών διακηρύξεων στη δύσβατη κοινωνική καθημερινότητα των αντιθέσεων και αντιφάσεων, της έλλειψης υλικών και ανθρωπινων πόρων και των αδήριτων βιοτικών αναγκών. Σ' αυτή τη διελκυστίνδα βρέθηκε μοιραία και ο Συνήγορος του Πολίτη. Ως συνταγματικά αναγνωρισμένη ανεξάρτητη αρχή, πρόκειται για ιδιαίτερο τύπο θεσμού που είναι μεν κρατικός, αλλά δημιουργήθηκε και λειτουργεί για να προστατεύει τα δικαιώματα των πολιτών απέναντι στο ίδιο το κράτος. Αποτελεί δηλαδή έκφραση της αυτοδέσμευσης ενός κράτους δικαίου, ενεργώντας ως θεσμική μορφή διεκδίκησης δικαιωμάτων, ελέγχου των αποφάσεων και ενεργοποίησης της λογοδοσίας της Διοίκησης. Είναι προφανές ότι αυτή η εγγυητική λειτουργία τέθηκε σε δοκιμασία στις συνθήκες μιας παρατεταμένης κοινωνικοπολιτικής και δημοσιονομικής κρίσης, όπου το συλλογικό αίτημα των αναφερόμενων πολιτών για κοινωνική δικαιοσύνη γίνεται όλο και πιο ηχηρό, αλλά και η κοινωνική κόπωση όλο και πιο αισθητή.

Είναι γεγονός ότι οι εξελίξεις αυτές δημιούργησαν δύο αντίρροπες δυνάμεις πίεσης προς τη φυσιогνωμία, τη λειτουργία και τις δραστηριότητες της Αρχής. Από τη μια πλευρά, φωνές που αμφισβητούν τη χρησιμότητα των ανεξάρτητων θεσμών ως περιττών για μια χειμαζόμενη οικονομία και κοινωνία. Είναι οι ίδιοι που θεωρούν ζητήματα ίσης μεταχείρισης και προστασίας κατά των διακρίσεων, όπως και τον σεβασμό των δικαιωμάτων μελών ευάλωτων ομάδων και μειονοτήτων ως «προβλήματα πολυτελείας» στις παρούσες συνθήκες. Από την άλλη πλευρά, ένας μάλλον ανέξοδος ριζοσπαστισμός που προτρέπει για τη μεγαλύτερη «πολιτικοποίηση» του θεσμού και την εφ' όλης της ύλης ένταση ενός ισοπεδωτικού καταγγελτικού λόγου. Ο Συνήγορος, από τη δική του πλευρά, όλη αυτή τη δύσκολη περίοδο έχει προσπαθήσει με νηφαλιότητα να συμβάλει ώστε να μην υπάρξει υποχώρηση στο πεδίο της προστασίας του σκληρού πυρήνα των δικαιωμά-

των, ούτε να μετεξελιχθεί η οικονομική κρίση σε αμφισβήτηση των βασικών παραμέτρων του κράτους δικαίου. Να μεταφέρει προς τη Διοίκηση ότι δεν δοκιμάζονται μόνο οι πολίτες αλλά και το κράτος ως εγγυητής της κοινωνικής συνύπαρξης και της κοινωνικής αλληλεγγύης. Θεωρούμε ότι στις συνθήκες μιας πρωτοφανούς κρίσης η ισχυροποίηση των ανεξάρτητων εγγυητικών θεσμών αποτελεί κρίσιμη παράμετρο για τη μείωση της αβεβαιότητας και ανασφάλειας των πολιτών, προσφέροντας κανόνες και συντεταγμένες λύσεις σε περιπλοκές της δυσχερούς καθημερινότητας ιδίως των πιο ευάλωτων πολιτών, συμβάλλοντας ταυτόχρονα στην άμυνα της ουσιαστικής δημοκρατίας. Η Ελλάδα δεν απειλείται μόνον από το δημοσιονομικό έλλειμμα και την οικονομική ύφεση αλλά εξίσου και από την αποδυνάμωση των θεσμών, καθώς αυτά τα δύο μεγέθη διαλεκτικά αλληλοτροφοδοτούνται. Στην παρούσα Έκθεση καταγράφονται αναλυτικά και παραστατικά οι δραστηριότητες και διαπιστώσεις του Συνηγόρου του Πολίτη σε όλη τη διάρκεια του έτους, για όλο το φάσμα των αρμοδιοτήτων του, γενικών και ειδικών. Ο αναγνώστης θα διαπιστώσει ότι η Αρχή ασχολήθηκε επισταμένως με ζητήματα μείζονος γενικότερου ενδιαφέροντος, όπως η διαχείριση των προσφυγικών ροών ή και οι συνέπειες της οικονομικής κρίσης στην καθημερινή ζωή σε λαϊκές γειτονιές της Αθήνας και του Πειραιά. Στο πλαίσιο αυτό, ο Συνήγορος σε συνεργασία με συναφείς δημόσιες υπηρεσίες και ΜΚΟ κατάρτισε και εξέδωσε Οδηγό, ενώ δημιούργησε και σχετικό ιστότοπο, όπου περιλαμβάνονται τα δικαιώματα και οι παροχές που αφορούν τους ασθενέστερους πολίτες, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία. Επίσης, συνέβαλε με προτάσεις που έγιναν αποδεκτές σε θεσμικές μεταρρυθμίσεις, όπως ενδεικτικά για το σωφρονιστικό σύστημα, το δίκαιο ιθαγένειας και τον μεταναστευτικό κώδικα, την αντιμετώπιση της ανθρωπιστικής κρίσης και την προστασία της παιδικής ηλικίας. Με ικανοποίηση, τέλος, διαπιστώνουμε ότι αυξήθηκε το ήδη υψηλό ποσοστό επίλυσης βάσιμων υποθέσεων πολιτών που ο Συνήγορος προέβλεπε σε διαμεσολάβηση (από 80,64% το 2014 σε 85,12% το 2015).

Καταλήγοντας, η εμπειρία του απελθόντος έτους υπογραμμίζει εκ νέου το στοίχημα για το κράτος: Να κερδίσει την κλονισμένη εμπιστοσύνη των πολιτών ως εγγυητής της ισονομίας και των θεμελιωδών ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων. Να υπερασπίσει τις κατακτήσεις και τα εγγυητικά ζητούμενα ενός δικαιοπολιτικού πολιτισμού που βασίζεται στα προτάγματα του Διαφωτισμού. Ίσως, ακριβέστερα, ενός αναγκαίου νέου Διαφωτισμού.

Βασίλης Καρύδης
Αναπληρωτής Συνήγορος του Πολίτη
Ιανουάριος 2016

Μετά την αυτοδίκαιη αποχώρηση της Συνηγόρου του Πολίτη Καλλιόπης Σπανού στις 29 Οκτωβρίου 2015 (άρθρο 55 παράγρ. 10 Ν. 4339/2015), η Αρχή λειτουργεί υπό καθεστώς αναπλήρωσης.

Οι δραστηριότητες της χρονιάς

Οι πολίτες και ο Συνήγορος: Ακτινογραφία των προβλημάτων

Ο Συνήγορος στις γειτονιές της πόλης

Ο Συνήγορος στην ελληνική περιφέρεια

Ο Συνήγορος στη Βουλή

Ειδικές εκθέσεις 2015

Παραπομπή σε πειθαρχικό έλεγχο

Παραπομπή σε εισαγγελική αρχή

Συναντήσεις εργασίας – Αυτοψίες

Συμμετοχή σε συλλογικά όργανα – Επιτροπές

Ημερίδες – Εκδηλώσεις – Συνέδρια

Εκδόσεις 2015

Διεθνείς δραστηριότητες

ΟΙ ΠΟΛΙΤΕΣ ΚΑΙ Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ: ΑΚΤΙΝΟΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ

Ποιοτικά χαρακτηριστικά

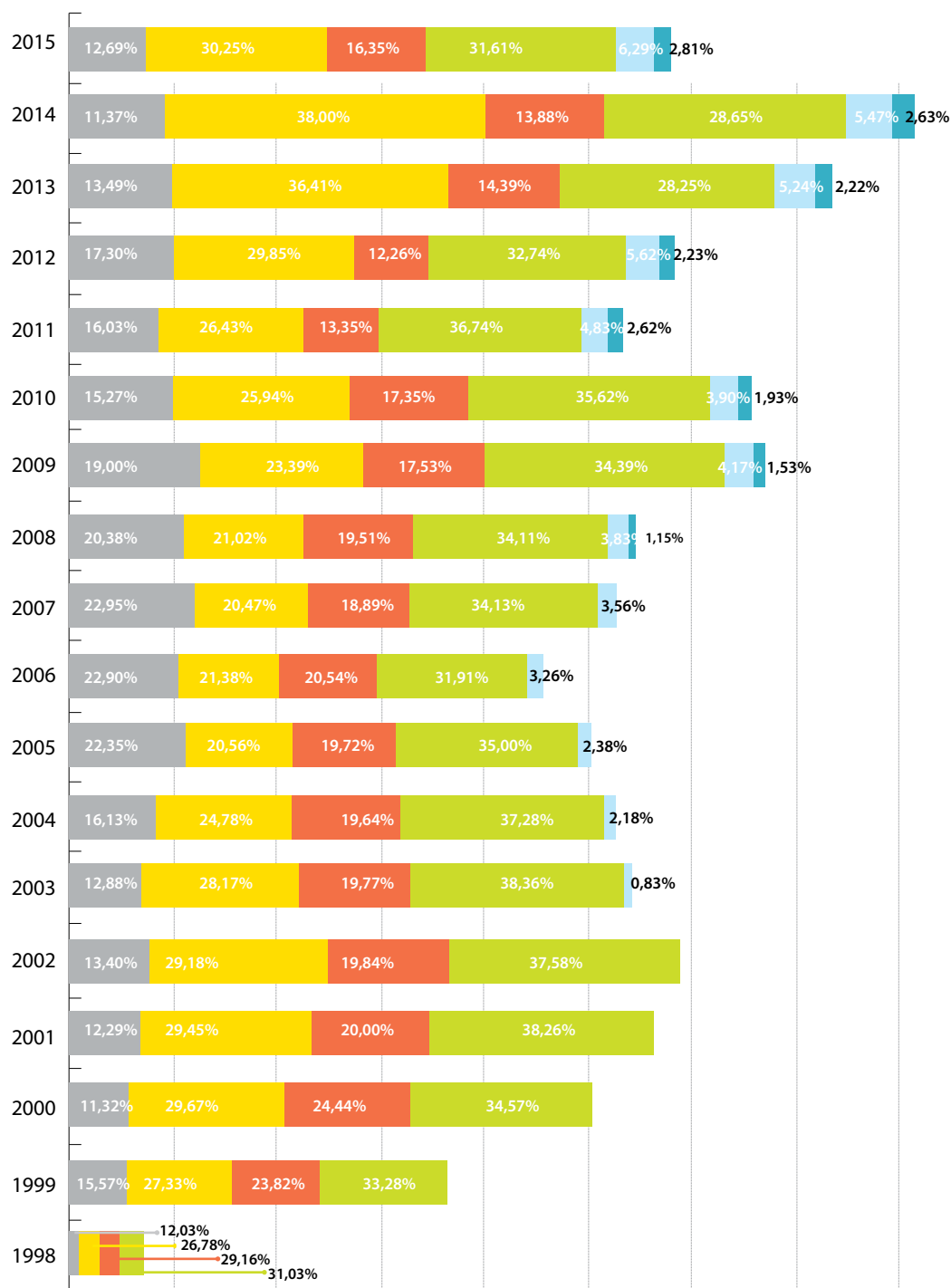
Ο αριθμός των αναφορών που κατατέθηκαν στον Συνήγορο το έτος 2015 εμφανίζεται μειωμένος (11.502) σε σχέση με τον αριθμό-ρεκόρ του 2014 (16.339). Η εντυπωσιακή αύξηση των τελευταίων ετών ανακόπτεται, καθώς ο αριθμός αναφορών προ της κρίσης είναι περίπου ίδιος με το 2012. Η απότομη αύξηση που παρατηρήθηκε από την έναρξη της κρίσης και ιδίως κατά την τελευταία διετία παρουσιάζει στοιχεία κάμψης, καταδεικνύοντας ενδεχομένως τη μετατόπιση του ενδιαφέροντος των πολιτών στα πάγια ζητήματα της καθημερινότητας, τα οποία ασφαλώς εντάθηκαν λόγω της παρατείνουσας κρίσης. Θεματικά, οι αναφορές εστιάζονται και πάλι σε προβλήματα και ζητήματα οργάνωσης και λειτουργίας της Διοίκησης, σε συνδυασμό με την έλλειψη εμπιστοσύνης προς το κράτος και τις υπηρεσίες του.

Φυσικά, το κύριο μέρος των αναφορών επικεντρώνεται σε τομείς που πλήττονται περισσότερο από τη δημοσιονομική και ανθρωπιστική κρίση εξαιτίας των ανατρεπτικών αλλαγών που σημειώθηκαν στη νομοθεσία, αλλά και της αδυναμίας της Διοίκησης η οποία ασθμαίνει για να ανταποκριθεί στα καθήκοντά της εξαιτίας της βαθμιαίας υποστελέχωσης και της έλλειψης πόρων. Έτσι, τα ασφαλιστικά θέματα παραμένουν και φέτος αδιεμφισβήτητα στην πρώτη θέση των παραπόνων των πολιτών, ενώ ζητήματα φορολογίας και χωροθέτησης, αδειοδότησης και παρακολούθησης έργων και δραστηριοτήτων εξακολουθούν να βρίσκονται επίσης αρκετά υψηλά (βλ. γραφήματα 9, 10, 11). Επίσης, παρατηρείται αύξηση των αναφορών που σχετίζονται με την επιχειρηματικότητα και τις εργασιακές σχέσεις, όπως τα θέματα οικονομικής ελευθερίας (ιδίως άδειες άσκησης επαγγελματιών) και εργασιακής ανισότητας των φύλων στις πάσης φύσεως παροχές (βλ. γραφήματα 7, 13). Ταυτόχρονα, όμως, παρατηρείται αξιοσημείωτη αύξηση στο ποσοστό των υποθέσεων που επιλύθηκαν ύστερα από παρέμβαση της Αρχής (από 80,64% το 2014 σε 85,69% το 2015), δείγμα αρκετά ενθαρρυντικό για τη λειτουργία και αποτελεσματικότητά της. Παρατηρείται επιπλέον ότι αυξήθηκαν, σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά, τα ποσοστά των υποθέσεων που αφορούν το Υπουργείο Εσωτερικών και την τοπική αυτοδιοίκηση.

Στη γεωγραφική κατανομή των αναφορών υπερέχουν για μια ακόμη χρονιά οι Περιφέρειες Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας, λόγω συγκέντρωσης τόσο του πληθυσμού όσο και των δημόσιων υπηρεσιών. Σε γενικές γραμμές, η κατανομή δεν παρουσιάζει αξιόλογες μεταβολές, ιδίως δε ο λόγος αναφορών ανά κατοίκους συνεχίζει να είναι υψηλός και στις νησιωτικές περιοχές του Αιγαίου. Αξίζει, τέλος, να τονιστεί, σε συνδυασμό με τη συνεχιζόμενη διάχυση των προβλημάτων της καθημερινότητας σε περιφερειακά αστικά κέντρα, ότι η δυνατότητα υποβολής ηλεκτρονικής αναφοράς ενίσχυσε περαιτέρω την τάση διασποράς των αναφορών στην περιφέρεια, που είχε ήδη καταγραφεί πέρυσι, πράγμα που επιβεβαιώνει τη χρησιμότητα του μέτρου.

Οι αναφορές για ζητήματα **δικαιωμάτων του ανθρώπου** παρουσιάζουν σταθερότητα στη θεματολογία τους, στη δε στατιστική απεικόνιση της κατανομής τους κατά το 2015 συνεχίζονται οι τάσεις που είχαν παρατηρηθεί κατά την προηγούμενη χρονιά, με κύρια χαρακτηριστικά την αισθητή μείωση του αριθμού των υποθέσεων σχετικά με την είσοδο και παραμονή αλλοδαπών καθώς και τη ραγδαία αύξηση του αριθμού των υποθέσεων σχετικά με αναγνώριση και κατοχύρωση επαγγελματικών δικαιωμάτων (βλ. γράφημα 7). Ωστόσο, η ένταση της ενασχόλησης του Συνηγόρου με το ένα ή το άλλο πεδίο της διοικητικής δράσης δεν ακολουθεί πάντοτε τις στατιστικές διακυμάνσεις, όπως αποδεικνύεται ιδιαίτερα στην περίπτωση της μετανάστευσης και του πολιτικού ασύλου: αν και με μικρότερο αριθμό ατομικών αναφορών σε σχέση με το παρελθόν, τα προβλήματα στους τομείς αυτούς προσέλαβαν, κατά το 2015, πρωτόγνωρες διαστάσεις, όχι τόσο λόγω ενδημικών διοικητικών ή νομοθετικών αδυναμιών όσο λόγω εξωγενών εξελίξεων, οπότε αναγκαστικά κατέλαβαν κεντρική θέση στις προτεραιότητες των παρεμβάσεων και πρωτοβουλιών της Αρχής (βλ. «Προσφυγικό ζήτημα και μετανάστευση»). Στο πεδίο των επαγγελματικών δικαιωμάτων, η συνεχιζόμενη αύξηση δεν μπορεί παρά να αποδοθεί στη συνέχιση της οικονομικής κρίσης, που οδηγεί όλο και μεγαλύτερες ομάδες πληθυσμού σε επαγγελματική κινητικότητα και σε σύγκρουση με συνεχειακά αντανκαστικά ή με διοικητικές δυσλειτουργίες (βλ. «Εργασία»).

Η κατάσταση των δικαιωμάτων στην Ελλάδα δεν αποκλίνει από τα προβληματικά χαρακτηριστικά που είχαν διαπιστωθεί κατά τα τελευταία χρόνια. Νομοθετικές πρωτοβουλίες τις οποίες ρητά ενθαρρύνει ο Συνήγορος, όπως οι Ν. 4322/2015 για την αποσυμφόρηση των φυλακών και 4332/2015 για την ιθαγένεια (βλ. «Το πρόσωπο και ο νόμος»), καταδεικνύουν εγγήγορη της Πολιτείας αλλά προφανώς δεν επιλύουν ως διά μαγείας τα συσσωρευμένα προβλήματα. Στον αντίποδα, η εγχώρια αλλά και ιδίως η ευρωπαϊκή θεσμική διστακτικότητα απέναντι στις καινοφανείς προσφυγικές και μεταναστευτικές ροές ορθώνει εξίσου καινοφανή εμπόδια στην άσκηση των σχετικών δικαιωμάτων, θέτοντας σε δοκιμασία ακόμη και αυτή την κοινωνική συνοχή. Όπως σημειώθηκε και στην *Ετήσια Έκθεση 2014*, «οι δημόσιες παρεμβάσεις του Συνηγόρου για θέματα δικαιωμάτων χαρακτηρίζονται από προσπάθεια γενίκευσης και αναζήτησης εποικοδομητικών λύσεων». Στο πλαίσιο της επιλογής αυτής, κατά τους τελευταίους μήνες του 2015, ο Συνήγορος επιδόθηκε σε σειρά επαφών με υπουργεία αρμόδια για κρίσιμα ζητήματα δικαιωμάτων, όπως το Υπουργείο Δικαιοσύνης για το σωφρονιστικό σύστημα και το Υπουργείο Παιδείας για τα επαγγελματικά δικαιώματα, επιδιώκοντας συνεννόηση στο ανώτατο δυνατό επίπεδο και εξεύρεση κεντρικών βελτιωτικών κινήσεων. Ανάλογη αντίληψη διέπει την οργάνωση της άσκησης δύο κρίσιμων ειδικών αρμοδιοτήτων, δηλαδή την εποπτεία επί του συστήματος εξωτερικού ελέγχου στις διαδικασίες απομάκρυνσης πολιτών τρίτων χωρών (βλ. «Επιστροφές αλλοδαπών») και την αποτροπή προσβολών της ανθρώπινης αξιοπρέπειας σε χώρους στέρησης της ελευθερίας (βλ. «Πρόληψη βασανιστηρίων και κακομεταχείρισης»), καθήκοντα στα οποία ο Συνήγορος επιδόθηκε και αυτή τη χρονιά με ιδιαίτερο ζήλο. Τέλος, ως φορέας προώθησης της ίσης μεταχείρισης και καταπολέμησης των διακρίσεων, ο Συνήγορος

Γράφημα 1 Νέες αναφορές 1998-2015**ΕΤΟΣ ΝΕΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ**

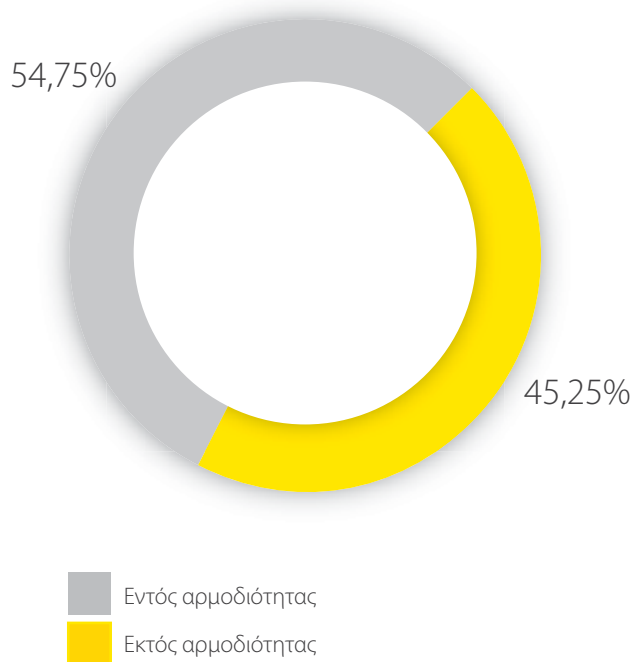
1998	1.430
1999	7.284
2000	10.107
2001	11.282
2002	11.762
2003	10.850
2004	10.571
2005	10.087
2006	9.162
2007	10.611
2008	10.954
2009	13.433
2010	13.179
2011	10.706
2012	11.702
2013	14.738
2014	16.339
2015	11.502

ΣΥΝΟΛΟ 195.699

- Κύκλος Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
- Κύκλος Κοινωνικής Προστασίας
- Κύκλος Ποιότητας Ζωής
- Κύκλος Σχέσεων Κράτους – Πολίτη
- Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού
- Κύκλος Ισότητας των Φύλων

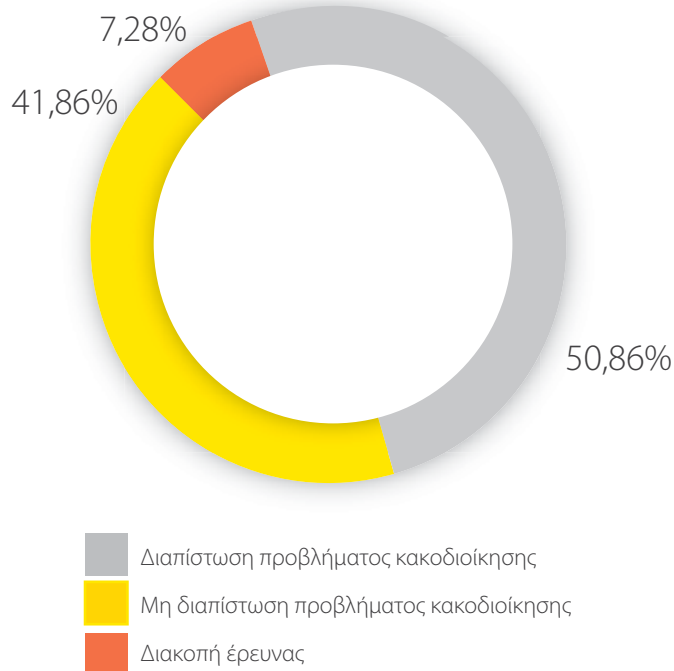
Γράφημα 2

Κατανομή αναφορών που υποβλήθηκαν το έτος 2015 ως προς την αρμοδιότητα του Συνηγόρου

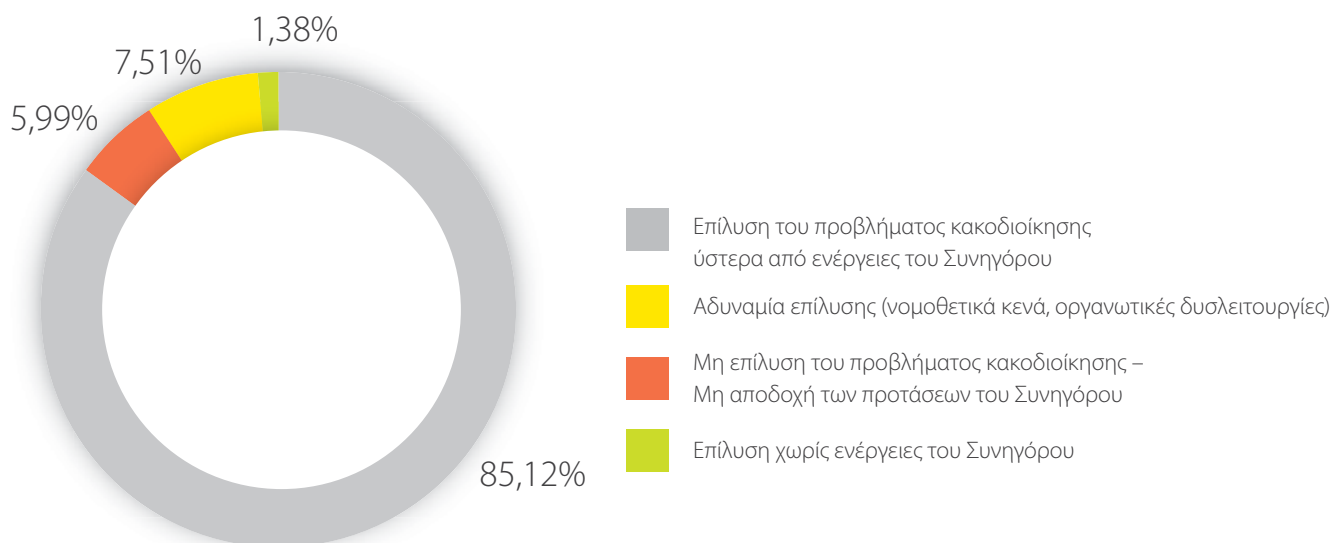
Γράφημα 3

Κατανομή των εντός αρμοδιότητας αναφορών που διεκπεραιώθηκαν το 2015

Γράφημα 4

Έκβαση των βάσιμων αναφορών

Γράφημα 5

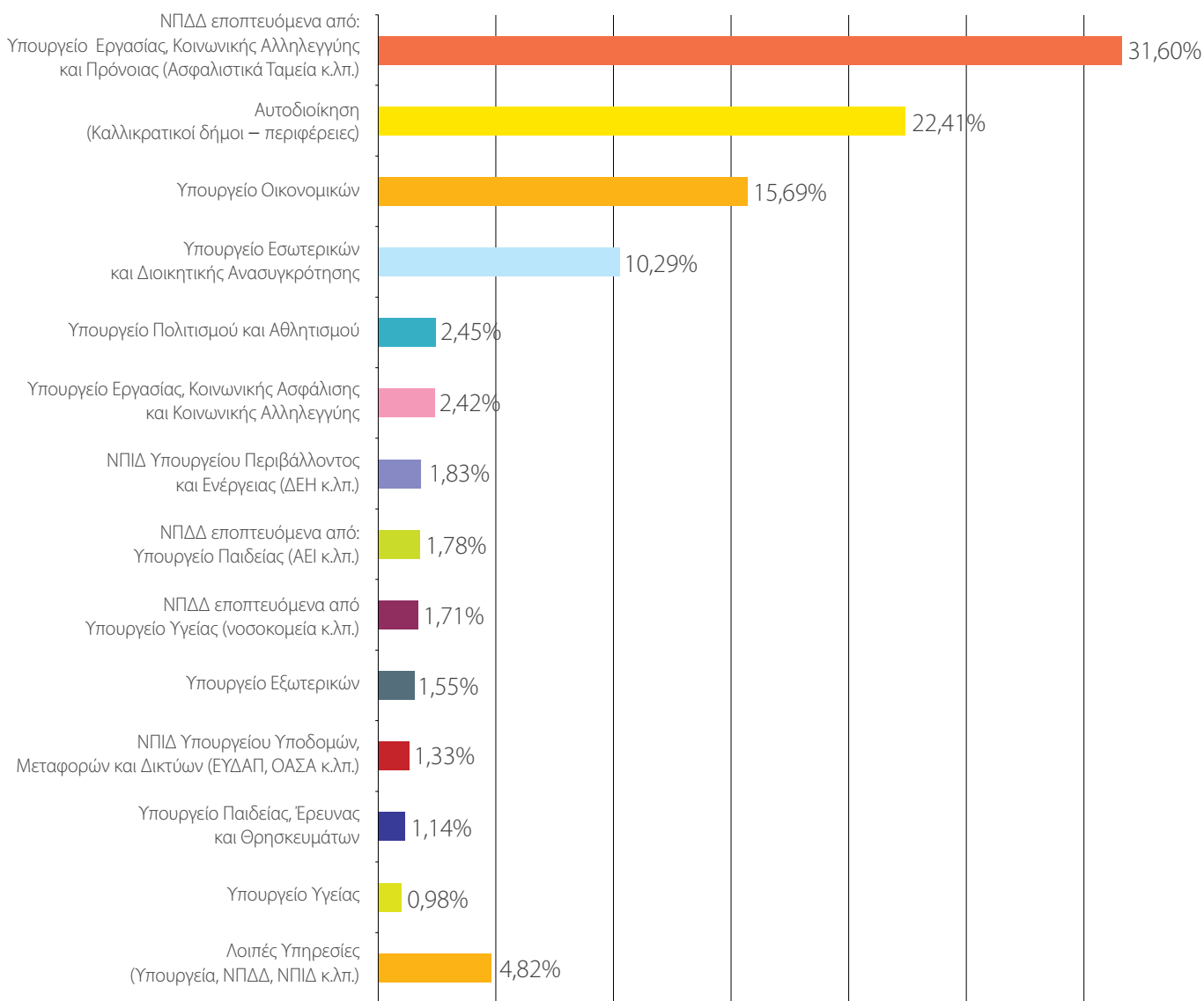
Αριθμός αναφορών ανά 10.000 κατοίκους, ανά περιφέρεια και ποσοστά επί του συνόλου

Περιφέρεια	Αριθμός αναφορών ανά 10.000 κατοίκους	Ποσοστό επί του συνόλου των αναφορών
Ανατολική Μακεδονία – Θράκη	5,66	3,36%
Κεντρική Μακεδονία	8,58	14,34%
Δυτική Μακεδονία	5,69	1,70%
Ήπειρος	5,39	1,96%
Θεσσαλία	5,35	3,93%
Στερεά Ελλάδα	6,45	3,54%
Δυτική Ελλάδα	5,63	3,96%
Αττική	18,59	53,03%
Ιόνια Νησιά	8,22	1,66%
Πελοπόννησος	7,11	4,20%
Βόρειο Αιγαίο	8,77	1,68%
Νότιο Αιγαίο	9,68	2,73%
Κρήτη	7,03	3,91%

Πηγή στοιχείων πληθυσμού: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδας – Εθνική απογραφή 2011

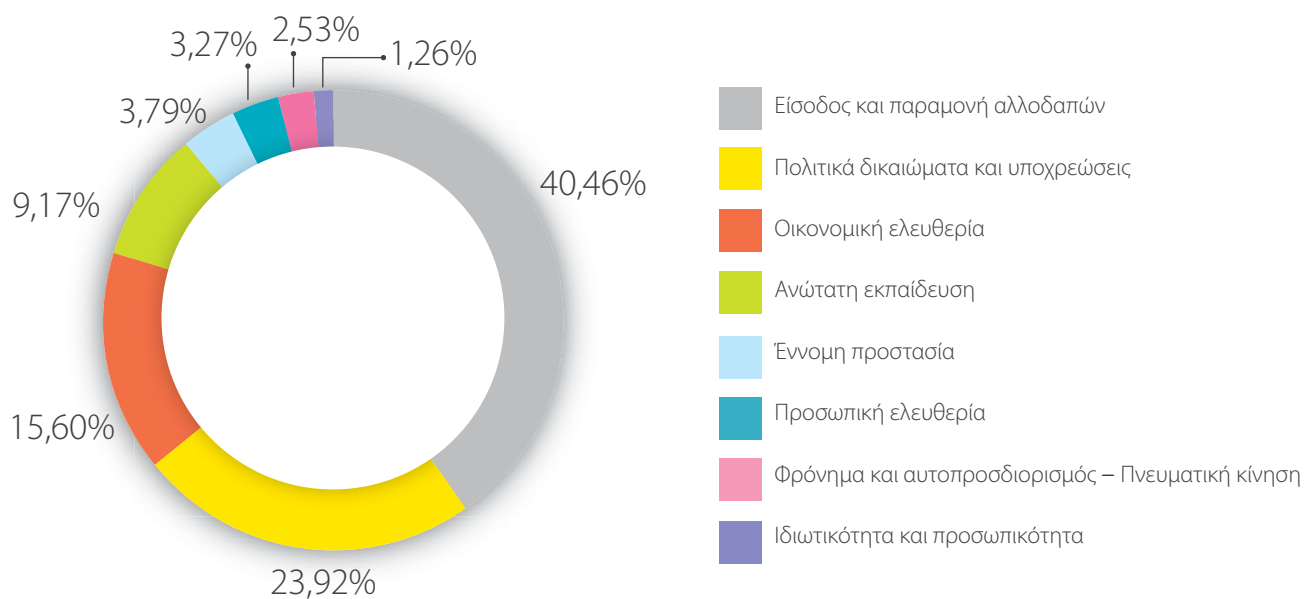
Γράφημα 6

Κατανομή των βάσιμων υποθέσεων ανά φορέα

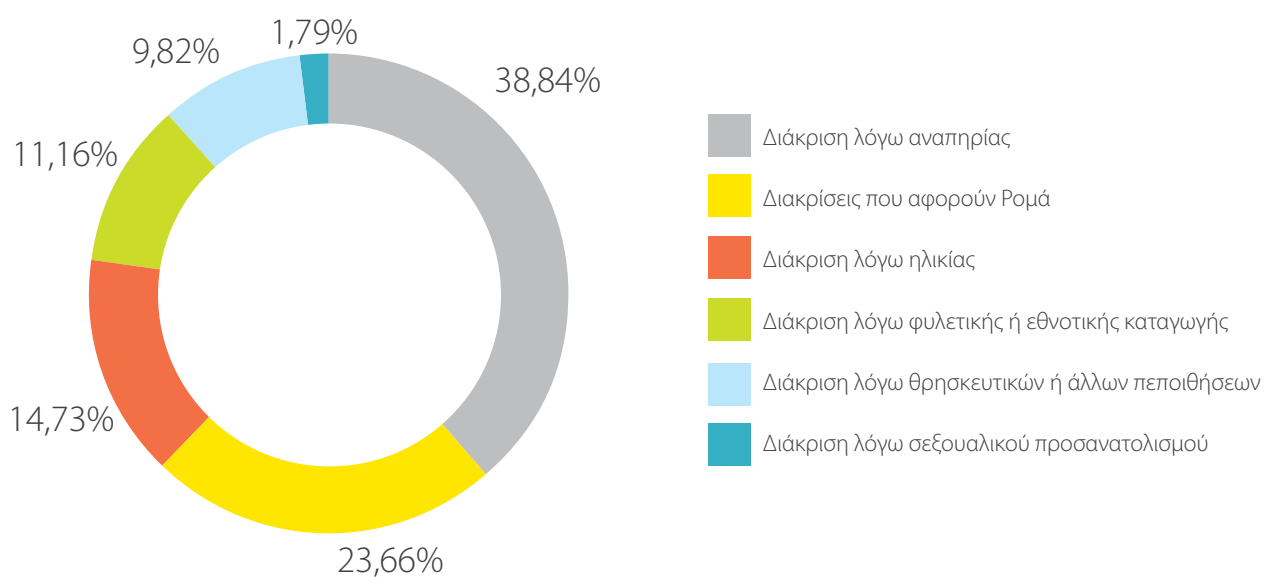
Γράφημα 7

Θέματα δικαιωμάτων του ανθρώπου

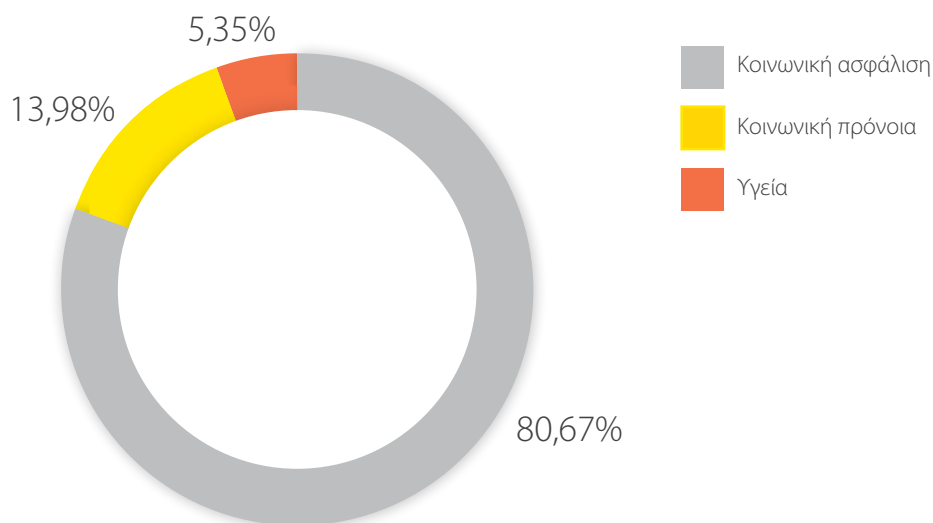
Γράφημα 8

Αναφορές για διακριτική μεταχείριση ανά είδος διάκρισης

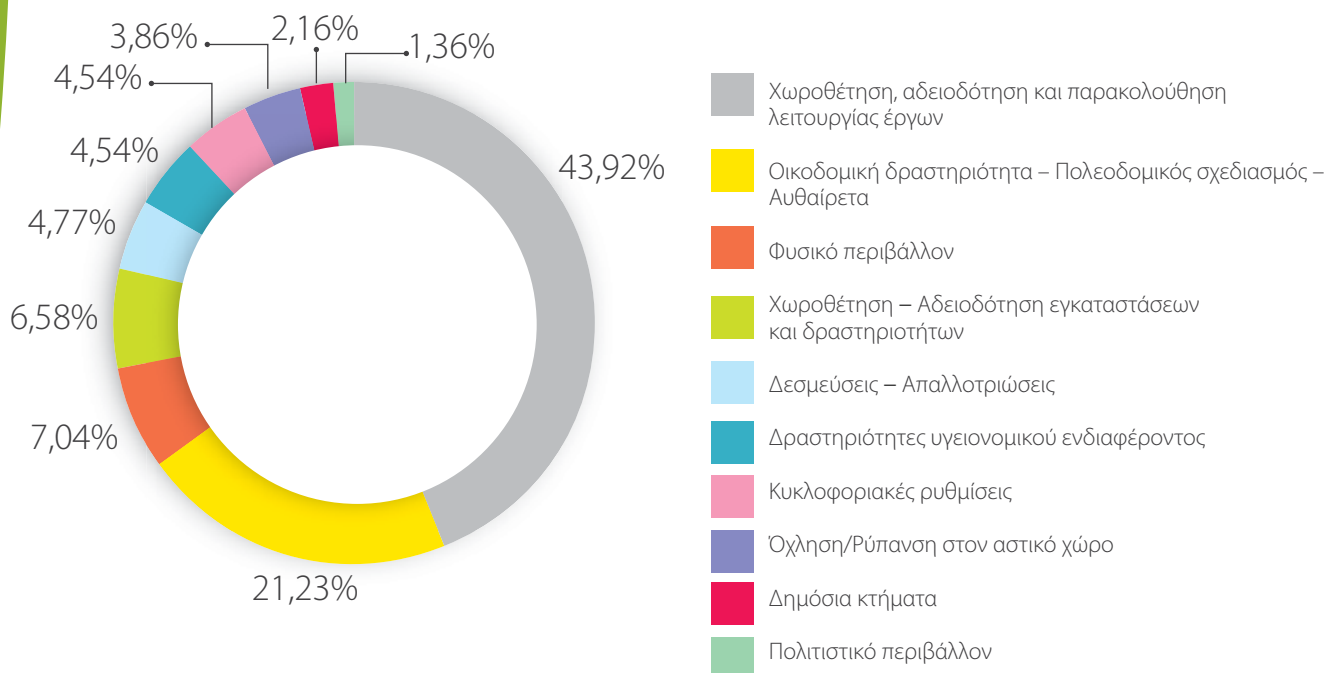
Γράφημα 9

Θέματα κοινωνικής προστασίας

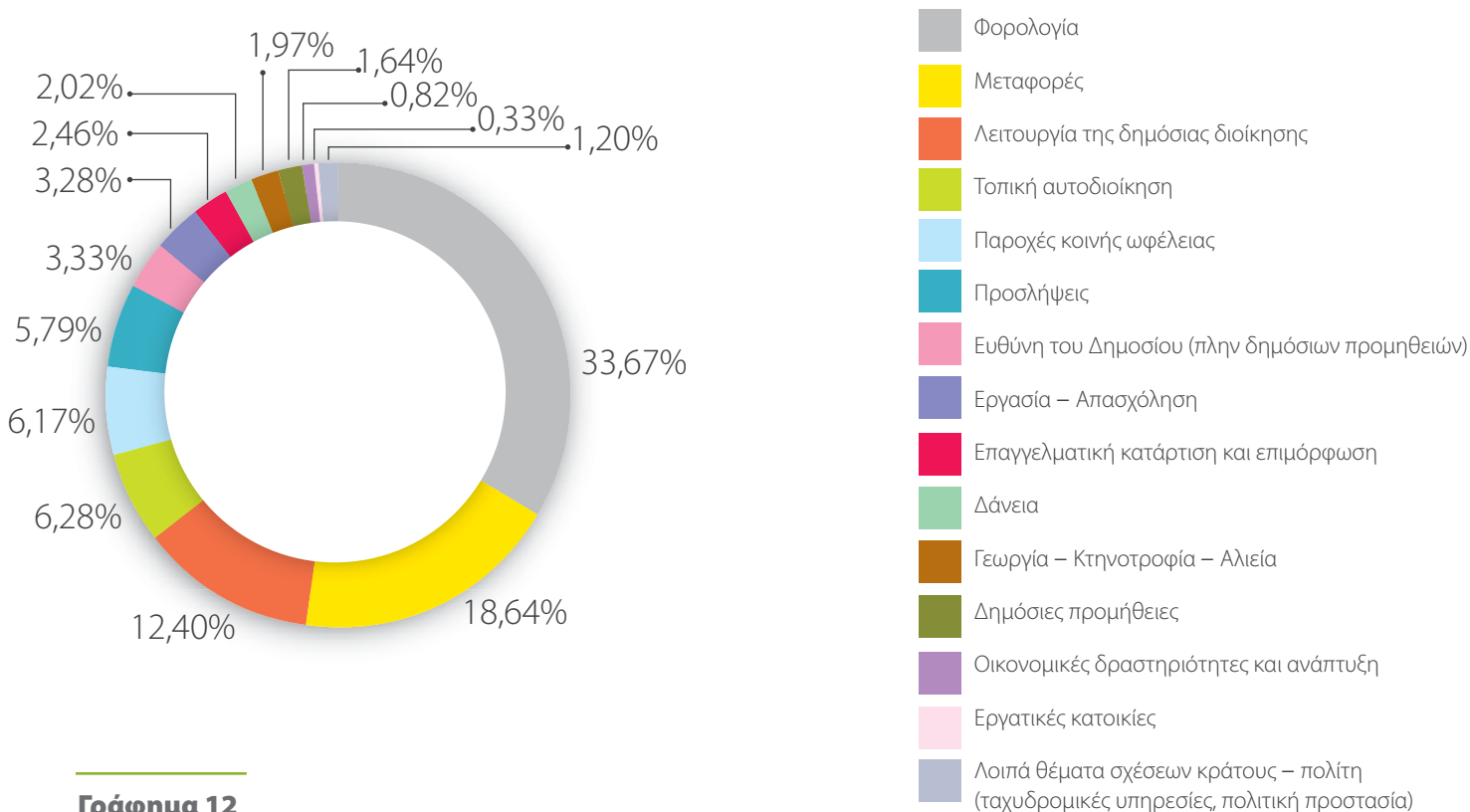
Γράφημα 10

Θέματα ποιότητας ζωής

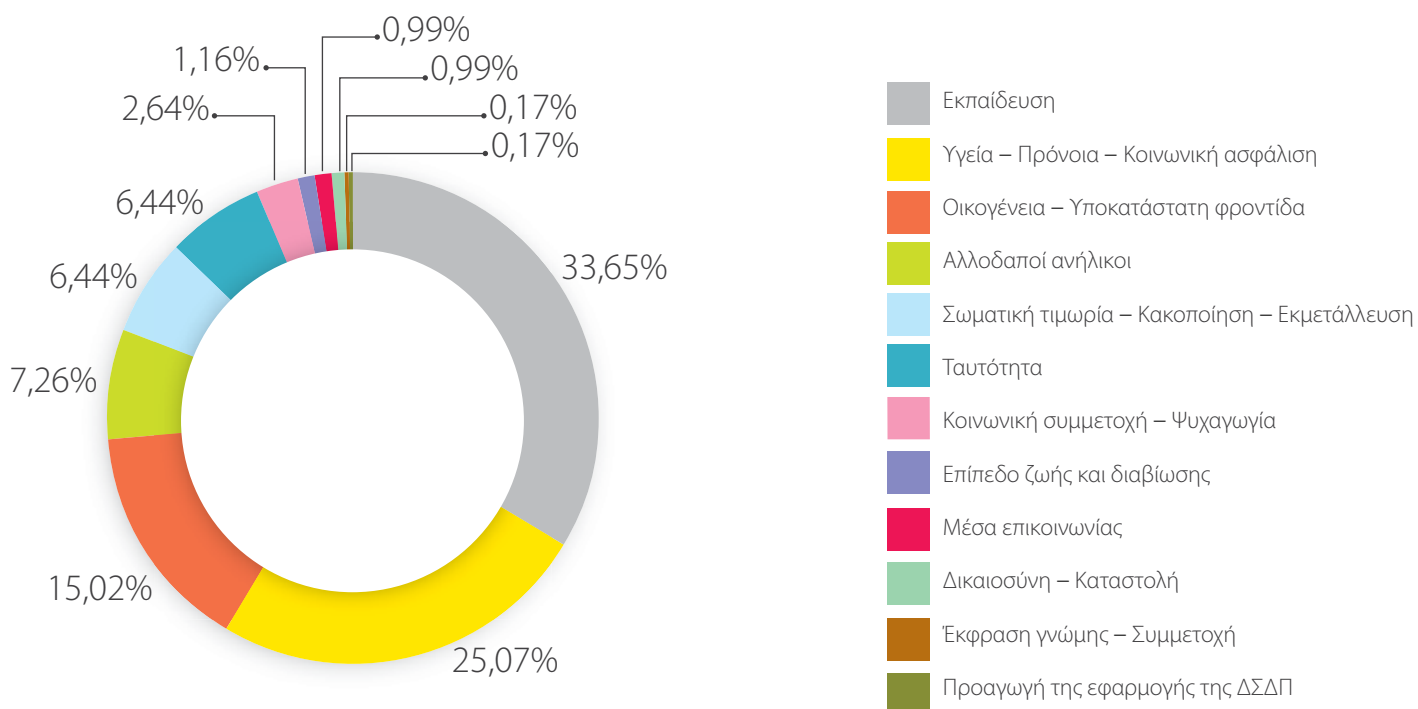
Γράφημα 11

Θέματα σχέσεων κράτους – πολίτη

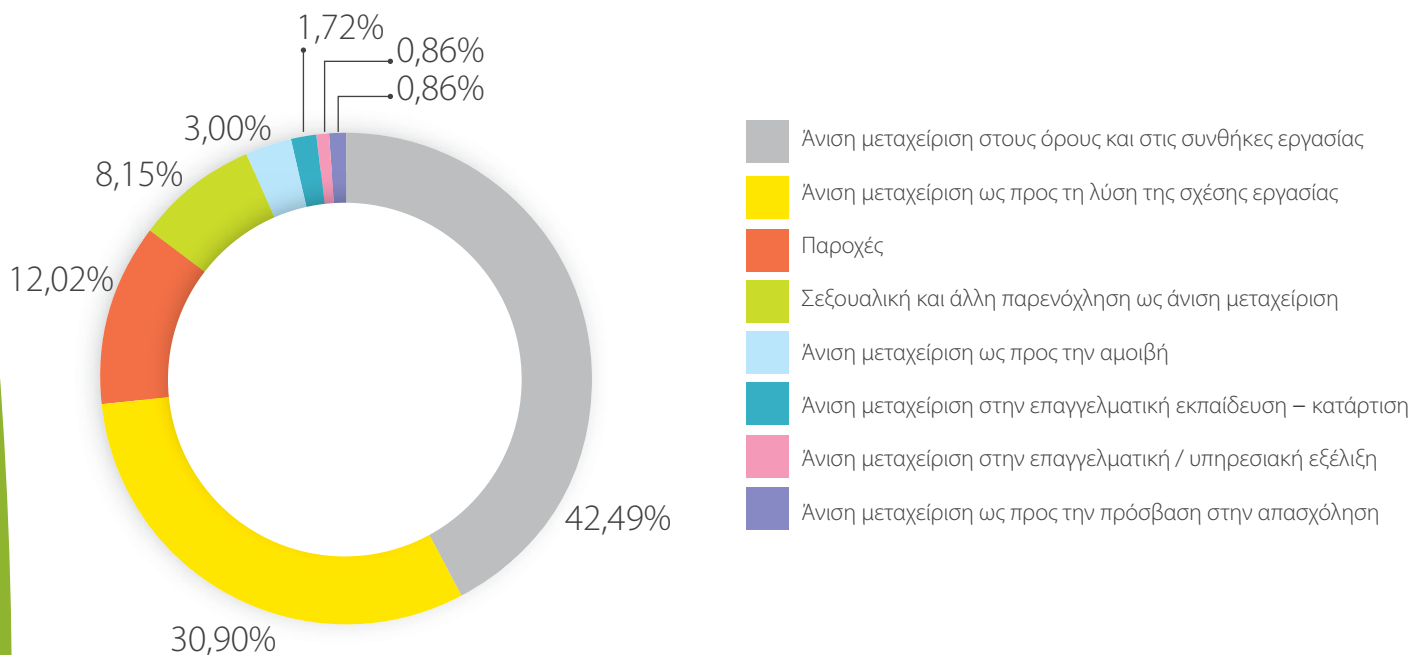
Γράφημα 12

Θέματα δικαιωμάτων του παιδιού

Γράφημα 13

Θέματα ισότητας των φύλων

εκτιμά ότι η σχεδιαζόμενη αναθεώρηση του Ν. 3304/2005 παρέχει την ευκαιρία για συνολική επανεκτίμηση της νομοθεσίας και ιδίως των ρυθμίσεων που αποδείχθηκαν δυσλειτουργικές κατά τη δεκαετή εφαρμογή τους (βλ. «Καταπολέμηση των διακρίσεων»).

Ο αριθμός, το θεματικό εύρος και η συστηματικότητα των αναφορών που δέχεται ο Συνήγορος για θέματα **κοινωνικής προστασίας και υγείας** υποδηλώνει ότι το υφιστάμενο «σύστημα» κοινωνικής πολιτικής, με τον τρόπο που είναι δομημένο και με τον τρόπο που λειτουργεί, παράγει, αυτό το ίδιο, κακοδιοίκηση και παραβίαση των δικαιωμάτων των πολιτών, στις περιπτώσεις δε πολιτών που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες εξατομικευμένα συμπτώματα ανθρωπιστικής κρίσης. Είναι συστηματικές οι πλημμέλειες ως προς την εφαρμογή του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου και των γενικών αρχών της κοινωνικής ασφάλισης, οι οποίες εντείνονται από το έλλειμμα στην ενημέρωση των πολιτών και την προστασία ευάλωτων ομάδων. Χρόνια ζητήματα οργάνωσης και λειτουργίας των φορέων κοινωνικής ασφάλισης διαιωνίζονται (βλ. «Κοινωνική ασφάλιση και αλληλεγγύη»). Το ελληνικό ασφαλιστικό σύστημα αδυνατεί να εξυπηρετήσει επαρκώς τους προφανείς και ευνόητους βασικούς σκοπούς της ύπαρξής του, παρέχοντας εγκαίρως ενός είδους και ενός επιπέδου εισοδηματική και βιοποριστική ασφάλεια

στον πολίτη που εισπράττει τη σύνταξή του. Κι αυτό δεν συνδέεται με αυτό καθαυτό το ύψος των παροχών του, αλλά με τη στοιχειώδη συνέχεια στις εισοδηματικές ροές, καίτοι συγκριτικά μειωμένες έναντι εκείνων του οικονομικά ενεργού βίου του. Ο χρόνος ανταπόκρισης του ασφαλιστικού συστήματος στις υποχρεώσεις του είναι κρίσιμη παράμετρος που γεννά ανασφάλεια, την οποία και προκαλεί το ελληνικό ασφαλιστικό σύστημα στους ασφαλισμένους του. Κι αυτό διότι οι καθυστερήσεις στην έκδοση των συνταξιοδοτικών αποφάσεων και στην απόδοση των δικαιούμενων συντάξεων στους ασφαλισμένους του δεν μετριούνται ούτε σε ημέρες ούτε σε μήνες, αλλά σε χρόνια. Ούτε αφορούν εξαιρετικές περιπτώσεις ασφαλισμένων, αλλά εκατοντάδες χιλιάδες. Με άλλα λόγια, το ασφαλιστικό σύστημα απέχει πολύ από το να πράττει επαρκώς αυτό που θα όφειλε να πράξει, ιδιαιτέρως σε μία περίοδο κοινωνικοοικονομικής κατάρρευσης. Η υστέρηση του ασφαλιστικού συστήματος στην ανταπόκρισή του στα δικαιώματα των πολιτών συνεισφέρει στην επιδείνωση της οικονομικής κατάστασής του και δρα καταλαπασιαστικά στη διευρυμένη αναπαραγωγή του ιδιωτικού χρέους προς τους δημόσιους φορείς. Η δυνατότητα άμεσων συμψηφισμών μεταξύ υπηρεσιών και λογαριασμών του Δημοσίου θα ελάφρυνε και τις δημόσιες υπηρεσίες από το διοικητικό βάρος και κυρίως, αναφορικά με τους πολίτες, θα περιόριζε το κοινωνικό κόστος της τρέχουσας κρίσης.

Το σύστημα υγείας στη χώρα εμφανίζει θεμελιώδη προβλήματα σε όλα τα στάδια της διαδικασίας μετασχηματισμού των υγειονομικών πόρων σε αποτελέσματα υγείας, εκτεινόμενα από τις βασικές χρηματοοικονομικές ροές (ασφάλιση, κρατική συμμετοχή, ίδιες πληρωμές) έως τις τελικές εκβάσεις για τους χρήστες και το γενικότερο επίπεδο υγείας του πληθυσμού. Παράλληλα, οι βασικές του δομές υστερούν σημαντικά σε οργανωτικό επίπεδο και σε καίρια ζητήματα, όπως το φάσμα των παραγόμενων προϊόντων.

Τα προβλήματα λειτουργίας μονάδων πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας παραμένουν, ενώ η θεσμική ανεπάρκεια στον χώρο της ψυχικής υγείας οδηγεί ακόμη και σε τραγικά περιστατικά (βλ. «Κοινωνική ασφάλιση και αλληλεγγύη»).

Και την τρέχουσα χρονιά τα ζητήματα που σχετίζονται με την προστασία του περιβάλλοντος (φυσικού, οικιστικού και πολιτιστικού), παρά τη σχετική μείωση που εμφανίζεται στο σύνολο των αναφορών προς τον Συνήγορο, συνεχίζουν να αποτελούν ένα σημαντικό τμήμα του διαμεσολαβητικού του έργου (βλ. «Περιβάλλον και υποδομές»). Οι θεματικές κατηγορίες της **ποιότητας ζωής** το 2015 αποτελούν το 16,35%. Ειδικότερα, τα σημαντικότερα ζητήματα στον θεματικό αυτόν τομέα σχετίζονται κατά κύριο λόγο με τον χωρικό και περιβαλλοντικό σχεδιασμό (χωροθέτηση, αδειοδότηση και παρακολούθηση λειτουργίας έργων περίπου 43% και πολεοδομικός σχεδιασμός περίπου 22%). Από τη διερεύνηση των υποθέσεων στους τομείς αυτούς, όπως αναλύεται διεξοδικά παρακάτω, διαπιστώνεται ότι ο περιβαλλοντικός σχεδιασμός στις παρούσες συνθήκες κοινωνικής, πολιτικής και οικονομικής κρίσης, αλλά και εξαιτίας αυτών, θέτει πολλές προκλήσεις και πολλά διλήμματα για την άρθρωση ολοκληρωμένης και αποτελεσματικής πολιτικής. Η ανάγκη για σαφείς και διαφανείς στόχους, και για την υλοποίηση ολοκληρωμένων σχεδιαστικών πολιτικών δοκιμάζει τα όρια της κρατικής/διοικητικής μηχανής. Σε μια εποχή όπου η οικονομική ανάπτυξη τείνει να καταστεί ο μονόδρομος του συνόλου των πολιτικών/νομοθετικών πρωτοβουλιών, οι πολίτες αναζητούν από τον χωρικό – περιβαλλοντικό σχεδιασμό την προώθηση λύσεων εξίσου σοβαρών προβλημάτων της καθημερινότητάς τους πέραν των χρηματοοικονομικών. Στο πλαίσιο αυτό η λειτουργικότητα της σχετικής πολεοδομικής – χωροταξικής και περιβαλλοντικής νομοθεσίας αποδείχθηκε ανεπαρκής, λόγω της πολλαπλής, διανοητικής, ασαφούς και συχνά δυσνόητης νομοθέτησης επί των ιδίων αντικειμένων, με κυρίαρχο το παράδειγμα της νομιμοποίησης αυθαίρετων. Προκάλεσε επιπλέον σοβαρές αντιδράσεις από την πλευρά των πολιτών, αλλά παράλληλα ανέδειξε την αμηχανία των υπηρεσιών ως προς το εφαρμοστέο. Επιπλέον, η διαχείριση της δημόσιας γης, ιδίως στον τομέα του δασικού πλούτου, ανέδειξε την αναβλητικότητα και ατολμία της Πολιτείας να αρθρώσει μια ολοκληρωμένη και αποτελεσματική πολιτική και τις σχετιζόμενες με αυτή δράσεις.

Οι περιφερειακές διαστάσεις της κρίσης, που ήδη από προηγούμενα έτη έχει αναδειχθεί με την αύξηση των αναφορών κυρίως από νησιωτικές περιοχές, σε συνδυασμό με την ενίσχυση των τάσεων περιθωριοποίησης των ευαίσθητων αυτών κοινωνιών

και οικοσυστημάτων εμφανίζεται κατά την τρέχουσα χρονιά ως ιδιαίτερα σημαντική. Ειδικότερα παρατηρείται ότι η γεωγραφική ταξινόμηση και διερεύνηση υποθέσεων που σχετίζονται με προβλήματα σε μικρά νησιά και ειδικότερα αναφορικά με τη φέρουσα ικανότητα του περιβάλλοντός τους αναδεικνύει ως μείζονα τα ζητήματα της σύγχρονης επιχειρηματικότητας και των διλημάτων που αυτή θέτει, την ανεπάρκεια των υφιστάμενων τεχνικών υποδομών και την αναποτελεσματικότητα των θεσμών και πολιτικών διαχείρισης και προστασίας του περιβάλλοντος. Έτσι, βλέπουμε ότι η έννοια της επιχειρηματικότητας στενεύει, περιοριζόμενη στη δημιουργία μικρών και μεγάλων ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων, ενοικιαζόμενων δωματίων και καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος. Η ευφάνταστη κι εναλλακτική επιχειρηματικότητα που αναδεικνύει την πλούσια παράδοση και τον πολιτισμό των νησιωτικών κοινωνιών, τη σημασία της κλίμακας και του τοπίου τους δεν λείπει μεν, αλλά φαίνεται να πιέζεται και να διαδραματίζει πλέον δευτερεύοντα ρόλο. Συγχρόνως, η έλλειψη επιχειρηματικού οράματος και παιδείας αλλοιώνει την παραδοσιακή ζωή των νησιών, μετασχηματίζοντάς τα σε τουριστικούς προορισμούς, ενώ παράλληλα καταστρέφει αμετάκλητα την ποιότητα του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντός τους, υπερβαίνοντας τη φέρουσα ικανότητά τους (βλ. «Περιβάλλον και υποδομές»). Από τη διερεύνηση των σχετικών υποθέσεων φαίνεται καθαρά ότι καθίσταται επιτακτική η ανάγκη για την προώθηση και ολοκλήρωση των απαραίτητων έργων και μηχανισμών προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος από τις εντεινόμενες ανθρωπογενείς δραστηριότητες, στις οποίες συγκαταλέγονται και οι προσφυγικές ροές.

Η έλλειψη σχεδιασμού, η αποσπασματικότητα στην οικοδόμηση θεσμών κοινωνικής πολιτικής, η πολυνομία και η ανασφάλεια δικαίου επιβαρύνουν τις κοινωνικές συνέπειες της τρέχουσας κρίσης. Η οικονομική κρίση στη χώρα έχει επιφέρει συνέπειες με χαρακτηριστικά ανθρωπιστικής κρίσης για κάποιες κοινωνικές ομάδες, με αποτέλεσμα να ανακύπτουν σοβαρές δυσκολίες ώστε να διασφαλιστεί η πραγμάτωση, από μεγάλη μερίδα του πληθυσμού, των βασικών ελάχιστων επιπέδων οικονομικών, κοινωνικών και μορφωτικών δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στο δεσμευτικό διεθνές δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων (βλ. «Όψεις ανθρωπιστικής κρίσης και ευάλωτες ομάδες»). Οι γυναίκες, οι ηλικιωμένοι, οι νέοι, οι μονογονεϊκές οικογένειες και οι οικογένειες με τρία ή περισσότερα παιδιά, άνθρωποι με χαμηλά εκπαιδευτικά προσόντα, άνεργοι, άποροι ήταν κατά κύριο λόγο οι ομάδες πληθυσμού που απευθύνθηκαν στον Συνήγορο, καθώς επλήγησαν δυσανάλογα από τις δυσμενείς εξελίξεις σε ένα πλήθος κοινωνικών υπηρεσιών αλλά και άλλων δημόσιων παροχών. Αιτήματα μονογονεϊκών οικογενειών, όσον αφορά την αστεγία και την ετοιμότητα της τοπικής αυτοδιοίκησης να αντιμετωπίσει τέτοιου είδους ζητήματα, διερευνήθηκαν για πρώτη φορά στο πλαίσιο των υποθέσεων που αφορούν τις **σχέσεις κράτους – πολίτη**. Οι επωφελούμενοι σχετικών προγραμμάτων αντιμετώπισαν όχι μόνο σοβαρές καθυστερήσεις αλλά και μη πληρωμή των επιδομάτων κατάρτισης, εξαιτίας των δυσκολιών που εμφάνισαν ήδη από τα προηγούμενα χρόνια τα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης. Επίσης, δικαιούχοι στεγαστικών προγραμμάτων

του καταργηθέντος Οργανισμού Εργατικής Κατοικίας, ευρισκόμενοι για μεγάλο χρονικό διάστημα σε κατάσταση ανεργίας ή αντιμέτωποι με σοβαρές ασθένειες, αδυνατούν να ανταποκριθούν σε οφειλές των δανείων τους. Το αίτημα για ρύθμιση των χρεών τους με βάση τα σημερινά εισοδηματικά τους κριτήρια δεν έχει ακόμη εξεταστεί και εκκρεμεί τα τελευταία χρόνια. Στο πλαίσιο της υποστήριξης των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων ήταν σημαντική η παρέμβαση του Συνηγόρου με αφορμή αναφορές ανέργων στους οποίους είχαν επιβληθεί πρόστιμα, στη θέσπιση του μέτρου της δωρεάν μετακίνησης των ανέργων με τα ΜΜΜ και τη διαγραφή προστίμων που είχαν επιβληθεί σε ανέργους, προτάσεις οι οποίες υλοποιήθηκαν. Επισημαίνονται επίσης τόσο η κατάρτιση Οδηγού , στον οποίο περιλαμβάνονται τα δικαιώματα και οι προβλεπόμενες παροχές που αφορούν τους ασθενέστερους πολίτες, όσο και η δημιουργία δικτύου για την προώθηση της αναγκαίας πληροφόρησης στις ομάδες αυτές.

Από την άλλη πλευρά, ένα μεγάλο μέρος των αναφορών αφορούσαν τις οικονομικές συναλλαγές κράτους – πολιτών, ενέργειες δηλαδή της Διοίκησης που έθιγαν άμεσα τα οικονομικά τους συμφέροντα. Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται κυρίως τα ζητήματα της φορολογίας (34,69%), με τα οποία ο Συνήγορος έχει ασχοληθεί εκτεταμένα τα έτη της κρίσης, αναδεικνύοντας τις δυσλειτουργίες της φορολογικής διοίκησης αλλά και την υπερφορολόγηση των πολιτών. Οι δυσκολίες που ανέκυψαν κατά τη διαμεσολάβηση στις υποθέσεις αυτές οφείλονταν κυρίως στην ιδιαίτερη επιφυλακτικότητα που εμφανίζει η Διοίκηση να αναθεωρεί τις απόψεις της, όταν αυτό συνεπάγεται απώλεια εσόδων (βλ. «Οικονομικές συναλλαγές κράτους – πολιτών»). Ιδιαίτερη μνεία αξίζει να γίνει εδώ στα προβλήματα που διαπιστώθηκαν αναφορικά με την επιβολή τελών κυκλοφορίας οχημάτων για παρελθόντα έτη, κυρίως οχημάτων τα οποία για διάφορους λόγους δεν βρίσκονταν στην κατοχή των κατά νόμο ιδιοκτητών τους. Οι υποθέσεις αυτές, παρότι αφορούσαν ένα μεγάλο εύρος περιστατικών, παρουσίαζαν μία κοινή προβληματική αναφορικά με την έλλειψη συντονισμού των συναρμόδιων υπηρεσιών και τις πολύπλοκες διαδικασίες που προβλέπονται, οι οποίες είχαν προκύψει κυρίως από τις αποσπασματικές παρεμβάσεις στο νομοθετικό πλαίσιο κατά την πάροδο των ετών. Αξίζει να σημειωθεί ότι η πρόταση του Συνηγόρου σχετικά με τη δυνατότητα διαγραφής των τελών κυκλοφορίας παρελθόντων ετών, υπό προϋποθέσεις, έγιναν ήδη δεκτές από τη Διοίκηση. Οι συνέπειες της οικονομικής κρίσης των τελευταίων ετών διαφαίνονται σε μία μεγάλη κατηγορία αναφορών, στις οποίες οι πολίτες διαμαρτύρονται για την παντελή αδυναμία τους να αντεπεξέλθουν στις κάθε είδους οικονομικές τους υποχρεώσεις προς το Δημόσιο αλλά και προς ιδιώτες. Οι περιπτώσεις αυτές δεν είναι καταγεγραμμένες με στατιστική ακρίβεια, γιατί δεν υπάρχει «τεχνικά» κακοδιοίκηση και επομένως δυνατότητα παρέμβασης της Αρχής. Έχουν όμως ιδιαίτερη σημασία για τη διαμόρφωση συγκεκριμένης και αξιόπιστης άποψης ως προς την πραγματική οικονομική κατάσταση των πολιτών και τα αδιέξοδα που πολλοί αντιμετωπίζουν. Άλλα θέματα αφορούν την απασχόληση (μέσω προγραμμάτων του ΟΑΕΔ) και

τις προσλήψεις στο Δημόσιο, καθώς και τα μέτρα ενίσχυσης της δυνατότητας φοίτησης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση των οικονομικά ασθενέστερων πολιτών κ.ά.

Οι αναφορές που χειρίστηκε ο Συνήγορος φέτος σχετικά με τα **δικαιώματα του παιδιού** ανέδειξαν τα θέματα που απασχολούν ιδιαίτερα παιδιά, γονείς και επαγγελματίες, και συνδέονται τόσο με τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης όσο και με τις πάγιες αδυναμίες των συστημάτων εκπαίδευσης και κοινωνικής πρόνοιας. Συγκεκριμένα, αναδεικνύεται η έλλειψη επαρκών μέτρων για τη στήριξη των αδυνάτων και την αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων όπως η ακραία φτώχεια, η ανεργία των γονέων, η ενδοοικογενειακή βία και παραμέληση, η βία μεταξύ των παιδιών, οι διακρίσεις και οι δυσκολίες ισότιμης εκπαιδευτικής και κοινωνικής ένταξης παιδιών με αναπηρίες ή ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, παιδιών Ρομά, παιδιών που έχουν απομακρυνθεί από τις φυσικές τους οικογένειες και παιδιών που μετακινούνται με ή χωρίς τις οικογένειές τους. Τον Συνήγορο απασχόλησε ιδιαίτερα το ζήτημα των αυξημένων προσφυγικών / μεταναστευτικών ροών, της διακινδύνευσης και της προστασίας των παιδιών που μετακινούνται. Ο Συνήγορος επισκέφθηκε χώρους υποδοχής, φιλοξενίας και φροντίδας ανηλίκων και οικογενειών προσφύγων, και παράλληλα συμμετείχε στον εθνικό και ευρωπαϊκό διάλογο για την εξεύρεση των καταλληλότερων πολιτικών στήριξης και διασφάλισης των δικαιωμάτων τους. Θετική είναι η διαπίστωση ότι πλέον οι ασυνόδευτοι ανήλικοι και τα παιδιά που μετακινούνται με τις οικογένειές τους δεν βρίσκονται σε μακροχρόνια κράτηση παρά μόνο σε αρχική παραμονή λίγων ημερών σε κέντρα υποδοχής προκειμένου να καταγραφούν τα στοιχεία τους και να παραπεμφθούν σε προνοιακές δομές.

Όπως κάθε χρονιά, οι υποθέσεις που κατεχοχόν χειρίστηκε ο Συνήγορος με την ειδική αρμοδιότητά του για τα δικαιώματα του παιδιού σχετίζονται με την εκπαίδευση (33,65% του συνόλου). Σημαντικός ήταν ο αριθμός αναφορών (40) που είχε ως θέμα την αντιμετώπιση βίαιων συμπεριφορών μεταξύ μαθητών, απηχώντας την ανησυχία των γονέων για τα θέματα της ενδοσχολικής βίας. Για τον λόγο αυτόν αλλά και με αφορμή δημόσια διαβούλευση για σχετική νομοθετική πρόβλεψη, ο Συνήγορος παρενέβη δημοσίως με δελτία τύπου . Αρκετές αναφορές σχετίζονται με την έλλειψη ή ανεπάρκεια εκπαιδευτικών, ιδίως για μαθητές με αναπηρίες και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (βλ. «Εκπαίδευση»). Τα προβλήματα της ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης αναδείχθηκαν σε σχετικό πόρισμα προς το Υπουργείο Παιδείας.

Το ένα τέταρτο των αναφορών για θέματα παραβιάσεων δικαιωμάτων ανηλίκων τη χρονιά αυτή εστιάζονται σε θέματα υγείας, πρόνοιας και κοινωνικής ασφάλισης. Σημαντικός αριθμός αυτών αφορούν την τοποθέτηση παιδιών σε παιδικούς σταθμούς και την εφαρμογή του Προγράμματος «Εναρμόνιση της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής», πολλές από τις οποίες επιλύθηκαν σε συνεργασία με τον αρμόδιο φορέα υλοποίησης (ΕΕΤΑΑ) . Η πρόσβαση ανασφάλιστων ανηλίκων σε υπηρεσίες υγείας ήταν μια θεματική ιδιαίτερου ενδιαφέροντος

ροντος για την Αρχή, που διαμεσολάβησε για την υλοποίηση και εξειδίκευση μέσω εγκυκλίων των προβλέψεων της νομοθεσίας. Παράλληλα, ο Συνήγορος με την ειδική αρμοδιότητά του για τα δικαιώματα του παιδιού ανέλαβε πολλαπλές πρωτοβουλίες για τα παιδιά που μένουν σε ιδρύματα παιδικής προστασίας, μεταξύ αυτών η εκπόνηση ειδικής έκθεσης , η οποία παρουσιάστηκε σε εκδήλωση της Αρχής. Στην έκθεση συνοψίζονται τα ευρήματα και οι διαπιστώσεις του Συνηγόρου με βάση την εμπειρία του από το 2003, και επισημαίνεται η ανάγκη αφενός να βελτιωθεί το σύστημα πιστοποίησης, εποπτείας και υποστήριξης των ιδρυμάτων και αφετέρου να ενισχυθεί η υλοποίηση του θεσμού της αναδοχής. Στο πεδίο της οικογενειακής ζωής, ο Συνήγορος εξέτασε σημαντικό αριθμό αναφορών για θέματα επιμέλειας ανηλίκων και επικοινωνίας τους με τον γονέα που δεν διαμένει μαζί τους (14,5%). Ασχολήθηκε επίσης με περιορισμένο αλλά ενδεικτικό αριθμό υποθέσεων ενδοοικογενειακής βίας και παραμέλησης, σε ορισμένες δε περιπτώσεις παρέπεμψε υποθέσεις στην αρμόδια Εισαγγελία. Μεγαλύτερος ήταν ο αριθμός των περιπτώσεων που ο Συνήγορος κλήθηκε να δώσει συμβουλές και κατευθύνσεις σε μαθητές / μαθήτριες και εκπαιδευτικούς για συναφή θέματα κατά τις επισκέψεις του σε σχολεία, μέσω της δωρεάν ειδικής τηλεφωνικής γραμμής και της ηλεκτρονικής φόρμας για ανηλίκους «Ρωτάω τον Συνήγορο». Αυξημένος ήταν επίσης ο αριθμός των αναφορών φέτος σχετικά με θέματα ταυτότητας και έκδοσης ληξιαρχικών πράξεων (7,7%). Τέλος, η προστασία της ιδιωτικής ζωής των παιδιών, ιδίως από τα ΜΜΕ, και το ζήτημα της χρησιμοποίησης των παιδιών σε προεκλογικές εκστρατείες απασχόλησαν την Αρχή τόσο μέσω χειρισμού συναφών αναφορών όσο και αυτεπαγγέλτως (βλ. «Προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού») .

Κατά το έτος 2015 παρατηρήθηκε μείωση του συνολικού αριθμού των υποβληθεισών αναφορών για θέματα **ισότητας φύλου** σε σχέση με τα προηγούμενα έτη. Η μείωση αυτή έγινε ιδιαίτερα αισθητή στις αναφορές που σχετίζονται με τον δημόσιο τομέα, ενώ αντιθέτως οι αναφορές του ιδιωτικού τομέα εμφάνισαν ποσοστιαία αύξηση. Η πλειονότητα των αναφορών που υποβλήθηκαν στον Συνήγορο απευθείας από εργαζόμενες ή διαβιβάστηκαν σε αυτόν από τις αρμόδιες Επιθεωρήσεις Εργασίας αφορούσαν καταγγελίες κατά εργοδοτών μικρομεσαίων επιχειρήσεων, οι οποίες πλήττονται περισσότερο από την οικονομική κρίση και τείνουν να αντιμετωπίζουν τη μητρότητα και τα εργασιακά δικαιώματα που απορρέουν από αυτήν ως επιπρόσθετη επιβάρυνση στις ήδη αυξημένες φορολογικές και οικονομικές τους υποχρεώσεις. Το μεγαλύτερο ποσοστό των αναφορών αυτών σχετίζεται με μονομερείς βλαπτικές μεταβολές στους όρους και τις συνθήκες εργασίας εργαζόμενων γυναικών, κατά το διάστημα που καλύπτονται από προστασία μητρότητας, με τις καταγγελίες περί άνισης μεταχείρισης στους όρους και τις συνθήκες εργασίας να προηγούνται (σε ποσοστό 42,49%), και τις καταγγελίες με αντικείμενο την άνιση μεταχείριση ως προς τη λύση της σχέσης εργασίας να έπονται (σε ποσοστό 30,90%). Έτσι, επιστρέφοντας στην εργασία τους από άδειες μητρότητας, εργαζόμενες διαπιστώνουν είτε ότι οι επιχειρήσεις στις οποίες απασχολούνταν έχουν παύσει τη λειτουργία

για τους είτε ότι έχουν μεταφέρει σε άλλον τόπο την έδρα τους, χωρίς οι ίδιες να έχουν ενημερωθεί. Παράλληλα, οι ιδιώτες εργοδότες τείνουν να παραβιάζουν ακόμη και ευθέως εργασιακά δικαιώματα εγκύων και νέων μητέρων, καθώς, ενώ γνωρίζουν ότι η μητρότητα προστατεύεται πλήρως από απόλυση, αναζητούν τρόπους ώστε να απαλλαγούν από το βάρος της είτε εκδηλώνοντας απροθυμία να χορηγήσουν δικαιώματα, όπως το μειωμένο ωράριο για ανατροφή τέκνου, είτε εξωθώντας τις εργαζόμενες σε οικειοθελή αποχώρηση, είτε προβαίνοντας ακόμη και σε απολύσεις. Στο πλαίσιο αυτό, ο Συνήγορος καλείται να διατηρήσει ισορροπίες ανάμεσα στα προστατευόμενα δικαιώματα των εργαζόμενων αλλά και στην αναγκαιότητα επιβίωσης των εργοδοτικών επιχειρήσεων, χωρίς όμως να θίγεται ο σκληρός πυρήνας των δικαιωμάτων των εργαζόμενων γυναικών, η προστασία των οποίων είναι περισσότερο από ποτέ αναγκαία (βλ. «Φύλο και εργασιακές σχέσεις»).

Στον δημόσιο τομέα, από τις περιπτώσεις που διερεύνησε ο Συνήγορος οδηγήθηκε στη δυσάρεστη διαπίστωση ότι η ενσωμάτωση της ευρωπαϊκής νομοθεσίας περί ίσης μεταχείρισης γίνεται στο πλαίσιο της τυπικής εκπλήρωσης των υποχρεώσεων της χώρας, χωρίς να δημιουργούνται οι αναγκαίες προϋποθέσεις για την ουσιαστική εφαρμογή της. Χαρακτηριστική περίπτωση, η χορήγηση της τετράμηνης άδειας ανατροφής άνευ αποδοχών στους δημόσιους υπαλλήλους, που δεν χορηγείται στους ένστολους, ενώ στους αναπληρωτές εκπαιδευτικούς να μην χορηγείται, δεν λογίζεται όμως ως χρόνος πραγματικής υπηρεσίας και μάλιστα, βάσει γνωμοδότησης του ΝΣΚ, παρά τη ρητή σχετική διατύπωση της ευρωπαϊκής Οδηγίας. Άλλη περίπτωση, η χορήγηση επιδόματος μητρότητας από τον ΟΑΕΕ και το ΕΤΑΑ στις ασφαλισμένες και η λήψη άδειας ανατροφής από πατέρες-συζύγους αυτοαπασχολούμενων, που στην πράξη εμφανίζει προβλήματα λόγω ερμηνευτικών προβλημάτων. Ανάλογα κενά παρουσιάζονται και στα ζητήματα θεμελίωσης συνταξιοδοτικού δικαιώματος ανδρών, υπηρετούντων στο Δημόσιο, με τρία παιδιά ανήλικα ή ανήλικα, στην περίπτωση των οποίων ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι δεν τυγχάνουν εφαρμογής οι ίδιοι όροι και προϋποθέσεις που ισχύουν στην περίπτωση συνταξιοδότησης των γυναικών συναδέλφων τους. Παράλληλα, η αύξηση του αριθμού των αναφορών για παροχή πληροφόρησης ως προς τα εργασιακά δικαιώματα εργαζομένων, ιδιαιτέρως στον τομέα της ισορροπίας προσωπικής – επαγγελματικής ζωής, αναδεικνύει την αδυναμία της δημόσιας διοίκησης να ανταποκριθεί εγκαίρως και με επάρκεια στο έργο της, γεγονός που συχνά συνεπάγεται απώλεια δικαιωμάτων για τους εργαζομένους. Τέλος, οι καταγγελίες περί σεξουαλικής παρενόχλησης στον εργασιακό χώρο εξακολουθούν να αποτελούν χαμηλό ποσοστό του συνόλου των αναφορών για θέματα ισότητας φύλων, καθώς οι δημοσιοποιημένες περιπτώσεις προφανώς εξακολουθούν να είναι μόνο η «κορυφή του παγόβουνου». Ωστόσο, παρά τις δυσκολίες διερεύνησής τους (απροθυμία συνεργασίας από τους εργοδότες, απόπειρα αποσιώπησης ή συγκάλυψης τέτοιων περιστατικών), για πρώτη φορά εντός του 2015 σε δύο περιπτώσεις διατυπώθηκε από τον Συνήγορο η θέση ότι πράγματι τεκμηριώθηκε η τέλεση σεξουαλικής παρενόχλησης.

Αριθμητικά στοιχεία

Κατά τη διάρκεια του 2015 ο Συνήγορος δέχτηκε 11.502 νέες αναφορές. Στο Γραφείο Εξυπηρέτησης Πολιτών υποβλήθηκαν 2.609, με φαξ 1.500, με το ταχυδρομείο 1.799, μέσω διαδικτύου (web αναφορά) 5.330, με άλλους τρόπους (λ.χ. επίδοση) 284. Είναι εμφανές ότι η πρόσβαση μέσω διαδικτύου έρχεται πρώτη (46,33%) στις προτιμήσεις των πολιτών. Ο ιστότοπος του Συνηγόρου είχε 911.955 μοναδικούς επισκέπτες και 4.971.738 προβολές σελίδας. Το δημόσιο προφίλ της Αρχής στο Facebook στα τέλη του 2015 είχε 12.876 μέλη και στο Twitter 4.315 ακόλουθους/followers.

Από τα στοιχεία των αναφορών για το 2015 προκύπτει ότι (βλ. γράφημα 3) το 50,86% ήταν βάσιμες, δηλαδή η καταγγελία του πολίτη ήταν δικαιολογημένη και υφίστατο όντως κακοδιοίκηση, το 41,86% αβάσιμες, δηλαδή η Διοίκηση είχε τηρήσει τη νομιμότητα, ενώ για το 7,28% διακόπηκε, για διαφόρους λόγους, η έρευνα. Από τις βάσιμες αναφορές (βλ. γράφημα 4): επιλύθηκε με τη διαμεσολάβηση του Συνηγόρου ποσοστό 85,12%, επιλύθηκε χωρίς ενέργειες του Συνηγόρου (από την ίδια την υπηρεσία ή ύστερα από παρέμβαση άλλου φορέα) το 1,38%, η επίλυση στάθηκε αδύνατη στο 7,51% για λόγους που οφείλονται σε νομοθετικά κενά ή οργανωτικές αδυναμίες και δυσλειτουργίες της Διοίκησης, πάγιες ή συγκυριακές, ενώ στο 5,99% δεν έγιναν δεκτές από τη Διοίκηση οι προτάσεις του Συνηγόρου. Τέλος, πέρα από τις εντός αρμοδιότητας αναφορές που χειρίστηκε ο Συνήγορος, εξετάστηκαν επιπλέον περίπου 5.200 υποθέσεις για τις οποίες η διερεύνηση έδειξε ότι βρίσκονται εκτός του νόμιμου πεδίου διαμεσολάβησής του (βλ. γράφημα 2).

Μεγάλο ποσοστό (31,60%) των προβλημάτων κακοδιοίκησης εξακολουθεί να εντοπίζεται στα ασφαλιστικά ταμεία και σε ΝΠΔΔ τα οποία εποπτεύει το Υπουργείο Εργασίας, ενώ ακολουθούν η αυτοδιοίκηση με 22,41% και τα Υπουργεία Οικονομικών με 15,69% και Εσωτερικών με 10,29% (για περισσότερες λεπτομέρειες βλ. γράφημα 6).

Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΣΤΙΣ ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Τις συνέπειες της κρίσης στην καθημερινή ζωή σε γειτονίες της Αθήνας και του λεκανοπεδίου Αττικής έθεσε στο επίκεντρο της δράσης του ο Συνήγορος, στο πλαίσιο του Προγράμματος «Αλληλεγγύη και Κοινωνικός Αποκλεισμός στην Ελλάδα» που χρηματοδοτείται από το ΕΕΑ Grants. Σκοπός του προγράμματος είναι να διερευνηθεί ο κοινωνικός αποκλεισμός και τα προβλήματα υποβάθμισης που έχουν προκύψει κατά τα τελευταία χρόνια της οικονομικής κρίσης σε συγκεκριμένες περιοχές της Αθήνας. Το επιστημονικό προσωπικό της Αρχής τέθηκε στη διάθεση των κατοίκων σε περιοχές του Δήμου Αθηναίων (Κυψέλη, Πατήσια και Άγιο Παντελεήμονα) καθώς και στους Δήμους Νίκαιας – Ρέντη και Περάματος, για να δεχτούν τις αναφορές τους και να συζητήσουν τα προβλήματά τους . Παράλληλα με την υπο-

βολή αναφορών, συμπληρώθηκαν ερωτηματολόγια, με σκοπό την καταγραφή των κυριότερων ζητημάτων που ανέκυψαν λόγω της οικονομικής κρίσης και αφορούν κατά κύριο λόγο τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες (άνεργους, άστεγους, οικονομικά αδύναμους κ.λπ.). Ειδικότερα, η έρευνα είχε ως στόχο να εξεταστούν τα φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού και τα πολλαπλά προβλήματα αποστέρησης που αντιμετωπίζουν οι ομάδες αυτές, όπως η υποβάθμιση της ποιότητας ζωής και των συνθηκών διαβίωσης, η απώλεια στέγης και η πρόσβαση στις δημόσιες υπηρεσίες. Τα αποτελέσματα και τα συμπεράσματα της έρευνας θα παρουσιαστούν αναλυτικά σε ημερίδα την οποία ο Συνήγορος προγραμματίζει για τα μέσα Ιανουαρίου 2016.

Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Κλιμάκιο της Αρχής, με επικεφαλής τον Αναπληρωτή Συνήγορο Βασίλη Καρύδη και τους Βοηθούς Συνηγόρους Γιώργο Μόσχο και Ιωάννη Σαγιά, επισκέφθηκε τη Θεσσαλονίκη προκειμένου να έλθει σε επαφή με πολίτες και στελέχη των δημοσίων υπηρεσιών της περιοχής και να τους ενημερώσει για την αποστολή και το έργο της Αρχής. Στο πλαίσιο της επίσκεψης, πραγματοποιήθηκε στις 18 Νοεμβρίου ενημερωτική εκδήλωση με την παρουσία εκπροσώπων της περιφέρειας, των δήμων, των ΝΠΔΔ και άλλων φορέων της περιοχής, ενώ την ίδια μέρα ο Αναπληρωτής Συνήγορος είχε συνάντηση με τον Δήμαρχο Θεσσαλονίκης. Παράλληλα, πραγματοποιήθηκαν συναντήσεις εργασίας μεταξύ στελεχών του Συνηγόρου και εκπροσώπων της Διοίκησης, καθώς και επισκέψεις και αυτοψίες σχετικά με υποθέσεις που εξετάζει ο Συνήγορος. Επίσης, λειτούργησε γραφείο υποδοχής κοινού, στο οποίο οι πολίτες είχαν τη δυνατότητα να υποβάλουν έγγραφη αναφορά και να ενημερωθούν από στελέχη της Αρχής για τις αρμοδιότητές της .

Στο πλαίσιο της επίσκεψης κοινού κλιμακίου των Συνηγόρων του Πολίτη της Ελλάδας και της ΠΓΔΜ στις 17 Νοεμβρίου στις προσωρινές εγκαταστάσεις προσφύγων στα σύνορα των δύο γειτονικών χωρών, στην Ειδομένη και στο Vinojug, ο Συνήγορος είχε την ευκαιρία να διαπιστώσει ότι ο χώρος εγκατάστασης προσφύγων στην Ειδομένη λειτουργεί χωρίς καμία συμμετοχή ή συντονισμό από το κράτος, στηρίζεται δηλαδή στην εθελοντική εργασία και προσφορά τροφής, ειδών και υπηρεσιών από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες, τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης και τις ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στον καταυλισμό προσφύγων .

Κλιμάκιο της Αρχής, με επικεφαλής τον Αναπληρωτή Συνήγορο Βασίλη Καρύδη και τους Βοηθούς Συνηγόρους Ιωάννη Σαγιά και Χρήστο Ιωάννου, επισκέφθηκε το Ηράκλειο στις 4 Δεκεμβρίου. Στο πλαίσιο της επίσκεψης, ο Αναπληρωτής Συνήγορος είχε ενημερωτική συνάντηση με εκπροσώπους του δημόσιου και ευρύτερου δημόσιου τομέα της Περιφέρειας Κρήτης σχετικά με τις αρμοδιότητες και το έργο της Αρχής, καθώς και με τον Δήμαρχο Ηρακλείου. Ακολούθησε συζήτηση για τα θέματα της περιοχής και συνέντευξη τύπου.

Παράλληλα, λειτούργησε γραφείο υποδοχής κοινού για υποβολή αναφορών και ενημέρωση των ενδιαφερόμενων πολιτών . Η επίσκεψη χρηματοδοτήθηκε μέσω του Χρηματοδοτικού Μηχανισμού του Ευρωπαϊκού Χώρου, στο πλαίσιο του Προγράμματος «Αλληλεγγύη και Κοινωνική Ένταξη στην Ελλάδα» (2009-2014).

Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ

Η Συνήγορος του Πολίτη Καλλιόπη Σπανού:

- Συμμετείχε σε κοινή συνεδρίαση των συναρμόδιων διαρκών επιτροπών για ακρόαση φορέων επί του νομοσχεδίου περί αντιμετώπισης της ανθρωπιστικής κρίσης (10 Μαρτίου). Πολλές από τις παρατηρήσεις της Αρχής συνεκτιμήθηκαν κατά την τελική διατύπωση των διατάξεων του Ν. 4320/2015 (βλ. «Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις»).
- Συναντήθηκε με την Πρόεδρο της Βουλής για την υποβολή της *Ετήσιας Έκθεσης 2014* (3 Απριλίου).
- Συμμετείχε, μαζί με τους Βοηθούς Συνηγότερους Βασίλη Καρύδη και Γιώργο Μόσχο, σε συνεδρίαση της Διαρκούς Επιτροπής Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης για ακρόαση φορέων επί του νομοσχεδίου «Μεταρρυθμίσεις ποινικών διατάξεων, κατάργηση των καταστημάτων κράτησης Γ' τύπου» (8 Απριλίου).
- Αμέσως μετά την αποχώρησή της παρουσίασε, μαζί με τον Αναπληρωτή Συνήγορο και τους Βοηθούς Συνηγότερους, την *Ετήσια Έκθεση 2014* στην Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας (10 Νοεμβρίου). Στην ίδια συνεδρίαση παρουσιάστηκε η ειδική έκθεση «Τα δικαιώματα των παιδιών που ζουν σε ιδρύματα».

Οι καθ' ύλην αρμόδιοι Βοηθοί Συνήγοροι και στελέχη της Αρχής συμμετείχαν σε συνεδριάσεις:

- της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου με θέμα «Γυναικεία αμειβόμενη εργασία» (14 Μαΐου)
- των συναρμόδιων διαρκών επιτροπών για ακρόαση φορέων επί του νομοσχεδίου περί ιθαγένειας (10 Ιουνίου)
- της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Περιβάλλοντος στο πλαίσιο της δημόσιας διαβούλευσης για το νέο Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (24 Ιουνίου)
- της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου με θέμα «Ρομά, αποκλεισμοί και αντιμετώπιση» (30 Ιουλίου)
- της Διαρκούς Επιτροπής Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης για ακρόαση φορέων επί του νομοσχεδίου περί συμφώνου συμβίωσης (15 Δεκεμβρίου).

Ο Συνήγορος του Πολίτη, με την ειδική αρμοδιότητά του ως Συνήγορος του Παιδιού, συμμετείχε για δεύτερη φορά στις εργασίες της Βουλής των Εφήβων (Κ' Σύνοδος, 6-9 Σεπτεμβρίου, βλ. «Προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού») .

ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ 2015

Κατά το 2015 ο Συνήγορος εκπόνησε δύο ειδικές εκθέσεις.

Τέλη κυκλοφορίας και δηλώσεις ακινησίας οχημάτων

Η ειδική έκθεση εκπονήθηκε προκειμένου να παρουσιαστεί η εμπειρία του Συνηγόρου σε θέματα επιβολής – βεβαίωσης τελών κυκλοφορίας και δηλώσεις ακινησίας οχημάτων. Τα προβλήματα που ανακύπτουν αφορούν τη βεβαίωση τελών κυκλοφορίας παρελθόντων ετών, την πώληση αυτοκινήτων χωρίς να πραγματοποιηθεί μεταβίβαση, τον χαρακτηρισμό των τελών κυκλοφορίας ως «αδιαιρέτων», τη μη αποδοχή αδειών κυκλοφορίας με την ένδειξη «ΟΧΙ ΓΙΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ» για τη θέση των οχημάτων σε ακινησία, τη φορολογική διάκριση κατά τον υπολογισμό του ύψους τελών κυκλοφορίας, το ύψος των τελών βενζινοκίνητων που μετατράπηκαν σε υγραεριοκίνητα και των οχημάτων που θεωρούνται ως τύπου Jeep και απαλλαγές από τέλη κυκλοφορίας λόγω αναπηρίας. Ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι τα προβλήματα που εντοπίζονται ανάγονται στο παρωχημένο νομοθετικό πλαίσιο, ενώ οι εγκύκλιες οδηγίες που το συμπληρώνουν εμφανίζονται αλληλοσυγκρουόμενες ή ανεπαρκείς, οδηγώντας σε έλλειψη ασφάλειας δικαίου. Ως βασικό συμπέρασμα προκύπτει η άμεση ανάγκη τροποποίησης και επικαιροποίησης της σχετικής νομοθεσίας, στη βάση της ορθολογικής και δικαιότερης αντιμετώπισης των πολιτών αλλά και της συμμόρφωσης με το ισχύον ευρωπαϊκό νομοθετικό πλαίσιο.

Οι σημαντικότερες από τις προτάσεις που περιλαμβάνονται στην έκθεση είναι:

- Η βεβαίωση των τελών κυκλοφορίας παρελθόντων ετών να ενεργείται ρητά εντός τριετίας από το έτος το οποίο αφορούν. Μετά την πάροδο της τριετίας να αποσβέννυται το δικαίωμα της Διοίκησης να προβεί σε ταμειακή βεβαίωση αυτών.
- Σε περίπτωση μη πραγματοποίησης διαδικασίας μεταβίβασης μετά την πώληση με αμέλεια του αγοραστή, οι «πωλητές», στο όνομα των οποίων βεβαιώνονται τα τέλη κυκλοφορίας, να μπορούν να υποβάλλουν σχετική καταγγελία στις αστυνομικές αρχές και με βάση τη σχετική βεβαίωση οι οικονομικές υπηρεσίες να αποδέχονται τη διακοπή της χρέωσης του «πωλητή» με τέλη κυκλοφορίας.
- «Αναλογική» επιβολή των τελών κυκλοφορίας, σε συνάρτηση με τους μήνες ή ενδεχομένως τα τρίμηνα κυκλοφορίας εντός του έτους.
- Ανάπηροι ιδιοκτήτες αυτοκινήτων, με κυβισμό που υπερβαίνει αυτόν για τον οποίο δικαιούνται απαλλαγής, να καταβάλλουν τα τέλη κυκλοφορίας που αντιστοιχούν στο ποσοστό της υπέρβασης, όπως συμβαίνει με τα τέλη ταξινόμησης.
- Επιβολή τελών κυκλοφορίας με βάση τους ρύπους και για οχήματα που κυκλοφόρησαν πριν από την 1.11.2010, με την προϋπόθεση ότι υπάρχουν διαθέσιμα επαρκή και ασφαλή στοιχεία σε ό,τι αφορά τις εκπομπές CO₂ αυτών.
- Έκδοση από το Υπουργείο Οικονομικών νέου επικαιροποι-

ημένου πίνακα ως προς τα χαρακτηριστικά και τα μοντέλα οχημάτων που θεωρούνται από τη φορολογική Διοίκηση ως τύπου Jeep.

- Αποδοχή των αδειών κυκλοφορίας με την ένδειξη «ΟΧΙ ΓΙΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ» και του αποδεικτικού παραλαβής των πινακίδων κυκλοφορίας από τη Διεύθυνση Μεταφορών για τη δήλωση αναγκαστικής ακινησίας.

Τα δικαιώματα των παιδιών που ζουν σε ιδρύματα

Στην ειδική έκθεση συνοψίζονται οι διαπιστώσεις και προτάσεις της Αρχής, από το 2003 μέχρι σήμερα, για την οργάνωση και λειτουργία των ιδρυμάτων παιδικής προστασίας στη χώρα μας . Κεντρικό πρόβλημα, κατά την εκτίμηση της Αρχής, αποτελεί η απουσία ενός ενιαίου πλαισίου και ελάχιστων εθνικών προδιαγραφών λειτουργίας τόσο για τα δημόσια ιδρύματα παιδικής προστασίας όσο και για τις αντίστοιχες μονάδες του ιδιωτικού τομέα. Ο Συνήγορος, στο πλαίσιο διερεύνησης αναφορών αλλά και επισκέψεών του, έχει διαπιστώσει σοβαρά προβλήματα όσον αφορά τη στελέχωση, την τήρηση στοιχείων, την αδειοδότηση και πιστοποίηση των μονάδων του ιδιωτικού τομέα, τον εξωτερικό έλεγχο και την εποπτεία των μονάδων παιδικής προστασίας συνολικά, τη διασφάλιση του δικαιώματος ενημέρωσης, συμμετοχής και έκφρασης γνώμης των φιλοξενούμενων παιδιών, την επικοινωνία τους με την οικογένεια ή άλλα πρόσωπα εκτός του ιδρύματος και την κάλυψη των ειδικών ιατρικών, εκπαιδευτικών ή πολιτισμικών αναγκών τους, καθώς και σοβαρά κενά στο πεδίο της παιδικής προστασίας γενικότερα.

Βάσει των παραπάνω, ο Συνήγορος προτείνει (βλ. «Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις»):

- Τη θέσπιση ελάχιστων εθνικών προδιαγραφών για τη λειτουργία των μονάδων παιδικής προστασίας τόσο του δημόσιου όσο και του ιδιωτικού τομέα. Μεταξύ άλλων, προτείνεται η θέσπιση προδιαγραφών για την αριθμητική και ποιοτική επάρκεια της στελέχωσης, η εισαγωγή επαρκών μηχανισμών καταγραφής, πιστοποίησης, εποπτείας και ελέγχου των ιδρυμάτων, και η ενίσχυση των υφιστάμενων εποπτικών μηχανισμών.
- Κώδικα δεοντολογίας για θέματα καθημερινής ζωής, ο οποίος να καθορίζει ενιαίες προδιαγραφές πρακτικής, βάσει των σύγχρονων δεδομένων και παιδαγωγικών αντιλήψεων αλλά και σύμφωνα με τις προβλέψεις της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού και των λοιπών διεθνών κειμένων και κατευθύνσεων για τα δικαιώματα παιδιών που ζουν σε ιδρύματα.
- Την προώθηση εναλλακτικών λύσεων στην ιδρυματική φροντίδα με την ενίσχυση του θεσμού της αναδοχής.
- Τη σύσταση δομών
 - α) άμεσης υποδοχής για τη φροντίδα παιδιών που απομακρύνονται από το οικογενειακό τους περιβάλλον με τον χαρακτήρα του επείγοντος
 - β) εξειδικευμένων για παιδιά και εφήβους με σοβαρές διαταραχές συμπεριφοράς, ψυχικές διαταραχές ή άλλες ειδικού τύπου ανάγκες, που χρήζουν αυξημένης υποστήριξης
 - γ) υποστηριζόμενης διαβίωσης για νεαρούς ενήλικες με ελα-

φρές ή σοβαρές αναπηρίες που έχουν μεγαλώσει σε ιδρύματα και χρήζουν διά βίου υποστήριξης, προκειμένου να μπορέσουν να ζήσουν ανεξάρτητα στην κοινότητα.

- Τη δημιουργία ενιαίου θεσμικού πλαισίου για τη συνεχιζόμενη υποστήριξη νεαρών ενηλίκων που αποχωρούν από ιδρύματα.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ ΣΕ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

Ο Συνήγορος ζητήσει:

Από τον Γενικό Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής

- Τον πειθαρχικό έλεγχο του Δημάρχου Κηφισιάς λόγω μη συνεργασίας με την Αρχή (υπόθεση 188887/2014).
- Την άσκηση των ελεγκτικών αρμοδιοτήτων του σε βάρος των Δήμων Αχαρνών (υπόθεση 192112/2014), Χαϊδαρίου (υπόθεση 133098/2010), Μάνδρας – Ειδυλλίας (υπόθεση 156690/2012) και Λαυρεωτικής (υπόθεση 143396/2011) .

Από τον Γενικό Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης Ηπείρου – Δυτικής Μακεδονίας

Τον πειθαρχικό έλεγχο του Δημάρχου Πάργας, λόγω μη ανταπόκρισης σε επανειλημμένες κλήσεις συνεργασίας με την Αρχή. Η αποκεντρωμένη διοίκηση κάλεσε τον δήμαρχο σε απολογία, ωστόσο παράλληλα το αίτημα του πολίτη ικανοποιήθηκε. Κατόπιν αυτού, ο πολίτης ζήτησε εγγράφως τη διακοπή της εξέτασης του ζητήματος από την αποκεντρωμένη διοίκηση, η οποία τελικά με απόφασή της απάλλαξε τον δήμαρχο τον Αύγουστο του 2015 (υπόθεση 189653/2014).

Από τον Γενικό Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αιγαίου

Τον πειθαρχικό έλεγχο αντιδημάρχου του Δήμου Μυκόνου, για έκδοση άδειας χρήσης κοινόχρηστου χώρου σε κατάσταση, κατά παράβαση των διατάξεων που καθορίζουν χρήσεις, όρους και περιορισμούς δόμησης στον προϋφιστάμενο του έτους 1923 οικισμό Χώρας Μυκόνου, καθώς και για απόκρυψη της εν λόγω άδειας από τη γνώση της αποκεντρωμένης διοίκησης. Η εν λόγω υπηρεσία προώθησε την υπόθεση στο οικείο Πειθαρχικό Συμβούλιο, όπου εκκρεμεί (υπόθεση 166571/2013).

Από τον Δήμο Πατρέων

Τον πειθαρχικό έλεγχο δημοτικού υπαλλήλου για κατ' επανάληψη αναβολή της υλοποίησης αποφάσεων του Δήμου Πατρέων που επέβαλαν διοικητικές κυρώσεις σε κατάσταση υγειονομικού ενδιαφέροντος, καθώς και για αναρμόδια αναστολή των κυρώσεων, όταν η αρμοδιότητα της σφράγισης μεταβιβάστηκε διά νόμου στις αστυνομικές αρχές. Παρά τη σοβαρότητα των παραβάσεων των υπαλλήλων του Δήμου, η δημοτική αρχή περιορίστηκε σε απλές συστάσεις προς αυτούς. Στο πλαίσιο εξέτασης της ίδιας υπόθεσης, ζητήθηκε επίσης από τη Διεύθυνση Εσωτερικών Υποθέσεων του Αρχηγείου της ΕΛΑΣ ο πειθαρχικός έλεγχος αστυνομικών οργάνων, για υπέρμετρη καθυστέρηση στην άσκηση των κυρωτικών αρμοδιοτήτων τους (υποβολή μηνύσεων, σύνταξη βεβαιώσεων παράβασης σχετικά με την άδεια μουσικής, εκκίνηση και ολοκλήρωση διαδικασίας επιβολής δι-

οικητικών κυρώσεων). Η Περιφερειακή Αστυνομική Διεύθυνση Δυτικής Ελλάδας έδωσε εντολή για προκαταρκτική διοικητική εξέταση στην Αστυνομική Διεύθυνση Πατρών, το πόρισμα της οποίας εκκρεμεί (υπόθεση 188985/2014).

Από τον Διοικητή της 6ης Υγειονομικής Περιφέρειας

- Τη διενέργεια πειθαρχικού ελέγχου κατά των διοικητών δύο νοσοκομείων, υπευθύνων, σύμφωνα με δημοσιεύματα, για διарροή στα ΜΜΕ ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων ανήλικου νοσηλευόμενου (υπόθεση 204379/2015).
- Τον πειθαρχικό έλεγχο βρεφονηπιοκόμου σε παιδικό σταθμό, για αναφερόμενη κακή συμπεριφορά προς νήπια. Για την υπόθεση διενεργήθηκε προκαταρκτική έρευνα, η οποία δεν οδήγησε σε ΕΔΕ. Οι ενδιαφερόμενοι γονείς απευθύνθηκαν στην Εισαγγελία, προς την οποία ο Συνήγορος διαβίβασε τον φάκελο της υπόθεσης (υπόθεση 195076/2014).

Επίσης, ο Συνήγορος ζήτησε την άσκηση διοικητικής εποπτείας από τον Γενικό Γραμματέα της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Πελοποννήσου – Δυτικής Ελλάδας – Ιονίων Νήσων σε βάρος του Δήμου Ήλιδας (υπόθεση 200186/2015) για άρνηση συνεργασίας με την Αρχή, και από τον Γενικό Γραμματέα της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Στερεάς Ελλάδας σε βάρος του Δήμου Δελφών, για τον ίδιο λόγο (υπόθεση 199607/2015).

Εξελίξεις πειθαρχικών ελέγχων

- Η Γενική Γραμματέας Αποκεντρωμένης Διοίκησης Θεσσαλίας – Στερεάς Ελλάδας, ύστερα από σύμφωνη γνωμοδότηση του οικείου Πειθαρχικού Συμβουλίου, εξέδωσε στις 30.1.2015 απαλλακτική απόφαση για τον τέως Δήμαρχο Χαλκιδέων και κατόπιν δημοτικό σύμβουλο, για παράβαση καθήκοντος από βαριά αμέλεια, λόγω μη απάντησής του σε έγγραφο του Συνηγόρου που αφορούσαν τη διερεύνηση υπόθεσης εγκατάστασης Ρομά στη Χαραυγή Χαλκίδας (υπόθεση 15676/2009).
- Σε συνέχεια διαβίβασης από τον Συνήγορο στο Πρωτοβάθμιο Πειθαρχικό Συμβούλιο της ΕΣΗΕΑ καταγγελίας για ένθετο εφημερίδας που απεικόνιζε παιδί με κυνηγετικό όπλο, η ΕΣΗΕΑ κάλεσε σε απολογία τον διευθυντή σύνταξης του περιοδικού, προς τον οποίο στη συνέχεια απηύθυνε συστάσεις (υπόθεση 185870/2014).

ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ ΣΕ ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΚΗ ΑΡΧΗ

Το 2015 ο Συνήγορος παρέπεμψε τρεις υποθέσεις στον εισαγγελέα για διερεύνηση ποινικών ευθυνών.

Η πρώτη αφορούσε καταγγελία, σύμφωνα με την οποία δεν είχαν επιβληθεί σε γιατρό του ΕΣΥ πειθαρχικές ποινές ύστερα από αμετάκλητη καταδικαστική απόφαση δικαστηρίου. Κατά τη διάρκεια διερεύνησης της υπόθεσης ο Συνήγορος διαπίστωσε γενική δυσλειτουργία στη διεκπεραίωση υποθέσεων εκ μέρους του Κεντρικού Πειθαρχικού Συμβουλίου των γιατρών του ΕΣΥ και εξέδωσε σχετικό δελτίο τύπου . Δεδομένου ότι δεν υπήρξε ανταπόκριση εκ μέρους της Διοίκησης, ο Συνήγορος

παρέπεμψε την υπόθεση στον Εισαγγελέα Πρωτοδικών Αθηνών, καθώς η επιστροφή επίορκων γιατρών στις θέσεις τους συνεχίζεται, λόγω αδυναμίας λειτουργίας του Κεντρικού Πειθαρχικού Συμβουλίου (υπόθεση 154536/2012).

Στη δεύτερη περίπτωση ο Συνήγορος απέστειλε έκθεση στον Εισαγγελέα Πρωτοδικών Σύρου, επισημαίνοντας ότι πρώην αντιδήμαρχος του Δήμου Μυκόνου εξέδωσε άδεια χρήσης κοινόχρηστου χώρου για κατάσταση στον οικισμό Χώρας Μυκόνου, κατά παράβαση των διατάξεων που ρυθμίζουν την παραχώρηση κοινόχρηστου χώρου και τις χρήσεις, όρους και περιορισμούς δόμησης στον προϋφιστάμενο του έτους 1923 οικισμό. Έχει διαταχθεί από την Εισαγγελία προκαταρκτική έρευνα (υπόθεση 166571/2013).

Τέλος, παρέπεμψε στον Εισαγγελέα Πρωτοδικών Αθηνών υπόθεση μη εκτέλεσης τελεσίδικης δικαστικής απόφασης για άρση απαλλοτρίωσης ακινήτου στον Δήμο Αγίων Αναργύρων – Καματερού (υπόθεση 134455/2010). Η απόφαση που διέτασσε την άρση της απαλλοτρίωσης έχει εκδοθεί από το 2006, οι αρμόδιες υπηρεσίες, ωστόσο, δεν έχουν προχωρήσει στις απαιτούμενες ενέργειες για την εφαρμογή της, προβάλλοντας το επιχείρημα ότι η θέση του ακινήτου βρίσκεται εκτός σχεδίου πόλεως, ενώ η σχετική δικαστική απόφαση έχει εκδοθεί λαμβάνοντας υπόψη τεχνικά στοιχεία και έγγραφα που το εμφανίζουν εντός σχεδίου. Ενώ δεν έχει ασκηθεί ένδικο μέσο για την αναθεώρηση της απόφασης, παραμένει ανεκτέλεστη μετά την πάροδο 9 ετών από την έκδοσή της.

Παράλληλα, ο Συνήγορος προχώρησε στη σύνταξη και διαβίβαση έκθεσης στον εισαγγελέα, στις ακόλουθες περιπτώσεις προστασίας δικαιωμάτων παιδιών:

- Εισαγγελία Ανηλίκων Αθήνας, μία καταγγελία για ασέλγεια σε ανήλικη από μέλος οικογένειας, μία περίπτωση εξαφάνισης έφηβης, μία καταγγελία για πλημμελή σχολική φοίτηση και γενικότερη παραμέληση ανηλίκου και μία για κακομεταχείριση ανηλίκων στο οικογενειακό περιβάλλον.
- Εισαγγελία Ανηλίκων Πειραιά, για πιθανή ασέλγεια σε ανήλικη από μέλος οικογένειας στα Κύθηρα.
- Εισαγγελία Πρωτοδικών Μυτιλήνης, για επαίτεια/εκμετάλλευση ανηλίκων.

ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ – ΑΥΤΟΨΙΕΣ

Εντός του 2015 πραγματοποιήθηκαν περίπου 90 αυτοψίες καθώς και:

- Σύσκεψη κλιμακίου της Αρχής υπό τον Βοηθό Συνήγορο Ιωάννη Σαγιά με εκπροσώπους των Υπουργείων Ναυτιλίας, Οικονομικών και Εσωτερικών, με αντικείμενο τη λειτουργία και εποπτεία των λιμενικών ταμείων (9 Ιανουαρίου).
- Συνάντηση εργασίας εκπροσώπων της Αρχής υπό τον Βοηθό Συνήγορο Ιωάννη Σαγιά με εκπροσώπους της ΔΕΗ ΑΕ και του ΔΕΔΔΗΕ ΑΕ (6 Μαρτίου).
- Συνάντηση εργασίας της Συνηγόρου και των Βοηθών Συνηγόρων Βασίλη Καρύδη και Γιώργου Μόσχου με τον Αναπληρωτή

Υπουργό Εσωτερικών Γιάννη Πανούση, τον Γενικό Γραμματέα Δημόσιας Τάξης και την ηγεσία της ΕΛΑΣ, για θέματα αστυνόμευσης (19 Μαΐου).

- Συνάντηση εργασίας του Βοηθού Συνηγόρου Γιώργου Μόσχου με τον Αναπληρωτή Υπουργό Παιδείας Τάσο Κουράκη, για την υλοποίηση προγραμμάτων και δραστηριοτήτων στα σχολεία σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα (20 Μαΐου).
- Συνάντηση εργασίας του Βοηθού Συνηγόρου Βασίλη Καρύδη με τον Γενικό Γραμματέα του Υπουργείου Παιδείας (18 Ιουνίου).
- Συνάντηση εργασίας του Βοηθού Συνηγόρου Ιωάννη Σαγιά και στελεχών της Αρχής με τον Δήμαρχο Φυλής για εκκρεμείς υποθέσεις πολιτών (8 Ιουλίου).
- Σύσκεψη του Βοηθού Συνηγόρου Βασίλη Καρύδη με τον Εθνικό Εισηγητή για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων (8 Σεπτεμβρίου).
- Συνάντηση εργασίας του Βοηθού Συνηγόρου Ιωάννη Σαγιά και στελεχών της Αρχής με στελέχη του Υπουργείου Περιβάλλοντος, του Γενικού Χημείου του Κράτους και του Αυτοτελούς Συντονιστικού Γραφείου Αντιμετώπισης Περιβαλλοντικών Ζημιών, με θέμα την παρατεταμένη παράνομη αποθήκευση επικίνδυνων αποβλήτων (22 Οκτωβρίου).
- Συνάντηση εργασίας με τον Υπουργό Παιδείας Νίκο Φίλη και τον Γενικό Γραμματέα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για την προώθηση της εκπαίδευσης στα ανθρώπινα δικαιώματα (6 Νοεμβρίου).
- Συνάντηση εργασίας του Αναπληρωτή Συνηγόρου Βασίλη Καρύδη και στελεχών της Αρχής με τον Υπουργό Δικαιοσύνης Νίκο Παρασκευόπουλο και τον Γενικό Γραμματέα Αντεγκληματικής Πολιτικής για τις συνθήκες κράτησης στις ελληνικές φυλακές (20 Νοεμβρίου).
- Συνάντηση εργασίας κλιμακίου της Αρχής με συνεργάτες του Υπουργού Αναπληρωτή Εθνικής Άμυνας για στρατολογικά θέματα (26 Νοεμβρίου).
- Συνάντηση εργασίας του Αναπληρωτή Συνηγόρου Βασίλη Καρύδη και στελεχών της Αρχής με την Αναπληρώτρια Υπουργό Παιδείας Έρευνας και Θρησκευμάτων Σία Αναγνωστοπούλου, για θέματα αναγνώρισης επαγγελματικών προσόντων, ισοδυναμίας αλλοδαπών τίτλων σπουδών και δικαιωμάτων των φοιτητών (27 Νοεμβρίου).
- Συνάντηση εργασίας του Βοηθού Συνηγόρου Ιωάννη Σαγιά και στελεχών της Αρχής με τον Πρόεδρο του ΔΣ και διευθυντικά στελέχη της ΕΥΔΑΠ ΑΕ (30 Νοεμβρίου).

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΣΥΛΛΟΓΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ – ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ

Ο Βοηθός Συνήγορος Γιώργος Μόσχος ορίστηκε εκ νέου Πρόεδρος της Επιτροπής Προστασίας Ανηλίκων, η οποία έχει γνωμοδοτικό ρόλο προς τη Γενική Γραμματεία Καταναλωτή σχετικά με προϊόντα που διατίθενται στην αγορά και ενέχουν κινδύνους για την ψυχική, πνευματική ή ηθική ανάπτυξη των παιδιών. Επίσης ο Συνήγορος, με την ειδική αρμοδιότητά του για τα δικαιώματα του παιδιού, είναι ένα από τα ιδρυτικά μέλη του Δικτύου κατά της Βίας στο Σχολείο, στόχος του οποίου είναι η αποτελεσματική

πρόληψη και αντιμετώπιση της εκδήλωσης βίας μεταξύ μαθητών στο σχολείο ή σε άλλους χώρους που συνδέονται με τη σχολική ζωή και καθημερινότητα.

Ο Συνήγορος παραμένει τακτικό μέλος της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) και του Εθνικού Συμβουλίου Διοικητικής Μεταρρύθμισης, ενώ συμμετέχει ως παρατηρητής στο «Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας». Εκπρόσωποί του συμμετέχουν σε νομοπαρασκευαστικές και άλλες επιτροπές βάσει ειδικών σχετικών διατάξεων (βλ. «Νομικό πλαίσιο και λειτουργία του θεσμού»), σε ομάδες εργασίας και επιτροπές για θέματα τα οποία εμπίπτουν στις ειδικές αρμοδιότητες του Συνηγόρου, όπως η Επιτροπή της Γενικής Γραμματείας Ισότητας για την προώθηση της γυναικείας απασχόλησης.

ΗΜΕΡΙΔΕΣ – ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ – ΣΥΝΕΔΡΙΑ (επιλογή)

Ο Συνήγορος διοργάνωσε:

- Ημερίδα με τίτλο «Επιστροφές αλλοδαπών. Μεικτές μεταναστευτικές ροές και δικαιώματα του ανθρώπου», με την υποστήριξη του Ευρωπαϊκού Ταμείου Επιστροφών και τη συμμετοχή εκπροσώπων της Διοίκησης, διεθνών και ευρωπαϊκών οργανισμών και ΜΚΟ (21 Μαΐου).
- Ομιλίες των Τάσου Γιαννίση, καθηγητή του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών Πανεπιστημίου Αθηνών, και Σταύρου Ζωγραφάκη, καθηγητή του Τμήματος Αγροτικής Οικονομίας Γεωπονικού Πανεπιστημίου, με θέμα «Μορφές προσαρμογής και ανισότητες στην Ελλάδα κατά την κρίση» (8 Μαΐου), καθώς και ομιλία του Γιάννη Κυριόπουλου, καθηγητή Εθνικής Σχολής Δημόσιας Υγείας, με θέμα «Η υγεία και η ιατρική περίθαλψη στην Ελλάδα: Ψευδοαλήθειες και ψευδοδιλήμματα ως αιτιολογικοί παράγοντες της κρίσης» (14 Μαΐου).
- Συναντήσεις εργασίας με ΜΚΟ, ενώσεις πολιτών και δημόσιες υπηρεσίες στο πλαίσιο του προγράμματος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου για την Αλληλεγγύη και την Κοινωνική Ένταξη στην Ελλάδα 2009-2014 (16 και 23 Ιουνίου).
- Εκδήλωση με θέμα «Σε αναζήτηση της φροντίδας και της συμμετοχής: Τα δικαιώματα των παιδιών που ζουν στα ιδρύματα» (23 Νοεμβρίου). Στην εκδήλωση παρουσιάστηκε σχετική ειδική έκθεση της Αρχής και συζητήθηκαν οι ενέργειες της Διοίκησης για τα ζητήματα που τίγονται σε αυτήν (βλ. «Προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού» .

Η Συνήγορος του Πολίτη Καλλιόπη Σπανού:

- Συμμετείχε σε συζήτηση στρογγυλής τραπέζης, στο πλαίσιο της πρακτικής άσκησης σπουδαστών της Σχολής Δικαστών στην Αθήνα, με θέμα «Ζητήματα επιθεώρησης και αξιολόγησης των Διοικητικών Δικαστηρίων και των δικαστικών λειτουργών τους» (16 Μαρτίου).
- Συμμετείχε σε ημερίδα της Εθνικής Σχολής Δικαστικών Λειτουργών στη Θεσσαλονίκη, με την ομιλία της «Οι λειτουργίες της κινητικότητας και οι προκλήσεις τους» (6 Απριλίου).

- Μίλησε στην εκδήλωση του Ιδρύματος Friedrich Ebert «Ο ρόλος του πολίτη στο σύγχρονο κράτος», που πραγματοποιήθηκε στο Ινστιτούτο Γκαίτε (9 Σεπτεμβρίου).
- Έδωσε διάλεξη στη Σχολή Εθνικής Ασφάλειας της Ελληνικής Αστυνομίας, με θέμα «Αρμοδιότητες του Συνηγόρου του Πολίτη, μηχανισμοί ελέγχου στη Δημόσια Διοίκηση και ο ρόλος των Ανεξάρτητων Αρχών» (9 Οκτωβρίου).

Ο Βοηθός Συνήγορος Βασίλης Καρύδης συμμετείχε:

- σε ημερίδα της Εθνικής Σχολής Δικαστικών Λειτουργών στη Θεσσαλονίκη, με θέμα «Ρατσισμός και ξενοφοβία» (27 Απριλίου).
- στο συνέδριο «Δικαιώματα και ένταξη των δικαιούχων διεθνούς προστασίας» που διοργάνωσε το Ελληνικό Σημείο Επαφής του Ευρωπαϊκού Δικτύου Μετανάστευσης (17 Δεκεμβρίου).

Ο Βοηθός Συνήγορος Χρήστος Ιωάννου έλαβε μέρος στο σεμινάριο «Χρήση ευρωπαϊκών διαρθρωτικών ταμείων για τη μετάβαση από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα στην οικογένεια και στην κοινότητα», που διοργανώθηκε από τα Υπουργεία Υγείας και Εργασίας με την υποστήριξη της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, του EEG και της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ατόμων με Αναπηρία (13 Ιουλίου).

Ο Βοηθός Συνήγορος Γιώργος Μόσχος συμμετείχε:

- στη διακρατική συνάντηση εργασίας μεταξύ Ελλάδας, Αλβανίας, Βουλγαρίας και Ρουμανίας "Joint actions for the protection of children on the move", που διοργάνωσε η οργάνωση «Άρσις», υπό την αιγίδα του Γραφείου του Εθνικού Εισηγητή για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων του Υπουργείου Εξωτερικών (16 Μαρτίου)
- στο συνέδριο «Ενάντια στο ρεύμα: Ενισχύοντας την κοινωνική αλληλεγγύη και την παιδική προστασία στην εποχή της κρίσης», που διοργάνωσε το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού (21 Μαΐου)
- στο διεθνές επιστημονικό συνέδριο «Μαζί ενάντια στην ανήλικη παραβατικότητα», που συνδιοργανώθηκε από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, το Πάντειο Πανεπιστήμιο και το Πανεπιστήμιο Αθηνών (29 Ιουνίου).

Κατά τη διάρκεια του 2015, επισκέφθηκαν τον Συνήγορο, μεταξύ άλλων:

- ο Πρόεδρος της Υποεπιτροπής του ΟΗΕ για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων Malcolm Evans (8 Ιανουαρίου)
- ο Πρέσβης του Καναδά στην Ελλάδα Robert Peck (26 Φεβρουαρίου)
- ομάδες φοιτητών από το Erasmus University Rotterdam (16 και 20 Μαρτίου) και από το Brunel University London (16 Δεκεμβρίου)
- ο Περιφερειακός Εκπρόσωπος για την Ευρώπη του Γραφείου του Ύπατου Αρμοστή του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα Jan Jarab (31 Μαρτίου)
- κλιμάκιο της Επιτροπής για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων

(CPT) του Συμβουλίου της Ευρώπης (20 Απριλίου)

- ο ειδικός εισηγητής του ΟΗΕ για θέματα διακρίσεων και σύγχρονων μορφών ρατσισμού και ξενοφοβίας, Mutuma Ruteere (5 Μαΐου)
- ο Ανεξάρτητος Εμπειρογνώμονας του ΟΗΕ Juan Pablo Bohoslavsky (2 Δεκεμβρίου).

ΕΚΔΟΣΕΙΣ 2015

Τον Δεκέμβριο του 2015 ο Συνήγορος εξέδωσε τον *Οδηγό δικαιωμάτων και παροχών για ευάλωτες ομάδες*

 Η σύνταξη και η έκδοση του Οδηγού εντάσσεται στο πλαίσιο των δράσεων του έργου «Πρωτοβουλίες του Συνηγόρου για την ενίσχυση των μέτρων καταπολέμησης των διακρίσεων κατά ομάδων ευάλωτων στον κοινωνικό και οικονομικό αποκλεισμό», το οποίο χρηματοδοτείται αποκλειστικά από τον ΕΟΧ (Χρηματοδοτικό Μηχανισμό του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου ΕΕΑ Grants 2009-2014). Σκοπός του Οδηγού είναι να συμβάλει στην κάλυψη του ελλείμματος πληροφόρησης των πολιτών που εντάσσονται στις ευάλωτες ομάδες σχετικά με τα δικαιώματά τους και τις παροχές που δικαιούνται.

Επίσης, τον Δεκέμβριο του 2015 ο Συνήγορος εξέδωσε τον τόμο *Ηθικοί Πανικοί, Εξουσία και Δικαιώματα – Σύγχρονες Προσεγγίσεις*, συγκροτούμενο από εισηγήσεις σε ημερίδα που είχε οργανώσει ο Συνήγορος μαζί με ΠΜΣ των Πανεπιστημίων Αθηνών και Πελοποννήσου. Τέλος, με την ευκαιρία της μεταγκατάστασης των γραφείων του στην οδό Χαλκοκονδύλη 17, στο κέντρο της Αθήνας, ο Συνήγορος εξέδωσε επικαιροποιημένο ενημερωτικό φυλλάδιο όπου περιγράφονται οι αρμοδιότητές του και παρέχονται οδηγίες για την υποβολή αναφοράς.

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Η Συνήγορος του Πολίτη Καλλιόπη Σπανού συμμετείχε:

- στη συνάντηση του Συμβουλίου Διοίκησης του Ευρωπαϊκού Τομέα του Διεθνούς Ινστιτούτου Θεσμών Διαμεσολάβησης (International Ombudsman Institute) στη Βαρσοβία (28 Απριλίου)
- στο Τρίτο Διεθνές Συνέδριο Θεσμών Διαμεσολάβησης, στην Άγκυρα, με θέμα εισήγησης «Ο Συνήγορος του Πολίτη και τα Δικαιώματα των Γυναικών – Η συμβολή του Συνηγόρου στη μάχη κατά των διακρίσεων λόγω φύλου» (16-17 Σεπτεμβρίου)

- στο συνέδριο του Συμβουλίου στις Ευρώπης με θέμα «Ελευθερία της έκφρασης: Ακόμη και σήμερα προϋπόθεση για τη δημοκρατία;» στο Στρασβούργο (13-14 Οκτωβρίου)
- στην ετήσια συνάντηση των ευρωπαίων Συνηγόρων του Διεθνούς Ινστιτούτου Θεσμών Διαμεσολάβησης, στη Ρώμη (26-27 Οκτωβρίου).

Ο Βοηθός Συνηγόρος Βασίλης Καρύδης συμμετείχε:

- στο συνέδριο "Populist Shifts, Rise of Extreme Right and Othering in Europe: Challenges and Anti-discrimination" του College of Social Science of University of Leicester (4 Μαρτίου)
- στο συνέδριο "The Role of National Specialised Bodies in Addressing Underreporting of Discrimination and Hate Crime" της Επιτροπής ECRI του Συμβουλίου της Ευρώπης στο Στρασβούργο (28-29 Μαΐου)
- σε συζήτηση στρογγυλής τραπέζης σχετικά με την προσωρινή κράτηση, η οποία διοργανώθηκε στο Λονδίνο από το Πανεπιστήμιο του Μπρίστολ (Human Rights Implementation Centre) και την Open Society Justice Initiative (OSJI) (29 Σεπτεμβρίου)
- σε σεμινάριο του Γραφείου Τεχνικής Βοήθειας και Ανταλλαγής Πληροφοριών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (TAIEX) στα Τίρανα, με αντικείμενο την προστασία των δικαιωμάτων των αιτούντων διεθνή προστασία (12 και 13 Νοεμβρίου)
- στη διάσκεψη "Ombudsman/National Human Rights Institutions – Challenges to Human Rights in Refugee/Migrant Crisis" στο Βελιγράδι, που διοργανώθηκε από τον Συνήγορο του Πολίτη της Σερβίας και κατέληξε σε κοινή διακήρυξη ανεξάρτητων αρχών για την προστασία και την προώθηση των δικαιωμάτων των προσφύγων και των μεταναστών (23 και 24 Νοεμβρίου) .

Ο Βοηθός Συνηγόρος Χρήστος Ιωάννου συμμετείχε:

- στο διεθνές συνέδριο "Severe labour exploitation in the EU", το οποίο διοργανώθηκε από τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA) στις Βρυξέλλες (2 Ιουνίου)
- στο 8ο Ετήσιο Συνέδριο του Ευρωπαϊκού Δικτύου Εργατικού Δικαίου (European Labour Law Network – ELLN) με τίτλο "Digitalisation and Labour Law" στη Χάγη (26-27 Νοεμβρίου).

Ο Βοηθός Συνηγόρος Γιώργος Μόσχος:

- επισκέφθηκε το Κάιρο, μαζί με στελέχη της Αρχής, έπειτα από πρόσκληση της Unicef, με στόχο την ενημέρωση του αιγυπτιακού Εθνικού Συμβουλίου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα για το πλαίσιο λειτουργίας και τις αρμοδιότητες της Αρχής ως προς την αντιμετώπιση παραβιάσεων και την προαγωγή των δικαιωμάτων των ανηλίκων στην Ελλάδα (22-24 Φεβρουαρίου) .
- παρέστη στη 19η ετήσια διάσκεψη και τη Γενική Συνέλευση του Ευρωπαϊκού Δικτύου Συνηγόρων του Παιδιού (ENOC) με θέμα «Η βία κατά των παιδιών», στο Άμστερνταμ και τη Χάγη (22-24 Σεπτεμβρίου) .

Στην Αθήνα πραγματοποιήθηκαν με την ενεργό συμμετοχή του Συνηγόρου στη διοργάνωσή τους δύο παράλληλες ευρωπαϊκές συναντήσεις (29-30 Ιουνίου):

- Σεμινάριο του Ευρωπαϊκού Δικτύου Συνηγόρων του Παιδιού (ENOC) με θέμα εργασίας «Η βία κατά των παιδιών» με τη συμμετοχή εκπροσώπων ομόλογων θεσμών από 8 άλλες χώρες.
- Συνάντηση εφήβων συμβούλων ευρωπαίων Συνηγόρων από 11 χώρες , οι οποίες συμμετέχουν στη φετινή δράση του ENOC με τίτλο "Let's Talk Young, Let's Talk about Violence!".

Στελέχη της Αρχής συμμετείχαν σε συναντήσεις εργασίας και συνέδρια του Ευρωπαϊκού Δικτύου Αρχών Ίσης Μεταχείρισης (Equinet), στο 9ο Ευρωπαϊκό Φόρουμ για τα Δικαιώματα του Παιδιού, σε εκδηλώσεις που αφορούσαν τις κοινές πλατφόρμες του Συμβουλίου της Ευρώπης, του FRA, του Ευρωπαϊκού Δικτύου Εθνικών Φορέων Προστασίας Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ENNHRI) και του Equinet για την ενσωμάτωση των Ρομά και τα εγκλήματα μίσους (βλ. «Καταπολέμηση των διακρίσεων»). Τον Οκτώβριο του 2015 εκπρόσωπος του Συνηγόρου εξελέγη στο ΔΣ του Equinet.

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία, στον ιστότοπο του Συνηγόρου www.synigoros.gr

Το σύμβολο μέσα στο κείμενο παραπέμπει σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2015) όπου μπορείτε να βρείτε σχετικά αναρτημένα έγγραφα.

Πεδία παρέμβασης

Όψεις ανθρωπιστικής κρίσης και ευάλωτες ομάδες

Προσφυγικό ζήτημα και μετανάστευση

Κοινωνική ασφάλιση και αλληλεγγύη

Εργασία

Περιβάλλον και υποδομές

Οικονομικές συναλλαγές κράτους – πολιτών

Το πρόσωπο και ο νόμος

Εκπαίδευση

Εκδοχές κακοδιοίκησης

ΟΦΕΙΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΥΑΛΩΤΕΣ ΟΜΑΔΕΣ

ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ
ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

ΠΑΡΟΧΕΣ ΣΕ ΕΥΑΛΩΤΕΣ ΟΜΑΔΕΣ

Περίθαλψη

Συνταξιοδότηση

Επιδότηση

Οφειλές από δάνεια

Οφειλές από πρόστιμα

Τιμολόγιο Υπηρεσιών Αλληλεγγύης

Ορισμένες συνέπειες της οικονομικής κρίσης, που αποκτούν χαρακτηριστικά ανθρωπιστικής κρίσης για κάποιες κοινωνικές ομάδες, δημιουργούν πρωτόγνωρες συνθήκες δράσης για τον Συνήγορο και τον επιφορτίζουν με καινοφανή καθήκοντα. Αν οι εξατομικευμένες παρεμβάσεις είχαν προ πολλού αποδειχτεί ανεπαρκείς, ήδη εξαντλούν τα όριά τους ακόμη και οι συγκεκριμένες συστημικές παρεμβάσεις σε ευρύτερους τομείς, όπως η κοινωνική ασφάλιση ή η φορολογία. Δεν αλλάζει μόνο η Διοίκηση μέσα στην κρίση, εμφανίζεται πλέον ριζικά διαφορετικός και ο μέσος πολίτης που προστρέχει στον Συνήγορο. Έχοντας συναίσθηση των ευθυνών του, ο Συνήγορος συνοδεύει τις παρεμβάσεις του με επιχειρήσεις ενημέρωσης, επιδιώκοντας να πληροφορήσει αλλά και να πληροφορηθεί ο ίδιος για νέα πραγματικά προβλήματα που οι πολίτες είναι πιθανό να μη βρίσκουν τρόπο να τα θέσουν υπόψη του. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσονται τόσο οι εξορμήσεις στις γειτονιές (βλ. «Οι δραστηριότητες της χρονιάς») όσο και η πρωτοβουλία για την κατάρτιση ενός Οδηγού , στον οποίο περιλαμβάνονται τα δικαιώματα και οι προβλεπόμενες παροχές που αφορούν τους ασθενέστερους πολίτες, καθώς και για τη δημιουργία δικτύου για την προώθηση της αναγκαίας πληροφόρησης στις ομάδες αυτές.

ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Κάθε προσπάθεια πρόβλεψης των επιπτώσεων της κρίσης και κάθε νέα εκτίμηση των δεικτών φτώχειας σύντομα απορρίπτεται ως ξεπερασμένη και περιορισμένης εμβέλειας, πράγμα που ενισχύει την αβεβαιότητα και δυσχεραίνει τη χαρτογράφηση ολόκληρου του φάσματος της νέας και πολύπλοκης πραγματικότητας. Η παραδοσιακή φτώχεια, η οποία μεταφέρεται από γενιά σε γενιά και συνδέεται με οικονομικούς, κοινωνικούς και πολιτισμικούς παράγοντες, συμπλέκεται με νέες αστικές μορφές φτώχειας που καθορίζονται από μια αλληλουχία αρνητικών παραγόντων, όπως η απώλεια εργασίας, η επισιτιστική ανασφάλεια, η απώλεια εισοδήματος ή κατοικίας, η υπερχρέωση και η κρίση της οικογένειας, οι οποίοι αλληλεπηρεάζονται και αλληλενισχύονται δημιουργώντας έναν φαύλο κύκλο. Οι γυναίκες, οι ηλικιωμένοι, οι νέοι και τα παιδιά, οι μονογονεϊκές οικογένειες και οι οικογένειες με τρία ή περισσότερα παιδιά, άνθρωποι με χαμηλά εκπαιδευτικά προσόντα, άνεργοι και εργαζόμενοι σε μη συμβατικές μορφές εργασίας αντιμετώπιζαν υψηλά επίπεδα φτώχειας τα χρόνια πριν από την εκδήλωση της κρίσης. Οι ομάδες που ήταν ευάλωτες στη φτώχεια πριν από την κρίση είναι εκείνες που επλήγησαν δυσανάλογα και μετά την εκδήλωσή της. Άτομα με μη συμβατικές μορφές εργασίας, όπως εργαζόμενοι με καθεστώς μερικής απασχόλησης ή με συμβάσεις προσωρινής απασχόλησης, αντιμετωπίζουν παραδοσιακά υψηλότερα ποσοστά φτώχειας, μια κατάσταση η οποία έχει συνεχιστεί και μετά την έναρξη της κρίσης. Η φτώχεια μπορεί να είναι φυσική ή κοινωνική, απόλυτη ή σχετική, ή συνδυασμός και των δύο. Πολλαπλά μειονεκτήματα λόγω ανεργίας, χαμηλού εισοδήματος, συνθηκών στέγασης, ανεπαρκούς υγειονομικής περίθαλψης, χαμηλού μορφωτικού επιπέδου, εμποδίων στη διά βίου μάθηση, απουσίας οικογενει-

ακής στήριξης, αδυναμίας συμμετοχής στον κοινωνικό και πολιτιστικό ιστό καταλήγουν σε αποκλεισμό από τη συμμετοχή σε οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές δραστηριότητες, και σε περιορισμό πρόσβασης σε θεμελιώδη δικαιώματα.

Η πρόσβαση στην αγορά εργασίας δεν αποτελεί παράγοντα που προστατεύει αποτελεσματικά από τον κίνδυνο φτώχειας. Η μονομερής επικέντρωση στην αύξηση των θέσεων εργασίας χαμηλών απολαβών και απορρυθμισμένων εργασιακών σχέσεων δεν συμβάλλει κατ' ανάγκη στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης. Έτσι, μια πολιτική η οποία εστιάζει σε εκείνο το τμήμα του πληθυσμού που βρίσκεται οριακά κάτω από το όριο φτώχειας δεν αποτελεί ουσιαστική παρέμβαση στην εξάλειψή της, παρόλο που παράγει ορισμένα ευνοϊκότερα ποσοτικά αποτελέσματα.

Η συστηματική ανάλυση των πρωτογενών στοιχείων για τις συνθήκες διαβίωσης του πληθυσμού της χώρας αποδεικνύει τον περιορισμένο βαθμό κάλυψης των ατόμων με ανεπαρκείς πόρους διαβίωσης από το υφιστάμενο σύστημα επιδοματικών παροχών. Προκύπτει έτσι το παράδοξο ότι όσο βαθύτερη είναι η φτώχεια και συνεπώς η ανάγκη για υποστήριξη, τόσο μικρότερη είναι η παρέμβαση του δημόσιου συστήματος κοινωνικής προστασίας.

Η έννοια της «ακραίας φτώχειας» εισάγεται για πρώτη φορά στην ελληνική έννομη τάξη με τον Ν. 4093/2012 (υποπαράγρ. ΙΑ.3. του άρθρου πρώτου) που κατοχυρώνει το κανονιστικό πλαίσιο πιλοτικής εφαρμογής ενός Προγράμματος Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος, προβλέποντας χαρακτηριστικά ότι «το πρόγραμμα απευθύνεται σε άτομα και οικογένειες που διαβιώνουν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας, παρέχοντας στους δικαιούχους ενίσχυση εισοδήματος συνδυαζόμενη με δράσεις κοινωνικής επανένταξης. Το πρόγραμμα λειτουργεί συμπληρωματικά με τις εκάστοτε εφαρμοζόμενες πολιτικές για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού». Η εξειδίκευσή της εξασφαλίστηκε με την έκδοση της υπ' αριθμ. 39892/ΓΔ1.2/2014 ΚΥΑ «Καθορισμός των όρων και των προϋποθέσεων εφαρμογής του πιλοτικού προγράμματος Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα», που θεσπίζει για πρώτη φορά δείκτες του εγγυημένου από την Πολιτεία ορίου συντήρησης και θέτει προϋποθέσεις πρόσβασης των ενδιαφερομένων σε ένα πακέτο επιδοματικών παροχών, υπηρεσιών και κοινωνικών πλεονεκτημάτων.

Με το άρθρο 94 Ν. 3852/2010, η αρμοδιότητα χορήγησης των προνοιακών επιδομάτων μεταβιβάστηκε στους δήμους και επομένως οι απαιτούμενες προς τούτο πιστώσεις καλύπτονται από τους κεντρικούς αυτοτελείς πόρους που διαθέτει το Υπουργείο Εσωτερικών. Στην πράξη, το υπουργείο κατανέμει στους δήμους ποσά από τον λογαριασμό που διατηρείται στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων. Σε επίπεδο δήμου, βασικό μοχλό κοινωνικής πολιτικής αποτελούν τα κοινωνικά παντοπωλεία (άρθρο 2 Ν. 4071/2012), τα οποία παρέχουν είδη πρώτης ανάγκης για τη σίτιση και την ένδυση άπορων κατοίκων. Τα παρόμοια είδη προέρχονται από δωρεές και χορηγίες, εφόσον

όμως διαπιστώνεται ανεπάρκεια, είναι δυνατή η προμήθειά τους σύμφωνα με τις διατάξεις του Ενιαίου Κανονισμού Προμηθειών Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΥΑ 11389/1993). Στο ίδιο πλαίσιο οι ΟΤΑ πρώτου και δεύτερου βαθμού μπορούν να διοργανώνουν συσσίτια και να λαμβάνουν κάθε άλλο μέτρο υποστήριξης αστέγων και απόρων. Ωστόσο, ενώ στις περισσότερες χώρες οι λεγόμενες «κοινωνικές μεταβιβάσεις», δηλαδή τα κοινωνικά επιδόματα σε χρήμα, αποτελούν το βασικό εργαλείο μέσω του οποίου επιτυγχάνονται οι διανεμητικοί στόχοι της κοινωνικής πολιτικής, στην Ελλάδα διαδραματίζουν πολύ πιο περιορισμένο ρόλο για την άμβλυνση της συνολικής εισοδηματικής ανισότητας. Η αδυναμία των κοινωνικών αυτών επιδομάτων να έχουν ένα ουσιαστικό διανεμητικό αποτέλεσμα αποκαλύπτει τις ανεπάρκειες του ελληνικού συστήματος κοινωνικής προστασίας.

ΠΑΡΟΧΕΣ ΣΕ ΕΥΑΛΩΤΕΣ ΟΜΑΔΕΣ

Κατά τη διάρκεια του 2015, μεγάλο μέρος αναφορών αφορούσε άτομα που ανήκαν σε ευάλωτες ομάδες πληθυσμού και προσέφυγαν στον Συνήγορο για καθυστερήσεις στην πληρωμή εκπαιδευτικών προγραμμάτων ή αποζημίωσης από προγράμματα ενταγμένα στο ΕΣΠΑ, καθυστερήσεις στην πληρωμή εκπαιδευτικών επιδομάτων από Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης, αποκλεισμό από προγράμματα κοινωνικού χαρακτήρα έπειτα από μακροχρόνια ανεργία ή χωρίς κανέναν εργαζόμενο στην οικογένεια, καθώς και ηλικιωμένους που δεν γνώριζαν πού θα μπορούσαν να απευθυνθούν για να αντιμετωπίσουν υλικές στερήσεις. Για τα προβλήματα στο πλαίσιο της διαδικασίας λήψης των παροχών που προβλέπονται στα άρθρα 1-4 Ν. 4320/2015 περί άμεσων μέτρων για την αντιμετώπιση της ανθρωπιστικής κρίσης, ο Συνήγορος έθεσε υπόψη του Υπουργείου Εργασίας επισημάνσεις για τη διασαφήνιση ερωτημάτων και τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του προγράμματος (υπόθεση 203140/2015, βλ. «Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις»).

Περίθαλψη

Πρόσβαση ανασφάλιστων σε δωρεάν περίθαλψη

Ο Συνήγορος έχει δεχτεί αναφορές που αναδεικνύουν ένα σοβαρό πρόβλημα στην εφαρμογή των νέων υπουργικών αποφάσεων για τη δωρεάν περίθαλψη ανασφάλιστων. Συγκεκριμένα, η αρμόδια επιτροπή των νοσοκομείων απορρίπτει αιτήσεις ανασφάλιστων πολιτών για δωρεάν νοσοκομειακή περίθαλψη λόγω λανθασμένης θεώρησης του εισοδηματικού ορίου των 6.000 ευρώ ως κριτηρίου για την εφαρμογή τους (υποθέσεις 201284, 201599/2015). Η έκβαση των υποθέσεων καταδεικνύει ότι δεν έχει υιοθετηθεί προς το παρόν συγκεκριμένη πολιτική επίλυσης του ζητήματος, καθώς σε μία περίπτωση το νοσοκομείο έχει θέσει σχετικό ερώτημα στο Υπουργείο Υγείας, ενώ σε άλλες περιπτώσεις ο Συνήγορος έχει ενημερωθεί ότι έγιναν δεκτές οι αιτήσεις των ενδιαφερομένων.

Ιατροφαρμακευτική κάλυψη ανασφάλιστων ανηλίκων

Ο Συνήγορος δέχτηκε αναφορές σχετικά με προβλήματα πρόσβασης ανασφάλιστων αλλοδαπών ανηλίκων με σοβαρά προβλήματα υγείας σε υπηρεσίες υγείας. Σε μία από τις περιπτώσεις αυτές, ΜΚΟ και τρίτος με άμεση αντίληψη του θέματος υπέβαλαν συναφείς αναφορές σχετικά με ανασφάλιστο αλλοδαπό ανήλικο χωρίς νόμιμη διαμονή στη χώρα, ο οποίος αντιμετωπίζει χρόνια και σοβαρά προβλήματα υγείας και χρήζει νοσηλείας, εξειδικευμένης θεραπείας και φαρμακευτικής αγωγής, σε τακτική βάση.

Ο Συνήγορος επισήμανε στις αρμόδιες υπηρεσίες υγείας την ανάγκη να λαμβάνεται υπόψη κατά προτεραιότητα η υλοποίηση του δικαιώματος κάθε παιδιού στην υγεία, ανεξάρτητα από το καθεστώς διαμονής του ή την ασφαλιστική ικανότητα του γονέα του.

Επιπλέον, προέβη σε σειρά ενεργειών σε συνεργασία με τη ΜΚΟ που συνέδραμε την οικογένεια, προκειμένου να συντονιστούν οι εμπλεκόμενες υπηρεσίες, με στόχο ο ανήλικος, ο οποίος είχε εξαιρετική δυσκολία μετακίνησης, να υποβάλει αίτημα για χορήγηση ασύλου χωρίς αυτοπρόσωπη μετάβαση στην υπηρεσία και, ως εκ τούτου, να αποκτήσει δυνατότητα ασφαλιστικής κάλυψης (υποθέσεις 196470, 204197/2015).

Σε ανάλογη περίπτωση ανήλικου τέκνου αιτούντος άσυλο, το οποίο παρέμενε ανασφάλιστο, ο Συνήγορος παρενέβη προς την κατεύθυνση της ρύθμισης του καθεστώτος παραμονής του παιδιού, με στόχο την ασφαλιστική κάλυψή του. Παράλληλα, στο μεσοδιάστημα, διασφάλισε την πρόσβαση του ανήλικου σε απολύτως αναγκαίες ιατρικές υπηρεσίες (χειρουργική επέμβαση σε νοσοκομείο παιδών), λαμβάνοντας υπόψη την επίκληση οικονομικής αδυναμίας του γονέα, που τέθηκε προς εξέταση σε αρμόδια κοινωνική υπηρεσία (υπόθεση 205987/2015).

Ινσουλινοεξαρτώμενη έφηβη απευθύνθηκε στον Συνήγορο ζητώντας ενημέρωση και ενδεχόμενη διαμεσολάβηση σχετικά με τη δυνατότητα ιατροφαρμακευτικής της κάλυψης, λόγω απώλειας της ασφαλιστικής ικανότητας των γονέων της. Ο Συνήγορος, κατόπιν επικοινωνίας με την ανήλικη και τους γονείς της, έδωσε οδηγίες και κατευθύνσεις για τις ισχύουσες διαδικασίες και τους αρμόδιους φορείς, στους οποίους οι γονείς της ανήλικης προσέφυγαν, με θετική για την ανήλικη τελική έκβαση (υπόθεση 193673/2015).

Συνταξιοδότηση

Διακοπή σύνταξης ανασφάλιστου υπερήλικα από τον ΟΓΑ

Σε περίπτωση διακοπής στην καταβολή της σύνταξης ανασφάλιστου υπερήλικα από τον ΟΓΑ, λόγω της παράλληλης είσπραξης σύνταξης αγωνιστή Εθνικής Αντίστασης εξαιρετικά χαμηλού ποσού, ο Συνήγορος υποστήριξε ότι η χορήγηση σύνταξης Εθνικής Αντίστασης δεν έχει ως προϋπόθεση την εργασιακή απασχόληση ή υπηρεσία στο Δημόσιο αλλά τη σωματική βλάβη ή

πάθηση λόγω συμμετοχής στα πολεμικά γεγονότα της ως άνω χρονικής περιόδου με τιμητικό χαρακτήρα (υποθέσεις 191513, 197305/2015). Η παρέμβαση του Συνηγόρου κατέληξε σε νομοθετική πρόταση και αποδοχή της με νεότερη διάταξη (άρθρο 31 Ν. 4331/2015), η οποία δυστυχώς καταργήθηκε εκ νέου (άρθρο 21 Ν. 4337/2015) (βλ. «Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις»).

Αναστολή καταβολής σύνταξης σε φυλακισμένο συνταξιούχο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ

Ο Συνήγορος εξέτασε αναφορά ασφαλισμένου του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, από τον οποίο ζητήθηκε να επιστρέψει ως αχρεωστήτως καταβληθείσα τη σύνταξη αναπηρίας που έλαβε για ένα έτος, κατά το οποίο ο ίδιος εξέτιε ποινή στερητική της ελευθερίας σε εκτέλεση πρωτόδικης καταδικαστικής απόφασης και εν αναμονή της εκδίκασης σχετικής έφεσης (υπόθεση 149333/2012).

Ο Συνήγορος έχει εκθέσει πολλές φορές τον προβληματισμό του για την αναδρομική αναζήτηση των καταβληθεισών συντάξεων ως αχρεώστητων, καθώς η αναστολή καταβολής της σύνταξης δεν επιβάλλεται ως συνέπεια μίας ενδεχομένως ακραίας ή ποινικά κολάσιμης συμπεριφοράς του συνταξιούχου συναφούς με τους όρους θεμελίωσης και τον σκοπό που εξυπηρετεί το συνταξιοδοτικό δικαίωμα.

Ελλιπής ενημέρωση δικαιούχων, μελών ευάλωτων ομάδων

Δικαιούχος εφάπαξ βοηθήματος από το ΤΠΔΥ, λόγω εγκλεισμού του στη φυλακή για χρέη, δεν μπόρεσε να λάβει εγκαίρως γνώση της απόφασης του ΤΠΔΥ για χορήγηση εφάπαξ και του σχετικού χρηματικού εντάλματος. Μετά την αποφυλάκισή του υπέβαλε στο Ταμείο αίτηση επανέκδοσης του εντάλματος πληρωμής, επειδή αδυνατούσε να το εισπράξει εμπρόθεσμα. Ωστόσο, το Ταμείο απέρριψε το αίτημα λόγω πενταετούς παραγραφής, παρότι ο ίδιος αδυνατούσε να επιμεληθεί των υποθέσεών του και δεν έλαβε ενημέρωση να υποβάλει αίτημα για να διακόψει την παραγραφή. Σύμφωνα, όμως, με τη νομολογία (Δ.Εφ.Αθηνών 1240/2004), η παραγραφή αυτή τελεί υπό την προϋπόθεση έγγραφης ενημέρωσης των ασφαλισμένων σχετικά με τη διαδικασία, τον τρόπο και τον χρόνο καταβολής των συνταξιοδοτικών παροχών, έτσι ώστε να μη χάνονται δικαιώματα και αντίστοιχες παροχές λόγω ελλιπούς ή εσφαλμένης ενημέρωσης των δικαιούχων (υπόθεση 174050/2014).

Ασφαλισμένος κρίθηκε πρόσκαιρα ανίκανος για εργασία λόγω σοβαρής ψυχικής ασθένειας. Το ασφαλιστικό Ταμείο ΤΑΠ-ΔΕΗ όμως, όπως και ο εργοδοτικός του φορέας δεν ενημέρωσαν τους οικείους, εφόσον ο ίδιος δεν ήταν δυνατόν να επιμεληθεί του εαυτού του, ότι θα μπορούσε να επιστρέψει στην εργασία και να υποβάλει αίτηση επανεξέτασης στην αρμόδια υγειονομική επιτροπή, ώστε να κριθεί οριστικά η ανικανότητά του και να διασφαλιστεί το συνταξιοδοτικό του δικαίωμα, με συνέπεια να στερηθεί για αρκετά έτη την αναγκαία προστασία (υπόθεση 190351/2015).

Ο Συνήγορος πρότεινε στο Ταμείο να ενεργήσει προς την κατεύθυνση ανάκλησης της δυσμενούς απόφασης, με την οποία είχε απορριφθεί το αίτημα χορήγησης σύνταξης αναπηρίας και αναδρομικών για το διάστημα της πρόσκαιρης ανικανότητας, κατά το οποίο ο ασφαλισμένος δεν είχε λάβει παροχές αναπηρίας, και η περίπτωση να παραπεμφθεί στην αρμόδια υγειονομική επιτροπή για προχρονολόγηση της αναπηρίας. Μετά την παρέμβαση του Συνηγόρου, δρομολογήθηκε η έκδοση απόφασης για αναδρομική συνταξιοδότησή του.

Παρεμφερής είναι και η περίπτωση ασφαλισμένου που δεν ήταν σε θέση, λόγω σοβαρών προβλημάτων υγείας, να εκτιμήσει τις ενέργειες στις οποίες έπρεπε να προβεί, προκειμένου να αιτηθεί τη συνταξιοδότησή του, λόγω αναπηρίας ή γήρατος, παρά το γεγονός ότι είχε συμπληρώσει από το 2009 τις απαιτούμενες προϋποθέσεις ασφαλιστικού χρόνου και ηλικίας, με αποτέλεσμα να καταλήξει άστεγος και ανασφάλιστος. Η ολοκλήρωση της διαδικασίας συνταξιοδότησης προσέκρουε στο γεγονός ότι ένα ποσό της οφειλής του προς τον ΟΑΕΕ εμφανιζόταν ότι είχε καταβληθεί εκπρόθεσμα. Μετά την παρέμβαση του Συνηγόρου, ο ΟΑΕΕ εκτίμησε τις ιδιαιτερότητες της υπόθεσης, δέχτηκε ως εμπρόθεσμη την καταβολή του οφειλόμενου ποσού και δρομολογήθηκε η διαδικασία καταβολής της σύνταξής του (υπόθεση 187945/2014).

Επιδότηση

Διαχωρισμός του επιδόματος κατάρτισης από τα ΚΕΚ

Ο Συνήγορος έχει κατ'επανάληψη διατυπώσει την άποψη ότι πρέπει να υπάρξει διαχωρισμός της καταβολής του επιδόματος κατάρτισης από τα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης. Η γραφειοκρατία και ο χρόνος που απαιτούνται από τη χρονική στιγμή που τα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης υποβάλλουν τα αιτήματά τους έως την έγκριση και την υλοποίηση των δράσεων σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να επιβαρύνουν περαιτέρω τους συμμετέχοντες στα προγράμματα.

Οι άνθρωποι αυτοί εντάσσονται σε προγράμματα για τη διευκόλυνση της πρόσβασης στην απασχόληση ύστερα από μεγάλο διάστημα ανεργίας και αδυνατούν να αντιμετωπίσουν περαιτέρω καθυστερήσεις σε κοινωνικά βοηθήματα όπως αυτό της καταβολής επιδόματος έπειτα από δράσεις που υλοποιούνται σε πλαίσια αναπτυξιακών συμπράξεων των Προγραμμάτων «Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού» και «Τοπικά σχέδια για την απασχόληση προσαρμοσμένα στις ανάγκες των τοπικών αγορών εργασίας» (υπόθεση 197356/2015).

Οφειλότες ΟΑΕΕ και προνοιακά επιδόματα βαριάς αναπηρίας

Έχει ζητηθεί σε πολλές περιπτώσεις η διαμεσολάβηση του Συνηγόρου από πλήθος ασφαλισμένων του ΟΑΕΕ σε δεινή οικονομική

κή κατάσταση, με πιστοποιημένο ποσοστό αναπηρίας, οι οποίοι αδυνατούν να λάβουν σύνταξη αναπηρίας λόγω αδυναμίας τους να εξοφλήσουν τις εισφορές τους παρά τις εκάστοτε ευνοϊκές ρυθμίσεις εξόφλησης οφειλών. Αυτή η κατηγορία ασφαλισμένων αποκλείεται από τη ρύθμιση περί χορήγησης οικονομικής ενίσχυσης από το Πρόγραμμα Βαριάς Αναπηρίας των Υπηρεσιών Κοινωνικής Πρόνοιας. Ο Συνήγορος, θεωρώντας ότι θα πρέπει να αναζητηθεί τρόπος χορήγησης οικονομικής ενίσχυσης και σε αυτή την κατηγορία πολιτών, έχει απευθυνθεί στο Υπουργείο Εργασίας (υπόθεση 202500/2015).

Στεγαστική επιδότηση οικονομικά αδύναμων

Έπειτα από παρέμβαση του Συνηγόρου επιλύθηκε η περίπτωση οικονομικά αδύναμου πολίτη ενταγμένου στο πρόγραμμα επιδόματος στεγαστικής συνδρομής μεμονωμένων ατόμων του Δήμου Αθηναίων, καθώς προκειμένου να παραταθεί η χορήγηση του επιδόματος στεγαστικής συνδρομής της ζητήθηκε διαζευκτήριο ως επιπλέον δικαιολογητικό, παρόλο που ήταν σε διάσταση με τον σύζυγό της, ο οποίος διαμένει στο εξωτερικό εδώ και 35 χρόνια χωρίς να έχουν διατηρήσει οποιαδήποτε επαφή. Με την παρέμβασή του έγινε κατανοητό από τις υπηρεσίες ότι δεν είναι δυνατό να ζητείται το διαζευκτήριο μετά την παρέλευση τόσο μεγάλου χρονικού διαστήματος, καθώς το γεγονός ότι η ενδιαφερόμενη διαβίωσε μόνη της μπορούσε να αποδειχθεί με άλλους τρόπους (υπόθεση 202970/2015).

Οφειλές από δάνεια

Ηλικιωμένα άτομα με προβλήματα υγείας απευθύνθηκαν στον Συνήγορο για χρέη που σχετίζονταν με δάνεια από τον καταργηθέντα Οργανισμό Εργατικής Κατοικίας. Οι μειώσεις στις συντάξεις είχαν ως συνέπεια πολλά άτομα να μην μπορούν να ανταποκριθούν στις οφειλές για δάνεια και για τόκους υπερημερίας. Σε άλλες περιπτώσεις, δικαιούχοι στεγαστικών δανείων που βρέθηκαν εκτός εργασίας για μεγάλο χρονικό διάστημα, κυρίως τρίτεκνοι, αντιμετώπιζαν χρέη και δεν μπορούσαν να είναι συνεπείς με τις οφειλές τους σε δάνεια που τους είχαν χορηγηθεί από τον ΟΕΚ. Επίσης, στις περισσότερες περιπτώσεις δεν είχαν απευθυνθεί στις αρμόδιες υπηρεσίες για χρόνια. Ο Συνήγορος έπρεπε να καθοδηγήσει αυτούς τους πολίτες προκειμένου να προβούν σε απαραίτητες διοικητικές διαδικασίες και να υποβάλουν αιτήματα διευκόλυνσης προς τις αρμόδιες υπηρεσίες (υποθέσεις 195450, 195923/2015). Ο Συνήγορος, ήδη από το 2012, απευθυνόμενος στον ΟΑΕΔ, έχει εκφράσει την άποψη ότι η αδυναμία καταβολής της δόσης, η οποία βρίσκεται σε πλήρη αναντιστοιχία στις παρούσες συνθήκες με τα εισοδήματα που είχαν οι δανειολήπτες πριν από την έναρξη της οικονομικής κρίσης, δηλαδή την περίοδο 2006-2008, οδηγεί τους δικαιούχους σε απόγνωση, καθώς το ποσό που καλούνται να καταβάλουν γίνεται ολοένα και περισσότερο δυσβάσταχτο. Ο Συνήγορος κατέθεσε συγκεκριμένες προτάσεις για τη διευκόλυνση όσων αντιμετωπίζουν μακροχρόνια ανεργία, και ειδικότερα ζήτησε να συνεκτιμηθούν όλα τα στοιχεία των δανειοληπτών, δηλαδή διάστημα ανεργίας, εισοδηματικά κριτήρια, οικογενειακά κριτήρια, ύψος δανεισμού,

διάρκεια αποπληρωμής κ.λπ., προκειμένου να υπάρξουν λύσεις για τον τρόπο διαχείρισης της αδυναμίας εξυπηρέτησης δανείων και να υιοθετηθεί μια περίοδος χάριτος 4 ετών για δανειολήπτες οι οποίοι βρίσκονται σε ανεργία .

Οφειλές από πρόστιμα

Οι μακροχρόνια άνεργοι χωρίς εισοδήματα, οι οποίοι αναζητούσαν εργασία ακόμη και λίγων ωρών ή βρίσκονταν σε οποιαδήποτε ανάγκη να μετακινηθούν, αντιμετώπιζαν σοβαρή δυσκολία να ανταποκριθούν στην καταβολή του κομίστρου στα συγκοινωνιακά μέσα και συχνά επιδείκνυαν την κάρτα ανεργίας τους προκειμένου να τύχουν της επιείκειας των ελεγκτών. Στους ανέργους οι οποίοι για οποιονδήποτε λόγο διακινήθηκαν χωρίς την καταβολή κομίστρου επιβαλλόταν πρόστιμο.

Απευθυνόμενος στους Υπουργούς Εργασίας και Οικονομικών, ο Συνήγορος ζήτησε την αναθεώρηση των πολιτικών ελεύθερης μετακίνησης για ειδικές ομάδες πληθυσμού, προκειμένου οι άνεργοι να τύχουν της δωρεάν μετακίνησης στα συγκοινωνιακά μέσα. Η δυνατότητα αυτή θα διασφαλίσει την πρόσβασή τους στους πόρους, στα δικαιώματα και στις υπηρεσίες που είναι απαραίτητες για συμμετοχή τους στην κοινωνική ζωή, την αντιμετώπιση του αποκλεισμού και την καταπολέμηση κάθε είδους διάκρισης που οδηγεί σε αποκλεισμό.

Η θέσπιση κοινωνικών πλεονεκτημάτων για τους μακροχρόνια ανέργους αποτελεί αναγκαιότητα, καθώς η ελεύθερη μετακίνηση συνδέεται και με άλλα κοινωνικά δικαιώματα. Η έλλειψη τέτοιας πρόβλεψης δημιουργεί επιπλέον σοβαρά προβλήματα σε μεγάλο αριθμό πολιτών που είναι άνεργοι και έχουν να αντιμετωπίσουν πρόστιμα τα οποία έχουν καταλήξει να βεβαιώνονται στις αρμόδιες ΔΟΥ, καθιστώντας την οικονομική θέση των ανέργων ακόμη δεινότερη (ενδεικτική υπόθεση 145640/2011). Μετά την παρέμβαση αυτή, αναγνωρίστηκε η ανάγκη ενίσχυσης των ανέργων (ΚΥΑ υπ' αριθμ. οικ.Α40580/3128/2015) και ήδη οι εγγεγραμμένοι στα μητρώα του ΟΑΕΔ απαλλάσσονται της καταβολής κομίστρου στα δημόσια μέσα μαζικής μεταφοράς, ενώ διαγράφονται διοικητικά πρόστιμα που έχουν επιβληθεί έως και σήμερα στους ως άνω εγγεγραμμένους του ΟΑΕΔ για μη καταβολή κομίστρου ακόμη και αν έχει εκκινήσει η διαδικασία βεβαίωσης και είσπραξής τους κατά τον ΚΕΔΕ.

Τιμολόγιο Υπηρεσιών Αλληλεγγύης

Ο Συνήγορος έχει διαπιστώσει ότι η οικονομική κρίση έχει δυσχεράνει σε μεγάλο βαθμό τη λειτουργία φορέων που παρέχουν δωρεάν υπηρεσίες φιλοξενίας, φροντίδας και αρωγής σε πρόσωπα ιδιαίτερα ευάλωτα που αδυνατούν να διαβιούν αυτόνομα (παιδιά, ασθενείς, αναπήρους, άτομα τρίτης ηλικίας). Για τον λόγο αυτόν, τον Ιούλιο του 2013 πρότεινε την επέκταση του κοινωνικού τιμολογίου και σε άλλες κατηγορίες καταναλωτών, πέραν των οικιακών. Ειδικότερα, πρότεινε την προώθηση ρύθμισης παροχής ειδικών μειωμένων τιμολογίων από τις υπηρεσίες

κοινής ωφέλειας στις δομές φιλοξενίας των αναγνωρισμένων φιλανθρωπικών κοινωφελών ιδρυμάτων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, που απευθύνονται σε ευάλωτες κατηγορίες πολιτών, ώστε να διευκολυνθεί το έργο τους εν μέσω δυσμενών κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών. Η πρόταση του Συνηγόρου έγινε αποδεκτή, καθώς με διάταξη του Ν. 4203/2013 προβλέφθηκε η παροχή ηλεκτρικής ενέργειας με ειδικό τιμολόγιο σε ΝΠΔΔ προνοιακού χαρακτήρα, εκκλησιαστικά φιλανθρωπικά ιδρύματα και ειδικά πιστοποιημένους φορείς ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα οι οποίοι παρέχουν υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας. Ακολούθησε ΥΑ σχετικά με τα κριτήρια και τη διαδικασία ένταξης των δικαιούχων φορέων στο Τιμολόγιο Υπηρεσιών Αλληλεγγύης (ΤΥΑ). Ωστόσο, τα οριζόμενα όρια τετραμηνιαίας κατανάλωσης ήταν μικρότερα από αυτά των δικαιούχων του Κοινωνικού Οικιακού Τιμολογίου, παρόλο που η κατανάλωση ηλεκτρικού ρεύματος των φορέων-δικαιούχων του ΤΥΑ είναι προφανώς πολύ μεγαλύτερη, καθώς παρέχουν τις βασικές δομές επιβίωσης σε καθημερινή βάση σε πολυάριθμες ομάδες ατόμων που βρίσκονται σε δυσχερή θέση. Επομένως, δεδομένου ότι η ηλεκτρική ενέργεια που καταναλώνουν υπερβαίνει κατά πολύ το όριο που είχε τεθεί για την έκπτωση από την ΥΑ, οι φορείς-δικαιούχοι δεν εντάσσονταν στο ΤΥΑ, αν και πληρούσαν τις προϋποθέσεις.

Το 2015 ο Συνήγορος επανήλθε στο θέμα και πρότεινε την επανεξέταση και αναπροσαρμογή των ορίων τετραμηνιαίας κατανάλωσης για τα οποία προβλέπεται ποσοστό έκπτωσης. Ειδικότερα, πρότεινε να υιοθετηθεί το προτεινόμενο από τη Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας (ΡΑΕ) σύστημα κλιμακούμενης έκπτωσης βάσει της κατανάλωσης. Με νέα ΥΑ θεσμοθετήθηκε το προτεινόμενο από τη ΡΑΕ σύστημα κλιμακούμενης έκπτωσης και αναπροσαρμόστηκαν τα όρια κατανάλωσης για τους φορείς που εντάσσονται στο ειδικό ΤΥΑ .

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία, στον ιστότοπο του Συνηγόρου www.synigoros.gr

Το σύμβολο μέσα στο κείμενο παραπέμπει σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2015) όπου μπορείτε να βρείτε σχετικά αναρτημένα έγγραφα.

ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

ΕΙΣΟΔΟΣ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Θαλάσσια σύνορα και διοικητικές αδυναμίες
Προσωρινή εγκατάσταση και μετακίνηση
Η ευρωπαϊκή παράμετρος

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΑΣΥΛΟ

Πρόσβαση στο άσυλο και προστασία προσφύγων
Άδειες εργασίας αιτούντων άσυλο, τελούντων
υπό καθεστώς επικουρικής προστασίας και κατόχων
άδειας παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους
Ανήλικα τέκνα προσφύγων

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

Τροποποιήσεις του Κώδικα Μετανάστευσης
και Κοινωνικής Ένταξης
Ειδικότερα μεταναστευτικά θέματα

Το προσφυγικό και το μεταναστευτικό ζήτημα προσέλαβαν κατά το 2015 πρωτόγνωρες διαστάσεις, λόγω εξωγενών εξελίξεων αλλά και λόγω ενδημικών διοικητικών ή νομοθετικών αδυναμιών. Ο Συνήγορος, συμβάλλοντας με πρωτοβουλίες, παρεμβάσεις αλλά και κριτικές παρατηρήσεις και προτάσεις στην καλύτερη οργάνωση της Πολιτείας, έχει τον θεσμικό ρόλο να υπενθυμίζει ότι ορθολογική, τελικά, διαχείριση είναι μόνον η δικαιοκρατική διαχείριση. Ζητούμενο παραμένει η μεταχείριση ανθρώπων και όχι η διαχείριση στατιστικών, ο χειρισμός των όποιων προβληματικών καταστάσεων με σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των εγγυήσεων του κράτους δικαίου.

ΕΙΣΟΔΟΣ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Θαλάσσια σύνορα και διοικητικές αδυναμίες

Η κατάσταση των πραγμάτων το 2015

Η μαζική εισροή μεταναστών και προσφύγων στα θαλάσσια σύνορα της χώρας κορυφώθηκε το καλοκαίρι του 2015 δημιουργώντας ασφυκτικές πιέσεις στις τοπικές αρχές και καταδεικνύοντας τα κενά στην οργάνωση και λειτουργία της πρώτης υποδοχής παρά τις προβλέψεις του Ν. 3907/2011. Ο Συνήγορος είχε επισημάνει την έντονα αυξητική τάση της εισόδου μεταναστών και προσφύγων ήδη από το 2014 και είχε ζητήσει στην προηγούμενη Ετήσια Έκθεσή του να αντιμετωπιστεί άμεσα η ελλιπής στελέχωση και υπολειτουργία των υπηρεσιών πρώτης υποδοχής (Ετήσια Έκθεση 2014, σ. 97). Οι αφίξεις έφτασαν τις 450.000 τον Οκτώβριο του 2015, σύμφωνα με τα στοιχεία της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες. Παράλληλα, η αφύπνιση της κοινής γνώμης ύστερα από χιλιάδες πνιγμούς ανθρώπων στη Μεσόγειο (3.100 έως τον Οκτώβριο) αλλά και με καθημερινές πλέον εικόνες οικογενειών προσφύγων στον δρόμο, στις ακτές της Λέσβου, στο λιμάνι της Κω και στις πλατείες της Αθήνας οδήγησαν σε ένα πρωτοφανές κίνημα εθελοντισμού. Ωστόσο, ο Συνήγορος είναι υποχρεωμένος να επισημάνει ότι οι εθελοντικές προσφορές από μεμονωμένους πολίτες, από ΜΚΟ, από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και από τοπικά δίκτυα κοινωνικής αλληλεγγύης αδυνατούν να υποκαταστήσουν την ευθύνη της Πολιτείας για την κάλυψη των στοιχειωδών αναγκών διαβίωσης των ανθρώπων και τη μέριμνα για τα δικαιώματά τους από την εθνική νομοθεσία και τους διεθνείς κανόνες.

Τον Ιούνιο του 2015 κλιμάκια του Συνηγόρου επισκέφθηκαν τη Λέσβο, την Κω και τη Λέρο, νησιά πρώτης γραμμής σε ρυθμούς εισόδου, και διαπίστωσαν ότι οι αρμόδιες υπηρεσίες για την υποδοχή και διαχείριση των παράτυπα εισερχομένων από τα θαλάσσια σύνορα της χώρας στην καλύτερη περίπτωση αδυνατούσαν να ανταπεξέλθουν εγκαίρως στις ροές που δέχονταν (ΕΛΑΣ και Λιμενικό στη Λέσβο) και στη χειρότερη εφάρμοζαν ένα μικρό μόνο μέρος από τις διαδικασίες (Κως και Λέρος, όπου ούτε χώρος προσωρινής στέγασης ούτε σίτιση διετίθεντο από το κράτος). Κέντρα Πρώτης Υποδοχής δεν λειτουργούσαν (το

μοναδικό στην Ελλάδα ήταν αυτό του Έβρου), ακόμη και στη Λέσβο όπου σχετική πτέρυγα είχε κατασκευαστεί και παρέμενε κλειδωμένη, ενώ οι αλλοδαποί διέμεναν και σε σκηνές στο ύπαιθρο. Ωστόσο, ο Ν. 3907/2011 επιτάσσει ότι τα Κέντρα Πρώτης Υποδοχής αποτελούν το πρώτο στάδιο από το οποίο περνούν όλοι οι παράτυπα εισελθόντες στη χώρα, για την ταυτοποίησή τους και τη διαπίστωση αν ανήκουν σε κάποια ευάλωτη ομάδα (διαδικασία screening). Αναπληρούμενες εκ των ενόντων από όργανα με αστυνομικά καθήκοντα, του Λιμενικού ή της ΕΛΑΣ, οι υπηρεσίες Πρώτης Υποδοχής, που ανήκουν στην αρμοδιότητα του Αναπληρωτή Υπουργού Εσωτερικών, διαπιστώθηκε ότι κινδύνευαν να καταστούν γράμμα κενό. Η διασπορά των αρμοδιοτήτων μεταξύ των υπηρεσιών που ανήκουν σε διαφορετικούς φορείς (των πρώην Υπουργείων Δημόσιας Τάξης, Ναυτιλίας, Εσωτερικών ως προς την αρμοδιότητα Μετανάστευσης) φαίνεται ότι δημιούργησε ακόμη μεγαλύτερο έλλειμμα συντονισμού σε τοπικό επίπεδο.

Προτάσεις του Συνηγόρου

Ο Συνήγορος, με δημόσια παρέμβασή του προτείνει, μεταξύ άλλων, τα εξής:

- Να δημιουργηθεί ένα έκτακτο τοπικό σχέδιο διαχείρισης των ζητημάτων μεταναστών και προσφύγων για κάθε νησί χωριστά, ενδεχομένως με πρωτοβουλία της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, το οποίο να δεσμεύει οριζόντια όλες τις υπηρεσίες, να βασίζεται στην ενεργό εμπλοκή της τοπικής αυτοδιοίκησης και των τοπικών υπηρεσιών, και να υπάρχει ενιαίος συντονισμός σε τοπικό επίπεδο.
- Να ενισχυθεί η στελέχωση των αστυνομικών και λιμενικών αρχών στα νησιά αιχμής, καθώς και της υλικοτεχνικής τους υποδομής.
- Να λειτουργήσουν Κέντρα Πρώτης Υποδοχής με τις διαδικασίες και προδιαγραφές που επιτάσσει ο νόμος.
- Να υπάρχει ενιαία και μη αντιφατική αντιμετώπιση της διαδικασίας καταγραφής των νεοεισερχομένων στα νησιά, αλλά και στοιχειώδης ενημέρωση για τη διαδικασία που θα ακολουθήσει σε κάθε στάδιο, σε γλώσσα που κατανοούν.
- Να υπάρξει συνολικό σχέδιο διαχείρισης από κάθε υπουργείο για την αποσυμφόρηση των υπηρεσιών σε όλες τις περιοχές αιχμής, το οποίο αφενός να ακολουθεί μια συνεκτική πολιτική για τη μετανάστευση και την παροχή διεθνούς προστασίας σε όσους τη δικαιούνται και αφετέρου να μην επιτρέπει αντιφατικές πρακτικές της Διοίκησης ως προς τις προϋποθέσεις κράτησης ή τον τόπο και τη διαδικασία καταγραφής.
- Να επιταχυνθούν οι διαδικασίες ώστε να μειωθεί περαιτέρω το διάστημα που μεσολαβεί από τον εντοπισμό ασυνόδευτου ανηλίκου έως την πραγματοποίηση της συνοδευόμενης μεταφοράς στον χώρο φιλοξενίας. Να διασφαλίζεται η άμεση τοποθέτηση ασυνόδευτων ανηλίκων με την ίδρυση και λειτουργία επιτόπιου ξενώνα όπου είναι δυνατόν (Λέσβος). Να είναι ανοιχτοί στην τοπική κοινότητα οι χώροι όπου φιλοξενούνται οι ασυνόδευτοι ανήλικοι, μέσω και της δημιουργίας δικτύου ΜΚΟ και άλλων εθελοντικών φορέων που δραστηριοποιούνται τοπικά, ώστε να βελτιωθούν οι συνθήκες πα-

ραμονής των παιδιών, να μειωθούν οι τυχόν εντάσεις και να βελτιωθεί η ψυχολογική κατάσταση των ανηλίκων.

- Να δοθούν οι σχετικές οδηγίες για την πλήρη ενημέρωση των αρμόδιων αστυνομικών και λιμενικών οργάνων ως προς την εξαίρεση από κυρώσεις για τη διευκόλυνση μεταφοράς προς τις αρχές και την ενιαία εφαρμογή της προσφάτως ψηφισθείσας διάταξης του άρθρου 14 παράγρ. 2 Ν. 4332/2015 προκειμένου να διασφαλίζουν τον σκοπό της καταγραφής των παράτυπα εισερχομένων.
- Να υπάρξει ομαλή και σταθερή κάλυψη των δαπανών διαβίωσης των εισερχομένων στα νησιά αλλοδαπών, κυρίως από τον κρατικό προϋπολογισμό. Παράλληλα, να επιταχυνθεί η έκδοση των ΚΥΑ για τη διαχείριση των σχετικών ευρωπαϊκών προγραμμάτων των παραγρ. 12 και 13 του άρθρου 9 του πρόσφατου Ν. 4332/2015 αλλά και της προβλεπόμενης ΚΥΑ της παραγρ. 9 του άρθρου αυτού για την κατανομή ποσών στους συγκεκριμένους ΟΤΑ για την κάλυψη των υπαρκτών έκτακτων και επείγουσών αναγκών πρώτης υποδοχής στα νησιά αιχμής.
- Να αξιοποιηθούν τα εργαλεία της ευρωπαϊκής ατζέντας για τη μετανάστευση (μεταφορά δικαιούχων διεθνούς προστασίας σε άλλες χώρες, έκτακτη χρηματική ενίσχυση των αναγκών υποδοχής στις περιοχές που δέχονται τις μεγαλύτερες ροές).

Τους επόμενους μήνες οι είσοδοι στα νησιά προσέλαβαν εκρηκτικές διαστάσεις και η Πολιτεία τον Αύγουστο και τον Σεπτέμβριο έλαβε κάποια μέτρα, στην κατεύθυνση και των προτάσεων του Συνηγόρου, εκ των οποίων ως πολύ θετικά βήματα πρέπει να επισημανθούν ιδίως η ενίσχυση με στελέχη και μηχανήματα της ταυτοποίησης από την αστυνομία στα νησιά τον Σεπτέμβριο για τη γρήγορη καταγραφή των νεοεισερχομένων και η οργάνωση προσωρινού χώρου φιλοξενίας στον Ελαιώνα, σε συνεργασία του Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής με τον Δήμο Αθηναίων, χωρίς ωστόσο να ιδρυθεί μια μόνιμη δομή, δηλαδή ένα Κέντρο Πρώτης Υποδοχής (ΚΕΠΥ), στα νησιά ή στην Αθήνα (άνοιξε ωστόσο η πτέρυγα ΚΕΠΥ στη Μόρια Λέσβου, χωρίς όμως να επαρκεί για screening, σύμφωνα με τον Ν. 3907/2011 του συνόλου των εισερχομένων στο νησί). Πολλές συνεπώς από τις παραπάνω προτάσεις του Συνηγόρου παραμένουν επίκαιρες.

Προσωρινή εγκατάσταση και μετακίνηση

Ο Συνήγορος θεωρεί ότι η μαζική μετακίνηση προσφυγικών πληθυσμών στην Ευρώπη, χωρίς να τίγεται η εφαρμογή των ρυθμίσεων Schengen ή τυχόν εθνικών διατάξεων, δημιουργεί de facto καταστάσεις στα σημεία εξόδου που δεν μπορούν να παραγνωρίζονται από τα αρμόδια κρατικά όργανα. Στο πλαίσιο της επίσκεψης κοινού κλιμακίου των Συνηγόρων της Ελλάδας και της ΠΓΔΜ στις προσωρινές εγκαταστάσεις προσφύγων στα σύνορα των δύο γειτονικών χωρών (17.11.2015), στην Ειδομένη και στο Vinogug, ο Συνήγορος είχε την ευκαιρία να διαπιστώσει ότι ο χώρος εγκατάστασης προσφύγων στην Ειδομένη λειτουργεί χωρίς καμία συμμετοχή ή συντονισμό από το Κράτος, στηρίζεται δηλαδή στην εθελοντική εργασία και προσφορά τροφής, ειδών και υπηρεσιών από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης και τις ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στον καταυλισμό προσφύγων.

Ο Συνήγορος θεωρεί ότι σε κάθε περίπτωση η Πολιτεία πρέπει να μεριμνά για την ασφάλεια των προσώπων και να διασφαλίζει τα θεμελιώδη δικαιώματά τους για πρόσβαση στο άσυλο, προσωρινή στέγη, παροχή τροφής, νερού και βασικών ειδών ένδυσης, ιατρικής περίθαλψης, ενημέρωσης για δικαιώματα και διαδικασίες, καθώς επίσης και την προστασία των προσώπων που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες, όπως οικογένειες, έγκυοι, παιδιά και ασυνόδευτοι ανήλικοι, θύματα εμπορίας ανθρώπων, κακομεταχείρισης ή βασανιστηρίων, υπερήλικες, άτομα με αναπηρία κ.λπ.

Ειδική μέριμνα πρέπει να υπάρξει για την προστασία των μετακινούμενων από διακινητές, από κυκλώματα εμπορίας ανθρώπων ή από υπαρκτά φαινόμενα οικονομικής εκμετάλλευσης. Ο Συνήγορος, τέλος, συνεχίζει τη συνεργασία του με τους ομόλογους θεσμούς σε όλες τις γειτονικές χώρες ενόψει της αποστολής τους προς διασφάλιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των βασικών αρχών του κράτους δικαίου απέναντι στην πρόκληση της προσφυγικής κρίσης, τονίζοντας την ανάγκη διαμόρφωσης ενός κοινού επιχειρησιακού σχεδίου αλλά και την αναβάθμιση του συντονισμού, ιδίως μεταξύ γειτονικών κρατών.

Η ευρωπαϊκή παράμετρος

Ο Συνήγορος ως ανεξάρτητη αρχή δεν έχει λόγο στη χάραξη μιας πολιτικής αλλά στην εφαρμογή της κατά τρόπο που να σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα των ανθρώπων και τις εγγυήσεις του κράτους δικαίου. Εν προκειμένω, σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης προβλέπεται έκτακτη χρηματοδότηση στα κράτη μέλη που βρίσκονται στην πρώτη γραμμή υποδοχής αυξημένου αριθμού μεταναστών. Ακόμη πιο σημαντικό είναι ότι το εγκριθέν σχέδιο δράσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προβλέπει συγκεκριμένα μέτρα για την ορθολογική διαχείριση των αυξημένων ροών, μέσω της μετεγκατάστασης (relocation) προσφύγων συγκεκριμένων εθνικοτήτων (σύρων – ερυθραίων) στα κράτη μέλη αλλά και τη λειτουργία κομβικών σημείων υποδοχής (hotspots) στα θαλάσσια σημεία εισόδου προσφύγων και μεταναστών, τα οποία βρίσκονται στο στάδιο πρώτης οργάνωσης. Ο τρίτος πυλώνας του Σχεδίου Δράσης της ΕΕ αφορά ένα αποτελεσματικό σύστημα επιστροφών αλλοδαπών τρίτων χωρών στις χώρες καταγωγής τους, και εκεί όμως παρατηρείται ελλιπής μέριμνα της αστυνομίας να κινήσει εξατομικευμένη διαδικασία επιστροφής, με αποτέλεσμα την παράταση της διοικητικής κράτησης αλλοδαπών και τις σοβαρές ελλείψεις στα κέντρα κράτησης (βλ. «Επιστροφές αλλοδαπών»).

Ο Συνήγορος θα συνεχίσει να παρακολουθεί από κοντά την εφαρμογή των διαδικασιών στην πράξη, επισημαίνοντας την ανάγκη να διαφυλαχθεί η ουσία της πρώτης υποδοχής, δηλαδή η στοιχειώδης μέριμνα των βασικών αναγκών (σίτιση, στέγη, ιατρική περίθαλψη) των νεοεισερχομένων, η ενημέρωση για τα δικαιώματά τους και η προστασία αυτών που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες.

Η ενίσχυση των υπηρεσιών πρώτης υποδοχής με στελέχη και πόρους αναδεικνύεται σε κομβικό ζήτημα για την ορθολογική διαχείριση των μεικτών ροών.

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΑΣΥΛΟ

Πρόσβαση στο άσυλο και προστασία προσφύγων

Οι υποβληθείσες στον Συνήγορο αναφορές, κατά το έτος 2015, σχετικά με ζητήματα ασύλου εστιάζουν κυρίως σε οργανωτικές φύσης δυσλειτουργίες και όχι σε ζητήματα ποιότητας των διαδικασιών ή τήρησης των εγγυήσεων της κοινοτικής νομοθεσίας για την ορθή εξέταση αιτημάτων ασύλου. Ειδικότερο ζήτημα δυσλειτουργίας αναδείχθηκε, μέσα από ικανό αριθμό αναφορών (ενδεικτικές υποθέσεις 200044, 201709, 201755, 202994, 204463/2015), η δυσκολία πρόσβασης στις διαδικασίες ασύλου, ιδιαίτερα στο Περιφερειακό Γραφείο Ασύλου Αττικής. Οι ουρές ενδιαφερομένων για να υποβάλουν αίτημα ασύλου, μεταξύ των οποίων και σημαντικός αριθμός ευάλωτων περιπτώσεων, ακόμη και σύρων πολιτών (υπόθεση 135734/2014), αποτελούσε συχνό φαινόμενο έξω από τη νέα υπηρεσία ασύλου έως και το πρώτο εξάμηνο του 2015, θυμίζοντας αντίστοιχες εικόνες από το παρελθόν στη Διεύθυνση Αλλοδαπών Αττικής.

Η καινοφανής εφαρμογή του συστήματος καταγραφής αιτημάτων ασύλου, η οποία προγραμματιζόταν μέσω skype, αρχικά κάθε Τετάρτη 11.00 π.μ.-13.00 μ.μ., δεν κατάφερε να επιλύσει το πρόβλημα. Αντίθετα, υπήρξαν αναφορές από ενδιαφερόμενους και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, οι οποίες ασχολούνται με ζητήματα προσφύγων (ενδεικτική υπόθεση 201755/2015), από τις οποίες φαίνεται να προκύπτει ότι το σύστημα καταγραφής μέσω skype δεν μπορούσε να ανταποκριθεί σε μεγάλο αριθμό κλήσεων, όσων ενδιαφερόμενων αλλοδαπών ήταν σε θέση να χρησιμοποιήσουν ηλεκτρονικό υπολογιστή. Σοβαρή εμπλοκή στη διαδικασία πρόσβασης στην υπηρεσία ασύλου υπήρξε η αναστολή της αυτοπρόσωπης υποβολής αιτήματος ασύλου στο Περιφερειακό Γραφείο Αττικής τον Μάιο του 2015 και η καταγραφή μόνο μέσω skype. Η υπηρεσία ασύλου επικαλέστηκε την αποχώρηση δημοτικών αστυνομικών από το προσωπικό της, οι οποίοι είχαν διατεθεί, κατά το παρελθόν, στο στελεχιακό δυναμικό της. Όπως διαπιστώνει ο Συνήγορος, η παραλαβή αιτημάτων, κατόπιν προγραμματισμένου ραντεβού, μέσω skype φαίνεται ότι συνεχίζει να αποτελεί την κύρια πρακτική πρόσβασης στο άσυλο. Οι περιπτώσεις υποβολής αιτημάτων ασύλου, χωρίς την παρεμβολή skype, αφορούν ελάχιστο αριθμό ατόμων, οι οποίοι, κυρίως, ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες και για τις οποίες συνήθως παρεμβαίνουν Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ενδεικτική υπόθεση 201709/2015).

Το παραπάνω περιοριστικό σύστημα παραλαβής αιτημάτων ασύλου φαίνεται να έρχεται σε αντίθεση με την αρχή της καθολικής, συνεχούς και απρόσκοπτης πρόσβασης στη διαδικασία ασύλου και εγκυμονεί κινδύνους για θεμελιώδη ζητήματα.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι κατά το χρονικό διάστημα μεταξύ του προγραμματισμού της καταγραφής μέσω της εφαρμογής skype και της τελικής υποβολής του αιτήματος ασύλου είναι υπαρκτός ο κίνδυνος για τη σύλληψη, κράτηση και επιστροφή των «εν δυνάμει αιτούντων άσυλο» (υπόθεση 204463/2015).

Ο Συνήγορος έχει κατ' επανάληψη επισημάνει ως ιδιαίτερα θετική εξέλιξη την έναρξη λειτουργίας της νέας Υπηρεσίας Ασύλου τον Ιούνιο του 2013 και αντιλαμβάνεται τις προσπάθειες που καταβάλλονται από τους αρμόδιους φορείς για την ορθή και αποτελεσματική λειτουργία της (βλ. και *Ετήσια Έκθεση 2014*, σ. 101). Έπειτα, ωστόσο, από δύο χρόνια λειτουργίας της, θα πρέπει τα αρμόδια όργανα να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα, ώστε να διασφαλίζεται στην πράξη διαρκώς και απρόσκοπτα το δικαίωμα υποβολής αιτήματος ασύλου όσων επιθυμούν να τους χορηγηθεί κάποια μορφή διεθνούς προστασίας. Πρέπει, επίσης, να σημειωθεί ότι η διακοπή λειτουργίας των επιτροπών της Αρχής Προσφυγών, έστω και παροδικά, αποτελεί πηγή περισσότερων επιβαρύνσεων και παρενεργειών στο όλο σύστημα ασύλου. Τέλος, όπως προκύπτει από σωρεία αναφορών (ενδεικτικές υποθέσεις 205011, 205238, 205369, 205433/2015), η εκκαθάριση από την ΕΛΑΣ των παλαιών αιτημάτων ασύλου (αυτών που είχαν υποβληθεί μέχρι την 6.6.2013) σε δεύτερο βαθμό συνεχίζει, δυστυχώς, να παρουσιάζει σημαντικές καθυστερήσεις. Η λειτουργία των υφιστάμενων επιτροπών συνοδεύεται κατά καιρούς από προβλήματα στη συγκρότηση ή σύνθεσή τους ή ακόμη και πλήρη διακοπή λειτουργίας τους για σημαντικό χρονικό διάστημα.

Άδειες εργασίας αιτούντων άσυλο, τελούντων υπό καθεστώς επικουρικής προστασίας και κατόχων άδειας παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους

Ο Συνήγορος έγινε αποδέκτης σημαντικού αριθμού αναφορών πολιτών τρίτων χωρών αιτούντων άσυλο, τελούντων υπό καθεστώς επικουρικής προστασίας, καθώς και κατόχων άδειας παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους, σχετικά με τη μη χορήγηση αρχικής προσωρινής άδειας εργασίας από τις αρμόδιες υπηρεσίες. Κατά τη διερεύνηση των ανωτέρω αναφορών, ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι με βάση το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο η αρχική χορήγηση σχετικής άδειας εργασίας στις ανωτέρω κατηγορίες αλλοδαπών έχει καταστεί εν τοις πράγμασι αδύνατη, λόγω των περιοριστικών προϋποθέσεων που ορίζουν οι διατάξεις του ΠΔ 189/1989. Ως εκ τούτου, δεν είναι δυνατή η νομότυπη απασχόλησή τους και κατ' επέκταση η αξιοπρεπής διαβίωσή τους στη χώρα. Το εν λόγω πρόβλημα επιτείνεται, καθώς δεν προσφέρεται από την Πολιτεία καμία άλλη παροχή ως αντιστάθμισμα στη μη συμμετοχή τους στο δικαίωμα της εργασίας. Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, ο Συνήγορος απευθύνθηκε στα συναρμόδια Υπουργεία Εργασίας και Εσωτερικών, ζητώντας τη βελτίωση/τροποποίηση του νομοθετικού πλαισίου. Προσφάτως τροποποιήθηκε το καθεστώς χορήγησης άδειας εργασίας στους κατόχους καθεστώτος επικουρικής προστασίας, οι οποίοι πλέον εντάσσονται στην ίδια κατηγορία με τους πρόσφυγες (ως υποκατηγορία του καθεστώτος της διεθνούς προστασίας) και ως εκ τούτου η διαδικασία πρόσβασής

τους στην αγορά εργασίας είναι η ίδια με αυτή που ακολουθείται για τους πρόσφυγες με βάση τις διατάξεις του ΠΔ 189/1998. Για τις λοιπές κατηγορίες ατόμων ο Συνήγορος ενημερώθηκε ότι προωθείται νομοθετική ρύθμιση με σκοπό να καταστεί η διαδικασία πρόσβασής τους στην αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στη χώρα πιο εύκολη και λιγότερο γραφειοκρατική (υπόθεση 202978/2015).

Ανήλικα τέκνα προσφύγων

Χορήγηση ταξιδιωτικών εγγράφων σε ανήλικα τέκνα προσφύγων που βρίσκονται στη χώρα με τον ένα γονέα

Ο Συνήγορος δέχτηκε αναφορές από πρόσφυγες οι οποίοι ζήτησαν την έκδοση ταξιδιωτικών εγγράφων για τα ανήλικα παιδιά τους που είχαν εισέλθει στη χώρα μαζί τους, χωρίς να συνοδεύονται και από τον άλλο γονέα. Η Υπηρεσία Ασύλου, ελλείψει έγγραφης συναίνεσης ή πιστοποιητικού θανάτου του γονέα που δεν συνόδευε τον ανήλικο, επίσημα επικυρωμένων από αρμόδια προξενική αρχή, απαιτούσε σχετική εισαγγελική εντολή για τη χορήγηση του εγγράφου (ενδεικτική υπόθεση 203520/2015). Ο Συνήγορος υποστήριξε ότι σε περιπτώσεις αναγνωρισμένων προσφύγων, των οποίων οι σχέσεις με το κράτος της ιθαγένειας έχουν διαρραγεί πλήρως, απαιτείται στάθμιση ανάμεσα στην ασφάλεια του οικογενειακού δικαίου και την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των προσφύγων. Επομένως, κατ' αναλογία προς τα ισχύοντα σε περίπτωση τέλεσης γάμου με πρόσφυγα, θα πρέπει να γίνεται δεκτή η αδυναμία προσκόμισης από τον (αποδεδειγμένα) γονέα του ανηλίκου, αναγνωρισμένο πρόσφυγα, πιστοποιητικών από τη χώρα προέλευσής του, τα οποία να τον νομιμοποιούν να ζητήσει την έκδοση ταξιδιωτικού εγγράφου του παιδιού χωρίς τη συναίνεση του άλλου γονέα, και η έλλειψη αυτή να καλύπτεται με υπεύθυνη δήλωση (βλ. «Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις»).

Σε ανάλογη περίπτωση, ο Συνήγορος παρενέβη προκειμένου να χορηγηθούν ταξιδιωτικά έγγραφα σε νήπιο τέκνο αλλοδαπής με αναγνωρισμένη προσφυγική ιδιότητα, το οποίο είχε γεννηθεί στην Ελλάδα εκτός γάμου. Η Υπηρεσία Ασύλου απαιτούσε, προκειμένου να είναι διασφαλισμένη, την προσκόμιση συναίνεσης του άλλου γονέα ή εισαγγελικής εντολής, προς πιστοποίηση του γεγονότος ότι η οικογένεια ήταν μονογονεϊκή. Ο Συνήγορος επισήμανε ότι η υπηρεσία όφειλε να εκδώσει τα αιτούμενα έγγραφα με βάση τη ληξιαρχική πράξη γέννησης του παιδιού, στην οποία αναγραφόταν η μητέρα ως μόνος γονέας. Η Υπηρεσία Ασύλου αναγνώρισε την εσφαλμένη αρχική της προσέγγιση και προχώρησε άμεσα στην έκδοση του εγγράφου (υπόθεση 203203/2015).

Ανοικτά Κέντρα Φιλοξενίας

Τον Νοέμβριο του 2015 ο Βοηθός Συνήγορος για τα Δικαιώματα του Παιδιού επισκέφτηκε τα Κέντρα Ανοικτής Φιλοξενίας Προσφύγων στον Ελαιώνα και στο Γαλάτσι Αττικής για τη

διερεύνηση των συνθηκών διαβίωσης των ανήλικων προσφύγων. Η γενική εικόνα του Συνηγόρου από τις επισκέψεις είναι ικανοποιητική, λαμβάνοντας υπόψη ότι πρόκειται για χώρους διέλευσης (transit) ή βραχείας φιλοξενίας που λειτουργούν για την αποσυμφόρηση των δημόσιων χώρων, στους οποίους αναγκαστικά καταφεύγει η πλειονότητα των προσφύγων, και την ελαχιστοποίηση της κοινωνικής δυσφορίας που αυτή η πρακτική συχνά δημιουργεί, αλλά κυρίως την απομάκρυνση των ευάλωτων ομάδων, όπως οι ανήλικοι, από κυκλώματα εκμετάλλευσης. Η συμβολή των ανοικτών κέντρων στην παροχή στοιχειώδους φροντίδας, σίτισης, ένδυσης και πρώτων βοηθειών ειδικά στους ανηλίκους, συνοδευόμενους από την οικογένειά τους και μη, τυγχάνει ευμενούς αποδοχής από τον Συνήγορο.

Ωστόσο, σημαντικές ελλείψεις παρατηρήθηκαν κυρίως στον κεντρικό συντονισμό των εμπλεκόμενων υπηρεσιών στους χώρους αυτούς, με ειδικότερα προβλήματα την έλλειψη επάρκειας φαρμάκων, τη μη επαρκή διασφάλιση της δωρεάν περίθαλψης των προσφύγων που παραπέμπονται για νοσηλεία και την καλύτερη οργάνωση των εκπαιδευτικών και ψυχαγωγικών δράσεων που απευθύνονται σε ανηλίκους.

Ο Συνήγορος αναγνωρίζει τη σημαντική συνδρομή της τοπικής αυτοδιοίκησης στην αντιμετώπιση της προσφυγικής κρίσης, λόγω της λειτουργίας της βάσει των αρχών της αποκέντρωσης, της επικουρικότητας και της εγγύτητας στο τοπικό επίπεδο. Ως εκ τούτου, θα ήταν ιδιαίτερα επιθυμητή η μέγιστη δυνατή ενεργοποίηση και συμμετοχή των φορέων της ως προς τη δημιουργία και λειτουργία τέτοιων κέντρων για όλους τους πρόσφυγες, αλλά ειδικότερα για τους ανηλίκους των οποίων η προστασία και φροντίδα δεν επιβάλλεται μόνον από λόγους κοινωνικής αλληλεγγύης αλλά και από συναφείς δεσμεύσεις της χώρας που απορρέουν από διεθνείς συμβάσεις, όπως η ΔΣΔΠ (άρθρο 22). Οι σχετικές προτάσεις του Συνηγόρου συνοψίζονται ως εξής:

- Δημιουργία Μεταβατικού Ξενώνα (Transit) στη Μυτιλήνη για τους ασυνόδευτους ανηλίκους.
- Επίσπευση εξέτασης των αιτημάτων ασύλου όταν αφορούν ανηλίκους.
- Επίσπευση της διαδικασίας οικογενειακής επανένωσης με την ενίσχυση του Γραφείου Δουβλίνου στο Τμήμα Ασύλου.
- Απλοποίηση της διαδικασίας για την έκδοση ταξιδιωτικών εγγράφων συνοδευόμενων ανηλίκων, όταν προέρχονται από χώρες όπου είναι αδύνατη η αναζήτηση πιστοποιητικών (μονογονεϊκές οικογένειες, παιδιά που γεννιούνται στη χώρα).
- Τήρηση αναλυτικών στατιστικών από την ΕΛΑΣ για τους ασυνόδευτους ανηλίκους.

Οικογενειακή ενότητα

Ο Συνήγορος απευθύνθηκε στο Τμήμα Αστικής και Δημοτικής Κατάστασης του Υπουργείου Εσωτερικών ζητώντας την έκδοση σχετικής εγκυκλίου (βλ. «Νομοθετικές και οργανωτικές

προτάσεις») προς τις ληξιαρχικές αρχές της χώρας, σύμφωνα με την οποία θα είναι δυνατή η αντικατάσταση του αιτούμενου πιστοποιητικού γάμου με υπεύθυνη δήλωση, όταν καθίσταται αδύνατη η συνδρομή της χώρας έκδοσης του πρωτότυπου εγγράφου και υφίσταται εξ αυτού του λόγου πραγματική αδυναμία προσκόμισής του. Ο Συνήγορος υποστήριξε ότι η πρόταση αυτή υπαγορεύτηκε από την ανάγκη προστασίας των ανήλικων τέκνων, όπως επιτάσσουν το άρθρο 22 της ΔΣΔΠ για την προστασία των παιδιών προσφύγων, το άρθρο 8 παράγρ. 1 της ΕΣΔΑ για την προστασία της οικογενειακής ζωής και το άρθρο 7 του ΠΔ 220/2007 για τη διατήρηση της οικογενειακής ενότητας των αιτούντων άσυλο.

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

Ο Ν. 4251/2014, ο οποίος συγκέντρωσε σε ενιαίο κείμενο τη μεταναστευτική νομοθεσία και επέφερε θετικές αλλαγές στο καθεστώς διαμονής των πολιτών τρίτων χωρών, δημιούργησε εύλογες προσδοκίες για διευκόλυνση στην εργασία των αρμόδιων υπηρεσιών, αποσαφήνιση του θεσμικού πλαισίου σε κάθε ενδιαφερόμενο και διευθέτηση πολυέτων εκκρεμοτήτων. Ωστόσο, κατά την εφαρμογή του Κώδικα προέκυψαν πολλά ερμηνευτικά ζητήματα, τα οποία, μεταξύ άλλων, είχαν ως αποτέλεσμα τη μη ενιαία εφαρμογή των ρυθμίσεων του από τις αρμόδιες υπηρεσίες. Επιπλέον, η καθιέρωση νέων τύπων και κατηγοριών αδειών διαμονής με βάση τον Ν. 4332/2015, χωρίς ωστόσο την ταυτόχρονη έκδοση της σχετικής ΚΥΑ περί καθορισμού των απαιτούμενων δικαιολογητικών και την απαιτούμενη αναβάθμιση του πληροφοριακού συστήματος των αποκεντρωμένων διοικήσεων, είχαν ως αποτέλεσμα μη αναμενόμενη ποσοτική και ποιοτική αύξηση των αναφορών που δέχτηκε ο Συνήγορος κατά το 2015 για διαμεσολάβηση προς το αρμόδιο υπουργείο με σκοπό αφενός την αποσαφήνιση του θεσμικού πλαισίου και αφετέρου την επιτάχυνση των διαδικασιών.

Τροποποιήσεις του Κώδικα Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης

Με την πάροδο ενός και πλέον έτους από την ψήφιση του Κώδικα Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης, με τον οποίο εισήχθησαν νέες διατάξεις και κωδικοποιήθηκαν οι ήδη υπάρχουσες σε μια προσπάθεια γενικότερου εξορθολογισμού της μεταναστευτικής πολιτικής, με τον πρόσφατο Ν. 4332/2015 επήλθαν εκτενείς και ουσιαστικές τροποποιήσεις σε αυτόν. Ο Συνήγορος, δεδομένης της πολύχρονης θεσμικής εμπειρίας του σε θέματα μετανάστευσης, διατύπωσε συγκεκριμένες επισημάνσεις καθ' όλο το στάδιο της δημόσιας διαβούλευσης και της ψήφισης του νέου νόμου . Οι τροποποιήσεις, πολλές εκ των οποίων είχαν αποτελέσει κατά το παρελθόν αντικείμενο σχολιασμού και παρέμβασης του Συνηγόρου στην αρμόδια Διεύθυνση Μεταναστευτικής Πολιτικής του Υπουργείου Εσωτερικών, αποτιμώνται ως ιδιαίτερος θετικός, καθώς ρυθμίζουν το καθεστώς διαμονής ατόμων που βρίσκονται και δραστηριοποιούνται επί σειρά ετών στη χώρα, τα οποία είτε απώλεσαν είτε δεν είχαν αποκτήσει ποτέ καθεστώς νόμιμης διαμονής.

Σημαντικές τροποποιήσεις, που αφορούν μεγάλο αριθμό πολιτών τρίτων χωρών, είναι οι εξής:

- Αρχική χορήγηση άδειας διαμονής για οικογενειακή επάνεση σε σύζυγο νομίμως διαμένοντος πολίτη τρίτης χώρας που γέννησε τέκνο στην Ελλάδα μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του νόμου και διαμένει συνεχώς στη χώρα μέχρι την ημερομηνία υποβολής του σχετικού αιτήματος.
- Χορήγηση Δελτίου Διαμονής με την ιδιότητα μέλους οικογένειας έλληνα σε πολίτη τρίτης χώρας αιτούντα διεθνή προστασία, εφόσον αποδεικνύει σταθερή διαμονή στη χώρα επί ένα τουλάχιστον έτος προ της συνάψεως της οικογενειακής σχέσης και παραιτηθεί από την αίτηση διεθνούς προστασίας.
- Χορήγηση δικαιώματος απόκτησης του καθεστώτος του επί μακρόν διαμένοντος και στους ομογενείς, κατόχους Ειδικού Δελτίου Ταυτότητας Ομογενούς.
- Ευνοϊκότερες προϋποθέσεις για χορήγηση της άδειας διαμονής δεύτερης γενιάς, η οποία χορηγείται με την επιτυχή ολοκλήρωση 6 τάξεων ελληνικού σχολείου πριν από τη συμπλήρωση του 23ου έτους της ηλικίας, αντί του 21ου που ίσχυε.
- Ευνοϊκότερες προϋποθέσεις για την απόκτηση άδειας διαμονής για εξαιρετικούς λόγους που χορηγείται από το Υπουργείο Εσωτερικών, καθόσον: α) μειώνονται από 10 σε 7 τα έτη πραγματικής διαμονής στη χώρα που απαιτούνται ως τυπική προϋπόθεση απόδειξης ισχυρών δεσμών με αυτή, για όσους ενδιαφερόμενους δεν προσκομίζουν προηγούμενη θεώρηση εισόδου ή άδεια διαμονής, β) προβλέπονται ρητά συγκεκριμένοι λόγοι παραπομπής στη γνωμοδοτική Επιτροπή Μετανάστευσης των σχετικών αιτήσεων αντί της αθρόας παραπομπής όλων των αιτήσεων που δημιουργούσε μεγάλη χρονοτριβή στη διαδικασία, γ) προστατεύονται οι ενδιαφερόμενοι από την έκδοση απόφασης επιστροφής όταν πληρούνται οι τυπικές προϋποθέσεις εξέτασης της αίτησής τους.
- Θεσμοθέτηση ευκολότερης και ταχύτερης διαδικασίας επαναφοράς στη νομιμότητα πολιτών τρίτων χωρών, οι οποίοι ήταν στο παρελθόν νομίμως διαμένοντες, με την απόκτηση άδειας διαμονής για εξαιρετικούς λόγους από τις αποκεντρωμένες διοικήσεις του τόπου διαμονής τους και χορήγηση σε αυτούς βεβαίωσης τύπου Α, αμέσως με την κατάθεση του σχετικού αιτήματος, η οποία αποτελεί νομιμοποιητικό τίτλο παραμονής έως την έκδοση της απόφασης. Η διάταξη αυτή αφορά κατόχους οριστικού τίτλου διαμονής, ανεξαρτήτως της αρχής έκδοσής του, ο οποίος έχει λήξει κατά την τελευταία δεκαετία πριν από την υποβολή της αίτησης, καθώς και κατόχους οριστικών τίτλων διαμονής, συνολικής διάρκειας 5 ετών, ανεξαρτήτως της αρχής έκδοσής τους, οι οποίοι έχουν λήξει κατά την τελευταία δεκαετία πριν από την υποβολή της αίτησης.

Ωστόσο, ο Συνήγορος επισήμανε (βλ. «Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις») και στοιχεία τα οποία χρήζουν περαιτέρω επεξεργασίας όπως:

- Χορήγηση δικαιώματος εργασίας στους κατόχους άδειας διαμονής για επαγγελματική κατάρτιση.
- Ρύθμιση καθεστώτος διαμονής πολιτών τρίτων χωρών των οποίων η επιβληθείσα περιοριστική της ελευθερίας τους ποινή έχει μετατραπεί σε παροχή κοινωνικού εγγράφου.

- Ρύθμιση καθεστώτος διαμονής πολιτών τρίτων χωρών, κατόχων ειδικών βεβαιώσεων νόμιμης διαμονής, μετά το τέλος των επιβληθέντων περιοριστικών όρων.
- Χορήγηση άδειας διαμονής οικογενειακής επανένωσης και σε αιτούντες διεθνούς προστασίας που έχουν τελέσει νόμιμο γάμο με πολίτες τρίτων χωρών, κατόχων ισχυρής άδειας διαμονής.

Ο Συνήγορος παρακολουθεί τις εξελίξεις στον τομέα της μετανάστευσης και προσπαθεί συνεχώς για τη βελτίωση του θεσμικού πλαισίου για τη νόμιμη διαμονή των ευάλωτων αυτών ομάδων στην Ελλάδα και την ομαλή ένταξή τους στην ελληνική κοινωνία.

Ειδικότερα μεταναστευτικά θέματα

Επικόλληση σε Φύλλο Ενιαίου Τύπου αδειών διαμονής πολιτών Ιράκ, κατόχων διαβατηρίου τύπου «S»

Ο Συνήγορος έγινε αποδέκτης σημαντικού αριθμού αναφορών πολιτών Ιράκ, κατόχων διαβατηρίων σειράς «S», οι οποίοι αντιμετώπιζαν προβλήματα κατά τη διαδικασία αρχικής χορήγησης ή ανανέωσης των αδειών διαμονής τους, καθώς τα εν λόγω διαβατήρια δεν αναγνωρίζονται από την Ελλάδα και κατά συνέπεια δεν γίνονται αποδεκτά από τις Διευθύνσεις Αλλοδαπών και Μετανάστευσης (ΔΑΜ) των αποκεντρωμένων διοικήσεων. Οι εν λόγω υπηρεσίες ζητούσαν από τους ενδιαφερόμενους, για την ολοκλήρωση της διαδικασίας εξέτασης των εκκρεμών αιτήσεων τους, την προσκόμιση νέων διαβατηρίων τύπου «Α», αναγνωρισμένα από τη χώρα μας. Ωστόσο, σχετικά αιτήματα έκδοσης νέων διαβατηρίων δεν μπορούσαν να διεκπεραιωθούν από την Πρεσβεία της Δημοκρατίας του Ιράκ στην Αθήνα λόγω μη επαρκούς τεχνολογικού εξοπλισμού στην εν λόγω Πρεσβεία. Επιπλέον, η μετάβαση των πολιτών Ιράκ στη χώρα τους για τον εφοδιασμό τους με τον συγκεκριμένο τύπο διαβατηρίου είναι ιδιαιτέρως δύσκολη και επικίνδυνη λόγω της διαμορφωθείσας εκεί κατάστασης. Κατά συνέπεια, παρέμειναν σε εκκρεμότητα για μεγάλο χρονικό διάστημα αιτήματα πολιτών, κατόχων διαβατηρίων σειράς «S», προκαλώντας πολλά προβλήματα στην καθημερινότητά τους, χωρίς δική τους υπαιτιότητα. Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, ο Συνήγορος απευθύνθηκε στη Διεύθυνση Μεταναστευτικής Πολιτικής του Υπουργείου Εσωτερικών, θέτοντας τον προβληματισμό του για το εν λόγω ζήτημα και προτείνοντας λύσεις για την αντιμετώπιση αυτού. Σε απάντηση, ο Συνήγορος ενημερώθηκε ότι δόθηκε γραπτή εντολή σε όλες τις Διευθύνσεις Αλλοδαπών και Μετανάστευσης των αποκεντρωμένων διοικήσεων της χώρας, κατόπιν και της σύμφωνης γνώμης του Υπουργείου Εξωτερικών, να επικολλώνται οι άδειες διαμονής πολιτών Ιράκ (κατόχων διαβατηρίων τύπου «S») σε Φύλλο Ενιαίου Τύπου (ΦΕΤ) μέχρι να εξομαλυνθεί η κατάσταση στο Ιράκ, διευκολύνοντας ορθά τη συγκεκριμένη κατηγορία αλλοδαπών (υπόθεση 191484/2014) .

Μη χορήγηση θεώρησης εισόδου σε σύζυγο αλλοδαπού

Αλλοδαπός απευθύνθηκε στον Συνήγορο γιατί καθυστέρησε υπερβολικά η εξέταση της αίτησής του για έγκριση θεώρησης

εισόδου για οικογενειακή συνένωση με τη σύζυγό του. Εντέλει, τριάντισι έτη μετά την αίτησή του, εκδόθηκε θετική απόφαση από την αρμόδια Διεύθυνση Αλλοδαπών και Μετανάστευσης, η οποία ορθώς έλαβε υπόψη τα εισοδηματικά κριτήρια του συντηρούντος κατά τον χρόνο υποβολής της αίτησης. Ωστόσο, το Γενικό Προξενείο της Ελλάδας στο Αργυρόκαстро, καθ' υπέρβαση των αρμοδιοτήτων του, απέρριψε σχετική αίτηση της συζύγου για χορήγηση της θεώρησης εισόδου, με την αιτιολογία ότι τα σημερινά οικονομικά δεδομένα του συντηρούντος είναι κατώτερα του ελάχιστου εισοδήματος που απαιτείται για την οικογενειακή συνένωση. Ο Συνήγορος εισηγήθηκε στο Προξενείο την επανεξέταση της υπόθεσης, αναφέροντας ότι, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, αρμόδιο όργανο για την εξέταση του σχετικού αιτήματος και την έκδοση της εγκριτικής απόφασης είναι η ΔΑΜ της αρμόδιας αποκεντρωμένης διοίκησης. Τα προξενία εμπλέκονται μόνο στην προκαταρκτική φάση για τη διακρίβωση της οικογενειακής σχέσης και την εξέταση κινδύνων που προκύπτουν για τη δημόσια υγεία, με την αποστολή αιτιολογημένης γνώμης. Αναμένεται απάντηση. Το ζήτημα των προξενικών αρμοδιοτήτων απασχολεί τον Συνήγορο επί σειρά ετών (Ετήσιες Εκθέσεις 2006, σ. 90-91· 2007, σ. 59· 2009, σ. 39-40· 2010, σ. 48-49).

Τον Συνήγορο απασχολεί και η ανομοιογένεια που παρατηρείται από τις κατά τόπο αρμόδιες υπηρεσίες αλλοδαπών όσον αφορά τον υπολογισμό της επάρκειας των πόρων του συντηρούντος κατά την εξέταση του αιτήματος για έγκριση θεώρησης εισόδου. Άλλες υπηρεσίες κρίνουν με βάση τα εισοδηματικά κριτήρια που ίσχυαν κατά την υποβολή της αίτησης, άλλες ζητούν δικαιολογητικά που να ισχύουν κατά το διάστημα της εξέτασης αυτής και άλλες, όταν το αίτημα είναι παλαιότερο, ζητούν υποβολή νέας αίτησης.

Με παρέμβασή του στο Τμήμα Νομοθετικού Συντονισμού και Ελέγχου της Διεύθυνσης Μεταναστευτικής Πολιτικής του Υπουργείου Εσωτερικών (βλ. «Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις»), ο Συνήγορος ζήτησε την αποσαφήνιση της διαδικασίας με έκδοση οδηγιών προς τις αρμόδιες υπηρεσίες (υπόθεση 200298/2015).

Άδεια διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους βάσει του άρθρου 28 ΠΔ 114/2010

Ο Συνήγορος έχει δεχτεί σημαντικό αριθμό αναφορών πολιτών τρίτων χωρών που αφορούν καθυστερήσεις στην εξέταση αιτημάτων ανανέωσης αδειών διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους οι οποίες έχουν χορηγηθεί από τις Γενικές Αστυνομικές Διευθύνσεις Περιφερειών με βάση το άρθρο 28 ΠΔ 114/2010. Το εν λόγω καθεστώς διαμονής χορηγείται σε αλλοδαπούς των οποίων η αίτηση για διεθνή προστασία είχε απορριφθεί, ωστόσο συντρέχουν λόγοι αντικειμενικής αδυναμίας απομάκρυνσης ή επιστροφής τους στη χώρα καταγωγής ή συνήθους διαμονής τους για λόγους ανωτέρας βίας, όπως σοβαροί λόγοι υγείας των ιδίων ή μελών των οικογε-

νειών τους, διεθνή αποκλεισμό της χώρας τους, εμφύλιες συρράξεις συνοδευόμενες από μαζικές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων κ.λπ. Με βάση τις νέες διατάξεις του Ν. 4332/2015 (άρθρο 8, στοιχείο 48), αρμόδια αρχή απόφασης για την εν λόγω κατηγορία αδειών διαμονής είναι πλέον οι υπηρεσίες του Υπουργείου Εσωτερικών. Ωστόσο, η μετάβαση της αρμοδιότητας, χωρίς την πρόβλεψη μεταβατικών διατάξεων ή την έκδοση εγκύκλιων οδηγιών, είχε ως αποτέλεσμα τη μη διεκπεραίωση των αιτημάτων που είχαν κατατεθεί στις Γενικές Αστυνομικές Διευθύνσεις Περιφερειών πριν από την έναρξη ισχύος του Ν. 4332/2015. Ο Συνήγορος έθεσε το ζήτημα στην ηγεσία του Υπουργείου Εσωτερικών, ώστε οι εμπλεκόμενες υπηρεσίες να συνεργαστούν προκειμένου να ολοκληρωθεί άμεσα η εξέταση των εκκρεμών αιτημάτων (υπόθεση 204560/2015). Επιπροσθέτως, καθώς καθυστέρησε σημαντικά η έναρξη εφαρμογής των διατάξεων του Ν. 4332/2015 που αφορούν τη δυνατότητα κατάθεσης αιτημάτων επανεξέτασης απορριφθεισών αιτήσεων ανανέωσης αδειών διαμονής του άρθρου 28 του ΠΔ 114/2010, ο Συνήγορος ζήτησε να παραταθεί η προβλεπόμενη εκ του νόμου προθεσμία (υπόθεση 199229/2015).

Άρνηση χορήγησης ειδικής βεβαίωσης νόμιμης διαμονής σε παρέχοντα κοινωφελή εργασία

Αλλοδαπός εξέτιε ποινή μετατραπείσα σε παροχή κοινωφελούς εργασίας ήδη από το έτος 2010. Από τότε και έως τις 8.3.2015 η Αποκεντρωμένη Διοίκηση Μακεδονίας – Θράκης τού χορηγούσε ειδική βεβαίωση νόμιμης διαμονής, κατ' αναλογία με τους υφ' όρον αποφυλακισθέντες. Ωστόσο, το έτος 2015 η υπηρεσία δεν ανανέωσε την ειδική βεβαίωση νόμιμης διαμονής για τον λόγο ότι η παροχή κοινωφελούς εργασίας δεν αναφέρεται ρητά στην ΚΥΑ 22037/2010 ως αιτία χορήγησης της ειδικής βεβαίωσης. Ο Συνήγορος απευθύνθηκε στη Διεύθυνση Μεταναστευτικής Πολιτικής υποστηρίζοντας ότι ορθά η αποκεντρωμένη διοίκηση εξέδιδε μέχρι τώρα τις ειδικές βεβαιώσεις συμμορφούμενη ουσιαστικά με τη βούληση του νομοθέτη και κάλεσε τη διεύθυνση, στο πλαίσιο της χρηστής διοίκησης και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, να χορηγήσει την ειδική βεβαίωση στον αναφερόμενο, καθώς η άρνηση χορήγησης θα χειροτέρευε τη θέση του. Το υπουργείο δεν έκανε δεκτή την πρόταση του Συνηγόρου, με το επιχείρημα ότι η παροχή κοινωφελούς εργασίας δεν υπάγεται στις διατάξεις της ανωτέρω ΚΥΑ, καθώς κατ' άρθρο 82 παράγρ. 9 ΠΚ διατηρεί τον χαρακτήρα ποινής περιοριστικής της ελευθερίας. Ο Συνήγορος επανήλθε προτείνοντας τον εμπλουτισμό της ΚΥΑ, προκειμένου η παροχή κοινωφελούς εργασίας να αποτελεί αιτία χορήγησης ειδικής βεβαίωσης νόμιμης διαμονής (υπόθεση 199365/2015).

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία, στον ιστότοπο του Συνηγόρου www.synigoros.gr

Το σύμβολο μέσα στο κείμενο παραπέμπει σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2015) όπου μπορείτε να βρείτε σχετικά αναρτημένα έγγραφα.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΚΑΙ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ

ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΗΣΗ

Αναζήτηση ασφαλιστικών εισφορών

Πλημμέλειες στην εφαρμογή
κοινωνικοασφαλιστικών ρυθμίσεων

Οργανισμοί κοινωνικής ασφάλισης

Ασφάλιση Δημοσίου

ΥΓΕΙΑ

Προβλήματα λειτουργίας μονάδων υγείας

Δικαιώματα ασθενών

Κάλυψη δαπανών ασθένειας

Ψυχική υγεία

Παρουσία γονέων σε ιατρικές πράξεις
που αφορούν τα παιδιά τους

ΠΡΟΝΟΙΑ

Εκτίμηση της ασφαλιστικής αναπηρίας
από τις υγειονομικές επιτροπές

Δυνατότητα άσκησης ένστασης κατά
γνωματεύσεων υγειονομικών επιτροπών

Πρόσβαση σε μέσα συγκοινωνίας

Μέριμνα ανηλίκων

Η προστασία των κοινωνικών δικαιωμάτων των ασφαλισμένων βρέθηκε για άλλη μια φορά στο επίκεντρο των αναφορών που διερεύνησε ο Συνήγορος το 2015. Η προσκόλληση των ασφαλιστικών φορέων στο γράμμα του νόμου, η πλημμελής εφαρμογή του ισχύοντος κοινωνικοασφαλιστικού πλαισίου αλλά και η ανεπαρκής ενημέρωση των πολιτών για τα δικαιώματά τους καταλήγουν συχνά στην απώλεια ασφαλιστικών και κοινωνικών παροχών, που πλήττει ιδιαίτερα τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες. Ιδιαίτερα στο πεδίο των συνταξιοδοτικών παροχών, υφίστανται σοβαρά οργανωτικά και λειτουργικά προβλήματα, όπως υπέρμετρες καθυστερήσεις στην καταβολή παροχών και έλλειψη συντονισμού των συναρμόδιων φορέων. Συνεπεία αυτών, συνταξιούχοι στερούνται προσδοκώμενες συντάξιμες αποδοχές με αποτέλεσμα συχνά να αδυνατούν να καλύψουν ακόμη και τις βασικές βιοτικές τους ανάγκες. Την ίδια στιγμή, ασφαλισμένοι εργαζόμενοι αντιμετωπίζουν κωλύματα στην ασφαλιστική τους κάλυψη ασθένειας και τη λήψη επιδομάτων και αδειών, παρά την προσπάθεια περιορισμού εκ μέρους της νομοθετικής εξουσίας των υφιστάμενων κενών προστασίας στις ρυθμίσεις κοινωνικοασφαλιστικού χαρακτήρα.

ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΗΣΗ

Αναζήτηση ασφαλιστικών εισφορών

Στο πεδίο της αναζήτησης και καταλογισμού των ασφαλιστικών εισφορών, σοβαρά προβλήματα εξακολουθούν να ανακύπτουν, λόγω της αυστηρής προσκόλλησης στο γράμμα του νόμου και των ανεπιεικών και δογματικών ερμηνευτικών εκδοχών που συχνά υιοθετούν τα ασφαλιστικά όργανα (βλ. «Εκδοχές κακοδιοίκησης»), παρά τις δυσμενείς κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες που αντιμετωπίζουν καθημερινά οι ασφαλισμένοι και αντίθετα με τις αρχές του κοινωνικοασφαλιστικού δικαίου, που υπαγορεύουν στα ασφαλιστικά όργανα να προστατεύουν τα κοινωνικά δικαιώματα των ασφαλισμένων.

Ο Συνήγορος αντιμετώπισε την περίπτωση ασφαλισμένου, ο οποίος ζήτησε από το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ να του επιστραφούν εισφορές, ως αχρεώστητες, λόγω διπλής παρακράτησης αυτών, στο πλαίσιο διακρατικής συμφωνίας και προαιρετικής ασφάλισης ασθένειας. Το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ απάντησε ότι η καταβολή δεν ήταν αχρεώστητη (υπόθεση 194070/2015).

Με αφορμή την έναρξη της σχολικής χρονιάς 2015-2016, η Αρχή παρενέβη δημόσια εκ νέου τονίζοντας ότι οι υπερβολικές δημόσιες αναφορές στα ΜΜΕ ωθούν τους γονείς να προσφεύγουν σε ποινικούς ή άλλους ελεγκτικούς μηχανισμούς, ενώ το φαινόμενο αυτό απαιτεί ειδική παιδαγωγική αντιμετώπιση με τη συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων.

Παράλληλα, θεώρησε ότι η άρνηση επιστροφής των εισφορών αποτελούσε ανεπιεική και δογματική εκ μέρους του Ιδρύ-

ματος προσέγγιση της εφαρμοστέας διάταξης, προτείνοντας ως λύση τον συμψηφισμό των εκατέρωθεν αναλογούντων ποσών.

Πλημμέλειες στην εφαρμογή κοινωνικοασφαλιστικών ρυθμίσεων

Σε πολλές περιπτώσεις οι ασφαλιστικοί φορείς προβαίνουν σε πλημμελή εφαρμογή του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου, κατά παράβαση της αρχής της νομιμότητας και της χρηστής διοίκησης, ή ερμηνεύουν εσφαλμένα τη δήλωση βούλησης του πολίτη, αποκλείοντάς τον από παροχή που δικαιούται. Άλλοτε υπερβαίνουν την αρμοδιότητά τους και νομοθετούν εκδίδοντας εγκυκλίους με περιεχόμενο αντίθετο προς την ισχύουσα νομοθεσία. Επίσης, συχνά προβαίνουν σε περιορισμό νομικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων, με πλημμελώς αιτιολογημένες διοικητικές πράξεις, επικαλούμενοι δημοσιονομικούς λόγους, παρά τη δεσμευτικότητα του κοινωνικοασφαλιστικού πλαισίου.

Κατά τη διερεύνηση συγκεκριμένης υπόθεσης, ο Συνήγορος επισήμανε στο αρμόδιο υποκατάστημα ΙΚΑ-ΕΤΑΜ ότι ο ενδιαφερόμενος κάλυπτε τις προϋποθέσεις του νόμου για εξαγορά χρόνου στρατιωτικής υπηρεσίας με ευνοϊκότερο ποσοστό μείωσης του ποσού της εξαγοράς από αυτό που είχε ορίσει το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ (υπόθεση 181643/2014).

Πρότεινε να τροποποιηθεί η σχετική απόφαση, δεδομένου ότι έγινε εσφαλμένη υπαγωγή περιστατικών στο υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο, δηλαδή επιβλήθηκε πλάνη περί τα πράγματα. Η πρόταση έγινε δεκτή και παράλληλα δόθηκε και εντολή επιστροφής των αντίστοιχων εισφορών.

Αξιοσημείωτη είναι και η περίπτωση κατά την οποία το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ ακύρωσε τον χρόνο ασφάλισης σε πολίτη που είχε ενταχθεί στο πρόγραμμα προαιρετικής ασφάλισης μακροχρόνια ανέργων, μέσω ΛΑΕΚ-ΟΑΕΔ, με την αιτιολογία ότι λαμβάνει άλλη σύνταξη γήρατος, όπως χαρακτήρισε την ελάχιστη παροχή που αυτός λάμβανε από φορέα της αλλοδαπής. Ο Συνήγορος επανέλαβε την άποψη που είχε διατυπώσει παλαιότερα , ότι οι χορηγούμενες συντάξεις από χώρες με τις οποίες δεν υφίσταται διμερής συμφωνία κοινωνικής ασφάλισης αποτελούν περιουσιακά δικαιώματα διαφορετικής φύσεως από τις συντάξεις της ελληνικής νομοθεσίας. Επισήμανε, επίσης, την υποχρέωση των ασφαλιστικών οργάνων να εκδίδουν πλήρως αιτιολογημένες πράξεις ανάκλησης και να ενημερώνουν προηγουμένως τους ασφαλισμένους για τον κίνδυνο απώλειας δικαιωμάτων τους από τη λήψη οποιασδήποτε κοινωνικοασφαλιστικής παροχής στην αλλοδαπή (υπόθεση 179749/2014).

Ασφαλισμένη, ενώ είχε μονιμοποιηθεί αναδρομικά με απόφαση του ΣτΕ, αντιμετώπιζε πρόβλημα με την αναδρομική της ασφάλιση στον εργοδότη της ΟΑΕΔ κατά το διάστημα που απασχολήθηκε ως ωρομίσθια εκπαιδευτικός, διότι το αρμόδιο υποκατάστημα ΙΚΑ-ΕΤΑΜ θεώρησε ότι απαιτείτο η έκδοση Πράξης

Επιβολής Εισφορών για το συγκεκριμένο διάστημα, θέτοντας όμως ζήτημα παραγραφής λόγω παρέλευσης δεκαετίας από την κρίσιμη περίοδο απασχόλησης (υπόθεση 145556/2011).

Ο Συνήγορος επισήμανε ότι δεν υφίστατο ζήτημα παραγραφής, αφού το δικαίωμα της αιτούσας στην αναδρομική ασφάλιση γεννήθηκε με την έκδοση και κοινοποίηση της απόφασης του ΣτΕ. Το ΙΚΑ αντιμετώπισε θετικά τη θέση του Συνηγόρου και δέχτηκε ότι το δικαίωμα της ασφαλισμένης γεννήθηκε με την έκδοση της δικαστικής απόφασης.

Μακροχρόνια άνεργη, παρότι πληρούσε τις προϋποθέσεις να γίνει δεκτή από το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ στο πρόγραμμα προαιρετικής σύνταξης της ασφάλισης με καταβολή των εισφορών της μέσω ΛΑΕΚ του ΟΑΕΔ, έτυχε απορριπτικής απάντησης στο αίτημά της, καθώς το Ταμείο επικαλέστηκε ερμηνευτικές εγκυκλίους, σύμφωνα με τις οποίες στις περιπτώσεις των νέων ασφαλισμένων επήλθαν διαφοροποιήσεις στα όρια ηλικίας. Ο Συνήγορος επισήμανε ότι οι σχετικές διατάξεις δεν εισάγουν διάκριση μεταξύ παλαιών και νέων ασφαλισμένων και ότι οι εγκύκλιοι εκδόθηκαν καταχρηστικώς όχι για να ερμηνεύσουν, αλλά για να θεσπίσουν κανόνα δικαίου. Μετά την παρέμβαση του Συνηγόρου, η αρμόδια για την εξέταση της ένστασης της ενδιαφερόμενης Επιτροπή αναγνώρισε το δικαίωμα υπαγωγής της στο εν λόγω πρόγραμμα (υπόθεση 175174/2014).

Τέλος, ο Συνήγορος διερεύνησε αναφορά πολίτη με αντικείμενο την απόρριψη του αιτήματός του να υπαχθεί σε ασφαλιστικό φορέα, με την αιτιολογία ότι δεν συμπλήρωνε κατά το προηγούμενο εξάμηνο 150 ημέρες ασφάλισης, λόγω συμμετοχής του σε απεργία (υπόθεση 193779/2014).

Ο Συνήγορος, απευθυνόμενος στη Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΓΓΚΑ), υπογράμμισε ότι η απουσία υποχρέωσης καταβολής μισθού, και κατά συνέπεια εισφορών κατά τη διάρκεια της απεργίας, δεν αναιρεί την ιδιότητα του μισθωτού ούτε συνεπάγεται διάρρηξη του ασφαλιστικού δεσμού. Υποστήριξε δε την αναγκαιότητα μίας σύμφωνης με το Σύνταγμα και την αρχή της αναλογικότητας ερμηνείας της σχετικής διάταξης. Με ΥΑ που εκδόθηκε στη συνέχεια ορίστηκε ρητά ότι οι ημέρες απεργίας συνυπολογίζονται για τη συμπλήρωση των ημερών ασφάλισης που απαιτούνται για την άσκηση του δικαιώματος επιλογής ασφαλιστικού φορέα.

Οργανισμοί κοινωνικής ασφάλισης

Ζητήματα οργάνωσης και λειτουργίας των φορέων κοινωνικής ασφάλισης

Οργανωτικά προβλήματα εξακολουθούν να υφίστανται στους ασφαλιστικούς φορείς, επιτείνονται δε περαιτέρω από την αποχώρηση μεγάλου μέρους εν ενεργεία υπαλλήλων και μη αναπλήρωσης των κενών. Όπως έχει επισημάνει επανειλημμένως ο

Συνήγορος, επειδή οι ασφαλιστικές παροχές εξασφαλίζουν ένα ελάχιστο τμήμα αγαθών, άρρηκτα συνδεδεμένων με την αξιοπρεπή διαβίωση των ασφαλισμένων, τα ασφαλιστικά όργανα οφείλουν να ενεργούν κατά τρόπο ώστε να προστατεύουν και να διασφαλίζουν τα δικαιώματά τους.

Κατά τη διερεύνηση υπόθεσης σχετικής με καταβολή ποσών σε κληρονόμους θανόντος, ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι υφίστατο αδυναμία εμφάνισης της πληροφορίας για τις ανείσπρακτες συντάξεις μέσω των πληροφοριακών συστημάτων (ΗΔΙ-ΚΑ ΑΕ και ΟΠΣ-ΙΚΑ). Για τον λόγο αυτόν, κρίθηκε αναγκαίο να επικοινωνήσουν τα αρμόδια υποκαταστήματα του ΙΚΑ με την Επιχειρησιακή Ομάδα της Διεύθυνσης Εκμετάλλευσης ΟΠΣ-ΙΚΑ, για να παρασχεθούν οι απαραίτητες πληροφορίες, προκειμένου να προχωρήσουν στην καταβολή των ανείσπρακτων συντάξεων. Με την παρέμβαση του Συνηγόρου το πρόβλημα διευθετήθηκε (υπόθεση 201201/2015).

Σε άλλη περίπτωση, με τη διαμεσολάβηση του Συνηγόρου, εκδόθηκε απόφαση συνταξιοδότησης από το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ κατοίκου εξωτερικού. Ωστόσο, ο πολίτης διαμαρτυρήθηκε εκ των υστέρων γιατί μετά την πάροδο 2 ετών από την έκδοσή της η αιτούμενη παροχή δεν είχε ακόμα καταβληθεί. Ύστερα από νεότερη παρέμβαση του Συνηγόρου, το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ κατέβαλε στον τραπεζικό λογαριασμό του αναδρομικά τις οφειλόμενες συντάξεις (υπόθεση 201646/2015).

Ο Συνήγορος και η ΓΓΚΑ εξέφρασαν την άποψη ότι το Εθνικό Θέατρο είναι αρμόδιο για την καταβολή συμπληρωματικού εφάπαξ βοηθήματος του Ν. 103/1975 σε πρώην εργαζόμενη σε αυτό μόνιμη υπάλληλο, μεταταχθείσα εκ των υστέρων σε υπουργείο. Ο Συνήγορος πρότεινε, για το διάστημα της υπηρεσίας της στο Εθνικό Θέατρο, να αιτηθεί αρχικά η ίδια τη χορήγηση εφάπαξ βοηθήματος από το ΤΑΠΙΤ, στο οποίο ενσωματώθηκε το Ταμείο Πρόνοιας Προσωπικού Εθνικού Θεάτρου και, αφού γίνει ο υπολογισμός από το τελευταίο, να επιληφθεί εν συνεχεία το Εθνικό Θέατρο για την καταβολή της παροχής και της τυχόν προκύπτουσας διαφοράς (υπόθεση 185795/2014).

Επίσης, ο Συνήγορος διαμεσολάβησε για τον απαραίτητο συντονισμό των συναρμόδιων φορέων και την επίσπευση της διαδικασίας για τον συμψηφισμό των αναδρομικών συντάξεων ΟΓΑ, που λάμβανε αναφερόμενη ως ανασφάλιστη υπερήλικας, με το ποσό οφειλής προς τον ΟΑΕΕ, λόγω σύνταξης ως διαζευγμένη θυγατέρα και εκ των υστέρων ανάκληση της σχετικής απόφασης. Συνεπεία της παρέμβασής του, επισπεύσθηκε η διαδικασία για τον συμψηφισμό των αναδρομικών συντάξεων με το ποσό της οφειλής προς τον ΟΑΕΕ (υπόθεση 200871/2015).

Ελλιπής ενημέρωση των ασφαλισμένων

Σημαντικό έλλειμμα παρατηρείται από τους φορείς ασφάλισης στην έγκαιρη και ορθή ενημέρωση των πολιτών, που είναι αναγκαία λόγω της πολυπλοκότητας του νομοθετικού πλαισίου, ιδίως για τις ευάλωτες ομάδες (βλ. «Όψεις ανθρωπιστικής κρίσης και ευάλωτες ομάδες»), ώστε να προστατεύονται τα

δικαιώματα και να γνωστοποιούνται έγκαιρα οι προϋποθέσεις απόλαυσής τους.

Πολίτες διαμαρτυρήθηκαν για τη διακοπή της προσαύξησης οικογενειακών βαρών, που λάμβαναν επί της σύνταξής τους, λόγω των τέκνων τους, παρότι κάλυπταν τις νόμιμες προς τούτο προϋποθέσεις και παρά την ενημέρωση του ΤΑΠ-ΟΤΕ ότι δεν ήταν υποχρεωμένοι να υποβάλλουν βεβαιώσεις σπουδών των προστατευόμενων τέκνων τους κάθε έτος, παρά μόνο μετά την ολοκλήρωση των σπουδών. Συνεπεία των ανωτέρων, οι ενδιαφερόμενοι, βάσει της ενημέρωσης που είχαν λάβει, εύλογα σχημάτισαν τη σταθερή και δικαιολογημένη πεποίθηση ότι δικαιούνται να συνεχίζουν να λαμβάνουν την προσαύξηση χωρίς να υποχρεούνται σε υποβολή νέας αίτησης κατ' έτος. Ο Συνήγορος πρότεινε να επανεξεταστεί το ζήτημα και να εφαρμοστεί ορθά ο νόμος και οι εγκύκλιες οδηγίες στο πλαίσιο της χρηστής διοίκησης και των συνταγματικών αρχών της αναλογικότητας και της ισότητας (υπόθεση 159458/2013).

Λοιπά ζητήματα φορέων κοινωνικής ασφάλισης

Ο Συνήγορος δέχτηκε αναφορές συνταξιούχων, κυρίως του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ αλλά και του ΟΑΕΕ, οι οποίοι διαμαρτυρήθηκαν για τα προβλήματα που προκαλεί η διαδικασία ελέγχου προϋποθέσεων και χορήγησης του ΕΚΑΣ, με συνέπεια να στερούνται τη δυνατότητα κάλυψης βασικών βιοτικών αναγκών τους (υπόθεση 192416/2014). Ο Συνήγορος υπέβαλε συγκεκριμένες προτάσεις σχετικά με τον ορισμό και τη διαδικασία ελέγχου των εισοδηματικών κριτηρίων, με τις οποίες δεν προκαλείται οιαδήποτε ουσιαστική δημοσιονομική επιβάρυνση (βλ. «Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις»).

Ένα συνολικό πρόβλημα το οποίο σχετίζεται με την εφαρμογή της εργατικής και ασφαλιστικής νομοθεσίας στις συμβάσεις εργασίας που συνάπτονται στο πλαίσιο των προγραμμάτων κοινωνικού χαρακτήρα αναδείχθηκε από την εξέταση μεγάλου αριθμού υποθέσεων. Τα ζητήματα που τέθηκαν αφορούν την ασφαλιστική κάλυψη ασθενείας, την άδεια και τη χορήγηση επιδόματος ασθενείας, ιδίως ύστερα από εργατικό ατύχημα, την εφαρμογή των διατάξεων περί προστασίας της μητρότητας, καθώς και το δικαίωμα λήψης κανονικής άδειας. Ο Συνήγορος διατύπωσε συγκεκριμένες επισημάνσεις και προτάσεις, προκειμένου να διασφαλισθούν τα θεμελιώδη εργασιακά και ασφαλιστικά δικαιώματα αυτής της κατηγορίας απασχολούμενων, τα οποία κατοχυρώνονται και από την ευρωπαϊκή νομοθεσία για όλους τους εργαζομένους. Ο Συνήγορος ζήτησε να αναληφθεί πρωτοβουλία για την τροποποίηση των σχετικών διατάξεων, ώστε να αρθούν τα κενά προστασίας, τα οποία εξακολουθούν να υφίστανται, επισημαίνοντας ότι θα πρέπει να δημιουργηθεί ένα συνεκτικό σύστημα προστασίας που θα εξασφαλίζει τη συνέχεια της ασφαλιστικής κάλυψης ακόμη και σε, έκτακτες ή μη, συνθήκες υψηλής ανεργίας και συχνής εναλλαγής εργασίας και ανεργίας (υπόθεση 180825/2014).

Ασφάλιση Δημοσίου

Πολίτες προσέφυγαν στον Συνήγορο διαμαρτυρόμενοι για την

απόρριψη των αιτημάτων τους περί χορήγησης ή αυξητικής αναπροσαρμογής της σύνταξής τους από τη Γενική Διεύθυνση Συντάξεων του ΓΛΚ, διότι είχε παρέλθει πενταετία από τη θεμελίωση των αντίστοιχων δικαιωμάτων τους, με αποτέλεσμα αυτά να έχουν παραγραφεί βάσει νόμου (άρθρο 3 παράγρ. 3 Ν. 3075/2002).

Ο Συνήγορος επισήμανε ότι σε κανέναν ασφαλιστικό οργανισμό κύριας σύνταξης δεν προβλέπεται παραγραφή του συνταξιοδοτικού δικαιώματος σχετικά με τον χρόνο άσκησής του και ότι το συνταξιοδοτικό δικαίωμα των δημοσίων υπαλλήλων και των μελών των οικογενειών τους αποτελεί περιουσιακό στοιχείο, προστατευόμενο από το Πρώτο Πρόσθετο Πρωτόκολλο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης. Επίσης, τόνισε ότι με την παραγραφή του παραβιάζονται συνταγματικές διατάξεις, σύμφωνα και με προσφάτως διατυπωθείσες απόψεις σε αποφάσεις του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Ο Συνήγορος πρότεινε να καταργηθεί η συγκεκριμένη διάταξη και ο δικαιούχος σύνταξης από το Δημόσιο να μπορεί να ασκήσει το δικαίωμά του οποτεδήποτε χρονικά, με έναρξη καταβολής από την ημερομηνία υποβολής της σχετικής αίτησης για σύνταξη. Ωστόσο, η Διεύθυνση Νομοπαρασκευαστικής Εργασίας ενημέρωσε τον Συνήγορο ότι το Υπουργείο Οικονομικών δεν προτίθεται να προβεί σε τροποποίηση της σχετικής διάταξης (υπόθεση 202035/2015) .

Εξαιτίας καθυστερήσεων οφειλόμενων αποκλειστικά στις αρμόδιες για την έκδοση και καταβολή συντάξεων υπηρεσίες, πολίτες απώλεσαν τις αναδρομικές τους αποδοχές που υπερέβαιναν την τριετία, κατ' εφαρμογή του άρθρου 20 ΠΔ 169/2007, μολονότι οι ίδιοι είχαν επιδείξει τη δέουσα επιμέλεια στις υποχρεώσεις τους. Σύμφωνα με την εν λόγω διάταξη, δεν επιτρέπεται για κανέναν λόγο η χορήγηση αναδρομικών συντάξεων πέραν της τριετίας από την πρώτη ημέρα του μήνα στον οποίο εκδίδεται η συνταξιοδοτική πράξη από το ΓΛΚ. Με πόρισμά του ο Συνήγορος επισήμανε ότι η παραπάνω καθυστέρηση συνιστά παράλειψη και οδηγεί σε στέρηση των προσδοκώμενων συντάξιμων αποδοχών. Η τριετής περιορισμένη αναδρομικότητα χορήγησης συντάξεων έρχεται σε αντίθεση με το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, θα πρέπει δε να είναι σύμφωνη και με τις επιταγές του Συντάγματος και να μη συνδέεται με τυχαία και απρόβλεπτα γεγονότα εκτός του πεδίου επιρροής του ενδιαφερομένου, αλλά εντός του πεδίου επιρροής του, όπως είναι η έγκαιρη κατάθεση της αίτησης της σύνταξης ή η έγκαιρη άσκηση του ένδικου βοηθήματος ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Για τους λόγους αυτούς, ο Συνήγορος πρότεινε την κατάργηση της σχετικής διάταξης ή την επιμήκυνση της αναδρομικής καταβολής από 3 σε 5 έτη. Συμπληρωματικά, επισήμανε ότι θα μπορούσαν να θεσπιστούν διευκολύνσεις για συγκεκριμένες κατηγορίες πολιτών, που επιθυμούν να προσφύγουν δικαστικά, ή αξιώσεις πέραν της τριετίας να καταβάλλονται τμηματικά σε δόσεις. Ο Συνήγορος ενημερώθηκε από το ΓΛΚ ότι προτάσεις του πορίσματός του έγιναν δεκτές από τον Αναπληρωτή Υπουργό Οικονομικών

και ότι οι διατάξεις του επίμαχου άρθρου θα τροποποιηθούν στο επόμενο συνταξιοδοτικό νομοσχέδιο (υπόθεση 186490/2015).

Χήρα, της οποίας ο σύζυγος εργαζόταν στο Δημόσιο και απεβίωσε, απευθύνθηκε στον Συνήγορο επειδή δεν έλαβε τις τριμηνιαίες αποδοχές που προβλέπονται για τη συγκεκριμένη περίπτωση κατά το άρθρο 57 ΠΔ 169/2007. Η αρμόδια υπηρεσία υποστήριξε ότι η ενδιαφερόμενη δεν είχε εκφράσει ρητά τη βούλησή της για τη λήψη αυτών, ενώ το ΓΛΚ ότι δεν τις δικαιούνταν επειδή εκ των υστέρων είχε καταστεί η ίδια συνταξιούχος. Ο Συνήγορος επισήμανε ότι η ενδιαφερόμενη θεμελιώνει το δικαίωμα λήψης των εν λόγω αποδοχών και ότι δεν απαιτείτο από τον νόμο η υποβολή της αίτησης, καθώς και ότι δεν προέκυπτε βασίμως βούληση της ενδιαφερομένης για μη χορήγηση αυτών. Η Διοίκηση δέχτηκε ότι είναι σύνηθες η καταβολή των αιτούμενων τριμηνιαίων αποδοχών και εκκρεμεί η χορήγησή τους στην ενδιαφερόμενη (υπόθεση 161321/2013).

Τέλος, πολίτης, με αίτησή του προς το ΓΛΚ, αιτήθηκε την έκδοση συνταξιοδοτικής πράξης και την καταβολή μηνιαίας χορηγίας ως τέως πρόεδρος κοινότητας και δημοτικός σύμβουλος επί σειρά ετών, πληρώνοντας τις προϋποθέσεις που προβλέπουν οι σχετικές διατάξεις. Με συνταξιοδοτική πράξη που εκδόθηκε τελικά με καθυστέρηση 2 ετών, του χορηγήθηκε σύνταξη από την έκδοση της διοικητικής πράξης και όχι αναδρομικά από την υποβολή της αίτησης. Απευθυνόμενος στο ΓΛΚ, ο Συνήγορος επισήμανε ότι ο ενδιαφερόμενος κάλυπτε τις προβλεπόμενες στον νόμο προϋποθέσεις για να λάβει τη σύνταξη και μάλιστα αναδρομικά από τη χρονική στιγμή υποβολής της σχετικής αίτησης. Η θέση του Συνηγόρου έγινε αποδεκτή από το ΓΛΚ (υπόθεση 192993/2014).

ΥΓΕΙΑ

Το σύστημα υγείας στη χώρα εμφανίζει σημαντικά προβλήματα σε όλα τα στάδια της διαδικασίας μετασχηματισμού των υγειονομικών πόρων σε αποτελέσματα υγείας.

Τα προβλήματα εκτείνονται από τις βασικές χρηματοοικονομικές ροές (ασφάλιση, κρατική συμμετοχή, ίδιες πληρωμές) έως τις τελικές εκβάσεις για τους χρήστες και το γενικότερο επίπεδο υγείας του πληθυσμού. Παράλληλα, οι βασικές του δομές υστερούν σημαντικά σε οργανωτικό επίπεδο και σε καίρια ζητήματα, όπως το φάσμα των παραγόμενων προϊόντων.

Προβλήματα λειτουργίας μονάδων υγείας

Ο Συνήγορος διερεύνησε αναφορά σχετικά με τις εφημερίες παιδίατρων στο Γενικό Νοσοκομείο Χαλκίδας, κατά την οποία πάτερως νηπίου προσέφυγε στο τμήμα επειγόντων περιστατικών αναζητώντας παιδίατρο. Η απάντηση ήταν ότι δεν εφημερεύει παιδίατρος και ότι θα πρέπει ο ενδιαφερόμενος να αναζητήσει ιδιώτη ή να μεταβεί στην Αθήνα. Διαπιστώθηκε ότι από τις πέντε οργανικές θέσεις που προβλέπονται για την παιδιατρική κλινική

είχαν καλυφθεί μόνο τρεις. Συνεπεία αυτού, η κλινική αδυνατούσε να εφημερεύει καθημερινά και 8-9 ημέρες τον μήνα υπήρχαν κενά στην εφημέρευση της, παρότι είχε ζητηθεί εγγράφως από το Υπουργείο Υγείας η άμεση προκήρυξη μίας θέσης επικουρικού παιδίατρο. Σε συνέχεια της παρέμβασης του Συνηγόρου και έπειτα από συντονισμένες προσπάθειες της Διοίκησης του Νοσοκομείου και του Υπουργείου Υγείας ανέλαβαν υπηρεσία δύο παιδίατροι. Από 1.2.2015 είναι δυνατή η εφημερία της παιδιατρικής κλινικής σε καθημερινή βάση (υπόθεση 194852/2014).

Επίσης, διερευνήθηκε καταγγελία σχετική με το περιφερειακό ιατρείο Αγιάσου, στο οποίο παρέχει υπηρεσίες ένας γιατρός περίπου 5 ημέρες κάθε μήνα, χωρίς ωστόσο αυτό να επαρκεί για την κάλυψη των αναγκών των περίπου 2.500 κατοίκων και των επισκεπτών της περιοχής, οι οποίοι καταλήγουν στο Γενικό Νοσοκομείο Μυτιλήνης. Σε συνέχεια των παρεμβάσεων του Συνηγόρου επιχειρείται εκκίνηση της διαδικασίας πλήρωσης των θέσεων ιατρικού προσωπικού, παρουσιάζεται ωστόσο απροθυμία των υποψηφίων, που μάλλον οφείλεται στην έλλειψη κινήτρων, πρόβλημα που γενικεύεται σε όλη τη νησιωτική περιοχή. Στο μεσοδιάστημα τα δημιουργούμενα κενά καλύπτονται από μετακινήσεις γιατρών του Κέντρου Υγείας βάσει προγράμματος, ενώ αποφασίστηκε και η πρόβλεψη οικονομικών κινήτρων από την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου (υπόθεση 194584/2014).

Σοβαρές δυσλειτουργίες παρουσιάστηκαν σε μονάδες αιμοκάθαρσης λόγω αλλαγής του συστήματος προμήθειας φίλτρων τεχνητού νεφρού χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαίτερες ανάγκες των ασθενών, γεγονός που προκάλεσε διαμαρτυρίες ασθενών και νεφρολόγων γιατρών, οι οποίοι διατείνονται ότι υπήρξαν πολλές ανεπιθύμητες ενέργειες. Έπειτα από διαμεσολάβηση του Συνηγόρου, πραγματοποιήθηκε σύσκεψη όλων των εμπλεκόμενων φορέων (Επιτροπή Προμηθειών Υγείας, Ελληνική Νεφρολογική Εταιρία, ΕΟΦ, Σύλλογος Νεφροπαθών Ασθενών), η οποία κατέληξε σε αισθητή βελτίωση της κατάστασης από τον Ιανουάριο του 2015, αφού πλέον η πλειονότητα των νοσοκομείων λαμβάνει υπόψη τον πίνακα προδιαγραφών, όπως συστήνεται από την ειδική επιστημονική επιτροπή, ελαχιστοποιώντας τις πιθανές ανεπιθύμητες ενέργειες των ακατάλληλων φίλτρων για συγκεκριμένους ασθενείς. Ωστόσο, η υπόθεση δεν έχει οριστικά επιλυθεί σε εθνικό επίπεδο, αφού παρατηρούνται μεγάλες καθυστερήσεις στη διενέργεια του εθνικού διαγωνισμού για την προμήθεια φίλτρων από την ΕΠΥ. Για το θέμα αυτό ο Συνήγορος απέστειλε επιστολή στον Υπουργό Υγείας, ζητώντας να επισπευσθούν οι διαδικασίες, και παρακολουθεί στενά το θέμα (υπόθεση 182023/2014).

Τέλος, ο Συνήγορος εξέτασε καταγγελία για σοβαρή καθυστέρηση στην εξέταση παρακευασμάτων βιοψιών για διάγνωση καρκίνου στο Ιπποκράτειο Νοσοκομείο, η οποία θέτει σε κίνδυνο τη ζωή των ασθενών. Το πόρισμα της ΕΔΕ, που διενεργήθηκε κατόπιν παραγγελίας του Συνηγόρου, κατέληξε ότι οι καθυστερήσεις οφείλονται στη μεγάλη έλλειψη παθολογοανατόμων γιατρών στο νοσοκομείο, καθώς παρά τις επανειλημμένες οχλήσεις προς το Υπουργείο Υγείας δεν κατέστη δυνατόν να γίνουν προσλήψεις. Ο Συνήγορος απευθύνθηκε στους συναρμόδιους

Υπουργούς Υγείας, Οικονομικών και Εσωτερικών, ώστε να αξιολογηθούν ορθολογικά οι απαιτήσεις κατά τον προγραμματισμό προσλήψεων με γνώμονα τις πραγματικές ανάγκες. Από την απάντηση της Διεύθυνσης Προγραμματισμού και Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού του Υπουργείου Υγείας προέκυψε ότι εκδόθηκε εγκριτική απόφαση για 2.440 θέσεις, μεταξύ των οποίων και 600 ειδικευμένων γιατρών του ΕΣΥ. Ωστόσο, δεν υπήρξε συγκεκριμένη απάντηση για την ειδικότητα της Παθολογικής Ανατομίας (υπόθεση 199901/2015).

Δικαιώματα ασθενών

Ο Συνήγορος εξέτασε καταγγελία για καθήλωση (κλινοστατικό προστατευτισμό) ασθενούς σε παθολογική κλινική του Νοσοκομείου «Σωτηρία» επί 2 ημέρες, χωρίς τροφή και νερό. Το προσωπικό της κλινικής κατέφυγε στη χρήση της καθήλωσης, χωρίς την τήρηση των σχετικών πρωτοκόλλων και κανόνων, πρακτική που η Διοίκηση του νοσοκομείου δικαιολόγησε λόγω έλλειψης νοσηλευτικού προσωπικού για επαρκή φύλαξη και αποτροπή νέας απόπειρας αυτοκτονίας (λόγος εισαγωγής της ασθενούς στην κλινική). Ο Συνήγορος ζήτησε τη διενέργεια ΕΔΕ, η οποία απάλλαξε το προσωπικό της κλινικής από οποιαδήποτε ευθύνη. Έτσι, ζητήθηκε επανεξέταση του θέματος από τη νέα Διοίκηση του νοσοκομείου, αλλά και πάλι δεν αναγνωρίστηκε η παραβίαση των δικαιωμάτων της ασθενούς. Ο Συνήγορος εισηγήθηκε στον Υπουργό Υγείας την επανεξέταση της υπόθεσης και την αντικατάσταση των δύο εμπλεκόμενων διοικητών, κυρίως δε να πραγματοποιηθεί υποχρεωτική ημερίδα ενυπόγραφης ενημέρωσης των γιατρών του νοσοκομείου ως προς τις υποχρεώσεις τους. Η επιστολή κοινοποιήθηκε και στο Σώμα Επιθεωρητών Υγείας για περαιτέρω ενέργειες (υπόθεση 162932/2013) .

Επίσης, διερευνήθηκε αναφορά για τη διακοπή εκτέλεσης σχεδίου οδοντιατρικής θεραπείας από την Οδοντιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών λόγω άρνησης του ασθενούς να υπογράψει το έντυπο ενημέρωσης και συγκατάθεσης της κλινικής. Ο Συνήγορος επισήμανε πως η άρνηση υπογραφής του εν λόγω εντύπου, το οποίο δεν αποτελεί νόμιμη προϋπόθεση για την εκτέλεση οδοντιατρικών υπηρεσιών, δεν μπορεί άνευ ετέρου να αποτελέσει λόγο διακοπής της εκτέλεσης του σχεδίου θεραπείας, αν δεν ισοδυναμεί με άρνηση συναίνεσης.

Το έντυπο ενημέρωσης και συγκατάθεσης ασθενούς που συνάπτεται στην απάντηση της Οδοντιατρικής Σχολής έχει ένα τυποποιημένο περιεχόμενο, στο οποίο δεν υπάρχει πρόβλεψη για καταγραφή των κινδύνων και της στατιστικής πιθανότητας επέλευσής τους, προσαρμοσμένη στην κατά περίπτωση σχεδιαζόμενη οδοντιατρική πράξη, οπότε δεν πιστοποιεί ότι προηγήθηκε ενημέρωση ούτε αποδεικνύει το περιεχόμενο, τη διεξοδικότητα και την ακρίβεια αυτής.

Η Οδοντιατρική Σχολή επικαλείται διακοπή της οδοντιατρικής θεραπείας λόγω διαταραχής των σχέσεων εμπιστοσύνης γιατρού – ασθενούς, δεσμεύτηκε όμως να αξιοποιήσει τον προβλη-

ματισμό που διατύπωσε ο Συνήγορος για το περιεχόμενο του εντύπου συναίνεσης (υπόθεση 200930/2015).

Τέλος, ο Συνήγορος ενημερώθηκε προσφάτως ότι βάσει παλαιότερου πορίσματος, περί εκτέλεσης ιατρικής πράξης χωρίς την ενημέρωση – έγγραφη συναίνεση ασθενούς και επιγενόμενης βλάβης, ασκήθηκε προσφυγή στα διοικητικά δικαστήρια και εκδόθηκε απόφαση η οποία υιοθέτησε τα επιχειρήματα του Συνηγόρου και επιδίκασε αποζημίωση 85.000 ευρώ (υπόθεση 12889/2005) .

Κάλυψη δαπανών ασθένειας

Ο Συνήγορος εξετάζει συχνά αναφορές για συνεχή προσπάθεια περιορισμού της κάλυψης δαπανών ασθένειας, χωρίς σταθερή, νόμιμη και ειδική αιτιολογία, καθώς και για έλλειψη στρατηγικής στην αποκαταστατική αντιμετώπιση του κινδύνου της αναπηρίας.

Για παράδειγμα, σε υπόθεση απόδοσης δαπάνης για μεταφορά ασθενούς, η κάλυψη της δαπάνης μετακίνησης λειτουργεί ως αντιστάθμισμα για την αδυναμία λήψης της κατάλληλης παροχής υγείας στον τόπο κατοικίας. Παρά την τελικά θετική επίλυση της υπόθεσης έπειτα από παρέμβαση του Συνηγόρου, δεν αναιρείται το γεγονός ότι ο ΕΟΠΥΥ επί 2 χρόνια περίπου ζητούσε επίμονα από τον ασφαλισμένο ένα δικαιολογητικό το οποίο γνώριζε ότι αδυνατεί να του προσκομίσει, με αποτέλεσμα να του αποστερεί νόμιμη κάλυψη ασθένειας, να τον ταλαιπωρεί υπέρμετρα και τελικά να κλονίζει ακόμα περισσότερο την εμπιστοσύνη του πολίτη στην κοινωνική ασφάλιση την ίδια στιγμή που του ζητά να καταβάλλει όλο και περισσότερες ασφαλιστικές εισφορές στον κλάδο ασθένειας (υπόθεση 165057/2013).

Σε άλλη περίπτωση, παρατηρήθηκε ανατιμολογήτη αύξηση συμμετοχής στα νοσήλια ιδιωτικής κλινικής και ταυτόχρονα μη ποιοτική παροχή υπηρεσιών στους ασθενείς. Έπειτα από παρεμβάσεις του Συνηγόρου προς τον ΕΟΠΥΥ, διενεργήθηκε έλεγχος στην κλινική, το πόρισμα του οποίου διαπίστωσε αδικαιολόγητη οικονομική επιβάρυνση στους ασφαλισμένους και προβλήματα στην ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Κατόπιν τούτου, η κλινική κλήθηκε για εξηγήσεις και αναμένεται η επιβολή κυρώσεων. Ωστόσο, στο πόρισμα αναδείχθηκε η έλλειψη θεσμικού πλαισίου για ειδικές αυστηρές ποινές για την παράβαση καταχρηστικών χρεώσεων ασφαλισμένων και για τη δυνατότητα επιστροφής των αχρεωστήτως καταβληθέντων χρημάτων σε αυτούς χωρίς να απαιτείται η προσφυγή στη δικαιοσύνη. Ο Συνήγορος απέστειλε σχετικό έγγραφο στο Τμήμα Νομοθετικής Πρωτοβουλίας του Υπουργείου Υγείας, το οποίο και ανταποκρίθηκε για την προώθηση σχετικών διατάξεων. Παρά την τελικά θετική επίλυση της υπόθεσης, δεν αναιρείται το γεγονός ότι ο ΕΟΠΥΥ για αρκετό χρονικό διάστημα δεν ανταποκρίθηκε στις διαμαρτυρίες των ασφαλισμένων για τη λειτουργία της ιδιωτικής κλινικής και ότι δεν έχει συγκεκριμένο τρόπο να επιστρέψει το ποσό των επιπλέον χρεώσεων που κατέβαλαν στην κλινική. Αποτέλεσμα αυτού είναι

οι ασφαλισμένοι να παραμένουν ουσιαστικά απροστάτευτοι (υπόθεση 190456/2014).

Ψυχική υγεία

Η κλιμάκωση της θεσμικής ανεπάρκειας και της πολιτικής απραξίας στον χώρο της ψυχικής υγείας καταδεικνύεται τραγικά στα πρόσφατα περιστατικά που έλαβαν χώρα στο Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Αττικής (Δαφνί), όπου νοσηλευόμενος έχασε τη ζωή του έπειτα από επίθεση που δέχτηκε από ποινικά ακαταλόγιστο συνασθενή του (Μάιος 2015). Τρεις νοσηλευόμενοι ασθενείς χάνουν τη ζωή τους κι άλλοι τραυματίζονται ύστερα από εμπρησμό που προκάλεσε και πάλι ποινικά ακαταλόγιστος συνασθενής τους (Σεπτέμβριος 2015). Ο Συνήγορος έχει επανειλημμένως επισημάνει στα συναρμόδια υπουργεία την ανεπάρκεια του συστήματος να διαφυλάξει τα δικαιώματα των ψυχικά ασθενών παρέχοντας ποιοτική φροντίδα στους νοσηλευόμενους ασθενείς. Στο πλαίσιο των νέων αρμοδιοτήτων του Συνήγορου ως Εθνικού Μηχανισμού Πρόληψης με βάση τον Ν. 4228/2014, πραγματοποιήθηκε αυτοψία στο ανωτέρω Ψυχιατρικό Νοσοκομείο (βλ. «Πρόληψη βασανιστηρίων και κακομεταχείρισης»).

Παρουσία γονέων σε ιατρικές πράξεις που αφορούν τα παιδιά τους

Ο Συνήγορος του Πολίτη, στο πλαίσιο της αποστολής του για τα δικαιώματα του παιδιού, εξέτασε αναφορές με θέμα την απομάκρυνση, από επαγγελματίες υγείας, των γονέων/κηδεμόνων ή φροντιστών κατά τη διενέργεια αιμοληψίας ή άλλων απλών ιατρικών πράξεων σε ανήλικα παιδιά. Σε επιστολή προς το Κεντρικό Συμβούλιο Υγείας, ο Συνήγορος εξέφρασε τον προβληματισμό του για το κατά πόσο η πρακτική αυτή συνάδει με την αρχή της προστασίας του υπέρτερου συμφέροντος του παιδιού, στο πλαίσιο αναζήτησης τρόπων αποτροπής τυχόν δυσμενών συνεπειών στα παιδιά, ιδίως μικρότερης ηλικίας, από την υποβολή τους σε ιατρικές πράξεις χωρίς την παρουσία του γονέα ή άλλου οικείου προσώπου. Ειδικότερα, ο Συνήγορος επισήμανε ότι ακόμη και απλές ιατρικές πράξεις, όπως η αιμοληψία, μπορεί να προκαλέσουν έντονο άγχος σε παιδιά, ενώ, υπό ορισμένες συνθήκες, μπορεί να εξελιχθούν σε επώδυνες, ακόμη και τραυματικές εμπειρίες. Ο φόβος και ο τυχόν πόνος κατά τη διενέργεια ιατρικών πράξεων ή εξετάσεων συχνά μειώνει την ικανότητα συνεργασίας του παιδιού και δυσχεραίνει την παροχή της ιατρικής φροντίδας, καθιστώντας δυσκολότερο το έργο του νοσηλευτικού ή ιατρικού προσωπικού. Για τους λόγους αυτούς, η Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας προτείνει την ενίσχυση της συμμετοχής των γονέων και την υιοθέτηση καλών πρακτικών από τους επαγγελματίες υγείας κατά τη διενέργεια συγκεκριμένων ιατρικών πράξεων, όπως οι αιμοληψίες. Ο Συνήγορος επισήμανε επίσης ότι η επιλογή της πρακτικής να παρίσταται καταρχήν ο γονέας κοντά στον ανήλικο κατά την παροχή ιατρικής φροντίδας –εφόσον η παρουσία του δεν κρίνεται αρνητική για συγκεκριμένους λόγους– βρίσκει έρεισμα στην αρχή του υπέρτερου συμφέροντος του παιδιού, που αποτελεί ερμηνευτική αρχή του δικαίου όχι μόνο για τις κανονιστικές διατάξεις αλλά για όλες τις αποφάσεις των αρμόδιων υπηρεσιών που αφορούν ανήλικους. Με βάση τα παραπάνω, ο

Συνήγορος πρότεινε την ενθάρρυνση από τους επαγγελματίες υγείας της παρουσίας των γονέων/φροντιστών κατά την τέλεση ιατρικών πράξεων στα παιδιά, υπό την προϋπόθεση ότι αυτή δεν αποκλείεται από τη φύση της πράξης (ιδίως για λόγους ασφάλειας του παιδιού) ή εφόσον δεν προκύπτει ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση προκαλεί πραγματικά προσκόμματα στη διαδικασία (λ.χ. επιβαρύνει την ψυχολογική κατάσταση του παιδιού ή δυσχεραίνει τη συνεργασία του) ή και εφόσον δεν προσκρούει στην επιθυμία του ίδιου του παιδιού ή του εφήβου, η οποία πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ανάλογα με την ηλικία και την ωριμότητά του/της. Επίσης, πρότεινε την ενσωμάτωση σχετικής οδηγίας στα ιατρικά πρωτόκολλα και στους οργανισμούς που διέπουν τη λειτουργία νοσηλευτικών ιδρυμάτων, καθώς και κατάλληλη εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση του ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού, για τη βελτίωση της παρεχόμενης ιατρικής φροντίδας στο παιδί και τη συνολική διασφάλιση των δικαιωμάτων των ανήλικων ασθενών (βλ. «Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις»). Η Εκτελεστική Επιτροπή του ΚΕΣΥ ενημέρωσε τον Συνήγορο ότι συμφωνεί με τις θέσεις και προτάσεις του, γνωστοποιώντας και τις απόψεις της Ελληνικής Παιδιατρικής Εταιρείας και της Παιδοψυχιατρικής Εταιρείας Ελλάδος, οι οποίες κινούνται προς την ίδια κατεύθυνση (ενδεικτικές υποθέσεις 182526, 195857/2014) .

ΠΡΟΝΟΙΑ

Από τα βασικότερα γνωρίσματα του ελληνικού συστήματος κοινωνικής αλληλεγγύης παραμένουν η έλλειψη σχεδιασμού και η αποσπασματικότητα στην οικοδόμησή του, η πολυνομία και η ανασφάλεια δικαίου.

Σχετικά με τις παροχές που συνδέονται με την αναπηρία, τα γνωρίσματα αυτά εμφανίζονται κυρίως με τη θέσπιση σειράς ευκαιριακών ευεργετημάτων με στόχευση που συχνά είναι περιπτωσιολογική, αναφερόμενη σε συγκεκριμένες παθήσεις ή νόσους (ενίοτε μάλιστα με τη χρήση μη αποδεκτών ιατρικά όρων). Κατ' επέκταση, ακόμα και στο πλαίσιο της λειτουργίας των Κέντρων Πιστοποίησης Αναπηρίας προκύπτει ανάγκη επανειλημμένης πιστοποίησης της αναπηρίας, ώστε η υγειονομική επιτροπή να αποφαινεται συμπληρωματικά περί της υπαγωγής ή μη της αυτής περίπτωσης σε διαφορετική κανονιστική διάταξη.

Άλλοτε, προκύπτει σύγχυση ως προς τις εφαρμοστέες διατάξεις με συνέπεια είτε την απώλεια δικαιωμάτων ή την ταλαιπωρία του πολίτη και την περιττή επιβάρυνση των αρμόδιων υπηρεσιών.

Εκτίμηση της ασφαλιστικής αναπηρίας από τις υγειονομικές επιτροπές

Ο Συνήγορος έχει επανειλημμένως λάβει γνώση υποθέσεων που αφορούν την εκτίμηση της ικανότητας των ασφαλισμένων που επιθυμούν να λάβουν σύνταξη λόγω αναπηρίας για την άσκηση

του βιοποριστικού και ασφαλιστέου επαγγέλματος, δηλαδή της ασφαλιστικής τους αναπηρίας.

Συνταξιούχος λόγω αναπηρίας από τον ΟΓΑ επανεξετάστηκε από Πρωτοβάθμια Υγειονομική Επιτροπή ΚΕΠΑ λόγω της λήξης του διαστήματος εκτίμησης του βαθμού αναπηρίας και της αποδόθηκε συνολικό ποσοστό αναπηρίας 34% για 2 έτη. Η περίπτωση αναδεικνύει τα εξής γενικότερα ζητήματα: πρώτον, ελλιπή εκτίμηση της κατάστασης της υγείας και απουσία εκτίμησης της ασφαλιστικής αναπηρίας από την υγειονομική επιτροπή ΚΕΠΑ, και δεύτερον, απαγόρευση άσκησης προσφυγής ενώπιον Δευτεροβάθμιας Υγειονομικής Επιτροπής και διαφαινόμενη έλλειψη κάθε αποτελεσματικής δυνατότητας ακρόασης πριν από την έκδοση αρνητικής πράξης επί του αιτήματος παράτασης της συνταξιοδότησης λόγω αναπηρίας. Η αρμόδια υγειονομική επιτροπή δεν έχει προβεί σε εκτίμηση ως προς την ικανότητα της ενδιαφερόμενης για την άσκηση του ασφαλιστέου αγροτικού επαγγέλματος, επάγγελμα ιδιαίτερα κοπιώδες και επίπονο και που κατά τα διδάγματα κοινής πείρας απαιτεί καλή φυσική κατάσταση (υπόθεση 177464/2014).

Η εκτίμηση της ικανότητας άσκησης του συγκεκριμένου επαγγέλματος, όπως και σε όλες τις περιπτώσεις της ασφαλιστικής αναπηρίας, απαιτεί την ακραιφνώς τεχνική ιατρική κρίση της κατάστασης του ασφαλισμένου σε συνδυασμό με την εκτίμηση για την ικανότητα άσκησης του ασφαλιστέου επαγγέλματος.

Το κρίσιμο ζήτημα της εκτίμησης της ασφαλιστικής αναπηρίας επανέρχεται και στις υποθέσεις που εξέτασε ο Συνήγορος σε βάρος του ΟΑΕΕ. Παρότι σχετικές διατάξεις (άρθρο 21 ΠΔ 285/2005) κατήγγησαν την αποφασιστική αρμοδιότητα των ασφαλιστικών οργάνων του ΟΑΕΕ να αποφαινούνται επί του ποσοστού της ασφαλιστικής αναπηρίας, δηλαδή την ικανότητα άσκησης επαγγελματικής δραστηριότητας, δεν κατήγγησαν την υποχρέωση εκτίμησής της από την αρμόδια υγειονομική επιτροπή.

Αντίθετα, τροποποίησαν την υποχρέωση αυτή επί το ευμενέστερο, με την έννοια ότι ο προσδιορισμός του ποσοστού αναπηρίας είναι συνάρτηση της εκτίμησης από την υγειονομική επιτροπή της ικανότητας του ασφαλισμένου να ασκεί το ασφαλιζόμενο επάγγελμα, δηλαδή το επάγγελμα που ασκούσε πριν από την επέλευση της αναπηρίας και όχι άλλης παρεμφερούς προς την ασφαλιστέα επαγγελματικής δραστηριότητας. Συγκεκριμένα, απαιτείται η εξειδικευμένη εκτίμηση της επίδρασης της πάθησης του ασφαλισμένου στην άσκηση του επαγγέλματος, τον τρόπο άσκησης του επαγγέλματος από την άποψη της οργάνωσης της βιοποριστικής δραστηριότητάς του, αφού συνεκτιμηθούν και οι συνθήκες που επικρατούν στον ίδιο επαγγελματικό χώρο.

Σε σχετική υπόθεση που εξέτασε ο Συνήγορος δεν προέκυπτε ειδική και εξατομικευμένη εκτίμηση της υγειονομικής επιτροπής ΚΕΠΑ αναφορικά με την ικανότητα του πολίτη να ασκεί το

επάγγελμα που ασκούσε πριν από την επέλευση της αναπηρίας. Συνεπώς, και εφόσον δεν υφίσταται τέτοια τοποθέτηση της υγειονομικής επιτροπής στο εκτενές πρακτικό της γνωμάτευσης, ο Συνήγορος υποστήριξε ότι η συγκεκριμένη γνωμάτευση δεν στηρίζει την απορριπτική απόφαση του ΟΑΕΕ για την παράταση συνταξιοδότησης λόγω αναπηρίας και συγκεκριμένα το ότι η ασφαλιστική ανικανότητα του αναφερόμενου ανέρχεται σε 48%, με αποτέλεσμα η απόφαση αυτή να μην πληροί τις προϋποθέσεις του νόμου. Σε τέτοια περίπτωση, θα έπρεπε τα αρμόδια όργανα του ΟΑΕΕ να προβούν στην ανάκληση της απόφασης και να αποστείλουν υπηρεσιακό σημείωμα στην υγειονομική επιτροπή ΚΕΠΑ για να συμπληρωθεί η ως άνω γνωμάτευση, ώστε να τοποθετηθεί η υγειονομική επιτροπή αναφορικά με την ικανότητα άσκησης του ασφαλιστέου επαγγέλματος από τον συγκεκριμένο ασφαλισμένο (υπόθεση 199427/2015).

Ο Συνήγορος έχει επισημάνει και προς τη Διεύθυνση Αναπηρίας και ΙΕ ΙΚΑ-ΕΤΑΜ κατά το παρελθόν, με αφορμή παρεμφερείς υποθέσεις ασφαλισμένων, ότι η εκτίμηση της ασφαλιστικής αναπηρίας δεν έχει τύχει προς το παρόν επαρκούς και συνολικής θεσμικής ρύθμισης, ειδικότερα αναφορικά με τα αρμόδια προς τούτο διοικητικά όργανα και τη διαδικασία που θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να ακολουθείται. Παρ' όλα αυτά, το θεσμικό αυτό έλλειμμα δεν θα πρέπει να οδηγεί στην αποστέρηση των ασφαλισμένων από την ενδεδειγμένη προστασία.

Το ζήτημα της ανικανότητας προς εργασία ως προϋπόθεση συνταξιοδότησης λόγω αναπηρίας ασφαλισμένων που υπάρχουν στις καταστατικές διατάξεις του ΤΑΠ-ΟΤΕ τέθηκε και σε περίπτωση ενδιαφερόμενης που κρίθηκε από υγειονομική επιτροπή του ΚΕΠΑ ως ικανή για εργασία, αν και της αποδόθηκε μεγάλο ποσοστό αναπηρίας (75%), με αποτέλεσμα το ΤΑΠ-ΟΤΕ να εμποδίζεται να προχωρήσει σε παράταση της συνταξιοδότησης που λάμβανε από το 2007 (υπόθεση 188033/2014).

Σχετική με τα ανωτέρω προβλήματα είναι η τροποποίηση του άρθρου 6 παράγρ. 1 Ν. 3863/2010 που επέφερε το άρθρο 2 Ν. 4331/2015 και δημοσιεύθηκε στις 2.6.2015, η οποία εξουσιοδοτεί για την έκδοση ΚΥΑ προς εναρμόνιση των κανονιστικών διατάξεων για τη χορήγηση των πάσης φύσεως παροχών, επιδομάτων, οικονομικών ενισχύσεων, διευκολύνσεων ή απαλλαγών στα άτομα με αναπηρία, με το θεσμικό πλαίσιο του ΚΕΠΑ προς εκπλήρωση του σκοπού της ενιαίας υγειονομικής κρίσης. Η εναρμόνιση μπορεί να περιλαμβάνει την τροποποίηση ή την κατάργηση των διατάξεων που ισχύουν για τα θέματα αυτά, καθώς και τη ρύθμιση θεμάτων που αφορούν τα αρμόδια όργανα, τις προθεσμίες, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά και κάθε άλλο σχετικό θέμα.

Δυνατότητα άσκησης ένστασης κατά γνωματεύσεων υγειονομικών επιτροπών

Ο Συνήγορος ασχολήθηκε με διάταξη καταστατικού του ΟΓΑ, η οποία εισάγει δυσμενή προϋπόθεση για την άσκηση προσφυγής κατά της γνωμάτευσης της πρωτοβάθμιας υγειονομικής επιτροπής σε βάρος των ασφαλισμένων ΟΓΑ, οι οποίοι μπορούν να αμφισβητήσουν κατ' ουσία τη γνωμάτευση της πρωτοβάθμιας

επιτροπής μόνον εάν το ποσοστό αναπηρίας σε πρώτο βαθμό προσδιοριστεί τουλάχιστον σε 40%. Η προϋπόθεση, ωστόσο, αυτή δεν προβλέπεται στην περίπτωση που η προσφυγή κατά του κύρους της γνωμάτευσης ασκείται από τον αρμόδιο προϊστάμενο ΟΓΑ. Ο Συνήγορος υποστήριξε ότι η ως άνω διάταξη είναι σαφώς προγενέστερη των ιδρυτικών διατάξεων του ΚΕΠΑ (άρθρο 6 Ν. 3863/2010), στόχος του οποίου είναι η εκτίμηση του βαθμού αναπηρίας, με ενιαίο τρόπο, όλων των ασφαλισμένων ή άλλων δικαιούχων παροχών λόγω αναπηρίας. Είναι προφανές ότι, μετά την έναρξη της λειτουργίας του ΚΕΠΑ, η ως άνω καταστατική διάταξη που εισάγει δυσμενέστερες προϋποθέσεις εκτίμησης της αναπηρίας των ασφαλισμένων ΟΓΑ σε σχέση με τους λοιπούς ασφαλισμένους και δικαιούχους παροχών λόγω αναπηρίας αντιβαίνει στον σκοπό των ως άνω διατάξεων του Ν. 3863/2010 (υποθέσεις 162729/2013, 179493, 189753/2014).

Ανέκυψε, επίσης, το κρίσιμο ζήτημα της αρμοδιότητας των Τοπικών Διοικητικών Επιτροπών ΟΑΕΕ να εξετάζουν ενστάσεις για ζητήματα νομιμότητας γνωματεύσεων υγειονομικών επιτροπών ΚΕΠΑ. Στις αρμοδιότητες των ΤΔΕ του ΟΑΕΕ περιλαμβάνεται η κρίση επί των ενστάσεων κατά εν όλω ή εν μέρει απορριπτικών αποφάσεων των αρμόδιων οργάνων του οργανισμού περί απονομής πάσης φύσεως παροχών, οι οποίες έχουν εκδοθεί σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις. Με την επιστροφή της ένστασης χωρίς να εξεταστεί αυτή από την αρμόδια υγειονομική επιτροπή, ο ασφαλισμένος αποστερήθηκε τη δυνατότητα να προβάλει επιχειρήματα αναφορικά με τη νομιμότητα της γνωμάτευσης ΑΥΕ του ΚΕΠΑ, ως προς την ικανότητα άσκησης του επαγγέλματός του προ της επέλευσης της αναπηρίας. Ο Συνήγορος υποστήριξε ότι εσφαλμένα η ΤΔΕ δεν προέβη στην εξέταση της σχετικής ένστασης ελέγχοντας τη νομιμότητα της ως άνω απορριπτικής πράξης περί παράτασης της συνταξιοδότησης λόγω αναπηρίας, πρακτική η οποία πάσχει από πλευράς νομιμότητας (υπόθεση 199427/2015).

Πρόσβαση σε μέσα συγκοινωνίας

Πολίτης με μόνιμο πρόβλημα υγείας (ακρωτηριασμένα άνω άκρα) ζήτησε τη διαμεσολάβηση του Συνηγόρου προς την Εταιρεία Σταθερές Συγκοινωνίες (ΣΤΑΣΥ) προκειμένου να τοποθετηθεί στους συρμούς του τραμ και του μετρό σήμανση θέσεων καθήμενων για επιβάτες με μειωμένη κινητικότητα και μόνιμα προβλήματα υγείας που δεν κινούνται με αμαξίδιο. Ύστερα από την παρέμβαση του Συνηγόρου, η Γενική Διεύθυνση Λειτουργίας της ΣΤΑΣΥ ανταποκρίθηκε θετικά. Αξίζει να σημειωθεί ότι στους συρμούς του τραμ δεν είχε προβλεφθεί ανάλογη σήμανση στις αρχικές προδιαγραφές τους και η ΣΤΑΣΥ προέβη σε παραγγελία, προμήθεια και τοποθέτηση της εν λόγω σήμανσης (υπόθεση 187532/2014).

Μέριμνα ανηλίκων

Πρόγραμμα «Εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής»

Ο Συνήγορος δέχτηκε και κατά τη διάρκεια του 2015 μεγάλο αριθμό αναφορών για το πρόγραμμα ΕΣΠΑ «Εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής» που υλοποιείται από την

ΕΕΤΑΑ και αφορά παροχή βρεφονηπιακής φροντίδας σε παιδιά ωφελούμενων άνεργων μητέρων ή με επισφαλή θέση εργασίας. Ο Συνήγορος, μεταξύ άλλων, διαπίστωσε προβλήματα στην αξιολόγηση δικαιολογητικών, όπως η ηλεκτρονική έκδοση του δελτίου ανεργίας, το πιστοποιητικό του συμφώνου συμβίωσης ή ο καθορισμός του εργασιακού καθεστώτος των αιτούντων.

Αρκετά ζητήματα που αφορούσαν προβλήματα στις διοικητικές διαδικασίες ή σφάλματα μοριοδότησης επιλύθηκαν κατόπιν παρέμβασης του Συνηγόρου προς την ΕΕΤΑΑ. Ωστόσο, για μια ακόμη χρονιά παρατηρήθηκε ότι αρκετές, ιδιωτικές κυρίως, δομές ανταποκρίνονται πλημμελώς στις υποχρεώσεις που προκύπτουν από τη σύμβασή τους με το πρόγραμμα, χωρίς αυτό να αποτελεί λόγο επαναξιολόγησής τους ή και έκπτωσής τους από αυτό.

Μόνη προκρινόμενη λύση από την ΕΕΤΑΑ σε τέτοιες περιπτώσεις είναι η μετακίνηση του παιδιού, σε σχέση με το οποίο προκύπτει κάποιο πρόβλημα, σε άλλη δομή, όταν και εφόσον αυτό είναι εφικτό. Για το έτος 2014-2015, ο Συνήγορος συγκέντρωσε τις διαπιστώσεις και τις προτάσεις του σχετικά με την υλοποίηση του προγράμματος, τις υπέβαλε στην ΕΕΤΑΑ και στη Γενική Γραμματεία Διαχείρισης Κοινοτικών και άλλων Πόρων, προκειμένου να εξεταστούν ενόψει της επόμενης χρονιάς. Πραγματικά, η νέα Πρόσκληση Ενδιαφέροντος ενσωμάτωσε αρκετές από τις παρατηρήσεις του Συνηγόρου, ιδίως όσον αφορά τυπικά ή διευκρινιστικά στοιχεία της Πρόσκλησης Ενδιαφέροντος και της αίτησης στο πρόγραμμα (βλ. «Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις»). Για τα προβλήματα που παρατηρήθηκαν κατά την υλοποίηση του προγράμματος για το έτος 2015-2016, πέραν των εκάστοτε μεμονωμένων εγγράφων, ο Συνήγορος προτίθεται να επανέλθει με συγκεντρωτικές παρατηρήσεις (ενδεικτικές υποθέσεις 205023, 205106, 205279, 205431/2015) .

Παιδικοί σταθμοί

Ο Συνήγορος έλαβε αναφορές για περιπτώσεις αποπομπής παιδιών από δημοτικούς παιδικούς σταθμούς. Οι λόγοι αποκλεισμού αφορούσαν είτε καθυστέρηση απόκτησης ελέγχου σφικτήρων και μη απαλλαγής τους από την πάνα ενώ παρακολουθούσαν νηπιακά τμήματα (άνω των 2,5 ετών) είτε ιστορικό αλλεργίας τους σε συγκεκριμένα τρόφιμα, το οποίο προκαλούσε ανησυχία στο προσωπικό όσον αφορά την αντιμετώπιση μιας πιθανής εκδήλωσης της αλλεργίας. Και στις δύο περιπτώσεις, ο Συνήγορος υπενθύμισε το θεσμικό πλαίσιο που θέτει η ΚΥΑ 16065/2002 και, ειδικότερα, τα καθήκοντα του προσωπικού των σταθμών και του συμβεβλημένου γιατρού. Επίσης, διαμεσολάβησε με συγκεκριμένες οργανωτικές προτάσεις, προκειμένου να διασφαλίζεται τόσο η ομαλή λειτουργία του σταθμού όσο και η υγεία και ασφάλεια του ενδιαφερόμενου παιδιού. Η Διοίκηση των παιδικών σταθμών συμμορφώθηκε με τις εκάστοτε συστάσεις του Συνηγόρου (υποθέσεις 198097, 205099/2015).

Το Υπουργείο Εσωτερικών συνέταξε, τον Ιούλιο του 2015, σχέδιο νέου Πρότυπου Κανονισμού Λειτουργίας Δημοτικών Παι-

δικών και Βρεφονηπιακών Σταθμών προς αντικατάσταση της μέχρι σήμερα ισχύουσας ΚΥΑ. Στο σχέδιο αυτό έχουν ενταχθεί αρκετές από τις παρατηρήσεις και προτάσεις που έχει υποβάλει στο παρελθόν ο Συνήγορος, μεταξύ των οποίων η εξίσωση κατοίκων και δημοτών αναφορικά με το δικαίωμα πρόσβασης στους σταθμούς, το δικαίωμα παραμονής του παιδιού σε νηπιακό τμήμα σε περιπτώσεις μη απαλλαγής του από την πάνα, η εναρμόνιση του Κανονισμού με τον νέο Κώδικα Μετανάστευσης κ.ά. Ο Συνήγορος απέστειλε στο αρμόδιο υπουργείο περαιτέρω παρατηρήσεις του για το σχέδιο (βλ. «Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις») .

Παιδικές εξοχές

Ανήλικοι αλλοδαποί μπορούν, βάσει του Κώδικα Μετανάστευσης (Ν. 4251/2014), να εγγράφονται στα σχολεία με ελλιπή δικαιολογητικά. Βάσει του ίδιου νόμου, μπορούν επίσης να συναλλάσσονται με δομές κοινωνικής μέριμνας των ΟΤΑ. Ωστόσο, βάσει της σχετικής πρόσκλησης των Παιδικών Εξοχών του Δήμου Αθηναίων, τα παιδιά χωρίς πλήρη νομιμοποιητικά έγγραφα αποκλείονται από τις παιδικές κατασκηνώσεις. Ο Συνήγορος απέστειλε προς τον δήμο έγγραφο με τις παρατηρήσεις και τις προτάσεις του, οι οποίες έγιναν δεκτές (υπόθεση 187007/2014).

Ο Συνήγορος δέχτηκε αναφορά γονέα, σχετικά με λειτουργικά και διαχειριστικά προβλήματα της κατασκηνωτικής περιόδου 2014, με αποδέκτες τους ανήλικους φιλοξενούμενους. Από τη διερεύνηση δεν προέκυψε συγκεκριμένη παραβίαση δικαιώματος παιδιού (υπόθεση 193064/2015).

Ωστόσο, η αναφορά αποτέλεσε έναυσμα για συνεργασία του Συνηγόρου με το αρμόδιο τμήμα του Δήμου Αθηναίων, με στόχο τη βελτίωση των διαδικασιών σχεδιασμού, στελέχωσης, υλοποίησης, εποπτείας, αξιολόγησης και καταμερισμού επιμέρους ευθυνών και αρμοδιοτήτων, αναφορικά με την ορθή και εποικοδομητική λειτουργία των κατασκηνώσεων.

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία, στον ιστότοπο του Συνηγόρου www.synigoros.gr

Το σύμβολο μέσα στο κείμενο παραπέμπει σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2015) όπου μπορείτε να βρείτε σχετικά αναρτημένα έγγραφα.

ΕΡΓΑΣΙΑ

ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

Παροχές ανεργίας

Κατάρτιση και επαγγελματική αποκατάσταση

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Επαγγελματική ισοδυναμία και άδειες άσκησης

Συμμετοχή σε συλλόγους και επιμελητήρια

Προσκόμματα στην επαγγελματική αποκατάσταση

Η απόφαση επιβολής περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων εντός του 2015 επηρέασε αρνητικά το σύνολο της εγχώριας οικονομικής δραστηριότητας και επέφερε άμεσες αρνητικές συνέπειες στον τομέα της εργασίας και της απασχόλησης. Επιχειρήσεις βρέθηκαν να αντιμετωπίζουν ορατό κίνδυνο παύσης των δραστηριοτήτων τους, εργαζόμενοι υπέστησαν περαιτέρω μείωση των εισοδημάτων τους, ο αριθμός των ανέργων αυξήθηκε. Στη συγκυρία αυτή αναδείχθηκε ακόμη πιο έντονα η αναγκαιότητα λήψης μέτρων κοινωνικής προστασίας, κυρίως υποστήριξης για τους ανέργους και ενίσχυσης της απασχόλησης. Εξίσου έντονα αναδείχθηκε η ευθύνη του κράτους για την κατοχύρωση και τη διευκόλυνση άσκησης επαγγελματικών δικαιωμάτων, τα οποία προσκρούουν σε διαχρονικές διοικητικές δυσλειτουργίες ή προκαταλήψεις.

ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

Στον τομέα αντιμετώπισης της ανεργίας ο Συνήγορος εντόπισε σημαντικά προβλήματα, που φαίνονται να οφείλονται κυρίως στην υιοθέτηση πρακτικών αντίθετων προς τις γενικές αρχές του διοικητικού δικαίου και στερούμενων επιείκειας και εύνοιας προς την ευάλωτη ομάδα των ανέργων.

Παροχές ανεργίας

Συμμετοχή απολυθέντων σε πρόγραμμα ενίσχυσης του ΟΑΕΔ

Απολυθέντες από κλωστοϋφαντουργική επιχείρηση εντάχθηκαν σε πρόγραμμα ενίσχυσης του ΟΑΕΔ. Ακολούθησε η έκδοση αμετάκλητης δικαστικής απόφασης που αναγνώριζε την ακυρότητα των απολύσεων, χωρίς όμως η επιχείρηση να καταβάλει τους μισθούς υπερημερίας ή να τους επαναπροσλάβει. Η Διοίκηση του ΟΑΕΔ κάλεσε την τοπική υπηρεσία να ανακαλέσει τις ενισχύσεις που είχε καταβάλει και να καταλογίσει σχετικά χρέη στους ασφαλισμένους για την τακτική επιδότηση. Ο Συνήγορος επισήμανε στον ΟΑΕΔ ότι οι αποφάσεις έγκρισης των τακτικών επιδοτήσεων ανεργίας ήταν και παρέμειναν νόμιμες και μετά την έκδοση των δικαστικών αποφάσεων και δεν θα έπρεπε να ανακληθούν. Περαιτέρω, τόνισε ότι οι επιδοτηθέντες ήταν καλόπιστοι και υποστήριξε πως η ανάκληση των αποφάσεων έβρανε της πενταετίας και η οικονομική δυσχέρεια που θα επιφέρουν αντίκεινται ευθέως στην αρχή της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης. Μετά την παρέμβαση του Συνηγόρου, ο ΟΑΕΔ έκανε δεκτές τις ενστάσεις των ενδιαφερομένων και διατήρησε τις αποφάσεις επιδότησης (υπόθεση 190162/2014).

Επίδομα ανεργίας

Αίτημα άνεργης για χορήγηση επιδόματος τακτικής ανεργίας απορρίφθηκε ως εκπρόθεσμο, μετά την παρέλευση της νόμιμης προθεσμίας από την τελευταία της εργασία, από την οποία απολύθηκε λόγω πρόσκαιρης ανικανότητας και χορήγησης σύνταξης αναπηρίας από το ΙΚΑ. Ο Συνήγορος

απευθύνθηκε στην αρμόδια επιτροπή του ΟΑΕΔ, στην οποία εκκρεμούσε ένσταση της ενδιαφερόμενης, και υποστήριξε ότι θα έπρεπε να της χορηγηθεί το επίδομα ανεργίας, επισημαίνοντας ότι η ασθένειά της αποτελούσε νόμιμο λόγο επιμήκυνσης της αποσβεστικής προθεσμίας, έχοντας έρεισμα και στην ισχύουσα νομοθεσία, στην οποία προβλέπεται δυνατότητα αναστολής της προθεσμίας για την αναγγελία του άνεργου λόγω ασθένειας, ειδικά όταν η ασθένεια βεβαιώνεται από το αρμόδιο υγειονομικό όργανο. Μετά την παρέμβαση του Συνηγόρου ο ΟΑΕΔ ενέκρινε τη χορήγηση του αιτηθέντος επιδόματος στην άνεργη (υπόθεση 176740/2013) .

Σε άλλη περίπτωση, αναφερόμενη προσέφυγε στον Συνήγορο λόγω της απόρριψης του αιτήματός της για χορήγηση επιδόματος ανεργίας, διότι πριν από την απόλυσή της είχε λάβει άδεια άνευ αποδοχών, με ιδιωτική συμφωνία εργοδότη – εργαζομένου, χωρίς να έχει προηγηθεί έγγραφη ενημέρωση στο ΙΚΑ ή σε άλλη δημόσια υπηρεσία σχετικά με την έναρξη και λήξη της άδειας αυτής. Ο ΟΑΕΔ, θεωρώντας ότι καταστρατηγούνται οι νόμιμες προθεσμίες υποβολής του αιτήματος, το απέρριψε (υπόθεση 172419/2013).

Ο Συνήγορος επισήμανε στον ΟΑΕΔ ότι δεν υπάρχει υποχρέωση η ιδιωτική σύμβαση της άδειας άνευ αποδοχών να περιβληθεί συγκεκριμένο τύπο και να έχει βεβαία χρονολογία, και πρότεινε, προκειμένου να αποφεύγονται φαινόμενα εξαπάτησης της υπηρεσίας, το αίτημα για επιδότηση ανεργίας να αξιολογείται σε συνδυασμό με όλα τα συνοδευτικά έγγραφα που κατά περίπτωση προσκομίζει ο ασφαλισμένος. Ακολούθως, ο ΟΑΕΔ έκανε αποδεκτή την πρόταση του Συνηγόρου και ενέκρινε τη χορήγηση του επιδόματος ανεργίας.

Μετακίνηση ανέργων

Στο πλαίσιο διερεύνησης αναφορών ανέργων πολιτών, στους οποίους είχαν επιβληθεί πρόστιμα για μετακίνηση στα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς (ΜΜΜ) χωρίς την κατοχή νόμιμου τίτλου μεταφοράς, ο Συνήγορος είχε από μακρού χρονικού διαστήματος και κατ' επανάληψη διατυπώσει στους συναρμόδιους φορείς την ανάγκη λήψης μέτρων για την εξασφάλιση της δυνατότητας να ασκούν το δικαίωμα χρήσης των ΜΜΜ χωρίς κόμιστρο οι άνεργοι οικονομικά αδύναμοι πολίτες, προκειμένου αφενός να μην αποκοπούν από τον κοινωνικό ιστό, αφετέρου να διευκολυνθούν στην αναζήτηση εργασίας. Τον Ιούνιο του 2015 εκδόθηκε ΥΑ, βάσει της οποίας οι εγγεγραμμένοι στα μητρώα του ΟΑΕΔ άνεργοι απαλλάσσονται από την καταβολή κομίστρου στα δημόσια ΜΜΜ. Περαιτέρω, σύμφωνα με την ίδια ΥΑ, διαγράφονται διοικητικά πρόστιμα που έχουν επιβληθεί έως σήμερα στην ανωτέρω κατηγορία ανέργων για μη καταβολή κομίστρου, ακόμη και εάν έχει εκκινήσει η διαδικασία βεβαίωσης και είσπραξής τους κατά ΚΕΔΕ. Το Υπουργείο Μεταφορών εξέδωσε εγκύκλιο για την εφαρμογή του άρθρου 77 Ν. 4331/2015, με το οποίο κυ-

ρώθηκε η ανωτέρω ΥΑ, επισημαίνοντας ότι θα διαγράφονται όλα τα σχετικά διοικητικά πρόστιμα που έχουν επιβληθεί την τελευταία πενταετία έως την ημερομηνία δημοσίευσης του νόμου (υποθέσεις 189774/2014, 200738/2015).

Κατάρτιση και επαγγελματική αποκατάσταση

Πολίτης επελέγη σε πρόγραμμα κοινωφελούς χαρακτήρα του ΟΑΕΔ, σε θέση νυχτοφύλακα. Ωστόσο, όταν παρουσιάστηκε για να αναλάβει υπηρεσία, πληροφορήθηκε ότι είχε γίνει λάθος, διότι η θέση είχε ασφαλιστικό καθεστώς βαρέων και ανθυγιεινών, ενώ ο ΟΑΕΔ στο συγκεκριμένο πρόγραμμα δικαιολογούσε απλό ασφαλιστικό καθεστώς. Με αυτή την αιτιολογία, ο φορέας αρνήθηκε να τον προσλάβει. Ο Συνήγορος επισήμανε στον ΟΑΕΔ ότι δεν μπορεί να υφίσταται ο πολίτης τις δυσμενείς συνέπειες των λαθών που προέκυψαν κατά τον σχεδιασμό του προγράμματος απασχόλησης. Μετά την παρέμβαση του Συνηγόρου και τον συντονισμό των συναρμοδίων υπηρεσιών (ΟΑΕΔ και Υπουργείο Πολιτισμού), ο πολίτης τοποθετήθηκε σε θέση με ασφαλιστικές εισφορές συμβατές με το συγκεκριμένο πρόγραμμα (υπόθεση 191868/2014).

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ

Ο Συνήγορος δέχτηκε αναφορά με αντικείμενο την καθυστέρηση έναρξης των προγραμμάτων «Αθληση για όλους» σε δήμο. Ο φορέας διευκρίνισε ότι τα εν λόγω προγράμματα υλοποιούνται από την οικεία δημοτική επιχείρηση, έπειτα από έγκριση της ΓΓΑ, και ενημέρωσε ότι είχε αποστείλει εγκαίρως στη ΓΓΑ τις προτάσεις του. Ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι η ανωτέρω καθυστέρηση οφειλόταν στη μη έγκαιρη δημοσίευση της απαιτούμενης για τη στελέχωση και υλοποίηση των εν λόγω προγραμμάτων ΚΥΑ, με αποτέλεσμα τα προγράμματα, τα οποία είναι οκτάμηνης διάρκειας, να εκτελεστούν μόνο κατά το ήμισυ. Συνεπεία της παρέμβασης του Συνηγόρου, η ΓΓΑ δεσμεύτηκε ότι στο μέλλον θα ληφθεί κάθε δυνατό μέτρο ώστε να ενημερωθούν τα χρονοδιαγράμματα. Παράλληλα, ο δήμος ενημέρωσε τον Συνήγορο ότι θα καταβληθεί προσπάθεια να ισχύσουν οι οκτάμηνες συμβάσεις των εργαζομένων, ώστε αυτοί να μη θιγούν επαγγελματικά και οικονομικά. Μάλιστα, η ίδια η αναφερόμενη ενημέρωσε τον Συνήγορο ότι για το έτος 2015-2016 οι προθεσμίες τηρήθηκαν κανονικά και τα προγράμματα «Αθληση για όλους» ξεκίνησαν εγκαίρως (υπόθεση 193138/2014).

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Η ενδημούσα κρίση στην αγορά εργασίας καθιστά ακόμη περισσότερο αναγκαία την εγρήγορση του κράτους για τη διοικητική διευκόλυνση της επαγγελματικής ελευθερίας, ενώ η άρση θεσμικών εμποδίων για την πρόσβαση σε σειρά επαγγελματιών αποτελεί ήδη από πολλά χρόνια νομοθετημένη υποχρέωση του κράτους.

Ωστόσο, η εξέλιξη είναι αντίστροφη του αναμενόμενου: το 2015 διακόπηκε η πρόσβαση στην αγορά εργασίας μεγάλου αριθμού ανυπαίτιων ενδιαφερομένων λόγω αδράνειας της Διοίκησης στις διαδικασίες αναγνώρισης επαγγελματικής ισοδυναμίας ή επαγγελματικών προσόντων, ενώ προβληματική υπήρξε και η πρόσβαση σε αυξημένες επαγγελματικές δραστηριότητες διαφόρων τεχνικών ειδικοτήτων λόγω καθυστέρησης στη διενέργεια των απαιτούμενων εξετάσεων. Αντίστοιχες στρεβλώσεις επιφέρουν οικονομική ζημία σε επαγγελματίες, όπως στις περιπτώσεις επιβάρυνσης μελών επιμελητηρίων που ασκούν διαφορετικό επάγγελμα ή εξάρτησης της παροχής υπηρεσιών εμπορικού μητρώου από την εξόφληση επιμελητηριακών εισφορών.

Συναφείς κατά το αποτέλεσμα τους, αν και με διαφορετική νομική αφετηρία, είναι οι παρεμβάσεις του Συνηγόρου για περιπτώσεις προσκομμάτων στην επαγγελματική αποκατάσταση καταδικασθέντων.

Επαγγελματική ισοδυναμία και άδειες άσκησης

Αναγνώριση επαγγελματικής ισοδυναμίας αλλοδαπών τίτλων σπουδών

Οι διατάξεις των Ν. 4093/2012 και 4111/2013 επιτρέπουν την αναγνώριση τίτλων που έχουν απονεμηθεί από αλλοδαπά ΑΕΙ, κατόπιν σπουδών που πραγματοποιήθηκαν σε κολέγια στην Ελλάδα, ως επαγγελματικά ισοδύναμων προς τους απονεμόμενους από τα ημεδαπά ΑΕΙ, υπό την προϋπόθεση ότι τα κολέγια λειτουργούν είτε βάσει συμφωνιών δικαιόχρησης (franchise) με τα αλλοδαπά ΑΕΙ είτε έχουν πιστοποιηθεί από διεθνείς οργανισμούς πιστοποίησης. Οι κάτοχοι της βεβαίωσης αναγνώρισης δικαιούνται να ασκήσουν συγκεκριμένη οικονομική δραστηριότητα υπό τους ίδιους όρους με τους κατόχους συγκρίσιμων τίτλων του ημεδαπού εκπαιδευτικού συστήματος, εκτός συγκεκριμένων εξαιρέσεων, όπως είναι η κατάληψη θέσεων αυξημένων ακαδημαϊκών προσόντων. Αρμόδιος φορέας για την αναγνώριση της επαγγελματικής ισοδυναμίας είναι το Συμβούλιο Αναγνώρισης Επαγγελματικών Προσόντων (ΣΑΕΠ), που είναι επίσης υπεύθυνο για την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων κατόχων αλλοδαπών τίτλων που πραγματοποίησαν τις σπουδές τους εξ ολοκλήρου σε κράτη μέλη της ΕΕ και επιθυμούν να ασκήσουν στην Ελλάδα νομοθετικά ρυθμιζόμενο επάγγελμα. Αρμόδια υπηρεσία για την προετοιμασία και εισαγωγή των φακέλων στο ΣΑΕΠ είχε αρχικά ορισθεί το Τμήμα Αναγνώρισης Επαγγελματικών Προσόντων του Υπουργείου Παιδείας, το οποίο καταργήθηκε τον Οκτώβριο του 2014 με τον νέο οργανισμό του υπουργείου και οι αρμοδιότητές του ανατέθηκαν στο Αυτοτελές Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σχέσεων, όμως με καθυστέρηση 4 μηνών και με ελλιπή στελέχωση (βλ. «Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις»). Σε συνδυασμό με

τη διακοπή λειτουργίας του ΣΑΕΠ λόγω ενοποίησης και αναδιάσπασης υπουργείων, αποτέλεσμα ήταν υπέρμετρες καθυστερήσεις στην εξέταση αιτημάτων οι οποίες ενίοτε υπερβαίνουν τη διετία (ενδεικτικές υποθέσεις 196947, 197126, 197825, 198147/2015).

Ο Συνήγορος πρότεινε τη λήψη βραχυπρόθεσμων μέτρων, όπως είναι η επαρκής στελέχωση της νέας υπηρεσίας, η ομαδοποίηση των φακέλων κατά ίδρυμα και κατά ειδικότητα, ώστε να μην απαιτείται κατάρτιση εισήγησης και εξέταση κάθε φακέλου χωριστά, καθώς και η αύξηση του αριθμού των συνεδριάσεων του ΣΑΕΠ. Επίσης, προτάθηκαν μακροπρόθεσμα μέτρα, όπως η ανάθεση σε έναν φορέα όλων των υφιστάμενων καθεστώτων αναγνώρισης αλλοδαπών τίτλων σπουδών, δηλαδή της ακαδημαϊκής αναγνώρισης, της αναγνώρισης επαγγελματικών προσόντων και της αναγνώρισης επαγγελματικής ισοδυναμίας.

Καθυστερήση εξετάσεων για άδειες άσκησης τεχνικών επαγγελματιών

Το νέο θεσμικό πλαίσιο για την άδεια άσκησης εγκαταστάτη ηλεκτρολόγου φωτοβόλων σωλήνων και επιγραφών (ΠΔ 108/2013) προϋποθέτει την επιτυχή συμμετοχή σε θεωρητικές και πρακτικές εξετάσεις. Οι σχετικές ΚΥΑ ορίζουν προαπαιτούμενα μέτρα για την πραγματοποίηση των εξετάσεων, όπως τον ορισμό εξεταστικών κέντρων και εξεταστέας ύλης, τη συγκρότηση επιτροπών, την επιμόρφωση των εξεταστών, καθώς και τον τύπο και το περιεχόμενο των εκδιδόμενων αδειών. Ενόψει παρατεινόμενης καθυστέρησης στη διενέργεια εξετάσεων από την Περιφέρεια Αττικής, ο Συνήγορος πρότεινε την προσωρινή αναβίωση του προϊσχύοντος συστήματος εξετάσεων, έως την ολοκλήρωση του νέου θεσμικού πλαισίου, πρόταση που δεν έχει γίνει δεκτή μέχρι στιγμής (υποθέσεις 177981/2013, 198167, 198935/2015).

Συμμετοχή σε συλλόγους και επιμελητήρια

Επιλεκτική διαγραφή μελών ΤΕΕ

Μηχανικοί ζήτησαν τη διαγραφή τους από το μητρώο μελών του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος (ΤΕΕ), καθώς αφενός ασκούν διαφορετική επαγγελματική δραστηριότητα στον ιδιωτικό τομέα, αφετέρου υφίστανται οικονομική επιβάρυνση λόγω υποχρέωσης καταβολής των ασφαλιστικών εισφορών δύο φορέων, δηλαδή μερικώς του ΙΚΑ και πλήρως του ΤΣΜΕΔΕ. Ωστόσο, το αίτημά τους απορρίφθηκε από το ΤΕΕ χωρίς καμία αιτιολογία, ενώ οι επισημάνσεις του Συνηγόρου περί υποχρέωσης αιτιολογίας έμειναν χωρίς απάντηση (υποθέσεις 191953, 195658/2014). Τα τελευταία χρόνια, προφανώς υπό την πίεση της οικονομικής κρίσης, το ΤΕΕ ικανοποιεί αιτήματα διαγραφής μόνον όταν ο αιτών είναι άνεργος.

Η άρνηση διαγραφής φαίνεται να στηρίζεται στις διατάξεις του Ν. 1486/1984, στις οποίες δεν περιλαμβάνεται ρύθμιση για εκούσια διαγραφή, με αποτέλεσμα το ΤΕΕ να θεωρεί μέλη του όσους έχουν αποκτήσει την ιδιότητα του μηχανικού και όχι όσους ασκούν συναφές επάγγελμα.

Απευθυνόμενος στον Υπουργό Υποδομών, ο Συνήγορος επισήμανε ότι η πρακτική αυτή δημιουργεί ζήτημα άνισης μεταχείρισης, εφόσον τα αιτήματα διαγραφής φαίνεται να ικανοποιούνται με μόνο κριτήριο τη δυνατότητα καταβολής των συνδρομών μέλους και των ασφαλιστικών εισφορών από τους ενδιαφερόμενους. Επίσης, επισήμανε ότι η ύπαρξη νομοθετικού κενού πρέπει να ερμηνεύεται με γνώμονα τις διατάξεις των άρθρων 5 και 12 του Συντάγματος για την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας και την ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι, ενώ ήδη από το 1999 η Διοικούσα Επιτροπή του ΤΕΕ έχει αναγνωρίσει την αναγκαιότητα νέας συνολικής νομοθετικής ρύθμισης (βλ. «Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις»).

Εξόφληση επιμελητηριακών εισφορών ως προϋπόθεση εξυπηρέτησης εταιρειών

Τεχνικές εταιρείες, εγγεγραμμένες στο ΤΕΕ, αντιμετώπισαν την άρνηση του Γενικού Εμπορικού Μητρώου (ΓΕΜΗ) να παρέχει τις υπηρεσίες του, με την αιτιολογία ότι οφείλονται επιμελητηριακές συνδρομές. Ο Συνήγορος, απευθυνόμενος τόσο στα εμπλεκόμενα Εμπορικά Επιμελητήρια όπου εδρεύουν οι υπηρεσίες ΓΕΜΗ όσο και στη Διεύθυνση ΑΕ και Πίστωσης της Γενικής Γραμματείας Εμπορίου, επισήμανε ότι όσες τεχνικές εταιρείες λόγω της νομικής τους μορφής οφείλουν να εγγράφονται στα Εμπορικά Επιμελητήρια, θεωρούνται εκ του νόμου και ανεξαρτήτως του σκοπού τους εμπορικές επιχειρήσεις και συνεπώς οφείλουν να καταβάλλουν τις απαιτούμενες επιμελητηριακές συνδρομές. Ωστόσο, επειδή οι υπηρεσίες εμπορικού μητρώου, όπως καταχωρίσεις πράξεων και έκδοση πιστοποιητικών, προϋποθέτουν την καταβολή τέλους, αυτές πρέπει να παρέχονται ανεξαρτήτως τυχόν οφειλής επιμελητηριακών συνδρομών, οι οποίες μπορεί να αναζητούνται διά της νομίμου οδού από το εκάστοτε εμπλεκόμενο επιμελητήριο. Σύμφωνα με την άποψη αυτή του Συνηγόρου ήταν και η Γνωμοδότηση 141/2014 του ΝΣΚ, η οποία μετά την αποδοχή της κατέστη υποχρεωτική για τα επιμελητήρια (ενδεικτικές υποθέσεις 183478, 184125, 185289, 190613/2014).

Διαγραφή από δικηγορικό σύλλογο ως προϋπόθεση συμμετοχής σε διαδικασία επιλογής προσωπικού

Σε προκήρυξη της Υπηρεσίας Ασύλου του Υπουργείου Εσωτερικών, ως προϋπόθεση συμμετοχής στη διαδικασία επιλογής ορίστηκε η μη κατοχή της δικηγορικής ιδιότητας εκ μέρους των υποψηφίων ειδικότητας ΠΕ Νομικών, αποδεικνυόμενη με βεβαίωση του οικείου δικηγορικού συλλόγου από την οποία να προκύπτει ότι οι υποψήφιοι έχουν τεθεί σε αναστολή άσκησης του λειτουργήματός του ή ότι έχουν διαγραφεί από αυτόν. Ο Συνήγορος απευθύνθηκε στην αρμόδια διεύθυνση του

υπουργείου, επισημαίνοντας ότι οι ισχύουσες διατάξεις (άρθρο 7 Ν. 4194/13) προβλέπουν απώλεια της δικηγορικής ιδιότητας σε περίπτωση διορισμού ή σύναψης σύμβασης μίσθωσης έργου και όχι ως προϋπόθεση συμμετοχής στη διαδικασία επιλογής.

Τυχόν παραίτηση από τη δικηγορική ιδιότητα χάριν μιας εξέλιξης επισφαλούς και αβέβαιης, όπως είναι η επιτυχής έκβαση μιας διαδικασίας πρόσληψης, θα ανάγκαζε τον παραιτηθέντα, σε περίπτωση αποτυχίας, να παραμείνει άνεργος για αξιόλογο χρονικό διάστημα, καθώς ο επαναδιορισμός αποτελεί μεν δικαίωμά του, αλλά απαιτεί εμπλοκή περισσότερων διοικητικών οργάνων και συνεπώς πολύ χρόνο.

Παράλληλα, αναστολή άσκησης χορηγείται μόνον υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις που σχετίζονται με την τετελεσμένη ανάληψη άλλων καθηκόντων. Ο Συνήγορος ζήτησε από το υπουργείο τη διερεύνηση της νομιμότητας του συγκεκριμένου όρου της προκήρυξης, καθώς θα μπορούσε να επιφέρει ανατροπή στα αποτελέσματα της πρόσληψης σε περίπτωση δικαστικής αμφισβήτησής του. Μέχρι στιγμής η παρέμβαση δεν έχει τύχει ανταπόκρισης (υπόθεση 202110/2015).

Προσκόμματα στην επαγγελματική αποκατάσταση

Παρακώλυση επαγγελματικής αποκατάστασης καταδικασθέντων

Σε πολυάριθμες και ποικίλες περιπτώσεις διοικητικών προσκομμάτων στην επαγγελματική αποκατάσταση καταδικασθέντων, ο Συνήγορος παρεμβαίνει επικαλούμενος, μεταξύ άλλων, τόσο το συνταγματικό δικαίωμα στην επαγγελματική ελευθερία, το οποίο μπορεί να κάμπτεται μόνον υπό τον όρο της αναλογικότητας κατ' άρθρο 25 παράγρ. 1 του Συντάγματος, όσο και την ανάγκη επαγγελματικής και κοινωνικής επανένταξης των αποφυλακισμένων, που αποτελεί ευρύτερο στόχο της αντεγκληματικής νομοθετικής πολιτικής.

Αίτηση για άδεια εργασίας ως προσωπικό ασφαλείας απορρίφθηκε από τη Διεύθυνση Ασφάλειας Θεσσαλονίκης της ΕΛΑΣ με την αιτιολογία ότι ο αιτών είχε καταδικασθεί από στρατοδικείο για ανυπακοή, δηλαδή για αδίκημα που όχι μόνο δεν συμπεριλαμβάνεται στην απαρίθμηση κωλυμάτων κατά το άρθρο 3 Ν. 2518/1997, αλλά επιπλέον εμπίπτει στη ρύθμιση του άρθρου 27 Ν. 2915/2001 με την οποία, σε συμμόρφωση προς την απόφαση «Ολιμμένος κατά Ελλάδος» του ΕΔΔΑ, διαγράφηκαν από το ποινικό μητρώο όσες ποινές είχαν επιβληθεί για άρνηση στρατιωτικής υπηρεσίας λόγω θρησκευτικών πεποιθήσεων (υπόθεση 190158/2014).

Ενώ τελικά στη συγκεκριμένη περίπτωση η ΕΛΑΣ πείσθηκε και ανακάλεσε την απορριπτική απόφαση, παραμένει ο προβληματισμός ως προς τη διάταξη του

άρθρου 3 Ν. 2518/1997 που ρητώς επιτρέπει στη Διοίκηση να επικαλείται ακόμη και καταδίκες διαγραμμένες από το ποινικό μητρώο.

Αίτηση για άδεια εργασίας ψήστη απορρίφθηκε από τη Διεύθυνση Ασφάλειας Αττικής της ΕΛΑΣ με την αιτιολογία ότι ο αιτών είχε καταδικασθεί για εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας και της δημόσιας τάξης καθώς και για κατοχή ναρκωτικών, δηλαδή για αδικήματα που συμπεριλαμβάνονται μεν στην απαρίθμηση κωλυμάτων κατά το άρθρο 4 ΠΔ 180/1979, πλην όμως μόνο για απασχόληση σε «κέντρα διασκέδασσης, μπαρ, καφετέριες και αίθουσες διενέργειας τεχνικών παιγνίων» και όχι σε ψητοπωλεία. Επιπλέον, η διάταξη αυτή έχει κριθεί αντισυνταγματική από τον Άρειο Πάγο (απόφαση 6/2008). Παρά την παρέμβαση του Συνηγόρου, η Διοίκηση ενέμεινε στην άποψή της (υπόθεση 196315/2014).

Άδεια άσκησης επαγγέλματος προπονητή ξιφασκίας ανακλήθηκε από τη Γενική Γραμματεία Αθλητισμού, επειδή σε βάρος του κατόχου της ασκήθηκε ποινική δίωξη για πορνογραφία ανηλίκων. Επικαλούμενος τα άρθρα 5 και 27 της Σύμβασης για την Προστασία των Παιδιών κατά της Γενετήσιας Εκμετάλλευσης (Ν. 3727/2008), το άρθρο 25 Ν. 4049/2012, το συνταγματικό δικαίωμα στην επαγγελματική ελευθερία και το τεκμήριο αθωότητας, ο Συνήγορος υποστήριξε ότι ο περιορισμός στην επαγγελματική δραστηριότητα σε τόσο πρώιμο στάδιο της ποινικής διαδικασίας θα έπρεπε να είναι προσωρινός και μερικός, δηλαδή να υλοποιείται ως απλή αναστολή αντί οριστικής απαγόρευσης, και να αφορά μόνο την παροχή υπηρεσιών σε ανηλίκους και όχι συλλήβδην την άσκηση του επαγγέλματος, ενώ επιπλέον θα έπρεπε να περιέχει ειδική αιτιολογία ως προς την αναγκαιότητα του μέτρου για την προστασία των ανηλίκων αθλητών. Η παρέμβαση του Συνηγόρου διακόπηκε λόγω εκκρεμοδικίας ενώπιον του ΑΣΕΑΔ (υπόθεση 165439/2013).

Σε συνέχεια αλληπάλληλων παρεμβάσεων του Συνηγόρου για τα παραπάνω θέματα, το Υπουργείο Δικαιοσύνης συγκρότησε ειδική επιτροπή με αντικείμενο εργασίας τη μελέτη των διάσπαρτων διατάξεων που προβλέπουν επαγγελματικά κωλύματα λόγω καταδίκης και την εισήγηση για ενδεχόμενη τροποποίησή τους.

Εμφάνιση παραγεγραμμένης ποινής σε ποινικό μητρώο αλλοδαπού

Τον Συνήγορο απασχόλησε υπόθεση αλλοδαπού, ο οποίος ζήτησε αντίγραφο ποινικού μητρώου γενικής χρήσης προκειμένου να αποκτήσει άδεια πώλησης λαχείων. Στο αντίγραφο που εκδόθηκε από το Τμήμα Ποινικού Μητρώου και Απονομής Χάριτος του Υπουργείου Δικαιοσύνης εμφανίζεται καταδικαστική απόφαση ποινής φυλάκισης 8 μηνών, εξαγοράσιμης, η οποία είχε επιβληθεί το 1994. Σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις του ΚΠΔ και του ΠΚ, η απόφαση αυτή δεν πρέπει να

εμφανίζεται πλέον στα αντίγραφα ποινικού μητρώου γενικής χρήσης, καθώς έχει παραγραφεί, ενώ στόχος των σχετικών διατάξεων είναι η κοινωνική επανένταξη των καταδικασθέντων που ούτως ή άλλως αντιμετωπίζουν δυσχέρεια στην εξεύρεση εργασίας λόγω κοινωνικού στιγματισμού (βλ. «Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις»). Απευθυνόμενος στο υπουργείο, ο Συνήγορος επισήμανε ότι αυτή η εγγραφή, 21 χρόνια μετά την επιβολή της ποινής, εκτός από αμφισβητούμενης νομιμότητας, είναι επιπλέον και εμπόδιο στην επαγγελματική ζωή του αναφερόμενου. Ο Συνήγορος πρότεινε την επανέκδοση διορθωμένου αντιγράφου ποινικού μητρώου και αναμένεται η ανταπόκριση του υπουργείου (υπόθεση 197229/2015).

Έχοντας και παλαιότερα υποστηρίζει την ανάγκη αναμόρφωσης του νομικού πλαισίου προκειμένου να εναρμονιστεί με την ανάγκη επαγγελματικής και κοινωνικής ένταξης των αποφυλακισμένων ακόμα και σε περιπτώσεις κωλυμάτων διορισμού στο Δημόσιο λόγω ποινικής καταδίκης, ο Συνήγορος έθεσε εκ νέου το γενικότερο αυτό ζήτημα υπόψη του Υπουργείου Δικαιοσύνης και αναμένει σχετικές πρωτοβουλίες του.

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία, στον ιστότοπο του Συνηγόρου www.synigoros.gr

Το σύμβολο μέσα στο κείμενο παραπέμπει σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2015) όπου μπορείτε να βρείτε σχετικά αναρτημένα έγγραφα.

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ: Η ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΤΗΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

Η λειτουργία των δασικών υπηρεσιών

**Το καθεστώς των αυθαίρετων κατασκευών
και οι κατεδαφίσεις**

**Προβλήματα διαχείρισης δημόσιας
και ιδιωτικής περιουσίας**

Η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος

ΕΡΓΑ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΚΑΙ ΦΕΡΟΥΣΑ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΜΙΚΡΩΝ ΝΗΣΙΩΝ

**Διαχείριση απορριμμάτων και αστικών αποβλήτων. Απο-
κατάσταση σε ΧΑΔΑ και μεταλλεία – λατομεία**

Καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος

Καταπατήσεις δρόμων

ΔΙΚΤΥΑ

**Εντάξεις στο σχέδιο πόλεως χωρίς ολοκλήρωση
των απαιτούμενων έργων υποδομής**

Κεραίες κινητής τηλεφωνίας

Το 2015 δόθηκαν ευκαιρίες για πολύπλευρες διαπιστώσεις σχετικά με την περιβαλλοντική πολιτική σε συνθήκες κρίσης, ως γενικό ζήτημα που αναδύεται μέσα από ποικίλες κατηγορίες υποθέσεων. Οι ίδιες συνθήκες προσδίδουν νέες διαστάσεις στην αναζήτηση ισορροπίας ανάμεσα στο περιβάλλον και στα έργα υποδομής, ένα χρόνιο πρόβλημα που καθίσταται ιδιαίτερα επίκαιρο στην περίπτωση των νησιών.

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ: Η ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΤΗΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

Η υλοποίηση περιβαλλοντικής πολιτικής σε συνθήκες κοινωνικής, πολιτικής και οικονομικής κρίσης και εξαιτίας αυτών αποτελεί μία σοβαρή πρόκληση. Απαιτεί στόχευση, σχεδιασμό, προγραμματισμό και ισχυρή βούληση επίτευξης ενός οργανωμένου σχεδίου. Το έτος που διέρρευσε ο Συνήγορος ήρθε αντιμέτωπος για μία ακόμη φορά με το σύνολο των νομοθετικών και διοικητικών αστοχιών. Η λειτουργικότητα της νομοθεσίας αποδείχθηκε ανέφικτη, καθώς η πολλαπλή, διαδοχική, ασαφής και κάποτε δυσνόητη νομοθέτηση επί των ιδίων αντικειμένων, όπως λ.χ. η νομιμοποίηση αυθαιρέτων, προκάλεσε την αμηχανία των υπηρεσιών και τη συνακόλουθη αδράνειά τους, ενώ αναδείχθηκε η επιβάρυνση της καθημερινότητας του πολίτη κατά τη συναλλαγή του με το κράτος, είτε ως κεντρική εξουσία είτε ως τοπική αυτοδιοίκηση. Παράλληλα, η διαχείριση της δημόσιας γης, ιδίως στον τομέα του δασικού πλούτου, ανέδειξε την αναβλητικότητα και διστακτικότητα, αν όχι ατολία, της Πολιτείας.

Η λειτουργία των δασικών υπηρεσιών

Ο Συνήγορος έχει επισημάνει από ετών στις δασικές υπηρεσίες και τις προϊστάμενες αρχές τους ζητήματα καθυστέρησης στις διαδικασίες έκδοσης πράξεων χαρακτηρισμού εκτάσεων, στη σύνταξη δασικών χαρτών και την κατάρτιση δασολογίου, καθώς και ζητήματα λειτουργίας και ελλειπών στελέχωσης δασαρχείων, συγκρότησης και λειτουργίας των Επιτροπών Εξέτασης Αντιρρήσεων Δασικών Χαρτών.

Οι σχετικές παρεμβάσεις, τόσο για τις πράξεις χαρακτηρισμού όσο και για το δασολόγιο, έχουν ήδη δημοσιευθεί. Το 2015 τέθηκε εκ νέου σε συνολική βάση το ζήτημα της μη συγκρότησης και λειτουργίας των Επιτροπών Εξέτασης Αντιρρήσεων Δασικών Χαρτών, με έναυσμα αναφορά (υπόθεση 193980/2014) για αντιρρήσεις που είχε υποβάλει το 2012 κατά των αναρτηθέντων δασικών χαρτών Κηφισιάς, για την οποία δεν έχει συγκροτηθεί επιτροπή (βλ. «Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις»). Οι Επιτροπές για τις Δημοτικές Κοινότητες Κηφισιάς, Φυλής και Δροσιάς δεν έχουν συγκροτηθεί λόγω έλλειψης προσωπικού, σύμφωνα με έγγραφο της Διεύθυνσης Συντονισμού και Επιθεώρησης Δασών. Οι Επιτροπές των Δημοτικών Κοινοτήτων Πεντέλης, Νέας Πεντέλης και Μαραθώνα, οι οποίες είχαν συγκροτηθεί το 2013, επρόκειτο να προταθούν ως αρμόδιες και για το έργο των μη συγκροτηθεισών επιτροπών. Ωστόσο, ούτε εκείνες λειτούργησαν, επειδή το ΝΣΚ πρόέβαλε την αντίρρηση ότι ο ορισμός των επιτροπών έγινε σε παρωχη-

μένο χρόνο σε σχέση με την αρχική διαθεσιμότητα μελών του και πρότεινε να αντικατασταθούν τα μέλη του από δικηγόρους, όπως προβλέπεται από το άρθρο 18 παράγρ. 1 Ν. 3889/2010. Τον Νοέμβριο του 2015 η Επιθεώρηση Δασών της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής, επικαλούμενη και την παρέμβαση του Συνηγόρου, επανήλθε με έγγραφό της στο ΝΣΚ ζητώντας την άρση της αδυναμίας συμμετοχής των νομικών συμβούλων που είχαν οριστεί ως πρόεδροι των Επιτροπών Εξέτασης Αντιρρήσεων Δασικών Χαρτών, καθώς και τον ορισμό νομικών συμβούλων στις Επιτροπές Επίλυσης Δασικών Αμφισβητήσεων.

Η μη λειτουργία έξι επιτροπών στην Αττική, τριών λόγω μη συγκρότησης και τριών λόγω μη λειτουργίας, δημιουργεί σοβαρή καθυστέρηση εφαρμογής της νομοθεσίας και του Συντάγματος όσον αφορά την προστασία των δασών διά της δημιουργίας δασολογίου, συνιστά μη εφαρμογή του Ν. 3889/2010 ως προς την άσκηση του δικαιώματος αντιρρήσεων και την υπεράσπιση των ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων των πολιτών και δημιουργεί πληθώρα οργανωτικών και λειτουργικών προβλημάτων στις διαδικασίες που εξαρτώνται από την ανάρτηση και κύρωση των δασικών χαρτών.

Συνολικά φαίνεται να έχουν αναρτηθεί χάρτες περίπου μόνο για το 1% της επικράτειας, ενώ βρίσκονται υπό κατάρτιση χάρτες που αφορούν το 55% της χώρας, χωρίς να είναι γνωστό πότε θα αναρτηθούν. Θετική, αντίθετα, ήταν η εξέλιξη στην περίπτωση του Δασαρχείου Πόρου, το οποίο κατόπιν πρότασης του Συνηγόρου ενισχύθηκε με διάθεση υπαλλήλου από το Δασαρχείο Πειραιά, ενώ γίνεται προσπάθεια μέσω μετατάξεων να καλυφθούν οι υπηρεσιακές ανάγκες σε αυτό αλλά και σε όλα τα δασαρχεία της χώρας.

Το καθεστώς των αυθαιρέτων κατασκευών και οι κατεδαφίσεις

Η εφαρμογή των Ν. 4280/2014 και 4315/2014, με τους οποίους επιτράπηκε η νομιμοποίηση παράνομων οικοδομικών παρεμβάσεων, αποτέλεσε αντικείμενο αναφορών προς τον Συνήγορο. Με ΥΑ παρατάθηκε για ένα έτος η προθεσμία υποβολής δικαιολογητικών για τη νομιμοποίηση αυθαιρέτων. Σύμφωνα με εξεταζόμενη αναφορά, οι ενδιαφερόμενοι προέβησαν στην τακτοποίηση του αυθαίρετου συνδιοκτησίας τους, έλαβαν βεβαίωση περαίωσης της διαδικασίας υπαγωγής στο άρθρο 24 Ν. 4014/2011 και αιτήθηκαν την εκτέλεση εργασιών αποπεράτωσης της –χαρακτηρισμένης ως αυθαίρετης– κατασκευής, λαμβάνοντας έγκριση δόμησης από την αρμόδια Διεύθυνση Υπηρεσίας Δόμησης του Δήμου Ερμιονίδας. Σε χρόνο μεταγενέστερο, η Δ' ΕΠΚΑ ζήτησε από την αρμόδια πολεοδομική υπηρεσία τα στοιχεία που σχετίζονται με τη συγκεκριμένη κατασκευή, ανέφερε ότι το εν λόγω ακίνητο εμπίπτει εντός της ζώνης Β' προστασίας του κηρυγμένου αρχαιολογικού χώρου της αρχαίας Ακρόπολης των Αλίων, υποστήριξε ότι εξακολουθεί να ισχύει σήμα διακοπής οικοδομικών εργασιών και εξέδωσε απόφαση με την οποία δεν ενέκρινε την αποπεράτωση αυθαίρετης κατασκευής στο ακίνητο. Ο Συνήγορος συνάγει ότι η συγκεκριμένη κατασκευή πληρούσε τις προϋποθέσεις ένταξης

στον Ν. 4014/2011 και κατά συνέπεια η εκτέλεση των εργασιών αποπεράτωσης μπορεί να διενεργηθεί κατόπιν της υφιστάμενης έγκρισης της αρμόδιας πολεοδομικής υπηρεσίας, κατά παρέκκλιση από κάθε ισχύουσα διάταξη (υπόθεση 174754/2013).

Σύμφωνα με άλλη αναφορά (υπόθεση 201533/2015), η διαδικασία υπαγωγής στον Ν. 4178/2013 για αυθαίρετη κατασκευή στην οδό Αγίας Τριάδας στο Πόρτο Ράφτη έχει περαιωθεί, γεγονός που επιβεβαιώνεται και από σχετική βεβαίωση, ενώ έχει γίνει και ολοσχερής εξόφληση του ενιαίου ειδικού προστίμου. Ωστόσο, η αρμόδια πολεοδομία αρνείται να προχωρήσει στη διαγραφή προστίμων, ισχυριζόμενη ότι θα πρέπει να αναμείνει την απόφαση του ΣτΕ σχετικά με το ύψος των προστίμων. Ο Συνήγορος, όπως και το ΣΕΕΔΔ, θεωρεί ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 23 Ν. 4178/2013 σχετικά με κτίσματα που κρίθηκαν αυθαίρετα με αμετάκλητη δικαστική απόφαση (η οποία στην προκειμένη υπόθεση δεν υφίσταται), αλλά πρέπει να εφαρμοστεί το άρθρο 25 Ν. 4178/2013 το οποίο προβλέπει ότι «ανείσπρακτα βεβαιωθέντα ποσά προστίμων, ανέγερσης και διατήρησης διαγράφονται μετά την ολοσχερή εξόφληση του ενιαίου ειδικού προστίμου».

Στο πεδίο των κατεδαφίσεων αυθαίρετων κατασκευών εξακολουθεί να υφίσταται σημαντική κωλυσιεργία, οφειλόμενη στην έλλειψη πόρων, μέσων και συνεργασιών των εμπλεκόμενων υπηρεσιών.

Τον κανόνα επιβεβαιώνει η μόνη κατεδάφιση αυθαίρετης κατασκευής με κατάληψη κοινόχρηστου χώρου, από κατάσταση υγειονομικού ενδιαφέροντος στην Κηφισιά, η οποία πραγματοποιήθηκε τον Απρίλιο του 2015, ενώ η υλοποίηση εκκρεμούσε πάνω από δεκαετία (υπόθεση 169940/2013).

Προβλήματα διαχείρισης δημόσιας και ιδιωτικής περιουσίας

Η δημόσια περιουσία

Προβλήματα διαχείρισης της δημόσιας περιουσίας από τους ΟΤΑ εμφανίζονται σε αναφορά με την οποία αναφέρθηκε καταπάτηση δημοτικής έκτασης και παρακράτησή της με αντάλλαγμα ιδιωτική έκταση ιδιοκτησίας του καταπατητή στη θέση «Κορδολοία» Μουζακαίων της ΔΕ Παμβώτιδας του Δήμου Ιωαννιτών. Επιπροσθέτως, στην καταπατηθείσα έκταση λειτουργεί παράνομα πτηνοτροφική μονάδα, αφού, σύμφωνα με στοιχεία της Διεύθυνσης Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής της Περιφέρειας Ηπείρου, «δεν έχει εκδοθεί άδεια εγκατάστασης (λειτουργίας) πτηνοτροφείου ..., για τη χρονική περίοδο από 2.10.2008 έως και σήμερα με την εφαρμογή του Ν. 3698/2008 και του Ν. 4056/2012». Ο Δήμος Ιωαννιτών εξετάζει τη δυνατότητα τακτοποίησης των αυθαίρετων κατασκευών επέκτασης του πτηνοτροφείου στην καταπατηθείσα δημοτική έκταση. Ο Συνήγορος απευθύνθηκε επανειλημμένως προς όλες τις αρμόδιες υπηρεσίες, εκφράζοντας την άποψη ότι αρμόδια καθίσταται η πολεοδομία του δήμου, η οποία σύμφωνα τις διατάξεις του άρθρου 2 παράγρ. 2 Ν. 4178/2013 δεν δύναται να προχωρήσει

στην τακτοποίηση των συγκεκριμένων αυθαίρετων από τη στιγμή που βρίσκονται σε καταπατηθείσα δημοτική έκταση. Στην περίπτωση που έχει ήδη ολοκληρωθεί η τακτοποίησή τους, ο Συνήγορος ζήτησε από την αρμόδια Διεύθυνση Πολεοδομίας να προβεί στην ανάκληση της τακτοποίησης και στην απένταξη της από τα μητρώα του ΤΕΕ. Επιπροσθέτως, ο Συνήγορος υποστηρίζει ότι η εγκατάσταση των μονάδων αυτών θα πρέπει να γίνεται με γνώμονα τα χωροταξικά κριτήρια, την τήρηση των προδιαγραφών λειτουργίας σε σχέση με την προστασία του περιβάλλοντος και τη δημόσια υγεία, την παρουσία της Διοίκησης σε σχέση με την αδειοδότηση και τον έλεγχό τους, καθώς και τη λήψη μέτρων για τη σύννομη λειτουργία τους. Η συνεχιζόμενη παράλειψη του δήμου να προστατεύσει, όπως ο νόμος ορίζει, τη δημόσια περιουσία ενδέχεται να στοιχειοθετήσει πειθαρχικό παράπτωμα για τα αρμόδια όργανα. Σε συνέχεια της διαμεσολάβησης, ο Δήμος Ιωαννιτών προχώρησε στην ανάκληση της δήλωσης υπαγωγής των αυθαιρεσιών του καταπατητή στη ρύθμιση του Ν. 4178/2013, με την αιτιολογία ότι βρίσκονται σε δημοτικό ακίνητο, και επέβαλε τα προβλεπόμενα πρόστιμα. Η υπόθεση εκκρεμεί (υπόθεση 181653/2014).

Η ιδιωτική περιουσία

Η προστασία του δικαιώματος της ιδιοκτησίας, όταν αυτό προσβάλλεται κατά την υλοποίηση δημόσιων έργων, απασχόλησε τον Συνήγορο και έδωσε τη δυνατότητα να αξιολογηθούν οι ισχύουσες διαδικασίες. Η διάνοιξη ενός νέου δρόμου περιλαμβάνει τη μελέτη της χάραξης, την έγκρισή της, την προηγούμενη έγκριση περιβαλλοντικών όρων και την κατάρτιση κτηματολογικού διαγράμματος προκειμένου να υπολογιστούν οι αποζημιώσεις. Στο στάδιο αυτό ενημερώνεται για πρώτη φορά ο ιδιοκτήτης των εκτάσεων από τις οποίες θα διέλθει ο δρόμος για το μέγεθος της επιβάρυνσης του ακινήτου. Δεδομένου ότι επιτρέπεται η εκτός σχεδίου δόμηση, δεν είναι σπάνιο να θίγονται κατοικίες και επιχειρήσεις στο διηνεκές, αλλά ακόμη και σε περιπτώσεις καλλιεργειών οι επιπτώσεις μπορεί να είναι δυσανάλογες προς την ωφέλεια που τεκμαίρεται ότι αποκτά το ακίνητο με την απόκτηση προσώπου σε οδό. Επισημαίνεται ότι πολλές από αυτές τις επιπτώσεις θα έπρεπε να συμπεριλαμβάνονται στη Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, κάτι που σπάνια συμβαίνει. Το κρίσιμο, όμως, είναι ότι στο στάδιο της κτηματογράφησης έχει παρέλθει η δυνατότητα προβολής ενστάσεων κατά της χάραξης, καθώς και της δικαστικής προσφυγής από τον εκάστοτε θιγόμενο. Ακόμη και εάν η Διοίκηση αποδέχεται το βάσιμο των ισχυρισμών των θιγομένων, στο μέτρο που έχει καταβληθεί η αμοιβή των μελετητών, εάν δεν είναι δυνατή η τροποποίηση της χάραξης από τη Διοίκηση, διαδικαστικά δεν είναι εύκολη η τροποποίηση καθώς απαιτείται νέα ανάθεση μελέτης. Η δικαστική προσφυγή στο στάδιο αυτό αφορά το ύψος της αποζημίωσης και όχι την τροποποίηση της χάραξης. Ωστόσο, υπάρχουν και περιπτώσεις που πολιτικό και όχι διοικητικό δικαστήριο ακύρωσε την απαλλοτρίωση στο στάδιο κατασκευής της οδού, με αποτέλεσμα, εξαιτίας της έλλειψης πόρων, να γίνει αλλαγή της χάραξης τοπικά, με συνέπειες ωστόσο στην ασφάλεια της κυκλοφορίας. Επειδή κύριες

αιτίες για τη μη δυνατότητα έγκαιρης προβολής αντιρρήσεων είναι αφενός η έλλειψη κτηματολογίου και αφετέρου η μη δημοσιοποίηση της χάραξης πριν από την έγκρισή της ή κατά το στάδιο της προμελέτης,

Ο Συνήγορος προκρίνει ότι είτε θα πρέπει να συντάσσεται κτηματολογικό διάγραμμα κατά το στάδιο χάραξης της οδού, στις περιπτώσεις που δεν έχει ολοκληρωθεί η κτηματογράφηση στο πλαίσιο του Εθνικού Κτηματολογίου, είτε, επειδή η σύνταξη κτηματολογικού διαγράμματος ενδέχεται να έχει αυξημένο κόστος, να γίνεται ανάρτηση της προτεινόμενης χάραξης.

Σε κάθε περίπτωση, ορισμένες από τις επιπτώσεις στις ιδιοκτησίες θα πρέπει να περιλαμβάνονται στη Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων.

Οι απαλλοτριώσεις

Το ζήτημα της μη συντέλεσης των απαλλοτριώσεων, λόγω μη καταβολής της ορισθείσας αποζημίωσης στους ιδιοκτήτες, εξακολουθεί επί σειρά ετών να απασχολεί τον Συνήγορο. Η μη χρηματοδότησή τους από το Πράσινο Ταμείο, ένας από τους σκοπούς δημιουργίας του οποίου ήταν ακριβώς αυτός, εντάσσεται στην άτονη δράση του Ταμείου, συνεπάγεται ωστόσο την ένταση της παρατηρούμενης αδράνειας των υπηρεσιών και την περαιτέρω επιβάρυνση των ιδιοκτητών.

Ο Συνήγορος, με γνώμονα την απλοποίηση των διαδικασιών και την εξοικονόμηση παντοειδών πόρων, προτείνει τη διοικητική αναγνώριση δικαιούχων αποζημίωσης και για τις απαλλοτριώσεις λόγω ρυμοτομίας, κατά αναλογία με τη διοικητική αναγνώριση των δικαιούχων αποζημίωσης απαλλοτριώσεων για δημόσια έργα. Ο τρόπος αυτός, εφόσον λειτουργήσει με ασφάλεια δικαίου, θα παρακάμψει την πολυέξοδη και χρονοβόρα δικαστική αναγνώριση, η οποία πολλές φορές επιβαρύνει οικονομικά με ποσά πολλαπλάσια της επιδικασθείσας για την απαλλοτρίωση αποζημίωσης, αυξάνει τον όγκο της δικαστηριακής ύλης και επιβαρύνει τη διοικητική λειτουργία των υπηρεσιών των ΟΤΑ.

Παράλληλο είναι και το ζήτημα της χρηματοδότησης των ανασκαφών για αρχαιολογικές δεσμεύσεις (βλ. αναλυτικά *Ετήσια Έκθεση 2014*, σ. 41-42), επί του οποίου σημειώθηκε η εξής εξέλιξη: η αναγκαιότητα της κήρυξης απαλλοτρίωσης οικοδομήσιμου ακινήτου ενόψει της ύπαρξης αρχαιολογικών, έπειτα από σωστική ανασκαφή, ευρημάτων, συζητήθηκε ενώπιον του ΚΑΣ και η γνωμοδότηση ήταν αρνητική για την κήρυξη της απαλλοτρίωσης, ενώ αναμένεται η υπογραφή ΥΑ. Η Εφορεία Αρχαιοτήτων Χίου, εφόσον υπογραφεί απόφαση τέτοιου περιεχομένου, οφείλει να αποδεσμεύσει το ακίνητο και να δώσει τη δυνατότητα της ανοικοδόμησής του υπό όρους (υπόθεση 191972/2014).

Η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος

Η προστασία της βιοποικιλότητας μέσω της προστασίας της άγριας ζωής ετέθη από το 2012 με αναφορά περιβαλλοντικών οργανώσεων προς τον Συνήγορο (υπόθεση 154069/2012), σχετικά με την παράλειψη αποτελεσματικής προστασίας της άγριας ζωής από την παράνομη χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων. Η καταγγελία έλαβε χώρα επ' αφορμή της μαζικής δηλητηρίασης αρπακτικών πουλιών στα στενά του Νέστου τον Φεβρουάριο του 2012.

Σε επιστολή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ήδη από τον Νοέμβριο του 2013, αναφέρεται ότι η Ελλάδα δεν εκπλήρωσε τις υποχρεώσεις της σύμφωνα με την κοινοτική νομοθεσία για την προστασία της βιοποικιλότητας και της δόθηκε παράταση εναρμόνισης 2 μηνών. Παρά ταύτα, η Ελλάδα δεν κατόρθωσε να πάρει τα απαιτούμενα μέτρα καταστολής της χρήσης των δηλητηριασμένων δολωμάτων.

Ο Συνήγορος έχει συμμετάσχει ήδη σε δύο συσκέψεις με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς και υπέβαλε προτάσεις που απευθύνονταν τόσο στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης όσο και στο Υπουργείο Περιβάλλοντος. Μεταξύ άλλων θεωρεί ότι είναι επιβεβλημένη η δημιουργία ενιαίου και ολοκληρωμένου θεσμικού πλαισίου για την αντιμετώπιση του φαινομένου της δηλητηρίασης άγριων ζώων από δολώματα, με στόχο να καθοριστούν οι αρμοδιότητες των υπηρεσιών, να δημιουργηθεί συγκεκριμένο πρωτόκολλο αντιμετώπισης και να χορηγηθεί η απαιτούμενη υλικοτεχνική υποδομή.

Το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης προέβη στη θέσπιση της υποχρεωτικής έκδοσης συνταγής για τη χρήση γεωργικών φαρμάκων. Περαιτέρω, τον Μάιο του 2014 εξέδωσε εγκύκλιο προκειμένου να χορηγήσει οδηγίες για πρώτες βοήθειες σε ζώα με δηλητηρίαση από γεωργικά φάρμακα, καθώς και για τη διαχείριση ευρεθέντων δηλητηριασμένων με γεωργικά φάρμακα δολωμάτων. Μάλιστα, στην εν λόγω εγκύκλιο αναφέρεται ότι η αναφορά των περιστατικών δηλητηρίασης οικίσκων και άγριων ζώων πρέπει να γίνεται στις κατά τόπους αρμόδιες αστυνομικές αρχές ή στα δασαρχεία. Ακολούθως, με ΚΥΑ θεσπίστηκε Εθνικό Σχέδιο Δράσης με στόχο την εφαρμογή της Οδηγίας 2009/128/ΕΚ για την προστασία του ανθρώπου και του περιβάλλοντος, το οποίο αφορούσε την ενημέρωση του κοινού για τα δηλητηριασμένα δολώματα με φυτοπροστατευτικά προϊόντα και την αντιμετώπισή τους. Έτσι, πλέον προβλέπεται η ανάρτηση ειδικής ιστοσελίδας στο διαδίκτυο στην οποία περιέχονται:

- ειδικά πρωτόκολλα για τη συλλογή και διαχείριση των δηλητηριασμένων δολωμάτων με φυτοπροστατευτικά προϊόντα
- καταγραφή κρουσμάτων δηλητηρίασης άγριων ζώων από δηλητηριασμένα δολώματα με φυτοπροστατευτικά προϊόντα
- αναγραφή συστάσεων αντιμετώπισης των δηλητηριασμένων ζώων και

- παροχή δυνατότητας σε κάθε ενδιαφερόμενο να αναφέρει εγγράφως περιστατικά δηλητηρίασης οικιστών και άγριων ζώων.

Πρόσφατα, με έγγραφο του Τμήματος Διαχείρισης Άγριας Ζωής και Θήρας του Υπουργείου Περιβάλλοντος, κοινοποιήθηκε εγκύκλιος με σκοπό την ενημέρωση των δασικών υπαλλήλων και τη λήψη άμεσων μέτρων για την ενημέρωση των κτηνοτρόφων, κυνηγετικών και λοιπών οργανώσεων προκειμένου να γίνεται άμεση αναφορά και ορθή διαχείριση των περιστατικών δηλητηρίασης. Ωστόσο, μέχρι σήμερα, και παρά τις κλήσεις του Συνηγόρου για συντονισμένη και ενεργό δράση των δασικών υπηρεσιών του Υπουργείου για τη φύλαξη των περιοχών και για την υλοποίηση προγράμματος ενημέρωσης του κοινού με τη συνεργασία όλων των φορέων, δεν έχουν πραγματοποιηθεί, επί της ουσίας, θετικά βήματα προς την κατεύθυνση αυτή, ενώ το υπουργείο ανταποκρίνεται ελλιπώς και πλημμελώς στις κλήσεις για συνεργασία με τον Συνήγορο, καθυστερώντας, μεταξύ άλλων, τις απαντήσεις στα σχετικά έγγραφα.

Στόχος του Συνηγόρου είναι να υπάρξει ολοκληρωμένο πρόγραμμα δράσης με κατάλληλη νομοθετική κατοχύρωση, ώστε όλες οι υπηρεσίες, συνεργαζόμενες ομαλά, να δρουν σύμφωνα με συγκεκριμένα πρωτόκολλα και σαφείς αρμοδιότητες. Μέχρι σήμερα έχουν γίνει σημαντικά βήματα από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης για τη διαχείριση των περιστατικών δηλητηριασμένων ζώων από φυτοπροστατευτικά προϊόντα, τα οποία όμως, χωρίς τη συνεργασία των υπόλοιπων αρμόδιων φορέων, δεν είναι αρκετά για τη σταδιακή έστω εξάλειψη του φαινομένου.

ΕΡΓΑ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΚΑΙ ΦΕΡΟΥΣΑ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΜΙΚΡΩΝ ΝΗΣΙΩΝ

Τα νησιά αποτελούν ταυτοχρόνως εθνική κληρονομιά και πηγή πλούτου. Μεγαλύτερη σημασία από την αξιοποίησή τους έχει η διαφύλαξη του φυσικού τους περιβάλλοντος, καθώς τα ευαίσθητα οικοσυστήματα αποσταθεροποιούνται εύκολα και ανακάμπτουν δύσκολα. Ωστόσο, στα χρόνια της κρίσης, ο στόχος της άμεσης και μαζικής τουριστικής κερδοφορίας έχει συρρικνώσει την αντίληψη της επιχειρηματικότητας σε πρακτικές βραχυπρόθεσμης και αλόγιστης ανάπτυξης μικρών και μεγάλων ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων, ενοικιαζόμενων δωματίων και καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος χωρίς εναλλακτική μέριμνα για ανάδειξη του πολιτισμού των νησιών, της κλίμακας και του τοπίου τους. Η έλλειψη παιδείας και ευφάνταστου επιχειρηματικού οράματος μετασχηματίζει τα νησιά σε μονοσήμαντους τουριστικούς προορισμούς, ενώ παράλληλα καταστρέφει αμετάκλητα το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον τους, υπερβαίνοντας τη φέρουσα ικανότητά του. Καθίσταται έτσι επιτακτική η προώθηση και ολοκλήρωση έργων προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος από τις εντεινόμενες

ανθρωπογενείς δραστηριότητες, στις οποίες πλέον συγκαταλέγονται και οι προσφυγικές ροές.

Διαχείριση απορριμμάτων και αστικών αποβλήτων. Αποκατάσταση σε ΧΑΔΑ και μεταλλεία – λατομεία

Με αφορμή αναφορές από νησιωτικές περιοχές, ο Συνήγορος επισημαίνει συστηματικά την αναγκαιότητα για έργα διαχείρισης απορριμμάτων (ΧΥΤΑ ή ΧΥΤΥ) και αστικών αποβλήτων (βιολογικοί καθαρισμοί), αλλά και έργα αποκατάστασης σε πρώην ΧΑΔΑ και εξοφλημένα ή ενεργά λατομεία.

Ιδιαίτερως οχληρές και με υψηλό κίνδυνο βίαιης αλλοίωσης του φυσικού περιβάλλοντος και του τοπίου είναι οι μεταλλευτικές και λατομικές δραστηριότητες που συχνά απαντούν στο νησιωτικό τόξο του Αιγαίου. Εδώ πρέπει να καταβάλλεται προσπάθεια ώστε οι εκμεταλλεύσεις να είναι σύννομες, οριοθετημένες με πλήρεις οριζοντιογραφικές και υψομετρικές αποτυπώσεις και ευκρινή ορόσημα του προς εκμετάλλευση χώρου, με τήρηση των περιβαλλοντικών όρων και συστηματικό έλεγχο των εργασιών αποκατάστασης.

Ρύπανση σε νησιωτικά καταφύγια άγριας ζωής

Στον Συνήγορο αναφέρθηκε (υπόθεση 187394/2014) καύση απορριμμάτων και λειτουργία λατομείου στη Λέρο. Στην προστατευόμενη περιοχή «Διαπόρι», όπου έχει ιδρυθεί μόνιμο καταφύγιο άγριας ζωής (ΥΑ 3256/10.9.2002), λειτουργεί ΧΑΔΑ, στον οποίο επιπλέον σημειώνονται και επεισόδια καύσης απορριμμάτων, πιθανόν λόγω αυτανάφλεξης, κυρίως κατά τους θερινούς μήνες. Η λειτουργία του ΧΑΔΑ ενέχει τον κίνδυνο ρύπανσης και υποβάθμισης των φυσικών αποδεκτών της περιοχής με όλες τις επακόλουθες επιπτώσεις στην ποιότητα της γεωργικής και κτηνοτροφικής παραγωγής, αλλά και την υγεία των κατοίκων. Στη γειτονική και επίσης προστατευόμενη περιοχή «Τσίγγουνας» Ξηροκάμπου, όπου ομοίως έχει ιδρυθεί μόνιμο καταφύγιο άγριας ζωής (ΥΑ 4730/31.8.2004), λειτουργεί λατομείο σε καθορισμένη λατομική περιοχή. Ο Συνήγορος ζήτησε τη σύγκληση Κλιμακίου Ελέγχου Ποιότητας Περιβάλλοντος (ΚΕΠΠΕ) κατ' εφαρμογή του άρθρου 26 Ν. 1650/1986. Μετά την αυτοψία του ΚΕΠΠΕ, τόσο στον ΧΑΔΑ όσο και στο λατομείο, τη σύνταξη και διαβίβαση των εκθέσεων αυτοψίας στους ρυπαίνοντες προκειμένου να παράσχουν έγγραφες εξηγήσεις, εκδόθηκε απόφαση επιβολής διοικητικών κυρώσεων για παράβαση της κείμενης περιβαλλοντικής νομοθεσίας όσον αφορά τη λειτουργία του ΧΑΔΑ, ενώ έγιναν συστάσεις για τη λειτουργία του λατομείου και υποδείχθηκε σχέδιο συμμόρφωσης στην εταιρεία εκμετάλλευσης. Ως προς τον καθορισμό του προστίμου για τον ΧΑΔΑ συνεκτιμήθηκε η ένταξη του Δήμου Λέρου σε δράση χρηματοδοτούμενη από το ΕΣΠΑ για την αποκατάσταση του ΧΑΔΑ με στόχο το έργο να ολοκληρωθεί εντός του 2015, καθώς και η προώθηση δράσεων ανακύκλωσης, δε-

ματοποίησης και αποστολής απορριμμάτων σε ΧΥΤΑ άλλου νησιού μέχρι την ολοκλήρωση των απαιτούμενων έργων και εγκρίσεων λειτουργίας του ΧΥΤΥ Λέρου κατ' εφαρμογή του Ν. 4042/2012.

Αποτελεί οπωσδήποτε θετική εξέλιξη η έκδοση της υπ' αριθμ. 5014/30.10.2014 απόφασης ανάθεσης της μελέτης για την κατασκευή ΧΥΤΥ Λέρου σε εφαρμογή του Ν. 4042/2012 με απαίτηση για αυξημένα ποσοστά ανακύκλωσης και διαλογή στην πηγή, ωστόσο δεν μπορεί να παραβλεφθεί το γεγονός ότι η όλη διαδικασία, από την υποβολή της τελικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων στη Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Χωροταξίας της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αιγαίου και την έκδοση της Απόφασης Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων έως την υποβολή χρηματοδότησης για ένταξη στο νέο ΕΣΠΑ, ώστε να δημοπρατηθεί η κατασκευή του ΧΥΤΥ εντός του 2016, είναι ιδιαίτερος χρονοβόρος, ενώ το φυσικό περιβάλλον της περιοχής υποβαθμίζεται και ρυπαίνεται συστηματικά, με όλες τις επακόλουθες επιπτώσεις στην υγεία των κατοίκων του νησιού. Η ορθή και ωστόσο φιλόδοξη απαίτηση για αυξημένα ποσοστά ανακύκλωσης και διαλογής στην πηγή ανακυκλώσιμων και βιοαποβλήτων, κατά την Οδηγία 2008/1998 (που ενσωματώθηκε στην ελληνική νομοθεσία με τον Ν. 4042/2012) και το τροποποιημένο νέο Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων, με στόχους την 65% κατά βάρος προετοιμασία για επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση με προδιαλογή τουλάχιστον για χαρτί, μέταλλα, πλαστικό και γυαλί, και μείωση 35% κατά βάρος των βιοαποδομήσιμων αστικών αποβλήτων που οδηγούνται σε υγειονομική ταφή σε σχέση με τα επίπεδα του 1997 μέχρι το 2020, συμβάλλει στη μείωση του κόστους του συνολικού έργου διαχείρισης αλλά και της έκτασης που αυτό καταλαμβάνει.

Δεδομένου και του κόστους της αγοράς γης στα νησιά, αλλά και της πίεσης από ανταγωνιστικές χρήσεις γης, η στρατηγική για τη διαχείριση των απορριμμάτων θα έπρεπε από καιρό να στοχεύει σε ελαχιστοποίηση της παραγωγής απορριμμάτων. Επιπλέον, τα νησιά μπορούν εύκολα να περάσουν από την πιλοτική εφαρμογή της κομποστοποίησης (περιορισμένα προγράμματα οικιακής κομποστοποίησης) στην καθολική εφαρμογή της και να επιτύχουν γρηγορότερα τους στόχους του νέου Εθνικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων. Η κομποστοποίηση είναι μία πρακτική που αποτελούσε μέρος της καθημερινότητας των παλαιότερων νησιωτικών κοινωνιών, συνυφασμένη με τη νοοτροπία της μέγιστης δυνατής αξιοποίησης των διαθέσιμων μέσων.

Όσον αφορά τη λειτουργία του λατομείου, από την εκμεταλλεύτρια εταιρεία υποβλήθηκε σχέδιο συμμόρφωσης, ενώ το Τμήμα Επιθεώρησης Μεταλλείων Νοτίου Ελλάδος ζήτησε την κατάθεση πρόσφατου τοπογραφικού διαγράμματος, εξαρτημένου από το Εθνικό Τριγωνομετρικό Δίκτυο, στο οποίο να αποτυπώνεται ο λατομικός και ο περιβάλλον χώρος, σε ακτίνα 150 μέτρων κατά τις προδιαγραφές του Ν. 696/1974 (όπως τροποποιήθηκε με το ΠΔ 515/1989), η οριοθέτησή του με ευκρινή

ορόσημα, η αποτύπωση των πρανών εκσκαφής και των χώρων απόθεσης πρώτων υλών, στείρων υλικών και διαμορφούμενων πλατειών. Ιδιαίτερη σημασία έχει η μη λειτουργία των σπαστηροτριβείων σε περιόδους ισχυρών ανέμων που διασπείρουν τον παραγόμενο κονιορτό και η αποκατάσταση των εξοφλημένων βαθμίδων (ενδεχομένως και με επιστρωσή τους με το παραγόμενο κομποστ της διαχείρισης των οργανικών απορριμμάτων), με σαφές χρονοδιάγραμμα για την ολοκλήρωση της φύτευσης των δενδρυλλίων (εντός του 2015) και έγκαιρη μεταφορά των ποσοτήτων scarp.

Ο Συνήγορος έχει επισημάνει (Ετήσια Έκθεση 2014, σ. 75-76) τη σημασία που έχει η συνεπής προσπάθεια τήρησης των περιβαλλοντικών όρων και των όρων εκμετάλλευσης όσον αφορά την αποκατάσταση των εξοφλημένων βαθμίδων και την επαναφορά του χώρου στην προτεραιά κατάσταση κατά τις υπαίθριες εκμεταλλεύσεις ορυκτών και μεταλλευμάτων. Η υποχρέωση αυτή καθίσταται επιτακτική στην περίπτωση των νησιών, καθώς η αξία του τοπίου αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα.

Περιφερειακά Σχέδια Διαχείρισης Αποβλήτων

Από τη διερεύνηση αναφοράς (υπόθεση 180659/2014) για διαχείριση απορριμμάτων στην Ερεικούσα, αναδεικνύεται η χρονοβόρα και δύσκολη εφαρμογή των υφιστάμενων Περιφερειακών Σχεδίων Διαχείρισης Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ). Στη θέση «Σαντάρδο» της Ερεικούσας, ο ΧΑΔΑ ουδέποτε έπαυσε να λειτουργεί παρά τη σχετική απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Ιονίων Νήσων. Η περιοχή βρίσκεται εντός προστατευόμενης περιοχής του δικτύου Natura 2000, κατηγορίας Ζώνης Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ), ενώ είναι χαρακτηρισμένη από την Birdslife International ως Σημαντική Περιοχή για τα Πουλιά. Στη μελέτη αναθεώρησης του ΠΕΣΔΑ 2012 Ιονίων Νήσων προβλέπεται, μεταξύ άλλων, «άμεσο κλείσιμο ή και αποκατάσταση των ΧΑΔΑ και μεταφορά του συνόλου των ΑΣΑ στο ΧΥΤΑ Τεμπλονίου κατά το μεταβατικό στάδιο», ειδικότερα δε για τα Διαπόντια Νησιά προτείνεται «η σταδιακή εδραίωση της οικιακής και κοινοτικής κομποστοποίησης, ενώ για τα ανακυκλώσιμα και τα σύμμεικτα ΑΣΑ, η θαλάσσια μεταφορά μέσω μικρών ΣΜΑ που θα εξυπηρετούνται μ' ένα κοινό όχημα από την Κέρκυρα». Επίσης, με την ΥΑ 117620/26.3.2012 η Πράξη «Αποκατάσταση τριών ΧΑΔΑ και προμήθεια εξοπλισμού προσωρινής αποθήκευσης και μεταφοράς απορριμμάτων των Διαπόντιων Νήσων μετά το κλείσιμο των ΧΑΔΑ» έχει ενταχθεί στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη 2007-2013». Προκειμένου να υλοποιηθούν τα προαναφερθέντα, θα πρέπει να προηγηθούν τα υποέργα της σύνταξης μελέτης περιβαλλοντικής αποκατάστασης του υφιστάμενου ΧΑΔΑ, η περιβαλλοντική αποκατάσταση, καθώς και η προμήθεια εξοπλισμού προσωρινής αποθήκευσης και μεταφοράς (απορριματοδέκτες και τροχήλατο όχημα μεταφοράς) των απορριμμάτων προκειμένου αυτά να μεταφερθούν με πλοίο στον ΧΥΤΑ Κέρκυρας. Ωστόσο, το διάστημα αυτό ο ΧΥΤΑ συνεχίζει να λειτουργεί, η

έκταση που καταλαμβάνει σήμερα έχει διπλασιαστεί, επεκτεινόμενη σε παρακείμενη δασική περιοχή, ενώ διαπιστώνεται διαφυγή απορριμμάτων προς τη θάλασσα.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η προώθηση λύσεων δεματοποίησης και προσωρινής αποθήκευσης απορριμμάτων βοηθά στην παύση λειτουργίας παράνομων ΧΑΔΑ, πλην όμως η απουσία πρόβλεψης μεταφοράς σε τελικό αποδέκτη καθιστά αυτούς τους χώρους μόνιμους, ενώ στην περίπτωση της περιοχής «Κοσίνι» της Τήνου κατέληξε στη δημιουργία ΧΑΔΑ περίξ του χώρου δεματοποίησης, ο οποίος δεν προβλεπόταν από τον εγκεκριμένο ΠΕΣΔΑ (υποθέσεις 145300/2011, 206559/2015). Ο Συνήγορος είχε ήδη επισημάνει ότι τέτοια έργα υποκατάστασης ΧΑΔΑ, ελλείψει ακριβούς προγραμματισμού για την ολοκλήρωση της διαχείρισης των απορριμμάτων, δεν θα επέλυαν το πρόβλημα . Σημαντική παράμετρο αποτελούν τα βαρύτατα πρόστιμα που έχουν επιβληθεί στη χώρα μας από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τους μη αποκατεστημένους ΧΑΔΑ, ιδιαιτέρως αυστηρά εξαιτίας και της επιδειχθείσης ολιγωρίας συμμόρφωσης. Αυτή τη στιγμή επιβάλλονται πρόστιμα ύψους 80.000 ευρώ για κάθε ενεργό ΧΑΔΑ και 40.000 για κάθε μη αποκατεστημένο. Ακόμα και για απενεργοποιημένους ΧΑΔΑ επιβάλλονται πρόστιμα, όσο δεν υπάρχει πιστοποίηση της παύσης λειτουργίας και αποκατάστασής τους.

Ειδικά στα μικρά νησιά (με λιγότερους από 600 κατοίκους), η αποκατάσταση και διαχείριση των απορριμμάτων αντιμετωπίζει περισσότερα πρακτικά προβλήματα, εξαιτίας και της νησιωτικότητας. Ως εκ τούτου, θα ήταν σκόπιμο να εξεταστεί η δυνατότητα να χρησιμοποιηθεί μέρος των ποσών των προστίμων αποκλειστικά για την ολοκλήρωση έργων υποδομής και αποκατάστασης.

Διαχείριση αστικών λυμάτων και υγρών αποβλήτων

Καταγγελία (υπόθεση 187846/2014) για τη διαχείριση αστικών λυμάτων στην περιοχή «Κησιρόπη» της Ανάφης, μέσω συστοιχίας απορροφητικών βόθρων, ανέδειξε το πρόβλημα της έλλειψης ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης. Το Τμήμα Περιβάλλοντος της Διεύθυνσης Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου διενήργησε αυτοψία, την οποία διαβίβασε στο Γραφείο Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας της Περιφερειακής Ενότητας Θήρας ζητώντας να προβεί σε δειγματοληπτικούς ελέγχους, και εισηγήθηκε την επιβολή διοικητικών κυρώσεων, κατά το άρθρο 30 Ν. 1650/1986. Το Γραφείο διενήργησε αυτοψία και προέβη σε δειγματοληψία από το σημείο εκβολής του ρέματος στη θάλασσα, ενώ ελήφθησαν δείγματα θαλασσινού νερού από δύο διαφορετικές πλευρές του λιμανιού. Από την ανάλυση των δειγμάτων δεν προέκυψαν υπερβάσεις. Ο Δήμος Ανάφης διαχειριζόταν έως σήμερα τα αστικά του λύματα με ένα σύστημα τριών διαδοχικών βόθρων, οι οποίοι παρελάμβαναν τα αστικά λύματα των 270 κατοίκων του, συμπεριλαμβανομένων και των επισκεπτών κατά τους θερινούς μήνες. Με το σύστημα αυτό

επεχειρείτο μία πρώτη επεξεργασία των λυμάτων πριν από την υπεδάφια διάθεσή τους. Ωστόσο, μετά την καταγγελία και την ευαισθητοποίηση των υπηρεσιών της περιφέρειας, ο δήμος, κινούμενος στο πλαίσιο των κατευθυντήριων γραμμών για τη διαχείριση λυμάτων μικρών οικισμών (Ειδική Γραμματεία Υδάτων, Απρίλιος 2012), αλλά και την Οδηγία 91/271/ΕΟΚ και την ΚΥΑ 5763/400/1997, εξέφρασε την πρόθεσή του να προχωρήσει σε ολοκληρωμένη διαχείριση των αστικών λυμάτων και στην κατασκευή αποχετευτικού δικτύου, καθώς και να προβεί, ως υπεύθυνος φορέας, στην κατασκευή μεμονωμένου συστήματος επεξεργασίας αστικών λυμάτων και στη σύσταση και λειτουργία φορέα διαχείρισης σε συνεργασία με μονάδα Προσωρινής Παραλαβής Επεξεργασίας και Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Αποβλήτων που λειτουργεί στην Πάρο. Επιπλέον, ζήτησε την τεχνική υποστήριξη της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου στην έρευνά του για τη χωροθέτηση οικοπέδου παραλαβής και επεξεργασίας λυμάτων και για τη δημιουργία αποχετευτικού συστήματος.

Συμπερασματικά, οι νησιωτικοί οικισμοί οφείλουν να διαχειριστούν με τέτοιο τρόπο τα αστικά τους λύματα ώστε να αποτρέψουν την υποβάθμιση του περιβάλλοντος και να διαφυλάξουν το ευαίσθητο οικοσύστημά τους. Η διαθέσιμη τεχνολογία επιτρέπει σε μικρές κοινότητες (με λιγότερους από 2.000 κατοίκους) να εφαρμόζουν, αποκεντρωμένα και ευέλικτα, συστήματα διαχείρισης και επεξεργασίας λυμάτων κατάλληλα για την ιδιαιτερότητα των οικισμών, με ή χωρίς την κατασκευή δικτύων αποχέτευσης. Υπάρχει επίσης η κατάλληλη τεχνολογία για οικονομική επεξεργασία χωρίς υψηλές απαιτήσεις εξειδίκευσης. Ωστόσο, η συνδρομή τόσο των οικείων περιφερειών όσο και της Ειδικής Γραμματείας Υδάτων, εντός του πλαισίου των αρμοδιοτήτων τους, είναι απαραίτητη προκειμένου οι δήμοι να κινήσουν τη διαδικασία αδειοδότησης και την υλοποίηση άκρως απαραίτητων έργων υποδομής.

Μετά τη διαμεσολάβηση του Συνηγόρου (υποθέσεις 144062/2011, 204448/2015) για προβλήματα που ανέκυψαν από τη μη ορθή λειτουργία εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων στη Σύμη και τη διεξοδική ανάλυση επιμέρους παραμέτρων, όπως ο περιβαλλοντικός έλεγχος, η διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης και η αναγκαιότητα προστασίας της δημόσιας υγείας, διεκόπη η παράνομη διάθεση των αποβλήτων και, παρά τις σημαντικές καθυστερήσεις στην περιβαλλοντική αδειοδότηση του έργου διαχείρισης αστικών λυμάτων, αυτό βρίσκεται σε φάση ολοκλήρωσης, καθώς επίκειται η έκδοση της σχετικής Απόφασης Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων για τη νέα μονάδα επεξεργασίας και διάθεσης λυμάτων που χωροθετείται στην περιοχή «Αιγιαλός».

Ο Συνήγορος έχει επισημάνει (*Ετήσια Έκθεση 2014*, σ. 76-77) την περίπτωση της πλημμελούς λειτουργίας έργου επεξεργασίας και διάθεσης υγρών αποβλήτων της Κιμώλου. Στην περίπτωση αυτή αποκαλύπτονται οι παθογένειες της λειτουργίας

τέτοιων έργων, ακόμα και στις περιπτώσεις που αυτά είναι καταρχήν υλοποιημένα και αδειοδοτημένα, πλην όμως υστερεί η συστηματική παρακολούθηση της εύρυθμης λειτουργίας τους, ενώ οι ευθύνες αποδίδονται ισομερώς σε κάθε βαθμό της Διοίκησης. Η Κεντρική Διοίκηση, σε επίπεδο υπουργείου, οφείλει να παρακολουθεί και να ενημερώνει τόσο τις αρμόδιες Διευθύνσεις των Περιφερειακών Ενοτήτων όσο και τους άμεσα ενδιαφερόμενους δήμους, οι οποίοι είναι πιθανό να μη διαθέτουν την απαιτούμενη τεχνογνωσία για την παρακολούθηση τέτοιων έργων. Τέλος, επισημαίνεται η εκκρεμότητα της έγκρισης των σχεδίων διαχείρισης λεκανών απορροής για τα νησιά, τα οποία θα έπρεπε να έχουν ολοκληρωθεί από το 2009, με δεδομένη και την υποχρέωση της έγκρισης της τιμολογιακής πολιτικής για την ύδρευση μέχρι τον Απρίλιο του 2016, αλλά και των προβλημάτων λειψυδρίας.

Καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος

Η ηχορύπανση από τη λειτουργία καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος δοκιμάζει τα όρια της φέρουσας ικανότητας των νησιών που αποκαλείται «αντιληπτική» (έτσι αποδίδεται ο όρος “perceptual” για τον αριθμό των ανθρώπων που μπορεί να φιλοξενήσει μία περιοχή πριν αρχίσει να επηρεάζεται αρνητικά η εμπειρία του τουρίστα). Από αναφορές που εξέτασε ο Συνήγορος διαφάνηκε ο κίνδυνος αλλοίωσης της περιοχής υποδοχής τουριστών – επισκεπτών πέρα από τα όρια ανεκτής αλλαγής.

Η Χώρα της Άνδρου είναι παραδοσιακός οικισμός (ΦΕΚ 594δ’/13.11.1978) με ιδιαίτερο χαρακτήρα και αρχιτεκτονική και πλούσια πολιτιστική ζωή, η οποία, κυρίως κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, αποτελεί πόλο έλξης τουριστών και επισκεπτών, εκτός των μόνιμων κατοίκων της. Σε αναφορά προς τον Συνήγορο (υπόθεση 149785/2012) γίνεται λόγος για τις ανεξέλεγκτες διαστάσεις που έχει λάβει η ηχορύπανση στον κεντρικό δρόμο (αγορά) της Χώρας. Τα τελευταία 5 χρόνια έχει συντελεστεί μία δραματική αλλαγή της φυσιογνωμίας του οικισμού από την ανεξέλεγκτη λειτουργία καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος με συστηματικές παραβάσεις του ωραρίου λειτουργίας, υπερβάσεις της επιτρεπόμενης στάθμης θορύβου και καταλήψεις κοινόχρηστου χώρου με ανάπτυξη τραπεζοκαθισμάτων. Σε έναν τέτοιο οικισμό, η άμετρη αδειοδότηση καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος και παρόμοιων χρήσεων οδηγεί σε σταδιακή υποβάθμιση και αλλοίωση της φυσιογνωμίας του. Η δημοτική αρχή διατηρεί, βεβαίως, την αρμοδιότητα να αδειοδοτεί τέτοιες χρήσεις, αλλά φέρει και τη μέγιστη ευθύνη της εξέλιξης του οικισμού. Έχει επίσης τη δυνατότητα να προβεί στην έκδοση τοπικών κανονιστικών αποφάσεων, θέτοντας ειδικότερους προστατευτικούς όρους και προϋποθέσεις για την ίδρυση και λειτουργία τέτοιων καταστημάτων, έπειτα από διαβούλευση με κατοίκους και φορείς της περιοχής. Πολλοί νησιωτικοί οικισμοί είναι παραδοσιακοί με θεσμοθετημένο καθεστώς προστασίας αλλά χωρίς συγκεκριμένες χρήσεις γης, γεγονός που διευκολύνει την αδειοδότηση καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος. Ο Συνήγορος

απιθύθινε έκκληση τόσο στον δήμο όσο και στο αστυνομικό τμήμα Άνδρου προκειμένου να συμβάλουν στη σύννομη λειτουργία των καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος, καθώς και στην άσκηση της διακριτικής ευχέρειας που παρέχεται στη δημοτική αρχή με τρόπο ώστε να διαφυλάσσεται η «αντιληπτική» φέρουσα ικανότητα του οικισμού.

Όσον αφορά τη χορήγηση αδειών μουσικής, ο ουσιαστικός υγειονομικός έλεγχος θα πρέπει να προηγείται της αδειοδότησης προκειμένου να διαπιστωθεί εάν πληρούνται οι προϋποθέσεις, ενώ η λήψη μέτρων ηχομόνωσης από τους ιδιοκτήτες των καταστημάτων θα μπορούσε να λειτουργήσει προστατευτικά, όπως και η διενέργεια έκτακτων ηχομετρήσεων και υγειονομικών ελέγχων θα μπορούσε να αποτρέψει τη διολίσθηση των ιδιοκτητών σε παραβάσεις των υγειονομικών όρων. Η αυστηρή τήρηση του ωραρίου λειτουργίας (άρθρο 3 της αστυνομικής διάταξης 3/1996) αποτελεί ένα ακόμη μέτρο ουσιαστικής προστασίας των περιοίκων και της φυσιογνωμίας των νησιωτικών οικισμών.

Ενδεικτικά αναφέρονται διαπιστώσεις από τη διερεύνηση αναφοράς (υπόθεση 203006/2015) για συστηματική ηχορύπανση από τη λειτουργία καταστήματος υγειονομικού ενδιαφέροντος (εστιατορίου – μπαρ) στην περιοχή Καμίνι της Ύδρας. Ο οικισμός, μολονότι έχει χαρακτηριστεί ως ιστορικός τόπος ήδη από το 1962 και επιπλέον έχει κηρυχθεί ως τόπος ιστορικός, φυσικού κάλλους, παραδοσιακός οικισμός και αρχαιολογικός χώρος, δεν έχει καθορισμένες χρήσεις γης, με αποτέλεσμα να αδειοδοτούνται καταστήματα με οχληρή λειτουργία (καθώς δεν υπάρχει ρητή σχετική απαγόρευση). Σημειώνεται επίσης ότι η ομάδα εργασίας που συγκροτήθηκε με απόφαση του Υπουργείου Πολιτισμού ήδη από 5.11.2007, προκειμένου να προχωρήσει στην υποβολή πρότασης θεσμοθέτησης ειδικών όρων, περιορισμών δόμησης και χρήσεων γης στον ιστορικό και διατηρητέο οικισμό της Ύδρας δεν έχει μέχρι σήμερα ολοκληρώσει τις εργασίες της.

Ο Συνήγορος έχει επισημάνει τη δυνατότητα που παρέχεται (από τη ρητή διατύπωση του άρθρου 9 Ν. 4235/2014 και του άρθρου 43 Ν. 4025/2011) στα αστυνομικά όργανα να διενεργούν ελέγχους για παράβαση υγειονομικών όρων λειτουργίας και να εισηγούνται προς τη δημοτική αρχή την επιβολή διοικητικής κύρωσης. Η αρμοδιότητα αυτή υποβοηθά τη διενέργεια συστηματικότερων και ασφαλών ελέγχων τόσο εξαιτίας της χωρικής εγγύτητας των αστυνομικών τμημάτων με τα ΚΥΕ όσο και της δυνατότητας διενέργειας ελέγχων κατά τις νυχτερινές ώρες (σε αντίθεση με τις υγειονομικές υπηρεσίες), με απευθείας διαβίβαση της διαπίστωσης παραβάσεων (όπως πρόκληση ηχορύπανσης και διατάραξη κοινής ησυχίας) και των εισηγούμενων διοικητικών κυρώσεων στην οικεία δημοτική αρχή. Ο Συνήγορος επανέλαβε ήδη διατυπωμένες απόψεις του σχετικά με την αναγκαιότητα, η εισηγήση των αρμόδιων υπηρεσιών για την ανάκληση των αδειών λειτουργίας ΚΥΕ και αδειών

χρήσης μουσικών οργάνων να έχει χαρακτήρα σύμφωνης (και όχι απλής) γνωμοδότησης που θα δεσμεύει το αποφασίζον όργανο να εκδώσει την πράξη.

Η λειτουργία των καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος αποτελεί ένα από τα πλέον απαιτητικά πεδία δράσης της αυτοδιοίκησης, όπου δοκιμάζονται τόσο οι δυνατότητές της για την περιφρούρηση της νομιμότητας όσο και οι σχέσεις της με τις τοπικές κοινωνίες. Το νομοθετικό προστατευτικό πλαίσιο υπάρχει, μα συνηθέστατα καταστρατηγείται, αφήνοντας τους κατοίκους με μία αίσθηση αδυναμίας να διαφυλάξουν τον χώρο που ζουν, ενώ οι εμπλεκόμενοι φορείς της Διοίκησης αποτυγχάνουν να συνθέσουν τα αντικρουόμενα συμφέροντα κατοίκων και καταστηματαρχών.

Μόνο η ειλικρινής θέληση να βρεθεί μία λύση ικανοποιητική για όλους και σεβαστή από όλους, αλλά και η ουσιαστική τήρηση της νομιμότητας μπορούν να λειτουργήσουν αποτελεσματικά, διαλύοντας τον, γνωστό σε όλους, φαύλο κύκλο μηνύσεων, βεβαιώσεων παράβασης, άκαιρων αποφάσεων προσωρινής σφράγισης στο τέλος της τουριστικής περιόδου και εκ των υστέρων αδειοδοτήσεων. Ειδικά στις σημερινές συνθήκες επιβάλλεται η διαφύλαξη νησιωτικών και ιστορικών οικισμών, ανέπαφων από την υποβάθμιση που αναπόφευκτα προκαλεί η άκριτη αδειοδότηση τέτοιων χρήσεων, καθώς πραγματική παρουσία τους είναι η πολιτιστική κληρονομιά τους και όχι μόνο τα τέλη τραπεζοκαθισμάτων. Η προστασία των παραδοσιακών οικισμών, ως συνταγματική υποχρέωση (άρθρο 24 παράγρ. 6), δεσμεύει και τους δήμους, οι οποίοι, μέχρι τη θεσμοθέτηση προστατευτικών χρήσεων γης στους παραδοσιακούς οικισμούς των νησιών, οφείλουν να σταθμίζουν και να ασκούν τη διακριτική τους ευχέρεια στην αδειοδότηση καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος αποφεύγοντας τον μιμητισμό μιας αμφιλεγόμενης και μονοδιάστατης ανάπτυξης σε βάρος της διαχρονικής φυσιογνωμίας των νησιών.

Καταπατήσεις δρόμων

Πολλές αναφορές από τη νησιωτική χώρα αφορούν καταπατήσεις οδών, οι οποίες δεν μπορούν να διευθετηθούν καθώς δεν έχει αποσαφηνισθεί το ιδιοκτησιακό καθεστώς αυτών. Πρόκειται για οδούς είτε σε οικισμούς προϋφιστάμενους του 1923, που δεν έχουν ρυμοτομικό σχέδιο, είτε σε οικισμούς που, αν και υπάρχει εγκεκριμένη πολεοδομική μελέτη, δεν έχει εφαρμοστεί.

Ενδεικτική είναι αναφορά για καταπάτηση δημοτικού δρόμου από όμορο ιδιοκτήτη, σε οικισμό προϋφιστάμενο του 1923 στην Κάλυμνο (υπόθεση 149536/2012). Ο οικισμός δεν έχει ρυμοτομικό σχέδιο, υπάρχει ωστόσο παλαιότερη δικαστική απόφαση η οποία είχε κρίνει παρεμπιπτόντως την οδό ως δημοτική. Από τη διερεύνηση της αναφοράς προέκυψε ότι άλλα συμβόλαια εμφανίζουν την οδό ως ιδιωτική και άλλα ως δημόσια, ενώ

η οικοδομική άδεια (του 2012) του όμορου καταπατητή εμφανίζει την οδό ως δημοτική, καθώς για την έκδοση οικοδομικής άδειας απαιτείται να υπάρχει πρόσοψη σε δημοτική οδό. Η Τεχνική Υπηρεσία του Δήμου Καλυμνίων ζήτησε από τον όμορο ιδιοκτήτη να ελευθερώσει τον δρόμο και εξέδωσε πρωτόκολλο διοικητικής αποβολής. Ο όμορος ιδιοκτήτης προσέφυγε κατά του πρωτοκόλλου στην αποκεντρωμένη διοίκηση, η προσφυγή απερρίφθη, ενώ πλέον εκκρεμεί στην επιτροπή του άρθρου 152 Ν. 3463/2006, ενώ στη μέση της οδού παραμένουν συρματόπλεγμα, βάρκα και τσιμεντένιο τοίχιο.

Σε ομοειδή αναφορά (υπόθεση 151435/2012) για τη Λέρο, η εγκεκριμένη πολεοδομική μελέτη στον οικισμό της Αγίας Μαρίας (ΠΔ 276/1991) ουδέποτε έχει υλοποιηθεί. Ο οικισμός της Αγίας Μαρίας είναι παλαιότατος, με εξίσου παλιό οδικό δίκτυο. Ωστόσο, η διάνοιξη οδού από τον Δήμο Λέρου χωρίς την ειδοποίηση των παροδίων οδήγησε σε καταγγελία για καταπάτηση ιδιοκτησίας και διαμάχη μεταξύ δήμου και παρόδιου ιδιοκτήτη. Στην Καμαριώτισσα Σαμοθράκης (υπόθεση 195785/2014) εκκρεμεί η ολοκλήρωση της διαδικασίας απαλλοτρίωσης κοινόχρηστων χώρων σε κυρωμένη πράξη εφαρμογής επέκτασης ρυμοτομικού σχεδίου με αποτέλεσμα να υπάρχει πρόβλημα πρόσβασης σε οικία, ενώ δεν έχει γίνει ούτε σύνδεση με δίκτυα ηλεκτροδότησης, ύδρευσης και αποχέτευσης.

Τέλος, επισημαίνεται ότι οι ιδιαιτερότητες των νησιών οφείλουν να ληφθούν υπόψη κατά την κατανομή των κονδυλίων έργων περιβάλλοντος (ΕΣΠΑ 2014-2020), κυρίως σε νησιά επιβαρημένα με προσφυγικές ροές όπως η Λέρος, καθώς η έλλειψη υποδομών δυσχεραίνει την αντιμετώπιση των προσφύγων με όρους σύμφωνους προς τις ευρωπαϊκές αξίες.

ΔΙΚΤΥΑ

Εντάξεις στο σχέδιο πόλεως χωρίς ολοκλήρωση των απαιτούμενων έργων υποδομής

Διανοίξεις οδών – Κατασκευή αποχετευτικού δικτύου

Στις αναφορές που έχουν κατατεθεί στον Συνήγορο εμφανίζεται σταθερά το φαινόμενο των εντάξεων στο σχέδιο πόλεως χωρίς ολοκλήρωση των απαιτούμενων έργων υποδομής, όπως διανοίξεις οδών και κατασκευή δικτύων αποχέτευσης ή ομβρίων υδάτων. Επίσης, αναδεικνύεται η παρελκυστική τάση της Διοίκησης, η οποία αφενός καθυστερεί να ολοκληρώσει την εφαρμογή των προβλεπόμενων στα εγκεκριμένα σχέδια πόλεως, αφετέρου προχωρεί σε εντάξεις στο σχέδιο περιοχών χωρίς να έχει προεκτιμήσει το κόστος των απαιτούμενων έργων υποδομής.

Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση αιτήματος για σύνδεση ακινήτου με το δίκτυο αποχέτευσης του Δήμου Παλλήνης και

την απαίτηση, εκ μέρους του δήμου, καταβολής ποσού για τη δαπάνη κατασκευής της σύνδεσης του ακινήτου (υπόθεση 185842/2014). Ο Συνήγορος υποστήριξε ότι, όπως προκύπτει από το άρθρο 9 Ν. 1337/1983, με την εισφορά σε χρήμα κατά την ένταξη σε σχέδιο πόλεως ή επέκτασης του σχεδίου πόλεως εξαντλείται η υποχρέωση του ιδιοκτήτη να συμβάλει στη δαπάνη κατασκευής του έργου της αποχέτευσης, το οποίο συγκαταλέγεται στα βασικά κοινόχρηστα πολεοδομικά έργα, ενώ δεν αφορά δαπάνες συντήρησης και επισκευής του ή σύνδεσης ακινήτου με αυτό. Ομοίως από το άρθρο 14 του ίδιου νόμου συνάγεται ότι σε κάθε περίπτωση επέκτασης σχεδίου πόλεως η δημοτική αρχή θα πρέπει να έχει μεριμνήσει και προϋπολογίσει χρηματικό ποσό που αντιστοιχεί στο 30% της δαπάνης κατασκευής των βασικών κοινόχρηστων έργων. Προκειμένου να χρεώνει τέλη κατασκευής για το δίκτυο αποχέτευσης ο Δήμος Παλλήνης επικαλείται το άρθρο 13 Ν. 1080/1980, το οποίο όμως, σε συνδυασμό με τον προαναφερθέντα Ν. 1337/1983 αλλά και με το ΠΔ 6/1986 (όπου ως «αναλογούσα δαπάνη κατασκευής ακαθάρτων» λογίζεται το ποσό που χρεώνεται από τους ΟΤΑ σε κάθε ακίνητο για τη σύνδεσή του στο οικείο αποχετευτικό δίκτυο), κατά την άποψη του Συνηγόρου δεν στοιχειοθετεί αρμοδιότητα των ΟΤΑ να χρεώνουν τη δαπάνη κατασκευής του δικτύου αποχέτευσης στους ιδιοκτήτες των ακινήτων, παρά μόνο τη σύνδεσή τους με το κεντρικό δίκτυο το οποίο είναι κατασκευασμένο με ποσά που έχουν προεισπραχθεί από την εισφορά σε χρήμα.

Σε αντίστοιχη αναφορά (υπόθεση 146815/2011) σχετικά με την οικονομική επιβάρυνση ιδιοκτήτη για την επέκταση του δικτύου ύδρευσης στην περιοχή Πάτημα του Δήμου Χαλανδρίου, ο Συνήγορος υποστήριξε ότι οι διατάξεις των άρθρων 13-14 Ν. 1068/1980 για τις δαπάνες κατασκευής του δικτύου αποχέτευσης και τον καταλογισμό αυτών, οι οποίες αποτελούν την εξουσιοδοτική βάση για τον Κανονισμό Λειτουργίας Δικτύου Αποχέτευσης (ΚΛΔΑ) της ΕΥΔΑΠ, είναι προγενέστερες του Ν. 1337/1983 και κατά συνέπεια η ρύθμιση του άρθρου 9 Ν. 1337/1983 υπερισχύει ως νεότερη και ειδικότερη. Στις μελέτες των προς πολεοδόμηση περιοχών προβλέπεται και η οργάνωση υποδομών κοινής ωφελείας, μεταξύ των οποίων τα δίκτυα ύδρευσης και αποχέτευσης, τουλάχιστον σε επίπεδο προκαταρκτικής μελέτης (στην οποία συμπεριλαμβάνεται η κατ' αναλογία προεκτίμηση κόστους). Σημειώνεται ότι για την πλημμελή διαχείριση αστικών λυμάτων και την απουσία αποχετευτικού δικτύου και βιολογικών καθαρισμών σε περιοχές της Ανατολικής Αττικής έχει επιβληθεί στην Ελλάδα πρόστιμο εκατομμυρίων.

Ο Συνήγορος παρενέβη σε περίπτωση επέκτασης σχεδίου πόλεως στον Δήμο Φυλής (υπόθεση 161806/2013), διαπιστώνοντας πρόβλημα προσβασιμότητας, καθώς η προβλεπόμενη από το σχέδιο πόλεως δημοτική οδός δεν έχει καταστεί δυνατό να διανοιχθεί εξαιτίας μη ολοκλήρωσης της σύνταξης πράξης προσκύρωσης και αναλογισμού ιδιοκτησιών λόγω ρυμοτομίας και αντεγκλήσεων των παρόδιων ιδιοκτητών, αλλά και πρόβλημα έλλειψης σύνδεσης με το δίκτυο ύδρευσης, με αποτέλεσμα οι κάτοικοι να υδρεύονται από πρόχειρη επέκταση με εξωτερι-

κό λάστιχο, το οποίο τον χειμώνα παγώνει. Η ένταξη στο σχέδιο πόλεως έγινε το έτος 1971 (αναθεώρηση 2002) σύμφωνα με τις διατάξεις του ΝΔ της 17.7.1923. Ο Δήμος Φυλής συνεχίζει την παρελκυστική τακτική του, παρά το γεγονός ότι θα μπορούσε να ολοκληρώσει τη σύνταξη της πράξης ως επισπεύδων και παρά τις υποδείξεις του Συνηγόρου και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής.

Επέκταση δικτύου ηλεκτροφωτισμού

Ο Δήμος Σπάτων αρνείται την επέκταση δικτύου ηλεκτροφωτισμού σε εντός σχεδίου περιοχή, επικαλούμενος την αδυναμία είσπραξης τελών λόγω αραιής δόμησης της περιοχής (υπόθεση 198531/2015). Ο Συνήγορος διατύπωσε επανειλημμένως την άποψη περί υποχρέωσης των δημοτικών αρχών να διασφαλίσουν τη συγκεκριμένη παροχή σύμφωνα με τα άρθρα 75 παράγρ. γ' και 16 Ν. 3463/2006, ενώ ενημέρωσε την αρμόδια δημοτική υπηρεσία ότι δεν απαιτείται η κατασκευή νέου υποσταθμού διανομής για τον εξοπλισμό των τριών ή τουλάχιστον ενός εκ των υφιστάμενων στύλων με φωτιστικό σώμα, βάσει σχετικού απαντητικού εγγράφου του ΔΕΔΔΗΕ, αντικρούοντας το επιχείρημα της δημοτικής αρχής περί τεchnοοικονομικών εμποδίων. Τόνισε μάλιστα ότι η ως άνω επέκταση του δικτύου θα ήταν δυνατή μέσω ενός ισοσκελισμένου προϋπολογισμού του κόστους που θα επιμεριστεί στους καταναλωτές. Ο Δήμος Σπάτων παρά ταύτα εμμένει στις απόψεις του, διευκρινίζοντας ότι δεν συναινεί στην επέκταση του ηλεκτροφωτισμού, καθώς τυχόν τέτοια παροχή θα ισοδυναμούσε με μονομερή παροχή υπηρεσιών χωρίς την είσπραξη των αναλογούντων τελών, αφού το τμήμα της οδού είναι αδόμητο, χωρίς άλλες κατοικίες με πρόσοψη στην εν λόγω οδό, με μόνη εξαίρεση το ακίνητο στο οποίο διαμένει ο αναφερόμενος. Περαιτέρω, πάντα κατά τους ισχυρισμούς του δήμου, η επέκταση δεν θα διασφάλιζε ισοτίμη μεταχείριση μεταξύ των λοιπών κατοίκων με ανάλογα προγενέστερα αιτήματα παροχής δημοτικού φωτισμού σε πλήρως δομημένες περιοχές, στις οποίες εισπράττονται τα αναλογούντα δημοτικά τέλη.

Κεραίες κινητής τηλεφωνίας

Ενώ ισχύει η μονοαπευθυντική διαδικασία αδειοδότησης (one stop shop) ενώπιον της Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (ΕΕΤΤ), τα νομοθετικά κενά και η εμβληματική προσπάθεια επίλυσης, κυρίως του ζητήματος της περιβαλλοντικής αδειοδότησης, συντηρούν το προβληματικό πλαίσιο λειτουργίας πολλών σταθμών. Δυστυχώς, παρά τη νομολογία και τις παρεμβάσεις του Συνηγόρου, διατηρείται η δυνατότητα της εκ των υστέρων νομιμοποίησης των αυθαίρετα τοποθετημένων κεραιών. Είναι απορίας άξιο το πώς γίνεται ανεκτό οι φαινομενικά νομίμως λειτουργούσες κεραίες να ηλεκτροδοτούνται μέσω επεκτάσεων εσωτερικών ηλεκτρικών εγκαταστάσεων από γειτονικές, συνήθως, ιδιοκτησίες και συνεπώς οι υπεύθυνες δηλώσεις ηλεκτρολόγων που έχουν κατατεθεί να μην ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα, με αποτέλεσμα να τίθεται ζήτημα προστασίας των πολιτών εξαιτίας της παράνομης ηλεκτροδότησης. Η «αναζήτηση» του φορέα της αρμοδιότητας

ελέγχου των εσωτερικών ηλεκτρικών εγκαταστάσεων, που εν προκειμένω ασκείται από τις Διευθύνσεις Ανάπτυξης των Περιφερειών, καταδεικνύει μία ακόμη πτυχή του νομοθετικού λαβύρινθου, καθώς, σε πολλές περιπτώσεις, αγνοούσαν την αρμοδιότητά τους, μέχρι την παρέμβαση του Συνηγόρου στο πλαίσιο διερεύνησης αναφορών (υποθέσεις 160702/2012 , 176693/2013 , 179143/2013).

Στο πλαίσιο της διαμεσολάβησης του Συνηγόρου, αρκετές φορές η ΕΕΤΤ οδηγήθηκε στην ανάκληση μίας άδειας, αλλά η συνέχεια της διοικητικής διαδικασίας δεν ήταν καθόλου αυτονόητη. Ως εκ τούτου, δημιουργήθηκαν σοβαρά προβλήματα στη δυνατότητα παρέμβασης του Συνηγόρου προς αποξήλωση των παράνομα τοποθετημένων κεραιών. Για τις περιπτώσεις αποξήλωσης κεραιών ισχύουν οι απόψεις του Συνηγόρου επί του γενικότερου θέματος των κατεδαφίσεων , (υποθέσεις 150698/2012 , 161292, 176151, 179143/2013, 179497/2014, 202008/2015).

Ένα από τα ιδιαίτερα ζητήματα που απασχολούν τον Συνήγορο και τα δικαστήρια είναι η λεγόμενη Δήλωση Υπαγωγής στις Πρότυπες Περιβαλλοντικές Δεσμεύσεις (ΠΠΔ) της εταιρείας κινητής τηλεφωνίας που εγκατέστησε την κεραία. Ο Συνήγορος έχει ήδη λάβει υπόψη την απόφαση 277/2014 της Επιτροπής Αναστολών του ΣτΕ. Το ζήτημα αιχμής που αναμένεται πλέον να κριθεί από το ανώτατο δικαστήριο έχει ως αφετηρία την άποψη ότι στη συγκεκριμένη υπόθεση έπρεπε να ανασταλεί η εκτέλεση τόσο της απόφασης του Προέδρου της ΕΕΤΤ όσο και της Δήλωσης Υπαγωγής σε ΠΠΔ, «ενόψει της υφιστάμενης επιστημονικής αβεβαιότητας, τόσο ως προς τον βαθμό του κινδύνου από την έκθεση στην ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία που εκπέμπουν οι κεραιές κινητής τηλεφωνίας όσο και ως προς τις συνέπειες που αυτή ενδέχεται να προκαλέσει στον ανθρώπινο οργανισμό και σύμφωνα με την αρχή της προφύλαξης, η οποία είναι ερευνήσιμο εάν τηρείται πλέον με το νέο καθεστώς υπαγωγής των κεραιών κινητής τηλεφωνίας σε πρότυπες περιβαλλοντικές δεσμεύσεις χωρίς την έκδοση προηγούμενης ρητής πράξης έγκρισης περιβαλλοντικών όρων» (υπόθεση 179143/2013).

Τα τελευταία 2 χρόνια παρατηρείται η αντικατάσταση αρκετών κεραιών από τη νέα γενιά κεραιών, τις λεγόμενες Εγκαταστάσεις Κατασκευών Κεραιών Χαμηλής Ηλεκτρομαγνητικής Περιβαλλοντικής Όχλησης (ΕΚΚΧΟ). Με την ΚΥΑ 27217/505/4.6.2013 ορισμένες κατηγορίες ΕΚΚΧΟ εξαιρούνται από τη διαδικασία αδειοδότησης του άρθρου 1 Ν. 2801/2000 και του άρθρου 30 Ν. 4070/2012.

Οι εν λόγω κατασκευές κεραιών εγκαθίστανται χωρίς να απαιτείται προηγουμένως περιβαλλοντική αδειοδότηση ή η λήψη οποιασδήποτε έγκρισης ή άδειας από τις αρμόδιες πολεοδομικές υπηρεσίες, με την επιφύλαξη της ισχύουσας νομοθεσίας που ισχύει για προστατευόμενες περιοχές, αεροδρόμια και αεροπορικές εγκαταστάσεις, παραδοσιακούς οικισμούς, αρχαιολογικούς χώρους, ιστορικούς τόπους και ακίνητα μνημεία.

Οι τελευταίες αναφορές προς τον Συνήγορο έχουν ως αντικείμενο κεραιές αυτού του τύπου, αλλά κι εδώ εγείρονται ζητήματα νομιμότητας, καθώς η εξαίρεση από κάθε είδους αδειοδότηση αντίκειται στη στοιχειώδη υποχρέωση ελέγχου τού κατά πόσο η εγκατάσταση πληροί ορισμένες προϋποθέσεις, λ.χ. στον τρόπο τοποθέτησης (επί τοίχων, ύπαρξη καλωδίων εντός σωλήνων) και στον έλεγχο αυτής, που πρέπει να γίνεται, κατά την άποψη του Συνηγόρου, από τις Υπηρεσίες Δόμησης. Τέλος, και στις περιπτώσεις αυτές διαπιστώνεται η παράνομη ηλεκτροδότηση, μέσω παροχών γειτονικών ιδιοκτησιών, γεγονός που αυτό καθεαυτό συντηρεί τις αμφιβολίες σχετικά με τη νομιμότητα λειτουργίας ενός συστήματος (υποθέσεις 199220, 201072/2015).

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία, στον ιστότοπο του Συνηγόρου www.synigoros.gr

Το σύμβολο μέσα στο κείμενο παραπέμπει σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2015) όπου μπορείτε να βρείτε σχετικά αναρτημένα έγγραφα.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ ΚΡΑΤΟΥΣ - ΠΟΛΙΤΩΝ

ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ

Φορολογία ακινήτων

Φορολογία εισοδήματος

Μεταβίβαση οχήματος αναπήρων

Ενημέρωση του Μητρώου των ΔΟΥ

Τήρηση ουσιώδους τύπου
ενδικοφανούς προσφυγής

ΕΙΣΠΡΑΞΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΣΟΔΩΝ

Κατασχέσεις

Είσπραξη χρηματικού ποσού οίκοθεν

Πρόστιμα

Δημοτικά τέλη

Ανταποδοτικά τέλη

Οφειλές από χρήση υπηρεσιών
δημόσιων επιχειρήσεων

ΟΦΕΙΛΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ

Αποζημίωση λόγω απώλειας αποσκευής

Καθυστέρηση παραλαβής προμήθειας

Βελτίωση της διαδικασίας έκδοσης
ηλεκτρονικού παραβόλου

Από τις αναφορές που δέχτηκε ο Συνήγορος κατά το 2015 στον τομέα των οικονομικών συναλλαγών κράτους – πολιτών, ξεχώρισαν τα ζητήματα φορολόγησης της κατοχής ακίνητης περιουσίας, σε συνδυασμό με προβλήματα που ανακύπτουν κατά τη φορολόγηση εισοδήματος αλλά και την είσπραξη δημόσιων εσόδων για λογαριασμό τρίτων ή τη λήψη μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης. Αδυναμίες εντοπίστηκαν και στα θέματα φοροαπαλλαγών ατόμων με αναπηρία. Παράλληλα, αναδείχθηκε η αδυναμία διασύνδεσης των τμημάτων των ΔΟΥ και ιδιαίτερα ενημέρωσης του μητρώου αυτών. Επιπλέον, την ίδια στιγμή που οι πολίτες αγωνίζονται να αντεπεξέλθουν στις φορολογικές τους υποχρεώσεις, παραμένουν ανενεργές διατάξεις που προβλέπουν εναλλακτικούς, πέραν της καταβολής χρημάτων, τρόπους εξόφλησης φόρου, κατάσχονται ποσά που εμπίπτουν στο ακατάσχετο, ενώ καθυστερεί η απόδοση στο Δημόσιο κατασχεθέντων χρημάτων στα χέρια πιστωτικών ιδρυμάτων. Μολονότι τα τελευταία έτη επιδιώκεται η απλοποίηση των διαδικασιών και η διαλειτουργικότητα των υπηρεσιών, εξακολουθεί να ζητείται από τους φορολογούμενους η κατάθεση δικαιολογητικών ήδη υποβληθέντων και συνεχίζουν να σημειώνονται αξιοσημείωτες καθυστερήσεις στην επιστροφή αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών ή σε εκ νέου αναζήτηση ήδη καταβληθέντων.

Συνεχίζονται, τέλος, περιστατικά κακοδιοίκησης και ενδημικής παρερμηνείας διατάξεων από υπηρεσίες αρμόδιες για την είσπραξη προστίμων και τελών. Το φαινόμενο αυτό έχει οξυνθεί κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης, καθώς οι δήμοι και άλλοι φορείς, αν όχι και ολόκληρο το Δημόσιο ως σύνολο, αντιμετωπίζουν την εφαρμογή αμιγώς εισπρακτικής λογικής ως έσχατο καταφύγιο για την ταμειακή τους επιβίωση.

ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ

Φορολογία ακινήτων

Το ύψος και ο τρόπος φορολόγησης της ακίνητης περιουσίας απασχόλησε ιδιαίτερα τους πολίτες, όπως φάνηκε από την πληθώρα των σχετικών αναφορών που κατατέθηκαν στον Συνήγορο.

Ενιαίο Τέλος Ακινήτων (ΕΤΑΚ)

Αντίκλητος και νόμιμος εκπρόσωπος κατοίκου αλλοδαπής πώλησε κατά τα έτη 2005 και 2006 δύο ακίνητα που ανήκαν σε εκείνον, προσκόμισε δε τα σχετικά συμβόλαια στην αρμόδια ΔΟΥ Κατοίκων Εξωτερικού. Ωστόσο, τα ακίνητα αυτά έκτοτε συνεχίζουν να επιβαρύνονται με τους αντίστοιχους φόρους ακίνητης περιουσίας, οι οποίοι καταλογίζονται στον ανωτέρω φορολογούμενο. Ο Συνήγορος παρενέβη ζητώντας να διαγραφούν οι φόροι, εφόσον τα ακίνητα έχουν πάψει να ανήκουν στον φορολογούμενο ήδη από τα έτη 2005 και 2006. Η πρόταση του Συνηγόρου έγινε δεκτή και διαγράφηκαν όλες οι φορολογικές επιβαρύνσεις που αφορούν τα συγκεκριμένα ακίνητα, τα οποία αποδεδειγμένα δεν βρίσκονται πλέον στην κυριότητα του φορολογούμενου (υπόθεση 199992/2015).

Σε άλλη περίπτωση, κληρονόμοι αποδέχθηκαν την κληρονομία που επήλθε στο πρόσωπό τους. Καθώς, όμως, δεν έλαβαν σχετική ενημέρωση, δεν δήλωσαν τον θάνατο και στο Μητρώο της αρμόδιας ΔΟΥ, με αποτέλεσμα να εκδοθούν εκκαθαριστικά σημειώματα ΕΤΑΚ 2009 και ΦΑΠ των ετών 2010, 2011 και 2012 στο όνομα της θανούσης. Επειδή υπήρχε κίνδυνος να ληφθούν σε βάρος τους αναγκαστικά μέτρα, οι αναφερόμενοι εξόφλησαν τα ΕΤΑΚ 2009 και ΦΑΠ 2010, με ταυτόχρονη υποβολή τροποποιητικών δηλώσεων Ε9 λόγω θανάτου. Επιπλέον, δήλωσαν τον θάνατο της κληρονομούμενης στο Μητρώο της αρμόδιας ΔΟΥ και υπέβαλαν αίτημα διαγραφής των οφειλών που επιβλήθηκαν λανθασμένα στο όνομά της, καθώς ο θάνατός της είχε επέλθει σε χρόνο προγενέστερο της σε βάρος της επιβολής φορολογικών επιβαρύνσεων (υπόθεση 179383/2013).

Κατά τη θέση του Συνηγόρου, η έννοια του φορολογούμενου ταυτίζεται με την έννοια του εν ζωής ατόμου που έχει ικανότητα δικαίου, δηλαδή είναι υποκείμενο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Επομένως, η καταλογιστική του φόρου πράξη πρέπει να εκδίδεται στο όνομα του φυσικού προσώπου που βρίσκεται στη ζωή κατά τον χρόνο της έκδοσής της. Για τον λόγο αυτόν, ζήτησε να διαγραφούν οι οφειλές που είχαν επιβληθεί στο όνομα της θανούσης και παράλληλα να διασφαλιστεί ότι τα ίδια ακίνητα δεν υφίσταντο διπλή φορολόγηση με τον ίδιο φόρο. Για πρώτη δηλαδή φορά στο όνομα του αρχικού ιδιοκτήτη και ήδη κληρονομούμενου και για δεύτερη φορά στο όνομα των κληρονόμων του.

Μετά την παρέμβαση του Συνηγόρου, πραγματοποιήθηκαν επανεκκαθαρίσεις για τα έτη 2009, 2010 και 2011, και διαγράφηκε ο φόρος που είχε επιβληθεί στο όνομα της θανούσης με τη μορφή συμψηφισμού αυτών των ποσών προς άλλη οφειλή των κληρονόμων.

Έκτακτο Ειδικό Τέλος Ακινήτων (ΕΕΤΑ)

Μολονότι έχουν ήδη παρέλθει 2 έτη από την επιβολή του, εξακολουθούν να υπάρχουν προβλήματα με το Έκτακτο Ειδικό Τέλος Ακινήτων. Ο Συνήγορος διερεύνησε ικανό αριθμό αναφορών σχετικά με τη βεβαίωση ΕΕΤΑ σε βάρος ενός ιδιοκτήτη από παροχή ρεύματος που ηλεκτροδοτεί περισσότερες από μία αυτοτελείς οριζόντιες ιδιοκτησίες. Για παράδειγμα, ιδιοκτήτης μίας θέσης στάθμευσης επιφάνειας 10 τ.μ. σε υπόγειο χώρο στάθμευσης 15 θέσεων συνολικής επιφάνειας 170 τ.μ. με κοινή παροχή ρεύματος έλαβε ειδοποίηση για ανείσπρακτο ΕΕΤΑ συνολικού ποσού 830 ευρώ για το σύνολο των θέσεων στάθμευσης. Σύμφωνα με την εγκύκλιο που είχε εκδοθεί, οι αρμόδιες ΔΟΥ δεν προέβαιναν σε διαγραφή του βεβαιωθέντος φόρου από το όνομα των αναφερομένων εάν αυτοί δεν προσκόμιζαν όλα τα απαιτούμενα στοιχεία, ήτοι, αποδεικτικά έγγραφα από τα οποία να προκύπτουν ο ΑΦΜ ή τα πλήρη στοιχεία ταυτότητας, καθώς και τα ποσοστά ιδιοκτησίας όλων των άλλων κυρίων ή επικαρπωτών του ακινήτου. Απευθυνόμενος στο Υπουργείο Οικονομικών, ο Συνήγορος επισήμανε, μεταξύ άλλων, ότι,

ενώ με την ατομική διοικητική πράξη καταλογισμού του φόρου εξατομικεύεται από άποψη υποκειμένου και αντικειμένου ο γενικός και απρόσωπος κανόνας δικαίου που θεσπίζει τον φόρο, κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει στη συγκεκριμένη περίπτωση, αντιθέτως μετατοπίζεται στους πολίτες το βάρος απόδοσης των υποχρεών σε φόρο. Για τον λόγο αυτόν, ζήτησε να ρυθμιστεί εκ νέου η διαδικασία βεβαίωσης και είσπραξης του ΕΕΤΑ στις περιπτώσεις αυτές. Ωστόσο, το Υπουργείο Οικονομικών επικαλέστηκε την ανωτέρω εγκύκλιο και ενέμεινε στο υπάρχον πλαίσιο (ενδεικτικές υποθέσεις 200543, 201014, 201163/2015).

Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων (ΕΝΦΙΑ)

Ο Συνήγορος δέχτηκε αρκετές αναφορές πολιτών σχετικές με τον τρόπο υπολογισμού του ΕΝΦΙΑ, σε συνέχεια των οποίων απέστειλε στο Υπουργείο Οικονομικών και τη Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων (ΓΓΔΕ) παρατηρήσεις και προτάσεις για την τροποποίηση του ΕΝΦΙΑ (βλ. «Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις»).

Πολίτης υπέβαλε ηλεκτρονική δήλωση για την ακίνητη περιουσία του (έντυπο Ε9), βάσει της οποίας του εστάλη ηλεκτρονικά η πράξη διοικητικού προσδιορισμού φόρου ΕΝΦΙΑ. Ωστόσο, δεν του γνωστοποιήθηκε ποτέ η προβλεπόμενη στο άρθρο 6 Ν. 4223/2013 δήλωση ΕΝΦΙΑ, προκειμένου να την εγκρίνει. Επιπλέον, από την πράξη διοικητικού προσδιορισμού φόρου ΕΝΦΙΑ δεν προκύπτει σαφώς ο τρόπος υπολογισμού της αξίας των ακινήτων και κατά συνέπεια του επιβληθέντος φόρου. Πράγματι, οι πολίτες υποχρεούνται να υποβάλουν δήλωση Ε9, στην οποία δηλώνονται μόνο τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ακινήτων τους και όχι οι αντίστοιχοι συντελεστές και οι αλγόριθμοι, βάσει των οποίων προκύπτει η τελική αξία του κάθε ακινήτου. Μετά δε το στάδιο της υποβολής της δήλωσης Ε9 δεν υφίσταται άλλο στάδιο οριστικοποίησης εκ μέρους του φορολογουμένου των συντελεστών με βάση τους οποίους προκύπτει η τελική αξία των ακινήτων του. Τέλος, δεν προβλέπεται ενδιάμεσο στάδιο έκφρασης επιφυλάξεων εκ μέρους του φορολογουμένου.

Ο Συνήγορος τόνισε ότι θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ιδιαίτερα το γεγονός ότι μετά την κατάργηση των φοροαπαλλαγών που ίσχυαν παλαιότερα, κατά την επιβολή των φόρων ακίνητης περιουσίας ΕΤΑΚ και ΦΑΠ, οι πολίτες έρχονται πλέον αντιμέτωποι με υπέρογκα, σε σχέση με τις οικονομικές τους δυνατότητες, ποσά ΕΝΦΙΑ. Για τον λόγο αυτόν, είναι επιβεβλημένη η πλήρης ενημέρωσή τους για τη μέθοδο υπολογισμού του φόρου, τους επιμέρους συντελεστές που εφαρμόζονται σε σχέση με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του ακινήτου κ.λπ.

Απευθυνόμενος στις αρμόδιες κεντρικές υπηρεσίες του Υπουργείου Οικονομικών, ο Συνήγορος ζήτησε να ενημερωθεί κατά πόσο είναι δυνατόν να περιληφθεί η τεχνική δυνατότητα ο φορολογούμενος, πριν από την οριστικοποίηση της επιβολής σε βάρος του ΕΝΦΙΑ, να ελέγχει το περιεχόμενο της μηχανογραφικής δήλωσης που σχηματίζεται μετά την εκ μέρους του περιγραφη και δήλωση των ακινήτων του μέσω της δήλωσης Ε9, υποβάλλοντας ενδεχομένως και σχετική επιφύλαξη, εφόσον

το επιθυμεί. Στη διάθεση του Συνηγόρου τέθηκε έγγραφο της Υποδιεύθυνσης Φορολογίας Κεφαλαίου (υπ' αριθμ. Δ13 ΦΜΑΠ 1029860 ΕΞ 2015), βάσει του οποίου ο τρόπος υπολογισμού του κύριου φόρου στηρίζεται σε στοιχεία δημοσιευμένα στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, ενώ σε περίπτωση λάθους παρέχεται η δυνατότητα στους φορολογουμένους να τροποποιήσουν τις δηλώσεις τους και σε επόμενο στάδιο να υποβάλουν ενδικοφανή προσφυγή. Επομένως, η πρόβλεψη τεχνικής δυνατότητας παρέμβασης στη δήλωση ΕΝΦΙΑ είναι πολύ πιθανό να αποτελέσει ένα εύχρηστο εργαλείο φοροαποφυγής για τους κακόπιστους φορολογουμένους (υπόθεση 191173/2014).

Εξόφληση οφειλόμενου φόρου κληρονομίας με μεταβίβαση της κυριότητας ακινήτου

Ο Συνήγορος έγινε αποδέκτης αναφορών πολιτών, οι οποίοι αδυνατούσαν να καταβάλουν τον φόρο κληρονομίας για ακίνητα που είχαν κληρονομήσει, γι' αυτό παραχώρησαν την κυριότητά τους στο Δημόσιο. Ωστόσο, λόγω αλλαγής του νομοθετικού πλαισίου και μη έκδοσης της ΥΑ που απαιτείται για τη θεσμοθέτηση της σχετικής διαδικασίας παραχώρησης, οι αιτήσεις τους δεν τυχαίνουν επεξεργασίας, με συνέπεια να επιβαρύνονται με προσαυξήσεις και λοιπές επιπτώσεις, ενώ παράλληλα αδυνατούν να εκμεταλλευτούν τα ακίνητα. Απευθυνόμενος στο Υπουργείο Οικονομικών, ο Συνήγορος ζήτησε να επισπευσθεί η διαδικασία έκδοσης της ΥΑ, και μέχρι την έκδοσή της να αναστέλλονται οι δυσμενείς συνέπειες που υφίστανται οι πολίτες εξαιτίας της οφειλής. Έλαβε, ωστόσο, την απάντηση ότι δεν είναι δυνατόν να παύσουν οι προσαυξήσεις όσο οφείλεται ακόμη ο φόρος κληρονομίας και για τον λόγο αυτόν απευθύνθηκε στους αρμόδιους για την έκδοση της ΥΑ υπουργούς, χωρίς μέχρι στιγμής να έχει λάβει ανταπόκριση επί του θέματος (υποθέσεις 193877, 194832/2014).

Φορολογία εισοδήματος

Έκπτωση ασφαλιστικών εισφορών μισθωτών χωρίς βιβλία και στοιχεία

Δικηγόρος σε αναστολή απευθύνθηκε στον Συνήγορο καταγγέλλοντας το γεγονός ότι, μετά την κατάργηση του σχετικού κωδικού, δεν ήταν δυνατή η έκπτωση των ασφαλιστικών εισφορών που είχε καταβάλει στον κύριο ασφαλιστικό της φορέα. Κατά το προϊσχύον νομοθετικό καθεστώς, επιβαλλόταν η έκπτωση – αφαίρεση των καταβαλλόμενων ετήσιων υποχρεωτικών ασφαλιστικών εισφορών των δικηγόρων από το σύνολο των επαγγελματικής φύσης εσόδων τους, ανεξαρτήτως του εάν ήταν έμμισθοι ή ασκούσαν ελεύθερη δικηγορία. Για πρώτη φορά για το οικονομικό έτος 2014, προκειμένου να εκπέσουν οι ασφαλιστικές εισφορές, μεταξύ άλλων, και των δικηγόρων, έπρεπε υποχρεωτικά να καταχωρούνται ως ετήσιες δαπάνες στα φορολογικά τους βιβλία. Η ρύθμιση αυτή δεν λάμβανε υπόψη ειδικές κατηγορίες δικηγόρων, όπως αυτών που, αν και είναι ασφαλισμένοι στο ΕΤΑΑ, εξομοιώνονται και αντιμετωπίζονται φορολογικά ως έμμισθοι, χωρίς να χάνουν τη δικηγορική τους ιδιότητα. Στις περιπτώσεις αυτές δεν υπάρχει νόμιμη υποχρέωση από τον

εργοδότη για κράτηση των ασφαλιστικών εισφορών από τον μισθό τους και επομένως δεν υπάρχει κατ' ουσία καθαρό ποσό αποδοχών. Οι παραπάνω, ωστόσο, δεν είναι σε θέση να αναγράψουν τις εισφορές αυτές στα βιβλία εσόδων – εξόδων γιατί δεν τηρούν πλέον βιβλία και στοιχεία (υπόθεση 187135/2014). Ο Συνήγορος υποστήριξε τη θέση ότι η νέα αυτή ρύθμιση εισάγει ανεπίτρεπτη και άνιση μεταχείριση σε βάρος των μισθωτών δικηγόρων σε σχέση με τους υπόλοιπους μισθωτούς φορολογούμενους πολίτες, των οποίων οι εισφορές εκπίπτουν κανονικά από το εισόδημά τους. Επιπλέον, καθιερώνει διάκριση μεταξύ ατόμων που ασκούν το ίδιο επάγγελμα (δικηγόροι), είναι ασφαλισμένοι στα ίδια ταμεία υπό την ίδια ιδιότητα και πληρώνουν τις ίδιες ή παρόμοιες ασφαλιστικές εισφορές. Πρότεινε δε την επιστροφή στο προηγούμενο νομικό καθεστώς.

Συνεπεία της παρέμβασης του Συνηγόρου, εκδόθηκε η ΠΟΛ 1046/6.2.2015 εγκύκλιος της Υποδιεύθυνσης Άμεσης Φορολογίας, με την οποία έγινε δεκτό ότι οι ασφαλιστικές εισφορές και τα νομίμως καταβληθέντα ποσά σε ασφαλιστικά ταμεία, από τους ίδιους τους φορολογούμενους, εκπίπτουν από το ακαθάριστο εισόδημά τους από μισθωτές υπηρεσίες, προβλέφθηκε δε η δυνατότητα υποβολής τροποποιητικής δήλωσης εκ μέρους των προσώπων που αφορούσε η ρύθμιση αυτή, για την επανεκκαθάριση του οφειλόμενου εκ μέρους τους φόρου.

Φορολόγηση ποσού αποζημίωσης λόγω ηθικής βλάβης

Πολίτης εισέπραξε χρηματικό ποσό από το ΓΕΑ ως αποζημίωση λόγω ηθικής βλάβης, κατ' εφαρμογή δικαστικής απόφασης. Το ΓΕΑ απέστειλε στη ΓΓΠΣ ηλεκτρονικό αρχείο, χαρακτηρίζοντας το ποσό αυτό ως «αποδοχές» αντί για το ορθό «αποζημίωση λόγω ηθικής βλάβης», με αποτέλεσμα ο πολίτης να επιβαρυνθεί με φόρο εισοδήματος. Ο Συνήγορος απευθύνθηκε στο ΓΕΑ τονίζοντας ότι κατά πάγια νομολογία των αρμόδιων δικαστηρίων τόσο η αποζημίωση προς αποκατάσταση υλικής ζημίας όσο και η χρηματική ικανοποίηση προς αποκατάσταση ηθικής βλάβης δεν υπόκεινται σε φόρο, δεδομένου ότι δεν συνιστούν εισόδημα του λαβόντος, αλλά ανόρθωση προξενηθείσας σε αυτόν ζημίας. Για τον λόγο αυτόν, το ποσό έπρεπε να καταχωριστεί σε διαφορετικό κωδικό του Ε1, ώστε να μη φορολογηθεί ως εισόδημα. Με βάση τα παραπάνω ζήτησε από το ΓΕΑ να επανεξετάσει την υπόθεση, ενδεχομένως σε συνεργασία με το Υπουργείο Οικονομικών. Κατόπιν αυτού, το ΓΕΑ διόρθωσε το εσφαλμένο ηλεκτρονικό αρχείο, προσδίδοντας στο εισπραχθέν ποσό τον σωστό χαρακτηρισμό. Επιπλέον, χορήγησε στον πολίτη τα απαραίτητα έγγραφα και τις οδηγίες, προκειμένου να του επιστραφεί ο φόρος που του είχε παρακρατηθεί κατά την εισπραξη του ποσού (υπόθεση 205504/2015).

Μεταβίβαση οχήματος αναπήρων

Πολίτης ζήτησε την παρέμβαση του Συνηγόρου προκειμένου να μην υποχρεωθεί να καταβάλει τέλη κυκλοφορίας προσαυξημένα με πρόστιμο εκπρόθεσμης καταβολής, για ΕΙΧ αυτοκι-

νητο που περιήλθε στην κυριότητά της μετά τον θάνατο του συζύγου της, ο οποίος ήταν δικαιούχος απαλλαγής από τα τέλη κυκλοφορίας λόγω αναπηρίας. Ο εκλιπών είχε υποβάλει εγκαίρως την απαραίτητη βεβαίωση αναπηρίας που του χορηγήθηκε από τα ΚΕΠΑ για την απαλλαγή του αυτοκινήτου του από τα τέλη κυκλοφορίας, χωρίς ωστόσο να γνωρίζει ότι η βεβαίωση δεν είχε συνταχθεί κατά τους τύπους που προέβλεπαν οι νεότερες διατάξεις. Η χορήγηση της απαλλαγής δεν στάθηκε δυνατή, καθώς η ορθή βεβαίωση αναπηρίας εκδόθηκε, τελικά, μετά την παρέλευση της καταληκτικής προθεσμίας υποβολής της, με αποκλειστική υπαιτιότητα των αρμόδιων υπηρεσιών. Ο Συνήγορος επισήμανε στις αρμόδιες υπηρεσίες ότι, σύμφωνα με την αρχή της καλής πίστης, η Διοίκηση δεν δικαιούται να εκμεταλλευθεί μια κατάσταση στην οποία έχει περιέλθει ένας δικαιούμενος λόγω πλάνης, απάτης ή απειλής, και μάλιστα χωρίς δική του υπαιτιότητα. Στη βάση αυτή, ζήτησε να διαγραφεί το πρόστιμο εκπρόθεσμης καταβολής που βεβαιώθηκε σε βάρος της κληρονόμου, αλλά η πρότασή του δεν έγινε δεκτή από το Υπουργείο Οικονομικών (υπόθεση 201302/2015).

Ενημέρωση του Μητρώου των ΔΟΥ

Διασύνδεση Taxis – Μητρώου ΔΟΥ

Ο Συνήγορος δέχτηκε και κατά τη διάρκεια του 2015 αναφορές, από τη διερεύνηση των οποίων αναδείχθηκε για άλλη μία φορά η ανάγκη διασύνδεσης των στοιχείων του Τμήματος Μητρώου των ΔΟΥ με τις πληροφορίες που τηρούνται σε άλλα υποσύστημα του Taxis (βλ. *Ετήσια Έκθεση 2014*, σ. 47-48).

Φορολογούμενοι σε κατάσταση χρειάς αδυνατούσαν να υποβάλουν δήλωση φορολογίας εισοδήματος ηλεκτρονικά, διότι δεν είχε καταχωριστεί στο σύστημα η ακριβής χρονολογία του θανάτου του συζύγου, με αποτέλεσμα να εμφανίζονται ως έγγαμοι. Αναγκάστηκαν να προσέλθουν στο Τμήμα Μητρώου της αρμόδιας ΔΟΥ, προκειμένου να υποβάλουν έγγραφα από τα οποία να προκύπτει ο χρόνος θανάτου της/του συζύγου τους, παρά το γεγονός ότι τα είχαν ήδη καταθέσει παλιότερα στο ίδιο τμήμα ή στο Τμήμα Κληρονομιών και θα έπρεπε να μπορούν να αναζητηθούν αυτεπάγγελα με βάση τα στοιχεία που διαθέτουν οι ίδιες οι ΔΟΥ ή άλλες υπηρεσίες του Δημοσίου (π.χ. συνταξιοδοτικά ταμεία). Ο Συνήγορος ζήτησε από τη ΓΓΠΣ να αναζητηθεί η πληροφορία αυτή αυτεπάγγελα από τις υπηρεσίες του Υπουργείου Οικονομικών, από στοιχεία που διαθέτουν οι ίδιες ή άλλες δημόσιες υπηρεσίες (π.χ. ασφαλιστικά ταμεία). Ωστόσο, η πρόταση απορρίφθηκε με το αιτιολογικό ότι στην παρούσα συγκυρία δεν υφίσταται η απαιτούμενη επιχειρησιακή δυνατότητα (ενδεικτικές υποθέσεις 203596, 204082, 204122/2015).

Διακοπή επιτηδεύματος

Συνταξιούχος αυτοκινητιστής, ο οποίος διατηρούσε ιδιόκτητο ταξί μαζί με τον συνέταιρό του, κατά ποσοστό συνιδιοκτησίας 50% έκαστος, προχώρησε σε διακοπή εργασιών έπειτα από νομότυπη πώληση του μεριδίου του. Εντούτοις, του καταλογίστη-

κε τέλος επιτηδεύματος νομικών προσώπων ύψους 500 ευρώ, γιατί, όπως πληροφορήθηκε, ο νέος ιδιοκτήτης του ταξί δεν είχε προβεί σε καμία ενέργεια για την ολοκλήρωση των αναγκαίων διατυπώσεων προκειμένου να καταχωριστεί το όχημα στο όνομά του. Μάλιστα, μετά τον θάνατο του έτερου ιδιοκτήτη, το εκκαθαριστικό σημείωμα απεστάλη στον αναφερόμενο, ο οποίος εμφανιζόταν ακόμη ως υπόχρεος από τη συγκεκριμένη κοινωνία προσώπων. Κατά τη διερεύνηση της υπόθεσης διαπιστώθηκε ότι ο πολίτης είχε μεν διακόψει το ατομικό του ΑΦΜ κατά το έτος 1996, εντούτοις παρέμενε ως ενεργός υπόχρεος της κοινωνίας προσώπων, η οποία είχε συσταθεί μεταξύ αυτού και του τέως συνεργάτη του, καθώς δεν καταχωρίστηκε στη μερίδα της συγκεκριμένης κοινωνίας η μεταβολή που επήλθε στο μεταξύ. Στη συνέχεια, απεστάλη προς τον πραγματικό υπόχρεο πρόσκληση προκειμένου αυτός να προσέλθει και να προβεί στις απαιτούμενες ενέργειες διόρθωσης της λανθασμένης απεικόνισης, η οποία εμφανίζεται στα σχετικά αρχεία, ως προς τους ιδιοκτήτες της συγκεκριμένης κοινωνίας, δεδομένου και του γεγονότος ότι ο έτερος αρχικός συνιδιοκτήτης έχει ήδη αποβιώσει (υπόθεση 182947/2014).

Ο Συνήγορος απευθύνθηκε και στη ΔΟΥ Κορωπίου ζητώντας την τακτοποίηση του θέματος, δεδομένου ότι λανθασμένα φαινόταν να υφίσταται σε βάρος του αναφερόμενου οφειλή, καθώς έχει ήδη από πολλού χρόνου αποχωρήσει από την κοινωνία προσώπων σε βάρος της οποίας έχει καταλογιστεί το συγκεκριμένο τέλος επιτηδεύματος. Η ΔΟΥ δέχτηκε τη θέση και τα επιχειρήματα του Συνηγόρου και το ζήτημα διευθετήθηκε.

Τήρηση ουσιαστικού τύπου ενδικοφανούς προσφυγής

Πολίτης κατέθεσε στις 3.10.2014 ενδικοφανή προσφυγή στη ΔΟΥ ΙΓ' Αθηνών, με αντικείμενο τη μείωση των αντικειμενικών δαπανών για το οικονομικό έτος 2014. Η προσφυγή διαβιβάστηκε αυθημερόν στη ΔΟΥ Γαλασίου, λόγω φερόμενης αρμοδιότητας της τελευταίας επί του θέματος. Η ΔΟΥ Γαλασίου, θεωρώντας αυτήν αναρμόδια, διαβίβασε στις 9.12.2014 εκ νέου την προσφυγή στη ΔΟΥ ΙΓ' Αθηνών και ενώ είχε ήδη παρέλθει η εξηκονθήμερη (60ήμερη) προθεσμία από την αρχική ημερομηνία κατάθεσής της. Στη συνέχεια, η ΔΟΥ ΙΓ' Αθηνών, με έγγραφό της από 17.12.2014, απέστειλε την προσφυγή στη Διεύθυνση Επίλυσης Διαφορών. Σύμφωνα με τις απαντήσεις που δόθηκαν εκ των υστέρων από τις δύο εμπλεκόμενες υπηρεσίες, η καθυστέρηση που σημειώθηκε οφείλεται στις μεταβολές που επήλθαν με το ΠΔ 111/2014 στις αρμοδιότητες των υπηρεσιών του Υπουργείου Οικονομικών. Σε κάθε περίπτωση, δεν ακολουθήθηκε η περιγραφόμενη στο άρθρο 63 του ΚΦΔ νόμιμη διαδικασία εκ μέρους των φορολογικών αρχών, σύμφωνα με την οποία η φορολογική διοίκηση αποστέλλει την ενδικοφανή προσφυγή του υπόχρεου, συνοδευόμενη από τα σχετικά έγγραφα και τις απόψεις αυτής, εντός 7 ημερών από την υποβολή, στην Υπηρεσία Εσωτερικής Επανεξέτασης (ήδη, Διεύθυνση

Επίλυσης Διαφορών), προκειμένου η τελευταία να αποφανθεί. Εν προκειμένω, η προσφυγή εστάλη στη Διεύθυνση Επίλυσης Διαφορών εκπρόθεσμα. Για τον λόγο αυτόν, ο Συνήγορος υποστήριξε ότι πρόκειται περί προφανούς παράβασης ουσιαστικού τύπου, η οποία θα έπρεπε να ληφθεί υπόψη από τη φορολογική διοίκηση, ιδίως προς την κατεύθυνση της κατ' εξαίρεση εξέτασης της ανωτέρω προσφυγής στην ουσία της, χωρίς χρονικό περιορισμό. Η Διεύθυνση Επίλυσης Διαφορών ισχυρίστηκε ότι μετά την παρέλευση των 60 ημερών από την ημερομηνία υποβολής της ενδικοφανούς προσφυγής στη ΔΟΥ ΙΓ' Αθηνών δημιουργήθηκε κατά νόμο τεκμήριο ότι αυτή είχε σιωπηρώς απορριφθεί, ενώ η πολίτης είχε τη δυνατότητα να ασκήσει κατά της σιωπηρής αυτής απόρριψης προσφυγή στα αρμόδια διοικητικά δικαστήρια. Ο Συνήγορος, ωστόσο, ενέμεινε στην άποψη ότι οι παραλείψεις που συντελέστηκαν από τη φορολογική διοίκηση συνιστούν παράβαση ουσιαστικού τύπου που καθιστά όλη την περαιτέρω διαδικασία εξέτασης της προσφυγής άκυρη, δηλαδή ως μη γενόμενη, και άρα αυτή θα πρέπει να επαναληφθεί (υπόθεση 196770/2015).

ΕΙΣΠΡΑΞΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΣΟΔΩΝ

Κατασχέσεις

Επιστροφή κατασχεθέντων ποσών σύνταξης που ενέπιπταν στο ακατάσχετο όριο

Το ΙΚΑ συνέχιζε επί τετράμηνο να παρακρατεί αυξημένο ποσό από τη σύνταξη ασφαλισμένης, ακόμη και μετά την εκ του νόμου αύξηση του ακατάσχετου ορίου από 1.000 σε 1.500 ευρώ μηνιαίως, ενώ δήλωνε αδυναμία σε αίτημά της να επιστραφούν τα επιπλέον παρακρατηθέντα. Ο Συνήγορος απευθύνθηκε στο ΙΚΑ, το οποίο απάντησε ότι η επιπλέον παρακράτηση προέκυψε λόγω καθυστέρησης στην ενημέρωση του μηχανογραφικού του συστήματος. Επίσης, τα κατασχεθέντα ποσά είχαν ήδη αποδοθεί στη ΔΟΥ, από την οποία και θα έπρεπε να επιστραφούν. Η ΔΟΥ αρχικώς απάντησε ότι η πολίτης ήταν οφειλέτης του Δημοσίου και συνεπώς τα χρήματα τα οποία είχαν κατασχεθεί δεν ήταν αχρεώστητα αλλά μέρος των οφειλών της, γι' αυτό δεν μπορούσαν να επιστραφούν. Ο Συνήγορος υποστήριξε ότι τα χρήματα αυτά καλύπτονταν από το ακατάσχετο όριο, το οποίο είχε τεθεί προς προστασία των οικονομικά ασθενέστερων πολιτών. Εντέλει, η ΔΟΥ αποδέχθηκε το επιχείρημα του Συνηγόρου και επέστρεψε τα χρήματα που είχαν παρακρατηθεί στο τετράμηνο διάστημα (υπόθεση 187803/2014).

Καθυστέρηση απόδοσης στο Δημόσιο κατασχεθέντων ποσών

Πολίτες προσέφυγαν στον Συνήγορο επειδή, ενώ από τις αρμόδιες ΔΟΥ είχε γίνει δέσμευση τραπεζικών λογαριασμών για χρέη προς το Δημόσιο, τα πιστωτικά ιδρύματα δεν απέδιδαν τα δεσμευθέντα ποσά στο Δημόσιο έτσι ώστε να υπάρξει ελάφρυνση του χρέους, με αποτέλεσμα οι ενδιαφερόμενοι να μην μπορούν να κάνουν χρήση των χρημάτων τους, αλλά ταυτό-

χρονα να συνεχίζονται οι προσαυξήσεις από τις ΔΟΥ. Ο Συνήγορος απευθυνόμενος στη ΓΔΕ εξέφρασε την άποψη ότι στις περιπτώσεις δέσμευσης των τραπεζικών λογαριασμών οφειλών του Δημοσίου θα πρέπει να αίρεται η εξακολούθηση λήψης μέτρων κατά των πολιτών, εφόσον το πιστωτικό ίδρυμα έχει αποστείλει προς τη ΔΟΥ τη σχετική δήλωση δέσμευσης του υπολοίπου του λογαριασμού. Παρόμοια άποψη εξέφρασε και η Ένωση Ελληνικών Τραπεζών. Η ΓΔΕ απάντησε ότι η δέσμευση των ποσών αυτών δεν σημαίνει και απαλλαγή του δικαιούχου των λογαριασμών, ο οποίος εξακολουθεί να είναι οφειλέτης του Δημοσίου μέχρι να εισπραχθεί η απαίτηση. Ο Συνήγορος επανήλθε στο θέμα και ζήτησε από τη Διοίκηση να επανεξετάσει τη συνέχιση επιβολής μέτρων κατά του οφειλέτη μετά τη δέσμευση των ποσών από το πιστωτικό ίδρυμα, καθώς και το ενδεχόμενο να υπάρχουν συνέπειες σε βάρος των πιστωτικών ιδρυμάτων σε περίπτωση καθυστέρησης απόδοσης των δεσμευθέντων. Το Υπουργείο Οικονομικών απάντησε ότι το πρόβλημα έχει εξομαλυνθεί και ότι τα πιστωτικά ιδρύματα καταβάλλουν προσπάθειες για την άμεση απόδοση στο Δημόσιο των κατασχεθέντων ποσών (υποθέσεις 197822, 198326/2015).

Είσπραξη χρηματικού ποσού οίκοθεν

Πολίτης κατέβαλε στην αρμόδια ΔΟΥ, με τη διαδικασία της οίκοθεν καταβολής, χρηματικό πρόστιμο που του είχε επιβληθεί από Στρατολογική Υπηρεσία. Ωστόσο, επειδή η Στρατολογική Υπηρεσία δεν ενημερώθηκε για την καταβολή, απέστειλε βεβαιωτικό κατάλογο στη ΔΟΥ, βάσει του οποίου αυτή προέβη στην ταμειακή βεβαίωση του προστίμου και την έκδοση ατομικής ειδοποίησης. Το αίτημα του πολίτη για τη διαγραφή του προστίμου δεν έγινε δεκτό, διότι η μεν Στρατολογική Υπηρεσία υποστήριξε ότι η ΔΟΥ όφειλε να προβεί σε οίκοθεν διαγραφή, η δε ΔΟΥ και οι υπηρεσίες του Υπουργείου Οικονομικών εξέφρασαν την άποψη ότι θα πρέπει πρώτα να συνταχθεί Ατομικό Φύλλο Έκπτωσης (ΑΦΕΚ) από την υπηρεσία που απέστειλε τον χρηματικό κατάλογο προς βεβαίωση. Απευθυνόμενος προς τις συναρμόδιες υπηρεσίες, ο Συνήγορος επισήμανε ότι η ορθή διαδικασία με βάση το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο είναι αυτή που προτείνουν οι υπηρεσίες του Υπουργείου Οικονομικών και τόνισε την ευθύνη των υπηρεσιών αυτών να αναμορφώσουν το κανονιστικό και λειτουργικό πλαίσιο της οίκοθεν καταβολής, ώστε να αποτραπούν τέτοια προβλήματα στο μέλλον (υποθέσεις 181638/2014, 203270/2015).

Πρόστιμα

Πρόστιμα οδικής κυκλοφορίας

Ο Συνήγορος έχει, από την αρχή της λειτουργίας του, εξετάσει εξαιρετικά μεγάλο αριθμό αναφορών σχετικά με τη διαδικασία επιβολής προστίμων με Πράξεις Βεβαίωσης Παράβασης Οχήματος (εφεξής κλήσεις), λόγω παραβάσεων διατάξεων του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας (ΚΟΚ) περί παράνομης στάθμευσης, καθώς και σχετικά με τη διαδικασία βεβαίωσης και είσπραξης των προστίμων αυτών από τους δήμους (άρθρα 4, 34, 104 ΚΟΚ). Αποστέλλονται ατομικές ειδοποιήσεις οφειλών, οι οποίες

προέρχονται από κλήσεις εκδοθείσες σε χρόνο πολύ παλαιότερο ακόμη και της δεκαετίας. Στη συντριπτική πλειονότητα, οι πολίτες ισχυρίζονται ότι δεν είχαν καν λάβει γνώση της κλήσης κατά τον χρόνο της παράβασης, με αποτέλεσμα να έχουν απωλέσει το δικαίωμα ένστασης. Επίσης, λόγω της παρόδου μακρού χρόνου δεν είναι σε θέση να αποδείξουν ότι έχει εξοφληθεί το επιβληθέν πρόστιμο (ενδεικτικές υποθέσεις 201299, 202277, 202655, 202916, 206885/2015).

Ο Συνήγορος με αλληπάλληλα έγγραφά του έχει θέσει υπόψη των Υπουργείων Εσωτερικών και Υποδομών τα προβλήματα που δημιουργούνται από την αναχρονιστική διοικητική πρακτική των δήμων κατά τη διαδικασία βεβαίωσης και είσπραξης των εν λόγω προστίμων, λόγω της μη αξιοποίησης των δυνατοτήτων της τεχνολογίας. Επίσης, έχει επισημάνει την ανάγκη τροποποίησης του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου, το οποίο καταλήγει να μην υπηρετεί τη βούληση του νομοθέτη και να μη λειτουργεί ως μέσο συμμόρφωσης και εξαναγκασμού τήρησης των οικείων διατάξεων. Την τελευταία πενταετία, η ανάγκη αλλαγής προβάλλεται περισσότερο επιβεβλημένη, καθώς έχει δημιουργηθεί στους πολίτες η πεποίθηση ότι με αυτήν εξυπηρετούνται καθαρά εισπρακτικοί σκοποί.

Άλλωστε, κατά την περίοδο αυτή η πλειονότητα των δήμων εφαρμόζει συστηματικά και ανελαστικά τις διατάξεις του ΚΕΔΕ, με την αποστολή εντολών στις ΔΟΥ για τη φραγή έκδοσης φορολογικής ενημερότητας και την έναρξη κατασχέσεων. Πράγματι, παρά το γεγονός ότι η εφαρμογή του ΚΕΔΕ αποτελούσε πάγια υποχρέωση των αρμόδιων υπηρεσιών, για πολλά χρόνια οι διατάξεις αυτές έμεναν ανενεργές, με αποτέλεσμα αφενός να μην τιμωρούνται οι παραβάτες, αφετέρου οι δήμοι να μην εισπράττουν τα έσοδα τα οποία νομίμως δικαιούνταν και να μην έχουν πόρους για τη βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών. Ωστόσο, η εμμονή της Διοίκησης σε παρωχημένες πρακτικές και η έλλειψη βούλησης για εξορθολογισμό του θεσμικού πλαισίου που διέπει την είσπραξη των προστίμων και την παραγραφή των αξιώσεων του Δημοσίου προκαλεί το κοινό περί δικαίου αίσθημα και κλονίζει την εμπιστοσύνη των πολιτών. Στα μέσα του 2015 και στο πλαίσιο του σχεδιασμού συστήματος συλλογής και διαχείρισης δεδομένων τροχαίων ατυχημάτων και επιβολής ποινών σε θέματα οδικής κυκλοφορίας, η Διεύθυνση Οικονομικών ΟΤΑ του Υπουργείου Εσωτερικών έθεσε υπόψη της Διεύθυνσης Τροχαίας Αστυνομίας τις προτάσεις του Συνηγόρου. Τέλος, ο Συνήγορος έχει ζητήσει να ενημερώνεται για το έργο της Διαρκούς Επιτροπής Αναθεώρησης του ΚΟΚ.

Ο Δήμος Αθηναίων απέρριψε αίτημα διαγραφής προστίμου ΚΟΚ, το οποίο αφορούσε παράβαση τελεσθείσα από τον αποβιώσαντα πατέρα του αναφερόμενου. Ο δήμος, προκειμένου να διαγράψει την οφειλή, ζήτησε αποδεικτικό αποποίησης κληρονομίας, κατ' εφαρμογή του άρθρου 174 Ν. 3463/2006. Ο πολίτης επικαλέστηκε την υπ' αριθμ. 43/2007 γνωμοδότηση

ΝΣΚ, σύμφωνα με την οποία τα πρόστιμα ΚΟΚ, όπως και όσα άλλα διοικητικά πρόστιμα για παραβάσεις που δεν επέφεραν ζημία του Δημοσίου, αποτελούν αμιγείς ποινές σε χρήμα και δεν φέρουν αποζημιωτικό αλλά προσωποπαγή χαρακτήρα, οπότε αποσβέννυνται με τον θάνατο του καταδικασθέντος και δεν είναι δυνατόν να εκτελεστούν σε βάρος των κληρονόμων του. Ο Συνήγορος διαπίστωσε μεγάλες διαφορές στη στάση των δήμων απέναντι στις αιτήσεις διαγραφής προστίμων ΚΟΚ που υποβάλλονται από τους κληρονόμους του υπόχρεου και επισήμανε στο Υπουργείο Εσωτερικών ότι πρέπει να δοθούν συγκεκριμένες οδηγίες, προκειμένου να υπάρχει εφεξής ομοιόμορφη αντιμετώπιση των ίδιων περιπτώσεων. Ενώ ο Δήμος Αθηναίων, αποδεχόμενος τις απόψεις του Συνηγόρου, προέβη στην απαλλαγή του κληρονόμου από το επιβληθέν πρόστιμο, το υπουργείο μέχρι στιγμής δεν έχει ανταποκριθεί.

Πλανόδιο εμπόριο

Σε πράξεις βεβαίωσης προστίμου για άσκηση πλανόδιου εμπορίου, τις οποίες εκδίδει η ΕΛΑΣ, διαπιστώθηκε ότι δεν περιλαμβάνονται στοιχεία που προβλέπονται από την ισχύουσα νομοθεσία και είναι ουσιώδη για τη νομιμότητα της πράξης, όπως λ.χ. σύντομη περιγραφή των πραγματικών περιστατικών που συνιστούν την παράβαση, μνεία της εφαρμοστέας διάταξης, πεδίο όπου ο ελεγχόμενος μπορεί να εκφράσει τις απόψεις του και πληροφόρηση για τα δικαιώματά του, κυρίως όσον αφορά τη δυνατότητα άσκησης ενδικοφανούς προσφυγής κατά της πράξης. Σε συγκεκριμένη περίπτωση, με παρέμβαση του Συνηγόρου διεγράφη πρόστιμο ύψους 5.000 ευρώ λόγω αυτών των ελλείψεων στην πράξη βεβαίωσης (υπόθεση 200251/2015).

Πρόστιμο στρατολογίας

Κατά το 2015 παρέμεινε συνεχής η ροή αναφορών για το πρόστιμο ανυποταξίας (ενδεικτικές υποθέσεις 198306, 200416, 201267, 204496, 205312/2015), όπου εμφανίζονται απαράλλακτα τα φαινόμενα ανελαστικότητας που έχουν εντοπισθεί από τριετίες (*Ετήσιες Εκθέσεις 2012*, σ. 63, και *2013*, σ. 67), ιδίως σε περιπτώσεις ανυπαίτιας άγνοιας της κλήσης για κατάταξη ή σε περιπτώσεις στρατευσίμων που έχουν ήδη καταταγεί και υπηρετούν. Έχοντας, όπως φαίνεται, συναίσθηση της προβληματικής κατάστασης, η ίδια η στρατολογική Διοίκηση ενίστε αποδέχεται αιτήσεις άρσης του προστίμου προβαίνοντας, με παρότρυνση του Συνηγόρου, σε άκρα ερμηνευτική διεύρυνση της έννοιας της «ανωτέρας βίας», μοναδικού μέχρι στιγμής νόμιμου λόγου άρσης. Ευπρόσδεκτο, και προς την κατεύθυνση των προτάσεων του Συνηγόρου, είναι το νομοσχέδιο που κατατέθηκε στη Βουλή τον Δεκέμβριο του 2015 και προβλέπει νέες περιπτώσεις άρσης του προστίμου.

Δημοτικά τέλη

Τέλη που βαρύνουν τον καταναλωτή ηλεκτρικού ρεύματος

Δήμος κάλεσε τον ιδιοκτήτη μισθωμένου ακινήτου να καταβάλει δημοτικά τέλη, δημοτικούς φόρους και ΤΑΠ που δεν είχε

καταβάλει ο μισθωτής του ακινήτου και καταναλωτής της ΔΕΗ. Ο Συνήγορος επισήμανε ότι, σύμφωνα με τη σχετική νομοθεσία και νομολογία, υπόχρεος για την καταβολή των δημοτικών τελών και φόρων, που εισπράττονται μέσω των λογαριασμών της ΔΕΗ, είναι καταρχήν ο μισθωτής-καταναλωτής του ηλεκτρικού ρεύματος. Η δυνατότητα επιδίωξης της πληρωμής τυχόν οφειλών από τον ιδιοκτήτη του ακινήτου υπάρχει επιπρόσθετα μόνο σε περίπτωση που αποδεδειγμένα η είσπραξη από τον μισθωτή-καταναλωτή είναι δυσχερής. Ο δήμος ανταποκρίθηκε θετικά, απάλλαξε τον ιδιοκτήτη από την υποχρέωση και στη συνέχεια στράφηκε κατά του μισθωτή για την εξόφληση της οφειλής (υπόθεση 196664/2014).

Υπολογισμός τελών σε κλειστό και μη ηλεκτροδοτούμενο ακίνητο

Δήμος επέβαλε αναδρομικά δημοτικά τέλη, δημοτικό φόρο και ΤΑΠ σε κλειστό, μη ηλεκτροδοτούμενο άνω της πενταετίας ακίνητο, υπολογίζοντάς τα με συντελεστή επαγγελματικής στέγης, καθώς το ακίνητο κατά την τελευταία ηλεκτροδότηση χρησιμοποιείτο ως τέτοιο. Οι αναφερόμενοι προσκόμισαν όλα τα αποδεικτικά στοιχεία από τα οποία προέκυπτε ότι το συγκεκριμένο ακίνητο ήταν και είναι οικία και ως τέτοιο δηλώνεται στην αρμόδια ΔΟΥ, έτυχε δε για ένα χρονικό διάστημα να εκμισθωθεί ως επαγγελματική στέγη, ενώ τα τελευταία χρόνια, για τα οποία και καταλογίστηκαν τα επίμαχα ποσά, παρέμενε κλειστό και μη ηλεκτροδοτούμενο. Η παρέμβαση του Συνηγόρου προς τον δήμο, για τον επανυπολογισμό των οφειλόμενων ποσών με βάση τον συντελεστή που αντιστοιχεί στις κατοικίες, έγινε δεκτή (υπόθεση 200723/2015).

Επιβολή τελών σε φωτοβολταϊκά συστήματα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας

Ο Δήμος Αλίμου επέβαλε σε επιχείρηση φωτοβολταϊκών συστημάτων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας δημοτικά τέλη με βάση την επιφάνεια της στέγης κτιρίου, στην οποία η επιχείρηση έχει εγκαταστήσει φωτοβολταϊκό πάρκο παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι κάθε δήμος αποφασίζει διαφορετικά, καθώς δεν υφίσταται σαφές νομοθετικό πλαίσιο βάσει του οποίου επιβαρύνονται ή απαλλάσσονται οι επενδυτές από τη χρέωση αυτή. Με παρέμβαση του Συνηγόρου, ο δήμος έπαυσε εφεξής να χρεώνει το συγκεκριμένο φωτοβολταϊκό σύστημα, ωστόσο δεν διέγραψε τις προηγούμενες οφειλές του. Ο Συνήγορος πρότεινε στα Υπουργεία Εσωτερικών και Περιβάλλοντος τον εκσυγχρονισμό της νομοθεσίας που διέπει τα τέλη καθαριότητας και φωτισμού σε φωτοβολταϊκά πάρκα, και στη συνέχεια προγραμματίστηκε σχετική συνάντηση μεταξύ στελεχών των συναρμόδιων υπηρεσιών (υπόθεση 185432/2014).

Επιστροφή αχρεωστήτως καταβληθέντος ποσού από λανθασμένο υπολογισμό τελών

Η Διεύθυνση Δημοτικών Προσόδων του Δήμου Αθηναίων αρνήθηκε να επιστρέψει, ως αχρεωστήτως καταβληθέν, ποσό που

προήλθε από τον υπολογισμό, με επαγγελματικό συντελεστή, των δημοτικών τελών και του φόρου για τους κοινόχρηστους χώρους πολυκατοικίας. Η αρμόδια υπηρεσία υποστηρίζει ότι το λάθος οφείλεται σε υπαιτιότητα του πολίτη. Επικαλούμενος σχετικό έγγραφο της Διεύθυνσης Οικονομικών ΟΤΑ του Υπουργείου Εσωτερικών, ο Συνήγορος επισήμανε ότι ο νομοθέτης δεν συνδέει την αξίωση επιστροφής αχρεωστήτως καταβληθέντων φόρων και τελών με την ύπαρξη υπαιτιότητας. Επιπλέον, επισήμανε ότι η εφαρμογή της αρχής της επιστροφής των αχρεωστήτως καταβληθέντων φόρων αντανάκλα στο δημόσιο δίκαιο την αρχή του αδικαιολόγητου πλουτισμού του ιδιωτικού δικαίου, ο δε δήμος κατέστη αδικαιολογήτως πλουσιότερος εισπράττοντας τέλη με αυξημένο συντελεστή επαγγελματικής χρήσης αντί της οικιακής και ΤΑΠ σε κοινόχρηστο χώρο. Ο δήμος εμμένει στις απόψεις του και δεν ικανοποίησε το αίτημα, οπότε ο Συνήγορος προτίθεται να θέσει το θέμα στο αρμόδιο υπουργείο (υπόθεση 186387/2014).

Ανταποδοτικά τέλη

Τέλη χρήσης άδειας πρατηρίου υγρών καυσίμων

Ανταποδοτικά τέλη για χρήση άδειας πρατηρίου υγρών καυσίμων επιβαρύνθηκαν με πρόστιμο για το χρονικό διάστημα 2005-2013, ενώ από το 2006 το πρατήριο είχε, αποδεδειγμένα, παύσει να λειτουργεί. Η περιφερειακή υπηρεσία ενημέρωσε τον πολίτη ότι τα τέλη επιβλήθηκαν διότι ο ίδιος παρέλειψε να δηλώσει τη διακοπή λειτουργίας του πρατηρίου στην αρμόδια Διεύθυνση Μεταφορών και Επικοινωνιών. Ο Συνήγορος εξέφρασε προβληματισμό σχετικά με τον ανταποδοτικό χαρακτήρα του συγκεκριμένου τέλους, ενώ τόνισε ότι σε κάθε περίπτωση δεν υφίσταται ανταποδοτικότητα εφόσον η επιχείρηση έπαψε να λειτουργεί, ακόμα και αν αυτό δεν δηλώθηκε στην αρμόδια για την είσπραξη του τέλους υπηρεσία. Το Υπουργείο Περιβάλλοντος επέμεινε στην ανταποδοτική φύση του τέλους, δέχτηκε όμως την παρέμβαση του Συνηγόρου στη συγκεκριμένη υπόθεση και η αρμόδια περιφερειακή υπηρεσία προέβη στη διαγραφή του τέλους και των προσαυξήσεων που αφορούσαν το χρονικό διάστημα μετά την παύση λειτουργίας της επιχείρησης (υπόθεση 198680/2015).

Τέλη κοιμητηρίων

Δήμοι συνεχίζουν να διεκδικούν από μη δημότες, δικαιούχους χρήσης υπηρεσιών κοιμητηρίων, μέχρι και τριπλάσιου ύψους τέλη για την παροχή των εν λόγω υπηρεσιών. Ο Συνήγορος έχει επανειλημμένως ασχοληθεί με το πρόβλημα (βλ. *Ετήσια Έκθεση 2012*, σ. 61), επισημαίνοντας ότι όλοι οι δήμοι πρέπει να εφαρμόσουν την ισχύουσα νομοθεσία χωρίς να διαφοροποιούνται μεταξύ τους. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση (υπόθεση 184170/2014) επιβολής, σε δικαιούχο χρήσης οικογενειακού τάφου σε δήμο της Αττικής, επιπλέον τέλους για την ταφή σε αυτόν της σορού της μητέρας του, η οποία είχε γεννηθεί και διέμενε στον εν λόγω δήμο όλη της ζωή ως δημότης, πλην των τελευταίων 8 ετών. Με την αιτιολογία ότι κατά τη στιγμή του

θανάτου της η θανούσα ήταν ετεροδημότης, ο δήμος απαίτησε και έλαβε επιπλέον τέλη για την ταφή της ως ετεροδημότη. Ο Συνήγορος παρενέβη υποδεικνύοντας στη δημοτική αρχή το μη σύννομο των ενεργειών της, βάσει όχι μόνο των διατάξεων των άρθρων 2 και 5 του Συντάγματος, αλλά και αυτών που ρυθμίζουν την ανταποδοτικότητα των τελών, ιδίως δε του άρθρου 4 παράγρ. 2 του ΑΝ 582/1968, σύμφωνα με την οποία τα τέλη κοιμητηρίων επιβάλλονται «προς κάλυψιν εν μέρει ή εν όλω των δαπανών της συντηρήσεως και εν γένει λειτουργίας αυτών».

Επομένως, τα τέλη για την απόκτηση ή χρήση δικαιώματος οικογενειακού ή τριετούς χρήσης τάφου, καθώς και για παροχή άλλων υπηρεσιών, όπως χρήση οστεοφυλακίων ή καθαριότητα, έχουν εκ του νόμου ανταποδοτικό χαρακτήρα και δεν επιτρέπεται να επιβάλλονται για άλλους λόγους, όπως η εξοικονόμηση χώρου ή η ενίσχυση των εσόδων των δήμων.

Επίσης, ο Συνήγορος επικαλέστηκε απόφαση της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής, με την οποία είχε κριθεί ότι η καταβολή υψηλότερων τελών από τους ετεροδημότες δεν τεκμηριώνεται με συγκεκριμένες διατάξεις νόμου από όπου να προκύπτει συνάρτηση με ειδική αντιπαροχή, επομένως εισάγει διάκριση μεταξύ πολιτών που διαβιούν σε καθεστώς ισονομίας. Τέλος, ζήτησε να εναρμονισθεί ο κανονισμός λειτουργίας του κοιμητηρίου με την ισχύουσα νομοθεσία. Ο δήμος ανταποκρίθηκε επιστρέφοντας τα επιπλέον τέλη, ενώ εκκρεμεί η ολοκλήρωση της τροποποίησης του κανονισμού λειτουργίας.

Ωστόσο, σε άλλες παρόμοιες περιπτώσεις (ενδεικτικές υποθέσεις 188273, 189495/2014), οι δήμοι δεν έχουν ακόμη εφαρμόσει τις συστάσεις του Συνηγόρου, μολονότι και οι οικείες αποκεντρωμένες διοικήσεις έχουν ζητήσει τη συμμόρφωσή τους. Όπως έχει και στο παρελθόν προταθεί με σχετική ειδική έκθεση , είναι σκόπιμη η έκδοση από το Υπουργείο Εσωτερικών εγκυκλίου με την οποία θα απαιτείται η συμμόρφωση όλων των δήμων με τις προαναφερόμενες διατάξεις και απαλοιφή, από τους κανονισμούς λειτουργίας των κοιμητηρίων, κάθε διάκρισης στην επιβολή τελών χρήσης υπηρεσιών κοιμητηρίουστηριζόμενης στην ιδιότητα του δημότη.

Οφειλές από χρήση υπηρεσιών δημόσιων επιχειρήσεων

Ύδρευση

Πολίτης διαμαρτυρήθηκε για αυξημένο –σε σχέση με τη συνήθη κατανάλωση– λογαριασμό ύδρευσης λόγω αφανούς διαρροής στον υδρομετρητή. Η ΕΥΔΑΠ μείωσε το ποσό λόγω οικονομικών και κοινωνικών κριτηρίων και όχι λόγω της βλάβης. Ο Συνήγορος επισήμανε ότι, σύμφωνα με το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο της ΕΥΔΑΠ, εσωτερικές εγκαταστάσεις ύδρευσης είναι όλες όσες βρίσκονται πέρα από το εσωτερικό προσαρμοστικό του υδρομετρητή προς την πλευρά του ακινήτου.

Κατά συνέπεια, η αξίωση καταβολής από τον καταναλωτή του όγκου του ύδατος που αντιστοιχεί στη διαρροή, και το οποίο ουδέποτε παρασχέθηκε στην εσωτερική του εγκατάσταση αλλά διέρρευσε λόγω βλάβης στις εγκαταστάσεις της εταιρείας, στερείται νομίμου βάσεως και η αξίωση θα πρέπει να περιοριστεί στο μέγεθος της συνήθους κατανάλωσης που πραγματοποιεί ο καταναλωτής κατά το υπό κρίση χρονικό διάστημα.

Επιπλέον, υποστήριξε ότι ο υπολογισμός του τέλους αποχέτευσης επί του συνόλου της καταγεγραμμένης κατανάλωσης σε περιπτώσεις εκτάκτων καταστάσεων, όπου παρουσιάζεται ιδιαίτερα αυξημένη μη «πραγματική» κατανάλωση χωρίς μάλιστα να γίνεται χρήση του αποχετευτικού δικτύου, όπως στις περιπτώσεις των αφανών διαρροών, δεν έχει έρεισμα στον νόμο και καταλήγει στην επιβολή ποσών που δεν αντιστοιχούν στα νομίμως προβλεπόμενα και σκοπούμενα όρια. Απαντώντας, η ΕΥΔΑΠ εμμένει στη θέση της ότι επρόκειτο για εσωτερική αφανή διαρροή, η οποία αντιμετωπίστηκε στα πλαίσια που ορίζει το υφιστάμενο κανονιστικό πλαίσιο, ενώ επικαλείται τη διακριτική της ευχέρεια για μερική μείωση των τελών αποχέτευσης. Παρά ταύτα, με μεταγενέστερο έγγραφό της ενημέρωσε τον Συνήγορο ότι επανεξετάζει τις προτάσεις του.

Το άρθρο 1 του ισχύοντος Κανονισμού Λειτουργίας του Δικτύου Ύδρευσης της ΕΥΔΑΠ αναγνωρίζει ως καταναλωτή μόνο τον ιδιοκτήτη του υδρευόμενου ακινήτου, εισάγοντας έτσι αμάχητο τεκμήριο σε βάρος αυτού, με συνέπεια ο ιδιοκτήτης να καθίσταται σε κάθε περίπτωση υπόχρεος για τυχόν ανεξόφλητους λογαριασμούς. Αντίθετα, η ΕΥΑ Θεσσαλονίκης, με το άρθρο 10 του Κανονισμού της, παρέχει τη δυνατότητα μεταβίβασης του δικαιώματος υδροληψίας στον πραγματικό χρήστη, ώστε να καθίσταται υπόχρεος και για τις οφειλές. Ο Συνήγορος, όπως είχε επισημάνει σε ειδική έκθεσή του από το 2011, εξακολουθεί να θεωρεί προτεραιότητα τη σύνδεση της ευθύνης με την κατανάλωση, πέρα από τη λογική της εισπρακτικής σκοπιμότητας.

Ηλεκτρική ενέργεια

Σύμφωνα με τον Κώδικα Προμήθειας Ηλεκτρικής Ενέργειας (άρθρα 21 και 22), η καταγγελία της σύμβασης προμήθειας από πελάτη γίνεται εγγράφως. Σε περίπτωση που ο πελάτης δεν γνωστοποιήσει την αποχώρησή του, η σύμβαση προμήθειας εξακολουθεί να ισχύει μέχρι να λάβει χώρα η παύση της εκπροσώπησης του μετρητή του πελάτη. Στην περίπτωση αυτή, ως ημερομηνία αυτοδίκαιης λύσης της σύμβασης προμήθειας λαμβάνεται η ημερομηνία παύσης της εκπροσώπησης του μετρητή του πελάτη, όπως αυτή καθορίζεται από τον αρμόδιο διαχειριστή, κατά τα οριζόμενα στους κώδικες διαχείρισης δικτύων. Αυτό αποτυπώνεται και στο άρθρο 20 του συμβολαίου παροχής ηλεκτρικού ρεύματος, στο οποίο ορίζεται ότι «σε περίπτωση αλλαγής στο πρόσωπο του καταναλωτή ..., για να απαλλαγεί ο καταναλωτής από τις υποχρεώσεις του θα πρέπει, αφού εκπληρώσει τις υποχρεώσεις που βρίσκονται σε εκκρε-

μότητα, στη συνέχεια να ζητήσει τη λύση αυτού του συμβολαίου». Δυστυχώς, οι ιδιοκτήτες των ακινήτων δεν προβαίνουν στις ανωτέρω ενέργειες, με αποτέλεσμα να χρεώνονται και τους ανεξόφλητους λογαριασμούς των ενοικιαστών τους.

ΟΦΕΙΛΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ

Αποζημίωση λόγω απώλειας αποσκευής

Πολίτης ζήτησε την παρέμβαση του Συνηγόρου για την καταβολή αποζημίωσης λόγω απώλειας αποσκευής του από λεωφορείο της ΤΡΑΙΝΟΣΕ, ύστερα από απόρριψη σχετικού αιτήματός του από την εταιρεία, με την αιτιολογία ότι δεν υφίστατο πρόβλεψη για την καταβολή αποζημίωσης στην περίπτωση απώλειας αποσκευών από λεωφορεία της ΤΡΑΙΝΟΣΕ (υπόθεση 200740/2015).

Μετά την παρέμβαση του Συνηγόρου, η εταιρεία κατέβαλε στον πολίτη το ποσό των 80 ευρώ ως αποζημίωση και ενημέρωσε την Αρχή ότι, στο πλαίσιο βελτίωσης της πολιτικής μεταφοράς αποσκευών σε λεωφορειακές της γραμμές, κωδικοποίησε τη διαδικασία σήμανσης και μεταφοράς αποσκευών σε αυτές και θα την ενσωματώσει στην επόμενη έκδοση του ΧΥΚ.

Καθυστέρηση παραλαβής προμήθειας

Προμηθευτής που είχε αναλάβει να προμηθεύσει με έπιπλα αξίας περίπου 3.000 ευρώ τον Δήμο Αχαρνών διαμαρτυρήθηκε στον Συνήγορο διότι, παρά τις συνεχείς οχλήσεις του και την πάροδο πλέον των 8 μηνών, ο φορέας δεν προέβαινε στην παραλαβή των επίπλων. Αιτία ήταν ότι τρεις υπηρεσίες του Δήμου Αχαρνών (Τμήμα Κοινωνικής Πρόνοιας, Τμήμα Προμηθειών, Διεύθυνση Προγραμματισμού Οργάνωσης και Πληροφορικής) διαφωνούσαν περί του ποια ήταν αρμόδια να προβεί στις απαιτούμενες ενέργειες. Μετά την παρέμβαση του Συνηγόρου η διαδικασία παραλαβής της προμήθειας ολοκληρώθηκε και καταβλήθηκε στον προμηθευτή το οφειλόμενο ποσό (υπόθεση 199936/2015).

Βελτίωση της διαδικασίας έκδοσης ηλεκτρονικού παραβόλου

Κατά τη διερεύνηση αναφοράς ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι δεν ήταν δυνατή η επιστροφή του ποσού που είχε καταβληθεί για την έκδοση ηλεκτρονικού παραβόλου, σε περίπτωση που αυτό δεν χρησιμοποιήθηκε. Αυτό συνέβαινε, ειδικότερα, όταν δεν είχε δηλωθεί ο ΑΜΦ στη σχετική αίτηση έκδοσης του ηλεκτρονικού παραβόλου. Σύμφωνα με τον αναφερόμενο, δεν του είχε ζητηθεί από το ΚΕΠ η δήλωση του ΑΦΜ του, επειδή η συμπλήρωση του σχετικού πεδίου οριζόταν ως προαιρετική (υπόθεση 195419/2014). Απευθυνόμενος στα συναρμόδια Υπουργεία Οικονομικών και Εσωτερικών,

ο Συνήγορος πρότεινε να δίνεται και στη συγκεκριμένη περίπτωση η δυνατότητα επιστροφής του αχρεωστήτως καταβληθέντος ποσού για την έκδοση ηλεκτρονικού παραβόλου, το οποίο τελικά δεν χρησιμοποιήθηκε, καθώς επίσης και να τροποποιηθεί η σχετική ηλεκτρονική φόρμα του παραβόλου, ώστε να καταστεί η δήλωση του ΑΦΜ υποχρεωτικό πεδίο για όλους το διαθέτουν. Επίσης, πρότεινε να θεσπιστεί υποχρέωση των υπαλλήλων των ΚΕΠ να ενημερώνουν τους πολίτες που επιθυμούν να εκδώσουν ηλεκτρονικό παράβολο για τις συνέπειες της μη συμπλήρωσης του σχετικού πεδίου.

Με την ΠΟΛ 1131/2015 του Υπουργείου Οικονομικών υλοποιήθηκαν οι προτάσεις του Συνηγόρου. Παράλληλα δόθηκαν κατ'άλληλες οδηγίες στους υπαλλήλους των ΚΕΠ που συντάσσουν αιτήσεις έκδοσης ηλεκτρονικού παραβόλου, προκειμένου να μεριμνούν για την υπενθύμιση συμπλήρωσης και του ΑΦΜ .

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία, στον ιστότοπο του Συνηγόρου www.synigoros.gr

Το σύμβολο μέσα στο κείμενο παραπέμπει σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2015) όπου μπορείτε να βρείτε σχετικά αναρτημένα έγγραφα.

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ ΚΑΙ Ο ΝΟΜΟΣ

ΙΘΑΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Πολιτογράφηση

Καθορισμός ιθαγένειας

Αστική κατάσταση

Δικαίωμα γάμου

Εγγραφή δεκαοκταετών
στους εκλογικούς καταλόγους

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΝΗΛΙΚΟΤΗΤΑΣ:
Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ
ΚΑΙ ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

ΑΣΤΥΝΟΜΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΡΑΤΗΣΗ

Αστυνόμευση

Κράτηση

Τα πεδία συνάντησης του νόμου με την προσωπική κατάσταση των ανθρώπων, ιδίως τα πολιτικά δικαιώματα, η προσωπική ελευθερία και η έννομη προστασία της προσωπικότητας, χαρακτηρίζονται από αίσθηση ιδιαίτερης κρισιμότητας, καθώς εκεί κρίνονται θεμελιώδεις πολιτειακές επιλογές αλλά και θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών. Με ανάλογη ευαισθησία αντιμετωπίζει τα θέματα αυτά ο Συνήγορος, συχνά συναντώντας ακραίες καταστάσεις δοκιμασίας του κράτους δικαίου.

ΙΘΑΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Καταλυτική εξέλιξη για την ελληνική ιθαγένεια αποτέλεσε, κατά το 2015, η ψήφιση του Ν. 4332/2015 (βλ. αναλυτικά «Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις»). Με αυτόν επανήλθε σε ισχύ η δυνατότητα κτήσης ιθαγένειας λόγω γέννησης και φοίτησης, η οποία τελούσε σε άτυπη αναστολή μετά την απόφαση 460/2013 ΣτΕ. Έχοντας ήδη, με σειρά εγγράφων του προς το Υπουργείο Εσωτερικών και σε τρεις συνεχόμενες Ετήσιες Εκθέσεις, εισηγηθεί τη διατήρηση της συγκεκριμένης δυνατότητας, ο Συνήγορος εξέφρασε την ικανοποίησή του για την εξέλιξη αυτή και συνέβαλε στη σχετική διαβούλευση ενώπιον της κοινοβουλευτικής επιτροπής. Δεν έγιναν, ωστόσο, δεκτές οι βελτιωτικές προτάσεις που κατέθεσε σχετικά με τις συνέπειες τυχόν επιβολής αναμορφωτικών και θεραπευτικών μέτρων για διάπραξη αδικημάτων από ανηλίκους και με τη δυνατότητα εξαίρεσης από την προϋπόθεση επιτυχούς παρακολούθησης σε περιπτώσεις ανηλίκων που αδυνατούν να ολοκληρώσουν επιτυχώς τις απαιτούμενες τάξεις λόγω ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών και μαθησιακών δυσκολιών.

Κατά την ίδια χρονιά, εμφανίστηκαν έντονα διοικητικά και ουσιαστικά προβλήματα στην εφαρμογή όλων των διαδικασιών κτήσης ιθαγένειας. Στις υποθέσεις καθορισμού, η ήδη ορατή επιβάρυνση των αποκεντρωμένων διοικήσεων είναι βέβαιο ότι θα επιδεινωθεί με τον νέο νόμο, αν δεν ληφθούν επείγοντως οργανωτικά μέτρα. Στις υποθέσεις πολιτογράφησης, η υλοποίηση των ρυθμίσεων του Ν. 3838/2010 έχει φέρει πλέον τον Συνήγορο αντιμέτωπο με περιπτώσεις πλημμελούς αιτιολογίας απορριπτικών αποφάσεων.

Πολιτογράφηση

Εισήγηση Επιτροπής Πολιτογράφησης που εμπεριέχει αξιολογική κρίση

Πολίτης ΠΓΔΜ ζήτησε να διερευνηθεί η νομιμότητα της απορριπτικής απόφασης επί αίτησης πολιτογράφησης, καθώς η σχετική αρνητική εισήγηση της Επιτροπής Πολιτογράφησης εδραζόταν στην αξιολόγηση όχι των γνώσεών της, αλλά της ιδεολογικής στάσης της απέναντι σε θέματα που σχετίζονται με τη χώρα καταγωγής της. Ύστερα από την εξέταση του πρακτικού της συνέντευξης, ο Συνήγορος έκρινε ότι πράγματι η επιτροπή αιτιολόγησε τη γνώμη της με βάση την ευθυγράμμιση της αιτούσας με την εθνική μας ιστορική αφήγηση όπως την αντιλαμβάνονται τα μέλη της επιτροπής και όχι με βάση την αντικειμενική αξιολόγη-

ση της επάρκειας των γνώσεών της σε θέματα ελληνικής ιστορίας όπως προβλέπει ο νόμος. Επιπλέον, η έκφραση βούλησης της αναφερομένης για ενασχόληση με τα κοινά εκτιμήθηκε ως επιβαρυντικό στοιχείο, σε αντίθεση με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 5α παράγρ. 1 ΚΕΙ. Απαντώντας στον Συνήγορο, η αρμόδια Διεύθυνση Αστικής Κατάστασης Κεντρικής Μακεδονίας δεν εντόπισε παραβίαση του πλαισίου γνωμοδοτικής αρμοδιότητας της Επιτροπής Πολιτογράφησης και εξέφρασε την άποψη ότι εκ του νόμου δεν προβλέπεται δυνατότητα διορθωτικών ενεργειών εκ μέρους της. Για τους λόγους αυτούς, η υπόθεση έχει παραπεμφθεί στο Συμβούλιο Ιθαγένειας του Υπουργείου Εσωτερικών, όπου εκκρεμεί επί σειρά μηνών (υπόθεση 199539/2015).

Πάγια θέση του Συνηγόρου, αλλά και της ίδιας της υπουργικής εγκυκλίου, αποτελεί η άποψη ότι η Επιτροπή Πολιτογράφησης, προκειμένου να διαπιστώσει τις νόμιμες προϋποθέσεις ενσωμάτωσης, δικαιούται να συνεκτιμά μόνο τη γνώση και την εξοικείωση με τα θεμελιώδη ιστορικά και πολιτιστικά δεδομένα της Ελληνικής Δημοκρατίας, και όχι κατ' ανάγκη τη συμφωνία με αυτά. Προκειμένου να αποτραπούν υποκειμενικές αξιολογικές κρίσεις, ο Συνήγορος κάλεσε το Υπουργείο Εσωτερικών να εκδώσει ακόμη σαφέστερες οδηγίες προς αυτή την κατεύθυνση.

Αδυναμίες της διαδικασίας συνέντευξης στις Επιτροπές Πολιτογράφησης

Ο Συνήγορος έχει λάβει σημαντικό αριθμό αναφορών για τη διαδικασία διεξαγωγής της συνέντευξης ενώπιον των Επιτροπών Πολιτογράφησης. Τα τιθέμενα ζητήματα αφορούν:

- τη διαφοροποίηση του βαθμού δυσκολίας των ερωτήσεων, ενίοτε δε και του περιεχομένου τους ανάλογα με την ακαδημαϊκή συγκρότηση των μελών των επιτροπών ή τις εγκυκλοπαιδικές γνώσεις που θεωρούνται ως κοινό κτήμα της ελληνικής κοινωνίας (λ.χ. έμφαση στη γνώση ιστορικών δεδομένων της αρχαιότητας ή της σύγχρονης ιστορίας)
- τη συμπεριφορά μελών των επιτροπών που χαρακτηρίζεται από ορισμένους εξεταζόμενους ως απότομη ή εχθρική
- το γεγονός ότι το περιεχόμενο του εγχειριδίου ιστορίας, γεωγραφίας και πολιτισμού που βρίσκεται αναρτημένο στην ειδική ιστοσελίδα του Υπουργείου Εσωτερικών, ως βοήθημα στη διαδικασία της συνέντευξης, συχνά εκλαμβάνεται ως αποκλειστική και δεσμευτική εξεταζόμενη ύλη, με προβληματικά αποτελέσματα σε περιπτώσεις καταχωρίσεων που δεν έχουν ενημερωθεί επί 15 περίπου χρόνια (όπως εκείνες για τη διοικητική οργάνωση της χώρας).

Στο πλαίσιο της αντιμετώπισης των παραπάνω προβλημάτων, ο Συνήγορος παροτρύνει το Υπουργείο Εσωτερικών να προωθήσει αντικειμενικότερη διαδικασία ελέγχου της ενσωμάτωσης, απευθύνοντας ακόμη πιο εξαντλητικές οδηγίες στις επιτροπές ή αξιοποιώντας ενδεχομένως τις υπάρχουσες δυνητικές προβλέψεις του άρθρου 7 παράγρ. 3 ΚΕΙ.

Ειδικές διαδικασίες πολιτογράφησης ομογενών

Ο Συνήγορος ήδη από το 2007 είχε επισημάνει τα ζητήματα που είχαν ανακύψει σχετικά με την πολιτογράφηση ομογενών από τρίτες χώρες (εκτός Αλβανίας και πρώην ΕΣΣΔ) για τους οποίους δεν μπορούσε να διαπιστωθεί η ελληνική ιθαγένεια, όπως λ.χ. σε περιπτώσεις δωδεκανησίων ή κυπρίων που είχαν μεταναστεύσει πριν από την ενσωμάτωση ή την ανεξαρτησία της πατρίδας τους αντιστοίχως. Η ΕΛΑΣ αρνείται ή καθυστερεί να εκδώσει άδειες παραμονής, οι οποίες άλλωστε βασίζονται σε ασαφές νομικό πλαίσιο, με αποτέλεσμα να παρακωλύεται και η πολιτογράφηση. Ο Συνήγορος έθεσε εκ νέου το ζήτημα τον Μάρτιο του 2015, και τον Σεπτέμβριο αποφασίστηκε έκδοση ΚΥΑ βάσει της οποίας οι άδειες παραμονής των ομογενών από τρίτες χώρες θα εκδίδονται πλέον από το Υπουργείο Εσωτερικών, κάτι που αποτέλούσε επίσης πάγια πρόταση του Συνηγόρου.

Στη διαδικασία της ιδιότυπης πολιτογράφησης των ομογενών από την πρώην ΕΣΣΔ εξακολουθούν να παρατηρούνται καθυστερήσεις που σε πολλές περιπτώσεις υπερβαίνουν τα 5 έτη. Οι περισσότερες επιτροπές δεν λειτουργούν ή και δεν έχουν συγκροτηθεί. Περαιτέρω το νομικό πλαίσιο χρειάζεται αναμόρφωση έτσι ώστε και να αποτυπώνει την πραγματικότητα που έχει δημιουργηθεί, αλλά και να μειώνει τη διακριτική ευχέρεια της Διοίκησης κατά την κρίση της περί ομογενειακής ιδιότητας. Ιδίως πρέπει να δοθεί λύση στις πολυάριθμες εκείνες περιπτώσεις όπου πρόσωπα που διαβιούν επί σειρά ετών στην Ελλάδα καλούνται να εξεταστούν από τα οικεία προξενεία.

Η ούτως ή άλλως νομικά ασαφής και πραγματολογικά δυσχερής ελέγχιμη ομογενειακή ιδιότητα θα πρέπει να επαναπροσδιοριστεί με τρόπο που να αφήνει όσο το δυνατόν μικρότερη ευχέρεια αυθαιρεσίας. Ο Συνήγορος εκτιμά ότι από το 2010 και τη συγκρότηση των (Γενικών) Επιτροπών Πολιτογράφησης δεν υφίσταται λόγος ύπαρξης ειδικών επιτροπών και θα πρέπει οι αιτήσεις να εξετάζονται, κατά το πνεύμα του νόμου, από τις Γενικές Επιτροπές Πολιτογράφησης με μια ειδική διαδικασία.

Περαιτέρω, ο Συνήγορος επαναλαμβάνει την εκτίμησή του (Ετήσια Έκθεση 2007, σ. 73-75) ότι το ισχύον νομικό πλαίσιο πρέπει να εκσυγχρονιστεί, καθώς έχει συσσωρευτεί μεγάλος αριθμός προσώπων που ζουν στη χώρα χωρίς να μπορεί να εξεταστεί η αίτησή τους.

Καθορισμός ιθαγένειας

Εγγενείς δυσλειτουργίες στις διαδικασίες καθορισμού ή ανάκτησης ιθαγένειας

Παρά την πρόβλεψη συγκεκριμένων προθεσμιών στον Ν. 3838/2010, οι διαδικασίες καθορισμού ή ανάκτησης ιθαγένειας εξακολουθούν να βαρύνονται

με σοβαρές εγγενείς καθυστερήσεις που οφείλονται τόσο σε διστακτικότητα και καχυποψία των υπηρεσιών όσο και σε αδυναμία συνεργασίας μεταξύ τους ή ακόμη και άγνοια νόμων.

Έλληνας ισραηλίτης, διαγραμμαμένος ως «ανύπαρκτος», ανέκτησε την ελληνική ιθαγένεια το 2003. Ο γιος του, άλλοτε κάτοικος Ισραήλ και ήδη κάτοικος Ισπανίας, κατέθεσε το 2006 αίτηση καθορισμού ιθαγένειας. Ενώ η τότε αρμόδια περιφέρεια διερεύνησε τη νομιμότητα άρσης της διαγραφής του πατέρα του, το 2010 η αρμοδιότητα περιήλθε στην Αποκεντρωμένη Διοίκηση Μακεδονίας – Θράκης η οποία, κρίνοντας ότι έπρεπε να επαναλάβει τη διαδικασία, απηύθυνε σχετικό ερώτημα στη Διεύθυνση Ιθαγένειας του Υπουργείου Εσωτερικών. Λόγω ανεπάρκειας των δικών του αρχείων, το Υπουργείο διαβίβασε παρόμοιο ερώτημα στην ΕΛΑΣ, η οποία απάντησε το 2014, και μόνο έπειτα από παρέμβαση του Συνηγόρου, ότι είναι αναρμόδια. Ακολούθως το Υπουργείο Εσωτερικών απάντησε στην αποκεντρωμένη διοίκηση ότι η διαδικασία που είχε μέχρι στιγμής τηρηθεί ήταν ορθή, ωστόσο η κατά τόπον αρμόδια Διεύθυνση Αστικής Κατάστασης Θεσσαλονίκης, επικαλούμενη οργανωτικές δυσλειτουργίες και υπολογίζοντας τη σειρά προτεραιότητας με βάση τον χρόνο της τελευταίας απάντησης του υπουργείου, απέστειλε την απόφασή της για δημοσίευση στο ΦΕΚ μόλις κατά το τέλος του 2014. Αμέσως μετά, ο Συνήγορος παρενέβη ώστε να ολοκληρωθεί η διδαλώς διαδικασία έκδοσης σειράς πιστοποιητικών (αδήλωτου έλληνα του εξωτερικού, καθορισμού ηλικίας, μόνιμης διαμονής κ.ά.) σε συνεργασία μεταξύ των Προξενείων Τελ Αβίβ και Μαδρίτης και αποστολής του, καταρχήν στο Ειδικό Ληξιαρχείο Αθηνών και εν συνεχεία στην Αποκεντρωμένη Διοίκηση Μακεδονίας – Θράκης για την εγγραφή στο μητρώο αρρένων και στον Δήμο Θεσσαλονίκης για την εγγραφή στο δημοτολόγιο. Η παρέμβαση του Συνηγόρου ήταν ουσιαστική για τη συνεργασία των υπηρεσιών αλλά και προκειμένου να μην αναζητούνται εκ νέου έγγραφα τα οποία είτε είχαν ήδη κατατεθεί είτε δεν ήταν καν απαραίτητα. Το τελευταίο εμπόδιο ήταν η έκδοση διαβατηρίου, καθώς το προξενείο εσφαλμένα νόμιζε ότι αυτή δεν ήταν δυνατή λόγω στρατολογικής εκκρεμότητας. Ο Συνήγορος διευκρίνισε ότι δεν υπάρχει κώλυμα έκδοσης διαβατηρίου για κάποιον που μόλις ανακτήσει την ελληνική ιθαγένεια και δεν έχει ακόμη καν κληθεί για κατάταξη, πολλώ μάλλον όταν έχει παράλληλα υποβάλει και αίτηση αναβολής ως μόνιμος κάτοικος εξωτερικού. Έτσι, το διαβατήριο εκδόθηκε μόλις κατά το τέλος του 2015 (υπόθεση 184987/2014).

Καθυστερήσεις κατά την εφαρμογή του Ν. 4332/2015

Με την έναρξη εφαρμογής της πρόσφατης τροποποίησης του ΚΕΙ, άρχισε μια σταθερή ροή σημαντικού αριθμού αναφορών για δυσλειτουργίες λόγω έλλειψης κατάλληλης προετοιμασίας. Τα προβλήματα εστιάζονται στις δυσκολίες συγκέντρωσης των απαιτούμενων δικαιολογητικών που αφορούν τη φοίτηση σε ελληνικά σχολεία, στην αδυναμία του μηχανογραφικού συστήματος του Υπουργείου Εσωτερικών να υποδεχθεί τα νέα είδη

αιτημάτων, καθώς και στην έλλειψη επαρκούς πληροφόρησης και εξυπηρέτησης από τις υπηρεσίες που ήταν αρμόδιες για την παραλαβή αιτημάτων κτήσης ιθαγένειας, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται συχνά συνθήκες έντασης. Με την έκδοση διευκρινιστικών εγκυκλίων και οδηγιών, τόσο από το Υπουργείο Παιδείας προς τα σχολεία και τις κατά τόπους Διευθύνσεις Εκπαίδευσης όσο και από το Υπουργείο Εσωτερικών προς τις Διευθύνσεις Αστικής Κατάστασης των αποκεντρωμένων διοικήσεων, αντιμετωπίζονται σταδιακά κάποιες δυσλειτουργίες. Η διαχείριση όμως του αυξημένου όγκου εργασίας, που προκύπτει από την πληθώρα νέων και εκκρεμών αιτημάτων κτήσης ιθαγένειας, παραμένει ζητούμενο που μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνο με την ενίσχυση των εμπλεκόμενων υπηρεσιών με μηχανογραφικές λύσεις και ανθρώπινους πόρους.

Καθορισμός ιθαγένειας ανιθαγενών ανηλίκων

Το Τμήμα Καθορισμού Ιθαγένειας του Υπουργείου Εσωτερικών έδωσε εντολή για διακοπή της διαδικασίας καθορισμού της ιθαγένειας παιδιών που έχουν γεννηθεί στην Ελλάδα από γονείς παλαιστινιακής καταγωγής, τα οποία, όπως υποστηρίζουν οι ίδιοι, είναι ανιθαγενή. Ο Συνήγορος διατύπωσε την εκτίμηση ότι η σχετική εντολή για μη εφαρμογή του ισχύοντος νομικού πλαισίου, αν και εκδόθηκε με σκοπό τη διευκρίνιση τυχόν καταχρηστικών καταστάσεων και είχε προφανώς προσωρινό χαρακτήρα, εφαρμόζεται πλέον για διάστημα που ξεπερνά το ενάμισι έτος και έχει ιδιαίτερα δυσμενείς συνέπειες για τα παιδιά παλαιστινίων που πληρούν τις προϋποθέσεις του νόμου για καθορισμό της ελληνικής ιθαγένειας. Περαιτέρω, η διαφορετική αυτή αντιμετώπιση χωρίς το ανάλογο νομοθετικό έρεισμα συνιστά δυσμενή διακριτική μεταχείριση των παιδιών αυτών έναντι των λοιπών ανιθαγενών.

Επανεξέταση υπόθεσης πλαστότητας εγγράφων ανηλίκου, αναγκαίων για την κτήση ιθαγένειας

Η Πρεσβεία της Ελλάδας στο Ισλαμαμπάντ, έπειτα από πολυετή εκκρεμότητα, αρνήθηκε να επικυρώσει πιστοποιητικά ανηλίκου αλλοδαπού, αναγκαία για την κτήση ιθαγένειας, χωρίς μάλιστα να ενημερωθεί σχετικά ο ενδιαφερόμενος. Το προξενικό γραφείο, με έγγραφο προς τα αρμόδια υπουργεία και την ΕΛΑΣ, αμφισβήτησε το πιστοποιούμενο γεγονός της γέννησης του ανηλίκου στο Πακιστάν και έθεσε ζήτημα παραποίησης στοιχείων στο δημοτολόγιο του τόπου γέννησής του. Στις επανειλημμένες οχλήσεις του Συνηγόρου για συνεργασία, προκειμένου να τεκμηριωθούν οι παραπάνω εκτιμήσεις ή να επανεξεταστεί η περίπτωση με βάση έγγραφα που επεκαλείτο ο γονέας, δεν υπήρξε ανταπόκριση. Η στάση αυτή είχε ως συνέπεια να ανακύψει ζήτημα ενδεχόμενης ποινικής ευθύνης του γονέα, καθώς και να μην ολοκληρώνεται η διαδικασία κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας από το παιδί, μολονότι η σχετική απόφαση είχε δημοσιευθεί από το 2012. Τελικά, έπειτα από την παρέμβαση του Συνηγόρου προς το Υπουργείο Εξωτερικών, η υπόθεση επανεξετάστηκε, διαπιστώθηκε ότι η αρχική κρίση της Πρεσβείας ήταν εσφαλμένη και ολοκληρώθηκε η εγγραφή του ανηλίκου στο δημοτολόγιο (υπόθεση 157355/2012).

Αστική κατάσταση

Αμφισβήτηση ταυτοπροσωπίας λόγω ορθογραφικής ή γραμματικής απόκλισης ονομάτων

Τα τελευταία χρόνια, ιδίως μετά την επέκταση της μηχανογράφησης στα δημοτολόγια, πληθαίνουν οι περιπτώσεις δήμων που απορρίπτουν ή αρνούνται να εξετάσουν αιτήματα πολιτών με την αιτιολογία ότι δεν διαπιστώνεται ταυτοπροσωπία στα έγγραφα που συνυποβάλλονται. Τη συνηθέστερη αιτία αμφισβήτησης αποτελούν ασήμαντες ορθογραφικές ή γραμματικές διαφορές ονομάτων, που οφείλονται είτε στην υιοθέτηση της δημοτικής γλώσσας στα δημόσια έγγραφα, όπως πατρώνυμο «Οδυσσέας» αντί «Οδυσσεύς» σε περίπτωση αίτησης για άδεια γάμου σε δήμο της Αττικής (υπόθεση 210210/2015), είτε σε εθιμικά καθιερωμένους, ακόμη και από τις δημόσιες υπηρεσίες, τρόπους γραφής ονομάτων, όπως «Κων/νος» αντί «Κωνσταντίνος», σε περίπτωση αίτησης για μεταδημότευση σε δήμο της Στερεάς Ελλάδας (υπόθεση 209739/2015). Σε όλες τις περιπτώσεις, η διαφορετική γραφή είχε γίνει από όργανα της Διοίκησης, χωρίς ευθύνη των πολιτών.

Όσο αυτονόητη και αν φαίνεται κατά τον κοινό νου η ταυτότητα των ονομάτων, οι δήμοι απαιτούν από τους πολίτες διόρθωση και εναρμόνιση των στοιχείων τους με προσκόμιση νέου δελτίου αστυνομικής ταυτότητας, διόρθωση των εγγράφων βάσει εισαγγελικής εντολής ή ακόμη και αλλαγή ονόματος με δικαστική απόφαση.

Κατά κανόνα ο Συνήγορος διευκολύνει την επίλυση τέτοιων προβλημάτων, έστω και αν ενίοτε χρειάζεται παρέμβαση ακόμη και προς τον ίδιο τον δήμαρχο. Ωστόσο, αρμόδιο για συνολική και οριστική λύση είναι μόνο το Υπουργείο Εσωτερικών, το οποίο οφείλει να διευκρινίσει με σχετική εγκύκλιο ότι τέτοιες άκαμπτές πρακτικές δεν συνιστούν εφαρμογή των οικείων διατάξεων, αλλά κακοδιοίκηση. Ακόμη και όταν κρίνεται σκόπιμη η ορθογραφική εναρμόνιση των εγγράφων, αυτή μπορεί να διευθετείται αυτεπαγγέλτως ή εκ των υστέρων, οπωσδήποτε πάντως χωρίς επιβάρυνση των πολιτών και χωρίς καθυστέρηση προώθησης αιτημάτων που αφορούν την αστική τους κατάσταση.

Ανελαστικές πρακτικές κατά την έκδοση ή αποδοχή ληξιαρχικών πράξεων

Δύο δήμοι αρνήθηκαν να παραλάβουν έγγραφα μεταβολής ληξιαρχικής πράξης με το επιχείρημα ότι δεν υποβάλλονται από τα πρόσωπα που αναγράφονται σ' αυτή, αλλά από τρίτους. Ο Συνήγορος παρατήρησε ότι εφόσον ο ενδιαφερόμενος για τη μεταβολή τεκμηριώνει έννομο συμφέρον μπορεί να καταθέσει τα έγγραφα. Ο ένας δήμος δέχτηκε την άποψη του Συνηγόρου και παρέλαβε τα έγγραφα, ενώ ο άλλος δήμος επέμεινε στην άρνησή του και η μεταβολή επήλθε ύστερα από επίπονη αναζήτηση ενός από τους αναγραφόμενους στη ληξιαρχική πράξη (υποθέσεις 196819, 198211/2015).

Ληξιαρχείο δεν δέχτηκε να καταχωρίσει δικαστική απόφαση διαζυγίου διότι ανέγραφε το επώνυμο της ενδιαφερομένης με μικρή ορθογραφική διαφορά από το αντίστοιχο που υπάρχει στα ληξιαρχικά βιβλία. Το Ληξιαρχείο απαιτούσε την προσκόμιση νέας δικαστικής απόφασης με το ορθό επώνυμο. Έπειτα από την παρέμβαση του Συνηγόρου, η υπάρχουσα δικαστική απόφαση έγινε δεκτή και το διαζύγιο καταχωρίστηκε στο Ληξιαρχείο (υπόθεση 191412/2014).

Υπηρεσιακές ταυτότητες στρατιωτικών

Στελέχη των Ενόπλων Δυνάμεων διαμαρτύρονται διότι δεν μπορούν να ταξιδέψουν σε χώρες της «Ζώνης Schengen» με το υπηρεσιακό δελτίο ταυτότητάς τους και είναι υποχρεωμένοι να ζητούν την έκδοση διαβατηρίου, ενώ οι λοιποί πολίτες μπορούν να ταξιδεύουν χρησιμοποιώντας μόνο το δελτίο αστυνομικής ταυτότητάς τους, και ειδικά το προσωπικό της Ελληνικής Αστυνομίας μπορεί να ταξιδεύει χρησιμοποιώντας τις υπηρεσιακές του ταυτότητες. Το ΓΕΕΘΑ απάντησε ότι αναμένει τις απόψεις του Υπουργείου Εξωτερικών, θεωρεί όμως δυσεπίλυτο το θέμα και ζήτησε τη συνδρομή του Συνηγόρου. Ως εναλλακτικές λύσεις, ο Συνήγορος προτείνει είτε την αναμόρφωση των στρατιωτικών ταυτοτήτων, ώστε να πληρούν τις προϋποθέσεις ασφαλείας, είτε την κατάργηση, ως αναχρονιστικού, του μέτρου της αφαίρεσης των δελτίων αστυνομικής ταυτότητας από τους κατατασσόμενους στις Ένοπλες Δυνάμεις (υπόθεση 169848/2013).

Δικαίωμα γάμου

Αρμοδιότητα για χορήγηση άδειας γάμου που θα τελεστεί στο εξωτερικό

Έλληνες μόνιμοι κάτοικοι εξωτερικού δεν μπορούν να λάβουν άδεια γάμου διότι το Υπουργείο Εξωτερικών θεωρεί ότι ο Ν. 4230/2014, που κυρώνει διεθνή σύμβαση του 1980 για την έκδοση πιστοποιητικού ικανότητας γάμου, δεν δεσμεύει τα προξενία της χώρας και η άδεια πρέπει να αναζητείται από τα οικεία ληξιαρχεία. Αντίθετα, το Υπουργείο Εσωτερικών θεωρεί ότι, σύμφωνα με τον εν λόγω νόμο, αρμόδια για τη χορήγηση άδειας γάμου σε έλληνες μόνιμους κατοίκους εξωτερικού είναι μόνο τα προξενία και όχι τα ληξιαρχεία. Ο Συνήγορος απέστειλε έγγραφο στα δύο υπουργεία με σκοπό να διευκρινισθεί η αρμοδιότητα, πλην όμως η διαφωνία μεταξύ τους φαίνεται ανεπίλυτη (υπόθεση 204642/2015).

Άρνηση θεώρησης άδειας γάμου αλλοδαπού

Το Υπουργείο Εξωτερικών δεν αποδέχεται τη θεώρηση του Προξενείου της Γεωργίας σε άδεια γάμου που χορηγήθηκε σε πολίτη της χώρας αυτής, προκειμένου να τελέσει γάμο με έλληνα πολίτη, διότι εκτιμά ότι δεν εξασφαλίζεται η γνησιότητα του αλλοδαπού εγγράφου και της διαδικασίας έκδοσής του γενικότερα. Ο Συνήγορος απάντησε ότι η προξενική θεώρηση έγινε σύμφωνα με την εσωτερική διαδικασία της χώρας αυτής, για την οποία οι ελληνικές αρχές δεν έχουν αρμοδιότητα παρέμ-

βασης. Επιπλέον, το Υπουργείο Εξωτερικών επαλήθευσε τη διαδικασία σε απευθείας επικοινωνία με το προξενείο, οπότε δεν συντρέχει λόγος αμφισβήτησης της αλλοδαπής θεώρησης της άδειας γάμου. Το Υπουργείο Εξωτερικών επέμεινε στην άποψή του και αμφισβήτησε την αρμοδιότητα του Συνηγόρου στη συγκεκριμένη υπόθεση, που εμπίπτει, κατά την άποψή του, στα θέματα εθνικής πολιτικής (υπόθεση 198684/2015).

Εγγραφή δεκαοκταετών στους εκλογικούς καταλόγους

Μετά την προκήρυξη των εκλογών του Ιανουαρίου 2015, ο Συνήγορος παρενέβη προκειμένου να καταστεί δυνατή η άσκηση του εκλογικού δικαιώματος όσων πολιτών έχουν γεννηθεί το 1997, επισημαίνοντας μια νομοθετική ανακολουθία: ενώ καταρχήν όλοι οι έλληνες πολίτες αποκτούν δικαίωμα ψήφου την 1η Ιανουαρίου του έτους εντός του οποίου συμπληρώνουν την ηλικία των 18, η εγγραφή κάθε νέας γενιάς εκλογέων στους οικείους καταλόγους διενεργείται «αυτεπάγγελτα από 1ης μέχρι τέλους Φεβρουαρίου», σαν να μην υπήρχε ποτέ περίπτωση διενέργειας εκλογών κατά τους μήνες Ιανουάριο ή Φεβρουάριο. Υπό το καθεστώς αυτό, οι δήμοι αδυνατούσαν να εγγράψουν εγκαίρως, ενόψει των συγκεκριμένων εκλογών, όσους ήδη από 1.1.2015 είχαν αποκτήσει εκλογικό δικαίωμα. Ο Συνήγορος πρότεινε δύο εναλλακτικές λύσεις: είτε να τροποποιηθεί με Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου το άρθρο 10 παράγρ. 1 ΠΔ 26/2012 προκειμένου να επιτραπεί η επίμαχη εγγραφή ακόμη και κατά τον μήνα Ιανουάριο είτε να παραγγελθεί με ρητή και σαφή εγκύκλιο του Υπουργείου Εσωτερικών προς τις εφορευτικές επιτροπές η εφαρμογή, ειδικά για τους δεκαοκταετείς, της επικουρικής διαδικασίας του άρθρου 8 παράγρ. 4-5 ΠΔ 26/2012, σύμφωνα με το οποίο οι παραλειφθέντες εκλογείς ψηφίζουν με απλή επίδειξη πιστοποιητικού εγγραφής σε δημοτολόγιο. Το Υπουργείο δεν απάντησε καν (βλ. «Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις»).

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΝΗΛΙΚΟΤΗΤΑΣ: Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΚΑΙ ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

Ο Συνήγορος δέχτηκε αναφορές από διαζευγμένους γονείς οι οποίοι διαμαρτύρονταν για την ανάρτηση φωτογραφιών, βίντεο και προσωπικών δεδομένων των ανήλικων παιδιών τους σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης (π.χ. δημόσιο λογαριασμό Facebook) εκ μέρους του/της πρώην συζύγου τους, χωρίς τη συναίνεση των ιδίων, ως εχόντων την επιμέλεια. Ο Συνήγορος ενημέρωσε τους γονείς για την προβλεπόμενη διαδικασία όσον αφορά την αφαίρεση αναρτήσεων που παραβιάζουν προσωπικά δεδομένα από λογαριασμό τρίτου, καθώς και για τις αρμόδιες υπηρεσίες στις οποίες μπορούν να απευθυνθούν. Παράλληλα, προέβη σε ενημέρωση των γονέων που είχαν αναρτήσει δεδομένα των παιδιών τους για τη νομοθεσία που προστατεύει την ιδιωτική ζωή των ανήλικων και τους ενδεχόμενους κινδύνους που συνεπάγεται η δημοσιοποίηση αυτή (π.χ. κατάχρηση εικόνας από τρίτα πρόσωπα, κακόβουλη χρήση, κλοπή ψηφιακής ταυτότητας,

δημιουργία ψεύτικου προφίλ), καθώς και σε συστάσεις για την προστασία της εικόνας και της ταυτότητας των ανηλίκων (υποθέσεις 195124/2014, 199482/2015).

Επίσης, εξετάστηκε αναφορά υποβληθείσα από εκπαιδευτικό για διαδικτυακή παρενόχληση μαθήτριας (ανάρτηση προσβλητικών και κακόβουλων μηνυμάτων σε βάρος της σε ιστολόγιο σχολείου). Κατόπιν επικοινωνίας με τη Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος, ο Συνήγορος ενημέρωσε την εκπαιδευτικό για τους εξειδικευμένους σε θέματα ανηλίκων φορείς, στους οποίους μπορεί να απευθυνθεί η μαθήτρια που στοχοποιήθηκε (υπόθεση 201704/2015).

Παράλληλα, σύστησε τη συνεργασία σχολείου, μαθητών και γονέων, με την αξιοποίηση αρμόδιων τοπικών φορέων και την εντατικοποίηση της ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης της σχολικής κοινότητας όσον αφορά την ασφαλή χρήση του διαδικτύου και την προστασία της προσωπικότητας, των προσωπικών δεδομένων και της ιδιωτικής ζωής.

ΑΣΤΥΝΟΜΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΡΑΤΗΣΗ

Όπως έχει και στο παρελθόν επισημανθεί, οι αναφορές πολιτών για θέματα αστυνόμευσης έχουν διπλή προέλευση: ορισμένοι πολίτες εγκαλούν το κράτος για υπερβάσεις κατά την αστυνόμευση και άλλοι για ελλιπή προστασία. Ανταποκρινόμενος και στις δύο αυτές κατηγορίες υποθέσεων, ο Συνήγορος προσπαθεί σταθερά να πείσει ότι η ελευθερία και η ασφάλεια, ως δημόσια αγαθά, είναι δυνατόν να τύχουν συνδυασμένης και ισόρροπης προστασίας στο πλαίσιο αρχών και κανόνων του κράτους δικαίου, που οφείλει να εξασφαλίζει τόσο το δικαίωμα στην ασφάλεια όσο και την ασφάλεια των δικαιωμάτων.

Αστυνόμευση

Προσαγωγή και σύλληψη αλλοδαπών

Τέσσερις ευρωπαίοι πολίτες, σύμφωνα με την αναφορά τους, συνελήφθησαν και οδηγήθηκαν σε αστυνομικό τμήμα ύστερα από αστυνομικό έλεγχο στο Πεδίο του Άρεως, χωρίς ωστόσο να τους παρασχεθεί ενημέρωση για την αιτία της σύλληψης. Κατά τη διενεργηθείσα σωματική έρευνα, η οποία έγινε στον κεντρικό διάδρομο του αστυνομικού τμήματος, υποχρεώθηκαν να αφαιρέσουν ακόμη και τα εσώρουκά τους. Ένας εξ αυτών ζήτησε να κάνει χρήση της τουαλέτας και υποχρεώθηκε να κρατήσει ανοιχτή την πόρτα και υπό το βλέμμα αστυνομικού. Τελικά, οι δύο εξ αυτών οδηγήθηκαν στα κρατητήρια, όπου και παρέμειναν μέχρι το επόμενο πρωί. Σε έναν εξ αυτών, ο οποίος είχε πρόσφατα υποβληθεί σε ορθοπεδική εγχείρηση, δεν επιτράπη να λάβει τη φαρμακευτική του αγωγή αλλά ούτε και να χρησιμοποιήσει υπνόσακο, καθώς δεν μπορούσε να καθίσει στον τιμμεντένιο πάγκο του κρατητηρίου. Ο Συνήγορος υποστήριξε

ότι είναι επιβεβλημένη η διεξοδική διερεύνηση της αλήθειας κατά το ΠΔ 120/2008 και ενδεχόμενη απόδοση ευθυνών.

Ωστόσο, η ΕΛΑΣ διεξήγαγε Προκαταρκτική Διοικητική Εξέταση χωρίς να λάβει μαρτυρικές καταθέσεις από τους καταγγέλλοντες ή άλλα πρόσωπα πλην των εμπλεκόμενων αστυνομικών, ο δε Συνήγορος ζήτησε την επανάληψη ή συμπλήρωση της έρευνας ώστε να αναζητηθούν και να ληφθούν υπόψη όλα τα κρίσιμα αποδεικτικά στοιχεία, ιδίως δε οι μαρτυρικές καταθέσεις των καταγγελλόντων.

Η ΕΛΑΣ έκανε δεκτή την πρόταση του Συνηγόρου, ωστόσο η διαδικασία παραμένει σε εκκρεμότητα καθώς είναι πλέον δυσχερής ο εντοπισμός των ευρωπαίων πολιτών που έχουν πλέον επιστρέψει στις χώρες τους (υπόθεση 169274/2013).

Βίαιος έλεγχος για εξακρίβωση στοιχείων

Στον Συνήγορο προσέφυγε αυτόπτης μάρτυρας της σύλληψης αλλοδαπού αφρικανικής καταγωγής έπειτα από καταδίωξη. Σύμφωνα με την περιγραφή του, αστυνομικός ακινητοποίησε τον αλλοδαπό στο έδαφος και του πέρασε χειροπέδες, ενώ ταυτόχρονα άλλος αστυνομικός έτρεξε προς τον αλλοδαπό, ο οποίος βρισκόταν στο έδαφος, και τον κλότσησε με δύναμη στο πρόσωπο. Ο αυτόπτης επίσης ανέφερε ότι συγκράτησε τον αριθμό κυκλοφορίας του οχήματος με το οποίο έφυγε ο υπαίτιος αστυνομικός. Ο Συνήγορος ενημέρωσε την ΕΛΑΣ για την καταγγελία και ζήτησε τη διερεύνησή της. Η ΕΛΑΣ διεξήγαγε προκαταρκτική διοικητική εξέταση λαμβάνοντας μαρτυρική κατάθεση και από τον αναφερόμενο και έθεσε την υπόθεση στο αρχείο, καθώς, σύμφωνα με το σχετικό πόρισμα, από τα τηρούμενα αρχεία δεν προέκυψε προσαγωγή ή σύλληψη ατόμου με τα αναφερόμενα χαρακτηριστικά τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο στη συγκεκριμένη περιοχή, ενώ το όχημα που είχε περιγράψει ο αναφερόμενος φέρεται να βρισκόταν εκτός Αθηνών το επίμαχο χρονικό διάστημα (υπόθεση 163589/2013).

Δικαίωμα στην ασφάλεια: Ένστολο προσωπικό ΤΡΑΙΝΟΣΕ

Σε συνέχεια αναφορών πολιτών για προβλήματα στις υπηρεσίες του Προαστιακού Σιδηρόδρομου, οι οποίες δυσχεραίνουν τη χρήση του από το επιβατικό κοινό (βλάβες σε κυλιόμενες κλίμακες, ανελκυστήρες, πίνακες ανακοίνωσης δρομολογίων, ελλιπής καθαρισμός των βαγονιών, θέματα ασφαλείας κατά τη μετακίνηση κ.λπ.), ο Συνήγορος πραγματοποίησε συνάντηση εργασίας στην αρμόδια Διεύθυνση του Υπουργείου Υποδομών. Το βασικό συμπέρασμα που προέκυψε ήταν ότι στην πλειονότητά τους οι βλάβες αυτές οφείλονται σε κακή χρήση και δολιοφθορές, πράγμα το οποίο καθιστά αναγκαία την επαρκή αστυνόμευση τόσο των σταθμών όσο και των συρμών. Με το άρθρο 52 Ν. 4249/2014 προβλέφθηκε η πρόσληψη 35 ειδικών φρουρών για να αναλάβουν το έργο αυτό. Η πρόσληψή τους ζητήθηκε από την ΤΡΑΙΝΟΣΕ, όμως δεν εγκρίθηκε από το ΓΛΚ λόγω

των δημοσιονομικών μέτρων. Εν συνεχεία, η ΤΡΑΙΝΟΣΕ ζήτησε να διατεθεί από την ΕΛΑΣ ένστολο προσωπικό για την αστυνομική ορισμένων σταθμών που έχουν κριθεί προβληματικοί από πλευράς ασφάλειας, καθώς και των συρμών. Η ΕΛΑΣ απάντησε ότι δεν έχει την ευχέρεια διάθεσης του προσωπικού αυτού, λόγω ανυπέρβλητων υπηρεσιακών υποχρεώσεων του συνόλου του αστυνομικού προσωπικού, διαβεβαίωσε ωστόσο ότι οι αστυνομικές υπηρεσίες ασκούν αυξημένη επιτήρηση των σιδηροδρομικών σταθμών και πρότεινε στην ΤΡΑΙΝΟΣΕ την πρόσληψη ιδιωτών (υπόθεση 181800/2014).

Κράτηση

Κατά τη διάρκεια του 2015, ο Συνήγορος ασχολήθηκε ξανά με ζητήματα προστασίας των δικαιωμάτων των ατόμων που στερούνται της ελευθερίας τους, ιδίως στο πλαίσιο της νέας ειδικής αρμοδιότητάς του (βλ. «Πρόληψη βασανιστηρίων και κακομεταχείρισης»). Εξακολουθούν επίσης να αντιμετωπίζονται, κατά την άσκηση της γενικής αρμοδιότητας του Συνηγόρου, ζητήματα νομιμότητας της διοικητικής κράτησης.

Αλλοδαπός συνελήφθη για ποινικές παραβάσεις, η εκδίκαση της υπόθεσής του αναβλήθηκε και αφέθηκε ελεύθερος. Στη συνέχεια εκδόθηκε σε βάρος του απόφαση απέλασης από την ΕΛΑΣ και κρατήθηκε για λόγους δημόσιας τάξης και ασφάλειας. Ωστόσο, ο κρατούμενος ήταν ανιθαγενής, πατέρας ανήλικου ημεδαπού, γνωστής διαμονής και κάτοχος «μπλε βεβαίωσης», ενώ εκκρεμούσε από το 2011 αίτημα χορήγησης άδειας διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους. Ο Συνήγορος υποστήριξε ότι η απόφαση απέλασης εκδόθηκε σε αντίθεση των οριζόμενων από τη σχετική νομοθεσία, καθώς κατά τον χρόνο έκδοσης η παραμονή του αλλοδαπού στη χώρα φαίνεται ότι στηριζόταν σε νόμιμο λόγο. Επιπλέον, επισήμανε ότι η απομάκρυνση ανιθαγενούς από τη χώρα καθίσταται ιδιαίτερος δυσχερής, αν όχι αδύνατη, και τέλος ζήτησε να εξεταστεί το ενδεχόμενο αντικατάστασης της κράτησης με λιγότερο επαχθή μέτρα κατ' άρθρο 30 Ν. 3907/2011. Τελικά, αφέθηκε ελεύθερος, αφού η Διεύθυνση Μεταναστευτικής Πολιτικής του Υπουργείου Εσωτερικών απέρριψε την εισήγηση του Τμήματος Επιστροφών της ΕΛΑΣ για απόρριψη του αιτήματος χορήγησης άδειας διαμονής (υπόθεση 201594/2015).

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία, στον ιστότοπο του Συνηγόρου www.synigoros.gr

Το σύμβολο μέσα στο κείμενο παραπέμπει σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2015) όπου μπορείτε να βρείτε σχετικά αναρτημένα έγγραφα.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΣΧΟΛΕΙΟ

Λειτουργία και ποιότητα της εκπαίδευσης

Πρόσβαση στην εκπαίδευση:

Προαγωγή αλλοδαπών μαθητών
χωρίς πλήρη δικαιολογητικά

Σχολική ζωή

Θέματα Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης (ΕΑΕ)

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Καταβολή σχολικού επιδόματος

Καταβολή φοιτητικού επιδόματος

Υποτροφία ΙΚΥ

Ο Συνήγορος εξακολούθησε να δέχεται και κατά το 2015 καταγγελίες με αντικείμενο σοβαρές δυσλειτουργίες στον χώρο της σχολικής εκπαίδευσης, που ανάγονται κυρίως στην έλλειψη εκπαιδευτικών, την υπολειτουργία ολοήμερων τμημάτων νηπιαγωγείων και δημοτικών σχολείων και κωλύματα στην προαγωγή αλλοδαπών μαθητών με ελλιπή δικαιολογητικά. Παράλληλα, οι αναφορές που έθεταν ζητήματα ενδοσχολικής βίας και εκφοβισμού στον τομέα της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ανέδειξαν αφενός την ανάγκη συνεργασίας επαγγελματιών ψυχικής υγείας με τις σχολικές μονάδες σε μια πιο μόνιμη βάση, αφετέρου την ανάγκη ανάπτυξης κλίματος συνεργασίας μεταξύ γονέων και εκπαιδευτικών. Για τον ιδιαίτερα ευαίσθητο τομέα της Ειδικής Αγωγής, ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι χρήζει άμεσης ενίσχυσης με προσωπικό, αλλά και τακτικής συνεργασίας με διαγνωστικές και υποστηρικτικές δομές, ώστε να επιτυγχάνεται ο στόχος της ομαλής ένταξης και της εκπαιδευτικής υποστήριξης των παιδιών με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ο Συνήγορος εξακολουθεί να αντιμετωπίζει προβλήματα που ανάγονται κυρίως στην πλημμελή ερμηνεία, εκ μέρους της Διοίκησης, νομοθετικών διατάξεων αλλά και στην ανεπαρκή στελέχωση ιδρυμάτων της συγκεκριμένης εκπαιδευτικής βαθμίδας. Τέλος, η χορήγηση οικονομικών ενισχύσεων που συνδέονται με την εκπαίδευση φαίνεται να προσκρούει σε τεχνικές και γραφειοκρατικές δυσκολίες, γεγονός που καταλήγει να ακυρώνει στην πράξη τον πραγματικό σκοπό της ενίσχυσης των οικογενειών με χαμηλά εισοδήματα.

ΣΧΟΛΕΙΟ

Λειτουργία και ποιότητα της εκπαίδευσης

Με την έναρξη του σχολικού έτους 2015-2016, ο Συνήγορος για μία ακόμη φορά δέχτηκε αναφορές γονέων για προβλήματα στη λειτουργία σχολικών μονάδων, ιδίως της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Τα προβλήματα εστιάζονται κυρίως στη μη λειτουργία ολοήμερων τμημάτων δημοτικών σχολείων και νηπιαγωγείων, στην έλλειψη δασκάλων και εκπαιδευτικών ειδικοτήτων ακόμα και στο κανονικό πρόγραμμα και στην έλλειψη δασκάλων σε σχολεία απομακρυσμένων περιοχών (π.χ. Κυκλάδες). Επιπλέον, οι γονείς διαμαρτύρονται για την απουσία υποστηρικτικών υπηρεσιών, ιδίως δε για την προβληματική λειτουργία της σίτισης των παιδιών στα ολοήμερα σχολεία, λόγω έλλειψης τραπεζοκόμου σε αρκετά από αυτά (ενδεικτικές υποθέσεις 205131, 205697, 205953/2015).

Δυστυχώς, τα παραπάνω προβληματικά πεδία αποτελούν πλέον πάγια θεματική των αναφορών που δέχεται ο Συνήγορος με την έναρξη κάθε σχολικού έτους. Κατά συνέπεια, διαπιστώνεται ότι η καθυστέρηση έναρξης του σχολικού έτους – η οποία είναι ιδιαίτερα αισθητή όσον αφορά τις Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης – και η ανεπάρκεια ή η ετεροχρονισμένη τοποθέτηση αναπληρωτών εκπαιδευτικών τόσο στη γενική όσο και στην ειδική εκπαίδευση πλήττουν σοβαρά

την υλοποίηση του δικαιώματος στην εκπαίδευση σημαντικού αριθμού παιδιών.

Περαιτέρω, τα προβλήματα αυτά συνεπάγονται επιπρόσθετη επιβάρυνση των οικογενειών των ενδιαφερόμενων μαθητών, καθώς παρεμποδίζονται οι εργασιακές υποχρεώσεις των γονέων, λόγω της ανάγκης φύλαξης των παιδιών σε ώρες που αυτά θα έπρεπε να βρίσκονται στο σχολείο, ή επιβαρύνεται οικονομικά η οικογένεια λόγω της ανάθεσης της φύλαξης των παιδιών σε άλλα πρόσωπα επί πληρωμή, με όλες τις δυσκολίες που αυτό μπορεί να συνεπάγεται.

Πρόσβαση στην εκπαίδευση: Προαγωγή αλλοδαπών μαθητών χωρίς πλήρη δικαιολογητικά

Ο Συνήγορος δέχτηκε αναφορά από μητέρα αφρικανικής καταγωγής, τα παιδιά της οποίας διέκοψαν τη φοίτησή τους στο ελληνικό σχολείο λόγω οικογενειακής μετακίνησης στη Νορβηγία, όπου και συνέχισαν τη φοίτησή τους. Μετά την επιστροφή τους στην Ελλάδα άρχισαν να παρακολουθούν το γυμνάσιο, όταν όμως βρέθηκαν προ των προαγωγικών εξετάσεων διαπιστώθηκε ότι είχαν το καθεστώς παρατηρητή, χωρίς να έχει ολοκληρωθεί η εγγραφή τους, επειδή η βεβαίωση του νορβηγικού σχολείου με τη σφραγίδα της Χάγης είχε προσκομιστεί ως προστατευμένο ηλεκτρονικό έγγραφο και όχι στο πρωτότυπο. Ο Συνήγορος ήρθε σε επικοινωνία με το νορβηγικό σχολείο, ώστε να σταλεί το πρωτότυπο έγγραφο, το οποίο εκ παραδρομής είχε παραμείνει εκεί. Παράλληλα, απευθύνθηκε στις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας, επισημαίνοντας ότι, βάσει της νομοθεσίας, η εγγραφή των μαθητών μπορεί να γίνει με ελλιπή δικαιολογητικά. Μετά την παρέμβαση του Συνηγόρου, τα παιδιά συμμετείχαν τελικά στις επαναληπτικές εξετάσεις του Σεπτεμβρίου και η εγγραφή τους παρέμεινε εκκρεμής μέχρι να υπάρξει νέα βεβαίωση από τη Νορβηγία με τη σφραγίδα της Χάγης, με την οποία να διευκρινίζεται η αποφοίτησή τους από το νορβηγικό σχολείο και η προαγωγή τους στην επόμενη τάξη. Ο Συνήγορος έλαβε τη βεβαίωση αυτή και τη διαβίβασε προς τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας. Κατόπιν τούτου η εγγραφή των παιδιών ολοκληρώθηκε και η φοίτησή τους γίνεται κανονικά στην εκπαιδευτική βαθμίδα που έχουν καταταγεί. Η υπόθεση αναδεικνύει το πρόβλημα προαγωγής των παιδιών με ελλιπή δικαιολογητικά, για το οποίο ο Συνήγορος είχε ήδη απευθύνει πόρισμα στο Υπουργείο Παιδείας το 2013, χωρίς ωστόσο να λάβει ποτέ απόκριση (υπόθεση 202867/2015) .

Σχολική ζωή

Ζητήματα ενδοσχολικής βίας και εκφοβισμού

Ο Συνήγορος έχει δεχτεί αξιοσημείωτο αριθμό αναφορών με θέμα τη βία μεταξύ συνομηλίκων στον χώρο του σχολείου. Ειδικότερα, εντός του 2015 διερεύνησε περίπου 40 υποθέσεις που αφορούσαν περιστατικά ενδοσχολικής βίας / εκφοβισμού στην

πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση . Σε αρκετές περιπτώσεις, ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι η σχολική κοινότητα είχε ήδη προβεί σε ενέργειες διερεύνησης και αντιμετώπισης του προβλήματος σε συνεργασία με τους αρμόδιους Σχολικούς Συμβούλους, τις Διευθύνσεις Εκπαίδευσης και τους γονείς των εμπλεκόμενων μαθητών. Σε κάποιες όμως από αυτές, η ενεργοποίηση του σχολείου δεν ήταν άμεση, με αποτέλεσμα την κλιμάκωση, κατά το μεσοδιάστημα, τόσο της βίας μεταξύ των μαθητών όσο και του άγχους των γονέων, αλλά και της δυσπιστίας των τελευταίων για την ικανότητα του σχολείου να διαχειριστεί το πρόβλημα. Αποτέλεσμα αυτών ήταν η αμοιβαία απόδοση ευθυνών, δυσκολίες συνεργασίας και, συνακόλουθα, μεγαλύτερες δυσκολίες στην αποκατάσταση των σχέσεων μεταξύ των παιδιών αλλά και των γονέων με τους εκπαιδευτικούς. Η απουσία ψυχολόγων ή κοινωνικών λειτουργών στα σχολεία και εν γένει επαγγελματιών ψυχικής υγείας στην κοινότητα, εξειδικευμένων στα θέματα αυτά και με δυνατότητα άμεσης συνεργασίας με τα σχολεία, επιτείνει τα παραπάνω προβλήματα και περιορίζει τις δυνατότητες αποτελεσματικής διαχείρισης, ιδίως περιπτώσεων έντονης επιθετικότητας, ή άλλων σοβαρών προβλημάτων που χρήζουν ειδικής θεραπευτικής παρέμβασης (διάγνωσης και ψυχοθεραπείας).

Σε πολλές από τις περιπτώσεις που εξέτασε, ο Συνήγορος πρόεβη σε συστάσεις, ενώ στο ένα τρίτο περίπου αυτών έκρινε σκόπιμο να παρακολουθήσει την εξέλιξη και κατά τη νέα σχολική χρονιά. Στο πλαίσιο της συνεργασίας του με τα σχολεία γενικότερα, ο Συνήγορος συνιστά (βλ. «Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις») την έγκαιρη κινητοποίηση για την αντιμετώπιση τέτοιων φαινομένων προτού παγιωθούν αρνητικές σχέσεις μεταξύ των εμπλεκόμενων, την ενημέρωση γονέων και μαθητών για τους τρόπους αντιμετώπισης περιστατικών βίας ή εκφοβισμού μόλις αυτά γίνουν αντιληπτά και, βεβαίως, την εφαρμογή προληπτικών δράσεων ή προγραμμάτων για τη βελτίωση του κλίματος στο σχολείο και την αποτροπή, συνολικά, της ανάπτυξης αρνητικών συμπεριφορών ή σχέσεων μεταξύ των μαθητών (ενδεικτικές υποθέσεις 192726, 194857/2014, 199006, 199914, 202617/2015) .

Μαθήτρια με σοβαρό πρόβλημα υγείας

Μαθήτρια Λυκείου, που διαγνώστηκε με σοβαρή ασθένεια, υπεβλήθη σε επέμβαση και στη συνέχεια σε θεραπεία, η οποία συνέπεσε με την περίοδο των εξετάσεων. Οι γονείς της απευθύνθηκαν στον Συνήγορο διαμαρτυρόμενοι για την πλημμελή αντιμετώπιση του προβλήματος από τους εκπαιδευτικούς του σχολείου, γεγονός το οποίο υποστήριξαν ότι επέδρασε αρνητικά τόσο στη βαθμολογία όσο και στην ψυχολογική κατάσταση της μαθήτριας. Με το νέο σχολικό έτος, η εμπιστοσύνη και η επικοινωνία της ίδιας και των γονέων με το σχολείο είχαν διαταραχθεί σοβαρά, καθώς οι γονείς θεωρούσαν ότι η ανήλικη δεν αντιμετωπιζόταν με την απαιτούμενη επιείκεια και ευαισθησία, ενώ οι εκπαιδευτικοί ισχυρίζονταν ότι το σχολείο δεν είχε ενημερωθεί πλήρως για την κατάσταση της υγείας της και ότι δεχόταν επιθετικότητα εκ μέρους της οικογένειας. Ο Συνήγορος, κατόπιν συζήτησης με την ανήλικη και τους γονείς της, επισκέ-

φθηκε το σχολείο προκειμένου τα παραπάνω να συζητηθούν με τη Διεύθυνση. Μεταξύ των προτάσεων του ήταν να ενημερωθούν οι εκπαιδευτικοί της τάξης για το πρόβλημα υγείας της μαθήτριας και να διασυνδεθεί το σχολείο, αλλά και η μαθήτρια και οι γονείς, με υπηρεσία ψυχικής υγείας, με στόχο την ολοκληρωμένη υποστήριξή της, την αποκατάσταση εμπιστοσύνης μεταξύ των δύο πλευρών και την καλύτερη δυνατή διαχείριση του θέματος εφεξής. Οι συστάσεις του Συνηγόρου δεν πρόλαβαν να τεθούν σε εφαρμογή, καθώς η μαθήτρια άλλαξε σχολείο (υπόθεση 204375/2015).

Πρόσβαση μελών Συλλόγων Γονέων και Κηδεμόνων σε προσωπικά στοιχεία μαθητών

Διευθυντές σχολείων και εκπρόσωποι Συλλόγων Γονέων και Κηδεμόνων απευθύνθηκαν στον Συνήγορο ζητώντας διευκρινίσεις για την υποχρέωση ή μη του σχολείου να παρέχει σε μέλη του εκάστοτε Συλλόγου προσωπικά στοιχεία των μαθητών (διεύθυνση και τηλέφωνο), προκειμένου να διευκολύνεται η επικοινωνία του Συλλόγου με τους γονείς. Λαμβάνοντας υπόψη τον Ν. 2472/1997 περί Προσωπικών Δεδομένων, τον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας και σχετικών αποφάσεων της ΑΠΔΠΧ, ο Συνήγορος διευκρίνισε στους αναφερόμενους ότι υπεύθυνος επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων είναι η Διεύθυνση του σχολείου, η οποία δύναται, αλλά δεν υποχρεούται, να χορηγήσει τα στοιχεία αυτά στον Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων, χωρίς την προηγούμενη συγκατάθεση των υποκειμένων. Πρότείνει δε έναν εναλλακτικό τρόπο συλλογής των στοιχείων απευθείας από τους γονείς με τη διανομή σχετικής φόρμας, την οποία θα μπορούσε, προς διευκόλυνση, να αναλάβει ο διδάσκων κάθε τμήματος (υποθέσεις 198614, 198962, 200140, 201113/2015).

Θέματα Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης (ΕΑΕ)

Ελλείψεις στην εκπαίδευση των μαθητών με αναπηρία ή/και με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (αναπηρία/εεα)

Όπως και κατά τα προηγούμενα έτη, έτσι και κατά τη διάρκεια του 2015, ο Συνήγορος δέχτηκε μεγάλο αριθμό αναφορών, από τη διερεύνηση των οποίων διαπίστωσε ελλιπή εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας για την εκπαίδευση των μαθητών με αναπηρία/εεα, ιδίως όσον αφορά:

- την ένταξη, φοίτηση και εκπαιδευτική υποστήριξή τους στο γενικό σχολείο
- τη στελέχωση και λειτουργία των Σχολικών Μονάδων Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης (ΣΜΕΑΕ), και
- τη στελέχωση και λειτουργία των Κέντρων Διάγνωσης, Διαφοροδιάγνωσης και Υποστήριξης (ΚΕΔΔΥ).

Ο Συνήγορος, έχοντας επανειλημμένως διατυπώσει στο παρελθόν διαπιστώσεις και προτάσεις επί του θέματος σε σειρά εγγράφων προς τη Διοίκηση και το αρμόδιο Υπουργείο, απηύθυνε στον Υπουργό Παιδείας πόρισμα με θέμα «Πρόβλημα στην υλοποίηση του δικαιώματος στην εκπαίδευση

των παιδιών με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες», υπογραμμίζοντας, πρωτίστως, τη χρόνια και σοβαρή υποχρηματοδότηση της ΕΑΕ και, συνακόλουθα, την ανεπάρκεια των διατιθέμενων πόρων για την κάλυψη διαπιστωμένων εκπαιδευτικών αναγκών των μαθητών με αναπηρία/εσα και τη διακριτική μεταχείριση των τελευταίων έναντι του λοιπού μαθητικού πληθυσμού .

Ειδικότερα, ο Συνήγορος επισήμανε προβλήματα που απορρέουν από το γεγονός ότι η ΕΑΕ, σε αντίθεση με τη γενική αγωγή, βασίζεται σε μεγάλο βαθμό σε προσωρινό εκπαιδευτικό προσωπικό, δεδομένου ότι δεν συστήνονται επαρκείς οργανικές θέσεις, ούτε πληρούνται οι υφιστάμενες με διορισμό μόνιμου προσωπικού στις ΣΜΕΑΕ. Επιπλέον, υπογράμμισε ότι, μακροχρόνια και σε πάγια βάση, οι διατιθέμενες πιστώσεις για τη στελέχωση των ΣΜΕΑΕ ή την υποστήριξη μαθητών με αναπηρία/εσα στο γενικό σχολείο είναι εξαιρετικά ανεπαρκείς για την κάλυψη των αναγκών του ενδιαφερόμενου μαθητικού πληθυσμού, μολονότι οι ανάγκες αυτές είναι, ως επί το πλείστον, γνωστές εκ των προτέρων και, συνεπώς, ο κατάλληλος προγραμματισμός είναι δυνατός.

Σοβαρό επιπρόσθετο πρόβλημα που διαπιστώνει ο Συνήγορος αποτελεί η υπαγωγή, κατά τα τελευταία έτη, του συνόλου σχεδόν των προσλήψεων για την ΕΑΕ σε συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα ΕΣΠΑ, και αφαίρεση της σχετικής πρόβλεψης από τον τακτικό προϋπολογισμό του υπουργείου. Μεταξύ άλλων, οι χρονοβόρες διοικητικές διαδικασίες που αφορούν τα προγράμματα ΕΣΠΑ επιτείνουν τις –ήδη από χρόνια παρατηρούμενες– καθυστερήσεις στην πραγματοποίηση προσλήψεων αναπληρωτών, με συνέπεια την ετεροχρονισμένη έναρξη του σχολικού έτους στις ΣΜΕΑΕ, αλλά και τη φοίτηση μαθητών σε γενικά σχολεία ήδη από την έναρξη και συχνά για σημαντικό μέρος του σχολικού έτους χωρίς την αναγκαία ειδική εκπαιδευτική υποστήριξη. Αντίστοιχα προβλήματα στη στελέχωση των ΚΕΔΔΥ έχουν ως συνέπεια σοβαρές δυσλειτουργίες, έως και αδυναμία αρκετών από αυτά να επιτελέσουν το έργο τους σε όλο το εύρος των προβλεπόμενων αρμοδιοτήτων τους. Ο Συνήγορος συμπεραίνει ότι τα διαπιστωθέντα προβλήματα έχουν ως συνέπεια την παραβίαση, σε πάγια βάση, του δικαιώματος στην εκπαίδευση των μαθητών με αναπηρία/εσα και συνιστούν διάκριση σε βάρος τους στη βάση της αναπηρίας, και γι' αυτό, προτείνει στην Πολιτεία τη λήψη μέτρων και τον αναγκαίο προγραμματισμό για την ουσιαστική αντιμετώπισή τους (βλ. «Καταπολέμηση των διακρίσεων»).

Ένταξη μαθητών με αναπηρία/εσα στο γενικό σχολείο

Ο Συνήγορος έχει δεχτεί αρκετές αναφορές που θίγουν προβλήματα ένταξης και φοίτησης μαθητών με αναπηρία/εσα –ιδίως με Διάχυτες Αναπτυξιακές Διαταραχές (ΔΑΔ)– στο γενικό σχολείο. Τα προβλήματα αυτά συχνά συνδέονται με διαφωνίες ή ρήξη της συνεργασίας της οικογένειας με το σχολείο ή/και τις αρμόδιες διαγνωστικές ή υποστηρικτικές υπηρεσίες, ενώ πολ-

λές φορές συνοδεύονται και επιτείνονται από την καθυστέρηση ή αδυναμία παροχής στους μαθητές της προβλεπόμενης ειδικής εκπαιδευτικής υποστήριξης από το αρμόδιο υπουργείο. Η παρέμβαση του Συνηγόρου, στις περιπτώσεις αυτές, απευθύνεται τόσο προς τις αρμόδιες Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας ή Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, εφόσον υφίστανται διαφωνίες, παρατυπίες ή άλλα προβλήματα διοικητικού χαρακτήρα, όσο και προς τους φορείς που είναι αρμόδιοι για την εκπαιδευτική ένταξη και την παιδαγωγική ή ψυχολογική υποστήριξη των ενδιαφερόμενων μαθητών (σχολείο, ΚΕΔΔΥ, Σχολικός Σύμβουλος, συμβουλευτικές ή παιδοψυχιατρικές υπηρεσίες).

Σε περίπτωση μαθητή με ΔΑΔ, του οποίου έγινε εγγραφή στην Α' τάξη γενικού σχολείου, το αρμόδιο ΚΕΔΔΥ, στη συνέχεια, εισηγήθηκε φοίτηση σε ειδικό σχολείο. Οι γονείς, επικαλούμενοι την αντίθετη άποψη των ειδικών που παρακολουθούσαν το παιδί ιδιωτικά και αμφισβητώντας έντονα την επάρκεια και εξειδίκευση των εμπλεκόμενων επαγγελματιών, αρνήθηκαν να συμμορφωθούν με την εισήγηση του ΚΕΔΔΥ ή να δεχτούν την αξιολόγηση του παιδιού από την αρμόδια Δευτεροβάθμια Ειδική Διαγνωστική Επιτροπή Αξιολόγησης (ΔΕΔΕΑ). Έχοντας έρθει σε ρήξη με δύο σχολεία, με το ΚΕΔΔΥ και με τη Σχολική Σύμβουλο ΕΑΕ, και έχοντας ζητήσει τη διενέργεια πειθαρχικών ελέγχων για σειρά προβλημάτων, οι γονείς ζήτησαν την παρέμβαση του Συνηγόρου προκειμένου να επιτραπεί στη μητέρα να παρευρίσκεται στην τάξη ως συνοδός ώστε να συνεχιστεί η σχολική φοίτηση του παιδιού, η οποία είχε διακοπεί έπειτα από την απόλυση (από τη μητέρα) ιδιώτη συνοδού, αλλά και για να του χορηγηθεί παράλληλη στήριξη. Ο Συνήγορος καταρχήν κατέστησε σαφές στους γονείς ότι, βάσει της ισχύουσας νομοθεσίας, η παρουσία της μητέρας στη σχολική τάξη δεν μπορεί να επιβληθεί εφόσον το σχολείο διαφωνεί, καθώς και ότι η σχετική εισήγηση του ΚΕΔΔΥ αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την παροχή παράλληλης στήριξης. Στη συνέχεια, έπειτα από επικοινωνία με την αρμόδια Διεύθυνση ΠΕ και τους Σχολικούς Συμβούλους, πρότεινε τη διοργάνωση συνάντησης για να συζητηθεί το πρόβλημα με συμμετοχή και παιδοψυχιάτρου που συνεργαζόταν με την οικογένεια. Κατά τη συνάντηση αυτή, συμφωνήθηκε η μετεγγραφή του μαθητή για το σχολικό έτος 2015-2016 σε άλλο γενικό σχολείο, όπως είχε ζητήσει η οικογένεια, με υποστήριξη από ιδιώτη συνοδό, κατόπιν δέσμευσης όλων των πλευρών για συνεχιζόμενη συνεργασία του Σχολικού Συμβούλου και του Συνηγόρου με το νέο σχολείο φοίτησης του μαθητή και την οικογένεια, για την αποτροπή εμφάνισης τυχόν νέων προβλημάτων (υπόθεση 200891/2015).

Σε περίπτωση μαθητή με ΔΑΔ και έντονα διαταρακτική συμπεριφορά, η οποία είχε επιδεινωθεί και λόγω της καθυστέρησης παροχής παράλληλης στήριξης, οι γονείς ζήτησαν την παρέμβαση του Συνηγόρου, κατόπιν διαφωνιών και ρήξης με το σχολείο και το αρμόδιο ΚΕΔΔΥ, σχετικά με την εκπαιδευτική αντιμετώπιση του μαθητή. Ο Συνήγορος, αφού επικοινωνήσει με τη Διεύθυνση του σχολείου, την αρμόδια Σχολική Σύμβουλο ΕΑΕ και εκπροσώπους του ΚΕΔΔΥ, που είχαν συνεργαστεί με την οικογένεια, πρότεινε τη διοργάνωση συνάντησης ώστε να συζητηθούν από κοινού με τους γονείς τα αναφερόμενα

προβλήματα. Κατά τη συνάντηση αυτή, επεξηγήθηκαν αναλυτικά στους γονείς το ωρολόγιο πρόγραμμα και το προτεινόμενο από το ΚΕΔΔΥ Εξατομικευμένο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα του μαθητή, συζητήθηκαν οι ανησυχίες και ενστάσεις τους, και υπογραμμίστηκε η αναγκαιότητα συνεργασίας της οικογένειας με το σχολείο και το ΚΕΔΔΥ για την ολοκληρωμένη υποστήριξη του. Σε συνέχεια των παρεμβάσεων αυτών, επετεύχθη σταδιακά βελτίωση και, ουσιαστικά, εξομάλυνση της κατάστασης (υπόθεση 194220/2014).

Επίσης, ο Συνήγορος δέχτηκε αναφορά με θέμα την απόρριψη αιτήματος γονέα για φοίτηση παιδιού με ΔΑΔ στο νηπιαγωγείο, με την αιτιολογία ότι βάσει της ηλικίας του θα έπρεπε να φοιτήσει στην Α΄ Δημοτικού. Μολονότι ο μαθητής βρισκόταν εντός του ηλικιακού ορίου για φοίτηση στο νηπιαγωγείο βάσει του ΠΔ 200/1998, οι αρμόδιες υπηρεσίες της εκπαίδευσης υποστήριζαν ότι δεν ήταν δυνατή η πρώτη εγγραφή αλλά μόνον η παράταση φοίτησης σε αυτό, καθώς οι γονείς κατά το προηγούμενο έτος είχαν επιλέξει την παρακολούθηση θεραπευτικού/εκπαιδευτικού προγράμματος ημέρας αντί νηπιαγωγείου (υπόθεση 203486/2015). Δεδομένου ότι οι εκπαιδευτικές και παιδαγωγικές ανάγκες του παιδιού αδιαμφισβήτητα υπαγόρευαν τη φοίτησή του στο νηπιαγωγείο και όχι στην Α΄ Δημοτικού,

ο Συνήγορος απευθύνθηκε στην αρμόδια Διεύθυνση ΠΕ, επισημαίνοντας ότι η κατ' εξαίρεση αρχική εγγραφή του μαθητή στο νηπιαγωγείο δεν έρχεται σε αντίθεση με τον νόμο, υπαγορεύεται από το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού, το οποίο πρέπει να λαμβάνεται υπόψη πρωτίστως σε όλες τις αποφάσεις της Διοίκησης, καθώς και ότι η σχετική απόφαση εμπίπτει στη διακριτική ευχέρεια του αρμόδιου Διευθυντή Εκπαίδευσης. Η Διοίκηση αποδέχτηκε τις προτάσεις της Αρχής και ο μαθητής έγινε δεκτός για φοίτηση στο νηπιαγωγείο.

Για όλα τα παραπάνω, ο Συνήγορος έχει διατυπώσει σειρά νομοθετικών προτάσεων (βλ. «Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις»).

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Στο πεδίο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ο Συνήγορος συνεχίζει να διαπιστώνει κατά το 2015 την παρουσία προβλημάτων που πηγάζουν είτε από τη συστατική ερμηνεία εκ μέρους της Διοίκησης νομοθετικών διατάξεων είτε από την έλλειψη ρητών νομοθετικών προβλέψεων που να ρυθμίζουν συγκεκριμένες καταστάσεις (π.χ. την αντιμετώπιση φοιτητών που αδυνατούν να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους λόγω σοβαρών προβλημάτων υγείας). Παράλληλα, με επίκληση λόγων υποστελέχωσης ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, τελειόφοιτοι αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο απώλειας δικαιωμάτων τους, που ανάγονται στην ίδια την ολοκλήρωση της εκπαιδευτικής τους πορείας (π.χ. ολοκλήρωση ή συνέχιση σπουδών). Αξιοσημείωτες καθυστερήσεις διαπιστώνονται και στην ολοκλήρωση διαδικασιών τοποθέτησης διδακτικού προσωπικού.

Πρώην μεταπτυχιακός φοιτητής του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (ΕΑΠ) προσέφυγε στον Συνήγορο λόγω απόρριψης του υποβληθέντος αιτήματός του για επιστροφή των καταβληθέντων εκ μέρους του διδασκτρών, καθώς η πραγματοποίηση των σπουδών του προσέκρουε σε αποδεδειγμένα, μέσω πιστοποιητικών νοσηλείας και ιατρικών γνωματεύσεων, σοβαρά προβλήματα υγείας. Ο Συνήγορος απευθύνθηκε στον Πρόεδρο του ΕΑΠ και επισήμανε ότι, εφόσον καθίσταται αδύνατη η συνέχιση των σπουδών φοιτητών, οι οποίοι αποδεδειγμένα παρουσιάζουν κάποιο σοβαρό πρόβλημα υγείας, τα καταβληθέντα εκ μέρους δίδακτρα πρέπει να επιστρέφονται. Το ΕΑΠ, μολονότι αρχικά δεσμεύτηκε να υιοθετήσει την παραπάνω πρόταση, δεν τήρησε τη δέσμευσή του και ο Συνήγορος επανήλθε εκ νέου στο ζήτημα, κατόπιν υποβολής νέας αναφοράς από τον φοιτητή. Η ανταπόκριση του εκπαιδευτικού ιδρύματος αναμένεται (υποθέσεις 196621/2014, 204904/2015) (βλ. «Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις»).

Σε άλλη περίπτωση, ο Συνήγορος παρενέβη προκειμένου να οριστούν επιβλέπων καθηγητής και θέμα διπλωματικής εργασίας, για σημαντικό αριθμό τελειοφοίτων του Τμήματος Οπτομετρικής Οπτομετρίας του ΑΤΕΙ Πατρών. Το ΑΤΕΙ είχε επικαλεστεί λόγους συναπτόμενους με την ανεπαρκή στελέχωση του Τμήματος σε επιστημονικό προσωπικό. Ο Συνήγορος απευθύνθηκε στον Πρόεδρο του Τμήματος επισημαίνοντας ότι η ενδεχόμενη υποστελέχωση του Τμήματος δεν είναι δυνατόν να καταλήγει στην καθυστέρηση αποφοίτησης τελειόφοιτων και το πρόβλημα επιλύθηκε (υπόθεση 199868/2015).

Σε ανεπαρκή στελέχωση της οικείας Γραμματείας αποδόθηκε και η παράλειψη ορισμού ημερομηνίας ορκωμοσίας σε αποφοίτους του Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων του ΑΤΕΙ Ιονίων Νήσων, 2 και πλέον έτη μετά την αποφοίτησή τους, με άμεση συνέπεια τη μη χορήγηση πτυχίου και την αδυναμία τους να πραγματοποιήσουν μεταπτυχιακές σπουδές. Μετά την παρέμβαση του Συνηγόρου ορίστηκε, τελικά, ημερομηνία ορκωμοσίας (υποθέσεις 201451, 201466, 201472/2015).

Υποψήφια προς εκλογή σε θέση Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού (ΔΕΠ) του Τμήματος Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής, Ψυχολογίας (ΦΠΨ) του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων απευθύνθηκε στον Συνήγορο λόγω υπέρμετρης καθυστέρησης στην ολοκλήρωση της διαδικασίας εκλογής της. Ειδικότερα, σε συνέχεια υποβολής αίτησης θεραπείας εκ μέρους συνυποψήφιάς της, ο σχετικός φάκελος είχε διαβιβαστεί στη νομική υπηρεσία του Πανεπιστημίου μετά την παρέλευση ενός έτους από την απόφαση της εκλογής και παρέμεινε σε αυτήν περί τους 10 μήνες. Μετά την έγγραφη παρέμβαση του Συνηγόρου η διαδικασία ολοκληρώθηκε (υπόθεση 197297/2015).

Μεγάλη, επίσης, καθυστέρηση σημειώθηκε και στη διαδικασία ένταξης επιτυχόντος υποψηφίου σε θέση διδακτικού προσωπικού της Ανώτατης Εκκλησιαστικής Ακαδημίας Θεσσαλονίκης και, συγκεκριμένα, στην υπογραφή της σχετικής υπουργικής απόφασης, παρά την πάροδο χρονικού διαστήματος περίπου 30 μηνών από την ημερομηνία λήψης απόφασης εκ μέρους

του οικείου εκλεκτορικού σώματος. Η εν λόγω απόφαση του σώματος είχε εκδοθεί στο πλαίσιο συμμόρφωσης προς ακυρωτική απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών. Κατόπιν διαμεσολάβησης του Συνήγορου, η σχετική υπουργική απόφαση υπογράφηκε δύο εβδομάδες αργότερα από τον νέο Υπουργό Παιδείας (υπόθεση 204795/2015).

ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Καταβολή σχολικού επιδόματος

Ο Συνήγορος έλαβε αναφορές από οικογένειες χαμηλών εισοδημάτων με παιδιά στην υποχρεωτική εκπαίδευση, δικαιούχων της σχετικής εισοδηματικής ενίσχυσης του άρθρου 27 Ν. 3016/2002. Οι οικογένειες αυτές, με πραγματικό και τεκμαρτό ετήσιο εισόδημα κάτω των 3.000 ευρώ, δεν κατάφεραν να εισπράξουν την ετήσια οικονομική ενίσχυση των 300 ευρώ (σχολικό επίδομα), λόγω συμψηφισμού της με οφειλές των γονέων προς τη ΔΟΥ, ελλείψει ρητής πρόβλεψης περί ακατάσχετου, σε αντίθεση με άλλες ανάλογες ενισχύσεις και βοηθήματα που προβλέπονται για άλλες ευάλωτες ομάδες πληθυσμού.

Δεδομένου ότι στόχος της καταβολής του σχολικού επιδόματος είναι η προσέλκυση των παιδιών στο σχολείο και η αποτροπή της σχολικής διαρροής, η στέρησή του θέτει σε σαφή διακινδύνευση το δικαίωμα των ενδιαφερόμενων παιδιών στην εκπαίδευση, καθώς, χωρίς την εν λόγω εισοδηματική ενίσχυση, οι οικογένειές τους μπορεί να αδυνατούν να αντιμετωπίσουν ακόμη και τις στοιχειώδεις δαπάνες που απαιτεί η σχολική τους παρακολούθηση.

Κατά συνέπεια, ο Συνήγορος υποστήριξε ότι οι καταρχήν νομότυπες ενέργειες των οικονομικών υπηρεσιών θα κατέπιπταν ενώπιον κάθε αρμόδιου δικαστηρίου ως αντίθετες με το Σύνταγμα, που κατοχυρώνει τον σεβασμό στην αξία του ανθρώπου και την προστασία της αρχής της αναλογικότητας, η οποία παραβιάζεται όταν η κατάσχεση (ή ο συμψηφισμός) στερεί από τον οφειλέτη τη δυνατότητα εξασφάλισης στοιχειωδώς αξιοπρεπούς διαβίωσης. Για τον λόγο αυτό, και για την ανάλογη φορολογική αντιμετώπιση όλων των σχετικών επιδομάτων, ο Συνήγορος πρότεινε στα συναρμόδια Υπουργεία Οικονομικών και Παιδείας τη ρητή εξαίρεση του σχολικού επιδόματος από την κατάσχεση ή τον συμψηφισμό με οφειλές του δικαιούχου (υποθέσεις 192890/2014, 196901, 196999/2015, βλ. «Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις»).

Καταβολή φοιτητικού επιδόματος

Προκειμένου να χορηγήσει φοιτητικό επίδομα σε φοιτήτρια με γονείς σε διάσταση, η αρμόδια ΥΔΕ απαίτησε να προσκομισθεί δικαστική απόφαση που να ορίζει ότι την κηδεμονία της φοιτήτριας πριν από την ενηλικίωσή της κατείχε η αιτούσα τη χορήγηση φοιτητικού επιδόματος μητέρα. Κατά το κρίσιμο χρονικό

διάστημα η εν λόγω φοιτήτρια συννοικούσε με τη μητέρα της, την οποία και βαρύνει φορολογικά βάσει των διατάξεων της φορολογίας εισοδήματος. Ο Συνήγορος τόνισε στην αρμόδια υπηρεσία ότι οι σχετικές διατάξεις προβλέπουν τη χορήγηση του φοιτητικού επιδόματος στον γονέα τον οποίο βαρύνει φορολογικά ο φοιτητής, τον γονέα δηλαδή με τον οποίο συννοικεί, γεγονός που αποδεικνύεται από την υποβληθείσα δήλωση φορολογίας εισοδήματος. Το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο δεν θέτει κριτήρια αναγόμενα σε σχέσεις ρυθμιζόμενες από το οικογενειακό δίκαιο (ρυθμίσεις κηδεμονίας ή γονικής μέριμνας), πολλώ δε μάλλον δεν προβλέπει υποχρεωτική προσφυγή των γονέων σε δικαστική διαδικασία κανονισμού της γονικής μέριμνας. Ο Συνήγορος απευθύνθηκε εγγράφως για το θέμα στην αρμόδια ΥΔΕ και στο ΓΛΚ, των οποίων η ανταπόκριση αναμένεται (υπόθεση 200820/2015).

Υποτροφία ΙΚΥ

Φοιτήτρια του ΑΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας αντιμετώπισε πρόβλημα στη χορήγηση υποτροφίας από το ΙΚΥ για τις επιδόσεις της κατά το ακαδημαϊκό έτος ολοκλήρωσης των σπουδών της, με την αιτιολογία ότι δεν είχε εξεταστεί σε προαιρετικό μάθημα του συγκεκριμένου έτους (βλ. *Ετήσια Έκθεση 2014*, σ. 86-87). Δεν λήφθηκε, όμως, υπόψη το γεγονός ότι η φοιτήτρια είχε ήδη ολοκληρώσει το σύνολο των υποχρεώσεων της στον απαιτούμενο για τη χορήγηση πτυχίου αριθμό μαθημάτων και είχε ήδη φροντίσει να εξεταστεί επιτυχώς σε όλα τα προαιρετικά μαθήματα από τα πρώτα εξάμηνα των σπουδών της. Ο Συνήγορος επισήμανε στο ΙΚΥ ότι η εφαρμογή εκ μέρους του των σχετικών διατάξεων ήταν εσφαλμένη, κατά τρόπο που έθιγε τους κατά τεκμήριο επιμελότερους φοιτητές, οι οποίοι, ήδη από το πρώτο έτος των σπουδών τους, είχαν ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις τους σε ό,τι αφορά τα προαιρετικά μαθήματα. Την άποψη του Συνηγόρου υιοθέτησε, τελικά, ο νομικός σύμβουλος του ΑΤΕΙ και το ποσό της υποτροφίας καταβλήθηκε από το ΙΚΥ (υπόθεση 189270/2014).

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία, στον ιστότοπο του Συνηγόρου www.synigoros.gr

Το σύμβολο [🔗] μέσα στο κείμενο παραπέμπει σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2015) όπου μπορείτε να βρείτε σχετικά αναρτημένα έγγραφα.

ΕΚΔΟΧΕΣ ΚΑΚΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΕΣΤΙΕΣ ΚΑΚΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Αποκεντρωμένες διοικήσεις

Δήμοι

Αστυνομία

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΓΕΝΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ ΔΙΚΑΙΟΥ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Χρηστή διοίκηση

Αναλογικότητα

Καλή πίστη και δικαιολογημένη εμπιστοσύνη

Μολονότι η συνολική αναδιάρθρωση των διοικητικών μηχανισμών αποτελεί τα τελευταία χρόνια υψηλή προτεραιότητα της Πολιτείας, φαινόμενα δυσλειτουργιών, αναποτελεσματικότητας και αδιαφάνειας συνεχίζουν να εντοπίζονται στον δημόσιο τομέα. Ως κύριες εστίες κακοδιοίκησης αναδεικνύονται οι αποκεντρωμένες διοικήσεις και οι δήμοι, που φαίνονται να υστερούν στην τήρηση των προβλεπόμενων διαδικασιών ελέγχου νομιμότητας και συχνά αδυνατούν να εφαρμόσουν στην πράξη τις ρυθμίσεις του κατά περίπτωση ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου. Διοικητικές πρακτικές που καταλήγουν σε ευθεία παραβίαση δικαιωμάτων των πολιτών αλλά και των αρχών της χρηστής διοίκησης, της αναλογικότητας και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης διαπιστώνονται στη δράση αστυνομικών αρχών και ασφαλιστικών φορέων (βλ. «Κοινωνική ασφάλιση και αλληλεγγύη»), με άμεση επίπτωση στη διεκπεραίωση υποθέσεων και την παροχή υπηρεσιών στους πολίτες.

ΕΣΤΙΕΣ ΚΑΚΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Αποκεντρωμένες διοικήσεις

Με αφορμή πόρισμα του Συνηγόρου για υπόθεση παραχώρησης χρήσης χώρου λιμένα στο Μαρκόπουλο Μεσογαίας, τέθηκε ζήτημα πειθαρχικού ελέγχου τόσο του δημάρχου, από τον Γενικό Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης, όσο και του ίδιου του Γενικού Γραμματέα. Ειδικότερα, η Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αττικής αφενός παρέλειψε να τηρήσει την προβλεπόμενη διαδικασία ελέγχου νομιμότητας της διακήρυξης της δημοπρασίας και της απόφασης/άδειας παραχώρησης χρήσης του χώρου, αφετέρου εφάρμοσε διακριτική μεταχείριση ως προς άλλες ανάλογες περιπτώσεις ελέγχου νομιμότητας. Επιπλέον, παρέλειψε κατ' επανάληψη να απαντήσει σε έγγραφα του Συνηγόρου, τα οποία τεκμηριώναν συγκεκριμένες παραλείψεις της και την καλούσαν να εκτελέσει τις υποχρεώσεις που σαφώς ορίζονται από τη νομοθεσία, τη νομολογία και τις εγκυκλίους της κεντρικής διοίκησης. Η πρακτική αυτή συνιστά πειθαρχικό παράπτωμα κατ' άρθρο 4 παράγρ. 10-11 Ν. 3094/2003. Δεδομένης της σύμπτωσης, στο πρόσωπο του Γενικού Γραμματέα, των αρμοδιοτήτων για έλεγχο νομιμότητας της παραχώρησης και για άσκηση πειθαρχικού ελέγχου σε βάρος του Δημάρχου και Προέδρου του Δημοτικού Λιμενικού Ταμείου, ο Συνήγορος ζήτησε από τον Υπουργό Εσωτερικών να εξετάσει τη δυνατότητα πειθαρχικού ελέγχου. Το υπουργείο απέκλεισε αυτή τη δυνατότητα, εκτιμώντας ότι οι αποκεντρωμένες διοικήσεις αποτελούν ενιαίες αυτοτελείς αποκεντρωμένες μονάδες διοίκησης του κράτους (άρθρο 101 του Συντάγματος) και δεν υφίσταται ιεραρχική σχέση μεταξύ Υπουργού Εσωτερικών και Γενικού Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης, η οποία συνιστά προϋπόθεση για την άσκηση πειθαρχικού ελέγχου ή για υποκατάσταση του Γενικού Γραμματέα για άσκηση πειθαρχικού ελέγχου κατά δημάρχου. Κατά την άποψη του Συνηγόρου, με το άρθρο 283 παράγρ. 4 Ν. 3852/2010 οι αποκεντρωμένες διοικήσεις υπεισέρχονται αυτοδικαίως στο νομικό καθεστώς των παλαιών (κρατικών) περιφερειών που είχαν ιδρυθεί με τον Ν. 2503/1997, σύμφωνα με τον οποίο ο (τότε) Γενικός Γραμμα-

τέας Περιφέρειας υπαγόταν στον Υπουργό Εσωτερικών για τα θέματα που αναφέρονται στην υπηρεσιακή κατάστασή του. Συνεπώς, υφίσταται ιεραρχική σχέση με τον υπουργό, ενώ, αν δεν θεωρείται επαρκής η ερμηνεία αυτή, τότε θα πρέπει να υπάρξει σαφής νομοθετική ρύθμιση.

Το ζήτημα ήδη έχει καταστεί ακόμη πιο περίπλοκο, καθώς στην τρέχουσα περίοδο δεν διορίστηκαν γενικοί γραμματείς και τα χρέη τους ασκούνται από τους αρχαιότερους γενικούς διευθυντές. Οι τελευταίοι δεν φαίνεται να ασκούν πειθαρχικό έλεγχο επί των αιρετών που υπάγονται σε αυτούς και δυστυχώς δεν φαίνεται να τίθεται ζήτημα πειθαρχικού ελέγχου των ιδίων όταν δεν εκπληρώνουν τα καθήκοντά τους, ένα εκ των οποίων είναι η άσκηση πειθαρχικού ελέγχου.

Δήμοι

Πρόστιμα για παραβίαση κυκλοφοριακών ρυθμίσεων

Προβληματική εφαρμογή του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου από ΟΤΑ α' βαθμού προέκυψε κατά την επιβολή διοικητικών προστίμων για παραβίαση κυκλοφοριακών ρυθμίσεων. Κάτοικοι της Νέας Σμύρνης διαμαρτυρήθηκαν για την αυθαίρετη εφαρμογή ειδικών κυκλοφοριακών ρυθμίσεων και την επιβολή κυρώσεων για την παραβίασή τους στην περιοχή του τόπου κατοικίας τους. Ειδικότερα, στο πλαίσιο εφαρμογής του σχεδίου πόλεως, ο δήμος προχώρησε σε πεζοδρόμηση της κεντρικής πλατείας και τοποθέτησε μπάρες και πινακίδες που απαγορεύουν την είσοδο σε ΙΧ στις γύρω από την πλατεία οδούς όπου διαμένουν οι κάτοχοι, με αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται η πρόσβασή τους στις κατοικίες τους και να τους επιβάλλονται πρόστιμα για παραβίαση της πεζοδρόμησης. Ωστόσο, όπως προέκυψε από τη διερεύνηση της αναφοράς, τμήματα μόνο συγκεκριμένων οδών έχουν καθοριστεί ως πεζοδρόμοι από το ρυμοτομικό σχέδιο του Δήμου Νέας Σμύρνης, συνεπώς η επιβολή προστίμων για στάθμευση εκτός των οριζόμενων τμημάτων στερείται νομικού ερείσματος. Ο Συνήγορος επισήμανε στον δήμο την ασυμφωνία των ενεργειών του με το ισχύον θεσμικό πλαίσιο και ζήτησε την ανάκληση των βεβαιωθέντων προστίμων καθώς και την ορθή επανατοποθέτηση της σήμανσης, ώστε να αποφεύγεται στο εξής η μη νόμιμη επιβολή προστίμων, με παράλληλη ενημέρωση και της Τροχαίας. Η ανταπόκριση του δήμου αναμένεται (υπόθεση 201527/2015).

Εισφορές λόγω ένταξης στο σχέδιο πόλεως

Κάτοικοι του Δήμου Ωραιοκάστρου διαμαρτυρήθηκαν για την επιβολή προσαυξήσεων σε εισφορά που όφειλαν να καταβάλουν λόγω ένταξης της περιοχής στο σχέδιο πόλεως, ενώ ο δήμος είχε καλλιεργήσει με θετικές ενέργειές του την πεποίθηση ότι δεν θα τους καταλογιστεί η οφειλόμενη εισφορά. Ειδικότερα, για τις περιοχές που πολεοδομούνται για πρώτη φορά, η νομοθεσία προβλέπει τη δυνατότητα είσπραξης χρηματικών

προκαταβολών της εισφοράς σε χρήμα, προκειμένου να χρηματοδοτηθούν οι απαιτούμενες πολεοδομικές μελέτες. Στο πλαίσιο αυτό, εκδόθηκε απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου Ωραιοκαστρου και καταρτίστηκαν οι χρηματικοί κατάλογοι με τα ονόματα των ιδιοκτητών και τα ποσά οφειλής τους. Στη συνέχεια, με νεότερη απόφασή του το Δημοτικό Συμβούλιο αποφάσισε να κάνει δεκτές τις αιτήσεις των ιδιοκτητών ακινήτων που ζητούσαν μετατροπή της απαιτούμενης προκαταβολής (10%) της εισφοράς σε χρήμα σε εισφορά γης. Πρόβλημα, ωστόσο, προέκυψε με την εφαρμογή της απόφασης, καθώς οι εισφορές είχαν ήδη βεβαιωθεί ως οφειλές και δεν μπορούσαν να διαγραφούν νομίμως. Κατόπιν αυτού, το Δημοτικό Συμβούλιο έλαβε νέα απόφαση για τη διαγραφή των βεβαιωθέντων οφειλών και τη δυνατότητα απαλλαγής από προσαυξήσεις για όσους επιθυμούν να εξοφλήσουν την προκαταβολή της εισφοράς τους. Η απόφαση αυτή όμως ακυρώθηκε κατά τον έλεγχο νομιμότητας των κανονιστικών πράξεων των συλλογικών οργάνων των ΟΤΑ από τον Γενικό Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης, με το σκεπτικό ότι δεν είναι νόμιμη η διαγραφή της οφειλής της προείσπραξης (άρθρο 174 ΔΚΚ και ΥΑ 5494/2004), αλλά και γιατί ευθύς εξαρχής δεν ήταν νόμιμη η αντικατάσταση της προείσπραξης της εισφοράς σε χρήμα με εισφορά σε γη. Ο Συνήγορος επισήμανε στον δήμο ότι για την επίλυση του προβλήματος απαιτείται νέα απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου, η οποία να αντιμετωπίζει τα ζητήματα που τέθηκαν με τον έλεγχο νομιμότητας. Τόνισε δε ότι μείζον ζήτημα προς ρύθμιση αποτελεί η επιβολή των προσαυξήσεων, καθώς με την πάροδο των ετών συγκεντρώνονται σημαντικά ποσά που εμποδίζουν τη διαδικασία είσπραξης της προκαταβολής και τη χρηματοδότηση της μελέτης, αναστέλλοντας έτσι την εφαρμογή του πολεοδομικού σχεδιασμού για την περιοχή. Παράλληλα, η μετάθεση της ευθύνης για την καθυστέρηση στους οφειλέτες παραβιάζει ευθέως την αρχή της χρηστής διοίκησης αλλά και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης των πολιτών, καθώς η Διοίκηση με θετικές ενέργειές της τους δημιούργησε την εύλογη πεποίθηση ότι η αρχική οφειλή τους θα διαγραφεί (αποφάσεις 703 και 989/1990 ΣτΕ). Η ανταπόκριση του δήμου αναμένεται (υποθέσεις 202711, 202718, 202719, 202722/2015).

Ονομασία οδών

Κατόπιν παρέμβασης του Συνηγόρου, αποκαταστάθηκε η νόμιμη σηματοδότηση της ονομασίας της παρόδου Σκουζέ στην περιοχή Πικερμίου του Δήμου Ραφήνας – Πικερμίου. Η αλλαγή του ονόματος της οδού είχε συντελεστεί με απόφαση της δημοτικής κοινότητας Πικερμίου, η οποία είχε προχωρήσει στην αλλαγή της σηματοδότησης της οδού, χωρίς να έχει λάβει προηγουμένως την έγκριση της αρμόδιας επιτροπής τοπωνυμίων της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής (άρθρο 8 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων). Ο Συνήγορος επισήμανε τη μη νόμιμη μετονομασία της οδού για τον προαναφερθέντα λόγο και επιπλέον επικαλέστηκε τον ουσιαστικό δικαιολογικό λόγο για τον οποίο η νομοθεσία προβλέπει την υπερτοπική ανάμειξη της πολιτείας σε θέματα τοπωνυμίων, καθώς και λόγους συντήρησης της ιστορικής μνήμης, όπως αυτή κατεχοχόν υπηρετείται και από την ονομασία των οδών. Τόνισε, τέλος, το φαινόμενο

της ύπαρξης πολλαπλών περιπτώσεων περισσότερων της μίας οδών (3 στον Δήμο Σπάτων – Αρτέμιδος, 6 στον Δήμο Κρωπίας και 11 στον Δήμο Παιανίας) στην αυτή περιφερειακή ενότητα με το αυτό επώνυμο τιμωμένου προσώπου. Ο Δήμος Ραφήνας – Πικερμίου άσκησε αίτηση θεραπείας, η οποία όμως απερρίφθη από την αρμόδια επιτροπή τοπωνυμίων, με πλήρη υιοθέτηση του σκεπτικού του Συνηγόρου (υποθέσεις 168239/2013, 188261/2014).

Αστυνομία

Άρνηση πρόσβασης σε πόρισμα Προκαταρκτικής Διοικητικής Εξέτασης

Σε επανάληψη φαινομένου που έχει παρατηρηθεί πολλές φορές στο παρελθόν (βλ. Ειδική έκθεση «Πειθαρχική – διοικητική διερεύνηση καταγγελιών σε βάρος αστυνομικών υπαλλήλων» 2004· Ετήσια Έκθεση 2005, σ. 75-76· Ετήσια Έκθεση 2006, σ. 68), η ΕΛΑΣ αρνείται να χορηγήσει το κείμενο του πορίσματος Προκαταρκτικής Διοικητικής Εξέτασης στον πολίτη, κατόπιν καταγγελίας του οποίου είχε διενεργηθεί η εξέταση αυτή. Ο Συνήγορος υποστήριξε ότι η πρακτική αυτή δεν συμβιβάζεται με την αρχή της διαφάνειας και της ελεγχιμότητας αλλά ούτε συμβάλλει στην οικοδόμηση σχέσεων συνεργασίας και εμπιστοσύνης μεταξύ αστυνομίας και πολιτών. Η ΕΛΑΣ επέμεινε στην άρνησή της και υπέβαλε σχετικό ερώτημα προς το ΝΣΚ, το οποίο (Γνωμοδότηση 247/2015) εκτιμά ότι ο καταγγέλλων δικαιούται να πληροφορηθεί μόνο τη διαπίστωση ή μη της πειθαρχικής ευθύνης αστυνομικού, όχι όμως το πόρισμα «στο οποίο, ως εκ της φύσεως των στοιχείων που καταγράφονται σ' αυτό, αναφέρονται δεδομένα (απλά ή και ευαίσθητα) των καταγγελλομένων αστυνομικών» (υπόθεση 195071/2014).

Ο Συνήγορος καταρχήν δεν αμφισβητεί την αναγκαιότητα στάθμισης, επιφυλάσσεται όμως να αποτιμήσει την ορθότητα της συγκεκριμένης ερμηνευτικής επιλογής και την εφαρμογή της στην πράξη, καθώς ανησυχεί ότι η αντιμετώπιση του καταγγέλλοντος ως «τρίτου» συνιστά κίνδυνο καταστρατήγησης των δικαιωμάτων του.

Καταλογισμός του κόστους για επανέκδοση διαβατηρίου

Οι αιτήσεις για έκδοση διαβατηρίου συμπληρώνονται κατά κανόνα από αστυνομικό, εκτυπώνονται και στη συνέχεια ο αιτών διαβάσει και υπογράφει. Αναφερόμενη διαπίστωση, κατά την παραλαβή του διαβατηρίου, ότι το πεδίο «φύλο» είχε συμπληρωθεί εσφαλμένα. Έτσι, το διαβατήριο επανεκδόθηκε, αλλά η ίδια επιβαρύνθηκε το κόστος της επανέκδοσης. Η ΕΛΑΣ ισχυρίζεται ότι ο πολίτης με την υπογραφή του αναλαμβάνει την αποκλειστική ευθύνη, ακόμη και όταν συντρέχει αρχικό συγγνωστό λάθος του αστυνομικού που συνέταξε την αίτηση (υπόθεση 204684/2015). Ο Συνήγορος, ωστόσο, όπως έχει επισημάνει ήδη από το 2006 σε σχετική ειδική έκθεση , θεωρεί ότι η ΕΛΑΣ υπέχει αυξημένη ευθύνη όσον αφορά την ορθή συμπλή-

ρωση των στοιχείων της αίτησης και τον έλεγχο αυτών σε όλη τη φάση των σύνθετων διοικητικών ενεργειών από τη στιγμή συμπλήρωσης και υποβολής της αίτησης μέχρι και την εκτύπωση του διαβατηρίου, οπότε η ίδια θα έπρεπε να έχει προβλέψει την περίπτωση τέτοιων ή παραπλήσιων λαθών και να φροντίζει για την αποκατάστασή τους χωρίς πρόσθετο παράβολο (βλ. «Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις»).

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΓΕΝΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ ΔΙΚΑΙΟΥ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Χρηστή διοίκηση

Επικύρωση αλλοδαπών πιστοποιητικών

Στο πεδίο της χρηστής διοίκησης, αξιολογείται θετικά η τελική έκβαση υπόθεσης που είχε απασχολήσει τον Συνήγορο από διετίας (Ετήσια Έκθεση 2013, σ. 92). Στρατεύσιμοι πολιτογραφηθέντες εξ Αλβανίας αδυνατούσαν να επιτύχουν αναγνώριση προηγούμενης ένοπλης υπηρεσίας επειδή οι ελληνικές στρατολογικές αρχές αρνούνταν να δεχτούν βεβαιώσεις των αλβανικών ομολόγων τους, καθώς στις σφραγίδες επικύρωσης των ελληνικών προξενείων αναγραφόταν επιφύλαξη για την αλήθεια του κειμένου. Ο Συνήγορος πρότεινε να γίνονται δεκτές οι επικυρώσεις ως έχουν και να παραγγέλλεται διασταύρωση περιεχομένου κατά περίπτωση και εκ των υστέρων. Το Υπουργείο Εξωτερικών και το ΓΕΕΘΑ κατέληξαν τότε σε μια μεταβατική λύση, εμμένοντας στην εξατομικευμένη διασταύρωση και απλώς επιταχύνοντάς την, πλην όμως η εξέλιξη αυτή πολύ απέχει από την επίλυση του προβλήματος (υποθέσεις 169648, 169662, 170334/2013).

Δύο χρόνια αργότερα, τον Δεκέμβριο του 2015, το ΓΕΕΘΑ προσχωρεί στη γνώμη του Συνηγόρου και δέχεται ότι ο θεμιτός σκοπός της χρονοβόρου διασταύρωσης στοιχείων δεν καταργεί την ισχύ του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, η δε επίκληση αντικειμενικής αδυναμίας δεν εναρμονίζεται προς την εύρυθμη λειτουργία της Διοίκησης και την αρχή της επίκαιρης άσκησης των αρμοδιοτήτων των διοικητικών οργάνων, ιδίως όταν η καθυστέρηση οφείλεται στη Διοίκηση και αποβαίνει σε βάρος των διοικουμένων. Εφεξής οι Στρατολογικές Υπηρεσίες εντέλλονται να προβαίνουν κανονικά στη χορήγηση των οικείων στρατολογικών ευεργετημάτων, ενώ η διαδικασία επαλήθευσης της γνησιότητας θα έπεται.

Αναδρομική υπαγωγή σε ασφάλιση

Ο Συνήγορος εξέτασε υπόθεση κατά την οποία ο ΟΑΕΕ υπήγαγε αναδρομικά στην ασφάλιση του πολίτη, παρότι η ίδια είχε υπαχθεί στην ασφάλιση του ΙΚΑ με 25 έτη μηνιαίως, διότι για 2 μήνες έλαβε μη επιδοτούμενη άδεια ασθενοείας από την εργασία της (υπόθεση 199354/2015).

Ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι ως προς το συγκεκριμένο νομικό ζήτημα υφίστατο κενό ρύθμισης από τις εγκυκλίους και πρότεινε, με βάση το γράμμα και το πνεύμα του Ν. 4254/2014 και την αρχή της χρηστής διοίκησης, τον επανέλεγχο της υπόθεσης, την απαλλαγή της ενδιαφερόμενης από την υποχρεωτική ασφάλιση του ΟΑΕΕ και την υπαγωγή της σε αυτή μόνο για το δίμηνο της άδειας ασθενοείας της.

Η πρόταση του Συνηγόρου έγινε αποδεκτή και με απόφαση της Τοπικής Διοικητικής Επιτροπής (ΤΔΕ) δόθηκε στην αναφερόμενη απαλλαγή από την υποχρεωτική ασφάλιση του ΟΑΕΕ, με μόνη εξαίρεση το δίμηνο της άδειας ασθενοείας της.

Αναλογικότητα

Αποφυλακισμένος υπό τον όρο της εμφάνισης σε αστυνομικό τμήμα της περιοχής του και της απαγόρευσης εξόδου από τη χώρα, ζήτησε Βεβαίωση Εγγραφής Ευρωπαίου Πολίτη προκειμένου να μπορέσει να εργαστεί. Η ΕΛΑΣ απέρριψε το αίτημά του για λόγους δημόσιας τάξης και ασφάλειας (υπόθεση 203166/2015). Ο Συνήγορος ζήτησε να επανεξεταστεί το αίτημα, καθώς η αδυναμία βιοπορισμού αλλοδαπού, υποχρεωμένου να παραμείνει στη χώρα, παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας. Επιπλέον, επισήμανε ότι η ΕΛΑΣ θα μπορούσε, κατά την κρίση της, να συνοδεύσει τη χορήγηση της βεβαίωσης με πρόσθετους περιορισμούς κυκλοφορίας και διαμονής κατ' άρθρο 21 ΠΔ 106/2007 (βλ. «Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις»).

Καλή πίστη και δικαιολογημένη εμπιστοσύνη

Ιδιοκτήτης οικοδομοτεχνικού έργου ζήτησε την παρέμβαση του Συνηγόρου γιατί μετά την πάροδο πενταετίας το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ προέβη σε ανάκληση ευμενούς διοικητικής πράξης που τον αφορούσε, αναφορικά με τη μείωση των κατ' ελάχιστα απαιτούμενων ημερών εργασίας οικοδομικού έργου σε συγκεκριμένη περιοχή (υπόθεση 200807/2015) .

Ο Συνήγορος επισήμανε στο ΙΚΑ ότι, κατά τις σχετικές με την ανάκληση διοικητικών πράξεων διατάξεις, την πάγια νομολογία του ΣτΕ και την αρχή της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, η Διοίκηση δεν μπορεί να ανακαλεί τις παράνομες ευμενείς πράξεις της, εφόσον έχει παρέλθει ο εύλογος χρόνος της πενταετίας από την έκδοσή τους και έχουν γεννηθεί δικαιώματα στον καλόπιστο διοικούμενο, εκτός αν συντρέχουν λόγοι δημόσιου συμφέροντος ή απατηλή ενέργεια αυτού. Οι προτάσεις του Συνηγόρου έγιναν αποδεκτές και ανακλήθηκε η επιβαρυντική για τον πολίτη διοικητική πράξη.

Σε άλλη περίπτωση ο Συνήγορος εξέτασε αναφορές συνταξιούχων του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ ή κληρονόμων τους, σχετικές με τον καταλογισμό παροχών σε βάρος τους, οι οποίες, κατά τον ασφαλιστικό φορέα, τους καταβλήθηκαν αχρεώστητα. Το ΙΚΑ με σειρά

εγκυκλίων όρισε ότι η κατά Ν. 4093/2012 επιμήκυνση του χρόνου παραγραφής από 10 σε 20 έτη συνεπάγεται, από την έναρξη ισχύος του, την αυτόματη αναζήτηση σε βάθος εικοσαετίας οφειλών, χωρίς η ύπαρξη ή μη δόλου να ασκεί ουσιώδη ρόλο στην επιβολή αυτών. Ο Συνήγορος, όμως, τόνισε ότι θα πρέπει να σταθμίζονται ιδιαιτέρως σημαντικές παράμετροι, όπως έχουν τεθεί με την πάγια νομολογία των διοικητικών δικαστηρίων (απόφαση 3174/2014 ΣτΕ).

Ειδικότερα, η καλή πίστη του συνταξιούχου και η παρέλευση εύλογου χρόνου αποκλείουν την αναζήτηση καταβληθεισών εισφορών, ιδίως όταν η επιστροφή επιφέρει απρόβλεπτες οικονομικές συνέπειες για τον δικαιούχο, ενώ παράλληλα η αναβίωση ήδη περιγεγραμμένων αξιώσεων αντίκειται στην ασφάλεια του δικαίου και στην αρχή της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης.

Ο Συνήγορος πρότεινε στο ΙΚΑ να μην αναβιώνουν με την ισχύ του νέου νόμου οι απαιτήσεις του φορέα για επιστροφή παροχών που είχαν γεννηθεί πριν την 1.1.2003 και είχαν υποπέσει στη δεκαετή παραγραφή (υπόθεση 192127/2014).

Συναφής είναι η περίπτωση αναφερόμενης που συνταξιοδοτήθηκε από το ΙΚΑ με μειωμένη σύνταξη, ως μητέρα ανηλίκου, δηλώνοντας ότι θα συνεχίσει να εργάζεται με όλες τις προβλεπόμενες οικονομικές συνέπειες. Κατά το πέρας της εργασίας της αιτήθηκε την προσμέτρηση των επιπλέον ενσήμων, πληροφόρηθηκε, όμως, ότι θα έπρεπε, ήδη από την ηλικία των 55 ετών, να έχει ανασταλεί η χορήγηση της σύνταξής της και για τον λόγο αυτό το Ταμείο καταλόγισε σε βάρος της το ποσό των συντάξεων που έλαβε (υπόθεση 197510/2015). Ο Συνήγορος επισήμανε την έλλειψη δόλου, καθώς και την πλημμέλεια της αρμόδιας υπηρεσίας, η οποία, παρότι με σειρά ενεργειών της είχε δημιουργήσει στην ενδιαφερόμενη την εύλογη πεποίθηση για την ορθότητα της καταβολής, εντούτοις μετά την πάροδο πολλών ετών, αιφνίδια επέβαλε σε βάρος της καταλογισμό χωρίς προηγούμενη ενημέρωσή της.

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία, στον ιστότοπο του Συνηγόρου www.synigoros.gr

Το σύμβολο [🔗] μέσα στο κείμενο παραπέμπει σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2015) όπου μπορείτε να βρείτε σχετικά αναρτημένα έγγραφα.

Ειδικές αρμοδιότητες

ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ

ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

ΕΠΙΣΤΡΟΦΕΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ

ΠΡΟΛΗΨΗ ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΚΑΚΟΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Καταπολέμηση των διακρίσεων

Ειδική έκθεση 2015
(άρθρο 20 παράγρ. 3
Ν. 3304/2005)

Στατιστικά ανά πεδίο διάκρισης

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΦΥΛΕΤΙΚΗΣ Ή ΕΘΝΟΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ

Πρόσβαση σε δημόσια λειτουργήματα

Άσκηση συνδικαλιστικής ελευθερίας

Διακρίσεις λόγω εθνοφυλετικής καταγωγής στην εργασία

Παροχή υπηρεσιών υγείας

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ

Ο νόμος για την ιθαγένεια

Αθέμιτες διακρίσεις σε βάρος πολιτών ΕΕ

Διάκριση σε βάρος άνεργων πολιτών τρίτων χωρών

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΣΕ ΒΑΡΟΣ ΡΟΜΑ

Κοινωνικός αποκλεισμός και όξυνση κοινωνικής έντασης

Επιβολή πολεοδομικών προστίμων σε καταλύματα Ρομά

Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ

Η συμβολή της Διεθνούς Σύμβασης Δικαιωμάτων ΑμεΑ

Ο αποκλεισμός μέτρων εύλογης προσαρμογής

Μερική αντιστροφή του βάρους απόδειξης

Διορισμός εκπαιδευτικών με αναπηρία

Παιδιά με χρόνιες παθήσεις ή αναπηρίες

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΗΛΙΚΙΑΣ

Αιτιολόγηση των διακρίσεων λόγω ηλικίας

Ειδική αιτιολόγηση και διαπίστωση διάκρισης

Επαγγελματική κατάρτιση

Ηλικιακές διακρίσεις που δεν εμπίπτουν στον Ν. 3304/2005

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ Ή ΑΛΛΕΣ ΠΕΠΟΙΘΗΣΕΙΣ

Θρησκευτική εκπαίδευση και διαδικασία απαλλαγής

Παραχώρηση χρήσης αρχαιολογικών χώρων

Διακρίσεις λόγω ιδεολογικών θέσεων

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΦΥΛΟΥ

Ο νόμος για το σύμφωνο συμβίωσης

Ταυτότητα φύλου και νομοθετική προστασία

Καταχρηστική συμπεριφορά αστυνομικών

ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΩΤΟΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΙΣΗΣ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Κατάρτιση και συνεργασία με ελληνικούς και διεθνείς φορείς

Η παρούσα Έκθεση αποτυπώνει τη δράση του Συνηγόρου του Πολίτη το έτος 2015 ως φορέα προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή σεξουαλικού προσανατολισμού, σύμφωνα με την κατά τον Ν. 3304/2005 αρμοδιότητά του. Η Έκθεση συμπεριλαμβάνει και υποθέσεις για τη διερεύνηση των οποίων δεν αξιοποιήθηκαν τα θεσμικά εργαλεία που προβλέπονται στον Ν. 3304/2005, καθώς δεν ενέπιπταν με τη στενή έννοια του νόμου (*stricto sensu*) στο πεδίο εφαρμογής του. Οι υποθέσεις αυτές εξετάστηκαν υπό το πρίσμα της γενικότερης αρμοδιότητας του Συνηγόρου για την προστασία των δικαιωμάτων, καθώς και της ειδικότερης ως φορέα προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης (άρθρο 19 παράγρ. 1 Ν. 3304/2005). Επίσης, στην παρούσα Έκθεση έχουν συμπεριληφθεί υποθέσεις που αφορούν διακρίσεις λόγω ταυτότητας φύλου, παρά το γεγονός ότι το πεδίο αυτό δεν εντάσσεται στις διατάξεις του Ν. 3304/2005. Ωστόσο, κρίθηκε σκόπιμο να ενταχθούν στη συγκεκριμένη ενότητα για λόγους συνάφειας και σημασίας.

Αναλυτικότερα, κατά το 2015, σύμφωνα με τα ανωτέρω κριτήρια, ο Συνήγορος διερεύνησε 224 υποθέσεις στις οποίες φερόταν να συντρέχει διακριτική μεταχείριση σε βάρος κάποιου ή κάποιων προσώπων. Από αυτές, οι εκκρεμείς υποθέσεις προηγούμενων ετών είναι 109. Από το σύνολο των υποθέσεων αρχειοθετήθηκαν 42, επειδή κρίθηκαν εκτός αρμοδιότητας, αβάσιμες ή διακόπηκε η διερεύνησή τους λόγω μη προσκόμισης στοιχείων από τους ενδιαφερομένους. Η έκβαση των 70 υποθέσεων των οποίων η διερεύνηση ολοκληρώθηκε το 2015 ήταν καταρχήν θετική σε 32 περιπτώσεις, ενώ σε 16 περιπτώσεις η Διοίκηση αρνήθηκε να συμμορφωθεί και σε 22 από αυτές διαπιστώθηκε τελικώς ότι οι ενέργειές της ήταν σύννομες. Οι υπόλοιπες 112 εξακολουθούν να διερευνώνται.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το 2015 συμπληρώθηκαν 10 χρόνια από την έναρξη ισχύος του Ν. 3304/2005. Ο Συνήγορος ήδη από την πρώτη χρονιά εφαρμογής του νόμου επισήμανε τα θετικά σημεία της νομοθεσίας κατά των διακρίσεων, που σχετίζονται κυρίως με την πρόβλεψη νέων θεσμικών εργαλείων (αντιστροφή του βάρους της απόδειξης, ευρύτητα της αρμοδιότητας προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης), αλλά και τις σοβαρές ελλείψεις του οικείου πλαισίου, τόσο στο σκέλος που αφορά το ρυθμιστικό του εύρος όσο και στην επιλογή ανάθεσης της οικείας αρμοδιότητας σε φορείς που δεν πληρούν τις απαιτούμενες εγγυήσεις ανεξαρτησίας (Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας και Επιτροπή Ίσης Μεταχείρισης του Υπουργείου Δικαιοσύνης).

Το 2014 κινήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή διαδικασία πιθανής παραβίασης της Οδηγίας 2000/78 του Συμβουλίου, με αντικείμενο ελέγχου την ανεξαρτησία και αποτελεσματικότητα των ως άνω δύο φορέων κατά την άσκηση της ειδικής τους αρμοδιότητας ως φορέων προώθησης και εποπτείας της αρχής της ίσης μεταχείρισης. Σε συνέχεια της διαδικασίας αυτής, κρίθηκε αναγκαία η αναθεώρηση του νομοθετικού πλαισίου και η ανάθεση συνολικά της αρμοδιότητας κατά των διακρίσεων σε δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, στον Συνήγορο.

Ενόψει της επικείμενης αναθεώρησης του νομοθετικού πλαισίου, παρέχεται η ευκαιρία μιας συνολικής επανεκτίμησης της νομοθεσίας και ιδίως των προβλέψεων εκείνων που ανέδειξαν αδυναμίες κατά τη δεκαετή εφαρμογή τους. Πρόκειται κυρίως για τη διάταξη που αφορά την εξαίρεση της ιθαγένειας, τη συμπερίληψη των Σωμάτων Ασφαλείας στις εξαιρέσεις που αφορούν τις Ένοπλες Δυνάμεις, την ατομία στη διεύρυνση των πεδίων που καλύπτονται ιδίως στην ενσωμάτωση της Οδηγίας 2000/78, την ασάφεια ως προς την υποχρέωση της Διοίκησης να αιτιολογεί με επάρκεια και σύμφωνα με τις αυστηρές προϋποθέσεις του νόμου τυχόν δικαιολογημένη διαφορετική μεταχείριση (ιδίως στις περιπτώσεις διακρίσεων λόγω ηλικίας ή αναπηρίας).

Στατιστικά ανά πεδίο διάκρισης

	ΣΥΝΟΛΟ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΠΟΥ ΕΞΕΤΑΣΤΗΚΑΝ ΚΑΤΑ ΤΟ 2015	Αναφορές που υποβλήθηκαν κατά το 2015	Αναφορές προηγούμενων ετών που εξετάστηκαν το 2015	Διακρίσεις στην εργασία –απασχόληση	Διακρίσεις στην εκπαίδευση και στην επαγγελματική κατάρτιση	Διακρίσεις στη διάθεση αγαθών, στην παροχή υπηρεσιών, στη στέγαση
Ρομά	53	21	32	4	14	35
Εθνοτική καταγωγή / φυλετική καταγωγή (εκτός υποθέσεων Ρομά)	25	19	6	6	8	11
Αναπηρία	87	48	39	25	56	6
Ηλικία	33	15	18	26	7	
Σεξουαλικός προσανατολισμός	4	3	1		1	3
Θρησκευτικές ή άλλες πεποιθήσεις	22	9	13	4		18
ΣΥΝΟΛΟ	224	115	109	65	86	73

Ο Συνήγορος εκτιμά ότι η ανάθεση του συνόλου της αρμοδιότητας σε έναν φορέα θα εξορθολογίσει το υφιστάμενο και εξαιρετικά σύνθετο οργανωτικό πλαίσιο και θα διευκολύνει την πρόσβαση θυμάτων διακρίσεων στον αρμόδιο φορέα. Επιπλέον, θα επιτρέψει τη συνολική εποπτεία ζητημάτων διακρίσεων, γεγονός που ευχερέστερα θα αναδείξει δομικά ή συστημικά χαρακτηριστικά τα οποία έχουν ως αποτέλεσμα μη επιτρεπτούς αποκλεισμούς. Σε κάθε περίπτωση πάντως, εκείνο που πρέπει να διασφαλιστεί είναι η επάρκεια του ανθρώπινου δυναμικού και των οικείων πόρων, προκειμένου να καταστεί δυνατή η ανταπόκριση του νέου ενιαίου φορέα στις αυξημένες απαιτήσεις του ρόλου του. Για την αποτελεσματική άσκηση των οικείων αρ-

μοδιοτήτων, εξαιρετικά σημαντική αναδεικνύεται η πρόβλεψη στον υπό αναθεώρηση νόμο των υπηρεσιών και φορέων που θα συνδράμουν τον Συνήγορο στο έργο του. Πέρα από το ΣΕΠΕ, ο ρόλος του οποίου πρέπει να εξακολουθήσει να είναι κομβικός στο πεδίο της απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα (στο πρότυπο του Ν. 3896/2010 για την ισότητα των φύλων), εξαιρετικά σημαντική είναι η εξειδίκευση στον νόμο συγκεκριμένων υπηρεσιών υπουργείων (Υπουργείο Εργασίας, Παιδείας, Δικαιοσύνης, Υγείας), αλλά και άλλων φορέων (π.χ. ΟΚΕ, ΓΣΕΕ, ΕΣΑμεΑ, φορείς της κοινωνίας των πολιτών), οι οποίοι θα συνθέτουν το πλέγμα ενός θεσμικού μηχανισμού συνεργασίας για την αποτελεσματική καταπολέμηση των διακρίσεων.

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΦΥΛΕΤΙΚΗΣ Ή ΕΘΝΟΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ

Πρόσβαση σε δημόσια λειτουργήματα

Σε όλα σχεδόν τα χρόνια λειτουργίας του ο Συνήγορος έχει αντιμετωπίσει περιπτώσεις αλλογενών ελλήνων πολιτών που απέκτησαν την ελληνική ιθαγένεια με πολιτογράφηση και υφίστανται δυσμενή μεταχείριση σε σύγκριση με όσους απέκτησαν την ελληνική ιθαγένεια είτε από τη γέννησή τους ως τέκνα ελλήνων είτε επειδή πολιτογραφήθηκαν ως ομογενείς. Οι υποθέσεις αυτές αφορούν την πρόσβαση ελλήνων πολιτών σε δημόσια λειτουργήματα και σχετίζονται με την εφαρμογή ειδικών διατάξεων που αφορούν τον Στρατό ή τη Δικαιοσύνη και είτε αποκλείουν ευθέως όσους έλληνες πολίτες δεν διαθέτουν ελληνική εθνική καταγωγή (άρθρο 14 παράγρ. 3 του Κώδικα Δικαστικού Σώματος Ενόπλων Δυνάμεων, Ν. 2304/1995) είτε προβλέπουν πρόσθετες προϋποθέσεις μετά την κτήση της ελληνικής ιθαγένειας μόνον για αλλογενείς έλληνες (απαίτηση παρέλευσης πενταετίας από την πολιτογράφηση του άρθρου 36 παράγρ. 3 του Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργών, Ν. 1756/1988, ή στο παρελθόν, άρθρο 3 παράγρ. 1 εδάφ. β' του προϊσχύσαντος Κώδικα Δικηγόρων, ΝΔ 3026/1954). Η διερεύνηση των υποθέσεων αυτών αναδεικνύει ότι ακόμη και μεταξύ ελλήνων πολιτών μπορούν να γίνονται ανεκτές από τη Διοίκηση διαφοροποιήσεις λόγω εθνικής καταγωγής, παρά τις νομοθετικές εξελίξεις που έχουν επέλθει με τον Ν. 3304/2005 και τη ρητή πρόβλεψη του άρθρου 26, κατά την οποία «Με την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού καταργείται κάθε νομοθετική και κανονιστική διάταξη ... η οποία είναι αντίθετη προς την, κατά τον παρόντα νόμο, αρχή της ίσης μεταχείρισης».

Ο Συνήγορος παγίως υποστηρίζει ότι η ιδιαιτερότητα συγκεκριμένων λειτουργημάτων μπορεί να επιτρέπει, καταρχήν, τον αποκλεισμό αλλοδαπών από την άσκησή τους, ωστόσο διαφοροποιήσεις μεταξύ ελλήνων πολιτών με κριτήριο την εθνική τους καταγωγή δεν μπορεί να αποτελούν θεμιτό κριτήριο διάκρισης.

Στο πλαίσιο αυτό, έχει επανειλημμένως θέσει ζήτημα ευθείας αντίθεσης των επίμαχων περιορισμών προς τη συνταγματική

αρχή της ισότητας των ελλήνων πολιτών, αλλά και την αρχή της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, όπως αυτή κατοχυρώνεται στο άρθρο 13 της Συνθήκης ΕΚ, εξειδικεύεται στην οδηγία 2000/43/ΕΚ και ενσωματώνεται στο εθνικό δίκαιο με τις διατάξεις του Ν. 3304/2005.

Επισημαίνεται ότι η διάταξη του άρθρου 3 παράγρ. 1 εδάφ. β' του προϊσχύσαντος Κώδικα Δικηγόρων (ΝΔ 3026/1954), σε συνέχεια σχετικών παρεμβάσεων του Συνηγόρου στο παρελθόν αλλά και ενεργειών του Υπουργείου Δικαιοσύνης, έπαψε να εφαρμόζεται στην πράξη και με την ψήφιση του νέου Κώδικα Δικηγόρων (Ν. 4194/2013) πλέον απαλείφθηκε (βλ. *Ετήσια Έκθεση 2013*, σ. 139). Αντίστοιχη διοικητική πρακτική είχε υιοθετηθεί και από το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας, όπου σε προκηρύξεις σχετικές με την πρόσληψη εκπαιδευτικού προσωπικού σε στρατιωτικές σχολές δεν αναφερόταν ως τυπικό προσόν η κτήση της ελληνικής ιθαγένειας από τη γέννηση, όπως απαιτούσε η σχετική διάταξη, χωρίς όμως να έχει αναληφθεί πρωτοβουλία για τη νομοθετική κατάργησή της. Με εξαίρεση, ωστόσο, τις ως άνω θετικές εξελίξεις σε επίπεδο διοικητικής πρακτικής ή και νομοθετικής πρωτοβουλίας, αντίστοιχες διατάξεις εξακολουθούν να εφαρμόζονται από τη Διοίκηση, χωρίς να παρέχεται επαρκής προς τούτο αιτιολόγηση.

Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση αλλογενοπούς πολιτογραφηθείσας (υπόθεση 175919/2013, βλ. *Ετήσια Έκθεση 2014*, σ. 117). Παρά τις επίμονες παρεμβάσεις του Συνηγόρου, το Υπουργείο Δικαιοσύνης εξακολουθεί να εμμένει στην εφαρμογή διάταξης που εξαρτά τη δυνατότητα υποβολής υποψηφιότητας στην Εθνική Σχολή Δικαστών (ΕΣΔι) από την παρέλευση πενταετίας από την πολιτογράφηση. Η μέχρι πρόσφατα αιτιολόγηση της στάσης αυτής από την πλευρά του υπουργείου συναρτά τη συγκεκριμένη απαίτηση με την ιδιαιτερότητα του δικαστικού λειτουργήματος, την απουσία σχετικής νομολογίας και την εκτίμηση ότι η επιτυχής συμμετοχή στις εισαγωγικές εξετάσεις της Σχολής ή ο χρόνος φοίτησης στην ΕΣΔι «...δεν αρκεί για να αιτιολογήσει την προσαρμογή στα ελληνικά δεδομένα ... ή την απόκτηση εξειδικευμένης και βαθιάς γνώσης της ελληνικής νομικής επιστήμης». Το 2015 ο Συνήγορος επανήλθε με παρέμβασή του στην πολιτική ηγεσία του Υπουργείου Δικαιοσύνης, ζητώντας την επανεκτίμηση των θέσεων του υπουργείου, λαμβανομένης υπόψη και της 3317/2014 απόφασης ΣτΕ, με την οποία κρίθηκε ότι διατάξεις του κοινού ή του κανονιστικού νομοθέτη που θεσπίζουν ως προσόν για την πρόσβαση στα δημόσια λειτουργήματα, εκτός από την ελληνική ιθαγένεια και την ελληνική καταγωγή, αντίκεινται στη συνταγματική αρχή της ισότητας (άρθρο 4 του Συντάγματος).

Πέρα, ωστόσο, από τα ζητήματα ίσης μεταχείρισης ελλήνων πολιτών που εγείρονται με τις ως άνω υποθέσεις και σχετίζονται με ειδικές διατάξεις που αφορούν την πρόσβαση σε ειδικά δημόσια λειτουργήματα, το 2015 στον Συνήγορο κατατέθηκε αναφορά με την οποία αμφισβητείται η νομιμότητα της απαίτησης παρέλευσης έτους από την κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση, προκειμένου να καταστεί δυνατή η συμμετοχή σε διαγωνισμούς για θέσεις στο Δημόσιο εν γένει. Επισημαίνεται ότι η

συγκεκριμένη απαίτηση αφορά μόνον τους Έλληνες πολίτες που έχουν εθνική καταγωγή από τρίτες χώρες, καθώς εξαιρεί ρητά από τον χρονικό αυτό περιορισμό τους πολίτες που προέρχονται από χώρες της ΕΕ (υπόθεση 202150/2015).

Άσκηση συνδικαλιστικής ελευθερίας

Το ζήτημα του περιορισμού των εκλογικών δικαιωμάτων των αλλοδαπών πολιτών που είναι μέλη ιατρικών συλλόγων, είτε πρόκειται για πολίτες κράτους μέλους της ΕΕ είτε για πολίτες τρίτων χωρών, έχει απασχολήσει τον Συνήγορο ήδη από το έτος 2008. Το 2015 ο Συνήγορος εξέτασε αναφορά νιγηριανής, ειδικεύουσας γιατρού σε δημόσιο νοσοκομείο και μέλους ιατρικού συλλόγου της χώρας, στην οποία δεν επιτράπη η άσκηση του εκλογικού της δικαιώματος λόγω του ότι δεν διαθέτει την ελληνική ιθαγένεια. Έρεισμα για τον επίμαχο διαχρονικό αποκλεισμό παρέχει η διάταξη του άρθρου 4 του ΒΔ της 7.11.1957, όπως αντικαταστάθηκε με την παράγρ. 1 άρθρο 3 Ν. 1425/1984, κατά την οποία «Αλλοδαποί που δικαιούνται κατά τις κείμενες διατάξεις να ασκούν την ιατρική στην Ελλάδα, αποτελούν υποχρεωτικά μέλη των οικείων ιατρικών συλλόγων και έχουν τις ίδιες με τα λοιπά μέλη υποχρεώσεις, δεν έχουν όμως το δικαίωμα ούτε του εκλέγειν ούτε του εκλέγεσθαι. Το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι έχουν οι ομογενείς, μέλη των Ιατρικών Συλλόγων». Ο Συνήγορος, απευθυνόμενος στον Γενικό Γραμματέα του Υπουργείου Υγείας και σε πρόεδρους ιατρικών συλλόγων, επικαλέστηκε τη συνταγματική κατοχύρωση της συνδικαλιστικής ελευθερίας αδιακρίτως ιθαγένειας (άρθρο 23 παράγρ. 1), το νομικό πλαίσιο που διέπει την «Ελεύθερη κυκλοφορία και διαμονή στην ελληνική επικράτεια των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης» (ΠΔ 106/2007), τη νομοθεσία που διέπει τους επί μακρόν διαμένοντες αλλοδαπούς τρίτων χωρών, αλλά και οικεία εθνική νομοθεσία (Ν. 1264/1982) που προβλέπει το δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι ανεξαρτήτως ιθαγένειας, με μόνη προϋπόθεση την ταμειακή τακτοποίηση των υποχρεώσεων των μελών. Παράλληλα, επικαλέστηκε σχετική νομολογία του ΔΕΕ σε υπόθεση που εμφανίζει συγκρίσιμα χαρακτηριστικά με την υπό κρίση περίπτωση (υπόθεση C-465/01, Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Δημοκρατίας της Αυστρίας), με την οποία κρίθηκε ότι ο αποκλεισμός από το δικαίωμα του εκλέγεσθαι σε επιμελητήρια, πολιτών της ΕΕ, αλλά και πολιτών τρίτων χωρών που ανήκουν στον ενιαίο οικονομικό χώρο παραβιάζει διατάξεις των συνθηκών της ΕΕ και άλλων ειδικών διατάξεων που διέπουν το δίκαιο της Ένωσης.

Ενόψει αυτών, ο Συνήγορος ζήτησε τις απόψεις των οικείων συλλόγων και της πολιτικής ηγεσίας του Υπουργείου Υγείας, επισημαίνοντας ότι μολοντί ο εκάστοτε ιατρικός σύλλογος δεν αποτελεί τυπική συνδικαλιστική ένωση, λόγω της δημόσιας εξουσίας που ασκεί, ο πλήρης αποκλεισμός των αλλοδαπών μελών του θα πρέπει να επανεξεταστεί σε σχέση με τη θεμελιώδη αρχή της ίσης μεταχείρισης μεταξύ πολιτών της ΕΕ ανεξαρτήτως ιθαγένειας, αλλά και των ενισχυμένων δικαιωμάτων που ρητά αναγνωρίζονται από διατάξεις Οδηγιών σε αλλοδαπούς τρίτης χώρας.

Σε συνέχεια της παρέμβασης αυτής, ο Συνήγορος έλαβε από τον Πρόεδρο του Πανελληνίου Ιατρικού Συλλόγου τη διαβεβαίωση ότι οι επισημάνσεις του έχουν ληφθεί υπόψη και επίκειται σχετική νομοθετική τροποποίηση. Το ζήτημα παρακολουθείται μέχρι την οριστική νομοθετική επίλυσή του (υπόθεση 194759/2014).

Διακρίσεις λόγω εθνοφυλετικής καταγωγής στην εργασία

Στον Συνήγορο συχνά κατατίθενται αναφορές που αφορούν διακρίσεις λόγω εθνικής ή φυλετικής καταγωγής, οι οποίες, ωστόσο, επειδή αφορούν την απασχόληση στον ιδιωτικό τομέα, δεν μπορούν να διερευνηθούν. Ο Συνήγορος διαβιβάζει τις αναφορές αυτές στον αρμόδιο για την εξέτασή τους φορέα και παρέχει όλες τις αναγκαίες διευκρινίσεις που έχουν περιέλθει σε γνώση του και χρήζουν διερεύνησης. Ενδεικτική είναι η υπόθεση πολίτη Νιγηρίας, κατόχου Δελτίου Αιτήσαντος Άσυλο Αλλοδαπού, η οποία αφορούσε αθέτηση δήλωσης πρόσληψης από ιδιωτική εταιρεία σε θέση για την οποία επισήμως είχε γίνει δεκτός και είχε προσκληθεί να αναλάβει υπηρεσία, λόγω της εθνοφυλετικής του καταγωγής (υπόθεση 187370/2014) .

Ο Συνήγορος, εκτιμώντας ότι η διαμαρτυρία ήταν βάσιμη, υπό το πρίσμα του Ν. 3304/2005, διαβίβασε την αναφορά στο Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας (ΣΕΠΕ), το οποίο είναι το αρμόδιο όργανο για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής στον ιδιωτικό τομέα. Μετά την ολοκλήρωση της διερεύνησης, το ΣΕΠΕ προχώρησε στην επιβολή προστίμου στην επιχείρηση για παράβαση των διατάξεων του Ν. 3304/2005.

Παροχή υπηρεσιών υγείας

Υποθέσεις που αφορούν μεροληπτική συμπεριφορά στη διοικητική μεταχείριση πολιτών λόγω της εθνικής ή φυλετικής τους καταγωγής έχουν εξεταστεί συχνά από τον Συνήγορο. Στις περισσότερες περιπτώσεις, η επίμεμπτη συμπεριφορά αφορά την αστυνομική τους μεταχείριση (βλ. και ειδική έκθεση για τη ρατσιστική βία, 2013). Ωστόσο, αντίστοιχες συμπεριφορές φαίνεται να διατρέχουν όλο το φάσμα των διοικητικών υπηρεσιών, ακόμη και στον ευαίσθητο τομέα της παροχής ιατρικών υπηρεσιών ή υπηρεσιών υγείας. Ενδεικτική είναι η υπόθεση πολίτη που υπέβαλε αναφορά για άρνηση εξέτασης από γιατρό του νοσοκομείου «Κοργιαλένιο – Μπενάκειο» λόγω της παλαιστινιακής καταγωγής του. Ο Συνήγορος έχει απευθυνθεί κατ' επανάληψη στο νοσοκομείο, χωρίς ωστόσο να έχει υπάρξει ανταπόκριση (υπόθεση 198395/2015). Αντίστοιχη είναι και η υπόθεση πολίτη αλβανικής καταγωγής, ο οποίος υπέβαλε αναφορά κατά γιατρού του ΠΕΔΥ Μονάδα Υγείας Ν. Ιωνίας για ρατσιστική επίθεση κατά τη διάρκεια ραντεβού. Με απόφαση του Διοικητή της οικείας Υγειονομικής Περιφέρειας (ΥΠΕ) διατάχθηκε η διενέργεια ΕΔΕ αναφορικά με το περιστατικό και έγινε σύσταση στη γιατρό να συμπεριφέρεται σύμφωνα με τους κανόνες της ιατρικής δεοντολογίας (υπόθεση 199771/2015).

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ

Διακριτή περίπτωση στο πεδίο των διακρίσεων λόγω εθνοτικής ή φυλετικής καταγωγής είναι οι διακρίσεις λόγω ιθαγένειας. Η γενική ρήτρα εξαίρεσης από το ρυθμιστικό πεδίο του Ν. 3034/2005 των διακρίσεων λόγω ιθαγένειας (άρθρο 4 παράγρ. 2 Ν. 3304/2005), σε συνδυασμό με τα διαφορετικά επίπεδα προστασίας που επιφυλάσσει η εθνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία σε διαφορετικές κατηγορίες πολιτών (πολίτες ΕΕ, επί μακρόν διαμένοντες αλλοδαποί, πρόσφυγες, αιτούντες άσυλο, πολίτες τρίτων χωρών), συντηρεί ένα ασαφές καθεστώς προστασίας κατά των διακρίσεων σε αυτό το πεδίο. Ο Συνήγορος στις περιπτώσεις αυτές συχνά αξιοποιεί την ειδική αρμοδιότητά του ως φορέας προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης, σε συνδυασμό με τη γενική αρμοδιότητά του για την τήρηση της νομιμότητας και την προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών.

Ο νόμος για την ιθαγένεια

Έμμεση αλλά σαφή θετική επίπτωση, στο ζήτημα των διακρίσεων λόγω ιθαγένειας, αναμένεται να έχει η εφαρμογή του Ν. 4332/2015 (βλ. αναλυτικά «Το πρόσωπο και ο νόμος»). Με αυτόν επανήλθε σε ισχύ η δυνατότητα κτήσης ιθαγένειας λόγω γέννησης και φοίτησης, η οποία τελούσε σε άτυπη αναστολή μετά την απόφαση 460/2013 ΣΤΕ.

Στον βαθμό που επιτρέπει την υπέρβαση του δικαίου του αίματος, ο νόμος αυτός θα παράσχει σταδιακά, σε όλο και περισσότερους συμπολίτες μας, πρόσβαση σε σειρά δικαιωμάτων και παροχών την οποία μέχρι τώρα στερούνταν επειδή η αντίστοιχη νομοθεσία ορίζει ως ανελαστική προϋπόθεσή τους την ελληνική ιθαγένεια.

Παραμένει μεν αναγκαία η μέριμνα του νομοθέτη για την αναθεώρηση τέτοιων παρωχημένων διατάξεων, ιδίως στον τομέα της εργασίας, πλην όμως ο εκσυγχρονισμός του δικαίου ιθαγένειας θα συρρικνώνει δραστικά τον αριθμό των θιγομένων, τουλάχιστον στις νεότερες ηλικίες. Κατά τη διαβούλευση που προηγήθηκε της ψήφισης του Ν. 4332/2015, ο Συνήγορος επισήμανε, πάντως, ότι η ανελαστική προϋπόθεση επιτυχούς παρακολούθησης στο νέο άρθρο 1α ΚΕΙ αφήνει εκτός ελληνικής ιθαγένειας παιδιά τα οποία έχουν μεν ενσωματωθεί στην ελληνική κοινωνία αλλά αδυνατούν να ολοκληρώσουν επιτυχώς τις απαιτούμενες τάξεις λόγω ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών και μαθησιακών δυσκολιών. Θα ήταν χρήσιμο, ενόψει και της υποχρέωσης για λήψη θετικών μέτρων προστασίας, να προβλεφθούν εναλλακτικές προϋποθέσεις για την κατηγορία αυτή, όπως λ.χ. συνδυασμός απλής (όχι επιτυχούς) σχολικής παρακολούθησης με πιστοποίηση της μαθησιακής δυσκολίας από αρμόδιο δημόσιο διαγνωστικό φορέα.

Αθέμιτες διακρίσεις σε βάρος πολιτών ΕΕ

Οι διακρίσεις λόγω ιθαγένειας πολιτών ΕΕ απαγορεύονται κα-

ταρχήν και επιτρέπονται μόνον εφόσον υπάρχει ειδική πρόβλεψη στη νομοθεσία και η πρόβλεψη αυτή δεν αντιβαίνει στο δίκαιο των συνθηκών της ΕΕ. Μολονότι κατά γενική αρχή διαφοροποιήσεις λόγω ιθαγένειας πολιτών ΕΕ δεν είναι επιτρεπτές, με την επιφύλαξη της ως άνω εξαίρεσης, στην πράξη παρατηρούνται σε ευρύ φάσμα της διοικητικής δράσης. Αυτό συμβαίνει είτε λόγω του ότι οι πολίτες της ΕΕ συχνά δεν συμπεριλαμβάνονται ρητά στις οικείες προβλέψεις ή παροχές που προσδιορίζονται σε κανονιστικές πράξεις ή τη νομοθεσία είτε λόγω έμμεσων διακρίσεων που μπορούν να επέλθουν από την εφαρμογή συγκεκριμένων, καταρχήν ουδέτερων μέτρων ή πρακτικών.

Ενδεικτική είναι η περίπτωση πολίτη της ΕΕ, αποφοίτου ΕΠΑΛ, η οποία κατέθεσε αίτηση για συμμετοχή στο πρόγραμμα επαγγελματικής κατάρτισης, συγχρηματοδοτούμενο από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο. Σε συνέχεια σχετικής ανακοίνωσης της Ελληνικής Εταιρείας Διοίκησης Επιχειρήσεων (ΕΕΔΕ), η ενδιαφερόμενη έγινε αποδεκτή, της ζητήθηκε, ωστόσο, η προσκόμιση πιστοποιητικού εντοπιότητας, το οποίο δεν μπορεί να χορηγηθεί σε πολίτες που δεν διαθέτουν την ελληνική ιθαγένεια και δεν είναι εγγεγραμμένοι σε δημοτολόγιο.

Ο Συνήγορος απευθύνθηκε στο Υπουργείο Παιδείας και ζήτησε την εναλλακτική προσκόμιση πιστοποιητικού μόνιμου κατοίκου ειδικά για τους αλλοδαπούς σπουδαστές που πληρούν τους λοιπούς όρους της προκήρυξης, επισημαίνοντας ότι η απαίτηση προσκόμισης πιστοποιητικού εντοπιότητας ειδικά για τους συγκεκριμένους δικαιούχους συνιστά έμμεση διάκριση. Η πρόταση έγινε αποδεκτή και παρελήφθησαν πιστοποιητικά μόνιμων κατοίκων για τους αλλοδαπούς σπουδαστές.

Ωστόσο, στη συνέχεια κρίθηκε αναγκαία η τροποποίηση της σχετικής ΥΑ και το ζήτημα παραμένει εκκρεμές μέχρι την έκδοσή της (υπόθεση 198398/2015).

Τις συνέπειες της πιθανά ακούσιας μη ρητής συμπερίληψης στους δικαιούχους παροχής αναδεικνύει και η υπόθεση πολίτη Ιταλίας, ο οποίος διαμαρτυρήθηκε διότι η κανονιστική πράξη που προβλέπει δυνατότητα ελεύθερας εισόδου σε όλους τους αρχαιολογικούς χώρους, μουσεία και μνημεία, σε έλληνες κατόχους ενεργού κάρτας ανεργίας δεν προβλέπει αντίστοιχη δυνατότητα για πολίτες της ΕΕ που εμπίπτουν στην ίδια κατηγορία (υπόθεση 199143/2015). Ο Συνήγορος, απευθυνόμενος στο Υπουργείο Πολιτισμού, επισήμανε ότι η εξαίρεση των πολιτών της ΕΕ από τους δικαιούχους του συγκεκριμένου ωφελήματος δεν προκύπτει από την οικεία νομοθεσία, γεγονός που καθιστά την εφαρμογή της συγκεκριμένης διάταξης μη νόμιμη, καθώς αντιβαίνει σε σειρά διατάξεων που διέπουν το δίκαιο της ΕΕ (άρθρο 18 Συνθήκη ΕΕ και άρθρο 21 παράγρ. 2 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων). Η πρόταση του Συνηγόρου έγινε δεκτή και υλοποιήθηκε με ΚΥΑ της 24.12.2015.

Διάκριση σε βάρος άνεργων πολιτών τρίτων χωρών

Σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, η διαπίστωση της μη διαθεσιμότητας των ανέργων λόγω μετάβασής τους στο εξωτερικό συνιστά λόγο διαγραφής από το μητρώο ανέργων. Ο ΟΑΕΔ, προκειμένου να εγκρίνει στους ανέργους τις παροχές που δικαιούνται, απαιτεί την επίδειξη δημόσιου εγγράφου, από το οποίο διαπιστώνονται τα στοιχεία της ταυτότητάς του. Για τους Έλληνες και τους πολίτες της ΕΕ πιστοποιητικό ταυτοπροσωπίας αποτελεί η ταυτότητα. Στην περίπτωση πολιτών τρίτων χωρών, πιστοποιητικό ταυτοπροσωπίας αποτελεί το διαβατήριό, από το οποίο, όμως, μπορεί να προκύψει, παρεμπιπτόντως, η διαπίστωση τυχόν μετάβασής τους στο εξωτερικό και συνεπώς η μη διαθεσιμότητά τους. Ο Συνήγορος επισήμανε ότι η συγκεκριμένη πρακτική του ΟΑΕΔ δεν συνιστά πρόσφορο και αντικειμενικό μέσο για την εξυπηρέτηση ενός θεμιτού κατά τα λοιπά σκοπού, όπως είναι η διαπίστωση της διαθεσιμότητας των ανέργων, καθώς ελέγξιμη εν τοις πράγμασι είναι μόνον η διαθεσιμότητα των αλλοδαπών ανέργων. Σε συνέχεια της παρέμβασης του Συνηγόρου, ο ΟΑΕΔ δεσμεύτηκε να προβλέψει έναν σαφή, πλήρη και αντικειμενικό τρόπο ελέγχου της διαθεσιμότητας των ανέργων, σε επικείμενη θεσμοθέτηση συγκεκριμένου πλαισίου υποχρεώσεων και δικαιωμάτων των αναζητούντων εργασίας (υπόθεση 182672/2014) .

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΣΕ ΒΑΡΟΣ ΡΟΜΑ

Κοινωνικός αποκλεισμός και όξυνση κοινωνικής έντασης

Οι ποικίλες εκφάνσεις κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά και η σύνδεσή τους με δομικά χαρακτηριστικά που επιτείνουν τις διακρίσεις σε βάρος της συγκεκριμένης φυλετικής ομάδας έχουν επανειλημμένως επισημανθεί σε Εκθέσεις του Συνηγόρου. Το 2015 παρατηρείται στασιμότητα σε ό,τι αφορά ενέργειες ή πρωτοβουλίες της Διοίκησης για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και αντιμετώπισης των οξύτων προβλημάτων που αντιμετωπίζει η συγκεκριμένη πληθυσμιακή ομάδα. Στο πλαίσιο αυτό, παραμένουν εκκρεμείς αρκετές υποθέσεις που σχετίζονται με τη στεγαστική αποκατάσταση των Ρομά σε πολλές περιοχές της χώρας (ενδεικτικές υποθέσεις 193004/2014, 200442/2015). Αντιστρόφως ανάλογο μέγεθος προς τη στασιμότητα των ενεργειών της Διοίκησης είναι η αυξανόμενη κοινωνική ένταση, αλλά και ο αριθμός των καταγγελιών περιοίκων που διαμένουν κοντά σε καταυλισμούς Ρομά και διαμαρτύρονται για τις επιπτώσεις που και οι ίδιοι υφίστανται λόγω των συνθηκών διαβίωσης των Ρομά (ενδεικτικές υποθέσεις 200608, 203391/2015). Ο Συνήγορος επεξεργάζεται τα θέματα αυτά και προτίθεται να δημοσιοποιήσει σχετική κεντρική παρέμβαση με τις διαπιστώσεις και τις προτάσεις του εντός του 2016.

Επιβολή πολεοδομικών προστίμων σε καταλύματα Ρομά

Ο τρόπος υπολογισμού πολεοδομικών προστίμων για αυθαίρε-

τες πρόχειρες κατασκευές που αποσκοπούν στην κάλυψη της ανάγκης στέγασης έχει απασχολήσει διαχρονικά τον Συνήγορο, καθώς η εφαρμογή ενός μέτρου με ενιαίο τρόπο σε περιπτώσεις ουσιαστικά διαφορετικές μπορεί να έχει δυσανάλογα επαχθείς επιπτώσεις και να συνιστά διάκριση. Το 2010, με αφορμή υπόθεση που αφορούσε την επιβολή πολεοδομικών προστίμων σε Ρομά (υπόθεση 129730/2010, Κρανίδι Αργολίδας),

ο Συνήγορος είχε επισημάνει την ανάγκη υπολογισμού των προστίμων σε αυθαίρετες κατασκευές που αποσκοπούν στην κάλυψη άμεσων στεγαστικών αναγκών με τη χρήση πρόχειρων και ευτελών υλικών, με βάση τους μειωμένους συντελεστές πρόχειρων υλικών κατασκευής, όπως προβλεπόταν στην τότε ισχύουσα νομοθεσία.

Στο πλαίσιο εξέτασης μεταγενέστερης υπόθεσης για τον οικισμό Ρομά στους Σοφάδες Καρδίτσας, ο Συνήγορος επισήμανε ότι ο ενιαίος τρόπος υπολογισμού των προστίμων, είτε πρόκειται για πρόχειρα παραπήγματα με ευτελή υλικά είτε για μόνιμες συμβατικές κατασκευές, εγείρει ζητήματα νομιμότητας. Έπειτα από επίμονες παρεμβάσεις, το 2014 ο Συνήγορος είχε τη διαβεβαίωση από τη Γενική Γραμματεία Χωροταξίας και Αστικού Περιβάλλοντος του Υπουργείου Περιβάλλοντος ότι εξετάζεται το ενδεχόμενο ειδικής νομοθετικής ρύθμισης. Τον Μάιο του 2015 ο Συνήγορος απευθύνθηκε στον αρμόδιο υπουργό, επισημαίνοντας ότι η πρότασή του για την επίμαχη νομοθετική ρύθμιση αποσκοπεί στην αποκατάσταση της νομιμότητας και τη ρύθμιση με αντικειμενικό τρόπο ουσιαστικά διαφορετικών κατηγοριών πολεοδομικών παραβάσεων, γεγονός που θα άρει, με αντικειμενικό και απρόσωπο τρόπο, τις εξαιρετικά δυσμενείς επιπτώσεις των οικείων προστίμων σε οικογένειες που στεγάζονται πρόχειρα σε παραπήγματα, είτε διαθέτουν συγκεκριμένα φυλετικά χαρακτηριστικά (Ρομά) είτε όχι (υπόθεση 143770/2011).

Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά

Ο Συνήγορος από την έναρξη λειτουργίας του έχει διερευνήσει σημαντικό αριθμό αναφορών που αφορούν την εκπαίδευση παιδιών Ρομά (ενδεικτικές υποθέσεις 164851, 165718, 175856/2013, 183013, 196623/2014, 200514/2015). Οι υποθέσεις αυτές αφορούν:

- την ένταξη και φοίτηση μεμονωμένων παιδιών στο σχολείο, σε συνδυασμό με τις ευθύνες τόσο των γονέων τους όσο και παραγόντων της εκπαίδευσης
- τις δυσκολίες και ελλείψεις που συνδέονται με τον εμβολιασμό των παιδιών, την υγειονομική τους κάλυψη και τις συνθήκες διαβίωσής τους, και τη συνακόλουθη άρνηση σχολείων να εγγραφούν τους μαθητές Ρομά, σε συνδυασμό με αντιδράσεις εκ μέρους των γονέων άλλων παιδιών
- τον τρόπο ένταξης των παιδιών στο σχολείο και σύνδεσης με τον υπόλοιπο μαθητικό πληθυσμό (ελλείψεις σε τμήματα υποδοχής, απομόνωση των συγκεκριμένων μαθητών σε ξεχωριστά τμήματα, λειτουργία σχολείων γκέτο)

- προβλήματα σχετικά με τη μεταφορά των παιδιών στο σχολείο
- την ελλιπή εφαρμογή ή την απουσία υποστηρικτικών προγραμμάτων (π.χ. σχετικά με την απόδοση των υλοποιούμενων προγραμμάτων για την εκπαίδευση των παιδιών Ρομά, την παροχή υποστηρικτικού υλικού όπως γραφική ύλη, σίτιση κ.λπ.)
- την αστικοδημοτική κατάσταση (ονοματοδοσία, εγγραφή στα δημοτολόγια) και την άσκηση της επιμέλειάς τους
- τη σχολική φοίτηση των μεγάλων σε ηλικία ανηλίκων Ρομά (15-18 ετών) που δεν έχουν ολοκληρώσει το δημοτικό σχολείο
- την καταβολή του επιδόματος για τη σχολική φοίτηση μαθητών με πολύ χαμηλά εισοδήματα, στους οποίους σε μεγάλο βαθμό περιλαμβάνονται μαθητές Ρομά.

Από τη διερεύνηση των αναφορών αυτών αναδείχθηκε ότι το πρόβλημα του αποκλεισμού παιδιών Ρομά από την εκπαιδευτική διαδικασία παραμένει υπαρκτό και σύνθετο, παρά τις διαχρονικές διακηρύξεις της Πολιτείας και την υλοποίηση εκπαιδευτικών και υποστηρικτικών προγραμμάτων για την προσέλκυση και διατήρηση των παιδιών Ρομά στο σχολείο.

Ο Συνήγορος υπέβαλε στον Αναπληρωτή Υπουργό Παιδείας συγκεκριμένες προτάσεις για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που διαπίστωσε (βλ. «Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις»).

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ

Η συμβολή της Διεθνούς Σύμβασης Δικαιωμάτων ΑμεΑ

Ασαφής και πάντως όχι ικανοποιητικός εμφανίζεται ο βαθμός κατά τον οποίο ο Ν. 3304/2005 κατάφερε να επιφέρει βελτιώσεις στο πεδίο της απαγόρευσης των διακρίσεων λόγω αναπηρίας στην εργασία και την απασχόληση. Ζητούμενο φαίνεται να παραμένει η λειτουργική σύνδεση της αρχής της ίσης μεταχείρισης, όπως αυτή σχηματοποιείται στην Οδηγία 2000/78 και ενσωματώνεται στο εθνικό δίκαιο με τον Ν. 3304/2005, με τη Διεθνή Σύμβαση του ΟΗΕ για τα δικαιώματα των ΑμεΑ (ΔΣΔΑμεΑ) που κυρώθηκε με τον Ν. 4074/2012 και κυρίως με την πρακτική συνδυαστική τους εφαρμογή.

Ενδεικτική, αλλά όχι χαρακτηριστική περίπτωση όπου η συνδυαστική αυτή αξιοποίηση είχε θετική έκβαση αποτελεί η υπόθεση σπουδαστή με ψυχική αναπηρία, πιστοποιημένη από ΚΕΠΑ, του οποίου το αίτημα μετεγγραφής απορρίφθηκε λόγω μη συμπερίληψης των ψυχικών παθήσεων στους λόγους υγείας που επιτρέπουν μετεγγραφή, σύμφωνα με την οικεία νομοθεσία (υπόθεση 195651/2014). Ο Συνήγορος είχε επανειλημμένως παρέμβει για το ζήτημα αυτό, όταν με τη δραστηρική αναθεώρηση του καθεστώτος μετεγγραφών το 2004 οι ψυχικές παθήσεις εξαιρέθηκαν από τους λόγους υγείας που δικαιολογούν μετεγγραφή. Οι παρεμβάσεις αυτές δεν έτυχαν θετικής ανταπόκρισης, με την επίκληση σοβαρών καταχρήσεων που είχαν διαπιστωθεί στο παρελθόν. Με αφορμή την ανωτέρω υπόθεση,

ο Συνήγορος επανήλθε στο θέμα, επικαλέστηκε συγκεκριμένες διατάξεις της ΔΣΔΑμεΑ που αφορούν το δικαίωμα ίσης μεταχείρισης και την υποχρέωση λήψης εύλογων προσαρμογών σε άτομα με ψυχική αναπηρία και επισήμανε ότι η επίτευξη παράτυπων μετεγγραφών στο απώτερο παρελθόν με καταχρηστική επίκληση και πιστοποίηση ψυχικών παθήσεων δεν μπορεί να αποτελεί λόγο απόλυτης απαγόρευσης και πλήρους αποστέρησης ενός δικαιώματος σε σπουδαστές με ψυχική αναπηρία.

Στο πλαίσιο αυτό, ο Συνήγορος ζήτησε να εξειδικευθούν οι προϋποθέσεις που πιστοποιούν με εγκυρότητα την εκάστοτε ψυχική πάθηση και να επιτραπεί η αξιοποίηση μέτρων εύλογων προσαρμογών, όπως εν προκειμένω η δυνατότητα μετεγγραφής προκειμένου να καταστεί δυνατή η ολοκλήρωση των σπουδών αυτής της κατηγορίας σπουδαστών με όρους ισοτιμίας. Σε συνέχεια της παρέμβασης αυτής, εκδόθηκε ΥΑ η οποία συμπεριέλαβε την ψυχική αναπηρία ως λόγο υγείας που επιτρέπει μετεγγραφή, εφόσον πληρούνται συγκεκριμένες προϋποθέσεις.

Ο αποκλεισμός μέτρων εύλογης προσαρμογής

Το ζήτημα των εύλογων προσαρμογών και η οριοθέτηση του περαιομένου τους έχει απασχολήσει συστηματικά τον Συνήγορο. Το 2015 τέθηκε το ζήτημα αν μόνιμοι ή με σχέση ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου υπάλληλοι των Κέντρων Εξυπηρέτησης Πολιτών (ΚΕΠ), που έχουν διοριστεί με μοριοδότηση λόγω εντοπιότητας, αναλαμβάνοντας την υποχρέωση παραμονής στην υπηρεσία για μια δεκαετία, μπορούν να ζητήσουν να μετακινηθούν και πριν από τη συμπλήρωση της δεκαετίας στην περίπτωση που έχουν αναπηρία. Δεδομένου ότι αντίστοιχο ερώτημα είχε τεθεί και το 2011 (βλ. *Ετήσια Έκθεση 2011*, σ. 108), ο Συνήγορος επαναδιατύπωσε την άποψη ότι ο πλήρης αποκλεισμός της δυνατότητας μετακίνησης υπαλλήλων με αναπηρία παραβιάζει τις υποχρεώσεις που υπέχει το ελληνικό Δημόσιο ως εργοδότης για λήψη μέτρων εύλογων προσαρμογών κατά άρθρο 10 Ν. 3304/2010. Ο πλήρης αποκλεισμός εξέτασης επί της ουσίας σχετικών αιτημάτων υπαλλήλων με αναπηρία, σε συνδυασμό με την υποχρεωτική παραμονή τους στον τόπο από τον οποίο ζητούν να μεταφερθούν λόγω της αναπηρίας τους παρακωλύει την πλήρη και αποτελεσματική συμμετοχή τους στον επαγγελματικό βίο σε ισότιμη βάση με τους υπόλοιπους εργαζόμενους, π.χ. διότι στερούνται στενής και εξειδικευμένης ιατρικής παρακολούθησης και φροντίδας ή/και της δέουσας συμπαράστασης από το οικογενειακό και φιλικό τους περιβάλλον για τις καθημερινές τους ανάγκες. Επομένως, το σχετικό νομικό πλαίσιο παρέχει περιθώριο εκτιμήσεων στη Διοίκηση, ώστε να απορρίπτεται τυχόν καταχρηστικά αιτήματα και να εξετάζει το εκάστοτε αίτημα για απόσπαση ή μετάταξη υπαλλήλου ΚΕΠ με αναπηρία σε στάθμιση με τις εκάστοτε υπάρχουσες υπηρεσιακές ανάγκες (υπόθεση 203348/2015).

Μερική αντιστροφή του βάρους απόδειξης

Τα ζητήματα αντιστροφής του βάρους της απόδειξης στις υπο-

θέσεις διακρίσεων αναδεικνύουν την έλλειψη εξοικείωσης της Διοίκησης με τον οικείο μηχανισμό. Ενδεικτική είναι η υπόθεση ατόμου με αναπηρία, υπαλλήλου υπουργείου, η οποία ήταν επιλέξιμη με βάση την κατάταξή της ως Προϊσταμένη Διεύθυνσης σύμφωνα με το προϊσχύον οργανόγραμμα και τελικά δεν επελέγη (υπόθεση 193841/2015). Κατ' εφαρμογή της μερικής αντιστροφής του βάρους απόδειξης, σύμφωνα με το άρθρο 14 παράγρ. 1 Ν. 3304/2005, σε περιπτώσεις παράλειψης από προαγωγή υπαλλήλου με αναπηρία που κατέχει επιλέξιμη θέση στον σχετικό πίνακα κατάταξης και πληροί τις νόμιμες προϋποθέσεις, η υπηρεσία φέρει το βάρος να θεμελιώσει ότι η μη επιλογή του δεν σχετίζεται αιτιωδώς με την αναπηρία ή ότι σχετίζεται, αλλά η διαφορετική αυτή μεταχείριση μπορεί να δικαιολογηθεί για λόγους που αφορούν τις επαγγελματικές απαιτήσεις της προς πλήρωση θέσης (άρθρο 9 παράγρ. 1 Ν. 3304/2015). Η υπηρεσία οφείλει δηλαδή να αναφερθεί στα στοιχεία με βάση τα οποία υπάλληλος με αναπηρία αξιολογείται ως λιγότερο ικανός/ή να καταλάβει συγκεκριμένη θέση σε σχέση με τους τελικώς επιλεγέντες υπαλλήλους.

Στο πλαίσιο αυτό, η αναφορά από την υπηρεσία των κριτηρίων σύμφωνα με τα οποία πραγματοποιήθηκε η επιλογή των προϊσταμένων υπό το νέο οργανόγραμμα, σε συνδυασμό με τη δήλωση ότι η επιλογή έγινε χωρίς συγκριτική αξιολόγηση των υποψηφίων και χωρίς να ληφθούν υπόψη δεδομένα υγείας, δεν αρκούν για να θεμελιωθεί ότι δεν υπήρξε άμεση διάκριση λόγω αναπηρίας κατά παράβαση της αρχής της ίσης μεταχείρισης, σύμφωνα με τον Ν. 3304/2005.

Διορισμός εκπαιδευτικών με αναπηρία

Σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, εκπαιδευτικοί που έχουν απώλεια όρασης ή ακοής ή είναι τετραπληγικοί – παραπληγικοί με ποσοστό αναπηρίας 67% και άνω, και είναι ικανοί για εκπαιδευτικό έργο, προσλαμβάνονται ως αναπληρωτές πλήρους ή μειωμένου ωραρίου με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου, μόνο σε ΣΜΕΑΕ και στα Τμήματα Ένταξης και επομένως αποκλείονται π.χ. από την παράλληλη στήριξη (άρθρο 3 παράγρ. 2 της ΥΑ 128005/Δ2/14). Περαιτέρω, τα άρθρα 22 και 23 Ν. 3699/2008 δίνουν προτεραιότητα στους εκπαιδευτικούς με αναπηρία 67% και άνω στους διορισμούς εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής, εξαιρώντας ρητά τους ψυχικά πάσχοντες. Κατά τον Συνήγορο, η διασφάλιση της ικανότητας ανταπόκρισης των εκπαιδευτικών στις ιδιαίτερες συνθήκες της ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης (ΕΑΕ) μπορεί εύλογα να θεωρηθεί ότι αποτελεί έναν θεμιτό στόχο, ικανό να δικαιολογήσει παρεκκλίσεις από την αρχή της ίσης μεταχείρισης κατά την πρόσληψη εκπαιδευτικών με αναπηρία, εφόσον όμως τηρείται η αρχή της αναλογικότητας (άρθρο 9 παράγρ. 1 Ν. 3304/2005). Συνεπώς, οι παρεκκλίσεις οφείλουν να είναι μέτρα αφενός πρόσφορα για την εξυπηρέτηση του παραπάνω σκοπού (ήτοι να επιφέρουν πράγματι το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα), αφετέρου αναγκαία (ήτοι να μην είναι επαχθέστερα απ' ό,τι απαιτείται για την επίτευξη του σκοπού). Η πλήρωση των όρων

αυτών προϋποθέτει ad hoc εξειδικεύσεις των ικανοτήτων των υποψηφίων εκπαιδευτικών να ανταποκριθούν, ανάλογα με τη φύση της αναπηρίας τους και με βάση τα πορίσματα της παιδαγωγικής επιστήμης, στις εκάστοτε ιδιαίτερες συνθήκες της ΕΑΕ που ποικίλλουν ανάλογα με τη φύση και τη βαρύτητα της αναπηρίας των μαθητών. Οι σταθμίσεις αυτές άλλωστε αποτελούν αντικείμενο εκτίμησης του μηχανισμού που προβλέπεται στο άρθρο 7 παράγρ. 2 Ν. 3528/2007, των γνωματεύσεων δηλαδή: α) παθολόγου ή γενικού γιατρού και β) ψυχιάτρου, είτε του Δημοσίου είτε ιδιωτών, με βάση παραπεμπτικό έγγραφο, στο οποίο περιγράφονται από την υπηρεσία τα καθήκοντα της θέσης που πρόκειται να καταληφθεί. Αντιθέτως, όταν οι παρεκκλίσεις θεσμοθετούνται en bloc, αποκλείοντας από δομές της ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης συλλήβδην εκπαιδευτικούς που παρουσιάζουν συγκεκριμένες αναπηρίες (απώλεια όρασης ή ακοής ή είναι τετραπληγικοί – παραπληγικοί), χωρίς καμία συσχέτιση με τις αναπηρίες των μαθητών και χωρίς κανένα περιθώριο εκτίμησης της ικανότητάς τους, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι τηρείται η αρχή της αναλογικότητας. Στο πλαίσιο των επισημάνσεων αυτών, ο Συνήγορος πρότεινε την αναθεώρηση των ως άνω ρυθμίσεων (καθώς και άλλων αντίστοιχων που ενδεχομένως υπάρχουν) από πλευράς του Υπουργείου Παιδείας, στην κατεύθυνση του σεβασμού της αρχής της ίσης μεταχείρισης κατά τον Ν. 3304/2005 (υπόθεση 194835/2014).

Παιδιά με χρόνιες παθήσεις ή αναπηρίες

Η μη διάκριση στο πεδίο της αναπηρίας διασφαλίζεται με τη θέσπιση και εφαρμογή ειδικών μέτρων που εξαλείφουν ή ελαχιστοποιούν τις συνθήκες εκείνες που εμποδίζουν την ισότιμη απόλαυση δικαιωμάτων και οδηγούν σε de facto διάκριση. Η ελλιπής ή απούσα θεσμοθέτηση τέτοιων μέτρων και ιδίως η ανεπαρκής υλοποίησή τους, ακόμη και όταν προβλέπονται στη νομοθεσία, έχει απασχολήσει διαχρονικά τον Συνήγορο και αναδεικνύεται και από τις υποθέσεις που εξετάστηκαν το 2015. Στο πλαίσιο αυτό, προβλέψεις όπως η εξατομικευμένη υποστήριξη με παράλληλη στήριξη παιδιών με αυτισμό, το ειδικό βοηθητικό προσωπικό για παιδιά με κινητικά προβλήματα, ο σχολικός νοσηλευτής για παιδιά με χρόνια πάθηση όπως ο ινσουλινοεξαρτώμενος διαβήτης, ο εξειδικευμένος στην κώφωση ή την τύφλωση εκπαιδευτικός παράλληλης στήριξης για παιδιά με αισθητηριακές αναπηρίες, καθώς και τα σχετικά τεχνικά βοηθήματα εμφανίζονται συχνά ως προβλέψεις χωρίς πρακτικό αντίκρισμα. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την επαναλαμβανόμενη κάθε έτος ανεπαρκή στελέχωση των σχολείων με αναπληρωτές, την παγίως καθυστερημένη πρόσληψη εκπαιδευτικού, ειδικού εκπαιδευτικού και βοηθητικού προσωπικού σε Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης (ΣΜΕΑΕ), όπου φοιτούν μαθητές με βαριές και σύνθετες αναπηρίες, την αδυναμία διασφάλισης της μεταφοράς μαθητών στα ειδικά σχολεία, αλλά και την ελλιπή στελέχωση των διαγνωστικών υπηρεσιών ΚΕΔΔΥ συνθέτουν το πλέγμα των εμποδίων που δυσχεραίνουν αντικειμενικά την ισότιμη πρόσβαση των παιδιών με αναπηρίες ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στην εκπαίδευση και συνιστούν de facto διάκριση (ενδεικτικές υποθέσεις 196163/2014, 201226, 203037, 204710, 205449/2015, βλ. και «Εκπαίδευση»).

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΗΛΙΚΙΑΣ

Αιτιολόγηση των διακρίσεων λόγω ηλικίας

Παρά τους ρητούς περιορισμούς που θέτει ο Ν. 3304/2005 και παρά την αυστηρότατη προσέγγιση που έχει υιοθετήσει το ΔΕΕ ως προς τη δικαιολογημένη ηλικιακή διάκριση, ο Συνήγορος έχει αντιμετωπίσει τη συστηματική πρακτική φορέων του δημόσιου τομέα να θέτουν ηλικιακά όρια σε διαδικασίες πρόσληψης προσωπικού, κινητικότητας υπαλλήλων, συνταξιοδότησης, συμμετοχής σε επαγγελματικές οργανώσεις, εγγραφής σε επαγγελματικούς συλλόγους, χωρίς τα συγκεκριμένα όρια να αιτιολογούνται ειδικώς, όπως επιτάσσει το σχετικό νομοθετικό πλαίσιο.

Έτσι, παρά την καθολική απαγόρευση ηλικιακών διακρίσεων στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα που έχει εισαγάγει ο Ν. 3304/2005, ανώτατα ηλικιακά όρια εμφανίζονται τακτικά στις οικείες προκηρύξεις ως περίπου αυτονόητα και τείνουν να θεσπίζονται με τρόπο αυθαίρετο και καταχρηστικό, είτε συνδυαζόμενα από πλημμελή αιτιολόγηση είτε στερούμενα οποιασδήποτε ειδικής αιτιολόγησης ως προς την αναγκαιότητα του ηλικιακού κριτηρίου. Μολονότι από την έναρξη ισχύος του Ν. 3304/2005 ο Συνήγορος έχει δεχτεί σημαντικό αριθμό αναφορών, με αντικείμενο την αδικαιολόγητη χρήση ηλικιακών κριτηρίων για την πρόσβαση στην απασχόληση, την επαγγελματική κατάρτιση και την υπηρεσιακή ή επαγγελματική εξέλιξη, σε πολύ περιορισμένο αριθμό περιπτώσεων η παρέμβασή του είχε ως αποτέλεσμα την άρση των περιορισμών αυτών. Εξαιρέση στον γενικό αυτό κανόνα αποτελεί η περίπτωση άρσης του ηλικιακού ορίου των 50 ετών στη σχολή προπονητών κολύμβησης (υπόθεση 191898/2014), η περίπτωση ανάκλησης ανακοίνωσης του ΝΕΕ για μετάταξη διοικητικών υπαλλήλων που καθόριζε ανώτατο ηλικιακό όριο (βλ. *Ετήσια Έκθεση 2014*, σ. 126), η περίπτωση ανάκλησης της διαγραφής σπουδαστή από τη ΣΜΥ, η οποία είχε συντελεστεί με την αιτιολογία της υπέρβασης επιτρεπόμενου ηλικιακού ορίου (βλ. ειδική έκθεση «Καταπολέμηση των διακρίσεων» 2009, σ. 18), η αποδοχή αίτησης υποψήφιου δικηγόρου για συμμετοχή σε εξετάσεις, η οποία είχε αρχικά απορριφθεί με επίκληση υπέρβασης νόμιμου ορίου ηλικίας (βλ. ειδική έκθεση «Καταπολέμηση των διακρίσεων» 2008, σ. 14) και τέλος, η αποδοχή τοποθέτησης ατόμου σε θέση προσωπικού φύλαξης σε κατάσταση κράτησης, ανεξαρτήτως της ηλικίας της (βλ. ειδική έκθεση «Καταπολέμηση των διακρίσεων» 2007, σ. 12).

Ειδική αιτιολόγηση και διαπίστωση διάκρισης

Φαινόμενα πλημμελούς ή πλήρους απουσίας ειδικής αιτιολογίας, ως προς τη χρήση της ηλικίας ως κριτηρίου πρόσβασης στα πεδία της εργασίας, της απασχόλησης και της επαγγελματικής κατάρτισης, επαναλαμβάνονται συστηματικά και στο τρέχον έτος. Στις περιπτώσεις αυτές, ο Συνήγορος ζητά την εκάστοτε ειδική αιτιολόγηση προκειμένου να διερευνήσει αν συντρέχει

διάκριση και να εξοικειώσει τη Διοίκηση με την υποχρέωση να αιτιολογεί. Ενδεικτική είναι η υπόθεση ηλικιακής διάκρισης υπαλλήλου του Διπλωματικού Κλάδου του Υπουργείου Εξωτερικών, ο οποίος αποχώρησε υποχρεωτικά από την υπηρεσία του με τη συμπλήρωση του 65ου έτους της ηλικίας του, χωρίς όμως να έχει συμπληρώσει 35ετή πραγματική συντάξιμη δημόσια υπηρεσία. Η υποχρεωτική αποχώρηση επήλθε κατ' εφαρμογή σχετικής διάταξης του οργανισμού, η οποία δεν αφορά, ωστόσο, τους λοιπούς κλάδους του υπουργείου για τους οποίους προβλέπεται διαφορετική ρύθμιση και συγκεκριμένα, η δυνατότητα παραμονής στην υπηρεσία έως τη συμπλήρωση της 35ετίας, όχι όμως πέραν του 67ου έτους. Ο Συνήγορος απευθύνθηκε στο Υπουργείο Εξωτερικών, ζητώντας διευκρινίσεις για τους ακριβείς λόγους που επιβάλλουν την ανωτέρω διαφοροποίηση μεταξύ των υπαλλήλων του Διπλωματικού Κλάδου και των υπαλλήλων των λοιπών κλάδων του υπουργείου (υπόθεση 203998/2015).

Σε αντίστοιχη υπόθεση, ο Συνήγορος απευθύνθηκε σε ΔΕΥΑ, επισημαίνοντας ότι η απόρριψη αίτησης απασχολούμενου περί μετατροπής της σύμβασής του σε αορίστου χρόνου δυνάμει ειδικών ευεργετικών διατάξεων (άρθρο 56 Ν. 4186/2013), με την επίκληση επιλογής ατόμου νεότερης ηλικίας, συνιστά διάκριση λόγω ηλικίας στον βαθμό που δεν εξειδικεύονται οι λόγοι που προκρίθηκε η συγκεκριμένη υποψηφιότητα με κριτήρια που αφορούν τη σύγκριση των δεξιοτήτων των υποψηφίων και της ικανότητάς τους να ανταποκριθούν στα καθήκοντα των θέσεων που κατέχουν. Αναμένεται η ανταπόκριση του φορέα (υπόθεση 203546/2015).

Τέλος, χαρακτηριστικό παράδειγμα καθορισμού ανώτατου ορίου ηλικίας, στερούμενου ειδικής αιτιολόγησης, είναι η περίπτωση πλήρωσης θέσεων προσωπικού ΠΕ και ΤΕ, διαφόρων ειδικοτήτων στη ΔΕΗ, βάσει της υπ' αριθμ. 1Κ/2015 προκήρυξης του ΑΣΕΠ, με την οποία τέθηκαν ανώτατα ηλικιακά όρια κατ' εφαρμογή ΥΑ, η οποία ωστόσο είχε εκδοθεί πριν από τη θέσπιση του Ν. 3304/2005 και δεν περιείχε την απαιτούμενη ειδική αιτιολογία, από την οποία να αποδεικνύεται ότι η ηλικία συνιστά ουσιαστική και καθοριστική προϋπόθεση για την εκτέλεση των επαγγελματικών καθηκόντων των προς πλήρωση θέσεων. Ανάλογη ήταν και η περίπτωση προκήρυξης της ΔΕΔ-ΔΗΕ (βλ. *Ετήσια Έκθεση 2014*, σ. 127). Με αφορμή την υπόθεση αυτή, ο Συνήγορος απευθύνθηκε εκ νέου στον Υπουργό Διοικητικής Ανασυγκρότησης, επισημαίνοντας ότι η προβληματική πρακτική θέσπισης ηλικιακών ορίων χωρίς ειδική αιτιολόγηση πρέπει να εξαλειφθεί και να παρασχεθούν κατευθύνσεις συμμόρφωσης προς τις απαιτήσεις της κοινοτικής οδηγίας και του Ν. 3304/2005 σε όλους τους δημόσιους φορείς (υπόθεση 199520/2015).

Επαγγελματική κατάρτιση

Μολονότι το ενδεχόμενο άμεσης ή έμμεσης διάκρισης και η αιτιολόγηση τυχόν δικαιολογημένου ηλικιακού κριτηρίου θα ήταν αναμενόμενο να λαμβάνεται υπόψη ήδη κατά την έκδοση των σχετικών κανονιστικών πράξεων, στη διοικητική πρακτική

φαίνεται ότι η άμεση ή έμμεση θέσπιση ηλικιακών κριτηρίων θεωρείται ως περίπου αυτονόητη. Ενδεικτική είναι η περίπτωση σπουδαστή, του οποίου το αίτημα εισαγωγής σε δημόσια ΙΕΚ απορρίφθηκε, με την αιτιολογία ότι δεν έχει προσφάτως αποφοιτήσει από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Μολονότι η πρόσφατη αποφοίτηση αποτελούσε πράγματι όρο της σχετικής κανονιστικής πράξης, προκειμένου να εξεταστεί εάν η συγκεκριμένη απαίτηση εμμέσως εισάγει πιθανή διάκριση λόγω ηλικίας, καθώς εξαιρεί μεγαλύτερης ηλικίας άτομα από την οικεία πρόσβαση, ο Συνήγορος ζήτησε από την αρμόδια Διεύθυνση του Υπουργείου Παιδείας την παροχή συγκεκριμένων στοιχείων, από τα οποία να προκύπτει η αναγκαιότητα καθιέρωσης της συγκεκριμένης μοριοδότησης στα νεαρότερης ηλικίας άτομα, αλλά και στοιχεία που τυχόν αφορούν άλλα αντισταθμιστικά μέτρα για μεγαλύτερες ηλικιακά ομάδες, ενδεχομένως σε επίπεδο μεταδευτεροβάθμιας βαθμίδας επαγγελματικής κατάρτισης (υπόθεση 198422/2015).

Ηλικιακές διακρίσεις που δεν εμπίπτουν στο πεδίο του Ν. 3304/2005

Ο Συνήγορος συστηματικά αξιοποιεί τη γενική του αρμοδιότητα, όπως αυτή προβλέπεται στον Ν. 3094/2003, προκειμένου να αντιμετωπιστούν ζητήματα διακρίσεων σε πεδία πέραν εκείνων που εντάσσονται στο ρυθμιστικό πεδίο του Ν. 3304/2005 ή προκειμένου να ενεργοποιήσει φορείς ή υπηρεσίες που είναι αρμόδια για τη διερεύνησή τους. Στο πλαίσιο αυτό, έχει εξετάσει υπόθεση που αφορά τη θέσπιση ανώτατου ηλικιακού ορίου 28 ετών, ως προϋπόθεση συμμετοχής σε διαδικασία χορήγησης υποτροφίας από το ΙΚΥ, επισημαίνοντας στον αρμόδιο φορέα την υποχρέωση εξειδίκευσης των λόγων που δικαιολογούν τη θέσπιση ηλικιακού ορίου, τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας (βλ. *Ετήσια Έκθεση 2011*, σ. 110-111). Αντιστοίχως, όταν τέθηκε υπόψη του ο καθορισμός ανώτατου ορίου ηλικίας (30 έτη) για συμμετοχή σε προκήρυξη της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, ο Συνήγορος επιχείρησε να ενεργοποιήσει το ΣΕΠΕ, προκειμένου να προβεί στον έλεγχο της νομιμότητας του συγκεκριμένου όρου. Επίσης, με αφορμή τη διερεύνηση αναφοράς με αντικείμενο ανώτατο ηλικιακό όριο σε αγγελία ιδιωτικού Κέντρου Διά Βίου Μάθησης για πρόσληψη, ο Συνήγορος προέτρεψε τη Γενική Γραμματεία Διά Βίου Μάθησης, ως αρμόδιο εποπτεύοντα φορέα, να λάβει υπόψη τις ισχύουσες διατάξεις περί απαγόρευσης της διακριτικής μεταχείρισης κατά το στάδιο κατάρτισης του επικείμενου κανονισμού λειτουργίας των ιδιωτικών Κέντρων Διά Βίου Μάθησης (και οι δύο, *Ετήσια Έκθεση 2014*, σ. 126-127).

Σε πρόσφατη παρέμβασή του προς τον Γενικό Γραμματέα του Υπουργείου Παιδείας και τον Γενικό Γραμματέα Δημόσιας Περαιουσίας, ο Συνήγορος ζήτησε την εξέταση του ζητήματος της θέσπισης ηλικιακών ορίων σε υποτροφίες. Αφορμή υπήρξε η υπόθεση αποκλεισμού 45χρονου σπουδαστή του Πολυτεχνείου, ο οποίος κρίθηκε δικαιούχος υποτροφίας κληροδοτήματος, χωρίς ωστόσο αυτή να καταστεί δυνατό να του χορηγηθεί, λόγω σχετικής ρύθμισης που θέτει το 36ο έτος ως όριο ηλικίας.

Ο Συνήγορος αναγνώρισε, καταρχήν, ως θεμιτή την επιδίωξη ενίσχυσης σπουδαστών που είναι νέοι σε ηλικία και συγκεντρώνουν τις οικονομικές και κοινωνικές προϋποθέσεις που επιβάλλουν την υποστήριξή τους με την παροχή υποτροφίας. Επισήμανε, ωστόσο, ότι η επιδίωξη αυτή δεν ακυρώνει την αντιστοίχως θεμιτή απαίτηση άρσης ανελαστικών αποκλεισμών υπαγωγής σπουδαστών μεγαλύτερης ηλικίας σε αντίστοιχες παροχές.

Από τη στιγμή που σπουδαστές μεγαλύτερης ηλικίας ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των σπουδών τους και πληρούν συγκεκριμένες οικονομικές και κοινωνικές προϋποθέσεις, ο αποκλεισμός τους από παροχές, ιδίως μάλιστα εκείνες που συνδέονται με την απόδοση ή τη φοίτησή τους, δεν μπορεί να είναι αυτοδίκαιος. Ενόψει αυτών, ο Συνήγορος ζήτησε τις απόψεις των αρμόδιων Γενικών Γραμματέων, καθώς και τις ενέργειες στις οποίες έχουν προβεί ή προτίθενται να προβούν για τη ρύθμιση του ζητήματος, καθώς οι επίμαχες διατάξεις έχουν εφαρμογή μέχρι την έκδοση των αναγκαίων προεδρικών διαταγμάτων και κανονιστικών πράξεων που εκκρεμούν επί μακρόν (υπόθεση 199893/2015).

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ Ή ΑΛΛΕΣ ΠΕΠΟΙΘΗΣΕΙΣ

Σε συνέχεια της καταρχήν θετικής εκτίμησης για τον Ν. 4301/2014 (βλ. *Ετήσια Έκθεση 2014*, σ. 127-128), με τον οποίο εκσυγχρονίστηκε σε σημαντικό βαθμό η νομική μορφή των θρησκευτικών κοινοτήτων και οργανώθηκε η διαδικασία αναγνώρισής τους, ο Συνήγορος οφείλει να επισημάνει ότι από την έναρξη ισχύος αυτού του νόμου δεν έχει τεθεί υπόψη του ούτε μία διαμαρτυρία θρησκευτικής κοινότητας για την εφαρμογή της νέας διαδικασίας. Αυτό, φυσικά, δεν σημαίνει ότι έχουν εκλείψει οι ποικίλες παράπλευρες εκκρεμότητες, ιδίως σε σχέση με το κατά πόσο η εγγραφή ενός θρησκευάτος στο «ειδικό δημόσιο βιβλίο» αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την άσκηση σειράς δικαιωμάτων σε διάφορα πεδία της Διοίκησης. Το πρόβλημα αυτό παραμένει άλυτο ιδίως στην περίπτωση της ληξιαρχικής καταγραφής, καθώς τα μεν ληξιαρχεία αρνούνται να καταχωρίσουν δηλούμενα θρησκευάματα εφόσον τα θεωρούν καινοφανή, τα δε Υπουργεία Εσωτερικών και Παιδείας δεν έχουν ακόμη αποτολμήσει να συστήσουν την αυτοτελή αποτίμηση της ιδιότητας κάποιων πεποιθήσεων ως «θρησκευτικών» ή μη, ανεξάρτητα δηλαδή από την υπαγωγή της αντίστοιχης ένωσης προσώπων στις διαδικασίες του Ν. 4301/2014 (υπόθεση 193943/2014). Στο θέμα της χωροθέτησης και έγκρισης Κέντρων Αποτέφρωσης Νεκρών, δεν παρατηρήθηκε ουσιαστική πρόοδος: σε θεσμικό επίπεδο αποτιμάται θετικά η έκδοση της ΚΥΑ οικ.152442/5.10.2015 για τις πρότυπες περιβαλλοντικές δεσμεύσεις των ΚΑΝ, ωστόσο σε επίπεδο πραγματικής προεργασίας δεν υπάρχουν ενθαρρυντικές εξελίξεις.

Θρησκευτική εκπαίδευση και διαδικασία απαλλαγής

Από την αρχή του 2015 προσέλαβε νέες διαστάσεις το ζήτημα

της διαδικασίας απαλλαγής από το μάθημα των θρησκευτικών, με το οποίο ο Συνήγορος έχει ασχοληθεί επανειλημμένως στο παρελθόν.

Ο Συνήγορος υποστηρίζει ότι η θρησκευτική ελευθερία επιβάλλει να μη συνοδεύεται η απαλλαγή αυτή από οιαδήποτε έμμεση κύρωση ή επαχθή προϋπόθεση, ενώ ως τέτοια προϋπόθεση θα μπορούσε να εκληφθεί η απαίτηση αποκάλυψης των θρησκευτικών πεποιθήσεων του μαθητή. Η εγκυρότητα της δήλωσης για την απαλλαγή δεν είναι συνταγματικώς θεμιτό να εξαρτάται από οποιασδήποτε μορφής –θετική ή αρνητική– δήλωση θρησκευματος.

Έτσι, το δικαίωμα απαλλαγής θα έπρεπε να αναγνωρίζεται σε όποιον μαθητή δηλώσει (ο ίδιος αν είναι ενήλικος ή οι γονείς του για λογαριασμό του) ότι επιθυμεί απαλλαγή επικαλούμενος λόγους συνείδησης, καθόσον η συνταγματική υποχρέωση της Πολιτείας να παρέχει θρησκευτική εκπαίδευση δεν αποκλείει τη δυνατότητα οιασδήποτε ανεξαιρέτως μαθητή να απαλλάσσεται, για λόγους συνείδησης, από ένα μάθημα που διατηρεί, σύμφωνα με τα άρθρα 1 παράγρ. 1α' και 6 παράγρ. 2α' Ν. 1566/1985, ομολογιακό χαρακτήρα. Ο Συνήγορος αντιλαμβάνεται πλήρως την προσπάθεια των εκπαιδευτικών να αντιμετωπίσουν το φαινόμενο της καταχρηστικής άσκησης του δικαιώματος απαλλαγής, ωστόσο η απόρριψη των σχετικών αιτημάτων δεν θα πρέπει να γίνεται με τρόπο που αντιβαίνει στις διεθνείς υποχρεώσεις της χώρας και δεν συνάδει με τον επιβαλλόμενο σεβασμό στο ατομικό δικαίωμα της θρησκευτικής ελευθερίας εκείνων των αιτούντων που ειλικρινώς διαθέτουν λόγους θρησκευτικής συνείδησης οι οποίοι τους εμποδίζουν να παρακολουθήσουν το μάθημα. Εκ του λόγου αυτού ο Συνήγορος πρότεινε στον Υπουργό Παιδείας την ανάκληση της υπ' αριθμ. 12773/Δ2/23.1.2015 εγκυκλίου (βλ. «Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις»), επισημαίνοντας όμως παράλληλα ότι ο υπεύθυνος διευθυντής του σχολείου δικαιούται να ελέγχει τη σοβαρότητα των υπεύθυνων δηλώσεων, που συνυποβάλλονται με την αίτηση απαλλαγής από το υποχρεωτικό μάθημα των θρησκευτικών (ενδεικτική υπόθεση 198231/2015).

Παραχώρηση χρήσης αρχαιολογικών χώρων

Με τις διακρίσεις λόγω θρησκεύματος συνδέεται και η περίπτωση Αστικής Μη Κερδοσκοπικής Εταιρείας, η οποία είχε υποβάλει αίτηση παραχώρησης χρήσης του αρχαιολογικού χώρου του Ολυμπίου για την πραγματοποίηση εκδήλωσης προς τιμήν του Διός (υπόθεση 177943/2013). Το Υπουργείο Πολιτισμού απέρριψε την αίτηση με το σκεπτικό ότι η εξυπηρέτηση λατρευτικού σκοπού δεν περιλαμβάνεται στις πολιτιστικές ή άλλες εκδηλώσεις που θεωρούνται συμβατές με τον χαρακτήρα του αρχαίου μνημείου. Επικαλούμενος το άρθρο 46 παράγρ. 1 Ν. 3028/2002 και την κατ' εξουσιοδότηση αυτού εκδοθείσα ΥΑ («μπορούν να παραχωρούνται για πολιτιστικές ή άλλες εκδηλώσεις συμβατές με τον χαρακτήρα τους ως μνημείων, όπως ... τιμητικές ή επετει-

ακές ... πρέπει να διακρίνονται για την ποιότητα, την αισθητική και την καλλιτεχνική τους αξία»), ο Συνήγορος επισήμανε ότι η ΥΑ εξειδικεύει ενδεικτικώς τις συμβατές εκδηλώσεις και επικεντρώνεται σε όρους και προϋποθέσεις προστασίας του μνημείου από πρόσθετες εγκαταστάσεις ή άλλες βλαπτικές χρήσεις του, χωρίς να υπεισέρχονται στην ιδεολογική, θρησκευτική και εν γένει κοσμοθεωρητική κατεύθυνση του χαρακτήρα τους, επί των οποίων ως μόνο κριτήριο ορίζουν την αισθητική αξία όπως οριοθετείται από τα κοινώς παραδεδεγμένα με βάση την εγχώρια και διεθνή σχετική εμπειρία.

Η διαμεσολάβηση του Συνηγόρου είχε ως αποτέλεσμα την έκδοση νέας απόφασης, η οποία, αν και επιμένει ότι «τα μνημεία της κλασικής και ρωμαϊκής αρχαιότητας ... δεν εξυπηρετούν λατρευτικούς σκοπούς», ενέκρινε, ωστόσο, μερικώς το αίτημα παραχώρησης χρήσης του συγκεκριμένου χώρου για άυλες εκδηλώσεις, απαγορεύοντας υλικές πράξεις λατρευτικού χαρακτήρα.

Διακρίσεις λόγω ιδεολογικών θέσεων

Παρά τη σαφή στατιστική υπεροχή των θρησκευτικών διακρίσεων σε σχέση με τις «άλλες πεποιθήσεις» κατά την ορολογία του Ν. 3304/2005, δεν πρέπει να παραβλέπεται η υποχρέωση προστασίας των μη θρησκευτικών φρονημάτων. Με αυτό το σπινώτερο και εξ ορισμού δυσάποδικο φαινόμενο, ο Συνήγορος είχε την ευκαιρία να ασχοληθεί στο πλαίσιο παρέμβασής του για τη συνέντευξη υποψηφίων προς πολιτογράφηση, διαδικασία η οποία, βάσει του Ν. 3838/2010, συνοδεύεται πλέον από υποχρέωση αιτιολογίας. Σε συγκεκριμένη περίπτωση, η οποία παρουσιάζεται αναλυτικότερα στο οικείο κεφάλαιο (βλ. «Το πρόσωπο και ο νόμος»), η Επιτροπή Πολιτογράφησης στήριξε την απορριπτική της κρίση όχι στην επάρκεια των γνώσεων της υποψήφιας, πολίτη ΠΓΔΜ, αλλά στην ιδεολογική ευθυγράμμισή της με την εθνική αφήγηση της χώρας καταγωγής της και όχι της Ελλάδας, όπως τουλάχιστον την αντιλαμβάνονταν μέλη της επιτροπής. Κατά την άποψη του Συνηγόρου, η Επιτροπή Πολιτογράφησης οφείλει να συνεκτιμά μόνο τη γνώση και την εξοικείωση με τα θεμελιώδη ιστορικά και πολιτιστικά δεδομένα της Ελληνικής Δημοκρατίας, όχι τη συμφωνία με αυτά (υπόθεση 199539/2015).

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΦΥΛΟΥ

Ο νόμος για το σύμφωνο συμβίωσης

Ως ιδιαίτερως θετική εξέλιξη αποτιμάται η με αυξημένη πλειοψηφία ψήφιση του Ν. 4356/2015 για το σύμφωνο συμβίωσης, χωρίς διάκριση μεταξύ ομόφυλων και ετερόφυλων ζευγαριών. Το αίτημα αυτό, άλλωστε, είχε αποτελέσει αντικείμενο δημόσιας παρέμβασης του Συνηγόρου ήδη από το 2014 .

Πάγια θέση του Συνηγόρου είναι η αναγνώριση, στα ομόφυλα ζευγάρια, δικαιωμάτων αντίστοιχων με αυτά που ισχύουν για τα ετερόφυλα, καθώς αποτελεί πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας η εξασφάλιση ισονομίας και η προστασία της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής όλων των πολιτών.

Με τις διατάξεις του νόμου, ωστόσο, δεν κατοχυρώνονται δικαιώματα για τα παιδιά που έχουν γεννηθεί ή υιοθετηθεί πριν από ή μετά τη σύναψη συμφώνου συμβίωσης, μολοντί πρόκειται για ένα υπαρκτό κοινωνικό δεδομένο, ιδίως στις περιπτώσεις συμβίωσης ομοφύλων όπου τα τέκνα δεν είναι δυνατόν να καλυφθούν νομικά με άλλο τρόπο. Πολλοί συμβιούντες ομόφυλοι έχουν γεννήσει ή υιοθετήσει τέκνα, πριν από ή και μετά την έναρξη της συμβίωσής τους. Τα τέκνα αυτά, θετά ή φυσικά, συμβιούν με το ομόφυλο ζεύγος ανεξάρτητα από τη νομική αναγνώριση του συγκεκριμένου τύπου συμβίωσης και ανεξάρτητα από τον βαθμό κοινωνικής αποδοχής. Υπό τις διατάξεις του ψηφισθέντος νόμου, τα παιδιά αυτά θα συνεχίσουν να αντιμετωπίζουν ποικίλα νομικά και πραγματικά προβλήματα από την έλλειψη έννομης σχέσης με τον συμβίο ή τη συμβία του νομικού ή φυσικού γονέα τους, καθώς εκείνος/η δεν θα διαθέτει νομική δυνατότητα να επιληφθεί των συμφερόντων τους στο πλαίσιο οποιασδήποτε διαδικασίας. Για τον λόγο αυτό και μέχρι την ευρύτερη αναδιάρθρωση του συστήματος του οικογενειακού δικαίου που θα επιτρέψει επαρκέστερη αντιμετώπιση του θέματος, ο Συνήγορος με δημόσια παρέμβαση πρότεινε στο στάδιο της διαβούλευσης του νομοσχεδίου, τη μερική, έστω, κάλυψη του νομοθετικού κενού με ενδιάμεση ρύθμιση όχι στο πεδίο της υιοθεσίας, αλλά σ' εκείνο της επιμέλειας. Πρόκειται για μια πρόταση νομοθετικής επέμβασης μικρής μεν κλίμακας, αλλά απολύτως κρίσιμη ως προς το κοινωνικό δεδομένο το οποίο καλείται να αντιμετωπίσει. Η πρόταση αυτή, μολοντί προκάλεσε δημόσια συζήτηση για το θέμα, δεν έγινε τελικά αποδεκτή .

Ταυτότητα φύλου και νομοθετική προστασία

Όπως έχει ήδη επισημάνει ο Συνήγορος (βλ. *Ετήσια Έκθεση 2014*, σ. 116), θετική εξέλιξη αποτελεί το γεγονός ότι ο σεξουαλικός προσανατολισμός και η ταυτότητα φύλου έχουν συμπεριληφθεί στα προστατευτέα αγαθά του άρθρου 1 του αντιρατσιστικού νόμου (Ν. 4285/2014), αλλά και στο άρθρο 81Α ΠΚ, με τις διατάξεις του οποίου το ομοφοβικό ή τρανσφοβικό κίνητρο συνιστούν επιβαρυντικές περιστάσεις, κατά την επιμέτρηση της ποινής. Οι προαναφερόμενες μεταρρυθμίσεις είναι ιδιαίτερα σημαντικές, καθώς η συμπερίληψη των κινήτρων αυτών σε πράξεις που ενέχουν ποινική απαξία και προβλέπουν ποινές αναμένεται να ενεργοποιήσει αποτελεσματικότερα τα αρμόδια διοικητικά ή δικαστικά όργανα στο πεδίο εφαρμογής του νόμου. Η ως άνω νομοθετική προστασία εμφανίζει μεγαλύτερη σημασία για τα διεμφυλικά άτομα, καθώς είναι η πρώτη φορά που η ταυτότητα φύλου προστατεύεται σε νόμο, γεγονός που αναμένεται να συνεισφέρει σταδιακά στη βελτίωση της θέσης των διεμφυλικών ατόμων, πέρα από υφιστάμενα στερεότυπα και προκαταλήψεις. Ζητούμενο, ωστόσο, για την ισότιμη ανα-

γνώριση δικαιωμάτων παραμένει η νομική αναγνώριση της ταυτότητας φύλου, η αυτοαντίληψη δηλαδή του κάθε ατόμου για το φύλο του, ασχέτως των στοιχείων της αστυνομικής του ταυτότητας ή των λοιπών εγγράφων ταυτοποίησης και η θέσπιση γρήγορων, διαφανών και εύκολα προσβάσιμων διαδικασιών αλλαγής των στοιχείων αστυνομικής ταυτότητας και λοιπών εγγράφων ταυτοποίησης των διεμφυλικών ατόμων (ψηφισμα 2048/2015 της ολομέλειας της Κοινοβουλευτικής Διάσκεψης του Συμβουλίου της Ευρώπης) .

Καταχρηστική συμπεριφορά αστυνομικών

Παρά τον εκσυγχρονισμό του σχετικού νομοθετικού πλαισίου και τις ως άνω εξελίξεις, τα ΛΟΑΤ άτομα εξακολουθούν να υφίστανται διακρίσεις και να γίνονται θύματα αρνητικών στερεοτύπων, προκαταλήψεων ακόμα και βίαιων επιθέσεων, γεγονός που έχει αποτυπωθεί και σε δημόσια παρέμβαση του Συνηγόρου . Στο πλαίσιο διερεύνησης αναφορών που σχετίζονται με την καταχρηστική συμπεριφορά αστυνομικών οργάνων σε βάρος ΛΟΑΤ ατόμων και αφορούν παράνομες προσαγωγές, εξευτελιστική μεταχείριση ή και βιαιοπραγίες σε βάρος ιδίως διεμφυλικών (ενδεικτικές υποθέσεις: 183561/2014, 197845/2015),

ο Συνήγορος σε παρέμβαση προς τον Αρχηγό της ΕΛΑΣ ζήτησε τον διεξοδικό έλεγχο των καταγγελιών, αλλά και την ανάληψη πρωτοβουλίας για δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του αστυνομικού προσωπικού σχετικά με τα ειδικά χαρακτηριστικά των διεμφυλικών ατόμων, προκειμένου να διασφαλιστεί η αμερόληπτη άσκηση των καθηκόντων των αστυνομικών οργάνων με σεβασμό στα δικαιώματά τους και η εξοικείωσή τους με τις ιδιαιτερότητες και τις ανάγκες προστασίας της κάθε κατηγορίας.

Σε αντίστοιχη παρέμβαση προς τις αρμόδιες αστυνομικές αρχές προέβη επίσης ο Συνήγορος στο πλαίσιο διερεύνησης αναφοράς για ομοφοβική βία από αστυνομικούς (υπόθεση 190702/2014).

Σε συνέχεια αυτών των παρεμβάσεων, ο Συνήγορος κλήθηκε να πραγματοποιήσει σειρά διαλέξεων με θέμα «Συνήγορος του Πολίτη, Ανθρώπινα Δικαιώματα και Αστυνομική Δράση», στις οποίες έγινε ειδική αναφορά σε θέματα ρατσισμού, καθώς και σε θέματα που σχετίζονται με τον σεξουαλικό προσανατολισμό και την ταυτότητα φύλου των θυμάτων. Ειδικά εστιασμένη διάλεξη για ζητήματα προστασίας ΛΟΑΤ ατόμων πραγματοποιήθηκε τον Μάρτιο του 2015 από στελέχη του Συνηγόρου στη Σχολή Αξιωματικών της ΕΛΑΣ. Εξαιρετικά θετικά αποτιμάται και το επιμορφωτικό σεμινάριο σε αστυνομικούς που στελεχώνουν τα Τμήματα Ρατσιστικής Βίας, το οποίο διοργανώθηκε από τη Μονάδα Σεξουαλικού Προσανατολισμού και Ταυτότητας Φύλου (SOGI) του Συμβουλίου της Ευρώπης σε συνεργασία με το Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΑΣΕ (OSCE/ODIHR), το Ελληνικό Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, τον Ευρωπαϊκό Σύνδεσμο ΛΟΑΤ Αστυνομικών (EGPA) και τον Συνήγορο, στο οποίο συμμετείχε ως εκπαιδευτρια και η

ίδια η Πρόεδρος του ΣΥΔ. Η συμμετοχή άλλωστε των ιδίων των κοινοτήτων ΛΟΑΤ στη διαδικασία επιμόρφωσης στελεχών της Διοίκησης αποτελεί πάγιο αίτημα του Συνηγόρου.

ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΙΣΗΣ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Ο Συνήγορος, με την ιδιότητά του ως φορέας προώθησης της ίσης μεταχείρισης, συμμετείχε και το 2015 στην εκστρατεία κατά του ρατσισμού με την παρουσία κλιμακίου του και τη διανομή ενημερωτικού υλικού στην πλατεία Συντάγματος (21 Μαρτίου) αλλά και με ειδικό ραδιοφωνικό μήνυμα κατά της μισαλλοδοξίας . Επίσης, κλιμάκιο στελεχών του Συνηγόρου προέβη σε στοχευμένη δράση ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης του κοινού για τις αρμοδιότητες της Αρχής, στην περιοχή της παλιάς Δημοτικής Αγοράς της Κυψέλης, με έμφαση στην προστασία κατά του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας (17-19 Μαρτίου) .

Κατάρτιση και συνεργασία με ελληνικούς και διεθνείς φορείς

Κατά το 2015, αξιοποιώντας τη γνώση και την εμπειρία του, ο Συνήγορος συμμετείχε σε σειρά επιμορφωτικών σεμιναρίων με στόχο την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση σε θέματα καταπολέμησης των διακρίσεων. Παράλληλα, συνεχίστηκε η εντατική συνεργασία και ανταλλαγή τεχνογνωσίας του Συνηγόρου με άλλους φορείς που δραστηριοποιούνται εντός και εκτός Ελλάδας σε θέματα εφαρμογής και προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης (βλ. «Οι δραστηριότητες της χρονιάς»). Εκπρόσωποι του Συνηγόρου συμμετείχαν ως εκπαιδευτές σε πολυάριθμα επιμορφωτικά σεμινάρια. Ενδεικτικά, σημειώνεται η σταθερή συνεργασία του Συνηγόρου με τη Σχολή Μετεκπαίδευσης της ΕΛΑΣ, καθώς και την Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης, όπου παρέχει εκπαίδευση σε θέματα δικαιωμάτων και ίσης μεταχείρισης.

Τέλος, ο Συνήγορος παραμένει ενεργό μέλος του Ευρωπαϊκού Δικτύου Εθνικών Φορέων Προώθησης της Αρχής της Ίσης Μεταχείρισης (Equinet), ένα δίκτυο οριζόντιας σύνδεσης και συντονισμού των επίσημων φορέων για την υλοποίηση των κοινοτικών Οδηγιών κατά των διακρίσεων στις χώρες της ΕΕ και στις υπό ένταξη χώρες. Ο Συνήγορος συμμετέχει σε όλες τις ομάδες εργασίας του δικτύου και εκπροσωπείται συστηματικά στις συναντήσεις που πραγματοποιούνται ετησίως για την οργάνωση των εργασιών των ομάδων και την ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με θέματα διακρίσεων, στο πλαίσιο των εκάστοτε επιλεγμένων δράσεων της ομάδας. Τον Οκτώβριο του 2015 εκπρόσωπος του Συνηγόρου εξελέγη στο ΔΣ του δικτύου.

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία, στον ιστότοπο του Συνηγόρου www.synigoros.gr

Το σύμβολο μέσα στο κείμενο παραπέμπει σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2015) όπου μπορείτε να βρείτε σχετικά αναρτημένα έγγραφα.

Φύλο και εργασιακές σχέσεις

Ειδική έκθεση 2015
(άρθρο 25 παράγρ. 8
Ν. 3896/2010)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

Διάκριση λόγω φύλου σε όρους δημόσιων προσκλήσεων

Προστασία μητρότητας

Συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής

Θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος

ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

Μονομερής βλαπτική μεταβολή όρων εργασίας

Χορήγηση μειωμένου ωραρίου ανατροφής

Δηλώσεις οικειοθελούς αποχώρησης
υποκρύπτουσες καταγγελία σύμβασης

Καταγγελίες σύμβασων εργασίας

Εξωδικαστικές επιλύσεις εργατικών διαφορών

ΑΥΤΟΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ

Χορήγηση επιδόματος βρεφονηπιακού σταθμού

Επίδομα μητρότητας αυτοαπασχολούμενων

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ

ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΩΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΙΣΗΣ
ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΝΔΡΩΝ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κατά το έτος 2015 παρατηρήθηκε μικρή μείωση του συνολικού αριθμού των αναφορών που υποβλήθηκαν ενώπιον του Συνηγόρου και αφορούσαν το φύλο και τις εργασιακές σχέσεις. Το φαινόμενο αυτό ενδέχεται να οφείλεται στη δύσκολη οικονομική συγκυρία στην οποία βρέθηκε η χώρα εντός του έτους, με αποκορύφωμα την επιβολή περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων, καθώς δημιουργήθηκε εύλογα στους εργαζομένους τόσο του ιδιωτικού όσο και του δημόσιου τομέα η πεποίθηση ότι η διεκδίκηση των εργασιακών δικαιωμάτων τους κινδυνεύει να αποβεί άκαρπη, εφόσον τόσο το κράτος όσο και οι ιδιώτες εργοδότες καλούνται να αντιμετωπίσουν πολύ σοβαρότερα προβλήματα.

Μια γενικότερης φύσεως παρατήρηση αφορά το γεγονός ότι στον δημόσιο τομέα ενσωματώνεται μεν (αν και με μεγάλες καθυστερήσεις) η ευρωπαϊκή νομοθεσία για την ίση μεταχείριση μεταξύ ανδρών και γυναικών στην απασχόληση και την εργασία, καθότι αυτό αποτελεί ρητή υποχρέωση της χώρας ως κράτους μέλους της ΕΕ, αλλά η συνήθως πρόχειρη και κατά λέξη ενσωμάτωση, χωρίς μελέτη και προσαρμογή στα εγχώρια δεδομένα, οδηγεί σε αδυναμία της Διοίκησης να εφαρμόσει τις διατάξεις αποτελεσματικά, και εντέλει σε πλημμελή εφαρμογή ή ακόμη και εν τοις πράγμασι ακύρωση. Δύο χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν οι ακόλουθες ρυθμίσεις:

- Η χορήγηση της τετράμηνης άδειας ανατροφής του Ν. 4075/2012, η οποία δεν χορηγείται στο ένστολο προσωπικό, ενώ σε άλλες κατηγορίες υπαλλήλων (αναπληρωτές εκπαιδευτικοί) χορηγείται μεν, αλλά δεν λογίζεται ως χρόνος πραγματικής υπηρεσίας, όπως ρητά ορίζεται στον νόμο, με συνέπεια να αναιρείται στην πράξη επί της ουσίας ο σκοπός προστασίας του ευρωπαίου νομοθέτη. Εξαιτίας των σχετικών δυσλειτουργιών, παρουσιάστηκε αύξηση του αριθμού των αναφορών στο πεδίο ισότητας φύλου στον δημόσιο τομέα.
- Στον τομέα των αυτοαπασχολούμενων, παρά το ιδιαίτερα θετικό βήμα που πραγματοποιήθηκε εντός του 2014 με την ενεργοποίηση της χορήγησης επιδόματος μητρότητας από τον ΟΑΕΕ και το ΕΤΑΑ προς τις ασφαλισμένες και τη θέσπιση του δικαιώματος λήψης άδειας ανατροφής από πατέρες – συζύγους αυτοαπασχολούμενων γυναικών, στην πράξη εξακολουθούν να εμφανίζονται προβλήματα στη χορήγηση των παροχών στη συγκεκριμένη κατηγορία δικαιούχων, κυρίως λόγω ερμηνευτικών προβλημάτων που ανακύπτουν κατά την εφαρμογή των σχετικών διατάξεων.

Άλλη σημαντική παρατήρηση είναι ότι μεγάλος αριθμός αναφορών που δέχεται ο Συνήγορος αφορά την παροχή πληροφόρησης σχετικά με εργασιακά δικαιώματα, ιδιαίτερα στον τομέα συμφιλίωσης προσωπικής – επαγγελματικής ζωής (λ.χ. άδειες μητρότητας και ανατροφής), πράγμα που αναδεικνύει την αδυναμία των υπηρεσιών (Διευθύνσεις Προσωπικού), στα καθήκοντα των οποίων καταρχήν εντάσσεται η λειτουργία αυτή, να ανταποκριθούν εγκαίρως και με ακρίβεια σε σχετικά αιτήματα δημοσίων υπαλλήλων, με συχνή συνέπεια την απώλεια δικαιωμάτων των

εργαζομένων, π.χ. λόγω παρέλευσης προθεσμιών. Στις περιπτώσεις αυτές, ο Συνήγορος συνεχίζει να επισημαίνει την αναγκαιότητα έγκαιρης και επαρκούς απάντησης, όμως η ακρίβεια και η αποτελεσματικότητα της διαδικασίας φαίνεται να παρεμποδίζονται τόσο από την προαναφερθείσα πλημμελή ενσωμάτωση και δυσχερή εφαρμογή διατάξεων όσο και από το γραφειοκρατικό σύστημα του Δημοσίου (συνεχή ερωτήματα προς τις αρμόδιες διευθύνσεις των υπουργείων), την υποστελέχωση πολλών υπηρεσιών και την ελλιπή κατάρτιση των υπαλλήλων.

Από την άλλη πλευρά, οι απασχολούμενοι στον ιδιωτικό τομέα, ο οποίος συνεχίζει να συρρικνώνεται, διστάζουν να διεκδικήσουν τα εργασιακά τους δικαιώματα ή παραιτούνται μερικώς από αυτά, υπό τον φόβο της πιθανής απώλειας της θέσης εργασίας τους είτε της απώλειας του συνόλου των δικαιωμάτων τους, λόγω της οικονομικής δυσπραγίας των εργοδοτών. Αυτή την εικόνα αποκόμισε ο Συνήγορος κατά τη συμμετοχή του σε τριμερείς συμφιλιωτικές συναντήσεις στα κατά τόπους αρμόδια τμήματα Επιθεώρησης Εργασίας.

Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα εργαζόμενων μητέρων των οποίων οι συμβάσεις εργασίας καταγγέλλονται εκ μέρους των εργοδοτών: σε πολλές περιπτώσεις καταλήγουν να συναινούν σε αποζημίωση πολύ μικρότερη της οριζόμενης από τον νόμο, η οποία επιπρόσθετα καταβάλλεται τμηματικά.

Τέλος, επισημαίνεται μια σημαντική εξέλιξη για πρώτη φορά εντός του 2015: ο Συνήγορος σε δύο περιπτώσεις αναφορών για σεξουαλική παρενόχληση στον χώρο εργασίας κατέληξε ότι πράγματι τεκμηριώθηκε η τέλεση σεξουαλικής παρενόχλησης με θύματα γυναίκες εργαζόμενες και προχώρησε σε εισήγηση για την επιβολή προστίμου.

ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

Από τη διερεύνηση των αναφορών με αντικείμενο την ισότητα των φύλων στον δημόσιο τομέα, ο Συνήγορος διαπιστώνει για άλλη μια χρονιά την επιλεκτική προστασία των εργαζομένων, που τελείται με την κατά περίπτωση ερμηνεία της νομοθεσίας, βάσει του φορέα στον οποίο απασχολούνται και όχι βάσει του είδους της εργασιακής τους σύμβασης (βλ. ειδική έκθεση «Προϋποθέσεις και διαδικασία χορήγησης της ειδικής παροχής προστασίας μητρότητας», Οκτώβριος 2010, σ. 12-14). Ενώ, λοιπόν, εργαζόμενοι του δημόσιου τομέα απολαμβάνουν των δικαιωμάτων τους, που πηγάζουν από τον υπαλληλικό κώδικα, άλλοι εργαζόμενοι απασχολούμενοι με σύμβαση ιδιωτικού δικαίου σε φορείς που ανήκουν στον ευρύτερο δημόσιο τομέα στερούνται τόσο των δικαιωμάτων του υπαλληλικού κώδικα, με την αιτιολογία ότι δεν είναι δημόσιοι υπάλληλοι, όσο και των δικαιωμάτων του εργατικού δικαίου, με την αιτιολογία ότι απασχολούνται στον ευρύτερο δημόσιο τομέα. Ο Συνήγορος έχει επανειλημμένως τονίσει το πρόβλημα στις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες, χωρίς κάποιο αποτέλεσμα.

Παράλληλα, ο Συνήγορος διαπιστώνει ότι η ευρωπαϊκή νομοθεσία ενσωματώνεται τύποις στην εθνική νομοθεσία, στην πράξη όμως η εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης είτε είναι πλημμελής είτε απουσιάζει πλήρως.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το ζήτημα θεμελίωσης συνταξιοδοτικού δικαιώματος ανδρών – πατέρων ανηλίκων ή ανίκανων παιδιών, στην περίπτωση των οποίων δεν τυγχάνουν εφαρμογής οι ίδιοι όροι και προϋποθέσεις που ισχύουν στην περίπτωση συνταξιοδότησης των γυναικών συναδέλφων τους. Η συστατική ερμηνεία των σχετικών διατάξεων από τη Διοίκηση καταλήγει στην πράξη να αποδυναμώνει τον ρόλο του πατέρα στην ανατροφή των παιδιών και δεν συνάδει με τον σκοπό του νομοθέτη περί προστασίας της οικογένειας.

Ιδιαίτερος θετικό βήμα στο πεδίο της ισότητας του φύλου στον δημόσιο τομέα αποτέλεσε η έκδοση του Ν. 4325/2015, με τον οποίο καταργήθηκε ο θεσμός της διαθεσιμότητας και με τον τρόπο αυτό εργαζόμενες μητέρες επανήλθαν στις θέσεις εργασίας τους.

Διάκριση λόγω φύλου σε όρους δημόσιων προσκλήσεων

Διάκριση λόγω φύλου σε διαγωνισμό του Λιμενικού Σώματος

Υποψήφιος σε διαγωνισμό κατάταξης στο Λιμενικό Σώμα – Ελληνική Ακτοφυλακή (ΛΣ – ΕΑ) κατήγγειλαν ότι στις αθλητικές δοκιμασίες της πρόσκλησης για την εισαγωγή στο ΛΣ ορίστηκαν κοινά ελάχιστα όρια και για τα δύο φύλα, πράγμα που συνιστά παραβίαση της αρχής της ισότητας των φύλων, επειδή οδηγεί στον αποκλεισμό μεγάλης μερίδας γυναικών υποψηφίων, που αδυνατούν να επιτύχουν τα όρια τα οποία αφορούν κυρίως τις φυσικές δυνατότητες των ανδρών. Τόσο για λόγους της διεθνούς αθλητικής πρακτικής (διαφοροποίηση των φύλων σε σχέση με αθλητικά επιτεύγματα) όσο και της νομολογίας του ΔΕΕ, σύμφωνα με την οποία ίση μεταχείριση συνιστά όχι μόνο η αντιμετώπιση των ίδιων καταστάσεων με τον ίδιο τρόπο, αλλά και η αντιμετώπιση διαφορετικών καταστάσεων με διαφορετικό τρόπο, η θέσπιση κοινών ελάχιστων ορίων στις αθλητικές δοκιμασίες αποτελεί έμμεση διάκριση λόγω φύλου και απαγορεύεται.

Η συγκεκριμένη διακριτική πρακτική υφίσταται στις αθλητικές δοκιμασίες όλων των ενστόλων των ΕΔ και των Σωμάτων Ασφαλείας, και ο Συνήγορος ασχολείται με αυτήν από το έτος 2010, χωρίς ωστόσο να έχει εισακουσθεί. Ο Συνήγορος ζήτησε στοιχεία και έθεσε ερωτήματα προς το ΛΣ υπό το πρίσμα του ισχύοντος δικαίου για την απαγόρευση των διακρίσεων λόγω φύλου στους όρους πρόσβασης στην επαγγελματική ζωή, συμπεριλαμβανομένων των κριτηρίων επιλογής και των όρων πρόσληψης. Το ΛΣ – ΕΑ διατύπωσε την άποψη που έχει υποστηριχθεί και κατά το παρελθόν από τους συγκεκριμένους φορείς, ότι για λόγους δημοσίου συμφέροντος και επειδή το ΛΣ είναι στρατιωτικά συντεταγμένο ένοπλο Σώμα Ασφαλείας οι γυναίκες υποψήφιοι για ει-

σαγωγή σε αυτό πρέπει να έχουν τα αυτά σωματικά προσόντα με τους άνδρες ώστε να ασκούν με την ίδια επιτυχία τα κύρια καθήκοντά τους. Από σχετική δικαστική απόφαση (η οποία αφορούσε την εκδίκαση αντίστοιχης υπόθεσης παρελθόντος διαγωνισμού του ΛΣ – ΕΑ) δεν προκύπτει ότι τα επιλεγέντα ελάχιστα όρια επιδόσεων, κοινά και για τα δύο φύλα, συνιστούν ρύθμιση αναγκαία και πρόσφορη για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού, που είναι η άσκηση της συγκεκριμένης επαγγελματικής δραστηριότητας και η διατήρηση της επιχειρησιακής ετοιμότητας και της εύρυθμης λειτουργίας του ΛΣ. Περαιτέρω, ο συγκεκριμένος διαγωνισμός αφορούσε ειδικότητες διπλωματούχων μηχανικών ΑΕΙ, οι οποίοι θα απασχολούνταν σε γραφείο και όχι σε μάχιμες θέσεις του ΛΣ. Εν κατακλείδι, ο Συνήγορος απήρτησε στον φορέα σύσταση να αρθεί, στους μελλοντικούς διαγωνισμούς, η εν λόγω έμμεση διάκριση λόγω φύλου (υποθέσεις 194168, 194708/2014).

Απάλειψη όρου ενέχοντα διάκριση λόγω φύλου σε δημόσια πρόσκληση του ΟΑΕΔ

Πατέρας απευθύνθηκε στον Συνήγορο, διότι σε δημόσια πρόσκληση του ΟΑΕΔ για συμμετοχή σε πρόγραμμα επιδότησης διακοπών εργαζομένων, ανέργων και των οικογενειών αυτών με Επιταγή Κοινωνικού Τουρισμού έλαβε χώρα δυσμενής διάκριση λόγω φύλου. Ειδικότερα, ενώ από τις διαζευγμένες μητέρες αιτούσες ζητείτο απλώς υπεύθυνη δήλωση, από τον πατέρα διαζευγμένο αιτούντα ζητείτο δικαστική απόφαση ανάθεσης της επιμέλειας των τέκνων του. Ο Συνήγορος, απευθυνόμενος στη Διεύθυνση Ασφάλισης του ΟΑΕΔ, επιχειρηματολόγησε αναφέροντας ότι η συγκεκριμένη διάταξη της δημόσιας πρόσκλησης ενδέχεται να θεωρηθεί πως εισάγει διάκριση λόγω φύλου και ζήτησε αντικειμενική δικαιολόγηση της ισχύουσας διαφοροποίησης. Η Διεύθυνση Ασφάλισης του ΟΑΕΔ ανταποκρίθηκε θετικά, δεσμευόμενη ότι ο συγκεκριμένος όρος της διαφοροποίησης των δικαιολογητικών θα αρθεί, αρχής γενομένης από το Πρόγραμμα του έτους 2015-2016 (υπόθεση 190904/2014).

Προστασία μητρότητας

Διαθεσιμότητα κατά το διάστημα προστασίας μητρότητας

Κατά τα έτη 2013 και 2014, ο Συνήγορος απευθύνθηκε με σειρά εγγράφων του στο Υπουργείο Διοικητικής Μεταρρύθμισης για το ζήτημα της διαθεσιμότητας (ενδεικτικές υποθέσεις 178584/2013, 1829481, 183644, 184497/2014, βλ. *Ετήσια Έκθεση 2013*, σ. 117 και *Ετήσια Έκθεση 2014*, σ. 135).

Μετά την έκδοση των Ν. 4235/2014 και 4250/2014, ο Συνήγορος επανήλθε στο θέμα, ζητώντας να υπαχθούν στις εξαιρέσεις διαθεσιμότητας, κατ' αναλογία με τα προβλεπόμενα στους εν λόγω νόμους, οι υπάλληλοι που διανύουν την περίοδο προστασίας λόγω μητρότητας, δηλαδή από την πρώτη ημέρα της κύησης έως και 18 μήνες μετά τον τοκετό. Τελικά, εκδόθηκε ο Ν. 4325/2015, με τον οποίο ο θεσμός της διαθεσιμότητας καταργήθηκε και οι αναφερόμενες επανήλθαν στις θέσεις εργασίας τους.

Απώλεια θέσης ευθύνης υπαλλήλου μετά την επιστροφή από άδεια λόγω μητρότητας

Προϊσταμένη τμήματος σε υπηρεσία δήμου, με την επιστροφή της στην εργασία της έπειτα από άδεια λόγω μητρότητας, δεν επανήλθε στη θέση ευθύνης που κατείχε αλλά τοποθετήθηκε σε θέση απλής υπαλλήλου στο ίδιο τμήμα. Ζήτησε από την υπηρεσία της να επανατοποθετηθεί σε θέση ευθύνης αντίστοιχη με αυτήν που κατείχε πριν από την έναρξη της άδειας μητρότητας, το αίτημά της όμως δεν έγινε δεκτό (υπόθεση 181202/2014). Ο Συνήγορος επισήμανε στην υπηρεσία ότι

η εργαζόμενη που έχει λάβει την εκάστοτε ισχύουσα άδεια μητρότητας δικαιούται μετά το πέρας της άδειας αυτής να επιστρέψει στη θέση εργασίας της ή σε ισοδύναμη θέση με όχι λιγότερο ευνοϊκούς επαγγελματικούς όρους και συνθήκες, και να επωφεληθεί από οποιαδήποτε βελτίωση των συνθηκών εργασίας θα δικαιούνταν. Τελικά, η αναφερόμενη επανατοποθετήθηκε στην πρότερη θέση ευθύνης της.

Χορήγηση επιδόματος κυοφορίας – λοχείας

Πολίτης που πληρούσε όλες τις προϋποθέσεις για τη λήψη του επιδόματος κυοφορίας – λοχείας έλαβε απορριπτική απάντηση από το αρμόδιο υποκατάστημα ΙΚΑ – ΕΤΑΜ, με την αιτιολογία της εκπρόθεσμης υποβολής αίτησης. Ο Συνήγορος, απευθυνόμενος εγγράφως στη Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων και τη Διοίκηση του ΙΚΑ, επισήμανε την υποχρέωση προστασίας της μητρότητας, σύμφωνα με τον νόμο, τη νομολογία του ΣτΕ, του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και τις διεθνείς συμβάσεις. Τόνισε ότι η θέσπιση χρονικών περιορισμών για την άσκηση ήδη θεμελιωμένου δικαιώματος προς λήψη ασφαλιστικών παροχών είναι αντίθετη προς τα παραπάνω και πρότεινε την επανεξέταση της υπόθεσης (υπόθεση 188855/2014).

Χορήγηση επιδόματος ανεργίας σε απόλυση κατά τη διάρκεια προστασίας μητρότητας

Ο ΟΑΕΔ απέρριψε το αίτημα απολυθείσας εγκύου για χορήγηση επιδόματος ανεργίας, με την αιτιολογία ότι η απόλυσή της ήταν άκυρη, ως πραγματοποιηθείσα εντός της περιόδου προστασίας μητρότητας. Η ενδιαφερόμενη προσέφυγε με αίτηση θεραπείας κατά της απορριπτικής απόφασης, ωστόσο η αίτησή της απερρίφθη και πάλι. Παράλληλα, υπέβαλε αναφορά στον Συνήγορο, ο οποίος απευθύνθηκε στον ΟΑΕΔ και επισήμανε ότι η ακυρότητα της απόλυσης εργαζομένης κατά τη διάρκεια της προστασίας μητρότητας επαφίεται αποκλειστικά στη δικαστική κρίση και συνεπώς η άρνηση του ΟΑΕΔ να της χορηγήσει το επίδομα με τη συγκεκριμένη αιτιολογία είναι αυθαίρετη (βλ. *Ετήσια Έκθεση 2013*, σ. 118). Κατόπιν νεότερης προσφυγής της ενδιαφερόμενης ενώπιον του ΔΣ του ΟΑΕΔ, το εν λόγω συλλογικό όργανο εξέδωσε απόφαση με την οποία έκανε δεκτές τις προτάσεις του Συνηγόρου και αποφάσισε τη συνέχιση εφαρμογής σχετικής εγκυκλίου του έτους 1986, με την οποία είχε ρητά ορισθεί ότι οι απολυόμε-

νες κατά παράβαση των διατάξεων περί προστασίας μητρότητας πριν από την πάροδο του δεκαοκταμήνου δικαιούνται επίδομα ανεργίας (υπόθεση 165880/2013) .

Συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής

Μη αναγνώριση τετράμηνης άδειας ανατροφής άνευ αποδοχών σε εκπαιδευτικούς ως διαστήματος πραγματικής υπηρεσίας

Προσωρινή αναπληρώτρια εκπαιδευτικός πλήρους ωραρίου, με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου, προσέφυγε στον Συνήγορο επειδή, σύμφωνα με βεβαίωση που έλαβε από το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, η χορηγηθείσα σε αυτήν τετράμηνη άδεια ανατροφής άνευ αποδοχών, δυνάμει του Ν. 4075/2012, αφαιρέθηκε από τον συνολικό χρόνο προϋπηρεσίας της. Όταν απευθύνθηκε στο υπουργείο για το εν λόγω ζήτημα, έλαβε απάντηση στην οποία έγινε επίκληση προγενέστερων του εν λόγω νόμου γνωμοδοτήσεων του ΝΣΚ. Ο Συνήγορος επισήμανε στο υπουργείο την ύπαρξη ρητής νομοθετικής διάταξης, που προβλέπει ότι ο χρόνος απουσίας των εργαζομένων εξαιτίας αυτής της γονικής άδειας λογίζεται ως χρόνος πραγματικής υπηρεσίας για τον υπολογισμό των αποδοχών τους, τη χορήγηση της κανονικής άδειας και του επιδόματος αδείας, την επαγγελματική εξέλιξη, καθώς και για τον υπολογισμό της αποζημίωσης σε περίπτωση απόλυσής τους. Επίσης, τόνισε ότι, από την έναρξη ισχύος του Ν. 4075/2012, καταργείται κάθε διάταξη που ρυθμίζει δυσμενέστερα τα θέματα του εν λόγω νόμου. Το υπουργείο ενημέρωσε τον Συνήγορο ότι έχει υποβληθεί σχετικό ερώτημα στο ΝΣΚ (υπόθεση 189795/2014).

Θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος

Συνταξιοδότηση πατέρων ανηλίκων

Με πόρισμά του προς το ΓΛΚ και το Υπουργείο Οικονομικών, ο Συνήγορος υπογράμμισε ότι με βάση την αρχή της ισότητας των φύλων και οι άνδρες δημόσιοι υπάλληλοι πρέπει να συνταξιοδοτούνται με τους ίδιους όρους και προϋποθέσεις που συνταξιοδοτούνται οι γυναίκες συναδέλφοί τους.

Ειδικότερα, ο Συνήγορος επισήμανε ότι το ΓΛΚ θα πρέπει να επανεξετάσει αιτήματα για άμεση συνταξιοδότηση ανδρών, υπηρετούντων στο Δημόσιο, με τρία παιδιά ανήλικα ή ανίκανα, και να τους απονεμίει σύνταξη με τους ίδιους όρους και προϋποθέσεις που ίσχυαν για τις γυναίκες συναδέλφους τους κατά τον χρόνο υποβολής των αιτημάτων τους.

Επίσης, ο Συνήγορος επανήλθε σε ήδη από το 2011 διατυπωθείσα πρόταση, κατά την οποία οι σχετικές διατάξεις του άρθρου 6 Ν. 3865/2010 θα πρέπει να ερμηνεύονται σύμφωνα με την αρχή της ισότητας, ούτως ώστε ο πατέρας (ιδίως ο χήρος) με τέκνα ανίκανα προς κάθε βιοποριστική εργασία ή αυτός που

έχει τρία τουλάχιστον παιδιά ή ανήλικα, όταν συμπληρώνει τις προϋποθέσεις των νέων διατάξεων, να δικαιούται πλήρη σύνταξη, χωρίς επιπρόσθετες εξαιρέσεις ή προϋποθέσεις υπέρ ή σε βάρος του ενός ή του άλλου φύλου. Σε κάθε περίπτωση, θα μπορούσε να δοθεί δικαίωμα επιλογής στους πατέρες αυτής της κατηγορίας σχετικά με την υπαγωγή τους στις νέες ασφαλιστικές διατάξεις. Η Διεύθυνση Νομοπαρασκευαστικής Εργασίας του ΓΛΚ ενημέρωσε τον Συνήγορο ότι οι προτάσεις του πορίσμάτος του θα συνεκτιμηθούν με τα σχετικά νομολογιακά δεδομένα κατά την κατάρτιση των διατάξεων του προσεχούς συνταξιοδοτικού νομοσχεδίου (υπόθεση 200580/2015) .

Ανάλογη είναι και η περίπτωση συνταξιούχου δημόσιου υπαλλήλου που προσέφυγε ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου με αίτημα να του καταβληθούν οι αναλογούσες συντάξεις του, από την επομένη της υποβολής της αρχικής του αίτησης συνταξιοδότησης, η οποία απερρίφθη λόγω μη νόμιμων προϋποθέσεων, έως και την ημερομηνία της οριστικής συνταξιοδότησής του, διαμαρτυρούμενος επειδή το ΓΛΚ απέρριψε το αίτημά του να λάβει σύνταξη με τις ευνοϊκές διατάξεις που ίσχυαν, ως προς το όριο ηλικίας, για την αντίστοιχη κατηγορία μητέρων δημοσίων υπαλλήλων, που είχαν ανήλικα τέκνα. Ο Συνήγορος, ως φορέας παρακολούθησης και προώθησης της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών, απευθύνθηκε στο ΓΛΚ επισημαίνοντας το νομικό, νομολογιακό και κοινοτικό πλαίσιο που ισχύει ως προς την εφαρμογή της αρχής της ισότητας, αναφορικά με τις προϋποθέσεις και τα χρονικά όρια συνταξιοδότησης μεταξύ ανδρών και γυναικών. Πρότεινε δε την επανεξέταση της υπόθεσης υπό το πρίσμα της διερεύνησης της δυνατότητας μεταρρύθμισης της απορριπτικής απόφασης που εξεδόθη για τον αναφερόμενο, περιλαμβάνοντας και το αιτούμενο χρονικό διάστημα. Ωστόσο, το ΓΛΚ ενέμεινε στην αρχική του απόφαση (υπόθεση 190535/2014).

Αναγνώριση πλασματικού χρόνου ασφάλισης σε πατέρα για ανατροφή τέκνου

Πατέρας ανήλικου τέκνου ζήτησε από το Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Προσωπικού Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης την αναγνώριση πλασματικού χρόνου ασφάλισης για την ανατροφή του παιδιού, προκειμένου να θεμελιώσει δικαίωμα συνταξιοδότησης με τις προϋποθέσεις που ίσχυαν μέχρι την 31.12.2010, αφού η σύζυγός του και μητέρα του ανήλικου δεν επρόκειτο να κάνει χρήση του δικαιώματος και ήταν πρόθυμη να το μεταβιβάσει στον πατέρα. Κατά την άποψη του Ταμείου, εάν η μητέρα δεν συγκεντρώνει προϋποθέσεις συνταξιοδότησης για να ασκήσει το δικαίωμα αναγνώρισης χρόνου, δεν είναι δυνατή η εκχώρηση του δικαιώματος στον ασφαλισμένο πατέρα.

Ο Συνήγορος διατύπωσε την άποψη ότι η αρχή της ισότητας των φύλων επιβάλλει τα κοινωνικά μέτρα ενίσχυσης της οικογένειας να εφαρμόζονται και στους δύο γονείς, ενώ κατά τη γραμματική διατύπωση της διάταξης το δικαίωμα ασκείται αδιακρίτως από τους δικαιούχους γονείς κατά τον χρόνο υποβολής της αίτησης για πλήρη σύνταξη λόγω γήρατος.

Επικαλέστηκε, μάλιστα, τη σημαντική σχετική νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τις συνταγματικές επιταγές της προστασίας της οικογένειας και της αρχής της ισότητας, υπογραμμίζοντας ότι, αντί τα ασφαλιστικά όργανα να ενθαρρύνουν τους πατέρες να κάνουν χρήση του δικαιώματός τους στην ανατροφή και διαπαιδαγώγηση των παιδιών τους, ερμηνεύουν τη διάταξη κατά τρόπο ώστε ο πατέρας να αποθαρρύνεται από την άσκηση του εν λόγω δικαιώματος. Μετά την παρέμβαση του Συνηγόρου, το ΕΤΑΠ – ΜΜΕ επανεξέτασε την υπόθεση και ικανοποίησε το αίτημα του ασφαλισμένου (υπόθεση 185959/2014) .

ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

Ένα μεγάλο ποσοστό των αναφορών που δέχτηκε ο Συνήγορος κατά το 2015 αφορούσε θέματα ίσης μεταχείρισης των φύλων στην απασχόληση στον ιδιωτικό τομέα. Οι αναφορές αυτές αφορούν ως επί το πλείστον τις δυσμενείς διακρίσεις που υφίστανται οι γυναίκες εργαζόμενες κατά την περίοδο της εγκυμοσύνης και μητρότητας. Γυναίκες εργαζόμενες, όταν γνωστοποιούν ότι βρίσκονται σε κατάσταση εγκυμοσύνης, συχνά αντιμετωπίζουν από τους εργοδότες συμπεριφορές που τις εξωθούν σε παραίτηση. Άλλοτε πάλι, όταν οι εργοδότες ενημερώνονται για την εγκυμοσύνη εργαζόμενης, είτε προβαίνουν σε μονομερή βλαπτική μεταβολή των συμβάσεων εργασίας της εργαζόμενης (λ.χ. μεταβολή του τόπου παροχής υπηρεσιών ή του ωραρίου), είτε την απολύουν, είτε –χωρίς προηγουμένη ενημέρωση– κοινοποιούν δήθεν εκ μέρους της οικειοθελή αποχώρηση από την εργασία στο πληροφοριακό σύστημα του Υπουργείου Εργασίας «Εργάνη» και στον ΟΑΕΔ.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η συντριπτική πλειονότητα των αναφορών που είτε υποβάλλονται από τις εργαζόμενες απευθείας στον Συνήγορο είτε διαβιβάζονται σε αυτόν από τα κατά τόπους τμήματα του ΣΕΠΕ, αφορούν καταγγελίες εργαζόμενων γυναικών σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ήτοι, επιχειρήσεις που απασχολούν μέχρι 10 άτομα προσωπικό). Στις επιχειρήσεις αυτές παρατηρείται αυξημένη παραβίαση της νομιμότητας όσον αφορά τα εργασιακά δικαιώματα εγκύων και τεκουσών. Το φαινόμενο αυτό εξηγείται πιθανώς από το γεγονός ότι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις είναι αυτές που πλήττονται περισσότερο από την οικονομική κρίση και βλέποντας τα έσοδά τους καθημερινώς να συρρικνώνονται και τις οικονομικές τους υποχρεώσεις να πληθαίνουν, αντιμετωπίζουν τη μητρότητα των εργαζομένων και τα εργασιακά δικαιώματα που απορρέουν από αυτήν ως ένα πρόσθετο βάρος. Πολύ συχνά οι ίδιοι οι εργοδότες παραδέχονται ότι δίνουν προτεραιότητα στις φορολογικές και άλλες οικονομικές τους υποχρεώσεις (προς λοιπούς εργαζόμενους, δανειστές κ.λπ.) και θεωρούν ήσσοнос σημασίας την προστασία των εργαζόμενων μητέρων. Άλλοτε πάλι, οι μη συνεπείς προς τις υποχρεώσεις τους εργοδότες, κατά το διάστημα απουσίας της μητέρας λόγω τοκετού ή αδειών μητρότητας, διακόπτουν τη δραστηριότητα της επιχείρησής τους, μεταβιβάζουν την επιχείρηση σε νέο εργοδότη, αλλάζουν εγκαταστάσεις και εν γένει εξαφανίζονται χωρίς να έχουν ενημερώσει την εργαζόμενη μητέρα.

Το κλίμα αυτό δυσχεραίνει σε μεγάλο βαθμό τον ρόλο του Συνηγόρου, τόσο ως διαμεσολαβητή μεταξύ εργοδοτών και εργαζομένων όσο και ως φορέα προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης μεταξύ ανδρών και γυναικών, αφού καλείται να συνεκτιμήσει τόσο τα δικαιώματα των εργαζομένων μητέρων όσο και τις οικονομικές δυσκολίες και την αναγκαιότητα επιβίωσης των εργοδοτικών επιχειρήσεων προκειμένου να εξεύρει κοινό έδαφος συνεργασίας.

Στις υποθέσεις που αφορούν τον ιδιωτικό τομέα ο Συνήγορος συνεργάζεται με το Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας (ΣΕΠΕ). Τα τελευταία χρόνια η συνεργασία μεταξύ των δύο φορέων έχει βελτιωθεί και σε αυτό συνέβαλαν τα προγράμματα επιμόρφωσης των επιθεωρητών εργασίας σε θέματα ίσης μεταχείρισης των φύλων, με συμμετοχή στελεχών του Συνηγόρου σε συνεργασία με το ΙΝΕΠ, τα οποία συνεχίστηκαν και ολοκληρώθηκαν εντός του 2015 και οδήγησαν στην καλύτερη και εις βάθος κατανόηση της νομοθεσίας περί διακρίσεων εκ μέρους των επιθεωρητών εργασίας.

Παρά το γεγονός ότι το διαμεσολαβητικό έργο του Συνηγόρου στις συνθήκες της κρίσης καθίσταται ιδιαίτερα δυσχερές, αξίζει να σημειωθεί ότι πολλές υποθέσεις έχουν αίσια έκβαση, επιλύονται δηλαδή συμβιβαστικά. Ειδικότερα, ο Συνήγορος ενημερώνει τους εργοδότες για τα δικαιώματα των εργαζομένων (τα οποία οι εργοδότες συχνά αγνοούν) και, όταν χρειάζεται, για τις διοικητικές κυρώσεις που επισύρει η τυχόν μη συμμόρφωση των εργοδοτών. Με την παρέμβαση του Συνηγόρου, σε πολλές περιπτώσεις οι εργοδότες ανακαλούν καταγγελίες συμβάσεων εργασίας προστατευόμενων μητέρων, αίρουν μονομερείς βλαπτικές μεταβολές και χορηγούν το μειωμένο ωράριο λόγω φροντίδας τέκνου στους δικαιούχους γονείς.

Μονομερής βλαπτική μεταβολή όρων εργασίας

Ο Συνήγορος εξακολουθεί να δέχεται μεγάλο αριθμό αναφορών προερχόμενων από εργαζόμενες, οι οποίες υφίστανται βλαπτικές μεταβολές των όρων εργασίας τους, κατά το χρονικό διάστημα που καλύπτονται από προστασία μητρότητας. Σε ορισμένες περιπτώσεις, όταν επιστρέφουν στην εργασία τους από άδεια μητρότητας, διαπιστώνουν ότι οι επιχειρήσεις στις οποίες απασχολούνταν είτε έχουν παύσει τη λειτουργία τους είτε έχουν μεταφέρει την έδρα τους σε άλλον τόπο και συχνά, οι εργοδότες, γνωρίζοντας ότι απόλυση κατά τη διάρκεια προστασίας μητρότητας είναι άκυρη, προσπαθούν με διάφορους τρόπους, ακόμη και επιδεικνύοντας προσβλητική συμπεριφορά απέναντί τους, να τις εξωθήσουν σε οικειοθελή αποχώρηση (παραίτηση), με σκοπό να εξοικονομήσουν τόσο την αποζημίωση απόλυσης όσο και την αμοιβή της εργαζόμενης για τους 18 μήνες της περιόδου προστασίας μητρότητας.

Μεταφορά έδρας επιχείρησης και άρνηση απασχόλησης εργαζομένης

Εργαζόμενη, όταν επέστρεψε στην εργασία της μετά την άδεια

κύησης, λοχείας και την εξάμηνη άδεια προστασίας μητρότητας, διαπίστωσε ότι η επιχείρηση (κατάστημα πώλησης παγωμένου γιαουρτιού) δεν λειτουργούσε πλέον και υπέβαλε καταγγελία στην Επιθεώρηση Εργασίας. Κατά τη συζήτηση της εργατικής διαφοράς, παρουσία εκπροσώπου του Συνηγόρου, ο Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος της εργοδότης εταιρείας δήλωσε ότι η έδρα της εταιρείας έχει πλέον μεταφερθεί και ότι η εταιρεία παραμένει ακόμη ενεργή. Ο Συνήγορος συνέστησε στην εργοδοτική πλευρά να απασχολήσει πραγματικά την εργαζόμενη, εφόσον η εταιρεία εξακολουθούσε να δραστηριοποιείται και δεν είχε διακόψει τη λειτουργία της. Η εργοδότης εταιρεία δεν ανταποκρίθηκε. Ο Συνήγορος θεώρησε ότι η άρνηση αποδοχής της προσφερόμενης από τον εργαζόμενο εργασίας συνεπάγεται μονομερή βλαπτική μεταβολή των όρων εργασίας εκ μέρους του εργοδότη, εξομοιούμενη σύμφωνα με το άρθρο 7 Ν. 2112/1920 με καταγγελία, η οποία ήταν άκυρη λόγω του ότι η εργαζόμενη διένυε το διάστημα της προστασίας μητρότητας. Ο Συνήγορος εισηγήθηκε πρόστιμο σε βάρος της εργοδότης εταιρείας (υπόθεση 194421/2014).

Μεταβολή τρόπου παροχής υπηρεσιών

Εργαζόμενη ως υπάλληλος σε επιχείρηση παροχής ιατρικών υπηρεσιών προσέφυγε στην Επιθεώρηση Εργασίας διαμαρτυρούμενη για το γεγονός ότι η εργοδότης εταιρεία έκλεισε το υποκατάστημα που διατηρούσε στη Θεσσαλονίκη, σε χρονικό διάστημα κατά το οποίο η ίδια απουσίαζε σε άδεια λόγω μητρότητας. Μετά το τέλος των σχετικών αδειών μητρότητας, η εργοδότης εταιρεία κάλεσε την εργαζόμενη να εργαστεί στο κατάστημά της στην Αθήνα. Όταν η εργαζόμενη αρνήθηκε, η εργοδότης εταιρεία προχώρησε σε κατάθεση αναγγελίας οικειοθελούς αποχώρησης της εργαζομένης προς τον ΟΑΕΔ. Κατά τη συζήτηση της εργατικής διαφοράς ενώπιον της αρμόδιας Επιθεώρησης Εργασίας ουδείς εκπρόσωπος της επιχείρησης προσήλθε. Η εργαζόμενη προσκόμισε όμως την αναγγελία των όρων ατομικής σύμβασης εργασίας, όπου ως τόπος παροχής της εργασίας της αναγραφόταν η Θεσσαλονίκη. Ο Συνήγορος με πόρισμά του έκρινε ότι η εργαζόμενη δεν είχε υποχρέωση να απασχοληθεί στο κατάστημα της εταιρείας στην Αθήνα, καθώς κάτι τέτοιο δεν προβλεπόταν στην ατομική σύμβαση εργασίας της, αλλά και επειδή τούτο ερχόταν σε αντίθεση με τα οριζόμενα στη διάταξη του άρθρου 16 Ν. 3896/2010 και μη νομίμως ο εργοδότης ζήτησε από την εργαζόμενη να αλλάξει τον τόπο εργασίας της. Περαιτέρω, ο Συνήγορος θεώρησε ότι η εργαζόμενη δεν αποχώρησε οικειοθελώς από την εργασία της, αλλά ότι η εργοδότης επιχείρηση ακύρως κατήγγειλε τη σύμβαση εργασίας της, χωρίς να τηρήσει τις προϋποθέσεις νομιμότητας της καταγγελίας συμβάσεως εργασίας προστατευόμενης εργαζομένης εκ του νόμου λόγω μητρότητας (αιτιολογημένη έγγραφη καταγγελία, κοινοποίηση στην αρμόδια Επιθεώρηση Εργασίας του λόγου καταγγελίας της σύμβασης, καταβολή αποζημίωσης). Ο Συνήγορος εισηγήθηκε πρόστιμο σε βάρος της επιχείρησης (υπόθεση 203593/2015).

Σε άλλη περίπτωση, εργαζόμενη προσελήφθη από ομόρρυθμη εταιρεία παροχής επιχειρηματικών συμβουλών και διαχει-

ρισης πρατηρίων υγρών καυσίμων ως ταμίας και ως πωλήτρια υγρών καυσίμων. Η εταιρεία σταμάτησε να εκμεταλλεύεται το υποκατάστημα στο οποίο απασχολείτο η εργαζόμενη και τη μετέφερε σε άλλο υποκατάστημα πώλησης υγρών καυσίμων, ενώ βρισκόταν σε κατάσταση εγκυμοσύνης. Διαρκούσης της άδειας μητρότητας, η εργαζόμενη επικοινωνήσε με τον εργοδότη της προκειμένου να πληροφορηθεί σε ποιο υποκατάστημα θα εργάζεται μετά τη λήξη της άδειάς της, εκείνος, όμως, της ζήτησε να παραιτηθεί, λέγοντάς της ότι δεν μπορεί να την απολύσει, επειδή προστατεύεται λόγω μητρότητας. Η εργαζόμενη με εξώδικο ζήτησε από τον εργοδότη να της γνωστοποιήσει τον χρόνο και τον τόπο όπου θα παρείχε την εργασία της μετά τη λήξη της άδειας μητρότητας, αλλά επειδή δεν έλαβε απάντηση υπέβαλε καταγγελία στο ΣΕΠΕ. Ωστόσο, ο εργοδότης δεν ανταποκρίθηκε στις δύο προσκλήσεις της Επιθεώρησης Εργασίας. Σύμφωνα με τα στοιχεία του συστήματος «Εργάνη», η προσφεύγουσα φαινόταν ως εργαζόμενη στην επιχείρηση, δηλαδή δεν βρέθηκε έντυπο του ΟΑΕΔ από το οποίο να προκύπτει ότι είχε λυθεί η εργασιακή σχέση, η δε επιχείρηση φαινόταν ενεργή. Η Επιθεώρηση Εργασίας ζήτησε από τον εργοδότη εγγράφως εξηγήσεις, εκείνος όμως δεν απάντησε. Καθώς η συμφιλιωτική επίλυση της υπόθεσης και η συνέχιση της εργασιακής σχέσης φάνηκε αδύνατη, ο Συνήγορος εισηγήθηκε στο ΣΕΠΕ την επιβολή διοικητικών κυρώσεων στην εταιρεία (υπόθεση 193986/2014).

Προσβλητική συμπεριφορά εργοδότη

Εργαζόμενη κατήγγειλε στην Επιθεώρηση Εργασίας ότι η συμπεριφορά του εργοδότη άλλαξε άρδην από τότε που εκείνη τον ενημέρωσε σχετικά με την εγκυμοσύνη της. Ειδικότερα, ανέφερε ότι της φερόταν απρεπώς, την είχε διώξει από το γραφείο της στη μέση της ημέρας, δεν της κατέβαλλε τις συμφωνημένες αποδοχές, την απασχολούσε υπερωριακά χωρίς επιπλέον αμοιβή, ενώ αναζητούσε λάθη στην εργασία της και την κατηγορούσε ότι κλέβει από το ταμείο της επιχείρησης. Τελικά, της απαγόρευσε να εισέλθει στον χώρο της επιχείρησης, κλειδώνοντάς την έξω από το γραφείο. Στη συνάντηση που πραγματοποιήθηκε στα γραφεία του ΣΕΠΕ, ο εργοδότης ζήτησε αναβολή στη συζήτηση της υπόθεσης για την επόμενη ημέρα, λόγω ανειλημμένων εκ μέρους του επαγγελματικών υποχρεώσεων. Στο πλαίσιο της καλής πίστης, το αίτημά του έγινε δεκτό και συμφωνήθηκε η αναβολή. Όμως, στη δεύτερη συνάντηση ουδείς εκπρόσωπος της επιχείρησης προσήλθε, ούτε υπήρξε κάποια ειδοποίηση σχετικά με τη μη προσέλευση (υπόθεση 191425/2014). Από την εξέταση όλων των στοιχείων της υπόθεσης,

ο Συνήγορος κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ουδώς αντικρούσθηκε η καταγγελία της αναφερόμενης, καθώς ο εργοδότης δεν προσκόμισε αποδεικτικά στοιχεία προκειμένου να αντικρούσει το μαχητό τεκμήριο που είχε δημιουργηθεί σε βάρος του, αλλά ούτε προέβη σε ενέργειες που να καταδεικνύουν τη βούλησή του να επιλυθεί το ζήτημα. Δεδομένου ότι δεν κατέστη δυνατόν να επιλυθεί η εργατική διαφορά, κατόπιν εισήγησης του Συνηγόρου το ΣΕΠΕ επέβαλε διοικητικές κυρώσεις.

Χορήγηση μειωμένου ωραρίου ανατροφής

Χορήγηση μειωμένου ωραρίου σε αεροσυνοδό

Εργαζόμενη σε αεροπορική εταιρεία διαμαρτυρήθηκε στο ΣΕΠΕ επειδή δεν της χορηγούνταν το μειωμένο ωράριο φροντίδας παιδιού, που προβλέπεται από την ΕΓΣΣΕ. Απαντώντας σε έγγραφο του Συνηγόρου, η εταιρεία υποστήριξε ότι ειδικά για το ιπτάμενο προσωπικό που εργάζεται σε αεροπορικές εταιρείες τόσο το ωράριο όσο και οι όροι εργασίας ρυθμίζονται με διάταξη του ευρωπαϊκού δικαίου, αυξημένης τυπικής ισχύος και ότι το νόμιμο ωράριο δεν είναι το οκτάωρο, ώστε να υπολογιστεί επ' αυτού η μειωμένη απασχόληση. Επίσης, υποστήριξε ότι ενόψει των ειδικών συνθηκών εργασίας (πτήσεις με μη επακριβώς προσδιορισμένη χρονική διάρκεια) και των ιδιαιτεροτήτων του επαγγέλματος του ιπτάμενου προσωπικού, μεταξύ των οποίων και οι αεροσυνοδοί, ο ευρωπαίος νομοθέτης καθόρισε με διαφορετικό τρόπο τα ανώτατα όρια εργασίας για το εν λόγω προσωπικό από αυτά που ισχύουν για όλους τους υπόλοιπους εργαζόμενους. Ακόμη, η εταιρεία ανέφερε ότι η χορήγηση του μειωμένου ωραρίου με τη μορφή της ισόχρονης άδειας τελεί υπό την αίρεση της συμφωνίας του εργοδότη. Όμως, επισήμανε ότι, στην πραγματικότητα, στην εργαζόμενη χορηγείται μειωμένο ωράριο από την εταιρεία, αφού συνυπολογίζεται ο χρόνος επιφυλακής στον χρόνο εργασίας και, τελικά, υπολογίζεται το μειωμένο ωράριο επί των 60 ωρών εβδομαδιαίως. Δηλαδή αφαιρούνται 7 ώρες από αυτό, ώστε να προκύπτει ωράριο 53 ωρών εβδομαδιαίως, το οποίο κατά την εταιρεία συνιστά μειωμένο ωράριο. Ο Συνήγορος ενημέρωσε την εταιρεία ότι το μειωμένο ωράριο φροντίδας παιδιού ισχύει για όλους τους εργαζόμενους στον ιδιωτικό τομέα και δεν δικαιολογείται καμία επί τα χείρω απόκλιση. Επιπλέον, στις διατάξεις που ισχύουν για την οργάνωση του χρόνου εργασίας που προβλέπεται για το ιπτάμενο προσωπικό της πολιτικής αεροπορίας αναφέρεται ότι η εργασία πρέπει να οργανώνεται σύμφωνα με τη γενική αρχή της προσαρμογής της εργασίας στον εργαζόμενο. Επισήμανε ότι η εταιρεία αφαιρεί μία ώρα εργασίας, όχι από τον ημερήσιο χρόνο εργασίας της αεροσυνοδού, αλλά από τον μέγιστο χρόνο εργασίας, στον οποίο συμπεριλαμβάνονται και οι περίοδοι επιφυλακής για την ανάληψη εργασίας και άρα δεν πρόκειται για μειωμένο ωράριο επί της ουσίας. Τελικά υιοθετήθηκε η συμβιβαστική πρόταση να χορηγηθεί στην εργαζόμενη μία επιπλέον ημέρα άδειας ανά εβδομάδα, ως τμηματική χορήγηση της άδειας απουσίας με αποδοχές αντί του μειωμένου ωραρίου και μέχρι εξαντλήσεως των ωρών μειωμένης απασχόλησης που η αεροσυνοδός δικαιούται, σύμφωνα με τον νόμο (υπόθεση 196080/2014).

Μειωμένο ωράριο πατέρα για ανατροφή τέκνων

Υπάλληλος στην εταιρεία «Σταθερές Συγκοινωνίες ΑΕ» (ΣΤΑΣΥ ΑΕ) κατήγγειλε ότι ο τρόπος με τον οποίο προγραμματίζει η εταιρεία τις βάρδιές του καθιστά αδύνατη την εκ μέρους του χρήση του μειωμένου ωραρίου για την ανατροφή των τέκνων του. Συγκεκριμένα, ο προγραμματισμός της εργοδότης επιχείρησης όριζε ότι ο εργαζόμενος είχε κατά το πλείστον νυχτε-

ρινές βάρδιες, παρότι η επιχειρησιακή ΣΣΕ της εργοδότης εταιρείας αναφέρει πως όσοι κάνουν χρήση μειωμένου ωραρίου τοποθετούνται σε πρωινές βάρδιες. Πραγματοποιήθηκαν αλληπαλλήλες συναντήσεις των μερών στα γραφεία της αρμόδιας Επιθεώρησης Εργασίας, στις οποίες παρέστη και εκπρόσωπος του Συνηγόρου. Τελικώς, όπως πληροφορήθηκε ο Συνήγορος, η ΣΤΑΣΥ ΑΕ κατέθεσε το πρόγραμμα Ιουνίου, που ικανοποιούσε τον εργαζόμενο. Ωστόσο, στο ενδιάμεσο χρονικό διάστημα των αλληπαλλήλων αναβολών και των διαπραγματεύσεων αναλώθηκε πολύτιμος χρόνος από τη συνολική διάρκεια του μειωμένου ωραρίου (υπόθεση 201028/2015).

Δηλώσεις οικειοθελούς αποχώρησης υποκρύπτουσες καταγγελία σύμβασης

Κατά την περίοδο προστασίας λόγω εγκυμοσύνης ή μητρότητας, πολλοί εργοδότες, αντιλαμβανόμενοι την αδυναμία τους να προβούν σε απόλυση, καταθέτουν στον ΟΑΕΔ δηλώσεις περί οικειοθελούς αποχώρησης των εργαζόμενων γυναικών, και μάλιστα συχνά εν αγνοία τους.

Εργαζόμενη, προστατευόμενη έναντι καταγγελίας της σύμβασης εργασίας λόγω μητρότητας, προσέφυγε στην Επιθεώρηση Εργασίας διαμαρτυρόμενη για το γεγονός ότι ο εργοδότης της δεν υπέγραφε το απαραίτητο έγγραφο προκειμένου να λάβει την εξαμηνιαία άδεια του ΟΑΕΔ. Κατά τη διερεύνηση της υπόθεσης ο Συνήγορος πληροφορήθηκε από την εργοδοτική πλευρά ότι είχε υποβληθεί από τον εργοδότη στον ΟΑΕΔ δήλωση περί οικειοθελούς αποχώρησης της εργαζόμενης, γεγονός που η ίδια αγνοούσε. Κατά τη συζήτηση της υπόθεσης στην Επιθεώρηση Εργασίας η πλευρά του εργοδότη δήλωσε ότι, όταν η εργαζόμενη επέστρεψε μετά το πέρας της άδειας λοχείας, της ζητήθηκε, λόγω φόρτου εργασίας, να εργαστεί και να μη λάβει αμέσως την ετήσια άδεια και έπειτα να λάβει την εξαμηνιαία άδεια του ΟΑΕΔ. Μετά την άρνηση της εργαζόμενης ο εργοδότης κατέθεσε μονομερώς και χωρίς προηγούμενη ενημέρωση της εργαζόμενης δήλωση οικειοθελούς αποχώρησής της στον ΟΑΕΔ. Σημειωτέον ότι ο εργοδότης προσέλαβε δύο υπαλλήλους το ίδιο διάστημα. Ο Συνήγορος έκρινε ότι μη νομίμως ο εργοδότης ζήτησε από την εργαζόμενη να μη λάβει την κανονική της άδεια καθώς, δεδομένης και της ανάγκης της εργαζόμενης να βρίσκεται κοντά στο νεογέννητο βρέφος της, θα έπρεπε να είχε επιδείξει ιδιαίτερη ευαισθησία. Επίσης, ουδέποτε είχε δηλώσει στην εργαζόμενη ότι θεώρησε τη συμπεριφορά της ως οικειοθελή αποχώρηση, ενώ παράλληλα παρέλειψε να την ενημερώσει ότι είχε υποβάλει εκ μέρους της σχετική δήλωση στον ΟΑΕΔ. Συνέχισε δε την παρελκυστική συμπεριφορά του με το να ζητά αναβολή συζήτησης της υπόθεσης από την Επιθεώρηση Εργασίας, πράγμα που οδήγησε σε λήξη της σύμβασης εργασίας. Ο Συνήγορος θεώρησε ότι η εργαζόμενη δεν αποχώρησε οικειοθελώς από την εργασία της, αλλά ότι ο εργοδότης κατήγγειλε τη σύμβασή της και εισηγήθηκε πρόστιμο στην αρμόδια Επιθεώρηση (υπόθεση 192507/2014).

Σε άλλη περίπτωση, εργαζόμενη κατήγγειλε ότι ο εργοδότης

κατέθεσε στο όνομά της οικειοθελή αποχώρηση, ενώ η ίδια βρισκόταν στην περίοδο προστασίας μητρότητας. Ο εργοδότης δήλωσε ότι η εργαζόμενη οικειοθελώς αποχώρησε από την εργασία της την 8.1.2015. Στο πλαίσιο της αντιστροφής του βάρους απόδειξης ο εργοδότης προσκόμισε αντίγραφο των μηνυμάτων στο κινητό του, απ' όπου προκύπτει ότι την 8.1.2015 η εργαζόμενη του απέστειλε γραπτό μήνυμα για τη μη προσέλευσή της στην εργασία για λόγους υγείας. Συνεπώς, σε κάθε περίπτωση, η εργαζόμενη δεν απουσίασε αδικαιολόγητα από την εργασία της. Στις 9.1.2015 η εργαζόμενη έστειλε και πάλι γραπτό μήνυμα με το οποίο ενημέρωνε τον εργοδότη της ότι θα τον πληροφορούσε για την ακριβή ημερομηνία επιστροφής της στην εργασία μετά την επίσκεψή της στον γιατρό. Εκ των προσαχθέντων εγγράφων, όμως, προέκυψε ότι η εργαζόμενη είχε επισκεφτεί δημόσιο νοσοκομείο στις 8.1.2015 απ' όπου και έλαβε ιατρικό σημείωμα περί χορήγησης αναρρωτικής άδειας, γεγονός που δεν ανέφερε στον εργοδότη. Από την άλλη πλευρά, και ο εργοδότης δεν απέστειλε κάποια εξώδικη δήλωση προς την εργαζόμενη είτε αναζητώντας την είτε ζητώντας της να του προσκομίσει τη σχετική ιατρική βεβαίωση (υπόθεση 197689/2015).

Κατά την άποψη του Συνηγόρου, δεν υπήρχε βούληση της εργαζόμενης να εγκαταλείψει την εργασία της, αλλά ούτε και βούλησή της να ενημερώσει ακριβώς τον εργοδότη για τους λόγους της απουσίας της, ως όφειλε. Ούτε όμως ο εργοδότης αναζήτησε (μέσω εξώδικου) την εργαζόμενη και χωρίς καμία άλλη ενέργεια κατέθεσε δήλωση περί οικειοθελούς αποχώρησής της από την εργασία της. Ο Συνήγορος δεν εισηγήθηκε πρόστιμο λόγω οικείου πταίσματος και των δύο μερών.

Καταγγελίες σύμβασεων εργασίας

Εργαζόμενη με σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου, ευρισκόμενη στην περίοδο προστασίας μητρότητας, υπέβαλε αίτηση για διενέργεια εργατικής διαφοράς επειδή ο εργοδότης της κατέθεσε έγγραφο στον ΟΑΕΔ, σύμφωνα με το οποίο έληξε η σύμβαση εργασίας της. Ο εργοδότης δεν ανταποκρίθηκε στις προσκλήσεις που του στάλθηκαν από το ΣΕΠΕ να παραστεί σε συναντήσεις στα γραφεία του, προκειμένου να καταβληθεί προσπάθεια επίλυσης της εργατικής διαφοράς, πράγμα που επισύρει διοικητικές κυρώσεις. Ο Συνήγορος ενημέρωσε εγγράφως τον εργοδότη για την προστασία από απόλυση λόγω μητρότητας και έθεσε ερωτήματα σχετικά με το έγγραφο λήξης σύμβασης ορισμένου χρόνου που κατατέθηκε εκ μέρους του στον ΟΑΕΔ. Παράλληλα, επειδή υπήρχαν στοιχεία ότι η εταιρεία δεν διατηρούσε πλέον υποκαταστήματα, πληροφόρησε τον εργοδότη ότι είχε τη δυνατότητα να καταγγείλει τη σύμβαση εργασίας της προστατευόμενης μητέρας για σπουδαίο λόγο, λόγω διακοπής της λειτουργίας της επιχείρησης, καταβάλλοντας στην εργαζόμενη τη νόμιμη αποζημίωσή της και εξοφλώντας τις όποιες υπόλοιπες οφειλές του προς εκείνη. Αντιθέτως, στην περίπτωση κατά την οποία διαπιστωθεί παρα-

βίαση της εργατικής νομοθεσίας και εάν δεν συμμορφωθεί με τις συστάσεις της Επιθεώρησης Εργασίας και του ιδίου του Συνηγόρου αναφορικά με την τήρηση του νόμου, είναι δυνατόν να του επιβληθούν οι προβλεπόμενες διοικητικές κυρώσεις. Όμως, ο εργοδότης δεν απάντησε στο έγγραφο του Συνηγόρου και κατόπιν σχετικής εισήγησης της Αρχής το ΣΕΠΕ προέβη σε επιβολή προστίμου (υπόθεση 171132/2013).

Εργαζόμενη σε εταιρεία Υπηρεσιών Ασφαλείας ως προσωπικό ασφαλείας, με σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου από το έτος 2008, κατήγγειλε ότι η εργοδότης εταιρεία προέβη σε αναιτιώδη καταγγελία της σύμβασής της, σε χρόνο κατά τον οποίο η ίδια προστατευόταν εκ του νόμου λόγω μητρότητας. Στη συνέχεια, και μετά την προσφυγή της εργαζομένης στην αρμόδια Επιθεώρηση Εργασίας, η εργοδότης εταιρεία απέστειλε εξώδικη δήλωση, με την οποία αναγνώρισε την ακυρότητα της απόλυσης της εργαζομένης και την κάλεσε σε επανασαφήλωση. Η εργαζόμενη δεν προσήλθε προς απασχόληση, η εταιρεία επανέλαβε την κλήση της με νέα εξώδικη δήλωση, αλλά και πάλι η εργαζόμενη δεν ανταποκρίθηκε. Η εργοδότης εταιρεία απέστειλε προς τον Συνήγορο νέα εξώδικη δήλωση, με την οποία τον πληροφορούσε ότι η εργαζόμενη δεν προσήλθε στην εργασία της μετά την κλήση της. Μετά ταύτα, η εργαζόμενη απέστειλε εξώδικη δήλωση προς την εργοδότης εταιρεία με την οποία ζητούσε από την εργοδότης εταιρεία να δεσμευτεί ότι θα τη διατηρούσε στη θέση εργασίας μετά το πέρας της δεκαοκτάμηνης προστασίας εκ του νόμου λόγω μητρότητας. Ο Συνήγορος επισήμανε ότι η ανάκληση της απόλυσης μετά την καταγγελία της εργαζομένης προς την Επιθεώρηση Εργασίας, με την οποία η ίδια ζήτησε την ακύρωση της απόλυσής της, ουσιαστικά ερμηνεύεται ως δήλωση του εργοδότη ότι αποδέχεται τις υπηρεσίες της σύμφωνα με τους πριν από την απόλυση όρους. Το γεγονός αυτό επιφέρει παύση της υπερημερίας του εργοδότη, με συνέπεια η αρχική σύμβαση εργασίας να παραμένει σε ισχύ, χωρίς να απαιτείται ο εργοδότης να προσφέρει τους οφειλόμενους, έως τη δήλωσή του, μισθούς υπερημερίας. Λαμβανομένων αυτών υπόψη, ο Συνήγορος δεν εισηγήθηκε την επιβολή διοικητικού προστίμου σε βάρος της εργοδότης εταιρείας (υπόθεση 196354/2014).

Εξωδικαστικές επιλύσεις εργατικών διαφορών

Αξιοσημείωτος αριθμός των εργατικών διαφορών επιλύονται συμφιλιωτικά με τη συνεργασία Συνηγόρου και ΣΕΠΕ. Το γεγονός αυτό αποτελεί απόδειξη του επιτυχούς διαμεσολαβητικού ρόλου του Συνηγόρου, αλλά και της ουσιαστικής συνεργασίας του με το ΣΕΠΕ. Σε συνθήκες οικονομικής κρίσης, μάλιστα, είναι πολύ ελπιδοφόρο το γεγονός ότι

δύο φορείς (Συνήγορος και ΣΕΠΕ) συνεργάζονται αποτελεσματικά και στέκονται αρωγοί στον δοκιμαζόμενο πολίτη, ο οποίος δεν χρειάζεται να προσφύγει στη δικαιοσύνη για να δικαιωθεί, συνεπώς αποφεύγει την ψυχική και οικονομική επιβάρυνση ενός δικαστικού αγώνα.

Κατωτέρω παρατίθενται ενδεικτικά δύο υποθέσεις που επιλύθηκαν συμφιλιωτικά με τη συνεργασία των δύο προαναφερθέντων θεσμών.

Εργαζόμενη υπέβαλε αίτηση για διενέργεια εργατικής διαφοράς στην Επιθεώρηση Εργασίας επειδή, όταν επέστρεψε στην εργασία της μετά τη λήξη της άδειας μητρότητας, δεν έγιναν δεκτές οι προσφερόμενες υπηρεσίες της, χωρίς να έχει καταγγελθεί η σύμβαση εργασίας (υπόθεση 181178/2014). Κατά τη διάρκεια της συνάντησης που πραγματοποιήθηκε στα γραφεία του αρμόδιου Τμήματος Επιθεώρησης Εργασιακών Σχέσεων,

ο εργοδότης ενημερώθηκε σχετικά με την εκ του νόμου υποχρέωσή του να παράσχει εργασία στην προσφεύγουσα και το ενδεχόμενο επιβολής διοικητικών κυρώσεων, σε περίπτωση που συνεχίζει να μην τηδέχεται στην επιχείρηση. Τελικά, ο εργοδότης κάλεσε την προσφεύγουσα να επιστρέψει στην εργασία της, πράγμα που συνέβη.

Εργαζόμενη κατήγγειλε στο ΣΕΠΕ ότι ο εργοδότης αρνούνταν να της χορηγήσει το μειωμένο ωράριο φροντίδας παιδιού, της όφειλε δεδουλευμένες αποδοχές και της συμπεριφερόταν κατά τρόπο τέτοιο ώστε να την εξωθήσει σε παραίτηση. Τελικά, καταγγέλθηκε η σύμβαση εργασίας της. Κατά τις συναντήσεις που πραγματοποιήθηκαν στα γραφεία του ΣΕΠΕ, η πλευρά της επιχείρησης ενημερώθηκε σχετικά με το πλαίσιο των διατάξεων που αναφέρονται στην απαγόρευση απόλυσης κατά τη διάρκεια της προστασίας λόγω μητρότητας, καθώς και τη χορήγηση του μειωμένου ωραρίου φροντίδας παιδιού (υπόθεση 187242/2014). Κατά τη διάρκεια των συναντήσεων αυτών,

η πλευρά του εργοδότη δήλωσε ότι δεν γνώριζε τις προβλέψεις του νόμου και ότι ανακαλεί την καταγγελία της σύμβασης εργασίας. Επίσης, δεσμεύθηκε ότι θα καταβληθούν άμεσα οι δεδουλευμένες αποδοχές της εργαζομένης και ότι το μειωμένο ωράριο θα χορηγείται, πράγμα το οποίο συνέβη.

ΑΥΤΟΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ

Χορήγηση επιδόματος βρεφονηπιακού σταθμού

Το Ταμείο Πρόνοιας Δικηγόρων Αθηνών αρνήθηκε να χορηγήσει σε πατέρα δικηγόρο το επίδομα βρεφονηπιακού σταθμού, με την αιτιολογία ότι δικαιούχοι του επιδόματος είναι οι άμεσα ασφαλισμένες γυναίκες δικηγόροι και οι γυναίκες ασκούμενες δικηγόροι. Ο Συνήγορος απευθύνθηκε στη Διεύθυνση Ασφάλισης – Παροχών του ΕΤΑΑ, επισημαίνοντας ότι το επίμαχο άρθρο του Κανονισμού Περιθαλψής του Ταμείου εισάγει διάκριση λόγω φύλου (υπόθεση 197537/2015).

Ο Συνήγορος κάλεσε την αρμόδια υπηρεσία του Ταμείου να μεριμνήσει για την τροποποίηση του σχετικού άρθρου, προκειμένου να θεωρούνται δικαιούχοι του επιδόματος οι άμεσα ασφαλισμένοι (άνδρες και γυναίκες) δικηγόροι, καθώς και οι (άνδρες και γυναίκες) ασκούμενοι δικηγόροι που έχουν παιδιά ηλικίας από 1 έως 5 ετών, τα οποία είναι ασφαλισμένα στο Ταμείο και δεν δικαιούνται σχετικού επιδόματος από άλλον ασφαλιστικό φορέα. Το Ταμείο διευθετήσε το ζήτημα.

Επίδομα μητρότητας αυτοαπασχολούμενων

Γυναίκες αυτοαπασχολούμενες κατήγγειλαν στον Συνήγορο ότι δεν δικαιούνται να λάβουν το μηνιαίο επίδομα λόγω कुφορίας και λοχείας, ύψους 200 ευρώ για χρονικό διάστημα 4 μηνών, λόγω μη πρόβλεψης αναδρομικής εφαρμογής της σχετικής ΚΥΑ Φ.10060/15858/606/7.10.2014, που οδήγησε στον αποκλεισμό από τη λήψη του ως άνω επιδόματος μητέρων αυτοαπασχολούμενων, οι οποίες γέννησαν κατά το διάστημα 2012-2014, που μεσολάβησε μεταξύ της ισχύος του Ν. 4097/2012 και της δημοσίευσης της ΚΥΑ. Ο Συνήγορος έθεσε το ζήτημα απόρριψης των αιτήσεων των αυτοαπασχολούμενων γυναικών εγγράφως στο Υπουργείο Οικονομικών και το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Αλληλεγγύης. Επισήμανε δε ότι εκ της ως άνω μη αναδρομικής εφαρμογής της ΚΥΑ υπάρχει παραβίαση της χρηστής διοίκησης, της αρχής της ισότητας, της νομιμότητας, της αρχής της καλής πίστης και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης του διοικουμένου, και ζήτησε τη λήψη μέτρων από τη Διοίκηση προς την κατεύθυνση αναδρομικής ισχύος της χορήγησης του επιδόματος. Μέχρι στιγμής δεν έχει υπάρξει κάποια ανταπόκριση από τα αρμόδια υπουργεία (ενδεικτικές υποθέσεις 195595, 195607/2014, 196842, 199484, 199872, 200178/2015).

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ

Έχει ήδη αναλυθεί σε προηγούμενες Ετήσιες Εκθέσεις το γεγονός ότι η διερεύνηση των υποθέσεων σεξουαλικής παρενόχλησης στην εργασία και η διαμεσολάβηση σε αυτές συναντούν συγκεκριμένες δυσκολίες, όπως την απροθυμία συνεργασίας εκ μέρους της εργοδοτικής πλευράς και συχνά την προσπάθεια συγκάλυψης – αποσιώπησης των περιστατικών σεξουαλικής παρενόχλησης. Επιπλέον, ο Συνήγορος διαπιστώνει και στον τομέα αυτό ότι οι εργοδότες δεν γνωρίζουν τη νομοθεσία ή δεν κατανοούν τις υποχρεώσεις τους όταν υποβάλλονται σχετικές καταγγελίες σε βάρος τους. Μείζον θέμα παραμένουν τα κριτήρια για τη μεταφορά του βάρους της απόδειξης, ενώ αναδύεται εκ νέου η ανάγκη προστασίας των θυμάτων παρενόχλησης, έτσι ώστε να μην αποθαρρύνονται να καταγγέλλουν τα περιστατικά.

Ωστόσο, η αύξηση των σχετικών αναφορών κατά το έτος 2015 αποτελεί ένδειξη ότι ενισχύεται η εμπιστοσύνη των θυμάτων αυτής της μορφής βίας στον εργασιακό χώρο, στον χειρισμό παρόμοιων αναφορών. Για πρώτη φορά μάλιστα σε δύο υποθέσεις ο Συνήγορος διατύπωσε την άποψη ότι όντως τεκμηριώθηκε η τέλεση σεξουαλικής παρενόχλησης.

Εργαζόμενη ως διοικητική υπάλληλος δημοτικής επιχείρησης ανέφερε στην αρμόδια Επιθεώρηση Εργασίας ότι υπέστη σεξουαλική παρενόχληση στον χώρο εργασίας της από τον Πρόεδρο της δημοτικής επιχείρησης. Προς απόδειξη των ισχυρισμών της η εργαζόμενη προσκόμισε έναν ψηφιακό βιντεοδίσκο (dvd) με όσα κατέγραψε η κάμερα ασφαλείας, η οποία νομίμως είχε τοποθετηθεί και λειτουργούσε στην είσοδο της δημοτικής επιχείρησης, σύμφωνα με την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα. Από την εκτίμηση του περιεχομένου του dvd, δημιουργήθηκε αρχή απόδειξης των λεγομένων της αναφερομένης και, ως εκ τούτου, υπήρξε μεταφορά του βάρους απόδειξης, δηλαδή ο καταγγελλόμενος έφερε το βάρος να αποδείξει ότι δεν παρενόχλησε την αναφερόμενη (υπόθεση 196683/2014). Από τη συνεκτίμηση όλων των στοιχείων της αναφοράς, καθώς και από την αξιολόγηση του οπτικού αποδεικτικού υλικού,

ο Συνήγορος κατέληξε στο συμπέρασμα ότι αναμφίβολα οι ισχυρισμοί της εργαζομένης ευσταθούσαν, ο δε καταγγελλόμενος δεν απέδειξε ότι δεν επισυνέβησαν τα γεγονότα σεξουαλικής παρενόχλησης, δηλαδή δεν κατάφερε να πείσει ότι οι κινήσεις του κατά το υπό εξέταση συμβάν ήταν κινήσεις αβρότητας, όπως ισχυριζόταν. Ο Συνήγορος εισηγήθηκε πρόστιμο στην αρμόδια Επιθεώρηση.

Εργαζόμενη σε επιχείρηση κατήγγειλε στην Επιθεώρηση Εργασίας και στον Συνήγορο ότι υπέστη σεξουαλική παρενόχληση από τον εργοδότη της κατά το χρονικό διάστημα που απασχολούνταν στην επιχείρησή του. Ο εργοδότης αρνήθηκε την ύπαρξη εργασιακής σχέσης με την καταγγέλλουσα. Τούτο όμως δεν απεδείχθη, καθώς ούτε προσκόμισε αποδεικτικά του ισχυρισμού του στοιχεία, αλλά επίσης ψευδώς ανέφερε προς τον Συνήγορο ότι είχε υποβάλει ένσταση προς το ΙΚΑ, ενώ ήδη τα ένσημα της εργαζομένης είχαν καταστεί οριστικά. Ως προς την καταγγελία της εργαζομένης ότι υπέστη σεξουαλική παρενόχληση από τον εργοδότη της κατά το χρονικό διάστημα της απασχόλησής της προσκομίστηκε μαρτυρική κατάθεση φίλης της, εξ ακοής μάρτυρα, από την οποία καταρχήν πιθανολογήθηκε σεξουαλική παρενόχληση σε βάρος της. Ζητήθηκε από τον εργοδότη να αντικρούσει τους ισχυρισμούς της καταγγέλλουσας. Ο εργοδότης περιέπεσε σε αντιφάσεις και υποστήριξε αναλήθειες προς τον Συνήγορο. Κατά την εκτίμηση του Συνηγόρου, αποδείχθηκε η ύπαρξη σύμβασης εργασίας μεταξύ της καταγγέλλουσας και του εργοδότη της (υπόθεση 186339/2014).

Ως προς το ζήτημα της σεξουαλικής παρενόχλησης (λεκτικής) της εργαζομένης, που είχε ως αποτέλεσμα την καταγγελία της σύμβασης εργασίας της και την προσβολή της αξιοπρέπειάς της, ο Συνήγορος κατέληξε ότι ο εργοδότης δεν απέδειξε ότι δεν επισυνέβησαν τα γεγονότα σεξουαλικής παρενόχλησης που η εργαζόμενη δήλωσε. Ο Συνήγορος εισηγήθηκε στην αρμόδια Επιθεώρηση Εργασίας πρόστιμο για την υπόθεση.

ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΙΣΗΣ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΝΔΡΩΝ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Κατά τη διάρκεια του έτους 2015 διενεργήθηκαν σε συνεργασία με το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (ΕΚΔΔΑ) και το ΙΝΕΠ επιμορφωτικά σεμινάρια με τη συμβολή στελεχών του Συνηγόρου σε θέματα ίσων ευκαιριών και ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην απασχόληση, τα οποία απευθύνονταν σε στελέχη του ΣΕΠΕ. Ειδικότερα, πραγματοποιήθηκαν 13 σεμινάρια σε Αθήνα, Θεσσαλονίκη και Πάτρα που περιλάμβαναν:

- Επιμόρφωση Κοινωνικών Επιθεωρητών Εργασίας Υπαλλήλων ΣΕΠΕ σε θέματα ισότητας των φύλων.
- Διημερίδα επιμόρφωσης και ευαισθητοποίησης σε θέματα γυναικείας μετανάστευσης.
- Εκπαίδευση εκπαιδευτών/εκπαιδευτριών σε θέματα ανάπτυξης εκπαιδευτικών παρεμβάσεων με την οπτική του φύλου στην προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση.
- Επιμόρφωση εκπαιδευτών/εκπαιδευτριών ΕΚΔΔΑ στον οδηγό χρήσης μη σεξιστικής γλώσσας στα διοικητικά έγγραφα.

Επίσης, στο πλαίσιο των εργασιών των ανωτέρω σεμιναρίων, εκπρόσωποι του Συνηγόρου συμμετείχαν σε δύο συναντήσεις ομάδας εργασίας για την αξιολόγηση – αποτίμηση των αποτελεσμάτων της επιμόρφωσης των επιθεωρητών εργασίας του ΣΕΠΕ.

Στο πλαίσιο της συνεργασίας του Συνηγόρου με το ΣΕΠΕ, στελέχη του Συνηγόρου παρακολούθησαν δύο ενημερωτικές ημερίδες με θέμα «Απλούστευση διαδικασιών – Αναβάθμιση υπηρεσιών του Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας». Στις ημερίδες αυτές τα στελέχη του Συνηγόρου ενημερώθηκαν για το πληροφοριακό σύστημα που χρησιμοποιεί το ΣΕΠΕ και τον τρόπο λειτουργίας του. Κατόπιν πρόσκλησης της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, εκπρόσωπος του Συνηγόρου μίλησε στη Βουλή με θέμα «Η γυναικεία αμειβόμενη εργασία».

Στελέχη του Συνηγόρου συμμετείχαν κατά το έτος 2015:

- στην Ομάδα Εργασίας του Equinet για το Φύλο (WG Gender)
- στο συνέδριο με θέμα "EU Conference: Launch gender equality index 2015"
- στο σεμινάριο της Ευρωπαϊκής Ακαδημίας Δικαίου (ERA) με τίτλο: "EU Gender Equality Law"

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία, στον ιστότοπο του Συνηγόρου www.synigoros.gr

Το σύμβολο μέσα στο κείμενο παραπέμπει σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2015) όπου μπορείτε να βρείτε σχετικά αναρτημένα έγγραφα.

Επιστροφές αλλοδαπών

Ειδική έκθεση 2015
(άρθρο 23 παράγρ. 6
Ν. 3907/2011)

Η ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΣΤΟΝ
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΡΟΦΩΝ

Νομικό πλαίσιο

Δράσεις του Συνηγόρου

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ

Προβλήματα διοικητικά και άλλα

Το γενικότερο πλαίσιο

Αριθμητικές παράμετροι

Ποιοτικές παράμετροι

Διοικητικά κρατούμενοι προς επιστροφή

ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΣΕ ΠΡΟΑΝΑΧΩΡΗΣΙΑΚΑ ΚΕΝΤΡΑ –
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΕΠΙΣΤΡΟΦΩΝ

Διοικητικές εξελίξεις

Δειγματοληπτικοί έλεγχοι, διαπιστώσεις και προτάσεις

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΣΕ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ
ΑΠΟΜΑΚΡΥΝΣΗΣ ΠΟΛΙΤΩΝ ΤΡΙΤΩΝ ΧΩΡΩΝ

Επιχειρήσεις χερσαίας απομάκρυνσης

Επιχειρήσεις αεροπορικής απομάκρυνσης

Συμπερασματικά

Η παρούσα έκθεση αποτυπώνει τη δράση του Συνηγόρου του Πολίτη το έτος 2015 για τον εξωτερικό έλεγχο αναγκαστικών επιστροφών, σύμφωνα με την ειδική αρμοδιότητά του κατ' άρθρο 23 παράγρ. 6 Ν. 3907/2011.

Η ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΣΤΟΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΡΟΦΩΝ

Νομικό πλαίσιο

Ο εξωτερικός έλεγχος των διαδικασιών αναγκαστικών επιστροφών από ανεξάρτητο φορέα προβλέπεται από την ευρωπαϊκή Οδηγία 2008/115/ΕΚ σχετικά με τους κοινούς κανόνες και τις διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων πολιτών τρίτων χωρών (Οδηγία Επιστροφών, άρθρο 8 παράγρ. 6) και έχει ανατεθεί στον Συνήγορο του Πολίτη βάσει του Ν. 3097/2011 (άρθρο 23 παράγρ. 6). Η αρμοδιότητα του Συνηγόρου ενεργοποιήθηκε πλήρως με την έκδοση της προβλεπόμενης ΚΥΑ (ΦΕΚ 2870 Β'/24.10.2014), με την οποία εξειδικεύεται ο νόμος για τον εξωτερικό έλεγχο των επιστροφών. Η ΚΥΑ υιοθετεί τα κριτήρια που τίθενται από τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA), σύμφωνα με τα οποία απαιτείται έλεγχος όλων των σταδίων των διαδικασιών επιστροφής από ανεξάρτητο φορέα με συστηματικό τρόπο. Υπό το πρίσμα αυτό, ο Συνήγορος ελέγχει όλη τη διαδικασία, από την έκδοση της απόφασης επιστροφής αλλοδαπού μέχρι και την υλοποίησή της με χερσαία, θαλάσσια ή αεροπορική μεταφορά στη χώρα καταγωγής του. Η ΚΥΑ προβλέπει σταθερή ροή δεδομένων από όλες τις αρμόδιες για τις αναγκαστικές επιστροφές υπηρεσίες. Επιπλέον, ο Συνήγορος προβαίνει σε έλεγχο της νομιμότητας των πράξεων, παραλείψεων και υλικών ενεργειών των αρμόδιων υπηρεσιών, διαθέτοντας όλα τα θεσμικά εργαλεία που προβλέπουν οι καταστατικές του διατάξεις, ενώ έχει απρόσκοπτη πρόσβαση σε κάθε χώρο κράτησης, αναμονής ή διέλευσης (transit) σε όλη την επικράτεια. Επίσης, συμμετέχει ως παρατηρητής στις επιχειρήσεις εκτέλεσης αποφάσεων επιστροφών. Παράλληλα, συνεργάζεται με διεθνείς οργανισμούς, καθώς επίσης και με ΜΚΟ και κοινότητες μεταναστών, σε επίπεδο τακτικού διαλόγου. Ο Συνήγορος απευθύνει εκθέσεις και προτάσεις για τη βελτίωση των διαδικασιών επιστροφής προς τη Διοίκηση, η οποία υπέχει υποχρέωση αιτιολογημένης απάντησης. Δημοσιοποιεί τα συμπεράσματά του σε ειδική έκθεση, την οποία υποβάλλει κατ' έτος στη Βουλή.

Δράσεις του Συνηγόρου

Στο πλαίσιο υλοποίησης της αρμοδιότητας, κατά το έτος 2015, ο Συνήγορος:

- Διοργάνωσε, στις 21 Μαΐου, ημερίδα με χρηματοδότηση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Επιστροφών με τίτλο «Επιστροφές αλλοδαπών. Μεικτές μεταναστευτικές ροές και δικαιώματα του ανθρώπου», με τη συμμετοχή πολιτειακών, υπηρεσιακών και κυβερνητικών παραγόντων, εκπροσώπων ευρωπαϊκών και

διεθνών θεσμών (Συμβούλιο της Ευρώπης, Ευρωπαίος Διαμεσολαβητής), ομόλογων θεσμών ευρωπαϊκών χωρών, καθώς και εκπροσώπων ΜΚΟ, με στόχο την ουσιαστική διαβούλευση για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας του συστήματος εξωτερικού ελέγχου των επιστροφών.

- Συνέχισε να συμμετέχει ως μέλος στην ομάδα υλοποίησης του προγράμματος Forced Return Monitoring (FREM) στο πλαίσιο του European Return Fund-Community Actions της Γενικής Διεύθυνσης Εσωτερικών Υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Διεύθυνση Μετανάστευσης και Συνόρων). Της ομάδας ηγείτο ο Οργανισμός International Centre for Migration Policy Development (ICMPD) και συμμετείχαν φορείς που έχουν αναλάβει τον εξωτερικό έλεγχο των επιχειρήσεων αναγκαστικών επιστροφών σε Αυστρία, Βουλγαρία, Ελβετία, Ελλάδα, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Ουγγαρία και Πορτογαλία. Το προαναφερόμενο πρόγραμμα, η υλοποίηση του οποίου ξεκίνησε τον Σεπτέμβριο του 2013, ολοκληρώθηκε τον Οκτώβριο του 2015 και είχε ως σκοπό την ενίσχυση της αξιοπιστίας του ευρωπαϊκού συστήματος επιστροφών, κατ' εφαρμογή του άρθρου 8 (6) της Οδηγίας 2008/115/ΕΚ. Το έργο επικεντρώθηκε και ολοκληρώσε με επιτυχία τους παρακάτω στόχους: α) δημιουργία ευρωπαϊκής βάσης συστημάτων εξωτερικού ελέγχου των αναγκαστικών επιστροφών, διαθέσιμης στις χώρες που έχουν ανάγκη τη λειτουργία της, που θα στελεχώνεται από ειδικά εκπαιδευμένους παρατηρητές (monitors), β) διαμόρφωση κατευθυντήριων γραμμών και εργαλείων εξωτερικού ελέγχου, λαμβάνοντας υπόψη τις υπάρχουσες κατευθυντήριες γραμμές του Κώδικα Δεοντολογίας για Κοινές Επιχειρήσεις Επιστροφών της FRONTEX (the Frontex Code of Conduct for Joint Return Operations), τα πρότυπα της Επιτροπής για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων (the CPT standards), τις 20 κατευθυντήριες γραμμές του Συμβουλίου της Ευρώπης για τις αναγκαστικές επιστροφές (the Council of Europe 20 Guidelines on Forced Return), καθώς και καλές πρακτικές που εφαρμόζονται από συμμετέχοντα στο πρόγραμμα κράτη, γ) επιλογή και εκπαίδευση παρατηρητών εξωτερικού ελέγχου των επιστροφών, καθώς και διενέργεια πιλοτικών επιχειρήσεων επιστροφών. Κατά τη διετή διάρκεια του προγράμματος FREM, ειδικοί επιστήμονες, μέλη της ομάδας επιστροφών του Συνηγόρου, συμμετείχαν σε συναντήσεις εργασίας (workshops) που διενεργήθηκαν σε Βιέννη (Νοέμβριος 2013 και Νοέμβριος 2014), Μάλτα (Μάρτιος 2014), Βρυξέλλες (Οκτώβριος 2014 και Οκτώβριος 2015) και Λουξεμβούργο (Μάιος 2015). Οι συναντήσεις εργασίας επικεντρώθηκαν στην επεξεργασία και υλοποίηση των προαναφερόμενων στόχων του προγράμματος, ιδίως τη διαμόρφωση κοινών κατευθυντήριων γραμμών και καλών πρακτικών κατά τον εξωτερικό έλεγχο των αναγκαστικών επιστροφών, ο οποίος διενεργείται από έμπειρους και εξειδικευμένους παρατηρητές. Παράλληλα, μέλη της ομάδας επιστροφών του Συνηγόρου, στο πλαίσιο του ίδιου προγράμματος, παρακολούθησαν εκπαιδευτικό σεμινάριο για την επιτήρηση των αναγκαστικών επιστροφών (Βιέννη, Νοέμβριος 2014), στο οποίο συμμετείχαν και ειδικές δυνάμεις της αστυνομίας της Αυστρίας (COMBRA). Η εκπαίδευση ολοκληρώθηκε με τη συμμετοχή δύο ειδικών επιστημόνων της ομάδας επιστρο-

φών σε δύο κοινές αεροπορικές επιχειρήσεις επιστροφής (Βουδαπέστη – Πρίστινα και Βιέννη – Πρίστινα), καθώς και τη συμμετοχή τρίτου μέλους της ομάδας σε χερσαία επιχείρηση απομάκρυνσης (Βιέννη – σύνορα Πολωνίας), τον Μάρτιο του 2015. Τα μέλη αυτά έχουν λάβει πιστοποιητικά επιτυχούς ολοκλήρωσης του προγράμματος εκπαίδευσης, ανήκουν στην ευρωπαϊκή δεξαμενή εκπαιδευμένων παρατηρητών και είναι διαθέσιμα σε χώρες που λειτουργεί σύστημα εξωτερικού ελέγχου των επιστροφών, σύμφωνα άλλωστε και με τον στόχο του προγράμματος FREM. Σημαντικό τμήμα του προγράμματος αποτέλεσε και η εκπόνηση των εγχειριδίων του πλαισίου για μια ευρωπαϊκή δεξαμενή παρατηρητών επιστροφών, των κατευθύνσεων και εργαλείων εξωτερικού ελέγχου και του εγχειριδίου εκπαίδευσης εξωτερικού ελέγχου αναγκαστικών επιστροφών ("A Framework for a European Pool of Forced Return Monitors", "Guidelines and Monitoring Tools" και "Training Manual Forced Return Monitoring").

- Διοργάνωσε την εκπαίδευση 6 ειδικών επιστημόνων του Συνηγόρου με χρηματοδότηση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Επιστροφών το διάστημα 22-23.6.2015 στην Κοπεγχάγη σε θέματα εξωτερικού ελέγχου επιστροφών. Η εκπαίδευση προσφέρθηκε από τον Δανό Συνήγορο (Ombudsman), ομόλογο θεσμό με σημαντική εμπειρία monitoring, σύμφωνα με την Οδηγία 2008/115/EK.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ

Προβλήματα διοικητικά και άλλα

Κατά το 2015 οι επιχειρήσεις αναγκαστικής απομάκρυνσης αλλοδαπών φαίνεται να συνεχίζουν να προσκρούουν σε αδυναμίες πολιτικές, όπως ο βαθμός συνεργασίας κάποιων προξενικών αρχών για την ταυτοποίηση των προς επιστροφή αλλοδαπών, αλλά και διοικητικές, όπως η μη ολοκλήρωση διαγωνισμού για ναύλωση πτήσεων τσάρτερ για αεροπορικές επιστροφές. Σε αυτά έρχεται να προστεθεί η έλλειψη σταθερής χρηματοδότησης των προαναχωρησιακών κέντρων αλλά και των επιστροφών, δεδομένων των κανονιστικών αλλαγών, με το άρθρο 9 παράγρ. 6 επ. Ν. 4332/2015 και τις κατ' εξουσιοδότησιν αυτού παρεπόμενες κανονιστικές πράξεις, ως προς τον διαχειριστικό φορέα των ποσών που μπορεί να διατεθούν από 1.7.2015 από το ενιαίο πλέον Ευρωπαϊκό Ταμείο Ασύλου – Μετανάστευσης (AMIF) για Επιστροφές. Στη χρηματοδότηση αυτή εντάσσεται και ο εξωτερικός έλεγχος των επιστροφών από τον Συνήγορο του Πολίτη, όπως προβλέπεται από την ΚΥΑ που διέπει την οργάνωση του ελέγχου, και επομένως προσκρούει στην αδυναμία της Πολιτείας να χρηματοδοτήσει τη συγκεκριμένη δράση του Συνηγόρου από 1ης Ιουλίου, δηλαδή για ολόκληρο το δεύτερο εξάμηνο του 2015. Ωστόσο, ο Συνήγορος συνέχισε με ίδια μέσα, στο μέτρο που μπόρεσε να εξοικονομήσει κάποιο ποσό από τον προϋπολογισμό του για την άσκηση της κατά το Σύμφωνο και τον Ν. 3094/2003 γενικής αρμοδιότητάς του, τους δειγματοληπτικούς ελέγχους τόσο σε Προαναχωρησιακά Κέντρα ή άλλους χώρους κράτησης αλλοδαπών προς επιστροφή όσο και σε επιχειρήσεις χερσαίας αναγκαστικής απομάκρυνσης

αλλοδαπών, όπως θα αναφερθεί στη συνέχεια. Με τη συνδρομή της FRONTEX μετείχε και σε μία μαζική επιχείρηση αεροπορικής απομάκρυνσης αλλοδαπών.

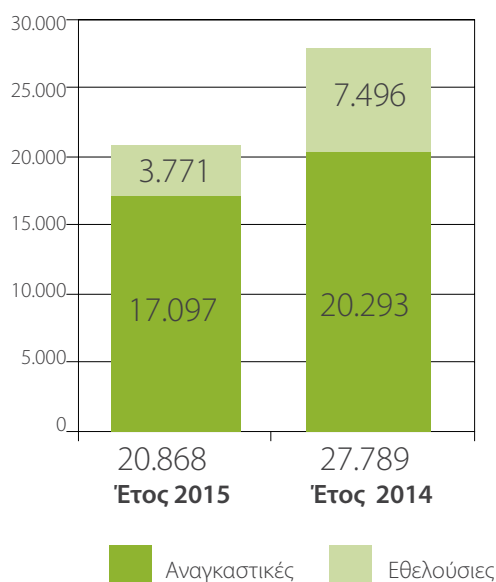
Το γενικότερο πλαίσιο

Η γενικότερη εικόνα για το πεδίο εφαρμογής του Ν. 3907/2011 ως προς τις επιστροφές το 2015 κυριαρχείται ωστόσο από την προσφυγική κρίση στην Ευρώπη και την Ελλάδα ως σημείο εισόδου. Οι μαζικές αφίξεις σε τεράστιους αριθμούς το δεύτερο εξάμηνο του 2015 (911.471 συλλήψεις από λιμενικές και αστυνομικές αρχές το 2015 συνολικά, έναντι 77.163 το 2014, σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία της ΕΛΑΣ) δημιουργούν εξαιρετικές απαιτήσεις στον διοικητικό μηχανισμό για την ορθολογική αντιμετώπισή τους, όπως αναλύεται στην οικεία ενότητα της Ετήσιας Έκθεσης του Συνηγόρου για το 2015. Οι εισερχόμενοι μάλιστα, σύμφωνα με τα στοιχεία της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες, προέρχονται κυρίως από χώρες που δημιουργούν ζητήματα διεθνούς προστασίας, δημιουργώντας κυρίως θέμα διαχείρισης εν δυνάμει προσφύγων και όχι αλλοδαπών προς επιστροφή. Το σχέδιο δράσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προβλέπει καταρχήν την υποδοχή και μετεγκατάσταση αιτούντων άσυλο, και συμπληρωματικά ένα αποτελεσματικό σύστημα αναγκαστικών επιστροφών για τους εναπομείναντες πληθυσμούς. Το ευρωπαϊκό εγχείρημα προβλέπει σχετικά τα λεγόμενα hotspots – κομβικά σημεία υποδοχής, η υλοποίηση των οποίων παραμένει το ζητούμενο στο τέλος του 2015, όπως και η συνακόλουθη εντατικοποίηση των επιχειρήσεων επιστροφής. Ο Συνήγορος χαιρετίζει τη δημοσίευση στατιστικών στοιχείων από την ΕΛΑΣ για θέματα παράτυπων μεταναστών (συλλήψεις, απελάσεις κ.ά.) στην ιστοσελίδα www.hellenicpolice.gr ως σημαντικό βήμα διαφάνειας της διοικητικής δράσης.

Αριθμητικές παράμετροι

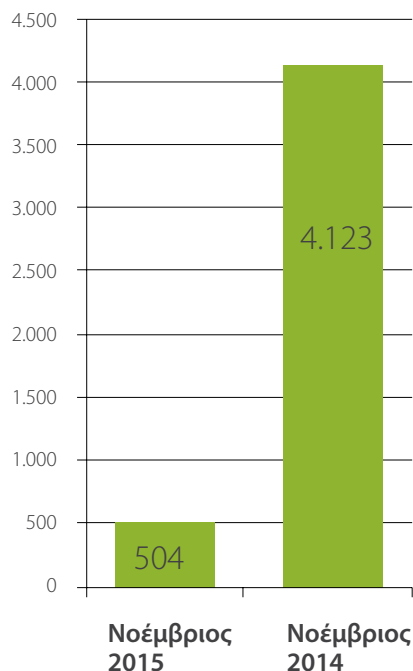
Γράφημα 1

Επιστροφές 2014-2015

Γράφημα 2

Κρατούμενοι σε Προαναχωρησιακά Κέντρα

Στο γενικότερο πολιτικό πλαίσιο της ευρωπαϊκής προσφυγικής/μεταναστευτικής κρίσης, οι επιστροφές που υλοποιούνται κατά το 2015 εμφανίζουν κάποια μείωση σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά, δεδομένων και των οργανωτικών προβλημάτων που προαναφέρθηκαν. Τα διαβιβασθέντα από την ΕΛΑΣ στοιχεία για το 2015 εμφανίζουν συνολικά 20.868 επιστροφές, έναντι 27.789 το 2014. Από τον συνολικό αριθμό των 20.868 επιχειρήσεων απομάκρυνσης, οι 17.097 είναι αναγκαστικές, συμπεριλαμβανομένων των απελάσεων και επαναπροωθήσεων βάσει διμερών συμφωνιών με όμορες χώρες, ενώ οι 3.771 είναι εθελούσιες διαδικασίες (βλ. γράφημα 1). Οι εθελούσιες διενεργούνται κατά βάση (3.718) από τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (ΔΟΜ) και σε μικρότερο βαθμό (53) από την ΕΛΑΣ. Η μείωση σε σχέση με το 2014 αφορά τόσο τις εθελούσιες επιστροφές (3.725 λιγότερες το 2015) όσο και τις αναγκαστικές διαδικασίες απομάκρυνσης (3.196 λιγότερες το 2015).

Ποιοτικές παράμετροι

Στα διαθέσιμα στον Συνήγορο συγκεντρωτικά στοιχεία όλης της επικράτειας, για μηχανογραφικούς ή οργανωτικούς λόγους, δεν περιλαμβάνονται προς το παρόν ποιοτικές παράμετροι για πρόσωπα που τυχόν ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες (έγκυοι, ασθενείς, υπερήλικες, οικογένειες, ασυνόδευτοι ανήλικοι κ.ά.), που έχουν ζητηθεί συνολικά από το υπουργείο, αλλά κάθε αστυνομική διεύθυνση στέλνει επιμέρους στοιχεία, ζήτημα που ευελπιστούμε να επιλυθεί σύντομα.

Ειδικά όσον αφορά συγκεντρωτικά στοιχεία για τους ασυνόδευτους ανηλίκους:

- Για το πρώτο εξάμηνο του 2015 έχουμε μόνον συνολικό αριθμό συλληφθέντων ανηλίκων, ασυνόδευτων ή μη: 1.255, από τους οποίους 561 προέρχονται από τη Συρία.
- Την 6.10.2015 έχουμε συνολικό αριθμό ασυνόδευτων ανηλίκων που παραμένουν στα Προαναχωρησιακά Κέντρα ή στα νησιά (στην Αμυγδαλέζα 4, στη Σάμο 19) εν αναμονή εξεύρεσης θέσεων από το ΕΚΚΑ σε ξενώνες φιλοξενίας. Παραμένει επίκαιρη η πρόταση του Συνηγόρου για ολιγοήμερη παραμονή τους σε ειδικούς χώρους φύλαξης και όχι κέντρα κράτησης, μέχρι την ολοκλήρωση των διαδικασιών για την παραπομπή τους σε χώρους φιλοξενίας (βλ. *Ετήσια Έκθεση 2014*, σ. 153).
- Σε αυτοψία κλιμακίου του Συνηγόρου στο ΑΤ Μυγδονίας Θεσσαλονίκης, τη 16.11.2015, βρέθηκαν να κρατούνται 3 ασυνόδευτοι ανήλικοι, γεγονός που επιβεβαιώνει ότι πέραν της προσωρινής παραμονής σε Προαναχωρησιακά Κέντρα υφίσταται διοικητική κράτηση ανηλίκων και σε χώρους παλαιών αστυνομικών κρατητηρίων, που δεν παρέχουν κατάλληλες συνθήκες ούτε για προσωρινή φύλαξη.

Συγκεντρωτικά στοιχεία παρέχονται ωστόσο από το υπουργείο για την ιθαγένεια των επιστρεφόμενων αλλοδαπών, από τα οποία προκύπτει ότι από τον συνολικό αριθμό των 18.071 επιχειρήσεων απομάκρυνσης, αναγκαστικών και εθελούσιων, που υλοποιήθηκαν τους πρώτους 10 μήνες του 2015, οι 13.381 αφορούν πολίτες Αλβανίας, δηλαδή περισσότεροι από 7 στους 10.

Διοικητικά κρατούμενοι προς επιστροφή

Ως προς τους χώρους κράτησης, η ΕΛΑΣ ενημέρωσε τον Συνήγορο ότι την 3.11.2014 κρατούνταν συνολικά 504 άτομα στα Προαναχωρησιακά Κέντρα, αριθμός συντριπτικά μικρότερος από τον αντίστοιχο αριθμό των 4.123 κρατούμενων το 2014 (βλ. γράφημα 2). Ωστόσο, τον Νοέμβριο του 2014 υπήρχαν επιπλέον και 2.160 κρατούμενοι σε κρατητήρια αστυνομικών διευθύνσεων και τμημάτων. Ο αντίστοιχος αριθμός των προς επιστροφή αλλοδαπών σε αστυνομικά κρατητήρια δεν είναι γνωστός.

Τον Νοέμβριο του 2015 η ΕΛΑΣ ενημερώνει σχετικά: «Κατά κανόνα οι υπό επιστροφή αλλοδαποί δεν κρατούνται σε αστυνομικά κρατητήρια. Προκειμένου να διασφαλισθεί η ορθή εφαρμογή της Οδηγίας 2008/115/ΕΚ περί επιστροφών, έχουν δοθεί σαφείς οδηγίες να οδηγούνται στα Προαναχωρησιακά Κέντρα Κράτησης Αλλοδαπών, μετά την ταυτοποίησή τους και την έκδοση των απαραίτητων αποφάσεων, οι αλλοδαποί που κρίνεται απαραίτητο να τεθούν υπό κράτηση. Η κράτηση υπό επιστροφή παράτυπων αλλοδαπών σε αστυνομικά κρατητήρια διαρκεί τον απολύτως απαραίτητο χρόνο ολοκλήρωσης των διαδικασιών έως ότου μεταφερθούν σε Κέντρα Κράτησης Αλλοδαπών, που συνήθως ανέρχεται έως πέντε ημέρες». Ωστόσο, από τις επισκέψεις του Συνηγόρου σε αστυνομικά κρατητήρια, όπως αναφέρεται στη συνέχεια, προκύπτει ότι δεν τηρούνται απαρέγκλιτα οι κατευθύνσεις αυτές, αν και ανάγονται σε ζήτημα «ορθής εφαρμογής της Οδηγίας» 2008/115/ΕΚ περί επιστροφών, όπως αναγνωρίζει η ΕΛΑΣ.

ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΣΕ ΠΡΟΑΝΑΧΩΡΗΣΙΑΚΑ ΚΕΝΤΡΑ – ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΕΠΙΣΤΡΟΦΩΝ

Διοικητικές εξελίξεις

Το 2015 υπήρξαν δύο πολύ σημαντικές εξελίξεις από πλευράς διαδικασιών κράτησης αλλοδαπών τρίτων χωρών προς επιστροφή: η ίδρυση Προαναχωρησιακών Κέντρων στις αρχές του 2015 και η μείωση του χρονικού διαστήματος που κρατούνται οι αλλοδαποί στα κέντρα αυτά. Συγκεκριμένα:

- Στις αρχές του 2015 ιδρύονται με ΚΥΑ (ΦΕΚ Β' 118/21.1.2015) 7 Προαναχωρησιακά Κέντρα Κράτησης (ΠΚΕΚ): Αμυγδαλέζας, Ταύρου (Πέτρου Ράλλη), Κορίνθου, Φυλακίου Έβρου, Ξάνθης, Παρανεστίου Δράμας, Μόριας Λέσβου. Με την ίδια απόφαση θεσπίζεται ο κανονισμός λειτουργίας τους. Οι χώροι αυτοί, οι οποίοι λειτουργούσαν ήδη την προηγούμενη χρονιά, ορίζονται πλέον το 2015 ως ειδικές εγκαταστάσεις για την κράτηση προς επιστροφή ή απέλαση αλλοδαπών, με αναφορά στις προδιαγραφές του άρθρου 31 Ν. 3907/2011 για τους όρους κράτησης, σύμφωνα με το άρθρο 16 της Οδηγίας 2008/115/ΕΚ περί επιστροφών.
- Μετά τις εθνικές εκλογές της 25.1.2015, ακολουθούν κυβερνητικές εξαγγελίες (17.2.2015) και εσωτερικές οδηγίες της ΕΛΑΣ για μείωση του διαστήματος κράτησης στην πράξη, ώστε οι αλλοδαποί προς επιστροφή να μην κρατούνται κατά κανόνα πλέον των 6 μηνών και οι ευάλωτες ομάδες να μην κρατούνται καθόλου. Σημειώνεται ότι το ανώτατο όριο κράτησης από τον νόμο και την Οδηγία Επιστροφών παραμένει 18 μήνες. Για την παραβίαση του νόμιμου ορίου κράτησης το 2014, με εσωτερική οδηγία του υπουργείου κατόπιν αποδοχής σχετικής γνωμοδότησης του ΝΣΚ, ο Συνήγορος έχει ασκήσει κριτική (*Ετήσια Έκθεση 2014*, σ. 153-154). Η αλλαγή πολιτικής ως προς τη διοικητική κράτηση αλλοδαπών επιφέρει ριζική μείωση του αριθμού των κρατούμενων προς επιστροφή (βλ. παραπάνω συνολικά στατιστικά στοιχεία για το πεδίο εφαρμογής του νόμου).

Δειγματοληπτικοί έλεγχοι, διαπιστώσεις και προτάσεις

Ο Συνήγορος, ασκώντας τον κατ' άρθρο 23 παράγρ. 6 Ν. 3907/2011 εξωτερικό έλεγχο των διαδικασιών επιστροφής, προέβη σε δειγματοληπτικές αυτοψίες στα Προαναχωρησιακά Κέντρα Ταύρου / Πέτρου Ράλλη (3.4.2015), Κορίνθου (28.4.2015), Μόριας Λέσβου (16.6.2015) και Παρανεστίου Δράμας (23.6.2015), στα Κρατητήρια του Αστυνομικού Τμήματος Ναυπλίου (29.4.2015), στα Κρατητήρια της Αστυνομικής Διεύθυνσης Αλλοδαπών Θεσσαλονίκης (21.10.2015), στα Κρατητήρια των Τμημάτων «Δίωξης Λαθρομεταναστών» (sic) της Μυγδονίας στη Λητή και της Θεσσαλονίκης (16.11.2015) κ.ά. Οι διαπιστώσεις και προτάσεις του Συνηγόρου ως προς τις συνθήκες κράτησης αλλοδαπών αναφέρονται στην οικεία ενότητα της Ετήσιας Έκθεσής του για το 2015, βάσει της αρμοδιότητάς

του ως Εθνικού Μηχανισμού Πρόληψης Βασανιστηρίων και Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης (ΟΡΚΑΤ). Ως προς την ορθή ωστόσο εφαρμογή των διαδικασιών της Οδηγίας 2008/115/ΕΚ περί Επιστροφών, από τις αυτοψίες και τις συζητήσεις με τους κρατούμενους αλλά και τα αρμόδια αστυνομικά όργανα σχετικά με τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν στην πράξη, οι βασικές παρατηρήσεις του Συνηγόρου για το 2015 έχουν ως εξής:

Η εσωτερική οδηγία της ΕΛΑΣ για μείωση του διαστήματος κράτησης έως 6 μήνες τον Φεβρουάριο του 2015 οδήγησε στο εσφαλμένο αποτέλεσμα να εκλαμβάνεται το εξαήμερο όχι ως όριο αλλά ως κανόνας. Η κράτηση ωστόσο, ως ο επαχθέστερος περιορισμός της ελευθερίας, επιβάλλεται σύμφωνα με τη ρητή επιταγή του άρθρου 30 παράγρ. 1 Ν. 3907/2011 «μόνο εάν στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν δύνανται να εφαρμοσθούν αποτελεσματικά άλλα επαρκή και λιγότερο επαχθή μέτρα» και δι-
 αρκεί «για το απολύτως αναγκαίο χρονικό διάστημα διεκπεραίωσης της διαδικασίας απομάκρυνσης, η οποία εξελίσσεται και εκτελείται με τη δέουσα επιμέλεια». Ο Συνήγορος διαπίστωσε ελλιπή μέριμνα της αστυνομίας όχι μόνο να αναζητήσει εναλλακτικά μέτρα κράτησης αλλά και να κινήσει εξατομικευμένη διαδικασία επιστροφής για κάθε αλλοδαπό που κρατείται ενόψει επιστροφής και επισήμανε ότι μόνον εάν η συγκεκριμένη προσπάθεια δεν έχει επιφέρει αποτελέσματα για κάποιον αλλοδαπό μπορεί να ζητηθεί η συνέχεια της κράτησής του (κατόπιν ανά τρίμηνο δικαστικής κρίσης). Στην επικοινωνία με τους κρατούμενους κατά τις αυτοψίες αναδείχθηκε μάλιστα έντονο το πρόβλημα της ελλιπούς ενημέρωσής τους σχετικά με τη διάρκεια της κράτησής τους και εν γένει την πορεία της διαδικασίας. Η εξατομικευμένη δέουσα επιμέλεια της αστυνομίας ("due diligence" κατά τον σχετικό όρο του άρθρου 15 παράγρ. 1 της Οδηγίας Επιστροφών) αποτελεί προϋπόθεση νομιμότητας της κράτησης και το ζητούμενο στην πράξη για την αποτελεσματικότητα του συστήματος αναγκαστικών επιστροφών.

Διαπιστώνεται αντιφατική πρακτική ως προς την κράτηση παράτυπα εισερχόμενων στη χώρα αλλοδαπών κατά τον Ιούνιο του 2015, διότι λόγω του προβλήματος μαζικής εισροής μεικτών πληθυσμών στα νησιά του Βορείου Αιγαίου και των Δωδεκανήσων οι νεοεισερχόμενοι εφοδιάζονται απλώς με υπηρεσιακό σημείωμα για την καταγραφή τους (βλ. «Προσφυγικό ζήτημα και μετανάστευση»), ενώ οι συλλαμβανόμενοι σε άλλα σημεία της χώρας οδηγούνται σε κράτηση στα Προαναχωρησιακά Κέντρα. Η διαπίστωση αυτή επιβεβαιώνεται και από αναφορές στον Συνήγορο (ενδεικτική υπόθεση 201627/2015).

Επίσης, η κράτηση φαίνεται να διατηρείται και σε περιπτώσεις όπου η επιστροφή του αλλοδαπού δεν είναι εφικτή (λ.χ. αυτοψία στη Διεύθυνση Αλλοδαπών Θεσσαλονίκης την 21.10.2015, αναφέρθηκε ότι κρατούνταν 15-20 άτομα, των οποίων η επιστροφή δεν ήταν εφικτή). Η διατήρηση της κράτησης αντιβαίνει στο άρθρο 30 παράγρ. 5 Ν. 3907/2011 και στο αντίστοιχο άρθρο 15 της Οδηγίας Επιστροφών, για άρση της κράτησης όταν «δεν υφίσταται πλέον λογικά προοπτική απομάκρυνσης για νομικούς ή άλλους λόγους». Το πρόβλημα αυτό εντείνεται

όταν εφαρμόζεται διαφορετική πρακτική ως προς την αναβολή απομάκρυνσης προς διαφύλαξη της αρχής της μη επαναπροώθησης (άρθρο 24 Ν. 3907/2011) μεταξύ πολιτών που αντιμετωπίζουν εμπόλεμες καταστάσεις στη χώρα τους που δημιουργούν σοβαρό κίνδυνο βλάβης για τη ζωή τους (άρθρο 33 της Σύμβασης της Γενεύης). Ο Συνήγορος, με βάση και τη θέση της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες όσον αφορά τη μη κράτηση και το ανέκδοτο της επιστροφής πολιτών Ιράκ (Σύσταση ΟΗΕ Οκτωβρίου 2014) , επισήμανε ότι στην περίπτωση τους η διοικητική κράτηση παύει να επιτελεί τον σκοπό της, καθίσταται ασυμβίβαστη με το άρθρο 24 παράγρ. 4 Ν. 3907/2011 αλλά και αντίθετη στην αρχή της αναλογικότητας των στερητικών της ελευθερίας μέτρων [άρθρο 5 παράγρ. 3 Συντάγματος, άρθρο 5 ΕΣΔΑ (απόφαση ΕΔΔΑ, Tabesh κατά Ελλάδος, προσφυγή 8256/07, 2009), καταδικαστική για κράτηση λόγω ανέκδοτης απέλασης]. Για το πραγματικό γεγονός της αδυναμίας επιστροφής των ιρακινών στη χώρα καταγωγής τους, ο Συνήγορος ζήτησε από την ΕΛΑΣ την έκδοση εγκυκλίου που να καλύπτει την αναβολή απομάκρυνσής τους κατ' αναλογία με τους σύρους πολίτες (έγγραφο 197333/8563/3.3.2015). Τη σύσταση αυτή ο Συνήγορος επανέλαβε σε πολλές υποθέσεις (199117, 201627, 204275/2015) μέχρι τελικώς το ζήτημα να επιλυθεί τον Νοέμβριο του 2015 με σχετική εγκύκλιο διαταγή της ΕΛΑΣ (1604/15/2189144/30.11.2015) περί υπαγωγής των ιρακινών στο καθεστώς μη επαναπροώθησης του νέου άρθρου 78Α Ν. 3386/2005. Η διαταγή της ΕΛΑΣ λαμβάνει υπόψη και τη συμπερίληψη πλέον των αιτούντων άσυλο πολιτών ιρακινής καταγωγής στο πρόγραμμα μετεγκατάστασης (relocation) σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ρύθμιση του νέου άρθρου 78Α Ν. 3386/2005, η οποία επήλθε με το άρθρο 18 Ν. 4332/2015, αποτελεί επίσης μια πολύ θετική εξέλιξη, σε ανταπόκριση του Υπουργείου Εσωτερικών προς την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες και προς τον Συνήγορο, διότι ορίζει ότι δεν εκδίδεται πλέον απόφαση απέλασης όταν συντρέχουν οι όροι της αρχής μη επαναπροώθησης, αλλά χορηγείται βεβαίωση μη απομάκρυνσης για ανθρωπιστικούς λόγους. Με εγκύκλιο της ΕΛΑΣ (1604/15/1423412/10.8.2015) διευκρινίστηκε ότι η βεβαίωση αυτή καταλαμβάνει νεοεισερχόμενους πολίτες από τη Συρία, την Υεμένη, το Νότιο Σουδάν, την Παλαιστίνη, την Ερυθραία, τη Σομαλία.

Ο τρόπος χρηματοδότησης κάποιων βασικών λειτουργικών εξόδων των Προαναχωρησιακών Κέντρων Κράτησης, από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επιστροφών μέχρι 30.6.2015 και στη συνέχεια από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ασύλου – Μετανάστευσης – Επιστροφών, καθώς και οι συναφείς δυσκολίες της Διοίκησης να προωθήσει εγκαίρως τις διαδικασίες αυτές, με κενό στην πράξη ευρωπαϊκής χρηματοδότησης για το δεύτερο εξάμηνο του 2015, οδηγούν σε δυσλειτουργία των Προαναχωρησιακών Κέντρων. Η καθυστέρηση επιμέρους διαγωνισμών σίτισης, πρόσληψης ψυχολόγων, διερμηνέων, κοινωνικών λειτουργών δημιουργεί αντίστοιχα κενά που συνιστούν σοβαρές ελλείψεις στοιχειωδών συνθηκών διαβίωσης των διοικητικά κρατούμενων αλλοδαπών. Η μη κάλυψη των αναγκών σίτισης των Προαναχωρησιακών Κέντρων φαίνεται επίσης να οδηγεί στην πρακτική της διοικητικής κράτησης αλλοδαπών σε αστυνομο-

κά κρατητήρια, παρά την αντίθετη δέσμευση της ΕΛΑΣ. Την ημέρα της αυτοψίας στη Διεύθυνση Αλλοδαπών Θεσσαλονίκης (21.10.2015) κρατούνταν συνολικά 95 άτομα, εκ των οποίων 69 στα κρατητήρια της Διεύθυνσης και οι υπόλοιποι στα 4 «Τμήματα Δίωξης Λαθρομετανάστευσης» της Διεύθυνσης, με δεδομένη τη δυσκολία του Προαναχωρησιακού Κέντρου στο Παράνεστι να δεχτεί τους αλλοδαπούς αυτούς (130 κρατούμενοι στο Παράνεστι την 3.11.2015, δυναμικότητα κέντρου 977 θέσεις). Ο Συνήγορος εμμένει στη δέσμευση της ΕΛΑΣ για κράτηση σε Προαναχωρησιακά Κέντρα με τις προδιαγραφές του Ν. 3907/2011 και παρατηρεί ότι το διάστημα κράτησης στα κρατητήρια της Διεύθυνσης Αλλοδαπών Θεσσαλονίκης, που είναι συνήθως 2-3 ή και πάνω από 6 μήνες (5 άτομα την 21.10.2015), για τους περισσότερους αλλοδαπούς πλην των της αλβανικής καταγωγής, δεν είναι μικρό, σε συνδυασμό με τον αριθμό τους που έχει χαρακτηριστικά μαζικής κράτησης (69 άτομα στα κρατητήρια της Διεύθυνσης). Επίσης, επισημαίνει ότι ο όρος «λαθρομετανάστευσης», ο οποίος απαντάται στην επωνυμία των «Τμημάτων Δίωξης Λαθρομετανάστευσης» της Διεύθυνσης Αλλοδαπών Θεσσαλονίκης, ενέχει σαφώς μειωτική χρήση, δεδομένης και της ρατσιστικής δράσης οργανωμένων ομάδων στη χώρα μας (βλ. ειδική έκθεση του Συνηγόρου για τη ρατσιστική βία, 2013). Θα ήταν προτιμότερο τα Τμήματα της Διεύθυνσης Αλλοδαπών της ΕΛΑΣ να ονομάζονται «Τμήματα Αλλοδαπών» (βλ. «Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις»). Όπως αναφέρει ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (FRA) της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, λόγω της επιρροής της γλώσσας στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο, δεν χρησιμοποιεί πια τον όρο ούτε καν «παράνομος μετανάστευσης», αλλά έχει επιλέξει τον εννοιολογικά πιο ουδέτερο όρο «παράτυπος μετανάστευσης» ή «μετανάστευσης σε παράτυπο καθεστώς» (Ποινικοποίηση μεταναστών σε παράτυπο καθεστώς, έκδοση FRA, Μάρτιος 2014, σε www.fra.europa.eu).

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΣΕ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΑΠΟΜΑΚΡΥΝΣΗΣ ΠΟΛΙΤΩΝ ΤΡΙΤΩΝ ΧΩΡΩΝ

Οι δειγματοληπτικοί έλεγχοι από τον Συνήγορο σε επιχειρήσεις απομάκρυνσης της ΕΛΑΣ ακολούθησαν την υπ' αριθμ. πρωτ. 1604/15/993326/4.6.2015 ηλεκτρονική διαταγή του Αρχηγείου ΕΛΑΣ προς τις αστυνομικές διευθύνσεις (υπηρεσίες αλλοδαπών), κατόπιν της οποίας ξεκίνησε η αποστολή στατιστικών στοιχείων για την εκτέλεση επιστροφών και η ενημέρωση του Συνηγόρου για τον προγραμματισμό των σχετικών επιχειρήσεων απομάκρυνσης από τις αστυνομικές διευθύνσεις της χώρας. Ο Συνήγορος θεωρεί ότι ήδη η τακτική υποβολή στοιχείων από όλη τη χώρα συμβάλλει στη διαφάνεια και λογοδοσία του συστήματος αναγκαστικών επιστροφών.

Επιχειρήσεις χερσαίας απομάκρυνσης

Με δεδομένη τη συντριπτική πλειονότητα χερσαίων επιχειρήσεων απομάκρυνσης προς την Αλβανία (βλ. παραπάνω στατιστικά στοιχεία), ο Συνήγορος προγραμματίισε δειγματοληπτικούς ελέγχους σε επιχειρήσεις χερσαίας απομάκρυνσης που

παρουσιάζουν στοιχεία μαζικότητας επιστρεφόμενων προσώπων. Μέλη της ομάδας επιστροφών του Συνηγόρου συμμετείχαν ως παρατηρητές σε τρεις επιχειρήσεις χερσαίας επιστροφής αλλοδαπών, πολιτών Αλβανίας. Εξ αυτών, οι δύο προγραμματίστηκαν από τη Διεύθυνση Αλλοδαπών Αττικής με προορισμό την Κακαβιά (σύνορα Ελλάδας – Αλβανίας) στις 13.6.2015 και 27.6.2015 αντίστοιχα, ενώ η τρίτη προγραμματίστηκε από τη Διεύθυνση Αλλοδαπών Θεσσαλονίκης με προορισμό την Κρυσταλλοπηγή (σύνορα Ελλάδας – Αλβανίας) στις 22.10.2015. Οι επιχειρήσεις πραγματοποιήθηκαν χωρίς προβλήματα και ολοκληρώθηκαν ομαλά. Οι βασικότερες διαπιστώσεις των παρατηρητών, οι οποίες ανέδειξαν προβληματικές πτυχές των διαδικασιών απομάκρυνσης, ήταν οι ακόλουθες:

- Οι χώροι στους οποίους κρατούνται οι υπό επιστροφή αλλοδαποί, προτού αναχωρήσουν για τον τόπο προορισμού, είναι ακατάλληλοι, καθώς δεν υπάρχει επαρκής φυσικός φωτισμός και εξαερισμός ούτε χώρος προαυλισμού. Απουσιάζουν υποδομές, αναγκαίες έστω και για την πρόσκαιρη παραμονή. Ενδεικτικά, στη Διεύθυνση Αλλοδαπών Αττικής ο χώρος κράτησης δεν διαθέτει καθίσματα, παρά μόνον έναν τσιμεντένιο πάγκο περιορισμένης χωρητικότητας, με αποτέλεσμα οι αλλοδαποί να περιμένουν όρθιοι μέχρι την ώρα αναχώρησης.
- Το όχημα μεταγωγής διαθέτει ειδικούς χώρους-κελιά, τα οποία είναι ιδιαίτερα στενά, σκοτεινά και με καθίσματα ακατάλληλα για πολύωρη παραμονή. Ειδικότερα, το όχημα περιλαμβάνει έναν χώρο με 8 κελιά, εκ των οποίων τα 2 είναι χωρητικότητας 2 ατόμων και τα 6 χωρητικότητας 4 ατόμων. Σε κάθε κελί υπάρχει πόρτα που κλειδώνει και ένα πολύ μικρό παραθυράκι (φεγγίτης) ψηλά με λίγες τρύπες. Υπάρχει, επιπλέον, χώρος συνοδών, ο οποίος διαθέτει 10 θέσεις επιβατών και άλλες 2 για οδηγό και συνοδηγό. Το όχημα διαθέτει κλιματισμό, αλλά όχι τουαλέτα.
- Κατά τη μεταφορά δεν υπάρχει διαχωρισμός διοικητικών κρατουμένων και αυτών που τελούν υπό δικαστική απέλαση.
- Δεν υπάρχει γιατρός, αλλά ούτε και φαρμακείο, τουλάχιστον για τις μακράς διάρκειας μετακινήσεις, όπως αυτή από τη Διεύθυνση Αλλοδαπών Αττικής στην Κακαβιά.
- Όλοι οι παρατηρητές, ωστόσο, επισήμαναν τον επαγγελματισμό των αστυνομικών-συνοδών, καθώς και τον σεβασμό που επέδειξαν στην αξιοπρέπεια των υπό επιστροφή αλλοδαπών, κατά την επιβίβαση, μεταφορά και παράδοσή τους στις αλβανικές αρχές.

Ως απόρροια των παραπάνω διαπιστώσεων, κρίνονται αναγκαίες οι ακόλουθες συστάσεις για τις επιχειρήσεις χερσαίας απομάκρυνσης:

- Να διαμορφωθούν στα σημεία αναχώρησης κατάλληλοι, καθαροί και ασφαλείς χώροι αναμονής, με φυσικό φωτισμό και εξαερισμό, με καθίσματα, άνετη πρόσβαση σε τουαλέτα και διακριτό χώρο καπνίσματος.
- Να διαμορφωθούν στα σημεία αναχώρησης κατάλληλοι και ασφαλείς χώροι για τον σωματικό έλεγχο των αλλοδαπών.
- Να διενεργηθεί επιχειρησιακή αξιολόγηση της χρήσης τουρι-

στικών λεωφορείων, ώστε να διεξάγεται η οδική επιχείρηση επιστροφής με όχημα κατάλληλο για ταξίδια μακράς διάρκειας.

- Να υπάρχει στο όχημα «κιτ» εφοδίων για την άμεση αντιμετώπιση έκτακτων περιστατικών υγείας των επιβαινόντων, το οποίο θα περιέχει παυσίπονα, αντιισταμινικά, χάπια για τη ναυτία και υλικά όπως σακούλες για τη ναυτία.
- Να συμμετέχει τουλάχιστον στις αποστολές μακράς διάρκειας συνοδός με πιστοποιημένες γνώσεις πρώτων βοηθειών.
- Να λειτουργεί στο όχημα τουαλέτα, ώστε να βελτιωθούν οι συνθήκες μετακίνησης όλων των επιβαινόντων.
- Να γίνεται διαχωρισμός, κατά το δυνατόν, διοικητικών κρατουμένων και αυτών που τελούν υπό δικαστική απέλαση.

Επιχειρήσεις αεροπορικής απομάκρυνσης

Ο Συνήγορος συμμετείχε για πρώτη φορά ως φορέας άσκησης εξωτερικού ελέγχου σε αεροπορική κοινή επιχείρηση επιστροφής αλλοδαπών. Συγκεκριμένα, στις 2-3.12.2015, δύο στελέχη της αρχής συμμετείχαν ως παρατηρητές στην επιχείρηση επιστροφής πολιτών Πακιστάν, η οποία οργανώθηκε από τις ελληνικές αρχές με τον συντονισμό της FRONTEX, και με τη συμμετοχή των αυστριακών και βουλγαρικών αρχών. Τα στελέχη του Συνηγόρου πραγματοποίησαν αυτοψία στους χώρους κράτησης των υπό επιστροφή πολιτών Πακιστάν στο Προαναχωρησιακό Κέντρο Αμυγδαλέζας, και στο Προαναχωρησιακό Κέντρο Ταύρου (κρατητήρια της διεύθυνσης Αλλοδαπών Αττικής στην οδό Π. Ράλλη), στην αίθουσα αναμονής στο αεροδρόμιο «Ελευθέριος Βενιζέλος», επιβιβάστηκαν στο αεροσκάφος και ακολούθησαν την ελληνική αποστολή παραμένοντας μέχρι την ολοκλήρωση της επιχείρησης.

Στη σχετική έκθεσή του ο Συνήγορος επισήμανε ως προς τις εγκαταστάσεις ότι απαιτούνται άμεσα μέτρα για την επιλογή και διαμόρφωση κατάλληλου ενιαίου προαναχωρησιακού κέντρου καθώς οι χώροι του Προαναχωρησιακού Κέντρου Ταύρου είναι εντελώς ακατάλληλοι και στο Προαναχωρησιακό Κέντρο Αμυγδαλέζας απαιτείται αποκατάσταση των ζημιών για την ομαλή λειτουργία των πτερύγων κράτησης των υπό επιστροφή αλλοδαπών. Τέλος, είναι απαραίτητη η διαμόρφωση των εγκαταστάσεων στο αεροδρόμιο ώστε να διατίθεται χώρος καπνίσματος, εύκολα προσβάσιμες τουαλέτες και προστασία από οπτική επαφή με ιδιώτες.

Ως προς τις διαδικασίες προ αναχώρησης, απαιτούνται άμεσα μέτρα για:

- την έγκαιρη ενημέρωση των αλλοδαπών σχετικά με την επιχείρηση απομάκρυνσης και τα επιμέρους στοιχεία της,
- την εύκολη και έγκαιρη πρόσβασή τους σε μέσα τηλεφωνικής επικοινωνίας ώστε να μπορούν αυτοί να ειδοποιούν τους οικείους τους και
- τη συντονισμένη, έγκαιρη και πλήρη παροχή κατάλληλων γευμάτων και νερού στους υπό επιστροφή αλλοδαπούς.

Ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι κατά τη διάρκεια της μεταγωγής

στο αεροδρόμιο «Ελευθέριος Βενιζέλος» και κατά την παραμονή τους στον χώρο αναμονής, οι υπό επιστροφή αλλοδαποί που επιστρέφονταν από τις ελληνικές αρχές παρέμεναν δεσμευμένοι με μεταλλικές ή πλαστικές χειροπέδες σε αντίθεση με αυτούς που επιστρέφονταν από τις αυστριακές και βουλγαρικές αρχές. Ο Συνήγορος ζητά να μη δεσμεύονται οι υπό επιστροφή αλλοδαποί με χειροπέδες ή άλλα μέσα παρά μόνον όταν αυτό είναι απολύτως αναγκαίο και πρόσφορο και κατόπιν ειδικής αιτιολόγησης. Ζητά επίσης να ληφθούν μέτρα για την προστασία της αξιοπρέπειας των υπό επιστροφή αλλοδαπών και συγκεκριμένα την προστασία τους από φωτογράφιση κ.λπ. από δημοσιογράφους, ιδίως σε δημόσιους χώρους, και σε κάθε περίπτωση χωρίς την προηγούμενη ρητή συγκατάθεσή τους.

Τέλος, ο Συνήγορος παρατηρεί ότι η αστυνομία μπορεί να βελτιώσει την οργάνωση της επιχείρησης και κατά συνέπεια την αποτελεσματικότητά της και την προστασία των δικαιωμάτων των υπό επιστροφή αλλοδαπών προμηθεύοντας τους επικεφαλής με επαρκή μέσα επικοινωνίας με την Αθήνα ώστε να αναζητείται άμεσα λύση σε προβλήματα που ανακύπτουν, φροντίζοντας για τον καλύτερο συντονισμό και ενημέρωση των εμπλεκόμενων υπηρεσιών και στελεχών, και λαμβάνοντας όλα τα μέτρα εγκαίρως ώστε να είναι βέβαιο πως όσοι αλλοδαποί επιβιβαστούν στο αεροσκάφος θα γίνουν τελικά δεκτοί από τη χώρα τους. Καταλυτικό ενδεχομένως ρόλο στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των επιχειρήσεων απομάκρυνσης θα είχε ο ορισμός του αεροδρομίου της Αθήνας ή της Θεσσαλονίκης ως σημείου αναχώρησης για κοινές πτήσεις της FRONTX, λόγω της γεωγραφικής τους θέσης που διευκολύνει πτήσεις προς την Ασία ή την Αφρική, εξυπηρετεί οδικώς και σιδηροδρομικώς γειτονικά κράτη μέλη τα οποία θα ήθελαν να συμμετάσχουν, αλλά και διότι θα επέφερε σημαντική εξοικονόμηση σε εισιτήρια – διανυκτερεύσεις των αστυνομικών οργάνων συνοδείας των επιστρεφόμενων.

Συμπερασματικά

Οι παραπάνω παρατηρήσεις του Συνηγόρου του Πολίτη, με βάση την εμπειρία από τον εξωτερικό έλεγχο που διενήργησε συστηματικά το 2015 για τις εφαρμοστέες εγγυήσεις από πλευράς θεμελιωδών δικαιωμάτων και για τη λειτουργικότητα των διαδικασιών σε κάθε στάδιο της διαδικασίας επιστροφών, αποσκοπούν στο να συμβάλουν στην πράξη στη διαμόρφωση ενός αποτελεσματικότερου συστήματος επιστροφής πολιτών τρίτων χωρών, το οποίο αποτελεί το ζητούμενο σύμφωνα με το Σχέδιο Δράσης για τις Επιστροφές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία, στον ιστότοπο του Συνηγόρου www.synigoros.gr

Το σύμβολο μέσα στο κείμενο παραπέμπει σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2015) όπου μπορείτε να βρείτε σχετικά αναρτημένα έγγραφα.

Πρόληψη βασανιστηρίων και κακομετα- χείρισης

Ειδική έκθεση 2015
(άρθρο 23 του Προαιρετικού
Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση
κατά των Βασανιστηρίων
και Άλλων Μορφών
Σκληρής, Απάνθρωπης
ή Ταπεινωτικής
Μεταχείρισης ή
Τιμωρίας της
Γενικής Συνέλευσης
των Ηνωμένων
Εθνών)

NΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΕΜΠ

ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑ
ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΕΜΠ

ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ -
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΧΩΡΩΝ ΚΡΑΤΗΣΗΣ

Νομοθετικές εξελίξεις και προκλήσεις

Αγροτικές Φυλακές Ενηλίκων

Κράτηση ανηλίκων - ΕΚΚΝ Κορίνθου

Γενικά Καταστήματα Κράτησης

Επιμέρους ζητήματα σωφρονιστικού ενδιαφέροντος

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΚΡΑΤΗΣΗ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ

Χώροι Κράτησης Αλλοδαπών

ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΟΣ ΕΓΚΛΕΙΣΜΟΣ

Επισκέψεις - Αυτοψίες

ΙΔΡΥΜΑΤΑ

Η παρούσα Έκθεση αποτυπώνει τη δράση του Συνηγόρου του Πολίτη το έτος 2015, ως Εθνικού Μηχανισμού Πρόληψης Βασανιστηρίων, σύμφωνα με την ειδική αρμοδιότητά του, κατ' άρθρο δεύτερο Ν. 4228/2014.

ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΕΜΠ

Το Προαιρετικό Πρωτόκολλο της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων και Άλλων Μορφών Σκληρής, Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας (OP-CAT) αποτελεί μια διεθνή συνθήκη για τα ανθρώπινα δικαιώματα, η οποία υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών το 2002. Κοινός παρονομαστής υπήρξε η συναίνεση και συναντίληψη των κρατών μελών της διεθνούς κοινότητας ότι οι προσπάθειες για την καταπολέμηση της κακομεταχείρισης των ανθρώπων που στερούνται της ελευθερίας τους, και ως εκ τούτου η θέση τους είναι ιδιαίτερα ευάλωτη, θα πρέπει να εστιάζονται στην πρόληψη. Η Ελλάδα κύρωσε με τον Ν. 4228/2014 το ανωτέρω Προαιρετικό Πρωτόκολλο, καθιστώντας τη συγκεκριμένη Σύμβαση εσωτερικό δίκαιο της χώρας με αυξημένη τυπική ισχύ. Με το δεύτερο άρθρο του νόμου αυτού ο Συνήγορος ορίστηκε ως «Εθνικός Μηχανισμός Πρόληψης των Βασανιστηρίων».

Η αποστολή του Εθνικού Μηχανισμού Πρόληψης (εφεξής ΕΜΠ) περιλαμβάνει την τακτική εξέταση της μεταχείρισης των προσώπων που στερούνται της ελευθερίας τους, την κατάθεση αντίστοιχων συστάσεων βελτίωσης προς τις αρμόδιες αρχές και την υποβολή προτάσεων και παρατηρήσεων σχετικά με την υφιστάμενη νομοθεσία ή τα τυχόν σχέδια νόμων. Ήδη ο Συνήγορος, από την ανάληψη των νέων καθηκόντων του, επισήμανε ότι θα ασκήσει με ακριβοδίκαιο και εποικοδομητικό τρόπο την αποστολή του. Με το τέταρτο άρθρο Ν. 4228/2014, ορίστηκε ότι ο ΕΜΠ διενεργεί επισκέψεις σε όλους τους, δημόσιους ή ιδιωτικούς, χώρους στέρησης της ελευθερίας, με ή χωρίς προηγούμενη ενημέρωση των αρμόδιων αρχών. Ως τέτοιοι χώροι νοούνται οι φυλακές, τα αστυνομικά κρατητήρια, τα ψυχιατρικά καταστήματα, οι χώροι διοικητικής κράτησης αλλοδαπών, προνοιακά ιδρύματα κ.ά. Μάλιστα, κατά τη διεθνή πρακτική, οι επισκέψεις αυτές μπορούν να διενεργούνται και μη εργάσιμες ημέρες ή ακόμα και νυχτερινές ώρες. Η επίσκεψη του ΕΜΠ περιλαμβάνει συλλογή στοιχείων με κάθε διαθέσιμο μέσο, όπως, ενδεικτικά, επίσκεψη σε όλους τους χώρους κράτησης, εξέταση προσώπων και λήψη φωτογραφιών. Με βάση, εξάλλου, τη γενική αρμοδιότητα του άρθρου 103 παράγρ. 9 του Συντάγματος και του Ν. 3094/2003, ο Συνήγορος έχει πρόσβαση σε κάθε αρχείο, έγγραφο, στοιχείο ή φάκελο. Για την υλοποίηση της αποστολής, που ανατέθηκε στον Συνήγορο, συγκροτήθηκε ομάδα εργασίας με αντικείμενο τα θέματα του «Εθνικού Μηχανισμού Πρόληψης», υπό την ευθύνη Βοηθού Συνηγόρου, και ορίστηκαν συντονιστής της Ομάδας και αναπληρωτής αυτού. Η ομάδα άρχισε να λειτουργεί τον Οκτώβριο του 2014 και κατά τη διάρκεια του έτους 2015 συνέχισε τις εργασίες σε τρεις βασικούς άξονες:

- Ανάλυση πεδίου και έκτασης αρμοδιότητας, καλών πρακτικών και αναζήτηση συνεργασιών, προς την κατεύθυνση της αποτελεσματικής άσκησης των αρμοδιοτήτων.
- Καθορισμός της μεθοδολογίας διενέργειας έρευνας, συλλογής στοιχείων, επεξεργασίας και παρουσίασης διαπιστώσεων και προτάσεων.
- Διαμόρφωση των κριτηρίων της κατά προτεραιότητα επιλογής των χώρων περιορισμού της ελευθερίας για τη διενέργεια επισκέψεων.

ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΕΜΠ

Στο πλαίσιο συνεργασίας του Υπουργείου Δικαιοσύνης με τον Συνήγορο του Πολίτη ως ΕΜΠ, πραγματοποιήθηκε, στις 20 Νοεμβρίου, συνάντηση του Αναπληρωτή Συνηγόρου Βασίλη Καρύδη με τον Υπουργό Δικαιοσύνης Νίκο Παρασκευόπουλο. Στη συζήτηση συμμετείχαν επίσης ο Γενικός Γραμματέας Αντεγκληματικής Πολιτικής, στελέχη του υπουργείου και του Συνηγόρου. Το θέμα της συνάντησης ήταν η αντεγκληματική και σωφρονιστική πολιτική, υπό το πρίσμα του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της βελτίωσης των συνθηκών κράτησης και της πρόληψης κάθε μορφής κακομεταχείρισης, ενώ υπήρξε διεξοδική ενημέρωση για τη λήψη νομοθετικών και οργανωτικών πρωτοβουλιών, καθώς και αναλυτική συζήτηση επί των επισημάνσεων του Συνηγόρου προς το υπουργείο. Αναζητήθηκε, τέλος, κοινός τόπος και συγκλίσεις σε θέματα που απασχολούν και τις δύο πλευρές. Συναφής ήταν και η παρουσία, που είχε προηγηθεί, της τότε Συνηγόρου Καλλιόπης Σπανού και των Βοηθών Συνηγόρων Βασίλη Καρύδη και Γιώργου Μόσχου, στις 8 Απριλίου, στη Διαρκή Κοινοβουλευτική Επιτροπή Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης κατά τη συζήτηση του σχεδίου νόμου «Μεταρρυθμίσεις ποινικών διατάξεων, κατάργηση των καταστημάτων κράτησης Γ' τύπου και άλλες διατάξεις». Η διαφάνεια και λογοδοσία της ΕΛΑΣ, στο πλαίσιο πειθαρχικής διερεύνησης καταγγελιών για αστυνομική αυθαιρεσία, ήταν, μεταξύ άλλων, κεντρικό θέμα της συνάντησης εργασίας που πραγματοποιήθηκε στις 19 Μαΐου με τον Αναπληρωτή Υπουργό Εσωτερικών Γιάννη Πανούση, τον Γενικό Γραμματέα Δημόσιας Τάξης, τη Συνήγορο του Πολίτη και τους ως άνω Βοηθούς Συνηγόρους.

Στο πλαίσιο της θεσμοθετημένης συνεργασίας του Συνηγόρου, ως ΕΜΠ, με την Υποεπιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων (SPT) του ΟΗΕ, στις 8 Ιανουαρίου, πραγματοποίησε επίσκεψη στα γραφεία του ΕΜΠ ο Πρόεδρος της SPT, καθηγητής Malcolm Evans, ο οποίος συναντήθηκε με τη Συνήγορο, τον Βοηθό Συνήγορο επικεφαλής του ΕΜΠ και ειδικούς επιστήμονες της ομάδας εργασίας για θέματα του ΕΜΠ. Κατά την επίσκεψη αντηλλάγησαν απόψεις σχετικά με ζητήματα που συνδέονται με τη σύσταση των μηχανισμών, την καλή λειτουργία, τις καλές πρακτικές και τις εν γένει προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι Εθνικοί Μηχανισμοί Πρόληψης, ενώ επιβεβαιώθηκε η προ-

θυμία των δύο μερών για τη διαμόρφωση ενός πλαισίου συνεχούς διαλόγου και πιθανών μορφών συνεργασίας. Κλιμάκιο της Επιτροπής για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων (CPT) του Συμβουλίου της Ευρώπης συναντήθηκε στις 20 Απριλίου με τη Συνήγορο, τους Βοηθούς Συνηγόρους Βασίλη Καρύδη και Γιώργο Μόσχο και στελέχη της Αρχής, και συζήτησαν ζητήματα που αφορούσαν ιδίως τις συνθήκες αστυνομικής κράτησης, την πειθαρχική διερεύνηση υποθέσεων αστυνομικής αυθαιρεσίας καθώς και τη διερεύνηση υποθέσεων ρατσιστικής βίας.

Στις 2 Μαρτίου, ο Βοηθός Συνήγορος Γιώργος Μόσχος συμμετείχε στο συνέδριο The CPT at 25: taking stock and moving forward, με αφορμή τη συμπλήρωση 25 χρόνων λειτουργίας της Επιτροπής για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων του Συμβουλίου της Ευρώπης, όπου και συντόνισε τη συζήτηση στη θεματική ενότητα «Η κράτηση των ανηλίκων». Στις 4 Ιουνίου, ο Βοηθός Συνήγορος Βασίλης Καρύδης εκπροσώπησε τον ΕΜΠ σε σεμινάριο με θέμα Workshop on Ombudsinstitutions as NPMs που διοργανώθηκε στη Βαρσοβία από τον Οργανισμό για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων (APT). Στις 16-19 Ιουνίου, η ειδική επιστήμονας – συντονίστρια της ομάδας εργασίας του ΕΜΠ συμμετείχε σε εκπαιδευτικό σεμινάριο με θέμα Implementing a preventive mandate, το οποίο διοργανώθηκε στη Ρίγα από τον Διεθνή Οργανισμό Συνηγόρων (IOI) σε συνεργασία με τον Συνήγορο της Λετονίας και τον Οργανισμό για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων (APT). Στις 29 Σεπτεμβρίου, ο Βοηθός Συνήγορος Βασίλης Καρύδης συμμετείχε σε στρογγυλή τράπεζα με θέμα “Roundtable discussion on pre-trial detention”, που διοργανώθηκε στο Μπρίστολ από τους Human Rights Implementation Centre of the University of Bristol (HRIC) και Open Society Justice Initiative (OSJI). Ο ΕΜΠ συμμετέχει στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Εθνικών Μηχανισμών Πρόληψης των Βασανιστηρίων και πιο πρόσφατα στο Δίκτυο Εθνικών Μηχανισμών Πρόληψης Νοτιοανατολικής Ευρώπης.

ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ – ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΧΩΡΩΝ ΚΡΑΤΗΣΗΣ

Νομοθετικές εξελίξεις και προκλήσεις

Εντός του έτους 2015, σημειώθηκαν σημαντικές εξελίξεις προς την κατεύθυνση της αντιμετώπισης του επείγοντος χαρακτήρα σημαντικών παραμέτρων του σωφρονιστικού συστήματος στη χώρα, αποτέλεσαν δε απαρχή μιας σφαιρικότερης προσέγγισης του σωφρονιστικού ζητήματος και των δομικών, συστημικών και χρόνιων προβλημάτων που αυτό εμφανίζει (βλ. *Ετήσια Έκθεση 2014*, σ. 156-159). Με τις διατάξεις του Ν. 4322/2015 «Μεταρρυθμίσεις ποινικών διατάξεων, κατάργηση των καταστημάτων κράτησης Γ' τύπου και άλλες διατάξεις» επιχειρήθηκε να αντιμετωπιστούν με τρόπο άμεσο σοβαρά ζητήματα του σωφρονιστικού συστήματος, τα οποία είχαν οιοιδήποτε «νομιμοποιήσει» μια στρεβλή αντίληψη και πρακτική ως προς την ορθή ποινική και σωφρονιστική μεταχείριση (λ.χ το θέμα της ποινικής και σωφρονιστικής μεταχείρισης των τοξικοεξαρτημένων, ανηλίκων, ασθενών, αναπήρων κ.ά.), ζητήματα τα οποία είχε αναδείξει ο

Συνήγορος επανειλημμένως σε έγγρατά του αλλά και σε Ετήσιες Εκθέσεις προηγούμενων ετών (ενδεικτικά, βλ. *Ετήσια Έκθεση 2013*, σ. 136-137). Το γράμμα και το πνεύμα των νέων διατάξεων εστιάζει στο τελικώς ζητούμενο, που έχει επισημανθεί από τον ΕΜΠ, «λιγότεροι κρατούμενοι, μικρότερος χρόνος εγκλεισμού, ειδική μέριμνα για εξαιρετικές περιπτώσεις, εφαρμογή εναλλακτικών μέτρων κράτησης». Μετά την εφαρμογή των επίμαχων διατάξεων και στο πλαίσιο μιας πρώτης αξιολόγησης, φαίνεται ότι οι προοπτικές είναι ευοίωνες, όπως αναλυτικά εκτίθενται στο υπ' αριθμ. πρωτ. 86847/26.11.2015 απαντητικό έγγραφο του Γενικού Γραμματέα Αντεγκληματικής Πολιτικής προς τον Συνήγορο. Ενδεικτικά αναφέρονται η μείωση του πληθυσμού των ποινικών κρατουμένων στα σωφρονιστικά καταστήματα αλλά και του πληθυσμού των υπό δικαστική απέλαση παραμενόντων αλλοδαπών, όπως και η παύση της κράτησης των ποινικών κρατουμένων στα αστυνομικά κρατητήρια. Σύμφωνα με το ως άνω έγγραφο, έως τις 30 Σεπτεμβρίου 2015 είχαν αποφυλακισθεί 3.459 άτομα. Ωστόσο, μέχρι την πλήρη εφαρμογή των επίμαχων διατάξεων και την εν συνεχεία συνολική αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας αυτών, ο ΕΜΠ τονίζει ότι ο υπερπληθυσμός στις ελληνικές φυλακές παραμένει ζήτημα αιχμής για τη διασφάλιση του σκληρού πυρήνα των θεμελιωδών δικαιωμάτων, ιδίως σε σχέση με την ακαταλληλότητα του μεγαλύτερου μέρους των κτιριακών υποδομών, την ανεπάρκεια ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και την έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού. Το εν λόγω ζήτημα χρήζει αντιμετώπισης πέραν της υιοθέτησης έκτακτων μέτρων για την άμεση αποφόρτιση των καταστημάτων κράτησης αλλά και της υιοθέτησης διορθωτικών – αποκαταστατικών μηχανισμών για τον ευεργετικό υπολογισμό της ποινής.

Αποτελεί επείγουσα προτεραιότητα, όπως έχει επανειλημμένως τονίσει ο Συνήγορος και ήδη επισημαίνεται στην αιτιολογική έκθεση του Ν. 4322/2015, η αξιολόγηση του σωφρονιστικού ζητήματος υπό το πρίσμα της συνολικής λειτουργίας του ποινικού συστήματος με τις επιμέρους όψεις του, ήτοι της νομοθετικής, της δικαστικής και της σωφρονιστικής, στο πλαίσιο μιας μεσοπρόθεσμης συγκροτημένης ποινικής και σωφρονιστικής πολιτικής, προτεραιότητα την οποία φαίνεται, καταρχήν, να αντιλαμβάνεται η Διοίκηση.

Σε κάθε περίπτωση θετικές αξιολογούνται επιμέρους ρυθμίσεις σχετικά με το σωφρονιστικό σύστημα και τα καταστήματα κράτησης που περιλαμβάνονται στον πολύ πρόσφατα δημοσιευθέντα Ν. 4356/2015. Ενδεικτικά αναφέρονται:

- Η διάθεση κατασχεθέντων και δемеυθέντων προϊόντων σε καταστήματα κράτησης (άρθρο 38), θέμα το οποίο είχε επισημάνει ο Συνήγορος κατά το παρελθόν.
- Επιμέρους ρυθμίσεις για την ενίσχυση των αγροτικών φυλακών (άρθρο 41, βλ. και παρακάτω).
- Η σύσταση νομοπαρασκευαστικής επιτροπής, η οποία θα επεξεργαστεί το υπάρχον σχέδιο σωφρονιστικού κώδικα (άρθρο 40).
- Η κατάργηση της υποχρέωσης καταβολής χρηματικού ποσού μέχρι 10.000 ευρώ σε κοινωνικό ίδρυμα ως όρου που

δύναται να διαταχθεί μεταξύ άλλων για τους υφ' όρον απολυόμενους (άρθρο 12 παράγρ. 6 Ν. 4322/2015 και άρθρο 100 παράγρ. 3 περίπτ. θ' ΠΚ), ζήτημα το οποίο απασχόλησε ιδιαίτερος τον ΕΜΠ ως προς την προσφορότητα του μέτρου σε σχέση με τον σκοπό της υφ' όρον απόλυσης (έστω όταν αυτή αποτελεί έκτακτο μέτρο για την αποσυμφόρηση των καταστημάτων, όπως εν προκειμένω) αλλά και σε σχέση με τον διαπιστούμενο μεγάλο αριθμό απόρων κρατουμένων.

- Η υποχρεωτική διακοπή της δίκης για 30 ημέρες κατά τον υποχρεωτικό διορισμό συνηγόρου από το δικαστήριο προς τον σκοπό της ουσιαστικής υπεράσπισης του κατηγορουμένου (άρθρο 33).

Αγροτικές Φυλακές Ενηλίκων

Εντός του έτους 2015, ο ΕΜΠ ολοκλήρωσε έναν κύκλο επισκέψεων στις Αγροτικές Φυλακές Κράτησης Ενηλίκων, στο πλαίσιο ευρύτερης δράσης που είχε ήδη ξεκινήσει το έτος 2014 (βλ. *Ετήσια Έκθεση 2014*, σ. 158), για την περίπτωση της Αγροτικής Φυλακής Κασσάνδρας και σχετικές διαπιστώσεις και προτάσεις που υπέβαλε ο ΕΜΠ) πραγματοποιώντας επισκέψεις στην Αγροτική Φυλακή Αγιάς, στις 3 και 4 Δεκεμβρίου, και στην Αγροτική Φυλακή Τίρυνθας, στις 18 Δεκεμβρίου.

Παρά τις ιδιαιτερότητες που παρουσιάζει το κάθε κατάστημα κράτησης και με την ειδική επισήμανση ότι σε καθένα κρατούνταν μικρότερος αριθμός κρατουμένων από την προβλεπόμενη δυναμικότητα των χώρων, κοινές είναι οι διαπιστώσεις ότι, ενώ διαθέτουν μεγάλες εκτάσεις, αντιμετωπίζουν προβλήματα στον τρόπο λειτουργίας, στη στελέχωση και στις υλικοτεχνικές υποδομές.

Ως εκ τούτου, φαίνεται να απομακρύνονται από ένα εναλλακτικό μοντέλο έκτισης της ποινής προσανατολισμένο σε ανθρωπιστικά κριτήρια επανένταξης, ενώ κινδυνεύουν να χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για πρακτικούς λόγους αποσυμφόρησης των υπόλοιπων φυλακών, μέσω της διοχέτευσης των κρατουμένων στα αγροτικά καταστήματα και να μετατραπούν σε έναν χώρο transit πριν από την ελευθερία. Εμφανή είναι τα σημάδια εγκατάλειψης, εν μέρει λόγω και της κόπωσης των κρατουμένων, οι οποίοι καλούνται να καλύψουν αρκετές ώρες εργασίας προς τον σκοπό της συντήρησης, στο μέτρο του απολύτως αναγκαίου, και της ελάχιστης λειτουργίας των μονάδων της φυλακής (περίπτωση της Αγροτικής Φυλακής Αγιάς). Η προφανής απουσία κεντρικού σχεδιασμού διαχείρισης και αξιοποίησης όλων των δυνατοτήτων καλλιέργειας και παραγωγής που προσφέρουν οι εν λόγω εκτάσεις μπορεί να αναιρέσει παντελώς τον δικαιολογητικό λόγο του θεσμού της Αγροτικής Φυλακής και να εδραιώσει στη συλλογική κοινωνική συνείδηση την εκφρασθείσα στρεβλή και αποπροσανατολιστική άποψη ότι πρόκειται για καταστήματα κράτησης – φαντάσματα, όπου απλώς διαβιώνουν προνομιούχοι κατάδικοι. Εξάιρεση ως προς την, καταρχήν, ομαλή λειτουργία αλλά και τις συνθήκες διαβίωσης των κρατουμένων φαίνεται να αποτελεί η περίπτωση της Αγροτικής Φυλακής Τίρυνθας.

Μετά και τις διαπιστώσεις του ΕΜΠ από τις ως άνω επισκέψεις εντός του έτους 2015, επισημαίνεται εκ νέου ότι πρέπει να ανασχεθεί η αποδυνάμωση των Αγροτικών Φυλακών με την παραχώρηση μέρους εκτάσεών τους για άλλους σκοπούς και να υπάρξει στρατηγικός σχεδιασμός, εκσυγχρονισμός της υλικοτεχνικής υποδομής τους και άμεση σύνταξη κανονισμού λειτουργίας τους (με αποσαφήνιση, μεταξύ άλλων, των κριτηρίων μετάβασης από το καθεστώς του «κλειστού τμήματος» στο καθεστώς της «ημιελεύθερης» διαβίωσης αλλά και των διαδικασιών ανάθεσης εργασίας). Το σύνολο των ανωτέρω ζητημάτων παραμένουν επιτακτική και αδιαμφισβήτητη προτεραιότητα.

Επιπρόσθετα, προκύπτει ανάγκη για:

- Διασφάλιση της άμεσης (όσον αφορά τη σύνταξη Κανονισμού Λειτουργίας) αλλά και της εν γένει τακτικής σύγκλησης και ομαλής λειτουργία του ΚΕΣΦ, σύμφωνα και με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 8 του Σωφρονιστικού Κώδικα, ανάγκη η οποία βέβαια απαντάται στο σύνολο των ζητημάτων που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του εν λόγω οργάνου.
- Ειδική μέριμνα για την εφαρμογή και τήρηση των προϋποθέσεων μεταγωγής στις Αγροτικές Φυλακές από τα αρμόδια όργανα, με όρους διαφάνειας, προς την κατεύθυνση της μακροπρόθεσμης ενίσχυσης του θεσμού των Αγροτικών Φυλακών.
- Επαρκή ενημέρωση του συνόλου των κρατουμένων για τις εκ του νόμου προϋποθέσεις μεταγωγής και το καθεστώς κράτησης στις Αγροτικές Φυλακές.
- Αναζήτηση συνεργασιών, λ.χ με πανεπιστημιακά ιδρύματα, με σκοπό την υγιή ανάπτυξη και απόδοση των εκτάσεων των Αγροτικών Φυλακών αλλά και όλων των δυνατοτήτων παραγωγής, μέσω της ουσιαστικής συμβολής των κρατουμένων, η οποία θα ήταν ευχής έργον να συνδυαστεί και με παρακολούθηση σχετικών προγραμμάτων εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης που θα λειτουργούν στο κατάστημα σε μόνιμη βάση ή σε τυχόν συνεργασία με τον ΟΑΕΔ.
- Διερεύνηση του ενδεχομένου αποδέσμευσης των τιμών πώλησης των παραγόμενων στα αγροτικά καταστήματα προϊόντων και αγαθών από την τιμή εμπορίου, προς διευκόλυνση της διάθεσης των προϊόντων αυτών σε χαμηλότερη τιμή.
- Επέκταση της ρύθμισης του άρθρου 1 παράγρ. 1 περίπτ. γ' ΠΔ 60/2015 στους εργαζόμενους στα αρτοποιεία και τα (υπάρχοντα) εργαστήρια παραγωγής γλυκών όλων των αγροτικών καταστημάτων κράτησης.
- Επέκταση της ρύθμισης του άρθρου 1 παράγρ. 1 ΠΔ 60/2015 στους εργαζόμενους, σε οποιαδήποτε θέση εργασίας, κρατουμένους που έχουν υπερβεί το 70ό έτος της ηλικίας.

Ιδιαίτερα θετικές αξιολογούνται οι πρόσφατες ρυθμίσεις του άρθρου 41 του Ν. 4356/2015, στον βαθμό που διευρύνονται οι προϋποθέσεις μεταγωγής στις αγροτικές φυλακές αλλά και στον βαθμό που παρέχεται η δυνατότητα στους φορείς του δημόσιου τομέα απευθείας ανάθεσης, κατόπιν διαπραγμάτευσης

προμήθειας αγαθών ή προϊόντων, σε καταστήματα κράτησης που διαθέτουν αγροτικές ή βιοτεχνικές μονάδες εργασίας.

Κράτηση ανηλίκων – ΕΚΚΝ Κορίνθου

Ο Συνήγορος και αυτή τη χρονιά επανέλαβε τις πάγιες θέσεις και προτάσεις του για περιορισμό της κράτησης των ανηλίκων, με συνδυασμό αφενός νομοθετικών ενεργειών για την ηπιότερη ποινική μεταχείριση των ανηλίκων για συγκεκριμένα αδικήματα, αφετέρου δε της δημιουργίας δομών με προνοιακό / παιδαγωγικό χαρακτήρα και δυνατότητα διαφοροποιημένης μεταχείρισης των ανηλίκων ανάλογα με την προσωπικότητα και την πορεία τους (ιδίως με την προώθηση των ρυθμίσεων για τις Μονάδες Μέριμνας Ανηλίκων και την έμπρακτη στήριξη του ρόλου των επιμελητών ανηλίκων). Τέλος, για τις περιπτώσεις τοξικοεξαρτημένων ανηλίκων που διαπράττουν αδικήματα συνδεδεμένα με τη χρήση και διακίνηση ουσιών, διατυπώθηκε η άποψη ότι θα πρέπει να προβλέπεται και να εφαρμόζεται η τοποθέτησή τους σε θεραπευτικά καταστήματα (βλ. «Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις»). Ο νέος Ν. 4322/2015 περιόρισε την επιβολή ποινικού σφραγισμού σε ανηλίκους μόνο για περιπτώσεις αδικημάτων για τα οποία προβλέπεται η ποινή της ισόβιας κάθειρξης ή του άρθρου 336 ΠΚ (βιασμός) εναντίον προσώπου νεότερου των 15 ετών, κατήργησε την προσωρινή κράτηση για όλα τα αδικήματα πλην των παραπάνω, ενώ παράλληλα συστάθηκε στο Υπουργείο Δικαιοσύνης νομοπαρασκευαστική επιτροπή για τη σύνταξη σχεδίου νόμου για τις Μονάδες Μέριμνας Νέων, ρυθμίσεις που ο ΕΜΠ εκτιμά ότι κινούνται προς την ορθή κατεύθυνση.

Κατά την επίσκεψη στο Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων (15-18 ετών) Κορίνθου τον Φεβρουάριο του 2015, διαπιστώθηκαν, μεταξύ άλλων, κοινή κράτηση υποδίκων και καταδικασμένων, μη υλοποίηση προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης και προγραμμάτων νομικής συμβουλευτικής, έλλειψη χώρου αναψυχής, φθορά των στρωμάτων κ.ά. Επισημαίνεται ότι η μη απομόνωση της τουαλέτας από το υπόλοιπο κελί αξιολογείται ως γεγονός ιδιαίτερα προβληματικό, από πλευράς ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Επίσης προβληματική κρίνεται η ύπαρξη και χρήση στο Κατάστημα κελιών απομόνωσης, ιδίως ως προς την καταλληλότητα των συγκεκριμένων χώρων για ανηλίκους, αλλά και τη λειτουργική σύνδεση του μέτρου με τον επιδιωκόμενο σκοπό.

Ο Συνήγορος πρότείνει σειρά βελτιωτικών ρυθμίσεων στο Κατάστημα, όπως κατάλληλη διαμόρφωση και εξοπλισμό των ήδη υπάρχοντων χώρων, διαμόρφωση αίθουσας ψυχαγωγίας και βιβλιοθήκης, οργάνωση και συστηματική υλοποίηση προγραμμάτων σε σύνδεση με την κοινότητα, ενίσχυση και στελέχωση του σχολείου που υπολειτουργούσε και υλοποίηση προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης σε συνεργασία με τον οικείο δικηγορικό σύλλογο.

Γενικά Καταστήματα Κράτησης

Ο ΕΜΠ, κατά το έτος 2015, πραγματοποίησε σειρά επισκέψε-

ων / αυτοψιών σε Γενικά Καταστήματα Κράτησης. Ειδικότερα, εκτός από τις τρεις Αγροτικές Φυλακές (Κασσάνδρας, Τίρυνθας και Αγιάς, βλ. ανωτέρω), κλιμάκια του ΕΜΠ επισκέφθηκαν τα Καταστήματα Κράτησης Κομοτηνής στις 25 Ιουνίου, Ναυπλίου στις 28 Απριλίου, Κω στις 24 Ιουνίου και Χανίων (Κρήτη Ι) στις 3 Δεκεμβρίου.

Τα προβλήματα που εντοπίζονται και πάλι είναι, μεταξύ άλλων, ο υπερπληθυσμός των κρατουμένων, οι ελλείψεις σε υποδομές και η παλαιότητα των εγκαταστάσεων, προβλήματα θέρμανσης των χώρων και παροχής ζεστού νερού, φθαρμένα και λερωμένα στρώματα και ύπαρξη παρασιτικών εντόμων (κοριών), η ανυπαρξία οποιουδήποτε επιμορφωτικού προγράμματος ή προγράμματος δημιουργικής δραστηριότητας, η ανυπαρξία προγράμματος απεξάρτησης, ελλείψεις σε εξειδικευμένο προσωπικό, όπως ιατρικό / νοσηλευτικό, και η ελλιπέστατη έως και ανύπαρκτη, σε κάποιες περιπτώσεις, στελέχωση της Κοινωνικής Υπηρεσίας των Καταστημάτων.

Αν και η κατάσταση σχετικά με τον υπερπληθυσμό των κρατουμένων παρουσιάζεται βελτιωμένη σε σχέση με προηγούμενες χρονιές, ωστόσο και πάλι σε συγκεκριμένα Καταστήματα παραμένει ιδιαίτερα προβληματική. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το Κατάστημα Κράτησης Ναυπλίου, όπου 212 άτομα αναγκάζονται να κοιμούνται στο πάτωμα σε στρώματα, τα οποία κατά τη διάρκεια της ημέρας τοποθετούνται σε υπερυψωμένο σημείο, ώστε να μην εμποδίζεται η κίνηση. Η ίδια κατάσταση παρουσιάζεται και στο Κατάστημα Κράτησης Κω, όπου κρατούμενοι, εκτός από το πάτωμα, κάτω από τα κρεβάτια, κοιμούνται ακόμη και στην οροφή (ταβάνι) των τουαλετών εντός των θαλάμων, εικόνα που ουδέποτε είχε αντικρίσει ο Συνήγορος μέχρι τότε στις ελληνικές φυλακές, και αποκαλύπτει με τον πιο δραματικό τρόπο το πρόβλημα των συνθηκών διαβίωσης των ανθρώπων που στερούνται της ελευθερίας τους. Ο ΕΜΠ ζήτησε με έγγραφο προς το Υπουργείο Δικαιοσύνης να επιδειχθεί ιδιαίτερη μέριμνα. Ήδη από το υπ' αριθμ. πρωτ. 86847/26.11.2015 απαντητικό έγγραφο του Γενικού Γραμματέα Αντεγκληματικής Πολιτικής προκύπτει ότι στις 16.11.2015 ο αριθμός των κρατουμένων είχε μειωθεί σε 137 άτομα, ενώ την 1η Δεκεμβρίου, σύμφωνα με τα επίσημα, αναρτημένα στο διαδίκτυο, στατιστικά στοιχεία του Υπουργείου Δικαιοσύνης, ο αριθμός αυτός ήταν 113 άτομα. Σημειώνεται ότι οι προβλεπόμενες για το κατάστημα θέσεις είναι 45. Επίσης, στο Κατάστημα Κράτησης Κομοτηνής εξ ανάγκης χρησιμοποιείται ο χώρος των πειθαρχικών κελιών, στερούμενος φυσικού φωτισμού και εξαερισμού, ως χώρος κανονικής και συνήθους διαμονής κρατουμένων (και μάλιστα κατ' επιθυμία τους), λόγω του συνωστισμού των κρατουμένων στους λοιπούς θαλάμους και στα κελιά. Το Κατάστημα Κράτησης Χανίων (Κρήτη Ι) είναι καινούργιο και παρέχει τη δυνατότητα φιλοξενίας υπό πολύ καλύτερες συνθήκες και υποδομές μεγάλου αριθμού κρατουμένων, ωστόσο αντιμετωπίζει πρόβλημα με τη στελέχωση σε προσωπικό, και μέχρι στιγμής κάποιες πτέ-

ρυγες παραμένουν κλειστές. Ιδιαίτερο προβληματισμό, τέλος, προκαλεί η έλλειψη πρόβλεψης χώρων άθλησης και σχετικού εξοπλισμού άθλησης, χώρων/θέσεων εργασίας (π.χ. εργαστήρια, σιδηρουργείο – ξυλουργείο κ.λπ.) και λοιπών χώρων εκτόνωσης και ενασχόλησης των κρατουμένων.

Επιμέρους ζητήματα σωφρονιστικού ενδιαφέροντος

Υφ' όρον απόλυση

Το πρόβλημα του υπερπληθυσμού των ελληνικών φυλακών τα τελευταία χρόνια, σε συνδυασμό με τη διαφαινόμενη αδυναμία του κράτους να αντεπεξέλθει οικονομικά στην τήρηση των υποχρεώσεων του για διασφάλιση αξιοπρεπούς διαβίωσης των κρατουμένων, φαίνεται να είναι η βασική παράμετρος η οποία έχει καθορίσει και συνεχίζει να καθορίζει την εξέλιξη, την ερμηνεία και την έκταση εφαρμογής του θεσμού της υφ' όρον απόλυσης στη χώρα μας και εντέλει εκλαμβάνεται, από όλους τους εμπλεκόμενους, ως οιοσδήποτε «χάρη», απογυμνώνοντας σε σημαντικό βαθμό το σωφρονιστικό του περιεχόμενο. Χαρακτηριστική είναι η διάταξη που εισήχθη για τον ευεργετικό υπολογισμό της ποινής των ποινικών κρατουμένων στα αστυνομικά κρατητήρια με τις διατάξεις του Ν. 4322/2015. Η εν λόγω διάταξη μπορεί μάλιστα να συνέβαλε καθοριστικά στην άρση της συγκεκριμένης δυσμενούς συνέπειας, ωστόσο η νομοτεχνική θέση της στο άρθρο 105 ΠΚ εγκυμονεί κινδύνους νομιμοποίησης του φαινομένου σε περίπτωση επανεμφάνισής του, δεδομένου ότι είναι πλέον εξοπλισμένο με νομοθετικό έρεισμα.

Η εμπειρία του Συνηγόρου έχει καταδείξει τα χρόνια προβλήματα ως προς το έλλειμμα παρεχόμενων ευκαιριών εκπαίδευσης και εργασίας και εν γένει προετοιμασίας για την είσοδο των κρατουμένων, μετά την αποφυλάκισή τους, στην αγορά εργασίας, φαινόμενο το οποίο διογκώθηκε ιδιαιτέρως τα τελευταία έτη. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με τις καταγεγραμμένες από τον Συνήγορο ελλείψεις ή ακόμη και την πλήρη απουσία της κοινωνικής υπηρεσίας και λοιπού εξειδικευμένου προσωπικού αλλά και την ύπαρξη ενός ικανού αριθμού υποτρόπων, καταδεικνύει ότι οι σημαντικοί στόχοι του θεσμού της υφ' όρον απόλυσης μάλλον δεν μπορούν να επιτευχθούν με τους τυπικούς όρους που προβλέπονται και επιβάλλονται από τα δικαστήρια, όπως απλώς η απαγόρευση εξόδου από τη χώρα ή η παρουσία σε αστυνομικό τμήμα.

Ο ΕΜΠ έχει emphaticά τονίσει την ανάγκη για την, κατά προτεραιότητα, θωράκιση της κοινωνικής υπηρεσίας των φυλακών, όσον αφορά την επάρκεια του προσωπικού αλλά και την οργάνωσή της, την τεχνική και υλική υποστήριξή της προς την κατεύθυνση της παροχής ουσιαστικής συνδρομής, κατά το στάδιο λίγο πριν από τη χορήγηση της υφ' όρον απόλυσης αλλά και μετά τη χορήγηση αυτής, σε συνεργασία με συγκεκριμένους κρατικούς φορείς, επιφορτισμένους με το έργο αυτό.

Χορήγηση τακτικών αδειών σε περιπτώσεις υπότροπων κρατουμένων

Όσον αφορά το ζήτημα χορήγησης των τακτικών αδειών σε περιπτώσεις υπότροπων κρατουμένων, κρίνεται σκόπιμο να εξεταστεί το ενδεχόμενο θεσμοθέτησης προηγούμενης γνώμης επιτροπής εμπειρογνομόνων προς τούτο αλλά και πρόβλεψης ειδικών όρων χορήγησης της τακτικής άδειας, προς την κατεύθυνση της επίβλεψης του κρατουμένου, με στόχο πάντα την ομαλή επανένταξη. Η εν λόγω πρόταση έχει ήδη καταταθεί στην αρμόδια νομοπαρασκευαστική επιτροπή, στο πλαίσιο επεξεργασίας σχεδίου νέου Σωφρονιστικού Κώδικα.

Δυνατότητα προσφυγής μέλους του Συμβουλίου της Φυλακής, κατά της απόφασης χορήγησης άδειας (άρθρο 55 παράγρ. 3 Σωφρονιστικού Κώδικα)

Με τον Ν. 3772/2009 θεσπίστηκε η δυνατότητα του Εισαγγελέα που συμμετέχει ως μέλος στο Συμβούλιο της Φυλακής να ασκήσει το ένδικο μέσο της προσφυγής, μέσα σε προθεσμία 5 ημερών (από την έκδοση της σχετικής απόφασης, στη λήψη της οποίας συμμετείχε) στο αρμόδιο Συμβούλιο Πλημμελειοδικών, σε περίπτωση μειοψηφίας του ως προς την ικανοποίηση αιτήματος χορήγησης άδειας. Η εν λόγω πρόβλεψη μοιάζει να μη συνάδει καταρχήν με θεμελιώδεις κανόνες λειτουργίας των διοικητικών οργάνων, καθώς μάλλον προσιδιάζει στον χαρακτήρα νομοθετικά επιβαλλόμενης «ενδοστρεφούς δίκης». Και τούτο με ορατό, σχεδόν βέβαιο, τον κίνδυνο της κατά κανόνα οριστικής και αμετάκλητης απόρριψης του αιτήματος που είχε αρχικά γίνει κατά πλειοψηφία δεκτό, σύμφωνα με την εμπειρία του Συνηγόρου, στο πλαίσιο διερεύνησης σχετικών αναφορών, αλλά και από συζητήσεις με κρατούμενους και μέλη Διοικήσεων Καταστημάτων. Ο Συνήγορος δεν αμφισβητεί τα παρεχόμενα εχέγγυα της δικαστικής κρίσης με την οποία εντέλει περιβάλλεται, στην περίπτωση αυτή, η κρίση περί της χορήγησης τακτικής άδειας και αντιλαμβάνεται επίσης τους τυχόν λόγους διασφάλισης της προστασίας υπέρτερου δημόσιου συμφέροντος, που φαίνεται να επέβαλαν την εν λόγω νομοθετική πρόβλεψη.

Ωστόσο, και με την ειδική επισήμανση ότι το περιεχόμενο της νομιμότητας της ποινικής καταστολής πρέπει να κατανοείται υπό δικαιοκρατικό, φιλελεύθερο και ανθρωπιστικό πρίσμα, θεωρεί ότι η εν λόγω διάταξη χρήζει επανεξέτασης.

Στο σημείο αυτό, κρίσιμη αναδεικνύεται η μελέτη και αξιολόγηση της δυνατότητας ενεργοποίησης της νομοθετικά προβλεπόμενης λειτουργίας των Δικαστηρίων Εκτέλεσης Ποινών.

Τοξικοεξαρτημένα άτομα που στερούνται της ελευθερίας τους

Κομβικής σημασίας αναδεικνύεται η μέριμνα για την ορθή εφαρμογή των εναλλακτικών μέτρων έκτισης ποινής στις πε-

ριπτώσεις αυτές, προς τον σκοπό της ουσιαστικής εφαρμογής στο σύνολό τους των νέων σχετικών διατάξεων του Ν. 4322/2015, καθώς και η ενίσχυση των συμβουλευτικών και η άμεση λειτουργία θεραπευτικών προγραμμάτων σωματικής και ψυχικής απεξάρτησης σε όλα τα Κατάστηματα Κράτησης της χώρας, με στόχο την αποκλειστική λειτουργία θεραπευτικών ή ειδικών καταστημάτων κράτησης για τον σκοπό αυτόν. Σημαντική εξέλιξη, στο σημείο αυτό, αποτελεί η λειτουργία εντός του έτους Μονάδας Απεξάρτησης στο Κατάστημα Κράτησης Διαβατών. Προς αυτή την κατεύθυνση, της ορθολογικής και αξιοπρεπούς μεταχείρισης των τοξικοεξαρτημένων κρατουμένων της χώρας, ο ΕΜΠ τονίζει ότι επείγουσα αναδεικνύεται, μεταξύ άλλων, η αναγκαιότητα άμεσης αποπεράτωσης της μονάδας απεξάρτησης στο Αγροτικό Κατάστημα Κράτησης Κασσάνδρας.

Κατάστημα Κράτησης Τρίπολης

Ο ΕΜΠ εμμένει (βλ. *Ετήσια Έκθεση 2014*, σ. 158) στην απόλυτη αναγκαιότητα για σημαντική βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των κρατουμένων στο Κατάστημα Κράτησης Τρίπολης, ενώ θα παρακολουθήσει την υλοποίηση της διαβεβαίωσης του Υπουργείου Δικαιοσύνης για μεταφορά σημαντικού αριθμού κρατουμένων σε σχετική πτέρυγα στο Κατάστημα Κράτησης Γρεβενών, αλλά και την προσφορότητα του μέτρου για την ουσιαστική βελτίωση της υφιστάμενης κατάστασης.

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΚΡΑΤΗΣΗ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ

Το ζήτημα της διοικητικής κράτησης των αλλοδαπών έχει ιδιαίτερως και επανειλημμένως απασχολήσει τον Συνήγορο στο παρελθόν, όσον αφορά τη νομιμότητα αλλά και τις συνθήκες κράτησης. Το 2015 διαφάνηκε η βούληση της Πολιτείας να υιοθετήσει μία προσέγγιση σύμφωνη με τις επιταγές του εθνικού και διεθνούς δικαίου, όσον αφορά λ.χ. τη διάρκεια της κράτησης. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του άρθρου 18 Ν. 4332/2015, όπως εξειδικεύτηκε με την υπ' αριθμ. 1604/15/1423412/10.8.2015 διαταγή του Αρχηγείου ΕΛΑΣ, με την οποία υιοθετήθηκε πρόταση του Συνηγόρου σχετικά με την πρακτική εφαρμογή ενός σαφούς, προστατευτικού και ρεαλιστικού πλαισίου αναβολής απομάκρυνσης, για τα πρόσωπα των οποίων η απομάκρυνση είναι ανέφικτη. Συγκεκριμένα, επρόκειτο για αλλοδαπούς που προέρχονταν, πλέον της Συρίας, από την Ερυθραία, τη Σομαλία, την Παλαιστίνη, τη Μιανμάρ και τη Μαυριτανία. Παρεμφερή μεταχείριση επιφύλαξε η Πολιτεία, εντός του έτους 2015, για τους πολίτες του Ιράκ, δυνάμει της υπ' αριθμ. 1604/15/2189144/30.11.2015 διαταγής της ΕΛΑΣ (βλ. «Επιστροφές αλλοδαπών»), καθώς έπαψε να ισχύει εν τοις πράγμασι, έστω και χωρίς ρητή ανάκλησή της, η υπ' αριθμ. 71778/14/482251/22.3.2014 διαταγή που είχε εκδοθεί κατ' εφαρμογή της υπ' αριθμ. 4000/4/5-62/28.2.2014 ΥΑ και της Γνωμοδότησης 44/2014 ΝΣΚ περί κράτησης κατά γενικευμένο τρόπο για 18 μήνες. Η νέα αυτή πολιτική φαίνεται να οδήγησε σε καταρχήν μεγάλη μείωση του αριθμού των διοικητικά κρατουμένων αλλοδαπών, τόσο σε κέντρα κράτησης όσο και σε αστυνομικά κρατητήρια.

Ωστόσο, η διοικητική κράτηση αλλοδαπών παραμένει κρίσιμο πεδίο με αδιαπραγμάτευτο ζητούμενο τη νομιμότητα της κράτησης (δεδομένου ότι τυχόν έλλειψη νόμιμου ερείσματος στέρησης της ελευθερίας συνιστά άνευ ετέρου και με αμάχητο τρόπο ευθεία παραβίαση της απαγόρευσης βασανιστηρίων), τη διασφάλιση αξιοπρεπών συνθηκών, την αναγκαιότητα για την ευρεία υιοθέτηση εναλλακτικών της κράτησης μέτρων αλλά και την εξατομικευμένη κρίση για την επιβολή του μέτρου αλλά και τη διάρκεια του. Το ζήτημα αυτό απασχόλησε ιδιαίτερα τον Συνήγορο, υπό το φως των τελευταίων εξελίξεων όσον αφορά τη διαχείριση ιδιαίτερα μεγάλου αριθμού μεικτών (προσφυγικών και μεταναστευτικών) ροών και προς τον σκοπό της οριστικής εξάλειψης του επαναλαμβανόμενου φαινομένου να χρησιμοποιείται το μέτρο της κράτησης ως συγκυριακό εργαλείο διαχείρισης των μεικτών ροών αλλά και ως αντιστάθμισμα της, μέχρι σήμερα, διαπιστούμενης αδυναμίας εφαρμογής του νομικού πλαισίου περί Πρώτης Υποδοχής (βλ. «Προσφυγικό ζήτημα και μετανάστευση» και «Επιστροφές αλλοδαπών»). Στο πλαίσιο αυτό ο ΕΜΠ εξακολουθεί να τονίζει την ανάγκη για την ολοσχερή διακοπή της πρακτικής της διοικητικής κράτησης των αλλοδαπών σε χώρους αστυνομικών τμημάτων, σύμφωνα και με τη σχετική δέσμευση της ΕΛΑΣ, με έγγραφό της προς τον Συνήγορο (βλ. *Ετήσια Έκθεση 2014*, σ. 185).

Ιδιαίτερη ανησυχία προκάλεσε το φαινόμενο της παραμονής μεγάλου αριθμού παράτυπα εισερχόμενων αλλοδαπών, προκειμένου να καταγραφούν σε πρόχειρα ορισθέντες προς τούτο χώρους, οι οποίοι, σε κάποιες περιπτώσεις, δεν εποπτεύονται από κρατικό φορέα (λ.χ. ξενοδοχείο "Captain Elias" Κω, περιοχή Καρά Τεπέ Λέσβου, «Βίλα Άρτεμις» Λέρου). Το φαινόμενο αυτό κορυφώθηκε στο πλαίσιο της αθρόας εισόδου στη χώρα μεικτών ροών αλλοδαπών κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού και παραμένει μέχρι σήμερα ανησυχητικό. Η κατάσταση αυτή οδήγησε στο φαινόμενο μιας καινοφανούς κατηγορίας αλλοδαπών, προσώπων σε μια μετέωρη κατάσταση, που ευλόγως προσιδιάζει περισσότερο σε *de facto* ομηρία παρά σε Πρώτη Υποδοχή Αλλοδαπών, πράγμα που απαιτεί άμεση κατά προτεραιότητα αντιμετώπιση για την προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

Έμφαση δόθηκε, και εντός του έτους 2015, στις περιπτώσεις ασθενών αλλοδαπών υπό διοικητική κράτηση.

Σε σχετική παρέμβασή του, ο Συνήγορος επισήμανε ότι η κράτηση, ως ο επαχθέστερος περιορισμός της ελευθερίας, πρέπει να αποτελεί την εξαίρεση όταν δεν μπορούν να επιβληθούν εναλλακτικά μέτρα. Τόνισε επίσης ότι η διοικητική κράτηση ανθρώπων, με σοβαρά προβλήματα υγείας, σε συνθήκες ουσιαστικής απουσίας οποιασδήποτε υγειονομικής περίθαλψης και θεραπευτικής αγωγής, παρίσταται ασυμβίβαστη με τις διατάξεις του διεθνούς και εθνικού δικαίου, είναι δε αντίθετη στην αρχή της αναλογικότητας των στερητικών της ελευθερίας μέτρων (άρθρο 5 παράγρ. 3 Συντάγματος, άρθρο 5 ΕΣΔΑ). Σε κάθε περίπτωση, η παύση της κράτησης των αλλοδαπών θα πρέπει να συνοδεύεται από παραπομπή σε κατάλληλη δομή, προς τον σκοπό της αποτελεσματικής αντιμετώπισης του αντίστοιχου προβλήματος υγείας.

Χώροι Κράτησης Αλλοδαπών

Την 3η Μαρτίου, την 29η Απριλίου και την 23η Ιουνίου 2015, κλιμάκια του ΕΜΠ επισκέφθηκαν τα Προαναχωρησιακά Κέντρα της οδού Πέτρου Ράλλη, Κορίνθου και Παρανεστίου Δράμας, αντίστοιχα. Με την ειδική επισήμανση της σημαντικής μείωσης του αριθμού των κρατουμένων, κοινές ήταν οι διαπιστώσεις για την απουσία ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και την τότε επικείμενη λήξη των συμβάσεων κοινωνικών λειτουργών, ψυχολόγων και διερμηνέων. Στην περίπτωση της Κορίνθου και της Πέτρου Ράλλη έντονα αναδείχθηκε η έλλειψη καθαριότητας, το έλλειμμα ενημέρωσης των κρατουμένων σχετικά με τη διάρκεια της κράτησής τους και την εν γένει πορεία των υποθέσεών τους, αλλά και η έλλειψη ειδών ρουχισμού και προσωπικής υγιεινής.

Τη 16η Ιουνίου κλιμάκιο του ΕΜΠ επισκέφθηκε τη Λέσβο και τους χώρους παραμονής και κράτησης των αλλοδαπών προς ολοκλήρωση της διαδικασίας καταγραφής από την ΕΛΑΣ. Σχετική ήταν και η επίσκεψη, το ίδιο χρονικό διάστημα, κλιμακίου του ΕΜΠ στην Κω και τη Λέρο. Ειδικότερα, το κλιμάκιο επισκέφθηκε το Προαναχωρησιακό Κέντρο Κράτησης Μόριας Λέσβου, το οποίο ωστόσο λειτουργεί ως Κέντρο Ταυτοποίησης Ιθαγένειας από την ΕΛΑΣ. Ο εν λόγω χώρος παρουσιάζει σωρεία τεχνικών προβλημάτων λόγω της προχειρότητας της κατασκευής. Σημαντικές είναι οι ελλείψεις σε προσωπικό καθαρισμού, κλίνες, κλινοσκεπάσματα και είδη καθαρισμού, που συνεπάγονται ελλιπέστατες συνθήκες υγιεινής και προφανή υποβάθμιση των συνθηκών παραμονής. Επίσης, την 24η Ιουνίου και στο προαναφερθέν πλαίσιο, κλιμάκιο του ΕΜΠ επισκέφθηκε τους χώρους κράτησης του ΑΤ Λέρου, οι οποίοι παρουσιάζουν σημαντικά προβλήματα και χρειάζονται άμεσα επισκευές και καθαρισμό, γεγονός που τους καθιστά ακατάλληλους ακόμη και για προσωρινή φιλοξενία. Επίσης, εγκυμονούνται κίνδυνοι για την υγεία και την ασφάλεια των αλλοδαπών αλλά και των ίδιων των αστυνομικών.

Την 29η Μαΐου, την 21η Οκτωβρίου και τη 16η Νοεμβρίου, κλιμάκια του ΕΜΠ πραγματοποίησαν επισκέψεις στα ΑΤ Ναυπλίου, στο Τμήμα Μεταγωγών της Υποδιεύθυνσης Μεταγωγών Δικαστηρίων Θεσσαλονίκης και Διεύθυνση Αλλοδαπών Θεσσαλονίκης, καθώς και στο Τμήμα Δίωξης «Λαθρομετανάστευσης» Θεσσαλονίκης (όπου κρατούνται αλλοδαπές γυναίκες) και στο Τμήμα Δίωξης «Λαθρομετανάστευσης» Μυγδονίας (όπου βρίσκονται ανήλικοι αλλοδαποί, υπό «προστατευτική φύλαξη»), αντίστοιχα. Κοινή διαπίστωση είναι ότι δεν παρατηρείται πλέον υπέρβαση της χωρητικότητας, ενώ η παραμονή στους εν λόγω χώρους δεν είχε μεγάλη διάρκεια (ολιγόημερη στις περισσότερες περιπτώσεις).

Οι συνθήκες κράτησης, ωστόσο, παραμένουν προβληματικές και δεν συνάδουν με τα ανекτά όρια αξιοπρεπούς διαβίωσης σε χώρο κράτησης. Οι ανύπαρκτοι χώροι προαυλισμού, η μη πρόσβαση στον καθαρό αέρα και τον ανοικτό ουρανό, η έλλειψη φυσικού

φωτός εντός των χώρων, η ανεπαρκής καθαριότητα, η έλλειψη ειδών υγιεινής και η ελλιπής ιατροφαρμακευτική περίθαλψη που παρατηρείται σχεδόν στο σύνολο των εν λόγω χώρων εξακολουθούν να πλήττουν ουσιαστικά θεμελιώδη δικαιώματα των κρατουμένων (ιδίως ανηλίκων), ακόμη και στην περίπτωση ολιγόημερης παραμονής.

ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΟΣ ΕΓΚΛΕΙΣΜΟΣ

Η πολυεπίπεδη κρίση και η παρατεταμένη ύφεση έχουν καθοριστικές συνέπειες τόσο στην αύξηση των ψυχικών διαταραχών στον γενικό πληθυσμό, ιδιαίτερα της κατάθλιψης και των αυτοκτονικών τάσεων, όσο και στην αύξηση του αιτήματος για ψυχιατρική και ψυχολογική συνδρομή, ενώ ταυτόχρονα συντελείται η αποδόμηση, λόγω υποχρηματοδότησης, του δημόσιου συστήματος των υπηρεσιών ψυχικής υγείας. Κατά συνέπεια, οι μειζονες προκλήσεις που τίθενται απέναντι στους εταίρους του χώρου της ψυχικής υγείας και της μετέωρης ψυχιατρικής μεταρρύθμισης οφείλουν να έχουν χαρακτήρα «πρόληψης» ενάντια:

- στον αποκλεισμό ή την υποβάθμιση της ψυχικής υγείας από τις προτεραιότητες της κοινωνικής πολιτικής και της ευρύτερης πολιτικής της υγείας
- στον περαιτέρω κατακερματισμό και την αποδυνάμωση του δικτύου των δομών ψυχικής υγείας
- στην επαγγελματική εξουθένωση των λειτουργών της ψυχικής υγείας.

Ο Συνήγορος έχει επανειλημμένως εξετάσει αναφορές, οι οποίες θίγουν ζητήματα παραβίασης δικαιωμάτων των ψυχικά πασχόντων, και έχει εκθέσει αναλυτικά τις κοινωνικές και νομικές διαστάσεις των θεμάτων αυτών, δεδομένου ότι διακυβεύονται τα δικαιώματα στην προστασία της υγείας και την κοινωνική επανένταξη, ενώ τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα βρίσκονται σε νομική και πραγματική αδυναμία να προασπίσουν τα δικαιώματά τους.

Ο Συνήγορος έχει επισημάνει ότι η καταδίκη της Ελλάδας από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (υπόθεση «Βενιός κατά Ελλάδας», 2011) σχετικά με τον αναγκαστικό εγκλεισμό ασθενούς σε ψυχιατρική κλινική, επιβάλλει την άμεση λήψη μέτρων για τη διασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των ψυχικά ασθενών. Επιπλέον, η καταδικαστική απόφαση λόγω παραβίασης του άρθρου 5 της ΕΣΔΑ συνιστά πρόκληση για τις δικαστικές και εισαγγελικές αρχές της χώρας.

Το Δικαστήριο παραπέμπει ρητά σε κείμενα του Συνηγόρου προκειμένου να καταγράψει την κατάσταση που επικρατεί στην Ελλάδα. Αντίστοιχες υποθέσεις έχουν απασχολήσει κατ'επανά-

λήψη τον Συνήγορο, όπως σε περιπτώσεις ακούσιας εξέτασης και νοσηλείας σε ψυχιατρικό νοσοκομείο (2004) , ενώ το 2007 διενεργήθηκε αυτεπάγγελτη έρευνα για την ακούσια νοσηλεία ψυχικά ασθενών . Με τις παρεμβάσεις του, ο Συνήγορος προσπάθησε να αναδείξει τις παραβιάσεις των δικαιωμάτων των ψυχικά ασθενών και να κινητοποιήσει τους αρμόδιους φορείς. Δυστυχώς, η ανταπόκριση δεν υπήρξε ικανοποιητική. Σύμφωνα με πόρισμα του Συνηγόρου για τη φύλαξη ποινικώς ακαταλόγι-στων ατόμων σε ψυχιατρικά νοσοκομεία (2005) , η νοσηλεία των ασθενών παρεμποδίζεται από το έργο της φύλαξης.

Η αντίφαση ανάμεσα στη φυλακτική και στη θεραπευτική αντιμετώπιση των ακαταλόγιστων ασθενών είναι εγγενής στις περιπτώσεις εφαρμογής του μέτρου ασφαλείας των άρθρων 69 και 70 του Ποινικού Κώδικα. Το να ανατίθεται στις ψυχιατρικές μονάδες η φύλαξη ακαταλόγιστων «εγκληματιών» αποτελεί νομικό παράδοξο και καθιστά επιτακτική την επεξεργασία ενός ειδικού πλαισίου νοσηλείας των ακαταλόγιστων ατόμων από τα συναρμόδια Υπουργεία Υγείας και Δικαιοσύνης.

Επισκέψεις – Αυτοψίες

Ο Συνήγορος προέβη, στις 11 Δεκεμβρίου, σε διενέργεια επίσκεψης – αυτοψίας στο Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Αττικής (ΨΝΑ – Δαφνί) σε συνέχεια των σχετικών πορισμάτων της Αρχής, καθώς και στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του ΕΜΠ. Οι 6 θάνατοι νοσηλευομένων κατά το 2014-2015 (αυτοκτονία 19.6.2014, ανθρωποκτονία από καθηλωμένο ασθενή κατά άλλου καθηλωμένου επί κλίνη συνασθενούς 17.5.2015, εμπρησμός και θάνατος 3 ασθενών 4.9.2015, θάνατος ακουσίως νοσηλευόμενου ο οποίος αποπειράθηκε αυτοκτονία, διέφυγε του χώρου του ψυχιατρείου και βρέθηκε νεκρός έξω από αυτόν 24.9.2015), καθώς και οι επανειλημμένες αναφορές προς τον Συνήγορο αλλά και την Ειδική Επιτροπή Ελέγχου Προστασίας των Δικαιωμάτων των Ατόμων με Ψυχικές Διαταραχές του Υπουργείου Υγείας για παραβίαση δικαιωμάτων των ψυχικά ασθενών στο ΨΝΑ καταδεικνύουν ότι η λήψη μέτρων για τη διαχείριση της κρίσης είναι προφανώς ανεπαρκής. Ο Συνήγορος θα αξιολογήσει τις προτάσεις της Διοίκησης του ΨΝΑ και αναλόγως θα διαμεσολαβήσει προς τα Υπουργεία Υγείας και Δικαιοσύνης, προκειμένου να ληφθούν άμεσα μέτρα. Τέλος, κλιμάκιο του Συνηγόρου διενήργησε, στις 22-24 Σεπτεμβρίου 2014, αυτοψία σε όλες τις ενδονοσοκομειακές και εξωνοσοκομειακές δομές του Κρατικού Θεραπευτηρίου – Κέντρου Υγείας Λέρου , ολοκλήρωσε δε την αξιολόγηση των ευρημάτων και παρουσίασε τα συμπεράσματά του εντός του έτους 2015. Ενώ κατά την επίσκεψη καταγράφηκαν σοβαρές φθορές στην κτιριακή υποδομή, ελλείψεις στη σίτιση των ασθενών και στην παροχή ποιοτικής φροντίδας, σημειώνεται ότι μετά την επίσκεψη του Συνηγόρου η Διοίκηση αποφάσισε να κλείσει και να μεταφέρει τμήματα που λειτουργούσαν υπό απαράδεκτες συνθήκες σε νέα κτίρια με καλύτερες υποδομές, βελτιώνοντας παράλληλα κατά το δυνατόν την ποιότητα παροχών.

ΙΔΡΥΜΑΤΑ

Στις 17 Ιουλίου, ο ΕΜΠ επισκέφθηκε το παράρτημα ΑμεΑ Λεχαινών, προκειμένου να διερευνηθούν οι συνθήκες διαβίωσης και η προστασία των δικαιωμάτων των φιλοξενούμενων, σε συνέχεια του από 2011 πορίσματος του Συνηγόρου . Κατά την επίσκεψη ο ΕΜΠ διαπίστωσε ότι τα προβλήματα έχουν διογκωθεί αφενός λόγω της τροποποίησης του νομοθετικού πλαισίου και της συγχώνευσης σε περιφερειακό επίπεδο των μονάδων κοινωνικής φροντίδας, αφετέρου δε λόγω των δημοσιονομικών δεσμεύσεων της χώρας και της αδυναμίας πρόσληψης προσωπικού σε αυτές. Ειδικότερα, εντοπίζεται έλλειψη οικονομικής ρευστότητας για κάλυψη βασικών αναγκών σίτισης, προμήθειας ιματισμού, πανών, βενζίνης, αλλά και γενικότερα έλλειψη πόρων για πρόσληψη επικουρικού προσωπικού, προγράμματα δραστηριοποίησης, εκπαίδευσης, ψυχαγωγίας, αγορά εξοπλισμού, όπως αναπηρικών αμαξιδίων κ.ά. Το προσωπικό δεν αρκεί για τη στοιχειώδη λειτουργία της μονάδας, ορισμένοι φιλοξενούμενοι υφίστανται συνεχώς μηχανική καθήλωση, ενώ συνεχίζεται η τοποθέτηση παιδιών και ενηλίκων σε κλειστά από παντού ξύλινα κρεβάτια (κλουβιά), κατά παράβαση των Συνστάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων (CPT/ Inf/E Rev 2009 “The CPT Standards”). Το υπάρχον προσωπικό, που φαίνεται ότι καταβάλλει υπεράνθρωπες προσπάθειες, εμφανίζει ακόμη και προβλήματα υγείας και επαγγελματικής εξουθένωσης, ενώ η παντελής έλλειψη κοινωνικών λειτουργιών καθιστά αδύνατη οποιαδήποτε πιθανότητα προώθησης υιοθεσίας, αναδοχής, διαχείρισης προγραμμάτων εθελοντικής υποστήριξης κ.ά.

Ο ΕΜΠ τονίζει, επαναλαμβάνοντας με αυτόν τον τρόπο τις θέσεις που έχει ήδη διατυπώσει ο Συνήγορος στο παρελθόν, ότι είναι ενδεδειγμένος ο σχεδιασμός και προγραμματισμός της σταδιακής κατάργησης των προνοιακών μονάδων ασυλικού χαρακτήρα, όπως το συγκεκριμένο κέντρο, με ταυτόχρονη αντικατάστασή του από προγράμματα αναδοχής και από μικρές μονάδες οικογενειακού τύπου, οι οποίες θα λειτουργούν μέσα σε κατοικημένες περιοχές, ώστε να διασφαλίζεται η σύνδεση με τις τοπικές κοινότητες, σύμφωνα με τις αρχές της προωθούμενης στην ΕΕ πολιτικής αποϊδρυματοποίησης (για άλλους χώρους όπου φιλοξενούνται ανήλικοι, βλ. «Κοινωνική ασφάλιση και αλληλεγγύη»).

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία, στον ιστότοπο του Συνηγόρου www.synigoros.gr

Το σύμβολο μέσα στο κείμενο παραπέμπει σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2015) όπου μπορείτε να βρείτε σχετικά αναρτημένα έγγραφα.

Προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού

ΑΚΟΥΓΟΝΤΑΣ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ – ΠΡΟΩΘΩΝΤΑΣ
ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΕΚΦΡΑΣΗ ΚΑΙ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

ΔΡΑΣΕΙΣ ΜΕ ΚΑΙ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ

«Τα παιδιά μιλάνε για τη βία!»

Ημέρες διαλόγου: «Για ένα δημοκρατικό και συμμετοχικό σχολείο»

Συνεργασία με τη Βουλή των Εφήβων 2015

Η οπτική παιδιών και εφήβων για την κρίση

Συναντώντας εφήβους απομακρυσμένων περιοχών

Έκφραση και παραστατικές τέχνες

Έρευνα και κουίζ μέσω διαδικτύου

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΜΕ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ, ΦΟΡΕΙΣ
ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΙΔΡΥΜΑΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ
ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΠΑΙΔΙΑ ΠΟΥ ΜΕΤΑΚΙΝΟΥΝΤΑΙ, ΠΑΙΔΙΑ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΚΑΤΑ ΤΙΣ ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΕΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΕΣ

ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ

ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΝΗΛΙΚΟΙ

Οι ενέργειες για την προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού αποτέλεσαν από το 2003, που ο Συνήγορος του Πολίτη ανέλαβε και την ειδική αρμοδιότητα προστασίας των δικαιωμάτων του παιδιού («Συνήγορος του Παιδιού»), ένα πεδίο ιδιαίτερου ενδιαφέροντος και πολύπλευρης δραστηριοποίησης της Αρχής. Κατά τη διάρκεια του 2015 ο Συνήγορος έλαβε σημαντικό αριθμό πρωτοβουλιών για να βρεθεί κοντά στα παιδιά και τα θέματα που τα απασχολούν, αλλά και για να συνδράμει στη διατύπωση θεσμικών προτάσεων για τα ζητήματα που αναδεικνύονται κατά προτεραιότητα στην κοινωνική ζωή της χώρας, όπως το προσφυγικό, η πρόληψη και καταπολέμηση της βίας και των διακρίσεων, η αντιμετώπιση των συνεπειών της οικονομικής κρίσης στις πλέον ευάλωτες οικογένειες, η ποινική μεταχείριση των ανηλίκων, η υποστήριξη της ισότιμης εκπαιδευτικής συμμετοχής των παιδιών με αναπηρίες ή ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και των παιδιών Ρομά, η δημοκρατική λειτουργία του σχολείου, η ανάγκη εκσυγχρονισμού της παιδικής προστασίας και η ενίσχυση των υπηρεσιών και των δικτύων αλληλεγγύης για την υποστήριξη των παιδιών που με οποιονδήποτε τρόπο θυματοποιούνται. Ορισμένες από τις πρωτοβουλίες αυτές, καθώς και η επιλογή από τις διεθνείς δραστηριότητες του Συνηγόρου για τα δικαιώματα του παιδιού, παρουσιάζονται σε άλλα κεφάλαια της Έκθεσης.

Στην ιδιαίτερα δύσκολη σημερινή συγκυρία ο Συνήγορος δίνει μεγάλη σημασία στην ενίσχυση των δράσεων που καλλιεργούν στα παιδιά και στους εφήβους τη συνείδηση ενεργού πολίτη και τους προσφέρουν δυνατότητες επικοινωνίας, έκφρασης, δημιουργίας, πολιτιστικής και κοινωνικής συμμετοχής. Η επιμόρφωση και δημιουργία κινήτρων στους επαγγελματίες που έρχονται σε άμεση επαφή με τα παιδιά θεωρείται κρίσιμη, προκειμένου να είναι αποτελεσματικοί στην αποστολή τους αλλά και τα παιδιά να εμπνέονται από τη στάση και το παράδειγμά τους.

ΑΚΟΥΓΟΝΤΑΣ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ – ΠΡΟΩΘΩΝΤΑΣ ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΕΚΦΡΑΣΗ ΚΑΙ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

Εφαρμόζοντας στην πράξη το δικαίωμα των παιδιών να εκφράζουν τη γνώμη τους και να συμμετέχουν ενεργά στις διαδικασίες που τα αφορούν, ο Συνήγορος συναντά παιδιά και εφήβους, συζητά μαζί τους για τα θέματα που τα απασχολούν και τα ενημερώνει για τα δικαιώματά τους. Παράλληλα, αποκτά άμεση εικόνα για το πώς εφαρμόζονται τα δικαιώματα στην καθημερινή ζωή τους και αξιοποιεί τις απόψεις τους στον σχεδιασμό της δράσης του και στις προτάσεις του προς την Πολιτεία.

Το 2015 ο Συνήγορος, με την ειδική αρμοδιότητά του για τα δικαιώματα του παιδιού, πραγματοποίησε 72 συναντήσεις-συζητήσεις με μαθητές και μαθήτριες σε όλη την επικράτεια. Επισκέφθηκε σχολεία όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης αλλά και χώρους φιλοξενίας, περίθαλψης και κράτησης παιδιών, υποδέχτηκε ομάδες μαθητών στα γραφεία του, επικοινωνήσε με σχολικές τάξεις μέσω skype (ιδίως με σχολεία απομακρυσμένων περιοχών) και συμμετείχε σε συναντήσεις διαβούλευσης με μαθητές.

Επιπλέον, κατά τη χρονιά αυτή δέχτηκε και απάντησε σε 71 ηλεκτρονικά μηνύματα που αφορούσαν παραβιάσεις δικαιωμάτων ανηλίκων μέσω της φόρμας για ανηλίκους «Ρωτάω τον Συνήγορο» στον ιστοχώρο του, ενώ παράλληλα δέχτηκε εκατοντάδες κλήσεις στη δωρεάν τηλεφωνική του γραμμή για ζητήματα δικαιωμάτων του παιδιού .

ΔΡΑΣΕΙΣ ΜΕ ΚΑΙ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ

«Τα παιδιά μιλάνε για τη βία!»

Να καταγραφεί η φωνή των παιδιών και των νέων σχετικά με το πώς η βία επηρεάζει τη ζωή τους και να ακουστεί στον δημόσιο διάλογο, στα μέσα ενημέρωσης και στα ηλεκτρονικά μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ήταν ο στόχος της φετινής δράσης του Ευρωπαϊκού Δικτύου Εφήβων Συμβούλων των Συνηγόρων του Παιδιού «Let's Talk Young, Let's Talk about Violence!» στην οποία συμμετείχαν ομάδες εφήβων από 11 χώρες. Κάθε ομάδα επέλεξε τη μορφή εκδήλωσης της βίας με την οποία επιθυμούσε να ασχοληθεί. Οι 15 έφηβοι της ελληνικής ομάδας (από 5 σχολεία της Αττικής) διάλεξαν το θέμα σχετικά με το πώς η βία προβάλλεται από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Έλαβαν μέρος σε 11 συναντήσεις με τον Συνήγορο, πήραν συνεντεύξεις από εμπειρογνώμονες και περαστικούς, και συμμετείχαν στη δημιουργία και το τελικό μοντάζ ενός εξάλεπτου βίντεο. Εκπρόσωποι των ομάδων από τις χώρες που συμμετείχαν στη δράση συναντήθηκαν για δύο μέρες στην Αθήνα , αντάλαξαν απόψεις και εμπειρίες, παρουσίασαν τα βίντεό τους και συμμετείχαν σε δημιουργικές δραστηριότητες. Οι απόψεις των παιδιών λήφθηκαν υπόψη στη Δημόσια Δήλωση η οποία υιοθετήθηκε στο ετήσιο συνέδριο των ευρωπαίων Συνηγόρων του Παιδιού, όπου παρουσιάστηκε και το βίντεο στο οποίο ενσωματώθηκαν οι ταινίες όλων των χωρών (βλ. «Οι δραστηριότητες της χρονιάς»).

Ημέρες διαλόγου: «Για ένα δημοκρατικό και συμμετοχικό σχολείο»

Δύο ημέρες διαβούλευσης με μαθητές και μαθήτριες γυμνασίων και λυκείων διοργάνωσε φέτος ο Συνήγορος στη Θεσσαλονίκη (28.11.2015) και την Αθήνα (19.12.2015), σε συνεργασία με τις αρμόδιες Διευθύνσεις Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ανατολικής, Δυτικής Θεσσαλονίκης και Α΄ Αθήνας και τα Γραφεία Αγωγής Υγείας. Στις συναντήσεις αυτές οι μαθητές αντάλλαξαν εμπειρίες και απόψεις για τον σεβασμό των δικαιωμάτων όλων των μελών της σχολικής κοινότητας, την ενεργή συμμετοχή των μαθητών στη σχολική ζωή και την ειρηνική επίλυση των συγκρούσεων. Στη συνέχεια οι μαθητές ανέλαβαν να προωθήσουν κείμενο «Βασικών αρχών δημοκρατικής λειτουργίας του σχολείου», που προέκυψε από τη σύνθεση των προτάσεών τους, προς συζήτηση, υιοθέτηση και εφαρμογή στα σχολεία τους. Στις «Ημέρες διαλόγου» έλαβαν μέρος 82 μαθητές από 42 σχολεία, ενώ τα συμπεράσματα παρακολούθησαν και εκπαιδευτικοί. Τα κείμενα που συντάχθηκαν από τις δύο συναντήσεις απεστάλησαν και στον Υπουργό Παιδείας .

Συνεργασία με τη Βουλή των Εφήβων 2015

Ο Συνήγορος συμμετείχε για δεύτερη φορά στις εργασίες της Βουλής των Εφήβων, επιχειρώντας να συνδέσει το εκπαιδευτικό πρόγραμμα του Ιδρύματος της Βουλής με την ειδική αποστολή της Αρχής για την προάσπιση και προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού και να κινητοποιήσει τους/τις έφηβους βουλευτές να συζητήσουν για θέματα που συνδέονται με τις ανάγκες και τις εμπειρίες τους . Ειδικότερα ο Συνήγορος συμμετείχε στον σχεδιασμό της μεθοδολογίας της Κ' Συνόδου, προτείνοντας νέες τεχνικές για την ενίσχυση της επικοινωνίας μεταξύ των εφήβων, την κατανομή ευθυνών μεταξύ τους και το «ζωντάνεμα» της συζήτησης μέσω παραδειγμάτων από τα σχολεία τους. Παράλληλα, ανέλαβε την εισήγηση νομοθετικής πρότασης για την πρόληψη και αντιμετώπιση των διακρίσεων στον χώρο του σχολείου, και τη σύνταξη σχετικής Αιτιολογικής Έκθεσης. Συμμετείχε, επίσης, στις 6 ομάδες διαβούλευσης και στη συνεδρίαση της επιτροπής νομοθετικού έργου, παρουσιάζοντας την ισχύουσα νομοθεσία, καταγράφοντας τις προτάσεις των εφήβων βουλευτών και ενσωματώνοντάς τις στο κείμενο που τέθηκε προς ψήφιση στην Ολομέλεια.

Η οπτική παιδιών και εφήβων για την κρίση

Η δημοσιοποίηση των ταινιών παιδιών από 8 περιοχές της Ευρώπης που δημιουργήθηκαν την προηγούμενη χρονιά στο πλαίσιο της δράσης «Η λιτότητα δαγκώνει: φωνές παιδιών» του Ευρωπαϊκού Δικτύου Συνηγόρων του Παιδιού (βλ. *Ετήσια Έκθεση 2014*, σ. 161) ήταν μία από τις φετινές δράσεις του Συνηγόρου. Ο Συνήγορος ανέλαβε τη μετάφραση και τον υποτιτλισμό των 32 ταινιών, εξέδωσε αφίσα, ενημερωτικό έντυπο, τη Δημόσια Δήλωση των ευρωπαίων Συνηγόρων «Παιδιά και λιτότητα» σε εκδοχή φιλική για παιδιά και δημοσιοποίησε διαδικτυακή ψηφοφορία με στόχο τη διάδοση της δράσης . Πραγματοποίησε, επίσης, δοκιμαστικές προβολές σε μαθητές δύο σχολείων, η αξιολόγηση των οποίων αξιοποιήθηκε για την επιλογή των 20 ταινιών που προβλήθηκαν στη συνέχεια στο ευρύ κοινό, στην Αθήνα (Ίδρυμα Κακογιάννης, 28.3.2015) και στη Θεσσαλονίκη (Village Cinemas, 9.5.2015) .

Στόχος των προβολών ήταν να αναδειχθεί δημόσια η οπτική των παιδιών στο θέμα της κρίσης, να ευαισθητοποιηθεί το κοινό και να αναζητηθούν προτάσεις για την καλύτερη προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών.

Συναντώντας εφήβους απομακρυσμένων περιοχών

Ο Συνήγορος ανέπτυξε φέτος σε συνεργασία με τη θεατρική ομάδα “Grasshopper Youth” και τη Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών μια δράση με εφήβους που ζουν σε απομακρυσμένες περιοχές ή που βιώνουν την απομόνωση με διάφορους τρόπους.

Με τη συνδρομή εκπαιδευτικών, φορέων και οργανώσεων συγκρότησε μία ομάδα εφήβων, η οποία συναντήθηκε διαδικτυακά με μια θεατρική ομάδα μαθητών της Αθήνας. Μέσα από την ανταλλαγή μηνυμάτων τροφοδοτήθηκε η συγγραφή ενός πρωτότυπου θεατρικού έργου με τίτλο «Συναντήσεις στις άκρες του ορίζοντα» και διαμορφώθηκε μια συλλογική παράσταση, στην οποία αποτυπώνονται τα βιώματα, τα δικαιώματα και οι προβληματισμοί των εφήβων στις μέρες μας. Στην ομάδα του Συνηγόρου συμμετείχαν 16 μαθητές και μαθήτριες λυκείου από 11 νομούς.

Οι μαθητές ταξίδεψαν στην Αθήνα, παρακολούθησαν την παράσταση που παρουσιάστηκε στο πλαίσιο του 5ου Φεστιβάλ Εφηβικού Θεάτρου με θέμα «Περιφέρεια: Απομόνωση ή προοπτική;» γνώρισαν από κοντά τη θεατρική ομάδα της Αθήνας και αντάλλαξαν ιδέες για μελλοντικές δράσεις .

Έκφραση και παραστατικές τέχνες

Υποστηρίζοντας το δικαίωμα των παιδιών στην έκφραση, μέσα από την αξιοποίηση των παραστατικών τεχνών και σύγχρονων διαύλων επικοινωνίας, ο Συνήγορος παρακολούθησε σημαντικό αριθμό σχολικών προβολών και θεατρικών παραστάσεων, συμμετείχε σε μαθητικές ραδιοφωνικές εκπομπές και επικοινωνήσε με μαθητές και μαθήτριες που είχαν αναλάβει τη σύνταξη εντύπων, τη δημιουργία βίντεο και ταινιών μικρού μήκους, την πραγματοποίηση τοιχογραφιών και άλλες συναφείς πρωτοβουλίες. Ο Συνήγορος συμμετείχε στο φεστιβάλ κινηματογράφου και νεανικής οπτικοακουστικής δημιουργίας “Camera zizanio”, στο οποίο απονέμει εδώ και 9 χρόνια ειδικό βραβείο, και υποστήριξε θεατρικές παραστάσεις που είχαν ως θέμα τα δικαιώματα του παιδιού . Συμβάλλοντας μάλιστα στη διάδοση του έργου του πρωτεργάτη των δικαιωμάτων του παιδιού Γιάνους Κόρτσακ, και σε συνέχεια της περσινής του δράσης (βλ. *Ετήσια Έκθεση 2014*, σ. 162), συνεργάστηκε με το θέατρο Πόρτα στο πλαίσιο της παρουσίασης της παράστασης «Ποιος είναι ο Δόκτωρ Κόρτσακ;» σε εκπαιδευτικούς και παιδιά, στην Κοζάνη και την Αθήνα .

Έρευνα και κουίζ μέσω διαδικτύου

Μια μικρή διαδικτυακή έρευνα για μαθητές και μαθήτριες σχετικά με τον ρατσισμό στα σχολεία δημοσιοποίησε ο Συνήγορος, με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα για την Εξάλειψη του Ρατσισμού και των Φυλετικών Διακρίσεων, και στόχο να καταγραφεί τι συμβαίνει στα σχολεία αλλά και να αποτελέσει έναυσμα για συζητήσεις και εκπαιδευτικές δράσεις κατά των διακρίσεων. Τα αποτελέσματα της έρευνας, στην οποία συμμετείχαν πάνω από 800 μαθητές, δημοσιοποιήθηκαν στον ιστοχώρο του Συνηγόρου, μαζί με τις προτάσεις των μαθητών για την καταπολέμηση των διακρίσεων στα σχολεία .

Αξιοποιώντας το διαδίκτυο για τη διάδοση των δικαιωμάτων του παιδιού και με αφορμή τη συμπλήρωση 26 χρόνων από

την υιοθέτηση της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, στις 20 Νοεμβρίου (Παγκόσμια Ημέρα Δικαιωμάτων του Παιδιού) ο Συνήγορος δημιούργησε και δημοσιοποίησε ένα κουίζ με 26 δηλώσεις, για μικρούς και μεγάλους, με στόχο να κάνει περισσότερο γνωστή τη Σύμβαση σε παιδιά, γονείς και επαγγελματίες που δουλεύουν για και με τα παιδιά .

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΜΕ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ, ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

Ο Συνήγορος συνεργάστηκε και φέτος στενά με φορείς, υπηρεσίες και επαγγελματίες που εργάζονται με ή για τα παιδιά και συμμετείχε ενεργά σε ομάδες εργασίας και επιτροπές με στόχο την προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού, την αναμόρφωση της νομοθεσίας και την προώθηση μέτρων για την επιμόρφωση και την ενδυνάμωση των επαγγελματιών που εργάζονται με παιδιά. Συνολικά συμμετείχε σε 74 συναντήσεις εργασίας με εκπροσώπους φορέων εκπαίδευσης, πρόνοιας, δικαιοσύνης, τοπικής αυτοδιοίκησης, διεθνών οργανώσεων, ΜΚΟ κ.λπ.

Στελέχη της Αρχής συμμετείχαν σε 21 σεμινάρια που διοργανώθηκαν από σχολικούς συμβούλους και άλλες συμβουλευτικές υπηρεσίες, με θέματα όπως η διδασκαλία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των δικαιωμάτων του παιδιού, η σεξουαλική αγωγή στο σχολείο, η ασφαλής χρήση του διαδικτύου, η βία στην οικογένεια και στο σχολείο, η προαγωγή της ψυχικής υγείας, η παραβατικότητα των ανηλίκων, η επίλυση συγκρούσεων κ.λπ. Συμμετείχαν, επίσης, με ομιλίες σε 77 συνέδρια και ημερίδες.

Σε ορισμένες περιπτώσεις ο Συνήγορος είχε πολύπλευρες συνεργασίες αποβλέποντας στη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών σε παιδιά. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η συνεργασία με υπηρεσίες του Δήμου Αθηναίων σχετικά με τη λειτουργία των παιδικών κατασκηνώσεων, που συνδυάστηκε με εκπαίδευση στελεχών και συναντήσεις με ομάδες παιδιών . Ο Συνήγορος συμμετείχε σε ομάδα εμπειρογνομημόνων για τον σχεδιασμό Πρωτοκόλλου και ψηφιοποιημένου εργαλείου καταγραφής περιστατικών κακοποίησης – παραμέλησης παιδιών, στο πλαίσιο προγράμματος του Ινστιτούτου Υγείας του Παιδιού. Στελέχη της Αρχής συμμετείχαν και στην πανελλαδική εκπαίδευση 400 επαγγελματιών στην εφαρμογή του Πρωτοκόλλου και τη χρήση του Εθνικού Συστήματος Αναφοράς Κακοποίησης και Παραμέλησης Παιδιών. Συμμετείχε επίσης στο δίκτυο «Πλατφόρμα για την κοινωνική ένταξη νέων», που συστάθηκε με πρωτοβουλία του ΝΠΙΔ «Επάνοδος», συντονίζεται από την Εισαγγελία του Αρείου Πάγου και αποβλέπει στην ανταλλαγή απόψεων και τον συντονισμό δράσεων των συναρμόδιων φορέων σχετικά με την υποστήριξη της κοινωνικής ένταξης νεαρών παραβατών .

Επίσης, ο Συνήγορος συνεργάστηκε και φέτος με το Γραφείο

της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, για τη διοργάνωση του 20ού Πανελλήνιου Διαγωνισμού Μαθητικής Δημιουργίας με θέμα «Αν ήσουν εσύ στη θέση του Αζίζ...», στον οποίο συμμετείχαν μαθητές/τριες και ασυνόδευτοι πρόσφυγες μέσω ζωγραφικής, αφίσας, γραπτού κειμένου, βίντεο και ιστολογίου. Στόχος της δράσης είναι η ενημέρωση, η ευαισθητοποίηση και η δημιουργική έκφραση των απόψεων παιδιών και νέων για το προσφυγικό ζήτημα .

Όσον αφορά το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, ο Συνήγορος πραγματοποίησε συναντήσεις με τον Γενικό Γραμματέα Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου Δικαιοσύνης, στις οποίες συζητήθηκε η προοπτική αναθεώρησης του προσχεδίου που είχε ανακοινωθεί τον Νοέμβριο του 2014 και εξειδίκευσής του, σε συνδυασμό με άλλα θεσμικά μέτρα, ώστε να αποκτήσει ουσιαστικό περιεχόμενο και να συμβάλει στη συστηματική κατοχύρωση και προάσπιση των δικαιωμάτων του παιδιού στη χώρα.

ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΙΔΡΥΜΑΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

Ο Συνήγορος επισκέφθηκε φέτος 10 ιδρύματα / μονάδες παιδικής προστασίας, όπου συναντήθηκε με τη Διοίκηση, το προσωπικό και φιλοξενούμενα παιδιά. Σε συνέχεια της δημοσιοποίησης της ειδικής έκθεσης για τα δικαιώματα των παιδιών που ζουν σε ιδρύματα, στην οποία συνοψίζονται οι διαπιστώσεις και οι προτάσεις της Αρχής για το σύστημα παιδικής προστασίας και ιδρυματικής φροντίδας παιδιών στη χώρα μας, και με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Δικαιωμάτων του Παιδιού, ο Συνήγορος διοργάνωσε δημόσια εκδήλωση όπου παρουσιάστηκε η ειδική έκθεση και συζητήθηκαν οι πρόσφατες εξελίξεις και η ανάγκη λήψης θεσμικών μέτρων στο πεδίο. Στην εκδήλωση συμμετείχαν 150 εκπρόσωποι φορέων της Πολιτείας, δημόσιων και ιδιωτικών ιδρυμάτων παιδικής προστασίας και άλλοι επαγγελματίες (βλ. «Οι δραστηριότητες της χρονιάς»). Επιπλέον, ο Συνήγορος συνδιοργάνωσε με την Περιφέρεια Αττικής και το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης ημερίδα με θέμα την αναδοχή ανηλίκων, στην οποία συζητήθηκαν τα αναγκαία νομοθετικά και οργανωτικά μέτρα ώστε να εφαρμοστεί ευρύτερα ο θεσμός αυτός στη χώρα μας και να περιοριστεί η ιδρυματοποίηση των παιδιών .

Ο Συνήγορος ασχολήθηκε και με το ζήτημα της ιδιωτικής ζωής των παιδιών που διαβιούν σε ιδρύματα, και ειδικότερα με την προστασία της εικόνας παιδιών στα ΜΜΕ. Σε παρεμβάσεις του σε συγκεκριμένα περιστατικά επισήμανε για άλλη μία φορά ότι η φωτογράφιση / βιντεοσκόπηση ή η δημοσιοποίηση προσωπικών δεδομένων που ταυτοποιούν τα φιλοξενούμενα παιδιά παραβιάζει τη νομοθεσία αλλά και τη δημοσιογραφική δεοντολογία.

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Σημαντικό μέρος της διαμεσολαβητικής παρέμβασης αλλά και της προαγωγικής δράσης του Συνηγόρου αφορά την εκπαίδευση και τα δικαιώματα του παιδιού στον χώρο του σχολείου. Επιστέγασμα της πολύχρονης εμπειρίας της Αρχής αποτελούν οι προτάσεις προς το Υπουργείο Παιδείας (βλ. «Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις») σχετικά με τη δημοκρατική διοίκηση και την εύρυθμη λειτουργία των σχολείων, την εκπαίδευση των μαθητών στα δικαιώματα, τις σχολικές δραστηριότητες, την υποστήριξη των μαθητών και γενικότερα την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας και των διακρίσεων στον χώρο του σχολείου .

Ειδικότερα, οι προτάσεις του Συνηγόρου αφορούν, μεταξύ άλλων, τους σχολικούς κανονισμούς, την επικοινωνία μεταξύ μαθητών – εκπαιδευτικών, τη λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων, τη σχολική πειθαρχία, τη λειτουργία της ευέλικτης ζώνης, την προστασία των μαθητών από οικογενειακή βία και παραμέληση, τη δικτύωση των σχολείων με τις τοπικές υπηρεσίες ψυχικής υγείας και κοινωνικής πρόνοιας.

ΠΑΙΔΙΑ ΠΟΥ ΜΕΤΑΚΙΝΟΥΝΤΑΙ, ΠΑΙΔΙΑ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

Πέραν των παρεμβάσεων σε εξατομικευμένες περιπτώσεις συννοδευόμενων ή ασυνόδευτων παιδιών, ο Συνήγορος πραγματοποίησε σειρά επισκέψεων και αυτοψιών σε χώρους φιλοξενίας προσφύγων και σε χώρους κράτησης (π.χ. Λέσβο, Παρναένσι Δράμας, Ελαιώνα, Γαλάτσι, Ειδομένη) με στόχο τη διερεύνηση της παρουσίας ή μη ανηλίκων στους χώρους αυτούς, αλλά και των συνθηκών διαβίωσής τους.

Στη συνέχεια ζήτησε από τα συναρμόδια υπουργεία τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων για τους πληθυσμούς αυτούς, ώστε να αποτρέπεται κατά το δυνατό η ταλαιπωρία τους κατά τη διάρκεια παραμονής τους σε ελληνικό έδαφος και να διασφαλίζεται το συντομότερο δυνατό και με τον καλύτερο τρόπο η σωματική και ψυχική τους ακεραιότητα.

Ενδεικτικές παρεμβάσεις και προτάσεις της Αρχής αναφέρονται σε άλλα κεφάλαια αυτής της Έκθεσης (βλ. «Προσφυγικό ζήτημα και μετανάστευση» και «Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις»). Ο Συνήγορος διαμεσολάβησε και προς το Υπουργείο Υγείας, προκειμένου να διασφαλιστεί επαρκής ιατροφαρμακευτική κάλυψη στους χώρους φιλοξενίας και καλύτερη συνεργασία των νοσηλευτικών ιδρυμάτων (διασφάλιση άμεσης πρόσβασης σε εμβολιασμό και εξέταση ασυνόδευτων ανηλίκων, δωρεάν νοσηλεία προσφυγικών πληθυσμών που παραπέμπονται από χώρους φιλοξενίας, άμεση ανταπόκριση ΕΚΑΒ σε κλήσεις από τους χώρους φιλοξενίας κ.λπ.).

Η προστασία και ο σεβασμός των δικαιωμάτων των παιδιών που μετακινούνται σε αναζήτηση ασφαλούς προορισμού απασχόλησε φέτος και το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Συνηγόρων του Παιδιού, στο οποίο συμμετέχει ενεργά ο Συνήγορος. Σε συνέχεια της Δημόσιας Θέσης του 2013 «Τα παιδιά που μετακινούνται πρέπει πρώτα από όλα να αντιμετωπίζονται ως παιδιά», η Γενική Συνέλευση του Δικτύου υιοθέτησε Δημόσια Δήλωση, στην οποία τονίζεται εκ νέου η επείγουσα ανάγκη για ανάληψη άμεσης δράσης από τις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις προκειμένου να διασφαλιστούν τα δικαιώματα των παιδιών που μετακινούνται και να μην εκτίθενται σε επιπλέον βίαιες συμπεριφορές, ενώ αναζητούν προστασία στην Ευρώπη. Οι ευρωπαίοι Συνήγοροι του Παιδιού απηύθυναν επίσης έκκληση για συνεργασία και δράση ώστε να σταματήσουν οι επανειλημμένες ανθρωπίνες τραγωδίες στη Μεσόγειο, επισημαίνοντας ότι οι εθνικές κυβερνήσεις, η Ευρωπαϊκή Ένωση και η Διεθνής Κοινότητα πρέπει να ανταποκριθούν πολιτικά και να επανεξετάσουν τη διεθνή και την εξωτερική πολιτική τους, προκειμένου να αξιολογήσουν και να αποτρέψουν τη μαζική φυγή των ανθρώπων, μεταξύ των οποίων και των παιδιών .

Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΚΑΤΑ ΤΙΣ ΠΡΟΕΚΚΛΟΓΙΚΕΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΕΣ

Ο Συνήγορος έχει ασχοληθεί εκτενώς με την παρουσία των παιδιών στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και την προστασία της προσωπικότητας, της τιμής και της υπόληψής τους από αυθαίρετες ή παράνομες επεμβάσεις στην ιδιωτική τους ζωή. Με αφορμή τις προεκλογικές περιόδους Ιανουαρίου και Σεπτεμβρίου 2015, έστειλε επιστολή προς τους επικεφαλής των κομμάτων που εκπροσωπούσαν στη Βουλή των Ελλήνων και στο Ευρωκοινοβούλιο και προς το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης, με την οποία πρότεινε να υπάρξει διακομματική συμφωνία ώστε να αποφεύγεται η φωτογράφιση και μαγνητοσκόπηση των πολιτικών με παιδιά, καθώς και η εμφάνιση και συμμετοχή των παιδιών σε πολιτικά μηνύματα, διαφημίσεις, αφίσες, προεκλογικές ομιλίες και εκδηλώσεις. Η Αρχή θεωρεί ότι η φροντίδα για το παιδί και τα δικαιώματά του, η οποία οφείλει, μεταξύ άλλων, να συγκαταλέγεται στις πολιτικές προτεραιότητες, δεν συμπίπτει με τη δημόσια χρήση της εικόνας του, η οποία θα πρέπει να οριοθετείται .

ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ

Ο Συνήγορος ασχολήθηκε και φέτος με το φαινόμενο της σχολικής βίας και του εκφοβισμού ανάμεσα σε μαθητές, μέσω των υποθέσεων στις οποίες διαμεσολάβησε (βλ. «Εκπαίδευση»), όσο και μέσα από τις συζητήσεις του με μαθητές, γονείς και εκπαιδευτικούς σε σχολεία, στην τηλεφωνική του γραμμή και ανταλλαγή μηνυμάτων μέσω της ιστοσελίδας «Ρωτάω τον Συνήγορο». Την 6η Μαρτίου, Ημέρα κατά της Βίας στο Σχολείο, μέσω δελτίου τύπου επισήμανε ότι είναι αναγκαίο να επαναπροσδιορισθεί ο δημόσιος λόγος σχετικά με τον εκφοβισμό

και να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στον δημοκρατικό και τον κοινοτικό χαρακτήρα του σχολείου, το οποίο μέσα από διαδικασίες συμμετοχής και διαλόγου μπορεί να καλλιεργήσει συλλογικές άμυνες απέναντι στη σχολική βία αλλά και την ανασφάλεια που προκαλούνται από τη συχνότατη διόγκωση και διαστρέβλωση του φαινομένου από τα ΜΜΕ. Παράλληλα ο Συνήγορος, στο πλαίσιο δημόσιας διαβούλευσης σχεδίου νόμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης, διατύπωσε τις απόψεις του, οι οποίες ελήφθησαν υπόψη στην τροποποίηση της προτεινόμενης διάταξης (βλ. «Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις»).

Με αφορμή την έναρξη της σχολικής χρονιάς 2015-2016, η Αρχή παρενέβη δημόσια εκ νέου τονίζοντας ότι οι υπερβολικές δημόσιες αναφορές στα ΜΜΕ ωθούν τους γονείς να προσφεύγουν σε ποινικούς ή άλλους ελεγκτικούς μηχανισμούς, ενώ το φαινόμενο αυτό απαιτεί ειδική παιδαγωγική αντιμετώπιση με τη συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων.

Διατύπωσε ακόμη προτάσεις για την πρόληψη και την αντιμετώπιση των περιστατικών στα σχολεία. Οι παρεμβάσεις και οι προτάσεις του Συνηγόρου σχετικά με βία στο σχολείο αναρτώνται στην ειδική σελίδα του ιστοχώρου του.

ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΝΗΛΙΚΟΙ

Το ζήτημα του σεβασμού της προσωπικότητας των ανηλίκων κατά τη διάρκεια αστυνομικών ενεργειών έθεσε εκ νέου ο Συνήγορος μέσω εγγράφων αλλά και σε συναντήσεις με την ηγεσία του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη και της ΕΛΑΣ.

Η Αρχή ζήτησε την έκδοση σαφών οδηγιών, ώστε να διασφαλιστούν η ενημέρωση του συλληφθέντος ή προσαγόμενου ανηλίκου με απλό και σαφή τρόπο για τα δικαιώματά του, η αποφυγή της δέσμευσης με χειροπέδες, η διευκόλυνση τηλεφωνικής επικοινωνίας με οικείους, η άμεση διασφάλιση συμπαράστασης από κηδεμόνες και δικηγόρο, και η αποφυγή κάθε μορφής βίας ή εκφοβισμού. Ο Συνήγορος επισήμανε, επίσης, την ανάγκη συντονισμού και συνεργασίας των εμπλεκόμενων φορέων ώστε να δίνεται προτεραιότητα στην προστασία των αλλοδαπών παιδιών θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας με παράνομη διαμονή στη χώρα και να αποτρέπεται η δευτερογενής θυματοποίησή τους, εξαιτίας τραυματικών διαδικασιών, όπως η σύλληψη για παράνομη διαμονή και η απέλαση του θύματος που κατήγγειλε τη σε βάρος του βία.

Σε ό,τι αφορά την παρέμβαση της αστυνομίας σε σχολεία, τονίστηκε ότι στην περίπτωση σοβαρών προβλημάτων η παρέμβαση πρέπει να γίνεται εκτός των χώρων του σχολείου και μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις δικαιολογείται εντός αυτών. Η Αρχή ενημερώθηκε σχετικά με την ανάληψη δράσεων εκ μέρους της ΕΛΑΣ για την προστασία ανηλίκων και την προώθηση οδηγιών

και διαταγών σχετικά με τη μεταχείριση ανηλίκων από τις αστυνομικές αρχές. Ωστόσο, ο Συνήγορος εξακολουθεί να παρακολουθεί το ζήτημα αυτό, καθώς σε καμία από τις περιπτώσεις καταγγελίας καταχρηστικών ή/και παράνομων συμπεριφορών αστυνομικών οργάνων σε βάρος ανηλίκων που έχει χειριστεί μέχρι σήμερα, η πειθαρχική έρευνα της ΕΛΑΣ δεν κατέληξε σε διαπίστωση οποιουδήποτε σφάλματος αστυνομικού, και παράλληλα συνεχίζει να δέχεται συναφείς σοβαρές καταγγελίες.

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία, στον ιστότοπο του Συνηγόρου www.synigoros.gr

Το σύμβολο [] μέσα στο κείμενο παραπέμπει σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2015) όπου μπορείτε να βρείτε σχετικά αναρτημένα έγγραφα.

Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΥΠΟΒΛΗΘΗΚΑΝ ΤΟ 2015

ΑΠΟΔΟΧΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΩΝ ΕΤΩΝ

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΥΠΟΒΛΗΘΗΚΑΝ ΤΟ 2015

Οι ονομασίες και αρμοδιότητες των υπουργείων αναφέρονται όπως ίσχυαν μέχρι τις 31.12.2015.

Ο Συνήγορος του Πολίτη πρότεινε:

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ

α. Αρμοδιότητες πρώην Υπουργείου Εσωτερικών:

Για την εγγραφή δεκαοκταετών στους εκλογικούς καταλόγους
Όποτε διενεργούνται εκλογές κατά τους μήνες Ιανουάριο ή Φεβρουάριο, οι δήμοι αδυνατούν να εγγράψουν εγκαίρως όσους ήδη από 1ης Ιανουαρίου έχουν αποκτήσει εκλογικό δικαίωμα (βλ. «Το πρόσωπο και ο νόμος»). Ο Συνήγορος προτείνει:

- είτε να τροποποιηθεί το άρθρο 10 παράγρ. 1 ΠΔ 26/2012 προκειμένου να επιτραπεί η εγγραφή νέων εκλογέων ακόμη και κατά τον μήνα Ιανουάριο
- είτε να τροποποιηθεί το άρθρο 8 παράγρ. 4-5 ΠΔ 26/2012 με ρητή διευκρίνιση ότι οι νέοι εκλογείς υπάγονται στην κατηγορία των «παραλειφθέντων» και ψηφίζουν με απλή επίδειξη πιστοποιητικού εγγραφής σε δημοτολόγιο.

Για ζητήματα μεταναστευτικής πολιτικής (βλ. «Προσφυγικό ζήτημα και μετανάστευση»)

- Την αποσαφήνιση της διαδικασίας, με αποστολή οδηγιών στις αρμόδιες υπηρεσίες των αποκεντρωμένων διοικήσεων, αναφορικά με τον υπολογισμό της επάρκειας των πόρων του συντηρούντος κατά την εξέταση αιτημάτων για έγκριση θεώρησης εισόδου.
- Την επέκταση του πεδίου εφαρμογής της ΚΥΑ 22037/2010, ώστε να χορηγείται η ειδική βεβαίωση νόμιμης διαμονής και στους πολίτες τρίτων χωρών, των οποίων η στερητική της ελευθερίας ποινή, που τους έχει επιβληθεί, μετατράπηκε σε παροχή κοινωφελούς εργασίας.

Για τη δήλωση ονοματοδοσίας

Να γίνει αποδεκτό ότι η δήλωση ονοματοδοσίας, εφόσον είναι απαραίτητη για την πληρότητα της ληξιαρχικής πράξης γέννησης και την καταγραφή και ταυτοποίηση των αλλοδαπών της επικράτειας, εκφεύγει της απαγόρευσης συναλλαγής της Διοίκησης με παράτυπα διαμένοντες στη χώρα αλλοδαπούς. Επίσης, να υπάρξει ενημέρωση των ληξιαρχείων της χώρας.

Για την έκδοση ληξιαρχικής πράξης γέννησης τέκνων αιτούντων άσυλο

- Να αντικαθίσταται από υπεύθυνη δήλωση το πιστοποιητικό γάμου που απαιτείται για την έκδοση ληξιαρχικής πράξης γέννησης των τέκνων αιτούντων άσυλο γονέων, όταν καθίσταται αδύνατη η συνδρομή της χώρας έκδοσης του πρωτότυπου εγγράφου και υφίσταται πραγματική αδυναμία προσκόμισης αυτού.
- Να γίνεται αποδεκτή από την Υπηρεσία Ασύλου υπεύθυνη δήλωση πρόσφυγα γονέα για την έκδοση ταξιδιωτικού εγγράφου ανήλικου τέκνου του, που συνοδεύεται στη χώρα μόνο από

αυτόν, εφόσον υπάρχει αδυναμία προσκόμισης έγγραφης συναίνεσης του άλλου γονέα, ή πιστοποιητικού το οποίο να αποδεικνύει την έλλειψή του (λ.χ. πιστοποιητικό θανάτου), επίσημα επικυρωμένων (βλ. «Προσφυγικό ζήτημα και μετανάστευση»).

Για τον Πρότυπο Κανονισμό Δημοτικών Βρεφονηπιακών και Παιδικών Σταθμών

Ο Συνήγορος υπέβαλε παρατηρήσεις επί του σχεδίου ΥΑ για τον εν λόγω Κανονισμό αναφορικά με την καθιέρωση μοριοδότησης των κριτηρίων επιλογής, την εξίσωση δημοτών – κατοίκων, την ιατρική παρακολούθηση των παιδιών, την αξιολόγηση της ψυχικής υγείας και της συμπεριφοράς του προσωπικού, την εργασία ή ανεργία των γονέων και τα δικαιώματα παιδιών με αναπηρίες (βλ. «Κοινωνική ασφάλιση και αλληλεγγύη»).

Για την επικοινωνία γονέα με ανήλικο τέκνο

Να εκδοθεί διευκρινιστική εγκύκλιος που να επιτρέπει την επικοινωνία γονέα, ο οποίος στερείται της επιμέλειας, με το ανήλικο τέκνο του εντός του χώρου των βρεφονηπιακών και παιδικών σταθμών, εφόσον δεν διαταράσσεται η λειτουργία και το πρόγραμμα των σταθμών. Η πρόταση έγινε αποδεκτή και ζητήθηκε από τις αποκεντρωμένες διοικήσεις η άμεση σχετική ενημέρωση των ΟΤΑ αρμοδιότητάς τους .

Για το πρόγραμμα «Εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής»

Ο Συνήγορος πρότεινε στην ΕΕΤΑΑ:

- συγκεκριμένες, σαφέστερες διατυπώσεις στην πρόσκληση ενδιαφέροντος
- την άρση τυπικών λόγων ακυρότητας της αίτησης
- την εξαίρεση ορισμένων επιδομάτων από τον υπολογισμό του εισοδήματος των υποψηφίων
- ρήτρες έκπτωσης δομών από το πρόγραμμα
- την απαγόρευση απομάκρυνσης παιδιών από δομές λόγω προβλημάτων ένταξης ή συμπεριφοράς πριν από την αξιολόγησή τους από αρμόδιους, δημόσιους παιδοψυχιατρικούς ή άλλους ιατρικούς φορείς
- την επίλυση διαδικαστικών ζητημάτων που συνδέονται με την αναγνώριση του συμφώνου συμβίωσης.

Οι προτάσεις έγιναν δεκτές στην πλειονότητά τους και συμπεριλήφθηκαν στην Πρόσκληση 2015-2016 (βλ. «Κοινωνική ασφάλιση και αλληλεγγύη») .

Για τη θεώρηση των δελτίων αποδείξεων των σωματείων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα

Η δημοσίευση των ισολογισμών τους σε ΦΕΚ, που απαιτείται

για τη θεώρηση των δελτίων αποδείξεων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, έχει ως αποτέλεσμα υπέρμετρη δαπάνη, πολλές φορές δυσανάλογη του σκοπού τους. Ο Συνήγορος πρότεινε την κατάργηση του οικονομικού βάρους της δημοσίευσης ισολογισμού των σωματείων σε ΦΕΚ και τη λήψη ισότιμου μέτρου διασφάλισης της δημοσιότητας, όπως η ηλεκτρονική δημοσίευση ισολογισμού ή η ατελής δημοσίευση σε ΦΕΚ, όπως έχει νομοθετηθεί για τις ΑΕ, ΕΠΕ κ.ά.

β. Αρμοδιότητες πρώην Υπουργείου Δημόσιας Τάξης:

Για την επανέκδοση διαβατηρίου λόγω λάθους

Να υπάρξει πρόβλεψη ώστε να μην επωμίζεται ο πολίτης το οικονομικό κόστος επανέκδοσης διαβατηρίου στην περίπτωση που κατά την αρχική έκδοση του διαβατηρίου υπήρξε λάθος στα στοιχεία αυτού (π.χ. στο πεδίο «φύλο») που προέκυψε εκ παραδρομής, και συγγνωστής αβλεψίας, τόσο από πλευράς αστυνομίας (που αρχικά συνέταξε την αίτηση και στη συνέχεια εξέδωσε το διαβατήριο) όσο και του πολίτη που δεν πρόσεξε το λάθος, κατά τη χρονική στιγμή ανάγνωσης και υπογραφής της αίτησης (βλ. «Εκδοχές κατοικίας»).

Για την παραμονή στη χώρα πολιτών κρατών μελών της ΕΕ, που εμπλέκονται με το σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης

Να υπάρξει ρητή ρύθμιση για την υποχρεωτική παραμονή στη χώρα της συγκεκριμένης κατηγορίας πολιτών, οι οποίοι λόγω

της εμπλοκής τους με το σύστημα απονομής ποινικής δικαιοσύνης κρίνονται επικίνδυνοι για τη δημόσια τάξη και ασφάλεια, και τελικά δεν τους χορηγείται βεβαίωση εγγραφής πολιτών ΕΕ. Εξάλλου, για την ίδια κατηγορία πολιτών τρίτων χωρών έχει ήδη προβλεφθεί ρητή ρύθμιση, η Ειδική Βεβαίωση Νόμιμης Διαμονής, η οποία χορηγείται χωρίς να εξετάζονται λόγοι δημόσιας τάξης και ασφάλειας και για όσο χρονικό διάστημα διαρκεί η περίοδος δοκιμασίας (βλ. «Εκδοχές κατοικίας»).

Για τη χρήση του όρου «λαθρομετανάστευση»

Ο όρος «λαθρομετανάστευση», στην επωνυμία των «Τμημάτων Δίωξης Λαθρομετανάστευσης» της Διεύθυνσης Αλλοδαπών Θεσσαλονίκης (βλ. «Επιστροφές αλλοδαπών»), ενέχει σαφώς μειωτική χρήση, δεδομένης και της ρατσιστικής δράσης οργανωμένων ομάδων στη χώρα μας (βλ. ειδική έκθεση του Συνηγόρου για τη ρατσιστική βία, 2013). Όπως αναφέρει ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (FRA) της Ευρωπαϊκής Ένωσης («Ποινικοποίηση μεταναστών σε παράτυπο καθεστώς» 2014), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν χρησιμοποιεί πια ούτε καν τον όρο «παράνομος μετανάστης», αλλά έχει επιλέξει τον εννοιολογικά πιο ουδέτερο όρο «παράτυπος μετανάστης» ή «μετανάστης σε παράτυπο καθεστώς». Ο Συνήγορος προτείνει να απαλειφθεί ο όρος «Δίωξη Λαθρομετανάστευσης» από την επωνυμία οργανικών μονάδων της ΕΛΑΣ. Τα Τμήματα των Διευθύνσεων Αλλοδαπών της ΕΛΑΣ να μετονομαστούν από «Τμήματα Δίωξης Λαθρομετανάστευσης» σε «Τμήματα Αλλοδαπών».

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ, ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Για τη Γενική Γραμματεία Βιομηχανίας

- Την τροποποίηση των διατάξεων του ΠΔ 108/2013, ώστε να προβλέπεται ρητά η δυνατότητα αντιστοίχισης «παλαιών» επαγγελματικών αδειών της ειδικότητας «συντηρητής» Ηλεκτρολογικών Εγκαταστάσεων με τις επαγγελματικές άδειες της ειδικότητας «εγκαταστάτης» Ηλεκτρολογικών Εγκαταστάσεων. Αν και το θέμα παραμένει σε εκκρεμότητα, τα σχετικά αιτήματα ικανοποιούνται με την εφαρμογή υποδειχθείσας πρακτικής από τη Γενική Διεύθυνση Ανάπτυξης της Περιφέρειας Αττικής.

- Την τροποποίηση των διατάξεων του ΠΔ 108/2013, ώστε οι κάτοχοι πτυχίου ΙΕΚ της ειδικότητας «Τεχνικός Αυτοματισμών» να αποκτήσουν, εκ νέου, το δικαίωμα άσκησης εσωτερικών ηλεκτρολογικών εργασιών, τις οποίες δικαιούνταν να ασκήσουν με το προϊσχύον ΠΔ 191/2001. Το ζήτημα εξετάζεται από τον Εθνικό Οργανισμό Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΕΟΠΠΕΠ) προς την κατεύθυνση εφαρμογής της πρότασης, με τη θέσπιση διαδικασίας πρόσθετης επιμόρφωσης, σε περίπτωση που διαπιστωθεί υπολειπόμενη εκπαίδευση.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Για τη δημοκρατική σχολική διοίκηση, την εκπαίδευση των μαθητών στα δικαιώματα και την εύρυθμη λειτουργία του σχολείου

- Την υποστήριξη της λειτουργίας των προβλεπόμενων οργάνων διοίκησης του σχολείου (ιδίως του Συλλόγου Διδασκόντων, των Μαθητικών Κοινοτήτων, του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων και του Σχολικού Συμβουλίου) και τη συστηματική ακρόαση της γνώμης των μαθητών για θέματα που τους αφορούν.
- Τη μέριμνα για την πραγματοποίηση τακτικών παιδαγωγικών συναντήσεων των Συλλόγων Διδασκόντων και των προβλεπόμενων από τον νόμο συναντήσεων του Σχολικού Συμβουλίου.

- Την εκπόνηση και τήρηση Σχολικού Κανονισμού ο οποίος, κατόπιν ελέγχου και έγκρισης από το Σχολικό Συμβούλιο, θα διαβιβάζεται στην προϊστάμενη εκπαιδευτική αρχή για τελική έγκριση.
- Την εισαγωγή εκπαίδευσης των μαθητών στα ανθρώπινα δικαιώματα και στα δικαιώματα του παιδιού με συμμετοχικές και βιωματικές μεθόδους, από την αρχή της πρωτοβάθμιας μέχρι την ολοκλήρωση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, με αξιοποίηση, για τον σκοπό αυτόν, εγκεκριμένων από το υπουργείο σχετικών εγχειριδίων και διαρκή ενημέρωση / επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.
- Την υλοποίηση της ευέλικτης ζώνης στο δημοτικό και τον σχε-

διασμό για την εισαγωγή της στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

- Την αναθεώρηση του ΠΔ 104/1979 ως προς την επιβολή κυρώσεων / ποινών, ώστε να δίνεται στα σχολεία η δυνατότητα να αξιοποιούν περισσότερες εναλλακτικές μεθόδους «συμμόρφωσης» των μαθητών. Στο πλαίσιο αυτό, προτείνεται να αποσαφηνιστεί προς όλους τους Συλλόγους Διδασκόντων ότι η αλλαγή σχολικού περιβάλλοντος αποτελεί έσχατο μέτρο, το οποίο εφαρμόζεται μόνο προς το συμφέρον του μαθητή και εφόσον έχουν εξαντληθεί όλα τα άλλα παιδαγωγικά μέτρα / κυρώσεις.
- Την αποσαφήνιση ότι οι αποφάσεις του Συλλόγου Διδασκόντων, ως εκτελεστές διοικητικές πράξεις, υπόκεινται σε έλεγχο από μηχανισμούς ελέγχου της Διοίκησης.
- Την εισαγωγή θεσμικών προβλέψεων για την προαγωγή ουσιαστικού διαλόγου και επικοινωνίας στο πλαίσιο του σχολείου: Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, ο/η υπεύθυνος εκπαιδευτικός της κάθε τάξης να αφιερώνει τακτικά χρόνο στη συζήτηση με τα παιδιά. Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, οι οριζόμενοι ως «υπεύθυνοι τμήματος» εκπαιδευτικοί, εκτός από τα καθήκοντα που σχετίζονται με την παρακολούθηση της φοίτησης και των απουσιών των μαθητών, να αναλαμβάνουν και την επικοινωνία μαζί τους τόσο σε συλλογικό όσο και σε ατομικό επίπεδο, αφού λάβουν σχετική επιμόρφωση. Να προβλέπεται η διάθεση τουλάχιστον μίας ώρας από το εβδομαδιαίο πρόγραμμα διδακτικών καθηκόντων τους για τον σκοπό αυτόν.
- Την αναθεώρηση της ΥΑ για τις μαθητικές κοινότητες και την εισαγωγή προβλέψεων για την ενημέρωση των μαθητών και την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, με στόχο την πιο ουσιαστική λειτουργία του θεσμού.
- Την εισαγωγή πρόβλεψης για συμμετοχή και των μαθητών στην αξιολόγηση των εκπαιδευτικών, βάσει κριτηρίων όπως η μεταδοτικότητα, ο τρόπος διεξαγωγής του μαθήματος και η προσωπική επαφή τους με τους μαθητές.
- Την επιμόρφωση και ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών και τη συνολική οργάνωση των σχολείων με στόχο την επίλυση συγκρούσεων και την πρόληψη ή/και αποτελεσματική διαχείριση περιστατικών βίας ή σχολικού εκφοβισμού, με έμφαση στην επικοινωνία (βλ. «Εκπαίδευση») .

Για την υποστήριξη μαθητών στο πλαίσιο του σχολείου και την προστασία τους από ενδοοικογενειακή βία, κακοποίηση και παραμέληση

- Την εισαγωγή θεσμικής πρόβλεψης για τη διασύνδεση και συνεργασία των σχολικών μονάδων με τις κοινωνικές υπηρεσίες και τις υπηρεσίες ψυχικής υγείας της κοινότητας.
- Την εισαγωγή πρόβλεψης για συνεργασία των σχολικών μονάδων με τις κατά τόπους κοινωνικές υπηρεσίες σε περιπτώσεις παραμέλησης, ελλιπούς σχολικής φοίτησης ή διακοπής της σχολικής φοίτησης μαθητών, για την προσπάθεια επίτευξης συνεργασίας με τους γονείς, πριν από την παραπομπή των υποθέσεων στην εισαγγελική αρχή. Επίσης, την έκδοση εγκυκλίου η οποία να διευκρινίζει τη δυνατότητα των διευθυντών των σχολικών μονάδων να ενημερώνουν τις κατά τόπους εισαγγελικές αρχές, πέραν των περιπτώσεων αναφερόμενης ή διαπιστούμενης ενδοοικογενειακής βίας, και για περιπτώσεις εμφανούς παραμέλησης μαθητών, ιδίως όταν δεν έχει υπάρξει

συμμόρφωση των γονέων ή κηδεμόνων σε επανειλημμένες συστάσεις ή προσπάθειες του σχολείου για συνεργασία.

- Τη μέριμνα για την επαρκή και διεπιστημονική στελέχωση των Συμβουλευτικών Σταθμών Νέων και την εισαγωγή ρητής πρόβλεψης αναφορικά με τη δυνατότητα αρχικής συνεργασίας αυτών με μαθητές, ακόμη και χωρίς προηγούμενη ενημέρωση των γονέων τους εάν το ζητήσουν, ιδίως εάν εικάζεται ανάγκη προστασίας τους από τυχόν παραμέληση, άσκηση βίας ή άλλης μορφής κακοποίησης.
- Τη μέριμνα ώστε η τοποθέτηση κοινωνικών λειτουργών και ψυχολόγων στα σχολεία στο πλαίσιο προγραμμάτων ΕΣΠΑ να συνοδεύεται από κανόνες οι οποίοι να διασφαλίζουν: την επάρκεια (από άποψη κατάρτισης, εμπειρίας και προσωπικής καταλληλότητας) των εμπλεκόμενων επαγγελματιών για τον ρόλο αυτόν, την αποσαφήνιση του ρόλου και των καθηκόντων τους και την επαρκή υποστήριξη και εποπτεία τους, όπου αυτό είναι αναγκαίο.

Για την ένταξη στην εκπαίδευση και την αποτροπή της σχολικής διαρροής των παιδιών Ρομά (βλ. «Καταπολέμηση των διακρίσεων»)

- Την ενίσχυση της συμμετοχής παιδιών Ρομά στην προσχολική αγωγή.
- Την ανάπτυξη υποστηρικτικών προγραμμάτων για παιδιά Ρομά προσχολικής και σχολικής ηλικίας και τις οικογένειές τους, με πρόβλεψη τακτικής παρουσίας κοινωνικών λειτουργών στους οικισμούς Ρομά για τον σκοπό αυτόν.
- Την ορθή λειτουργία τμημάτων υποδοχής, με παράλληλη συμμετοχή των παιδιών Ρομά στην κανονική τάξη και στις λοιπές μη στενά μαθησιακές διαδικασίες και δραστηριότητες.
- Την πρόβλεψη δυνατότητας λειτουργίας παράλληλων τμημάτων (λ.χ. αναπλήρωσης / ταχύρυθμης εκπαίδευσης) για παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας που επιστρέφουν στο σχολείο ύστερα από μακρά αποχή ή πολλαπλές διακοπές φοίτησης ή που εγγράφονται για πρώτη φορά σε αυτό σε ηλικία μεγαλύτερη των 14 ετών, ώστε να αποφεύγεται η ένταξη σε τάξεις με μαθητές πολύ μικρότερης ηλικίας και να ακολουθείται πρόγραμμα φοίτησης που ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της ηλικίας τους.
- Τη σύσταση σχολείων δεύτερης ευκαιρίας για μαθητές Ρομά ηλικίας 16-18 ετών οι οποίοι επιθυμούν να πάρουν απολυτήριο δημοτικού, με δυνατότητα συνέχισης της φοίτησής τους στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.
- Την επιμόρφωση / ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών και την ενίσχυση του έργου τους με κατάλληλα εκπαιδευτικά εργαλεία.
- Την αποφυγή της δημιουργίας σχολικών μονάδων με αμιγή μαθητικό πληθυσμό Ρομά, καθώς, αντί για την επίτευξη του στόχου της σταδιακής ένταξης των μαθητών τους στην ενιαία εκπαιδευτική κοινότητα, συχνά καταλήγουν οι μονάδες αυτές να λειτουργούν ως εκπαιδευτικά γκέτο, αναπαράγοντας τον κοινωνικό αποκλεισμό των παιδιών Ρομά.
- Τη δυνατότητα μετεγγραφής παιδιών Ρομά από σχολεία όπου φοιτούν αποκλειστικά μαθητές της συγκεκριμένης πληθυσμιακής ομάδας σε άλλα σχολεία της περιοχής τους και τον εκ νέου σχεδιασμό της χωροταξικής κατανομής των μαθητών, με στόχο την αναλογική κατανομή των μαθητών Ρομά σε άλλα σχολεία, όπου αυτό είναι εφικτό και υπό προϋποθέσεις, όπως

ο βαθμός κοινωνικής ενσωμάτωσης και ένταξης, οι συνθήκες διαβίωσης των παιδιών (π.χ. αν πρόκειται για μετακινούμενους πληθυσμούς που ζουν σε παραπήγματα ή διαμένουν σε σπίτια, αν ο οικισμός είναι απομονωμένος εκτός ορίων πόλης κ.λπ.).

- Την ουσιαστική συνεργασία και συντονισμό δράσεων μεταξύ της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Παιδείας και των κατά τόπους Διευθύνσεων Εκπαίδευσης, του Υπουργείου Εσωτερικών και εκπροσώπων των ΟΤΑ, για την εφαρμογή των πολιτικών και εκπαιδευτικών επιλογών του υπουργείου, ώστε να ελέγχεται κεντρικά η υλοποίηση διαφόρων δράσεων και προγραμμάτων για τους μαθητές Ρομά στα σχολεία και να αποφεύγεται η σύγχυση και η σπατάλη πόρων.
- Την ανάθεση της εποπτείας και παρακολούθησης των θεμάτων εκπαιδευτικής ένταξης και φοίτησης των παιδιών Ρομά σε συγκεκριμένο τμήμα του Υπουργείου Παιδείας, με διασφάλιση της δυνατότητας συνεργασίας με υπηρεσίες άλλων υπουργείων με αρμοδιότητα σε συναφή θέματα (π.χ. Υπουργεία Υγείας, Εσωτερικών, Μεταφορών κ.λπ.).

Για την απαλλαγή από το μάθημα των θρησκευτικών

Την ανάκληση της υπ' αριθμ. 12773/Δ2/23.1.2015 εγκυκλίου, ώστε μαθητής που αιτείται απαλλαγή από το μάθημα των θρησκευτικών να μην απαιτείται να δηλώσει ότι δεν είναι Χριστιανός Ορθόδοξος (βλ. «Καταπολέμηση των διακρίσεων»).

Για θέματα Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης (ΕΑΕ)

(βλ. «Εκπαίδευση»)

Για την παροχή ΕΑΕ, ως ισότιμο κομμάτι της δημόσιας υποχρεωτικής εκπαίδευσης:

- Την επανένταξη της ΕΑΕ, ως προς την κάλυψη πάγιων και βασικών αναγκών στελέχωσης, στον τακτικό κρατικό προϋπολογισμό, με συμπληρωματική μόνον αξιοποίηση προγραμμάτων ΕΣΠΑ για τη διασφάλιση επιπλέον αναγκών πόρων.
- Τη μέριμνα, σε σταθερή βάση, για διασφάλιση πόρων για την εκπαίδευση μαθητών με αναπηρία ή/και με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, αντιστοίχων αυτών που διατίθενται στη γενική εκπαίδευση.

Για την υποστήριξη μαθητών με αναπηρία ή/και με εσα στο γενικό σχολείο:

Την ειδική μέριμνα και προγραμματισμό –με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία από το προηγούμενο σχολικό έτος– για τη διασφάλιση της επάρκειας των πιστώσεων για την παροχή θεσμοθετημένων, υποστηρικτικών μέτρων αναγκών για την ένταξη και φοίτηση των συγκεκριμένων μαθητών στο γενικό σχολείο (παράλληλη στήριξη, υποστήριξη από ειδικό βοηθητικό προσωπικό, τμήματα ένταξης), καθώς και για την έγκαιρη ολοκλήρωση των σχετικών διοικητικών διαδικασιών.

Για την ίδρυση και λειτουργία Σχολικών Μονάδων Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης (ΣΜΕΑΕ):

- Τη μέριμνα για ίδρυση τυχόν αναγκών νέων ΣΜΕΑΕ, βάσει σχετικών εισηγήσεων των αρμόδιων Σχολικών Συμβούλων ΕΑΕ, των ΚΕΔΔΥ και των Διευθύνσεων Εκπαίδευσης.
- Τη μέριμνα για ίδρυση Ειδικών Επαγγελματικών Λυκείων

–όπως προβλέπεται από την ισχύουσα νομοθεσία– για τη συνέχιση της φοίτησης, μεταξύ άλλων, αποφοίτων των Ειδικών Επαγγελματικών Γυμνασίων οι οποίοι αδυνατούν να φοιτήσουν σε ΕΠΑΛ ή σε άλλο κατάλληλο πλαίσιο.

- Τη σύσταση αναγκών και θεσμικά προβλεπόμενων οργανικών θέσεων στις ΣΜΕΑΕ, ιδίως σε εκείνες της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
- Τη μέριμνα για κάλυψη βασικών και πάγιων αναγκών στελέχωσης των ΣΜΕΑΕ από μόνιμο και επαρκώς καταρτισμένο προσωπικό (εκπαιδευτικό, ειδικό εκπαιδευτικό και ειδικό βοηθητικό), τουλάχιστον αναλογικά, στο σύνολο επικείμενων προσλήψεων για την εκπαίδευση.

Για τη λειτουργία Κέντρων Διάγνωσης, Διαφοροδιάγνωσης και Υποστήριξης (ΚΕΔΔΥ):

Τη μέριμνα για στελέχωσή τους από σταθερή διεπιστημονική ομάδα όλων των εκ του νόμου προβλεπόμενων και αναγκαίων ειδικοτήτων, καθώς και για λειτουργία διεπιστημονικών ομάδων σε αναλογία προς τον μαθητικό πληθυσμό της περιοχής αρμοδιότητας του κάθε ΚΕΔΔΥ.

Για τη διαδικασία πρόσληψης αναπληρωτών για την ΕΑΕ:

Την ειδική και επισταμένη μέριμνα του υπουργείου ώστε οι διοικητικές διαδικασίες για την πρόσληψη αναπληρωτών (εκπαιδευτικών, ειδικού εκπαιδευτικού και ειδικού βοηθητικού προσωπικού) για την ΕΑΕ να ολοκληρώνονται πριν από την έναρξη του εκάστοτε σχολικού έτους. Για την επίτευξη του στόχου αυτού και με γνώμονα τις ιδιαίτερες ανάγκες της ΕΑΕ, να εξεταστεί, μεταξύ άλλων, το ενδεχόμενο πραγματοποίησης προσλήψεων αναπληρωτών με συμβάσεις εργασίας διάρκειας μεγαλύτερης του ενός σχολικού έτους.

Για την αξιολόγηση μαθησιακών δυσκολιών ενηλίκων:

Την εισαγωγή πρόβλεψης στη νομοθεσία για την Ειδική Αγωγή για την αξιολόγηση μαθησιακών δυσκολιών ενηλίκων που φοιτούν σε οποιαδήποτε βαθμίδα της εκπαίδευσης και δεν έχουν αξιολογηθεί από ΚΕΔΔΥ ή άλλον αναγνωρισμένο φορέα ως ανήλικοι .

Για την εισαγωγή διακριθέντων αθλητών σε σχολές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Οι αθλητές με σημαντικές αγωνιστικές διακρίσεις, σε πανελλαδικό ή διεθνές επίπεδο, δύνανται να εισάγονται, με ανάλογο προς τις διακρίσεις τους ποσοστό προσαύξησης σε «Τμήματα και Σχολές ΑΕΙ και ΤΕΙ» (άρθρο 38 Ν. 4115/2013, όπως ισχύει). Σύμφωνα με ερμηνευτικές εγκυκλίους, η εν λόγω προνομία δεν αφορά την εισαγωγή σε Στρατιωτικές και Αστυνομικές Σχολές, Ακαδημίες Πυροσβεστικής και Εμπορικού Ναυτικού. Ωστόσο, δεδομένου ότι η καλή φυσική κατάσταση των υποψηφίων, όπως μάλιστα καταγράφεται μέσω επιδόσεων σε συγκεκριμένα αγωνίσματα, είναι προϋπόθεση εισαγωγής στις τελευταίες αυτές σχολές και ακαδημίες, οι διακρινόμενοι αθλητές εκδηλώνουν συχνά ενδιαφέρον να εισαχθούν σε αυτές. Ο Συνήγορος πρότεινε τη νομοθετική πρόβλεψη επέκτασης του πεδίου εφαρμογής των ειδικών διατάξεων περί εισαγωγής διακριθέντων για τις επιδόσεις τους αθλητών στην τριτοβάθμια

εκπαίδευση και στις Στρατιωτικές και Αστυνομικές Σχολές, τις Ακαδημίες Πυροσβεστικής και Εμπορικού Ναυτικού.

Για τη δυνατότητα επιστροφής διδάκτρων ή μετάθεσης του χρόνου σπουδών για φοιτητές του ΕΑΠ με αποδεδειγμένα σοβαρά προβλήματα υγείας

- Την ενσωμάτωση νέας ρύθμισης στον Κανονισμό του ΕΑΠ, που να προβλέπει τη δυνατότητα επιστροφής διδάκτρων έπειτα, ενδεχομένως, από σχετική εισήγηση επιτροπής, σε φοιτητές για συγκεκριμένους σοβαρούς λόγους υγείας, που στοιχειοθετούνται με ιατρικές γνωματεύσεις ή πιστοποιητικά νοσηλείας, εφόσον αυτά καθιστούν αδύνατη τη συνέχιση των σπουδών τους.
- Ομοίως, σε περίπτωση πρόσκαιρου σχετικού κωλύματος να παρέχεται στον φοιτητή η δυνατότητα πραγματοποίησης των σπουδών στο επόμενο ή μεθεπόμενο ακαδημαϊκό έτος χωρίς νέα οικονομική επιβάρυνση (βλ. «Εκπαίδευση»).

Για τη δυνατότητα μετεγγραφής όσων εισάγονται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση με ευνοϊκές ρυθμίσεις

Τη θέσπιση νέας ρύθμισης που να προβλέπει ρητά την εφαρμογή των γενικών διατάξεων περί μεταφοράς θέσης εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (μετεγγραφής) και στην περίπτωση όσων εισάγονται με τις ευνοϊκές ρυθμίσεις του Ν. 4113/2013, επιδοτούμενοι με επιπλέον μόρια ως διακριθέντες, σε πανελλαδικό επίπεδο, αθλητές. Επίσης, οι παραπάνω γενικές διατάξεις θα πρέπει να εφαρμόζονται και στην περίπτωση των φοιτητών που εισάγονται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση κατ' εφαρμογή ειδικών διατάξεων, ως τέκνα αποσπασμένων σε ελληνικές δημόσιες υπηρεσίες της αλλοδαπής υπαλλήλων.

Για τη δωρεάν χορήγηση διδακτικών συγγραμμάτων σε φοιτητές που είναι ήδη κάτοχοι αναγνωρισμένων από τον ΔΟΑ-ΤΑΠ τίτλων σπουδών ιδρυμάτων της αλλοδαπής

Τη συμπλήρωση της διάταξης του Ν. 4009/2011 κατά την οποία: «Από το ακαδημαϊκό έτος 2012-2013 δεν χορηγούνται

δωρεάν έντυπα διδακτικά συγγράμματα σε φοιτητές που παρακολουθούν πρόγραμμα σπουδών για τη λήψη δεύτερου πτυχίου» (άρθρο 80 παράγρ. 10), κατά τρόπο που οι κάτοχοι αναγνωρισμένου τίτλου σπουδών της αλλοδαπής να εξαιρούνται εφεξής του πεδίου εφαρμογής της (υποθέσεις 194450, 194489/2015).

Για τη διαδικασία αναγνώρισης επαγγελματικής ισοδυναμίας αλλοδαπών τίτλων σπουδών από το Συμβούλιο Αναγνώρισης Επαγγελματικών Προσόντων (ΣΑΕΠ)

Έχοντας διαπιστώσει αξιοσημείωτες καθυστερήσεις στην παραπάνω διαδικασία (βλ. «Εργασία»), ο Συνήγορος πρότείνει:

- Τη λήψη βραχυπρόθεσμων μέτρων, όπως την επαρκή στελέχωση του Αυτοτελούς Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σχέσεων, που ανέλαβε τη γραμματειακή υποστήριξη του ΣΑΕΠ το έτος 2015, την ομαδοποίηση των φακέλων κατά ίδρυμα και κατά ειδικότητα, ώστε να μην απαιτείται η κατάρτιση εισήγησης και η εξέταση από το ΣΑΕΠ του κάθε φακέλου χωριστά, την αύξηση του αριθμού των συνεδριάσεων του ΣΑΕΠ.
- Τη λήψη μακροπρόθεσμων μέτρων, όπως την ανάθεση στον Διεπιστημονικό Οργανισμό Αναγνώρισης Τίτλων Ακαδημαϊκών και Πληροφόρησης (ΔΟΑΤΑΠ), όλων των υφιστάμενων καθεστώτων αναγνώρισης αλλοδαπών τίτλων σπουδών, δηλαδή της ακαδημαϊκής αναγνώρισης, της αναγνώρισης επαγγελματικών προσόντων και της αναγνώρισης επαγγελματικής ισοδυναμίας, με παράλληλη ενίσχυση του φορέα σε εξειδικευμένο προσωπικό (εισηγητές), διοικητικό προσωπικό και νομική υπηρεσία.
- Την τροποποίηση των διατάξεων του ΠΔ 38/2010, ώστε να μη διαφοροποιούνται οι προϋποθέσεις, ούτε τα απαιτούμενα παράβολα για την αναγνώριση αλλοδαπών τίτλων σπουδών, αναλόγως του εφαρμοζόμενου καθεστώτος αναγνώρισης (ακαδημαϊκή αναγνώριση ή αναγνώριση επαγγελματικής ισοδυναμίας).

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Για τις οικογένειες χαμηλών εισοδημάτων

Την εξαίρεση της οικονομικής ενίσχυσης οικογενειών χαμηλών εισοδημάτων που κατοικούν σε ορεινές και μειονεκτικές περιο-

χές και οικογενειών χαμηλών εισοδημάτων με τέκνα στην υποχρεωτική εκπαίδευση (σχολικό επίδομα) από την κατάσχεση ή τον συμψηφισμό με οφειλές του δικαιούχου (βλ. «Εκπαίδευση»).

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ, ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Για την ποινική μεταχείριση των ανηλίκων

Σε Έκθεση Επίσκεψης – Αυτοψίας για το Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Κορίνθου, ο Συνήγορος επανέλαβε τις προτάσεις του για ηπιότερη ποινική μεταχείριση ανηλίκων που διαπράττουν συγκεκριμένα αδικήματα, δημιουργίας δομών με προνοιακό / παιδαγωγικό χαρακτήρα και διαφοροποιημένης μεταχείρισης των ανηλίκων ανάλογα με την προσωπικότητα και την προσωπική τους πορεία (ιδίως, με προώθηση ρυθμίσεων για

τις Μονάδες Μέριμνας Ανηλίκων και την έμπρακτη στήριξη του ρόλου των Επιμελητών Ανηλίκων).

Ειδικότερα πρότείνει:

- Την αποφυγή εγκλεισμού ανηλίκων σε φυλακές.
- Την κράτηση ανηλίκων που έχουν συμπληρώσει το 16ο έτος της ηλικίας αποκλειστικά ως έσχατη λύση, για συγκεκριμένες

περιπτώσεις σοβαρών αδικημάτων που λόγω της φύσης τους (π.χ. εγκλήματα κατά της ζωής) δεν μπορούν να τύχουν άλλης μορφής μεταχείρισης (π.χ. αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα).

- Στα αδικήματα για τα οποία προβλέπεται επιβολή στερητικής της ελευθερίας ποινής σε ανηλίκους, δεν πρέπει να περιλαμβάνεται το αδίκημα της παράνομης διακίνησης προσώπων.
- Την τοποθέτηση σε θεραπευτικά καταστήματα τοξικοεξαρτημένων ανηλίκων που διαπράττουν εγκλήματα συνδεδεμένα με χρήση και διακίνηση ουσιών .

Ο Ν. 4322/2015 προχώρησε σε σαφή μείωση των περιπτώσεων στέρησης της ελευθερίας ανηλίκων, με την πρόβλεψη περιορισμού σε κατάσταση κράτησης μόνο για κακούργημα το οποίο, αν είχε τελεστεί από ενήλικο, θα απειλείτο με ποινή ισόβιας κάθειρξης, ή για πράξεις του άρθρου 336 του ΠΚ σε βάρος προσώπου κάτω των 15 ετών (άρθρο 7).

Για το Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Κορίνθου

Με την Έκθεση Επίσκεψης – Αυτοψίας για το Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Κορίνθου προτάθηκε σειρά βελτιωτικών ρυθμίσεων για τους χώρους και τις συνθήκες διαβίωσης των κρατούμενων ανηλίκων (βλ. «Πρόληψη βασανιστηρίων και κακομεταχείρισης»).

Για τον σχολικό εκφοβισμό

Ενόψει της τροποποίησης του άρθρου 312 ΠΚ, σχετικά με την

εισαγωγή διατάξεων που φαίνεται να διευρύνουν τα περιθώρια ποινικοποίησης συμπεριφορών ανηλίκων και εμπίπτουν στο πλαίσιο του σχολικού εκφοβισμού, ο Συνήγορος διατύπωσε την ανησυχία του ότι με τη διάταξη αυτή είναι πιθανό να προκληθεί αδιάκριτη και ανεξέλεγκτη προσφυγή γονέων στη δικαιοσύνη για περιστατικά βίας μεταξύ μαθητών, καθώς και στοχοποίηση των εκπαιδευτικών, αντί να αντιμετωπίζονται οι βίαιες συμπεριφορές μεταξύ των παιδιών με παιδαγωγικά μέσα. Με το άρθρο 8 Ν. 4322/2015, που αντικατέστησε τη σχετική διάταξη του ΠΚ, διασφαλίστηκε καταρχήν το ποινικά ατιμώρητο όταν οι πράξεις τελούνται μεταξύ ανηλίκων, εκτός αν η μεταξύ τους διαφορά ηλικίας υπερβαίνει τα 3 έτη, οπότε επιβάλλονται μόνο αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα. Επομένως, σε συνδυασμό με την υφιστάμενη λοιπή νομοθεσία, εξακολουθεί να απαιτείται παιδαγωγική αντιμετώπιση του θέματος σε όλες τις περιπτώσεις, ενώ για εκείνες στις οποίες οι εμπλεκόμενοι ανήλικοι έχουν μεταξύ τους διαφορά ηλικίας μεγαλύτερη των 3 ετών ή όταν διαπράττονται άλλα ποινικά αδικήματα, μπορούν να επιβληθούν από τη δικαιοσύνη, επιπλέον, τα προβλεπόμενα αναμορφωτικά μέτρα .

Για την έκδοση αντιγράφων ποινικού μητρώου γενικής χρήσης

Να αναληφθούν οι κατάλληλες πρωτοβουλίες, ώστε να μην εκδίδονται αντίγραφα ποινικού μητρώου γενικής χρήσης που εμφανίζουν καταδικαστικές αποφάσεις, κατά παρέκκλιση των διατάξεων του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, καθώς η πρακτική αυτή έχει δυσμενέστερες επιπτώσεις στον επαγγελματικό βίο των ενδιαφερομένων (βλ. «Εργασία»).

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

Για την αντιμετώπιση της ανθρωπιστικής κρίσης

Με τις διατάξεις του Ν. 4320/2015 εισήχθησαν ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση της ανθρωπιστικής κρίσης και πιο συγκεκριμένα θεσμοθετήθηκε η χορήγηση των εξής παροχών: α) δωρεάν επανασύνδεση και παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, β) επίδομα ενοικίου για την εξασφάλιση στέγης και γ) επιδότηση σίτισης. Οι παροχές αυτές χορηγούνται με βάση εισοδηματικά, περιουσιακά και οικογενειακά κριτήρια, τα οποία καθορίστηκαν με την υπ' αριθμ. ΟΙΚ.494/9.4.2015 ΚΥΑ. Από την έως τώρα υλοποίηση του προγράμματος αντιμετώπισης της ανθρωπιστικής κρίσης προέκυψαν σημαντικά προβλήματα και δυσλειτουργίες, τα οποία εντόπισε ο Συνήγορος και υπέβαλε προτάσεις προς την κατεύθυνση εξορθολογισμού και βελτίωσης της αποτελεσματικότητας του προγράμματος (βλ. «Οψεις ανθρωπιστικής κρίσης και ευάλωτες ομάδες»). Ειδικότερα, πρότεινε:

- Να αναβιώσει το δικαίωμα υποβολής αιτήματος επανεξέτασης και μάλιστα για εύλογη χρονική διάρκεια, επειδή, μετά την τυχόν απόρριψη του αιτήματος υπαγωγής στο πρόγραμμα, οι ενδιαφερόμενοι είχαν προθεσμία μόλις 7 ημερών να υποβάλουν αίτημα επανεξέτασης, ενώ στις περισσότερες περιπτώσεις μέσα σε αυτό το διάστημα δεν είχαν ούτε καν λάβει γνώση της απορριπτικής απόφασης.
- Να διευκρινιστεί με σαφήνεια το έτος αναφοράς που λαμβάνεται υπόψη για τη συνδρομή των οικογενειακών και λοιπών

συναφών στοιχείων των αιτούντων. Και τούτο επειδή έχει προκληθεί σύγχυση εάν λαμβάνεται υπόψη η οικογενειακή κατάσταση του αιτούντος κατά το έτος 2013, που αποτελεί το έτος αναφοράς των εισοδηματικών κριτηρίων (οικονομικό έτος 2014 – χρήση 2013), το έτος 2014, δηλαδή το προηγούμενο της αίτησης έτος, ή το 2015, το έτος υποβολής της αίτησης, όπως φαίνεται να έγινε στην πράξη σε ορισμένες περιπτώσεις.

- Να διευκρινιστεί με ποια βάση δεδομένων διασταυρώνονται τα δηλωθέντα στοιχεία οικογενειακής κατάστασης (λ.χ. με βάση τις δηλώσεις φορολογίας εισοδήματος του οικονομικού έτους 2014, όπως τα εισοδηματικά κριτήρια, με βάση το Εθνικό Μητρώο ΑΜΚΑ ή με βάση άλλη τράπεζα δεδομένων).
- Να δοθεί η δυνατότητα υποβολής τροποποιητικής αίτησης, προκειμένου να μην απορρίπτονται αιτήματα για καθαρά τυπικούς λόγους (π.χ. σε περίπτωση λάθους από αβλεψία του αιτούντος είτε του ΚΕΠ, όπου συμπληρώθηκε η αίτηση).
- Να διευκρινιστεί εάν τα περιουσιακά κριτήρια εφαρμόζονται και για τη χορήγηση της δωρεάν επανασύνδεσης και παροχής ηλεκτρικού ρεύματος, όπως για τις άλλες δύο παροχές.
- Να δημοσιοποιηθεί, και για λόγους διαφάνειας, από ποιο ύψος μοριοδότησης και πάνω χορηγήθηκαν οι αιτηθείσες παροχές, καθώς οι επί του παρόντος διαθέσιμοι πόροι επαρκούσαν για τη χορήγηση των παροχών όχι σε όλους τους δικαιούχους αλλά μόνο σε όσους συγκέντρωσαν τουλάχιστον έναν αριθμό μορίων («κριτήρια προτεραιοποίησης» στην ΚΥΑ). Ειδικά για

τους δικαιούχους που αποκλείστηκαν προσωρινά από το πρόγραμμα λόγω των παραπάνω κριτηρίων προτεραιοποίησης, ο Συνήγορος πρότεινε:

α) να τους δοθεί η δυνατότητα υποβολής αίτησης επανεξέτασης υπό το φως της δημοσιοποίησης του «κατωφλίου μοριοδότησης» για τη χορήγηση των παροχών

β) να χορηγείται «βεβαίωση δικαιούχου ένταξης στο πρόγραμμα αντιμετώπισης της ανθρωπιστικής κρίσης», ώστε να μπορούν να απολαμβάνουν ευεργετήματα που προβλέπονται για τους δικαιούχους από άλλους φορείς (λ.χ. πιστωτικό ίδρυμα για «κούρεμα» δανείου).

- Την άμεση και κατ' απόλυτη προτεραιότητα επανεξέταση των αιτήσεων, οι οποίες απορρίφθηκαν με την αιτιολογία «Ένδειξη θανάτου Εθνικού Μητρώου ΑΜΚΑ», καθώς η λανθασμένη αυτή ένδειξη στο μητρώο προφανώς δεν οφείλεται σε δική τους υπαιτιότητα.

Για τις παροχές του άρθρου 42 Ν. 1140/1981

Με αφορμή τη διερεύνηση αναφορών, ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι πολλοί ασφαλισμένοι στερούνται παροχές λόγω αναντιστοιχίας των αιτημάτων τους με το περιεχόμενο των γνωματεύσεων του ΚΕΠΑ (υποθέσεις 194230/2014, 196689/2015). Ειδικότερα, μία κατηγορία ασφαλισμένων αιτούνται σύνταξη αναπηρίας και το ΚΕΠΑ, στο οποίο παραπέμπονται, διαπιστώνει είτε ότι υπάρχουν ανάγκες συμπαράστασης ετέρου προσώπου και δικαιούνται το επίδομα απολύτου αναπηρίας είτε ότι συντρέχει υπαγωγή στις διατάξεις περί παραπληγίας και δικαιούνται το εξωιδρυματικό επίδομα. Ωστόσο, για να λάβουν την παροχή, τους υποδεικνύεται η κατάθεση νέας αίτησης, τα αποτελέσματα της οποίας επενεργούν από τον χρόνο υποβολής της. Μία άλλη κατηγορία αποτελούν οι συνταξιούχοι αναπηρίας, οι οποίοι αιτούνται το επίδομα απολύτου αναπηρίας ή το εξωιδρυματικό επίδομα και καθ' υπόδειξη ασφαλιστικών οργάνων παραπέμπονται στο ΚΕΠΑ, το οποίο μπορεί να διαπιστώσει ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις για τη χορήγηση του ενός ή του άλλου επιδόματος, ανεξαρτήτως του περιεχομένου του αιτήματός τους. Ωστόσο, για να λάβουν την παροχή πρέπει να υποβάλουν νέο, εστιασμένο στο περιεχόμενο της γνωμάτευσης του ΚΕΠΑ, αίτημα, το οποίο επίσης επενεργεί από τον χρόνο υποβολής του. Και στις δύο περιπτώσεις, οι ασφαλισμένοι στερούνται παροχές για το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί μεταξύ της υποβολής του αρχικού και του νεότερου αιτήματος. Ο Συνήγορος πρότεινε:

- Την προσαρμογή της διοικητικής πρακτικής, στο γεγονός ότι, με την κρίση του ΚΕΠΑ, καθίσταται γνωστή η επέλευση του ασφαλιστικού κινδύνου αναπηρίας και για τούτο πλεοναστική και σε βάρος των ασφαλισμένων η απαίτηση νέας αίτησης.
- Τη συμπλήρωση των γνωματεύσεων του ΚΕΠΑ, ειδικά σε κρίσεις που έχουν παραλειφθεί ως αυτονόητες (ανάγκη συμπαράστασης ετέρου προσώπου) λόγω της αναγραφής στοιχείου που χορηγεί υπέρτερο δικαίωμα (παραπληγία, τετραπληγία).

Για τη διαδικασία χορήγησης ΕΚΑΣ (βλ. «Κοινωνική ασφάλιση και αλληλεγγύη»)

- Να εκδίδεται έγκαιρα η ΥΑ για τα εισοδηματικά κριτήρια χορήγησης του ΕΚΑΣ.

- Ο έλεγχος και η αναζήτηση των δικαιολογητικών να διενεργούνται εγκαίρως και η διαδικασία να ολοκληρώνεται στην προβλεπόμενη από τον νόμο προθεσμία.
- Να προηγείται ακρόαση σε περίπτωση διακοπής του ΕΚΑΣ λόγω νέων εισοδηματικών κριτηρίων.
- Στις περιπτώσεις συνταξιούχων που διαπιστώνεται ότι δεν είναι δικαιούχοι, η παρακράτηση της σύνταξής τους να μην ανατρέπει την οικονομική τους κατάσταση.

Για την ειδική παροχή προστασίας μητρότητας και τις ασφαλισμένες στο ΕΤΑΑ/ΤΣΜΕΔΕ

Ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι γυναίκες μηχανικοί και εργαζόμενες με μισθωτή απασχόληση που κάνουν χρήση του δικαιώματος σε εξαμηνιαία άδεια / παροχή προστασίας μητρότητας, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 142 Ν. 3655/2008 και τη σχετική υπ' αριθμ. 33891/606/08 ΥΑ, υποχρεούνται σε διπλή καταβολή εισφορών τόσο προς το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ όσο και προς το ΤΣΜΕΔΕ και σε δυσμενή αλλαγή του καθεστώτος υπολογισμού των καταβαλλόμενων ασφαλιστικών εισφορών, από αυτό του μισθωτού σε ελεύθερου επαγγελματία (υπόθεση 173056/2013). Πρότεινε εναλλακτικά:

- είτε την έκδοση σχετικής εγκυκλίου από τη ΓΓΚΑ (ή ακόμη και τροποποίηση της οικείας διάταξης), ώστε να δίνεται η δυνατότητα στις δικαιούχους, οι οποίες λόγω ιδιότητας ή άσκησης δραστηριότητας υπάγονται στην ασφάλιση του ΕΤΑΑ, αντί της παρακράτησης να λαμβάνουν όλο το ποσό της παροχής και να αποδίδουν τις εισφορές στο ταμείο τους
- είτε, αν τυχόν η ως άνω πρώτη εναλλακτική κριθεί ανέφικτη, την τροποποίηση της διάταξης του άρθρου 142 Ν. 3655/2008, όπως ισχύει, ώστε οι δικαιούχοι εξαμηνιαίας άδειας προστασίας μητρότητας να υπάγονται στην ασφάλιση του ΙΚΑ, με εξαίρεση τις εργαζόμενες οι οποίες λόγω ιδιότητας ή άσκησης δραστηριότητας υπάγονται στην ασφάλιση του ΕΤΑΑ και οι εισφορές που έχουν ήδη καταβληθεί να αποδίδονται στους αντίστοιχους κλάδους ασφάλισης του ΕΤΑΑ για την ασφαλιστική τους τακτοποίηση.

Αναταποκρινόμενη, η ΓΓΚΑ απευθύνθηκε στον ΟΑΕΔ ζητώντας περαιτέρω ενημέρωση για την ειδικότερη κατηγορία και για τις προϋποθέσεις με τις οποίες χορηγείται η εν λόγω άδεια προστασίας μητρότητας στις ασφαλισμένες στο ΕΤΑΑ/ΤΣΜΕΔΕ και ΤΣΑΥ.

Για τη διασφάλιση και την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών που ζουν σε Ιδρύματα Παιδικής Προστασίας (βλ. «Οι δραστηριότητες της χρονιάς»)

- Τη θέσπιση Ελάχιστων Εθνικών Προδιαγραφών για τη λειτουργία των μονάδων παιδικής προστασίας δημόσιου και ιδιωτικού τομέα καθώς και ενός κώδικα δεοντολογίας που να καθορίζει ενιαίες προδιαγραφές πρακτικής. Μεταξύ άλλων, πρότεινε τη θέσπιση προδιαγραφών για τη διασφάλιση της αριθμητικής και ποιοτικής επάρκειας της στελέχωσης και την εισαγωγή ενιαίου ως προς τις βασικές προβλέψεις και αρχές κανονισμού λειτουργίας, για όλα τα παραπάνω ιδρύματα, με προβλέψεις για όλα τα θέματα καθημερινής ζωής, βάσει των

σύγχρονων δεδομένων και παιδαγωγικών αντιλήψεων και των διεθνών κειμένων και οδηγιών για τα δικαιώματα των παιδιών που ζουν σε ιδρύματα.

- Την εισαγωγή επαρκών μηχανισμών καταγραφής και πιστοποίησης για τα ιδρύματα παιδικής προστασίας και κυρίως την κατά το δυνατόν συντομότερη ενεργοποίηση του προβλεπόμενου Εθνικού Μητρώου Παιδικής Προστασίας, στο πλαίσιο του προγράμματος e-προνοία.
- Την εισαγωγή επαρκών μηχανισμών εποπτείας και ελέγχου των ιδρυμάτων αυτών και την ενίσχυση υφιστάμενων εποπτικών μηχανισμών.
- Την ενεργό προώθηση εναλλακτικών λύσεων στην ιδρυματική φροντίδα με την ενίσχυση του θεσμού της αναδοχής και την ειδική μέριμνα για την ελαχιστοποίηση της διάρκειας παραμονής των παιδιών σε ιδρύματα.
- Τη σύσταση κατάλληλων δομών άμεσης υποδοχής παιδιών που απομακρύνονται από το οικογενειακό τους περιβάλλον.

- Τη σύσταση (σε συνεργασία με τα συναρμόδια Υπουργεία Υγείας και Δικαιοσύνης) εξειδικευμένων δομών για παιδιά και εφήβους με σοβαρές διαταραχές συμπεριφοράς, ψυχικές διαταραχές ή άλλες ειδικού τύπου ανάγκες που χρήζουν αυξημένης υποστήριξης.
- Τη θέσπιση ενιαίου θεσμικού πλαισίου για τη συνεχιζόμενη υποστήριξη νεαρών ενηλίκων που αποχωρούν από ιδρύματα, καθώς και τη σύσταση δομών υποστηριζόμενης διαβίωσης για νεαρούς ενήλικες με ελαφρές ή σοβαρές αναπηρίες που έχουν μεγαλώσει σε ιδρύματα και χρήζουν διά βίου υποστήριξης προκειμένου να μπορέσουν να ζήσουν ανεξάρτητα στην κοινότητα.

Για τη χορήγηση αρχικής άδειας εργασίας

Να χορηγείται αρχική άδεια εργασίας σε αιτούντες άσυλο και σε δικαιούχους ανθρωπιστικού καθεστώτος.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ

Για τον έλεγχο ποιότητας υπηρεσιών από ιδιωτικές κλινικές σε ασφαλισμένους

Ο Συνήγορος εξέτασε περιπτώσεις κατά τις οποίες ο ΕΟΠΥΥ δεν κατέβαλε εγκαίρως στους ασφαλισμένους τα ποσά συμμετοχής των νοσηλίων τους σε ιδιωτικές κλινικές. Το πρόβλημα γίνεται ακόμα πιο έντονο στις ψυχιατρικές κλινικές όπου οι ασθενείς δεν αντιδρούν όταν δεν λαμβάνουν τη δέουσα φροντίδα. Με το άρθρο 32 Ν. 2676/1999 συστήθηκε η Υπηρεσία Ελέγχου Δαπανών Υγείας Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης ΥΠΕΔΥΦΚΑ). Σε πόρισμα της υπηρεσίας αυτής, έπειτα από παρότρυνση του Συνηγόρου, αναδείχθηκαν σοβαρότατα κενά στο ισχύον νομικό πλαίσιο (βλ. «Κοινωνική ασφάλιση και αλληλεγγύη»). Απευθυνόμενος στο Τμήμα Νομοθετικής Πρωτοβουλίας του Υπουργείου Υγείας, ο Συνήγορος πρότεινε τον εμπλουτισμό του πλαισίου αυτού με την πρόβλεψη ειδικών αυστηρών ποινών για την παράβαση καταχρηστικών χρεώσεων ασφαλισμένων και δυνατότητας επιστροφής των αχρεωστήτως καταβληθέντων χρημάτων σε αυτούς χωρίς να απαιτείται η προσφυγή στη δικαιοσύνη.

Για την παρουσία γονέων σε ιατρικές πράξεις που αφορούν τα παιδιά τους

Προτάθηκε στο Κεντρικό Συμβούλιο Υγείας (ΚΕΣΥ) να επιτρέπεται και να ενισχύεται από τους επαγγελματίες υγείας η παρου-

σία των γονέων/συνοδών κατά τη διάρκεια ιατρικής εξέτασης ή διενέργειας απλών ιατρικών πράξεων (λ.χ. αιμοληψίας) στα παιδιά τους, ιδίως όταν είναι μικρής ηλικίας, εφόσον η παρουσία τους δεν κρίνεται αρνητική για συγκεκριμένους λόγους. Το ΚΕΣΥ δήλωσε την καταρχήν συμφωνία του με τις θέσεις του Συνηγόρου, έπειτα και από θετική εισήγηση της Ελληνικής Παιδιατρικής Εταιρείας και της Παιδοψυχιατρικής Εταιρείας Ελλάδος (βλ. «Κοινωνική ασφάλιση και αλληλεγγύη») .

Για την άσκηση του επαγγέλματος του λογοθεραπευτή

Τη συμπλήρωση των διατάξεων του ΠΔ 176/2014, με το οποίο κατοχυρώθηκε το επάγγελμα της ειδικότητας «Λογοθεραπευτής», ως νομοθετικά ρυθμιζόμενο, ώστε να μην αποκλείονται του δικαιώματος άσκησης της προαναφερόμενης επαγγελματικής δραστηριότητας επαγγελματίες οι οποίοι επί σειρά ετών ασκούσαν το συγκεκριμένο επάγγελμα χωρίς την υποχρέωση εξασφάλισης επαγγελματικής άδειας ή βεβαίωσης. Το Κεντρικό Συμβούλιο Υγείας (ΚΕΣΥ) αποφάσισε την τροποποίηση των διατάξεων του ΠΔ 176/2014, ώστε να επιτρέπεται στους προαναφερόμενους επαγγελματίες να συνεχίσουν να ασκούν το επάγγελμά τους, εφόσον βεβαιώσουν πληρούν τις οριζόμενες διευρυμένες προϋποθέσεις και αναμένεται η έκδοση του τροποποιημένου ΠΔ.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Για το δικαίωμα ελεύθερης εισόδου στο Μουσείο Ακρόπολης

Το Μουσείο Ακρόπολης με απόφαση του ΔΣ δεν αποδέχεται το δικαίωμα ελεύθερης εισόδου των συλλόγων φίλων άλλων μουσείων κατά παράβαση σχετικής ΚΥΑ που ισχύει για όλα τα κρατικά μουσεία, με την επίκληση της ιδιότητάς του ως ΝΠΔΔ. Διαπιστώνοντας τη μη πλήρη και ορθή εφαρμογή εκ μέρους του φορέα της ΚΥΑ, ο Συνήγορος εισηγήθηκε τη λήψη νομοθετικής πρωτοβουλίας για τη διευκρίνιση του ζητήματος και την αποφυγή αντικρουόμενων απόψεων, άλλως τη διατύπωση οδηγιών του υπουργείου επί της ορθής εφαρμογής των συγκε-

κρίμενων διατάξεων (υπόθεση 175871/2013).

Για πρόσβαση υπαλλήλου στο περιεχόμενο καταγγελίας σε βάρος του

Την έκδοση διευκρινιστικής οδηγίας που να διασφαλίζει το δικαίωμα πρόσβασης του εγκαλούμενου υπαλλήλου στο περιεχόμενο της καταγγελίας σε βάρος του και στα στοιχεία του φακέλου ώστε να μπορεί να ασκεί αποτελεσματικά και έγκαιρα το δικαίωμα της υπεράσπισής του (υπόθεση 185135/2014).

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Για τον ΕΝΦΙΑ (βλ. «Οικονομικές συναλλαγές κράτους – πολιτών»)

- Την αφαίρεση της αξίας των υπό ρυμοτομική απαλλοτρίωση ακινήτων από τον υπολογισμό του συμπληρωματικού φόρου, ώστε ο συμπληρωματικός ΕΝΦΙΑ να αφορά τελικά αποκλειστικά τα μη εξαιρούμενα ακίνητα του φορολογούμενου.
- Τον υπολογισμό του ΕΝΦΙΑ με βάση την πραγματική ηλικία του κτίσματος. Να υπάρξει πρόβλεψη ώστε να υπολογίζεται με τον μεγαλύτερο συντελεστή ο φόρος μόνο για την επιφάνεια του ακινήτου που αναφέρεται στη νεότερη οικοδομική άδεια, ενώ ο φόρος για το υπόλοιπο κτίσμα να υπολογίζεται με βάση την πραγματική ηλικία του κτίσματος.
- Τη μείωση του φόρου και στα αποπερατωμένα ουδέποτε

ηλεκτροδοτηθέντα ακίνητα, αντίστοιχη αυτής που γίνεται στα αποπερατωμένα, ηλεκτροδοτηθέντα αλλά κενά, κατά το προηγούμενο έτος, ακίνητα (υποθέσεις 195650/2014, 199412, 199414/2015).

Για τη διόρθωση σε ΔΟΥ της δήλωσης διακοπής επιχειρηματικής δραστηριότητας

Η διόρθωση αυτή δεν ήταν δυνατή μετά την ολοκλήρωση της καταχώρισής της στο μηχανογραφικό σύστημα και τη χορήγηση σχετικής βεβαίωσης στον φορολογούμενο. Ο Συνήγορος πρότεινε να γίνεται δεκτή η σχετική διόρθωση όταν συντρέχει περίπτωση παράβασης νόμου ή ειδικότερα πλάνης περί τα πράγματα. Με την ΠΟΛ 1178/2015 καταργήθηκε η σχετική διάταξη που απαγόρευε τη διόρθωση και τίθενται σε εφαρμογή οι γενικές διατάξεις για την ανάκληση διοικητικών πράξεων (ΑΝ 261/1968).

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

Για τη διαδικασία έκδοσης ηλεκτρονικού παραβόλου

Δεν ήταν δυνατή η επιστροφή του ποσού που είχε καταβληθεί για την έκδοση ηλεκτρονικού παραβόλου, το οποίο τελικά δεν χρησιμοποιήθηκε, όταν δεν είχε δηλωθεί ο ΑΦΜ στη σχετική αίτηση έκδοσης του ηλεκτρονικού παραβόλου. Προτάθηκε η τροποποίηση της ηλεκτρονικής φόρμας του ηλεκτρονικού παραβόλου ώστε να καταστεί η δήλωση του ΑΦΜ υποχρεωτικό πεδίο για όλους τον διαθέτουν. Επιπλέον, προτάθηκε να διασφαλιστεί ότι οι υπάλληλοι των ΚΕΠ ενημερώνουν τους πολίτες

που επιθυμούν να εκδώσουν ηλεκτρονικό παράβολο για τις συν νέπεις της μη συμπλήρωσης του πεδίου του ΑΦΜ. Το Υπουργείο Οικονομικών εξέδωσε την υπ' αριθμ. ΠΟΛ 11331/2015, με την οποία υλοποιείται η πρόταση του Συνηγόρου. Επίσης, σε συνεννόηση με το Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης δόθηκαν οδηγίες στους υπαλλήλους των ΚΕΠ που συντάσσουν αιτήσεις έκδοσης ηλεκτρονικού παραβόλου να μεριμνούν για την υπενθύμιση συμπλήρωσης και του ΑΦΜ.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Για τα πολεοδομικά πρόστιμα σε παραπήγματα με χρήση κατοικίας

Για την άρση της εξαιρετικά επαχθούς κατάστασης που συνδέεται με την επιβολή δυσανάλογων προστίμων για αυθαίρετα παραπήγματα-παράγκες –από πρόχειρα και ευτελούς αξίας υλικά, όπως ξύλο, λαμαρίνα, νάιλον κ.λπ.– που χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για τη στέγαση ατόμων τα οποία αντικειμενικά αντιμετωπίζουν σοβαρά βιολογικά προβλήματα, ο Συνήγορος έχει προτείνει επανειλημμένως από το 2013 στο ΥΠΕΚΑ και το μετέπειτα ΥΠΑΠΕΝ νομοθετική ρύθμιση ώστε να αποτρέπεται η δυσανάλογη επιβάρυνση με πολεοδομικά πρόστιμα των εν λόγω αυθαιρέτων.

Για την επιστροφή προστίμων νομιμοποίησης αυθαιρέτων

Την έκδοση της ΥΑ που προβλέπεται στο άρθρο 30 παράγρ. 2 Ν. 4178/2013, η οποία θα καθορίζει τις περιπτώσεις και τη διαδικασία τυχόν επιστροφής προστίμων νομιμοποίησης αυθαιρέτων όταν το πρόστιμο που υπολογίζεται σύμφωνα με τον νέο νόμο είναι μικρότερο του ποσού που έχει καταβληθεί για την ολοκληρωμένη πράξη υπαγωγής.

Για την υποχρέωση των δήμων να καθορίσουν τα δίκτυα κοινόχρηστων χώρων τους

Με αφορμή τη μη ολοκλήρωση της εφαρμογής του άρθρου 35 του Ν. 3937/2011 για τη δημιουργία δικτύου κοινόχρηστων χώρων και τις δυσλειτουργίες που έχει εντοπίσει ο Συνήγορος

ως προς τον χαρακτηρισμό οδών, τη νομιμότητα οικοδομικών αδειών στις περιπτώσεις έλλειψης δικτύου κοινόχρηστων χώρων εντός ορίων οικισμού χωρίς ρυμοτομικό σχέδιο και την κατάληψη τμημάτων κοινόχρηστων χώρων, πρότεινε την άμεση προώθηση ενεργειών σε συνεργασία με τις αρμόδιες υπηρεσίες των ΟΤΑ, ώστε να εξεταστεί η δυνατότητα επεξεργασίας νομοθετικής ρύθμισης που να ορίζει ως υποχρέωση των δήμων να καθορίσουν άμεσα τα δίκτυα κοινόχρηστων χώρων τους – σε πρώτη φάση στους ήδη οριοθετημένους οικισμούς. Η συγκεκριμένη ρύθμιση θα δώσει ουσιαστική λύση ενώ θα ελαφρύνει σημαντικά το βάρος που έχει επωμιστεί η δικαιοσύνη, αλλά και η διοικητική λειτουργία των δήμων από σειρά δυσεπίλυτων υποθέσεων. Επίσης, ο Συνήγορος ενημέρωσε σχετικά και το Πράσινο Ταμείο με στόχο τη δυνατότητα εξεύρεσης πόρων για το προαναφερθέν έργο.

Για τη διαχείριση στερεών αποβλήτων

Με αφορμή τη δημόσια διαβούλευση σχετικά με το νέο Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων, τον Ιούνιο του 2015 ο Συνήγορος πρότεινε:

- Την αλλαγή του συστήματος διαχείρισης στην κατεύθυνση όχι μόνον της ανακύκλωσης των αποβλήτων αλλά και της πρόληψης.
- Την εφαρμογή των ΠΕΣΔΑ, την ολοκλήρωση των μελετών και τη δημοπράτηση των ώριμων έργων, για τα οποία έχει κριθεί η νομιμότητά τους από τα αρμόδια δικαστήρια.

- Την κατασκευή, ταυτόχρονα με τους ΧΥΤΑ, των έργων επεξεργασίας, ώστε οι ΧΥΤΑ σύντομα να μετατραπούν σε χώρους υγειονομικής ταφής υπολειμμάτων (ΧΥΤΥ).
- Την εκπόνηση μελετών βιωσιμότητας και τη συγκριτική αξιολόγηση των εναλλακτικών συστημάτων διαχείρισης, με κριτήρια περιβαλλοντικά και τεχνικοοικονομικά.
- Την ενίσχυση της διαδικασίας συμμετοχής των πολιτών στην εκπόνηση των σχεδίων διαχείρισης αποβλήτων.
- Τη στελέχωση των εμπλεκόμενων στην αδειοδότηση και στον έλεγχο υπηρεσιών με επαρκές και εξειδικευμένο προσωπικό, αλλά και υλικοτεχνική και εργαστηριακή υποδομή .

Για τη διαδικασία τροποποίησης ρυμοτομικού σχεδίου σε προστατευόμενους ιστορικούς τόπους

Η αποδοχή γνωμοδότησης του ΝΣΚ σχετικά με τη διαδικασία τροποποίησης ρυμοτομικού σχεδίου σε προστατευόμενους ιστορικούς τόπους, χωρικής αρμοδιότητας Υπουργείου Μακεδονίας – Θράκης, μπορεί να απεμπλέξει το ζήτημα της ασάφειας των αρμοδιοτήτων των συναρμόδιων υπουργείων, που έχει ανακύψει από τις συνεχείς τροποποιήσεις του θεσμικού πλαισίου και έχει ως αποτέλεσμα τις μακροχρόνιες καθυστερήσεις στη διαδικασία τροποποίησης (υπόθεση 169634/2013).

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΠΟΔΟΜΩΝ, ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΔΙΚΤΥΩΝ

Για τη διαγραφή τακτικών μελών από το Μητρώο του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος (ΤΕΕ)

Την τροποποίηση των διατάξεων του Ν. 1486/1984, όπως ισχύει, προς την κατεύθυνση συμπερίληψης ρητής για τη δυνατότητα εκούσιας διαγραφής όσων μελών την επιθυμούν, εφόσον δεν ασκούν το επάγγελμα του μηχανικού (βλ. «Εργασία»).

Για την τροποποίηση Πράξεων Επιβολής Προστίμων από τη ΣΤΑΣΥ ΑΕ

Στο έντυπο της πράξης βεβαίωσης παράβασης και επιβολής προστίμου από τη ΣΤΑΣΥ ΑΕ δεν αναγράφεται η προθεσμία υποβολής ένστασης, ούτε τα απαραίτητα προς τούτο δικαιολογητικά. Ο Συνήγορος πρότεινε:

- Να υπάρχει χώρος στο έντυπο της βεβαίωσης παράβασης, όπου θα αναγράφεται με συγκεκριμένη ημερολογιακή αναφορά η τελευταία ημέρα κατάθεσης ένστασης, καθώς και οι διατάξεις βάσει των οποίων προβλέπεται.
- Να αναγράφεται ευκρινώς ποια ακριβώς δικαιολογητικά οφείλει να προσκομίσει ο εκάστοτε ενδιαφερόμενος για την κατάθεση ένστασης.
- Στις περιπτώσεις όπου κρίνεται απαραίτητο να υπάρχει στον φάκελο της υπόθεσης φωτοαντίγραφο οποιουδήποτε εκ των προσκομισθέντων στοιχείων, η φωτοτυπία ή η ψηφιοποίηση/σάρωση να γίνεται με ενέργειες της υπηρεσίας (υπόθεση 201702/2015).

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΠΟΔΟΜΩΝ, ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

Για οχήματα που δεν τελούν πλέον υπό την κατοχή των ιδιοκτητών τους

Την απλοποίηση της διαδικασίας διαγραφής των εξής οχημάτων (βλ. «Οι δραστηριότητες της χρονιάς»):

- Όταν έχουν καταστραφεί στο παρελθόν χωρίς να διαγραφούν από τα σχετικά μητρώα, προτάθηκε η σύσταση Ειδικής Επιτροπής που θα έχει την αρμοδιότητα έγκρισης της οριστικής διαγραφής των οχημάτων (ή εναλλακτικά της καταχώρισής τους σε ειδικό μητρώο), ώστε να ακολουθηθεί απαλλαγή του ιδιοκτήτη από το βάρος του αυτοκινήτου.

- Όταν άλλαξαν κάτοχο κατόπιν αγοραπωλησίας, χωρίς να ολοκληρωθεί η διαδικασία μεταβίβασης, προτάθηκε η αποδοχή από τις οικονομικές υπηρεσίες της δήλωσης αναγκαστικής ακινησίας, εφόσον έχει προηγηθεί σχετική καταγγελία στις αστυνομικές αρχές, καθώς και η καταχώριση των οχημάτων αυτών σε ειδικό μητρώο στο Υπουργείο Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων.

Οι προτάσεις του Συνηγόρου υλοποιήθηκαν με τις ΠΟΛ 1133/25.6.2015 και 1147/3.7.2015.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

Για την επιτάχυνση της κύρωσης δασικών χαρτών

Η κύρωση των δασικών χαρτών εγγενώς αποβαίνει προς όφελος πρωτίστως των πολιτών, οι οποίοι θα πληροφορούνται επίσημα για τον χαρακτήρα της έκτασης που τους ενδιαφέρει, εύκολα και γρήγορα μέσω της αρμόδιας Διεύθυνσης Δασών ή των κτηματολογικών γραφείων. Η καταγραφή των δασών και δασικών εκτάσεων εμπεριέχει τη δυνατότητα να οδηγήσει στην προστασία των δασών, των δασικών και χορτολιβαδικών εκτάσεων, οι οποίες επίσης καταχωρίζονται κατά τη διαδικασία

κατάρτισης δασικών χαρτών στην υπεράσπιση των εμπραγμάτων δικαιωμάτων του Δημοσίου επί των δασών, δασικών και χορτολιβαδικών εκτάσεων στις διαδικασίες του Εθνικού Κτηματολογίου και την πλήρη αποτύπωση του ιδιοκτησιακού τους καθεστώτος, σε συνδυασμό με τη διασφάλιση της δημόσιας περιουσίας και τη δημιουργία του πληροφοριακού υπόβαθρου για τη σύνταξη και λειτουργία του Δασολογίου (βλ. «Περιβάλλον και υποδομές»).

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ

Για την κτήση ιθαγένειας λόγω γέννησης ή φοίτησης

Με τον Ν. 4332/2015, ο οποίος τροποποίησε τον Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας (ΚΕΙ), έγιναν δεκτές επανειλημμένες προτάσεις του Συνηγόρου για την κτήση ιθαγένειας λόγω γέννησης ή φοίτησης (*Ετήσιες Εκθέσεις 2012*, σ. 83-84· *2013*, σ. 131· *2014*, σ. 168). Ειδικότερα, με το νέο άρθρο 1α παράγρ. 1-3 ΚΕΙ προβλέπεται κτήση ιθαγένειας με φοίτηση ή με συνδυασμό γέννησης και φοίτησης, ως νομοθετικά τεκμήρια ενσωμάτωσης που σχετίζονται με το πρόσωπο του παιδιού και όχι μόνο με τη βούληση και νόμιμη παραμονή των γονέων του. Επιτυγχάνεται, έτσι, η προσθήκη κριτηρίων συμβατών προς την απόφαση 460/2013 ΣτΕ. Επιπλέον, με την παράγρ. 7 του ίδιου άρθρου προβλέπεται και η κτήση ιθαγένειας από ανήλικα τέκνα όσων αποκτούν ή έχουν αποκτήσει ιθαγένεια λόγω γέννησης ή φοίτησης, ενώ με το νέο άρθρο 2 παράγρ. 2 ΚΕΙ ορίζεται ότι οι εκκρεμείς αιτήσεις θα εξετάζονται

κατά προτεραιότητα με βάση το νέο καθεστώς αλλά χωρίς νέο παράβολο. Δεν έγιναν, πάντως, δεκτές δύο πρόσθετες βελτιωτικές προτάσεις που κατέθεσε ο Συνήγορος κατά τη σχετική διαβούλευση (βλ. «Το πρόσωπο και ο νόμος») και ειδικότερα, πρώτον, να διευκρινισθεί ρητά στο νέο άρθρο 1α παράγρ. 5β' ΚΕΙ ότι τυχόν επιβληθέντα αναμορφωτικά και θεραπευτικά μέτρα για διάπραξη αδικημάτων από ανηλίκους δεν αποτελούν ποινική καταδίκη και επομένως δεν συνιστούν λόγο απόρριψης της αίτησης για κτήση ιθαγένειας, και δεύτερον (βλ. «Καταπολέμηση των διακρίσεων»), ο προσδιορισμός της εκπαίδευσης ως προϋπόθεση κτήσης ιθαγένειας κατά την παράγρ. 2 του ίδιου άρθρου να συμπεριλάβει, ως εναλλακτική, τον συνδυασμό απλής (όχι επιτυχούς) σχολικής παρακολούθησης με πιστοποίηση τυχόν ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών ή μαθησιακής δυσκολίας από αρμόδιο δημόσιο διαγνωστικό φορέα.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ, ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Για τους κρατούμενους στις φυλακές

Στο πλαίσιο του Ν. 4322/2015 ρυθμίστηκαν θέματα που αφορούν, μεταξύ άλλων, την επιεικέστερη μεταχείριση ανήλικων, ασθενών, ανάπηρων και υπερήλικων κρατουμένων (βλ. και «Πρόληψη βασανιστηρίων και κακομεταχείρισης»). Σε συνέχεια νομοθετικών προτάσεων του Συνηγόρου (*Ετήσια Έκθεση 2013*, σ. 136-137):

- Επεκτείνεται η δυνατότητα κατ' οίκον έκτισης της ποινής και στους κρατούμενους που έχουν υπερβεί το 75ο έτος της ηλικίας τους με ποινές κάθειρξης (άρθρο 3).
- Επεκτείνεται η δυνατότητα της ειδικής, χωρίς τις προϋποθέσεις των άρθρων 105-106 ΠΚ, υφ' όρον απόλυσης σε όλες τις κατηγορίες πασχόντων ατόμων που αντιμετωπίζονται πλέον ενιαία, δηλαδή, πρώτον, σε κρατούμενους με ποσοστό αναπη-

ρίας 67% και άνω, και δεύτερον, σε κρατούμενους με ποσοστό αναπηρίας 50% και άνω εφόσον εξαιτίας της αδυναμίας αυτοεξυπηρέτησής τους για λόγους υγείας η κράτησή τους σε Κατάστημα κράτησης καθίσταται ιδιαίτερα επαχθής. Σε περίπτωση πρόσκαιρης κάθειρξης ο κρατούμενος είναι δυνατόν να απολυθεί αν έχει εκτιθεί με οποιονδήποτε τρόπο το ένα πέμπτο της ποινής. Όταν εκτίεται ποινή ισόβιας κάθειρξης και ο κρατούμενος έχει αναπηρία μεγαλύτερη από ποσοστό 80%, είναι δυνατόν να απολυθεί εάν έχει εκτίσει με οποιοδήποτε τρόπο 10 έτη. Στην περίπτωση της ισόβιας κάθειρξης ο απολυόμενος εκτίει το υπόλοιπο της ποινής του στην κατοικία του, κατ' ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 56 ΠΚ (άρθρο 6).

- Επεκτείνεται η προστασία των πασχόντων ατόμων και κατά το στάδιο της προσωρινής κράτησης (άρθρο 9).

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

Για την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη εφημεριδοπωλών

Με τις διατάξεις του Ν. 4093/2012, οι κλάδοι υγείας του ΕΤΑΠ-ΜΜΕ εντάχθηκαν από 1.12.2012 στον ΕΟΠΥΥ. Ωστόσο, οι εφημεριδοπώλες ασφαλισμένοι του ΕΤΑΠ-ΜΜΕ Θεσσαλονίκης παρέμειναν ανασφάλιστοι χωρίς ιατρική και νοσοκομειακή περίθαλψη, διότι τα πρακτορεία τύπου δεν κατέβαλαν εισφορές στο ΙΚΑ για ασθένεια, θεωρώντας πλέον τους εφημεριδοπώλες ελεύθερους επαγγελματίες. Ο Συνήγορος πρότεινε την υπαγωγή της εν λόγω κατηγορίας ασφαλισμένων στον ΕΟΠΥΥ, για οριστική διευθέτηση του ζητήματος. Με το άρθρο 40 Ν. 4331/2015 ορίστηκε ότι από 1.9.2015, όσοι είναι εγγεγραμμένοι στο Μητρώο ασφαλισμένου του κλάδου κύριας ασφάλισης του τομέα σύνταξης εφημεριδοπωλών και υπαλλήλων πρακτορείων Θεσσαλονίκης, οι συνταξιούχοι του τομέα και όσοι καταστούν συνταξιού-

χοι εφεξής καθώς και τα μέλη των οικογενειών του θα υπάγονται για παροχές περίθαλψης στον ΕΟΠΥΥ και για παροχές σε χρήμα στον Λογαριασμό σε Χρήμα του ΕΤΑΠ-ΜΜΕ.

Για την ασφάλιση ωρομίσθιων εκπαιδευτικών σε σχολεία δεύτερης ευκαιρίας (ΣΔΕ)

Ο Συνήγορος πρότεινε την υπαγωγή των απασχολούμενων με σύμβαση έργου καθηγητών των ΣΔΕ στην ασφάλιση του ΙΚΑ, υπό τους όρους του άρθρου 31 Ν. 4186/2013, διότι υπαγορεύεται από τους ίδιους λόγους για τους οποίους υπήχθησαν στην ασφάλιση του ΙΚΑ οι εκπαιδευτές των ΙΕΚ και ανταποκρίνεται στην αρχή της ίσης μεταχείρισης ουσιασώς όμοιων περιπτώσεων. Με το άρθρο 46 Ν. 4331/2015 εντάχθηκαν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 31 Ν. 4186/2013 και οι αναπληρωτές

και ωρομίσθιοι εκπαιδευτικοί που διδάσκουν σε ΣΔΕ και υπήχθησαν στην ασφάλιση του ΙΚΑ. Για την εφαρμογή της διάταξης εκδόθηκαν οι υπ' αριθμ. Φ.80000/οικ.31071/1024/17.7.2015 και 42/14.9.2015 εγκύκλιοι, της ΓΓΚΑ και του ΙΚΑ αντίστοιχα.

Για την καταβολή της σύνταξης ανασφάλιστων υπερηλίκων από τον ΟΓΑ

Ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι διακόπτονταν οι καταβαλλόμενες συντάξεις σε ανασφάλιστους υπερηλίκους, επειδή οι ίδιοι εισέπρατταν παράλληλα σύνταξη εξαιρετικά χαμηλού ύψους ως τέκνα αγωνιστών Εθνικής Αντίστασης ή παθόντες της πολεμικής περιόδου 1940-1950, κατά τις διατάξεις του Ν. 4093/2012. Ο Συνήγορος αμφισβήτησε τη νομιμότητα της διακοπής των συντά-

ξεων ανασφάλιστου υπερηλίκου για τον συγκεκριμένο λόγο (βλ. «Όψεις ανθρωπιστικής κρίσης και ευάλωτες ομάδες»), προτείνοντας να μη διακόπτεται η χορήγηση της σύνταξης ανασφάλιστου υπερηλίκου στις περιπτώσεις όσων λαμβάνουν ταυτόχρονα άλλη σύνταξη με τιμητικό ή αποκαταστατικό χαρακτήρα.

Με το άρθρο 31 Ν. 4331/2015, προβλέφθηκε ότι από 1.10.2015 η μηνιαία σύνταξη ανασφάλιστων υπερηλίκων χορηγείται ή επαναχορηγείται υπό προϋποθέσεις σε όσους έχουν συμπληρώσει το 67ο έτος και δεν δικαιούνται σύνταξη από οποιονδήποτε φορέα κοινωνικής ασφάλισης ή το Δημόσιο στην Ελλάδα ή το εξωτερικό, με εξαίρεση τις συντάξεις που χορηγούνται στους αγωνιστές Εθνικής Αντίστασης. Στη συνέχεια, όμως, με το άρθρο 21 παράγρ. 3 Ν. 4337/2015 η ανωτέρω διάταξη καταργήθηκε.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Για την καταβολή ασφαλιστικών εισφορών στον ΟΑΕΕ

Ο Συνήγορος είχε υποβάλει συγκεκριμένες προτάσεις για την αντιμετώπιση των προβλημάτων ασφαλισμένων οφειλετών του ΟΑΕΕ (Ετήσια Έκθεση 2014, σ. 54-55). Πολλές από τις προτάσεις του τελικώς υλοποιήθηκαν και προβλέφθηκε:

- ρύθμιση οφειλών σε 100 δόσεις
- κατάργηση της υψηλής προκαταβολής ως προϋπόθεσης για υπαγωγή σε ρυθμίσεις του ΟΑΕΕ
- κατάταξη σε χαμηλότερη ασφαλιστική κατηγορία με σκοπό τη μείωση του ύψους της εισφοράς
- παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης σε ασφαλισμένους οφειλέτες του ΟΑΕΕ
- συμψηφισμός αναδρομικών συντάξεων και οφειλών μέχρι 50.000 ευρώ και αύξηση των δόσεων (από 40 σε 60) παρακράτησης οφειλής από τη σύνταξη.

Για την αναγνώριση πλασματικού χρόνου ασφάλισης στους αντιρρησίες συνείδησης

Η σχετική πρόταση του Συνηγόρου (Ετήσια Έκθεση 2014, σ. 175-176) έγινε αποδεκτή με τη διάταξη του άρθρου 26 Ν. 4331/2015 ως εξής: «Οι ασφαλισμένοι των φορέων κύριας και επικουρικής ασφάλισης αρμοδιότητας του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, που θεμελιώνουν δικαίωμα συνταξιοδότησης με προϋποθέσεις που ίσχυαν μέχρι και 31.12.2010, καθώς και όσοι θεμελιώνουν δικαίωμα συνταξιοδότησης από 1.1.2011 και εφεξής με προϋποθέσεις συνταξιοδότησης που δεν τροποποιήθηκαν με τις διατάξεις του άρθρου 10 Ν. 3863/2010, μπορούν, από σχετική αίτηση, να αναγνωρίζουν ως χρόνο ασφάλισης τον χρόνο προσωρινής κράτησης ή φυλάκισης που εξέτισαν μέχρι την έναρξη ισχύος του Ν. 2510/1997 για το στρατιωτικό αδίκημα της ανυπακοής ή της ανυποταξίας του Στρατιωτικού Ποινικού Κώδικα. Για την αναγνώριση και εξαγορά του χρόνου αυτού εφαρμόζονται οι διατάξεις του Ν. 1358/1983, όπως ισχύει».

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Για την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας και την ενίσχυση αυτής

Στην ειδική έκθεση «Εμπόδια Άσκησης Επιχειρηματικής Δράσης και Προτάσεις για Ενίσχυση αυτής» (βλ. Ετήσια Έκθεση 2013, σ. 24-25), ο Συνήγορος είχε διατυπώσει συγκεκριμένες προτάσεις.

Με τον Ν. 4321/2015, αυξήθηκε το κατώτερο ποσό της συνολικής οφειλής στο Δημόσιο, άνω του οποίου ζητείται η ποινική δίωξη των υπευθύνων από 5.000 σε 50.000 ευρώ και καταργήθηκε η αυτόφωρη διαδικασία για το αδίκημα της μη καταβολής χρεών στο Δημόσιο, με τη μετατροπή του αδικήματος ως στιγμιαίου.

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία, στον ιστότοπο του Συνηγόρου www.synigoros.gr

Το σύμβολο [🔗] μέσα στο κείμενο παραπέμπει σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2015) όπου μπορείτε να βρείτε σχετικά αναρτημένα έγγραφα.

Νομικό πλαίσιο και λειτουργία του θεσμού

ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ
ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Ο Συνήγορος του Πολίτη ιδρύθηκε με τον Ν. 2477/1997, ξεκίνησε τη λειτουργία του τον Οκτώβριο του 1998 και κατοχυρώθηκε στο Σύνταγμα μετά την αναθεώρηση του 2001 ως ανεξάρτητη αρχή. Η οργάνωση, στελέχωση και λειτουργία του ρυθμίζονται με τους Ν. 3051/2002 και 3094/2003, καθώς και τον Κανονισμό Λειτουργίας του ΠΔ 273/1999, όπως έχουν τροποποιηθεί και ισχύουν. Τα πλήρη νομοθετικά κείμενα δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα www.synigoros.gr.

Αποστολή του είναι η διαμεσολάβηση μεταξύ της δημόσιας διοίκησης και των πολιτών για την προστασία των δικαιωμάτων τους, την τήρηση της νομιμότητας και την καταπολέμηση της κακοδιοίκησης. Έχει επίσης ως αποστολή του την προάσπιση και προαγωγή των συμφερόντων του παιδιού, καθώς και την προώθηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης όλων των προσώπων χωρίς διάκριση λόγω φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, ηλικίας, αναπηρίας ή γενετήσιου προσανατολισμού. Έχει οριστεί ως φορέας για την παρακολούθηση και προώθηση της εφαρμογής, στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα, της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών όσον αφορά την πρόσβαση στην απασχόληση και επαγγελματική κατάρτιση, τις συνθήκες και τους όρους εργασίας, τα επαγγελματικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης και την άσκηση αυτοτελούς επαγγελματικής δραστηριότητας, καθώς και ως Εθνικός Μηχανισμός Πρόληψης των Βασανιστηρίων.

Στον Συνήγορο μπορεί να προσφύγει οποιοσδήποτε Έλληνας πολίτης ή αλλοδαπός και νομικό πρόσωπο ή ένωση προσώπων που συναλλάσσεται με το ελληνικό Δημόσιο ή θίγεται από πράξεις του. Ειδικά ως προς τις προσβολές δικαιωμάτων του παιδιού, μπορεί να προσφύγει το άμεσα ενδιαφερόμενο παιδί, γονέας ή συγγενής του, αλλά και κάθε τρίτος που έχει άμεση αντίληψη παραβίασης. Ο Συνήγορος επιλαμβάνεται κάθε θέματος που εμπίπτει στις αρμοδιότητές του ύστερα από ενυπόγραφη αναφορά κάθε άμεσα ενδιαφερόμενου φυσικού ή νομικού προσώπου ή ένωσης προσώπων. Οι αναφορές μπορούν να υποβληθούν αυτοπροσώπως, ταχυδρομικά, με τηλεομοιοτυπία και ηλεκτρονικά μέσω της ιστοσελίδας <http://www.synigoros.gr/?i=yronoli-anaforas.el> και εξετάζονται κατά θεματικές ενότητες, που οργανώνονται σε έξι Κύκλους Δραστηριότητας: Δικαιώματα του Ανθρώπου, Κοινωνική Προστασία, Ποιότητα Ζωής, Σχέσεις Κράτους – Πολίτη, Δικαιώματα του Παιδιού και Ισότητα των Φύλων.

Ο Συνήγορος είναι αρμόδιος για διαφορές με υπηρεσίες του Δημοσίου, των ΟΤΑ, των ΝΠΔΔ και όσων ΝΠΙΔ ή επιχειρήσεων ελέγχονται έμμεσα ή άμεσα από το κράτος ή από ΟΤΑ, ενώ ειδικά σε περιπτώσεις παραβίασης των δικαιωμάτων του παιδιού και της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην απασχόληση είναι αρμόδιος και για πράξεις ιδιωτών. Δεν είναι αρμόδιος:

- αν έχουν περάσει 6 μήνες από τότε που ο πολίτης πληροφορήθηκε την επίμαχη διοικητική πράξη ή παράλειψη

- για ιδιωτικές διαφορές (με εξαίρεση τις περιπτώσεις παραβίασης των δικαιωμάτων του παιδιού και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην απασχόληση)
- για υποθέσεις που ανάγονται στην υπηρεσιακή κατάσταση του προσωπικού δημόσιων υπηρεσιών (εκτός αν πρόκειται για άνιση μεταχείριση με βάση τους Ν. 3304/2005 και 3896/2010), στην εθνική άμυνα, στην κρατική ασφάλεια, στην εξωτερική πολιτική και στις διεθνείς σχέσεις της χώρας
- για υποθέσεις που εκκρεμούν ενώπιον δικαστηρίων (με εξαίρεση τις περιπτώσεις παραβίασης της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην απασχόληση)
- για πράξεις των δικαστικών αρχών, των ανεξάρτητων αρχών ως προς την κύρια λειτουργία τους, του ΝΣΚ, των θρησκευτικών ΝΠΔΔ, της ΕΥΠ, του Χρηματιστηρίου, καθώς και πράξεις υπουργών και υφυπουργών που αφορούν τη διαχείριση της πολιτικής λειτουργίας.

Οι κυριότερες νομοθετικές εξελίξεις από το 2003 μέχρι σήμερα, ως προς την ενίσχυση του Συνηγόρου με ειδικές αρμοδιότητες, έχουν ως εξής:

- Με τον Ν. 3293/2004 ανέλαβε καθήκοντα Συνηγόρου της Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης.
- Με τον Ν. 3304/2005 ορίστηκε φορέας καταπολέμησης των διακρίσεων (λόγω φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού) και προώθησης της ίσης μεταχείρισης στις περιπτώσεις που αυτή παραβιάζεται από δημόσιες υπηρεσίες.
- Με τον Ν. 3488/2006 ορίστηκε φορέας παρακολούθησης της εφαρμογής, στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα, της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών όσον αφορά την πρόσβαση στην απασχόληση, στην επαγγελματική εκπαίδευση και ανέλιξη, στους όρους και στις συνθήκες εργασίας.
- Με τον Ν. 3769/2009 προστέθηκε στις αρμοδιότητές του η παρακολούθηση και προώθηση της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών όσον αφορά την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες του δημόσιου τομέα.
- Με τον Ν. 3772/2009 επιβεβαιώθηκε ρητά η δυνατότητα πρόσβασής του στα καταστήματα κράτησης.
- Με τον Ν. 3896/2010 η διάσπαρτη νομοθεσία για την ισότητα των φύλων στην εργασία αντικαταστάθηκε από κωδικοποιημένο νομοθετικό κείμενο, στο οποίο επαναλαμβάνονται οι προηγούμενες ρυθμίσεις για τις σχετικές αρμοδιότητες του Συνηγόρου και προστίθεται η δυνατότητα παρέμβασής του, υπό προϋποθέσεις, επί υποθέσεων που εκκρεμοδικούν.
- Με τον Ν. 3907/2011 ιδρύθηκε σύστημα εξωτερικού ελέγχου στις διαδικασίες απομάκρυνσης αλλοδαπών, το οποίο λειτουργεί με μέριμνα του Συνηγόρου (ενεργοποιήθηκε με την ΚΥΑ 4000/4/571α΄/2014).
- Με τον Ν. 4048/2012 προβλέφθηκε η συνεργασία των Γραφείων Νομοθετικής Πρωτοβουλίας των υπουργείων με τον Συνήγορο.
- Με τον Ν. 4097/2012 ορίστηκε φορέας παρακολούθησης της ίσης μεταχείρισης αυτοαπασχολούμενων ανδρών και γυναικών.
- Με τον Ν. 4152/2013 μετέχισε στη Συντονιστική Επιτροπή για

την Καταπολέμηση της Διαφθοράς (καταργήθηκε με τον Ν. 4320/2015).

- Με τον Ν. 4228/2014 κυρώθηκε το Προαιρετικό Πρωτόκολλο στη Σύμβαση κατά των Βασανιστηρίων και άλλων Μορφών Σκληρής, Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας και ανατέθηκε στον Συνήγορο η αρμοδιότητα του Εθνικού Μηχανισμού Πρόληψης των Βασανιστηρίων.
- Με τον Ν. 4249/2014 ο Συνήγορος εκπροσωπείται, με γνώμη αλλά χωρίς ψήφο, στο Γραφείο Αντιμετώπισης Περιστατικών Αυθαιρεσίας του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης.
- Με τον Ν. 4275/2014 εκπροσωπείται στο Συμβούλιο Υπηρεσιακής Κατάστασης Προϊσταμένων Γενικών Διευθύνσεων, στο Κεντρικό Ειδικό Συμβούλιο Επιλογής Προϊσταμένων και στο Κεντρικό Συμβούλιο Συνέντευξης Προϊσταμένων.
- Με τον Ν. 4305/2014 εκπροσωπείται στην Κεντρική Επιτροπή Εξετάσεων για την εισαγωγή στην Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης.

Οι κανονιστικές εξελίξεις κατά το 2015 έχουν ως εξής:

- Με το άρθρο 11 Ν. 4320/2015 ορίστηκε ότι η νεοσυσταθείσα Γενική Γραμματεία για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς θα συνεργάζεται με τον Συνήγορο για την καταπολέμηση της διαφθοράς στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα.
- Με το άρθρο 2 παράγρ. 1-3 Ν. 4325/2015 επήλθαν διαδικαστικές τροποποιήσεις ως προς τη συγκρότηση του Συνηγόρου (όρια ηλικίας, διαδικασία εισηγήσεων από διάφορους φορείς και συλλογικά όργανα της Διοίκησης πριν από την άσκηση της κατά το Σύνταγμα αρμοδιότητας της Διάσκεψης των Προέδρων).
- Με το άρθρο 40 παράγρ. 2 Ν. 4325/2015 ο Συνήγορος εκπροσωπείται στο Επιστημονικό Εκπαιδευτικό Συμβούλιο του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης.
- Με το άρθρο 4 παράγρ. 1 Ν. 4332/2015 ορίστηκε ότι στην επιτροπή σύνταξης νέου Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας θα μετέχει μέλος υποδεικνυόμενο από τον Συνήγορο.
- Με το άρθρο 55 παράγρ. 10 Ν. 4339/2015 καταργήθηκε η διάταξη του Ν. 4055/2012 περί παράτασης της θητείας των μελών των συνταγματικά κατοχυρωμένων ανεξάρτητων αρχών και ορίστηκε η αυτοδίκαιη αποχώρησή τους, κατ'εφαρμογή δε της διάταξης αυτής η Καλλιόπη Σπανού αποχώρησε αυτοδικαίως από τη θέση του Συνηγόρου του Πολίτη.
- Με το άρθρο 16 παράγρ. 4 Ν. 4356/2015 ο Συνήγορος προσκαλείται και συμμετέχει, χωρίς ψήφο, στις συνεδριάσεις του Εθνικού Συμβουλίου κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας.
- Με τις υπ' αριθμ. 610/17.3.2015, 1084/7.5.2015, 58367/1.10.2015 και 2783/30.10.2015 ΚΥΑ ο Συνήγορος εκπροσωπείται, αντίστοιχα, στις Επιτροπές Παρακολούθησης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων «Μεταρρύθμιση Δημοσίου Τομέα» και «Διοικητική Μεταρρύθμιση», στην Ειδική Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή για την τροποποίηση του Ν. 3304/2005 και στην Επιτροπή Παρακολούθησης του Εθνικού Προγράμματος του Ταμείου Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης.

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Στις 31.12.2015 το σύνολο των απασχολούμενων (επιστημονικό και διοικητικό προσωπικό) του Συνηγόρου, συμπεριλαμβανομένων των τεσσάρων Βοηθών Συνηγόρων, ήταν 187 άτομα, εκ των οποίων 52 άνδρες και 135 γυναίκες. Το σύνολο του επιστημονικού προσωπικού ανέρχεται σε 132 άτομα και του προσωπικού διοικητικής και γραμματειακής υποστήριξης σε 55.

Από το επιστημονικό προσωπικό 39 άτομα (29,6%) είναι διδάκτορες, 74 (56%) κατέχουν τίτλο μεταπτυχιακών σπουδών και 19 (14,4%) είναι πτυχιούχοι ΑΕΙ. Από το διοικητικό προσωπικό και το προσωπικό γραμματειακής υποστήριξης 1 άτομο είναι διδάκτορας (1,8%), 17 άτομα (31%) κατέχουν τίτλο μεταπτυχιακών σπουδών, 11 (20,1%) είναι πτυχιούχοι ΑΕΙ, 3 (5,4%) πτυχιούχοι ΤΕΙ, 19 (34,5%) κατέχουν τίτλους σπουδών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και 4 (7,2%) υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

Το επιστημονικό και το διοικητικό προσωπικό καλύπτει ευρύ φάσμα επιστημονικών ειδικοτήτων. Μεταξύ όσων κατέχουν βασικό ή μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών περιλαμβάνονται: 82 νομικοί, 9 πολιτικοί επιστήμονες, 3 φιλόλογοι, 1 θεολόγος, 8 οικονομολόγοι, 10 κοινωνιολόγοι, 7 αρχαιολόγοι, 4 επικοινωνιολόγοι, 2 αρχιτέκτονες, 5 ψυχολόγοι, 3 γεωλόγοι, 1 φυσικός, 1 χημικός, 2 χημικοί μηχανικοί, 2 πολιτικοί μηχανικοί, 2 επιστήμονες παιδαγωγικής, 2 επιστήμονες στατιστικής και ασφαλιστικής επιστήμης, 1 γιατρός, 1 τοπογράφος μηχανικός, 1 μαθηματικός, 5 επιστήμονες πληροφορικής, 2 βιβλιοθηκονόμοι, 2 επιστήμονες διοίκησης επιχειρήσεων, 3 επιστήμονες management, 2 επιστήμονες ανθρωπιστικών σπουδών, 2 επιστήμονες διοίκησης νοσοκομείων και μονάδων υγείας, 1 μεταφράστρια.

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Αναπληρωτής Συνήγορος: Καρύδης Βασίλειος

ΓΡΑΦΕΙΟ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Αμαξοπούλου-Καρπαθοπούλου Μαρία (με διάθεση από τη Γραμματεία), Βασιλόπουλος Ηλίας, Κιουλμπαλίδου Μαρία

ΚΥΚΛΟΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΒΟΗΘΟΣ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Καρύδης Βασίλειος

ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

Βερέμης Δημήτριος, Βουτσίνου Μαρία, Κουτρούμπα Ελένη, Λυκοβαρδή Καλλιόπη, Λυσανδροπούλου Όλγα, Μαρκάκη Ευαγγελία, Μάρκου Ελένη, Μονιούδη-Πικρού Ισαβέλλα, Μόσχος Ιωάννης, Μπακογιάννης Κωνσταντίνος, Μπαλτσιώτης Λάμπρος, Μπολάνη Λυδία-Μαρία, Μπούτσελης Ιωάννης, Μυτιληναίου Δήμητρα, Παντελίδου Φωτεινή, Παπαδοπούλου Ανδριανή, Τσαπόγας Μιχαήλ, Χατζή Χρυσή, Χατζηράλλη Σαπφώ, Χορμοβίτης Δημήτριος

ΓΡΑΦΕΙΟ ΒΟΗΘΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ

Ηλιοπούλου Κωνσταντίνα, Κωστογιάννης Γεώργιος, Πέτσας Ιωάννης, Τσαγγαράτου Αθανασία (με διάθεση από τη Γραμματεία)

ΚΥΚΛΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΒΟΗΘΟΣ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

(με καθήκοντα Συνηγору Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης)
Ιωάννου Χρήστος

ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

Αλέστας Αριστείδης, Αμοριανού Σοφία, Αρσενοπούλου Ιωάννα, Βαβουγιού Άννα, Γαληνού Παρασκευή, Διάφα Λιάνα, Θεοφυλάκτου Βαρβάρα, Καραβόλου Μαρία, Κοντογεωργοπούλου Παυλίνα, Κυριακάκη Ειρήνη, Κωστής Ιωάννης, Λαμπροπούλου Κυριακή, Λασκαρίδης Εμμανουήλ, Μαντά Ευαγγελία, Μαριδάκη Αδριρήνη, Μαρκετάκη Αικατερίνη, Μήλιος-Νικολάου Ανδρέας, Μπαρτζελιώτης Κωνσταντίνος, Παλάσκα Ευνίκη, Πανάγου Αιμιλία, Παπαδάκη Ρένα, Παπαδόπουλος Χαράλαμπος, Παπαλουκά Δανάη, Πιζάνης Εμμανουήλ, Σκυλλάκου Ευαγγελία, Τζέμος Βασίλειος, Τοπαλίδου Αναστασία, Τριανταφύλλου Καλλιόπη-Αικατερίνη, Τσελεκίδης Ιωάννης

ΓΡΑΦΕΙΟ ΒΟΗΘΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ

Ρουγκούνη Φωτεινή, Τζαβάρα-Πίτση Χριστίνα

ΚΥΚΛΟΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ

ΒΟΗΘΟΣ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Σαγιάς Ιωάννης

ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

Αθανασοπούλου Χαρίκλεια, Αποστόλου Μαρία, Βίττης Νικόλαος, Βλάχου Αικατερίνη, Βρετού Βασιλική, Γεωργίτση Μεταξία, Γιαννακουλοπούλου Μαρία, Καραμήτρου Ζωή, Κουτρουμάνη Αθηνά, Λιάσκα Αιμιλία, Λουκάκος Κυριάκος, Μαρτσούκου Μεταξία, Μαυρομάτη Ελευθερία, Μπίλη Βασιλική, Μποσδογιάννη Αγγελική, Παινέση Μαρία-Μυρτώ, Παπαδοπούλου Ευγενία, Παπαθανάσση Αντωνίνα, Πετούση Θεοδώρα, Ράππου Μαρία, Σαλαμαλική Αγγελική, Σγάγιας Κωνσταντίνος, Σταμπουλή Έλενα, Τσακιράκης Ευάγγελος, Φιλιππάκη Δάφνη, Φλιάτουρα Αικατερίνη

ΓΡΑΦΕΙΟ ΒΟΗΘΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ

Παχωπού Ιωάννα, Τριάντη Βασιλική

ΚΥΚΛΟΣ ΣΧΕΣΕΩΝ ΚΡΑΤΟΥΣ – ΠΟΛΙΤΗ

ΒΟΗΘΟΣ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Υπό την εποπτεία του Βοηθού Συνηγору κ. Γ. Μόσχου

ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

Αγγελάκη Δέσποινα, Ανδρικήκη Κυριακή, Αντωναροπούλου

Χρυσούλα, Βορριά Πετρούλα, Βούλγαρη Θεοδώρα, Γερασίμου Στέφανος, Γκλοβάνου Ελένη, Δαραμάρας Κωνσταντίνος, Ζούβια Καλλιόπη, Θωμόπουλος Ευάγγελος, Καλαβάνου Άρτεμις, Καλαϊτζή Ασημίνα, Καμένου Ειρήνη, Καραγεώργου Μαρία, Κετσιτζίδου Μαρία, Λιαδή Μαρία, Μαλεβίτη Αικατερίνη, Ματανά Αναστασία, Μπενέκου Ευανθία, Μπιγιάκη Λεμονιά, Πανοπούλου Αγγελική, Πρωτοπαπός Μάριος, Σάρρας Σάββας, Σταματίου Ελένη, Στουγιάννου Καλλιόπη, Φλώρου Χριστίνα

ΓΡΑΦΕΙΟ ΒΟΗΘΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ

Αρτοπούλου Σουσάνα, Καφετζοπούλου Μαρία, Παγουλάτου Μελομένη

ΚΥΚΛΟΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

ΒΟΗΘΟΣ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Μόσχος Γεώργιος

ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

Κουβαριτάκη Ιωάννα, Μοσχοπούλου Αλεξάνδρα, Μπαφέ Νίκη, Μπλιάτη Μαρία, Παπαδημητρίου Σταματία, Πούλου Σταματίνα, Ρούτση Άννα, Στρατιδάκη Σαμάνθα, Τσάγκαρη Μαρία

ΓΡΑΦΕΙΟ ΒΟΗΘΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ

Παπανικολάου Ευανθία, Παπαπάσχου Ευαγγελία

ΚΥΚΛΟΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Υπό την εποπτεία του Αναπληρωτή Συνηγору του Πολίτη

ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

Αγγέλη Χριστίνα, Δεμοίρου Ηλέκτρα, Λεβέντη Αμαλία

ΓΡΑΦΕΙΟ ΒΟΗΘΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ

Αθανασιάδη Ευρυδίκη (με διάθεση από τη Γραμματεία)

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ

Ευαγγέλου Θεογνώσια

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Βλάχου Διαμάντω, Ευαγγέλου Πολυξένη, Κανελλοπούλου Μαρία, Κρητικός Γιώργος, Λαγιάκου Ελένη, Λιάνου Μαρία, Στώτη Ευανθία

ΤΜΗΜΑ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ

Αδαμόπουλος Αναστάσιος, Αποστολίδου Άννα, Βερβεράκη Κλεοπάτρα, Θέος Ιωάννης, Κανελλόπουλος Βασίλειος, Κρητικοπούλου Βασιλεία, Μπρίλη Αικατερίνη, Νάκου Βιργινία, Σάλτας Παναγιώτης, Σωτηροπούλου Μαρία, Τσάπαλης Βασίλειος

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Αποστολόπουλος Δημήτριος, Ζηκέρη Βαρβάρα, Κανδαράκη Ελένη, Κοσμά Στέλλα, Μαρκουλάκη Κατερίνα, Παπαδόπουλος Θεόδωρος (Γραφείο Προμηθειών), Σάκκη Ειρήνη

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΟΓΡΑΦΗΣΗΣ

Ανδριάνη Ρόδω, Βουρόπουλος Ηλίας, Βράζος Δημήτριος, Ζάκας Αλέξανδρος, Φίλιος Θεόδωρος

ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Παπαγεωργοπούλου Δημητρία, Παραγυιός Πέτρος

ΤΜΗΜΑ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

Αδαμαντίδου Ελένη, Χαραλάμπους Γερασιμούλα

ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ ΤΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ ΠΟΥ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΝΤΑΙ ΣΤΟΥΣ ΚΥΚΛΟΥΣ

Τζώρτζη Αργυρώ

ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΠΟΥ ΥΠΗΡΕΤΟΥΝ ΣΕ ΑΛΛΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ Ή ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΣΕ ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΕΣ ΑΔΕΙΕΣ

Αναστασίου Ελένη, Αντωνιάδης Κωνσταντίνος, Ασημακοπούλου Ζηνοβία, Βράιλα Κατερίνα, Δουλαδέρης Νικόλαος, Δρόσος Σέργιος, Καμπάς Ανδρέας, Κουφάκη Ιωάννα, Μαραγκάκη Ελένη, Μπώλου Βασιλική, Παπανικολάου Αικατερίνη, Στασινός Σωτήρης, Στεφανάκη Καλλιόπη, Τζάθα Αγγελική, Τσιούκας Γρηγόριος, Φυτράκης Ευύχιος, Ψαλτάκη Μαρία

ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΟΥ 2015 ΕΠΑΥΣΑΝ ΝΑ ΑΝΗΚΟΥΝ ΣΤΟ ΣΤΕΛΕΧΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Σπανού Καλλιόπη από 29.10.2015 (Συνήγορος του Πολίτη)
Κοτρωνιά Μαίρη από 14.8.2015 (Βοηθός Συνήγορος)
Βασιλειάδου Μαρία (Γραφείο Συνηγόρου του Πολίτη) από 29.10.2015
Γιαζιτζή Δήμητρα (Γραφείο Βοηθού Συνηγόρου) από 4.5.2015
Ζορμπάς Πάρης (ειδικός επιστήμονας) από 27.10.2015
Καλαματιανού Μαρία-Αριστέα (διοικητικός υπάλληλος) από 1.12.2015
Παπαδημητρίου Κωνσταντίνος (ειδικός επιστήμονας) από 30.4.2015
Παπαδόπουλος Δημήτριος (διοικητικός υπάλληλος) από 3.12.2015
Παπαστυλιανός Χρήστος (ειδικός επιστήμονας) από 23.9.2015
Πετροπούλου Αφροδίτη-Μυρτώ (Γραφείο Βοηθού Συνηγόρου) από 3.9.2015

Πεχλιβάνογλου Κωνσταντίνος (ειδικός επιστήμονας) από 12.1.2015

Πριμικυρίου Σωτηρία (Γραφείο Συνηγόρου του Πολίτη) από 29.10.2015

Ρώσσιου-Κοκκίνη Ζωή (ειδικός επιστήμονας) από 25.6.2015
Τζαβάρα-Καρτερολιώτου Καλλιρρόη (διοικητικός υπάλληλος) από 1.1.2015.

Το 2015 έφυγαν πρόωρα από κοντά μας οι συνάδελφοι Ζωή Ρώσσιου-Κοκκίνη και Δημήτρης Παπαδόπουλος.

Αρктиκόλεξα

ΑΕ	Ανώνυμη Εταιρεία
ΑΕΙ	Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΑμεΑ	Άτομα με Αναπηρία
ΑΜΚΑ	Αριθμός Μητρώου Κοινωνικής Ασφάλισης
ΑΝ	Αναγκαστικός Νόμος
ΑΠΔΠΧ	Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα
ΑΣΑ	Αστικά Στερεά Απόβλητα
ΑΣΕΑΔ	Ανώτατο Συμβούλιο Επίλυσης Αθλητικών Διαφορών
ΑΣΕΠ	Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού
ΑΤ	Αστυνομικό Τμήμα
ΑΤΕΙ	Ανώτατο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΑΥΕ	Πρωτοβάθμια Υγειονομική Επιτροπή
ΑΦΕΚ	Ατομικό Φύλλο Έκπτωσης
ΑΦΜ	Αριθμός Φορολογικού Μητρώου
ΓΓΑ	Γενική Γραμματεία Αθλητισμού
ΓΓΔΕ	Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων
ΓΓΚΑ	Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων
ΓΓΠΣ	Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων
ΓΕΑ	Γενικό Επιτελείο Αεροπορίας
ΓΕΕΘΑ	Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας
ΓΕΜΗ	Γενικό Εμπορικό Μητρώο
ΓΛΚ	Γενικό Λογιστήριο του Κράτους
ΓΣΕΕ	Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδας
ΔΑΔ	Διάχυτες Αναπτυξιακές Διαταραχές
ΔΑΜ	Διεύθυνση Αλλοδαπών και Μετανάστευσης
ΔΕΔΔΗΕ	Διαχειριστής του Ελληνικού Δικτύου Διανομής Ηλεκτρικής Ενέργειας
ΔΕΔΕΑ	Δευτεροβάθμια Ειδική Διαγνωστική Επιτροπή Αξιολόγησης
ΔΕΕ	Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (πρώην ΔΕΚ)
ΔΕΗ	Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού
ΔΕΠ	Διδακτικό Ερευνητικό Προσωπικό
ΔΕΠΚΑ	Δημοτική Επιχείρηση Πολιτιστικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης
ΔΕΥΑ	Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης – Αποχέτευσης
ΔΟΑΤΑΠ	Διαπανεπιστημιακός Οργανισμός Αναγνώρισης Τίτλων Ακαδημαϊκών και Πληροφόρησης
ΔΟΚΚ	Διεύθυνση Οικοδομικών και Κτιριοδομικών Κανονισμών
ΔΟΜ	Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης
ΔΟΥ	Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία
ΔΣ	Διοικητικό Συμβούλιο
ΔΣΔΑμεΑ	Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία
ΔΣΔΠ	Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού
ΕΑΕ	Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση

ΕΑΠ	Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
ΕΓΣΣΕ	Εθνική Γενική Συλλογική Σύμβαση Εργασίας
ΕΔ	Ειδικές Δυνάμεις
ΕΔΔΑ	Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΕΔΕ	Ένορκη Διοικητική Εξέταση
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
εεα	ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες
ΕΕΔΑ	Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου
ΕΕΔΕ	Ελληνική Εταιρεία Διοίκησης Επιχειρήσεων
ΕΕΤΑ	Έκτακτο Ειδικό Τέλος Ακινήτων
ΕΕΤΑΑ	Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Αποκέντρωσης
ΕΕΤΤ	Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων
ΕΙΧ	Επιβατικό Ιδιωτικής Χρήσεως
ΕΚΑΣ	Επίδομα Κοινωνικής Αλληλεγγύης Συνταξιούχων
ΕΚΔΔΑ	Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης
ΕΚΚΑ	Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης
ΕΚΚΧΟ	Εγκαταστάσεις Κατασκευών Κεραιών Χαμηλής Ηλεκτρομαγνητικής Όχλησης
ΕΛΑΣ	Ελληνική Αστυνομία
ΕΜΠ	Εθνικός Μηχανισμός Πρόληψης
ΕΝΦΙΑ	Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων
ΕΟΠΠΕΠ	Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού
ΕΟΠΥΥ	Εθνικός Οργανισμός Παροχής Υπηρεσιών Υγείας
ΕΟΦ	Εθνικός Οργανισμός Φαρμάκου
ΕΟΧ	Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος
ΕΠΑΛ	Επαγγελματικά Λύκεια
ΕΠΚΑ	Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων
ΕΠΥ	Επιτροπή Προμηθειών Υγείας
ΕΣΑμεΑ	Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία
ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΕΣΔι	Εθνική Σχολή Δικαστών
ΕΣΗΕΑ	Ένωση Συντακτών Ημερησίων Εφημερίδων Αθηνών
ΕΣΠΑ	Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς
ΕΣΣΔ	Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών
ΕΣΥ	Εθνικό Σύστημα Υγείας
ΕΤΑΑ	Ενιαίο Ταμείο Ανεξάρτητα Απασχολούμενων
ΕΤΑΚ	Ενιαίο Τέλος Ακινήτων
ΕΤΑΠ-ΜΜΕ	Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Προσωπικού Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης
ΕΥΑ	Εταιρεία Ύδρευσης και Αποχέτευσης
ΕΥΔΑΠ	Εταιρεία Ύδρευσης και Αποχέτευσης Πρωτεύουσας
ΕΥΠ	Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών

ΖΕΠ	Ζώνη Ειδικής Προστασίας
ΗΔΙΚΑ	Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση Κοινωνικής Ασφάλισης
ΙΕΚ	Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης
ΙΚΑ-ΕΤΑΜ	Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων – Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Μισθωτών
ΙΚΥ	Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών
ΙΝΕΠ	Ινστιτούτο Επιμόρφωσης
ΚΑΝ	Κέντρο Αποτέφρωσης Νεκρών
ΚΑΣ	Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο
ΚΕΔΔΥ	Κέντρο Διάγνωσης, Διαφοροδιάγνωσης και Υποστήριξης
ΚΕΔΕ	Κώδικας Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων
ΚΕΕΛΠΝΟ	Κέντρο Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων
ΚΕΙ	Κώδικας Ελληνικής Ιθαγένειας
ΚΕΚ	Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης
ΚΕΠ	Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών
ΚΕΠΑ	Κέντρο Πιστοποίησης Αναπηρίας
ΚΕΠΠΕ	Κλιμάκιο Ελέγχου Ποιότητας Περιβάλλοντος
ΚΕΠΥ	Κέντρο Πρώτης Υποδοχής
ΚΕΣΥ	Κεντρικό Συμβούλιο Υγείας
ΚΛΔΑ	Κανονισμός Λειτουργίας Δικτύου Αποχέτευσης
ΚΟΚ	Κώδικας Οδικής Κυκλοφορίας
ΚΠΔ	Κώδικας Ποινικής Δικονομίας
ΚΥΑ	Κοινή Υπουργική Απόφαση
ΚΥΕ	Κατάστημα Υγειονομικού Ενδιαφέροντος
ΚΦΔ	Κώδικας Φορολογικής Διαδικασίας
ΛΑΕΚ	Λογαριασμός για την Απασχόληση και την Επαγγελματική Κατάρτιση
ΛΑΓΗΕ	Λειτουργός Αγοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας
ΛΟΑΤ	Λεσβίες, Ομοφυλόφιλοι, Αμφισεξουαλικοί, Τρανσέξουαλ
ΛΣ	Λιμενικό Σώμα
ΜΚΟ	Μη Κυβερνητική Οργάνωση
ΜΜΕ	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
ΜΜΜ	Μέσα Μαζικής Μεταφοράς
Ν.	Νόμος
ΝΔ	Νομοθετικό Διάταγμα
ΝΕΕ	Ναυτικό Επιμελητήριο της Ελλάδος
ΝΠΔΔ	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
ΝΠΙΔ	Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου
ΝΣΚ	Νομικό Συμβούλιο του Κράτους
ΟΑΕΔ	Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού
ΟΑΕΕ	Οργανισμός Ασφάλισης Ελεύθερων Επαγγελματιών
ΟΑΣΕ	Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη

ΟΓΑ	Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων
ΟΕΚ	Οργανισμός Εργατικής Κατοικίας
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΟΚΕ	Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή
ΟΠΣ-ΙΚΑ	Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα ΙΚΑ
ΟΤΑ	Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΠΓΔΜ	Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας
ΠΔ	Προεδρικό Διάταγμα
ΠΔΕ	Προκαταρκτική Διοικητική Εξέταση
ΠΕ	Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης (κατηγορία δημοσίων υπαλλήλων)
ΠΕ	Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (Διεύθυνση Υπουργείου Παιδείας)
ΠΕΔΥ	Πρωτοβάθμιο Εθνικό Δίκτυο Υγείας
ΠΕΣΔΑ	Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων
ΠΚ	Ποινικός Κώδικας
ΠΚΕΚ	Προαναχωρησιακό Κέντρο Κράτησης
ΠΜΣ	Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
ΠΠΔ	Πρότυπες Περιβαλλοντικές Δεσμεύσεις
ΡΑΕ	Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας
ΣΑΕΠ	Συμβούλιο Αναγνώρισης Επαγγελματικών Προσόντων
ΣΕΕΔΔ	Σώμα Επιθεωρητών-Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης
ΣΕΠΕ	Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας
ΣΜΑ	Σταθμός Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων
ΣΜΕΑΕ	Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης
ΣΜΥ	Σχολή Μονίμων Υπαξιωματικών
ΣΣΕ	Συλλογική Σύμβαση Εργασίας
ΣΤΑΣΥ	Σταθερές Συγκοινωνίες
ΣτΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας
ΣΥΔ	Σωματείο Υποστήριξης Διεμφυλικών
ΤΑΠ	Τέλος Ακίνητης Περιουσίας
ΤΑΠ-ΔΕΗ	Ταμείο Ασφάλισης Προσωπικού ΔΕΗ
ΤΑΠΙΤ	Ταμείο Πρόνοιας Ιδιωτικού Τομέα
ΤΑΠ-ΟΤΕ	Ταμείο Ασφάλισης Προσωπικού ΟΤΕ
ΤΔΕ	Τοπική Διοικητική Επιτροπή
ΤΕ	Τεχνολογικής Εκπαίδευσης
ΤΕΕ	Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος
ΤΠΔΑ	Ταμείο Πρόνοιας Δικηγόρων Αθηνών
ΤΠΔΥ	Ταμείο Πρόνοιας Δημοσίων Υπαλλήλων
ΤΣΜΕΔΕ	Ταμείο Συντάξεως Μηχανικών και Εργοληπτών Δημοσίων Έργων
ΤΥΑ	Τιμολόγιο Υπηρεσιών Αλληλεγγύης
ΥΑ	Υπουργική Απόφαση

ΥΠΑΠΕΝ	Υπουργείο Παραγωγικής Ανασυγκρότησης, Περιβάλλοντος και Ενέργειας
ΥΠΕ	Υγειονομική Περιφέρεια
ΥΠΕΔΥΦΚΑ	Υπηρεσία Ελέγχου Δαπανών Υγείας Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης
ΥΠΕΚΑ	Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής
ΦΑΠ	Φόρος Ακίνητης Περιουσίας
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως
ΦΕΤ	Φύλλο Ενιαίου Τύπου
ΦΠΨ	Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας
ΧΑΔΑ	Χώρος Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων
ΧΥΚ	Χάρτης Υποχρεώσεων προς τον Καταναλωτή
ΧΥΤΑ	Χώρος Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων
ΧΥΤΥ	Χώρος Υγειονομικής Ταφής Υπολειμμάτων
ΨΝΑ	Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Αττικής
CPT	Committee for the Prevention of Torture
ECRI	European Commission against Racism and Intolerance
EEA	European Economic Area
EEG	European Experts Group
ELLN	European Labour Law Network
ENNHRI	European Network of National Human Rights Institutions
ENOC	European Network of Ombudspersons for Children
FRA	Fundamental Rights Agency
FREM	Forced Return Monitoring
HRIC	Human Rights Implementation Centre
ICMPD	International Centre for Migration Policy Development
ODIHR	Office for Democratic Institutions and Human Rights
OPCAT	Optional Protocol to the Convention Against Torture
OSJI	Open Society Justice Initiative
OSCE	Organisation for Security and Cooperation in Europe
SOGI	Sexual Orientation and Gender Identity
SPT	Subcommittee on Prevention of Torture
TAIEX	Technical Assistance and Information Exchange

Για την προετοιμασία της Ετήσιας Έκθεσης 2015 εργάστηκε το σύνολο του προσωπικού του Συνηγόρου του Πολίτη.

Ειδικότερα καθήκοντα ανέλαβαν οι εξής:

Συντονισμός και γενική επιμέλεια έκδοσης – Κεντρική συντακτική ομάδα
Αναστασία Ματανά, Έλενα Σταμπουλή, Μιχάλης Τσαπόγας

Επιστημονική επεξεργασία κειμένων

Δημήτρης Βερέμης, Κατερίνα Βλάχου, Καλλιόπη Ζούβια, Ζωή Καραμήτρου, Ελένη Κουτρούμπα, Αμαλία Λεβέντη, Μαρία Λιαδή, Καλλιόπη Λυκοβαρδή, Όλγα Λυσανδροπούλου, Έλενα Μάρκου, Εύη Μπενέκου, Νίκη Παλάσκα, Αιμιλία Πανάγου, Φωτεινή Παντελίδου, Ματούλα Παπαδημητρίου, Σαμάνθα Στρατιδάκη, Χρύσα Χατζή, Σαπφώ Χατζηράλλη

Επεξεργασία στατιστικών στοιχείων

Θεόδωρος Φίλιος

Επίσης συνεργάστηκαν

Δημήτρης Βράζος, Αλέξανδρος Ζάκας, Τμήμα Μηχανογράφησης
Γιώργος Κρητικός, Τμήμα Διοίκησης

Η Ετήσια Έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη για το 2015 διατίθεται στην πλήρη της μορφή στην ιστοσελίδα της Αρχής: www.synigoros.gr

Η Ετήσια Έκθεση του 2015 τυπώθηκε τον Μάρτιο του 2016 στο Εθνικό Τυπογραφείο σε 1.000 αντίτυπα.

Επιμέλεια κειμένων

Τέτη Παλαιοθοδώρου

Εξώφυλλο και καλλιτεχνικός σχεδιασμός

Δάφνη Μπέη

Ροδούλα Παπαφίγγου

Συνήγορος του Πολίτη

Χαλκοκονδύλη 17, 104 32 Αθήνα

Τηλ: (+30) 213 1306 600

www.synigoros.gr

ISSN: 1108-8206

